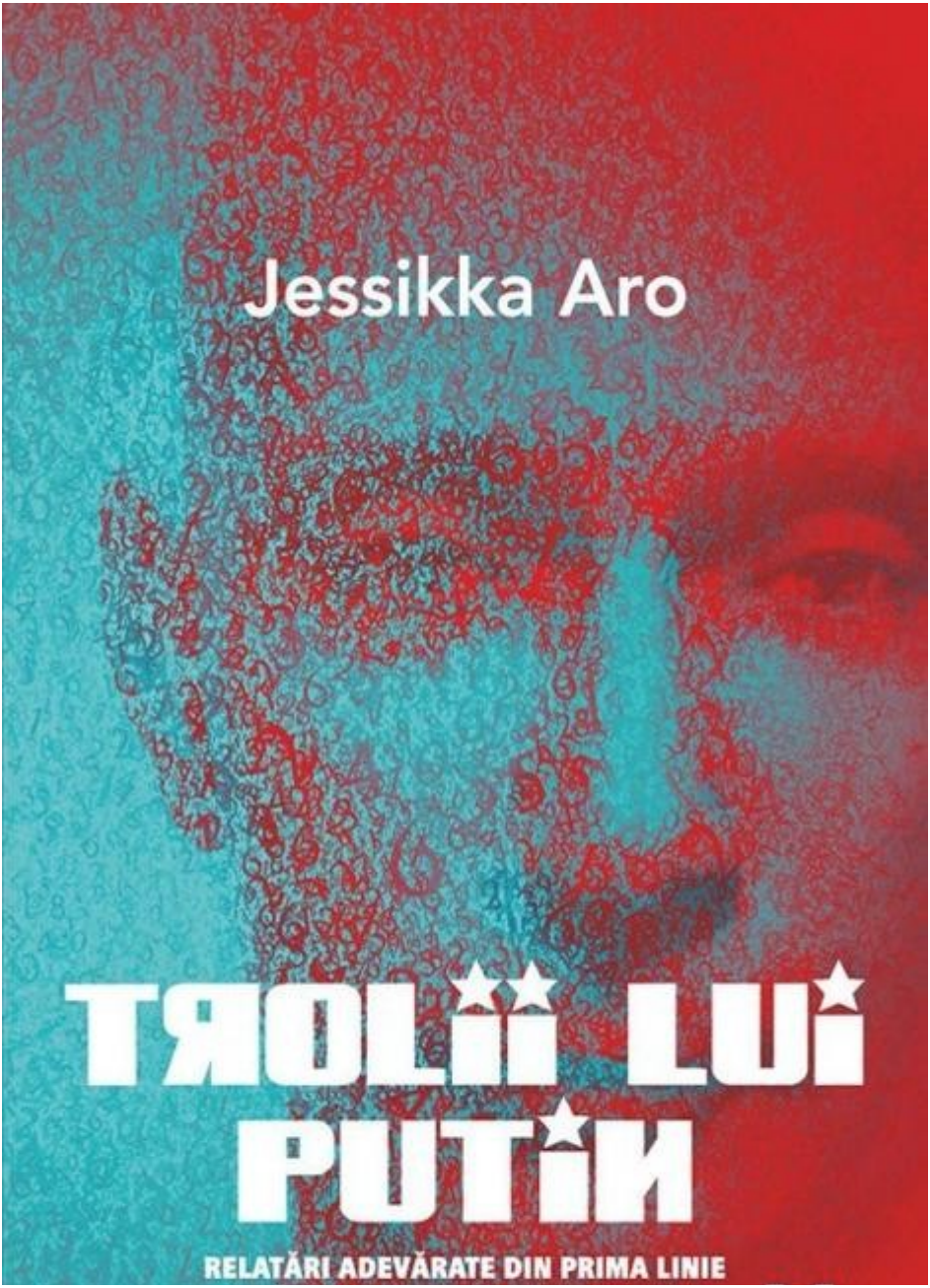
Jessikka Aro
TROLII LUI PUTIN
RELATĂRI ADEVĂRATE DIN PRIMA LINIE

JESSIKKA ARO

TROLII LUI PUTIN

Relatări adevărate din prima linie

a războiului informational rus

Traducere în limba română de Alexandra-Maria Vrînceanu
Editura Lebăda Neagră
Iași, 2021

Jessikka Aro

Titlu original: Putinin trollit

Tositarinoita Venäjän infosodan rintamalta.

Copyright © 2019

Original edition published by Johnny Kniga publishers, 2019

Romanian edition published by agreement with Jessikka Aro and Elina Ahlback Literary Agency, Helsinki, Finland.

© 2021 by Editura Lebăda Neagră pentru prezenta ediţie în limba română

www.blackswanpublishing.ro

Editura Lebăda Neagră

Iaşi, B-dul Chimiei nr. 2, bl. C1, et. 2, ap. 22, 700391

ISBN ePub: 978-606-9682-18-0

ISBN PDF: 978-606-9682-17-3

ISBN print: 978-606-9682-16-6

Credit foto copertă: © iStock.com/NiseriN

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu

posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

JESSIKKA ARO (n. 1980) este o jurnalistă finlandeză de la Yleisradio, care în septembrie 2014 a început să investigheze Agenţia de Cercetare pe Internet de la Sankt Petersburg, unde a intervievat angajaţii de la fabrica de troli care creează conturi online false şi produc povestiri false. Nu după mult timp, ea însăşi a devenit o victimă a activităţii trolilor. Deşi hărţuirea la care a fost supusă a condus la condamnarea a trei persoane în octombrie 2018, atacurile împotriva sa au continuat să producă efecte. În 2019 a fost notificată că va primi Premiul Internaţional „Femei Curajoase din întreaga lume” al Departamentului de Stat al SUA, dar nominalizarea a fost anulată chiar înainte de ceremonie. În ciuda faptului că Jessika Aro a cerut explicaţii prin intermediul avocatului său, Departamentul de Stat nu a lămurit nici până în prezent de ce nu i-a mai oferit premiul.

Dedic această carte femeilor puternice din familia mea.

Bunicii mele Mannuka. Micuţă Lotta fiind, se uita la cer cu binoclul şi veghea Finlanda.

Bunicii mele Hilja, care a fugit din Carelia din calea invadatorilor, dar nu le-a permis să îi invadeze şi mintea.

Mamei mele Hilkka, atât de plină de iubire.

Surorii mele Pipsa, care e a supreme being.

Mătuşilor mele Kaisu şi Ritu, care ne arată cum trebuie folosită în Finlanda libertatea de exprimare.

CAPITOLUL 1

Fuga

Am fugit din ţara mea natală, Finlanda, la finele lunii februarie 2017. Chiar înainte de a pleca, am făcut o prezentare despre pericolele propagandei ruseşti şi despre ştirile false la sediul Consiliului Naţional Finlandez al Poliţiei din Helsinki.

Când eram elevă, ni s-a spus la şcoală că Finlanda se număra printre cele mai sigure ţări din lume. Însă pentru mine, o jurnalistă obişnuită de la serviciul public de radiodifuziune Yle, dreptul de a trăi neatinsă în ţara mea natală fusese grav compromis, pur şi simplu din cauza meseriei mele.

Până la momentul când am fost nevoită să plec în străinătate, fusesem vizată în mod sistematic de ameninţări cu moartea şi de articole pline de obscenităţi timp de doi ani şi jumătate. Site-urile pline de vorbe de ură

i-au spălat într-atât pe creier pe cei care îmi erau prieteni, încât mi-au devenit duşmani.

Diverse articole online, anonime, au încercat să mă facă să par o infractoare, o mincinoasă şi o persoană bolnavă psihic. Tot felul de necunoscuţi mi-au sugerat metode prin care să mă sinucid: astfel, un individ mi-a propus să mă spânzur, în timp ce altul mi-a recomandat o sinucidere rusească, adică cineva să mă împingă sub roţile metroului, iar treaba să fie prezentată de o asemenea manieră, încât să pară alegerea mea.

O a treia persoană îşi exprima dorinţa ca cineva să îi tragă nenorocitei un glonţ în cap, în stil rusesc. Ori de câte ori îmi deschideam laptopul sau aruncam o privire la ecranul telefonului, eram nevoită să citesc fanteziile altora cu moartea mea, care mă bombardau una după alta.

Violenţa psihologică purta marca arhitecţilor din spatele propagandei de la Kremlin. Mă temeam că, în orice moment, urma să ajungă din mediul online în lumea reală.

***

Devenisem ţinta influenţelor ostile dintr-un singur motiv. Eram jurnalist şi mă preocupa investigarea modului în care propaganda de pe reţelele sociale ruseşti acţiona transfrontalier, în Finlanda.

Aveam 33 de ani în septembrie 2014, când mi-am lansat investigaţia despre trolii care răspândeau propaganda rusească şi care, mai apoi, urma să ajungă cunoscută în întreaga lume. Viaţa mea era liniştită şi visam să-mi

întemeiez o familie. Nu aveam duşmani, iar pentru criminalii în serie ori membrii grupurilor extremiste nu prezentam niciun interes.

În calitate de jurnalist, eram specializată pe fosta Uniune Sovietică, propagandă şi grupuri extremiste. Pe la începutul carierei mele locuisem în Rusia şi, pe parcursul domniei preşedintelui Vladimir Putin, urmărisem presiunea exercitată asupra jurnaliştilor ruşi, dar şi actele de violenţă şi crimele săvârşite. Reporterii care investigau fărădelegile comise de regim, riscându-şi astfel viaţa, erau idolii mei din punct de vedere profesional.

Mai înainte de aceasta, investigasem recrutarea jihadiştilor pe reţelele sociale, precum şi criminalitatea organizată.

Dar abia atunci când am început să investighez cea mai recentă unealtă folosită de Kremlin în războiul informaţional din străinătate s-a declanşat o campanie de ură îndreptată împotriva mea, pe care experţii în materie de securitate o descriu drept având un caracter excepţional.

Hărţuitorii urmăreau să mă epuizeze din punct de vedere psihologic. Astfel, aceştia voiau ca eu să decid să mă protejez şi să încetez să mai investighez operaţiunile ruse, precum şi să mă abţin din a discuta public despre acestea.

De-a lungul parcursului meu profesional mă obişnuisem cu materialele şocante şi violente, căci făcusem reportaje despre războaie, despre dezastre naturale ori aviatice, precum şi despre infracţiuni privind drepturile omului. Însă nimic din cariera mea nu mă pregătise pentru situaţia în care a trebuit să parcurg mii de meme, grupuri de discuţie,

poze şi materiale video defăimătoare (şi a căror răspândire era de necontrolat) – toate fiind despre mine.

Înainte de a părăsi Finlanda, am făcut tot ce mi-a stat în putinţă pentru a pune capăt hărţuirii la care eram supusă, sau măcar pentru a-i limita impactul covârşitor asupra mea şi a activităţii mele profesionale. Am semnalat Facebook, Twitter şi YouTube existenţa unor conturi care încălcau standardele comunitare ale serviciilor respective prin faptul că mă asaltau cu ameninţări şi postări calomnioase.

Potrivit răspunsurilor automate primite din partea companiilor respective, conţinutul nu reprezintă o încălcare a standardelor noastre comunitare. Aceasta în pofida faptului că era clar ca lumina zilei faptul că acele conţinuturi încălcau atât standardele lor, cât şi legile finlandeze. Aceşti giganţi mass-media erau bucuroşi să îşi ofere serviciile drept platforme pentru ceea ce reprezenta, în esenţă, o propagandă sponsorizată de stat.

Le-am solicitat ajutor funcţionarilor finlandezi în materie de securitate şi le-am cerut să ia măsuri în repetate rânduri. Mi-am vărsat năduful în faţa unui agent de poliţie, care mi-a spus că legislaţia nu conţine prevederi menite să împiedice preventiv infracţiunile sau să îi oprească pe infractori. Singura opţiune la care puteam apela era aceea de a depune plângeri penale, urmând să treacă ani buni până ce s-ar fi finalizat procesele.

Bănuiam că nici măcar condamnările nu ar fi garantat împiedicarea infracţiunilor respective; din nefericire, aveam mare dreptate.

Pe măsură ce poliţia a demarat anchetele, agenţii de poliţie au devenit, la rândul lor, ţinta calomniilor şi a articolelor obscene publicate în mediul online. Au fost publicate documente confidenţiale ale organelor poliţieneşti însă, pe parcursul anchetei, site-urile online de ştiri false m-au acuzat pe mine că eram responsabilă pentru anchetă şi i-au instigat şi pe alţi troli şi hackeri furioşi să mă atace online.

Propagandiştii din mediul online se folosesc cu dibăcie de legile şi de sistemele juridice occidentale, care nu sunt actualizate într-o măsură suficientă pentru a răspunde nevoilor generate de răspândirea în mod organizat a urii pe Internet.

Am încercat să fac lobby pe lângă Parlamentul finlandez, precum şi pe lângă cel britanic şi american şi am propus modificări legislative în vederea combaterii războiului informaţional rus într-un mod mai eficient. Drept urmare, mi s-au adus din nou abuzuri şi ocări.

Având în vedere faptul că nici eu, nici poliţia nu am reuşit să punem capăt persecuţiei care îmi afecta grav capacitatea de activa în calitate de jurnalist, am încercat să îi tratez „simptomele”: mi-am dotat locuinţa cu dispozitive de securitate.

Din punct de vedere legal, persoanele care se ocupau de situaţia în care mă aflam erau angajatorul meu, şi anume serviciul public finlandez de radiodifuziune Yleisradio şi poliţia. Este răspunderea angajatorului să îşi protejeze angajaţii, iar poliţia este responsabilă de soluţionarea infracţiunilor.

Eu am avut încredere în ambele instituţii. Am crezut că, într-o bună zi, operatorii „uzinei” infracţionale create împotriva mea vor fi traşi la răspundere, iar impactul unei întregi serii de infracţiuni asupra bunăstării mele şi a condiţiilor în care îmi desfăşuram activitatea profesională va fi redus la minim. Până atunci, tot ceea ce trebuia să fac era să am grijă de mine.

Însă timpul a trecut... Nimic nu i-a stat în cale bandei mafiote şi răzbunătoare de internauţi, a cărei misiune era să-mi distrugă credibilitatea, statutul profesional şi viaţa. Sistemele de alarmă şi măsurile de siguranţă din locuinţa mea nu m-au apărat de campania online de discreditare, care reuşise să atragă mii de oameni obişnuiţi.

Rămăsesem, astfel, cu două opţiuni: fie continuam să investighez războiul informaţional rus şi să educ oamenii, fiind, totodată, ţinta hărţuirii şi a altor infracţiuni, fie încetam să investighez subiectul, retrăgându-mă din viaţa publică şi, cel mai probabil, rămânând singură.

Am înţeles atunci că cei care se aflau în spatele linşării mele mă manipulau pentru a se asigura că aleg cea din urmă opţiune. Din respect faţă de meseria de jurnalist şi faţă de ţara mea natală am ales prima opţiune.

Dacă încetam să fac reportaje, asta însemna încălcarea codului de etică jurnalistică. Potrivit codului, trebuie respinse orice tentative de influenţă din exterior. Altfel spus, nu este permis să li se acorde puterea decizională jurnalistică celor din afara redacţiei.

În cazul în care cedam, încălcam promisiunea făcută publicului, întrucât este datoria jurnalistului să le transmită informaţii cititorilor, ascultătorilor şi telespectatorilor. Dacă

teama mă făcea să mă opresc, asta însemna că nu mai investigam trolii de la Kremlin şi ştirile false, refuzându-i, astfel, publicului dreptul de a primi informaţiile. Acest drept este garantat prin Declaraţia Universală a Drepturilor Omului şi este consacrat în constituţiile multor ţări.

Aflasem că dezinformarea de pe reţelele sociale ruseşti ameninţa discuţiile civice şi securitatea naţională în mai multe ţări, aşa că am avertizat publicul cu privire la ambiţia Kremlinului de a manipula atmosfera politică în avantajul său.

I-am prevenit, spunându-le că cei de la Kremlin profitau de reţelele de socializare pentru a se amesteca în treburile Occidentului.

Evenimentele care s-au desfăşurat după avertismentele mele au demonstrat că am avut dreptate: în 2016, fabricile ruseşti de troli de pe reţelele sociale au atacat alegerile prezidenţiale din SUA şi referendumul din Marea Britanie, privind părăsirea Uniunii Europene, au promovat independenţa Cataloniei faţă de Spania şi au alimentat actele de violenţă din Franţa, care au avut loc în timpul protestelor organizate de mişcarea vestelor galbene.

Mai mult, am primit continuu reacţii recunoscătoare ca urmare a muncii depuse. Munca mea de documentare era citată la scară largă. Elevi, jurnalişti, diplomaţi şi experţi cibernetici şi în materie de securitate mi-au apreciat munca de investigaţie. Am fost invitată la diverse conferinţe în întreaga lume şi am dat interviuri pentru mass-media.

Cu toate acestea, ori de câte ori mergeam pe stradă în Finlanda, simţeam sabia lui Damocles cum îmi atârnă deasupra creştetului. Potrivit studiilor, conţinutul plin de ură instigă la acţiuni pe măsură.

Mă temeam că un consumator de ştiri false, care mai e şi instabil psihic, ar putea fi stârnit într-atât încât să mă atace fizic. Poliţia a realizat o evaluare a ameninţărilor şi a ajuns la aceeaşi concluzie şi anume că, în Finlanda, eram vizată de acte impulsive de violenţă dacă mă aflam în locul nepotrivit, la momentul nepotrivit.

Cu toate acestea, atunci când mă deplasam în străinătate, unde nu mă ştia nimeni, mă simţeam în siguranţă.

Finlanda încă se număra printre cele mai sigure şi libere ţări din lume în ceea ce priveşte mass-media, însă nu şi pentru mine.

Din cauza faptului că doream să continui să îmi desfăşor activitatea, să scriu această carte, să împărtăşesc informaţii şi să educ oamenii – şi să-mi duc traiul obişnuit, plictisitor şi privat, cel mai mare vis al meu fiind acela de a rămâne însărcinată şi de a deveni mamă – a trebuit să plec din Finlanda.

Am donat lucrurile de care nu mai aveam nevoie, mi-am împachetat totul, am închiriat casa şi mi-am rezervat un bilet de avion dus, departe de Helsinki.

În ziua emigraţiei mele, la sfârşitul lunii februarie 2017, mi-am terminat prezentarea de la sediul Consiliului Naţional Finlandez al Poliţiei şi am anunţat că urma să plec pentru a putea duce o viaţă normală. Seppo Kolehmainen, şeful

poliţiei finlandeze, mi-a strâns mâna şi mi-a urat drum bun.

Două ore mai târziu m-am îmbarcat în avion. Nu ştiam dacă urma să mi se acorde un permis de muncă şi de şedere în noua mea ţară, însă speram că mutarea îmi va readuce libertatea şi, pentru asta, eram dispusă să plătesc oricât.

Am plâns pe toată durata zborului.

Abia mai târziu mi-am dat seama de esenţa genială a torturii prin intermediul Internetului: nu puteam scăpa nici de infracţiunile comise în mediul online, nici de impactul produs de acestea doar prin trecerea frontierelor fizice dintre state.

Infracţiunile erau instigate online. Nu există graniţe între ţări în mediul online, astfel că impactul lor devastator s-a extins şi asupra noii mele ţări.

Faptul că am schimbat ţara nu mi-a redat libertatea. Totuşi, măcar mă simţeam în siguranţă din punct de vedere fizic şi puteam să dau curs chemării mele.

TÂLHARUL SATULUI

Înainte să ajung în vizorul armatei internaţionale de troli pe care o comandă Putin, viaţa mea era serenă.

Eram întru totul devotată muncii mele şi mă ocupam atât de ştiri naţionale, cât şi internaţionale. Am luat parte la crearea unui nou proiect pe reţelele sociale, numit „Yle

Kioski”, pentru a viza acel segment al populaţiei care nu era interesat de reportajele tradiţionale realizate de Yleisradio, serviciul public finlandez de radiodifuziune.

Îmi doream să îi aduc informaţii relevante publicului meu. În calitate de jurnalist finlandez, eram privilegiată: beneficiam din plin de anumite libertăţi, la care majoritatea jurnaliştilor din lume pot doar să viseze.

În Finlanda, codurile penale şi dreptul muncii, normele stricte de etică jurnalistică, precum şi autoreglementarea mass-media ne ofereau un mediu sigur pentru a ne publica reportajele.

Sau cel puţin aşa am crezut...

Încă din 2013, făcusem reportaje despre revoltele cetăţenilor din Ucraina împotriva preşedintelui ucrainean corupt Viktor Ianukovici.

Pe măsură ce în Ucraina tot începeau să apară aşa-zişii „separatişti” pro-Kremlin şi să preia controlul asupra posturilor de televiziune şi a clădirilor administrative, în primăvara anului 2014, pentru mine, în calitate de filtru educat prin care treceau informaţiile, a devenit dificil să transmit informaţii confirmate şi reale.

Situaţia a fost prezentată în mod neclar de mass-media rusească şi de diverse site-uri dubioase, care vehiculau acuzaţii cum că Ucraina era agresorul, precum şi ideea că ţara suferea de pe urma unui conflict intern.

Înainte de acestea, făcusem un reportaj despre un alt conflict contaminat în mod specific de propagandă, şi anume războiul de cinci zile dintre Rusia şi Georgia din

2008. Însă în Ucraina, în 2014, numărul campaniilor internaţionale de informaţii false şi al celor lansate pe reţelele de socializare era halucinant.

Fusesem mereu intrigată de conceptele de influenţă ostilă non-militară, operaţiuni psihologice şi propagandă care vizează civilii.

Germania Nazistă şi Uniunea Sovietică au arătat lumii cât de rapid poate conducerea politică să preia controlul asupra minţilor oamenilor şi să-i transforme în slugi loiale regimului.

Pentru a-şi putea menţine puterea şi a-şi îndeplini ambiţiile politice, dictatorul nu trebuia decât să preia controlul asupra mass-media libere şi să o transforme într-o portavoce a regimului – treptat ori cu forţa.

Din punct de vedere istoric, una dintre cele mai eficiente metode ale propagandei de război era dezumanizarea inamicului, prezentându-l drept o creatură inumană monstruoasă.

Odată demonizat duşmanul, războiul împotriva sa este justificat, iar soldaţii sunt motivaţi să lupte pentru o cauză aparent legitimă.

Neuroştiinţa ne arată de ce e eficientă dezumanizarea: creierul uman este structurat în aşa fel încât să separe şi, astfel, să discrimineze. Limbajul rasist şi imaginile ostile despre evrei, musulmani ori ucraineni, de pildă, evocă imagini mentale puternice şi alimentează discriminarea.

De exemplu, înclinaţia creierului spre discriminare a fost prezentată într-un studiu realizat în Statele Unite în 2016:

subiecţii testaţi au evaluat poze cu oameni ai străzii şi erau predispuşi să îi catalogheze drept subumani.

Din punct de vedere istoric, demonizarea a dat naştere la genocide şi crime împotriva omenirii, astfel că instigarea la ură împotriva minorităţilor sau a etniilor este interzisă în ţările occidentale.

În 2014, mass-media, controlată de statul rus, prezentase Ucraina în mod sistematic drept o ţară condusă de forţe malefice, de duşmani bine-cunoscuţi tuturor din punct de vedere istoric, şi anume fascişti şi nazişti. Potrivit spuselor Kremlinului, poporul ucrainean trebuia eliberat de sub imperiul forţelor naziste ale răului.

Unii soldaţi s-au înrolat în armată pentru a-i elibera pe ucraineni de sub dominaţia fascistă, însă au fost dezamăgiţi, căci n-au găsit niciun fascist.

Pe măsură ce citeam teoriile conspiraţiei diseminate pe Internet despre Ucraina, a început să mă preocupe războiul informaţional rus, purtat împotriva întregii comunităţi internaţionale.

În toamna lui 2014 i-am luat un interviu lui Andrei Illarionov, un fost consilier apropiat al lui Putin. Acesta a susţinut o prezentare senzaţională despre războiul informaţional rus în cadrul unei conferinţe de la Talinn.

Afirmând public faptul că Rusia nu mai era o democraţie, Illarionov părăsise ţara în 2005 şi se mutase în Statele Unite pentru a deveni cercetător.

Fostul om din interior şi consilierul lui Vladimir Putin în ceea ce priveşte politica economică a dat interviuri extrem

de interesante despre activităţile desfăşurate de Rusia în Ucraina pe parcursul anului 2014. De pildă, Illarionov a dezvăluit faptul că puterea de la Kremlin pusese la cale operaţiunile desfăşurate împotriva vecinilor săi, în urmă cu peste un deceniu.

În interviurile susţinute, acesta a descris modul în care războiul informaţional psihologic este predat atât în şcoli, în universităţi, cât şi funcţionarilor obişnuiţi, în Rusia zilelor noastre. Illarionov a povestit cum mass-media rusească nu este independentă, ci face parte din maşinăria condusă de regim, care asigură realizarea intereselor politice ale Kremlinului.

El a atras atenţia asupra faptului că, în epoca digitală, este ieftin şi eficient să distribui propagandă în mediul online, iar informaţiile traversează graniţele cât ai clipi.

Atunci când l-am întrebat de ce Kremlinul desfăşoară acest război informaţional, mi-a răspuns că există numeroase motive la baza demersului: Kremlinul voia să îi explice atât poporului rus, cât şi altora, de ce duce războiul din Ucraina. În plus, voia să le arate tuturor „cine e şeful”.

Însă mai era o explicaţie.

„Pentru Kremlin contează cel mai mult să demonstreze faptul că poate duce un război informaţional. Aidoma tâlharului satului, Rusia vrea să îi arate lumii că poate să facă ce vrea”, a mai spus Illarionov într-un interviu pe care l-am publicat prin angajatorul meu, serviciul public finlandez de radiodifuziune.

ARME MODERNE DE DISTRUGERE ÎN MASĂ

Regimul rus mobilizase un nou front în ceea ce priveşte războiul său informaţional: erau vizate atât persoanele de pe teritoriul statului rus, cât şi cei din afara graniţelor.

La Sankt Petersburg, aflat la mai puţin de 400 de km, parcurşi cu maşina, de capitala finlandeză Helsinki, o agenţie scornea minciuni şi denaturări ale faptelor şi le posta pe reţelele sociale.

O aşa-numită „fabrică de troli" din Rusia fusese deja expusă în 2013. Mai mulţi jurnalişti independenţi şi curajoşi se infiltraseră în cadrul agenţiei respective şi lucraseră acolo în calitate de „troli" (cum îşi spuneau lucrătorii de la fabrica de propagandă), publicându-şi mai apoi descoperirile.

Trolii primeau lunar salarii pentru a se preface că sunt cetăţeni adevăraţi, care îşi exprimau opiniile pe reţelele de socializare. Aceştia îşi creau şi actualizau profiluri false, bombardau sfera reţelelor sociale cu diverse comentarii de laudă la adresa preşedintelui rus Vladimir Putin şi ridiculizau atât personalităţile ruseşti din opoziţie, cât şi pe cele din Statele Unite.

Conturile de e-mail ale angajaţilor şi superiorilor de la fabrica de troli fuseseră sparte şi făcute publice.

Potrivit unui document strategic obţinut de site-ul de ştiri Buzzfeed, obiectivul agenţiei era acela de a modifica ponderea dintre comentariile pro şi contra Rusiei din mediul online. Din punct de vedere practic, misiunea

fanilor plătiţi ai lui Putin era aceea de a manipula pe oricine discuta despre Rusia online.

În Finlanda, trolii aveau deja o ascensiune înfloritoare. În vara lui 2014, i-am luat un interviu despre conceptul de război hibrid lui Jarno Limnéll, un expert finlandez în materie de securitate cibernetică, acesta aflându-se la Universitatea Aalto în calitate de profesor invitat. Limnéll mi-a spus că trolii ruşi de pe Twitter atacau şi comentau informaţiile pe care le posta acesta.

Întrucât Carl Haglund, ministrul finlandez al Apărării, a vorbit public despre influenţa exercitată de Rusia în mediul online şi a declarat că primise sute de mesaje anonime denaturante la postările sale de pe Facebook şi Twitter privind Ucraina, am realizat că liderii de opinie finlandezi importanţi erau atacaţi de Rusia.

M-a îngrijorat posibila ameninţare pe care o prezenta armata de admiratori falşi ai lui Putin pentru publicul larg. Fără să ştie, multă lume putea urmări, distribui şi citi materiale şi, astfel, putea fi influenţată de informaţii ce proveneau de la fabrica de troli din Sankt Petersburg sau de la agenţii care răspândeau materiale asemănătoare de propagandă de prin alte părţi ale Rusiei.

Doctrina militară a Kremlinului este dedicată protejării intereselor Rusiei cu privire la spaţiul informaţional. În opinia mea, acest lucru punea în pericol dreptul fundamental al cetăţenilor de rând, şi anume libertatea de exprimare, care include dreptul la informaţii concrete.

Rusa este limba maternă a peste 70 000 de oameni din Finlanda, iar eu consider că mai ales opiniile acestora

riscau să fie manipulate. Dar cine ştie? Poate că trolii îi manipulau şi pe alţii.

Voiam să obţin informaţii detaliate despre tehnicile folosite de troli.

Reţelele de socializare reprezintă un mediu propice pentru desfăşurarea operaţiunilor de influenţare. După cum s-a demonstrat prin cercetări, creierele oamenilor nu filtrează conţinutul de pe reţelele de socializare într-un mod foarte critic. Conţinuturile abile de pe astfel de reţele sunt menite să incite, să stârnească emoţii, să dea dependenţă şi, astfel, sunt perfecte pentru operaţiunile psihologice sponsorizate de stat.

Diversele caracteristici ale reţelelor de socializare se încadrează foarte bine în tiparul vizatde operaţiunile internaţionale de propagandă. Chiar dacă, aparent, nu are nicio legătură cu Kremlinul, orice utilizator poate să îşi creeze propria reţea de roboţi sau o „fermă” de conturi private de hărţuire pe Facebook şi pe Twitter şi asta fără costuri prea mari.

În mâinile tehnologilor politici ruşi dornici să influenţeze atât populaţiile de pe teritoriul Rusiei, cât şi pe cele aflate dincolo de graniţe, Facebook, Twitter şi YouTube păreau a fi arme psihologice de distrugere în masă.

Acest nou fenomen trebuia investigat.

Am vrut să investighez chestiunea prin colaborare cu utilizatorii finlandezi de Internet. Am apelat, astfel, la o metodă jurnalistică de bază: le-am adresat întrebări oamenilor.

În primul meu articol am descris modul de operare al armatei ruse de troli şi le-am cerut oamenilor să împărtăşească din informaţiile şi experienţele lor în ceea ce priveşte profilurile anonime ori false care distribuie propagandă rusească agresivă în mediul online.

Întrucât voiam să aflu mai exact modul în care trolii îi afectaseră pe oamenii obişnuiţi, i-am încurajat pe membrii publicului să îmi spună cum reacţionaseră la internauţii propagandişti. Ştiind că Finlanda încă suferea de pe urma unei moşteniri rămase din vremea Uniunii Sovietice, cunoscută sub numele de „finlandizare”, şi anume autocenzura oficială şi împăcarea Kremlinului pentru a asigura schimburile comerciale şi a menţine pacea în vecinătate, m-am aşteptat ca proiectul meu să dea naştere unor critici.

M-am pregătit de reacţii din partea extremiştilor, comuniştilor, amatorilor de teorii ale conspiraţiei şi a celor care îl linguşesc pe Putin şi mi-am publicat articolul în septembrie 2014. Cu toate acestea, nu eram pregătită pentru posibilitatea ca, de îndată ce articolul meu, externalizat către public, urma să ajungă la urechile agenţilor de influenţă ai Kremlinului, viaţa mea, aşa cum o ştiam, să se încheie.

SECRET BIUNIVOC

Când mi-a fost publicat articolul, întreg programul de lucru şi timpul liber mi-au fost ocupate brusc de urmărirea operaţiunilor intense desfăşurate pe reţelele de socializare împotriva mea şi a proiectului meu.

Canalele mele de comunicare, atât conturile de pe reţelele de socializare, cât şi cele profesionale, au intrat în colaps. Am primit mesaje pe telefon, apeluri şi e-mailuri de ameninţare din Rusia, Kazahstan şi de prin alte ţări unde se vorbeşte rusa.

Mesajele anonime, scrise în rusă sau într-o engleză stricată, mă acuzau de tot felul de infracţiuni şi mi se spunea că ar trebui să fiu aruncată în închisoare.

Cineva m-a sunat de pe un număr înregistrat în Ucraina şi a pus sunetul unei împuşcături. Nici mie, nici altora din Finlanda nu ni se mai întâmplase niciodată aşa ceva. La patru zile după publicarea articolului, i-am semnalat toate acestea şefului meu. El a decis că ar trebui să luăm legătura cu departamentul de securitate al Yleisradio.

Când am investigat mesajele pline de ură mai îndeaproape, am constatat că fuseseră generate de un fenomen foarte serios.

Angajatul comisiei de experţi a lui Vladimir Putin de la Kremlin, un propagandist internaţional şi cetăţean finlandez pe nume Johan Bäckman, a distribuit afirmaţii false despre mine pe site-urile ruseşti de ştiri false.

La momentul desfăşurării evenimentelor respective, Bäckman era angajat în cadrul comisiei de experţi în materie de politici a administraţiei Putin, numită Institutul Rus de Studii Strategice (RISS), cu sediul la Moscova. Conform afirmaţiilor publice ale institutului, acesta elaborează „recomandări şi materiale analitice atât pentru preşedintele rus, cât şi pentru Guvern şi Parlament”.

Superiorii lui Bäckman de la institut sunt foşti ofiţeri KGB, în prezent agenţi ai serviciilor de securitate ruse şi sunt numiţi în funcţie de însuşi preşedintele Putin. În 2014, superiorul lui Bäckman şi directorul institutului era Leonid Reşetnikov, general-locotenent în cadrul Serviciului Rus de Informaţii Externe (SVR).

Înainte de acestea, tot în 2014, Bäckman organizase o conferinţă în Finlanda, acţionând în calitate de reprezentant al Institutului Rus de Informaţii Strategice şi dăduse un interviu ziarului Aamulehti, cu sediul la Tampere.

Acum, acesta minţea public pe site-urile ruseşti de ştiri false şi susţinea că eu adunam o bază de date ilegală cu susţinătorii lui Putin din Finlanda – o listă cu oameni adevăraţi –, pe care urma, chipurile, să o trimit în Statele Unite şi, astfel, să dau naştere la discriminări împotriva ruşilor care trăiau în Finlanda.

Mai mult, Bäckman susţinea că eram un ajutor celebru al NATO, cooperam cu serviciile speciale americano-baltice şi aveam legături cu serviciile de securitate estone Kapo.

De fapt, Bäckman, angajat la departamentul de relaţii cu publicul din cadrul serviciilor de securitate ale lui Putin, mă acuza pe mine că desfăşuram activităţi infracţionale. Astfel, datorită lui, am ajuns eu să aflu despre tehnica de presiune preluată din vremea regimului sovietic şi utilizată împotriva vocilor critice: campaniile de defăimare.

Articolele ruseşti erau atât de asemănătoare între ele, încât Bäckman părea să fi trimis un comunicat de presă întregii mass-media. Jurnalişti de la aproximativ zece site-uri diferite de ştiri false păreau să fi dat copy-paste la

declaraţia lui Bäckman sau la anumite părţi din aceasta şi să le fi introdus în propriile articole. Nu se ofereau niciun fel de dovezi în sprijinul afirmaţiilor făcute la adresa mea.

Unele articole nu conţineau numele autorului, însă, cu toate acestea, erau luate de bune la scară largă. Cea mai gravă problemă a fost faptul că erau incluse adresa mea de e-mail şi numărul meu de telefon, astfel că nenumărate persoane instigate de minciunile din articole au avut mijloacele necesare pentru a mă hărţui în mod direct.

Aşa am aflat într-un mod profund personal de ce dezinformarea din mediul digital nu e doar un obstacol abstract între realitate şi conştiinţa colectivă. Pe măsură ce încercam să găsesc răspuns la revolta publicului, am simţit pe propria piele cum este utilizată dezinformarea cu succes şi în mod strategic pentru a-i împinge pe oameni la acţiuni ostile.

Însă campania desfăşurată în limba rusă şi menită să mă împroaşte cu noroi era doar începutul. Johan Bäckman a dobândit notorietate pe plan internaţional pentru că a înşelat publicul şi a răspândit minciunile Kremlinului. Acesta nu se sfieşte să posteze fotografii cu el alături de demnitari de la Moscova şi de membri ai Parlamentului rus, Duma.

Numeroase posturi mass-media controlate de statul rus îi iau adesea interviuri lui Bäckman. Într-unul dintre cele mai celebre interviuri ale sale pentru postul numit RT, un post internaţional de propagandă finanţat de statul rus, el a declarat că ucigaşul Annei Politkovskaia, jurnalista rusă de investigaţii care critica regimul, asasinată la Moscova în 2006, a fost mass-media occidentală.

În Rusia, Bäckman a primit numeroase premii prestigioase. Acesta se deplasează adesea în turnee prin Rusia şi în peninsula Crimeea anexată Rusiei şi îi instruieşte pe soldaţi, pe funcţionari şi publicul cu privire la ceea ce angajatorul său numeşte intenţionat „războiul hibrid occidental împotriva Rusiei”.

Potrivit spuselor lui Bäckman şi în conformitate cu declaraţiile angajatorului său, Institutul Rus de Studii Strategice (RISS), Rusia este ţinta războiului informaţional rusofob desfăşurat de Occident. Acest mesaj a pătruns în Rusia în mod eficient: potrivit organizaţiei nonguvernamentale de cercetare sociologică Levada Center, 80% dintre cetăţenii ruşi consideră că ţara lor este ţinta unui război informaţional declarat de Occident. Acesta mai susţine şi că jurnaliştii occidentali sunt agenţi de propagandă ai NATO.

În 2014, Bäckman s-a autointitulat „reprezentantul” finlandez al statului inexistent Republica Populară Doneţk, regiunea din estul Ucrainei ocupată de Rusia.

Un alt cetăţean finlandez, Petri Viljakainen, care a plecat în estul Ucrainei pentru a lupta de partea ruşilor, a declarat presei finlandeze că Bäckman i-a achitat cheltuielile de deplasare şi i-a făcut rost de viză pentru a merge în zona de conflict. În Ucraina, Bäckman este considerat un susţinător al teroriştilor. La începutul anului 2019, guvernul ucrainean le-a interzis atât lui Bäckman, cât şi altor trei extremişti finlandezi pro-Kremlin să intre în ţară.

De asemenea, Bäckman a organizat aşa-numite „vizite turistice” în regiunile capturate de Rusia care erau, de fapt, excursii cu scopul de spălare a creierilor

participanţilor şi îşi prezintă aventurile de război pe pământ rusesc pe canalul său de YouTube.

Estonia îi refuzase intrarea pe teritoriul ţării, deoarece se pare că acesta alimentase conflictele pro-Kremlin în timpul evenimentelor generate de mutarea soldatului de bronz din 2007. Mai mult, fusese arestat la Moscova pentru că organiza proteste în spaţiul public. La Moscova, acesta a instigat proteste împotriva ambasadei norvegiene, spunând că Norvegia e „ţara lui Breivik". Împreună cu soţia lui Viktor Bout, un traficant internaţional de arme notoriu care a fost găsit vinovat de trafic ilegal de arme şi condamnat la 25 de ani de închisoare, Bäckman a făcut grevă în faţa Consulatului General american de la Sankt Petersburg.

Până nu demult, Bäckman a fost reprezentant al unei „organizaţii cetăţeneşti", având conducere rusească, numită „World Without Nazism" („O lume fără nazism"), tot el fiind cel care a fondat filiala finlandeză, „Finlanda fără fascism". În mod înşelător, organizaţia susţine că este gratuită şi se ocupă de drepturile omului, însă serviciile estone de informaţii au demascat asociaţia drept operaţiune de propagandă rusească, specializată pe acţiuni de distrugere a reputaţiei, numite de asemenea şi campanii de denigrare împotriva persoanelor.

Acesta nici măcar nu încearcă să îşi ascundă legăturile cu Rusia şi nici relaţiile de cooperare cu cei de la Kremlin. Bäckman a recunoscut public faptul că este plătit de organizaţia rusească şi că doreşte să primească în continuare bani.

Pe scurt, cea mai bună descriere pe care o putem atribui activităţilor desfăşurate de Bäckman este aceea a unui

agent de influenţă internaţional al serviciilor secrete ruse loiale Kremlinului.

Bäckman se prezintă intenţionat drept prostul satului simpatizant al Kremlinului, „care nu ar trebui luat în serios”. Totodată, el a depus zeci de plângeri penale inventate împotriva jurnaliştilor şi a cercetătorilor care scriu şi vorbesc despre Rusia într-un mod faptic. Printre altele, Bäckman îi acuză pe aceştia că îi torturează pe ruşi. Însă analizarea anchetelor penale, indiferent dacă acestea au sau nu vreun temei, le consumă jurnaliştilor şi cercetătorilor timpul de lucru şi energia alocate.

Per total, Bäckman a reuşit să creeze o atmosferă încărcată de frică în Finlanda. În unele redacţii finlandeze, toate reportajele care îl privesc pe Bäckman şi relaţiile sale au fost sistate de mult timp. Numeroşi redactori-şefi consideră că este mai uşor să nu facă reportaje despre activităţile lui Bäckman decât să scrie despre acestea, iar mai apoi să fie nevoiţi să aloce resurse pentru a răspunde solicitărilor sale de corecturi, plângerilor penale şi eventualelor campanii de denigrare. Un jurnalist bine informat l-a numit pe Johan Bäckman „o fabrică de troli condusă de un singur om”.

Chiar şi oficialii au evitat discuţiile publice referitoare la activităţile desfăşurate de Bäckman. Astfel, acesta a reuşit să îşi continue promovarea sinistră a agresiunilor instrumentate de Kremlin, întâlnindu-se pe ascuns cu diverşi politicieni finlandezi şi internaţionali şi susţinând extremişti, totodată fiind aproape complet neatins de mass-media. Tabloidul Ilta-Sanomat şi Arja Paananen, o jurnalistă expertă de la această publicaţie, se numără printre puţinii care urmăresc îndeaproape activităţile lui

Bäckman, fapt pentru care aceasta a devenit ţinta unor hărţuiri din partea sa.

În 2014, Bäckman m-a atacat pe mine din motive pur profesionale: organizaţiile ruseşti pe care le reprezenta el răspândeau propagandă rusească şi îi manipulau pe oameni pe reţelele sociale, pe când eu lucram să demasc aceste lucruri. Articolul meu pe tema trolilor Kremlinului infiltraţi pe reţelele de socializare punea în pericol misiunile şi succesul angajatorilor săi.

De îndată ce Bäckman a început să mă denigreze, l-am sunat şi l-am întrebat de ce răspândeşte minciuni despre mine. Mi-a răspuns că e vorba de „chestiuni politice”. Când i-am cerut să elaboreze mai exact „chestiuni politice în numele şi împotriva cui?”, mi-a închis în nas şi a continuat operaţiunile de influenţă în mediul online.

Pe parcursul următorului an şi jumătate, i-am cerut de cel puţin 10 ori să corecteze ştirile false despre mine. Tot de atâtea ori a şi refuzat. În schimb, m-a bombardat cu mesaje în privat. M-a manipulat, m-a luat în râs, uneori mi-a făcut complimente cu scopul de a mă flata, m-a invitat la conferinţele sale de la Moscova, Sankt Petersburg şi din Crimeea şi a pus presiuni asupra mea să divulg informaţii personale.

Ba chiar s-a şi lăudat în faţa întregii mass-media ruseşti că el coordonează reportajele privind uciderea unei femei şi m-a invitat să îi urmăresc activitatea. I-am refuzat oferta, însă am urmărit online cum un caz izolat de omor din partea de est a oraşului Helsinki a pătruns în mass-media controlată de Kremlin, fiind complet falsificat. Preluând cuvintele lui Bäckman, mass-media rusească a anunţat că,

în Finlanda, „partidul primului ministru comisese o crimă politică şi rusofobă”.

Nimic nu este sfânt pentru Bäckman. Acesta s-a folosit în mod cinic de moartea unei persoane fizice şi de o tragedie pentru a alimenta propaganda antifinlandeză din Rusia şi a publicat numele victimei pe mai multe platforme. În mod clar Bäckman nu se fereşte să ascundă faptul că îi face plăcere să se bucure de puterea şi de statutul conferite de mass-media rusească. Faptul că apare în mass-media în repetate rânduri şi că se bucură de o expunere remarcabilă în Rusia ne demonstrează că, în timpul mandatului preşedintelui Putin, doar lachei ai Kremlinului precum Bäckman se bucură de vizibilitate la scară largă.

În perioada 2014-2016, acest angajat al serviciilor de securitate ale lui Putin a încercat să îmi frângă aripile. Bäckman mi-a cerut insistent şi a apelat la linguşeli pentru a mă determina să accept să ne întâlnim faţă în faţă. A încercat să mă convingă şi mi-a sugerat că situaţia în care mă aflam se putea îmbunătăţi considerabil doar dacă acceptam să ne întâlnim. Mi-a promis că, dacă ne întâlnim, va înceta să posteze despre mine pe reţelele sociale. Mai mult, mi-a spus că întâlnirea noastră va fi secretă.

Faptul că îmi propunea să ne întâlnim în secret îmi demonstra că era conştient de caracterul nelegitim al operaţiunii sale. În acelaşi timp, şi-a dezvăluit planul şi tactica: apropiindu-se de mine, voia să se amestece în activitatea mea profesională. Mesajele sale insinuau că, mai exact, cercetările mele cu privire la trolii de la Kremlin îl deranjau şi voia să îmi pună beţe în roate.

Mă treceau fiorii numai când mă gândeam la ceilalţi membri influenţi ai societăţii pe care îi abordase şi mă întrebam pe care dintre aceştia îi avea la mână.

Minciunile repetitive şi lipsite de scrupule pe care Bäckman le spunea despre mine îmi demonstrau că este un maestru al jocurilor psihologice. Dacă m-aş fi întâlnit cu el, ar fi încercat să mă forţeze să cooperez cu el sau să mă compromită în aşa fel încât să îmi pună în pericol cariera.

Desigur că i-am respins toate propunerile de a ne întâlni şi am refuzat să răspund la mesajele sale online, de manipulare, ori i-am cerut să corecteze acuzaţiile false pe care le răspândea în ceea ce mă priveşte. Până astăzi, niciuna dintre minciunile sale nu a fost rectificată.

Câţiva ani mai târziu, am ajuns la Tribunalul districtual din Helsinki, în faţa unui complet de trei judecători, în calitate de reclamant. Procurorul prezentase procesul drept un caz excepţional de influenţă prin intermediul informaţiilor ostile.

Atunci când avocatul meu m-a întrebat cum mi se schimbase existenţa de când Johan Bäckman apăruse în viaţa mea, am izbucnit în lacrimi.

CAPITOLUL 2

Diplomatul

La trei ani după ce diplomatul lituanian Renatas Juška şi-a pierdut slujba de ambasador al Lituaniei în Ungaria,

ancheta deschisă cu privire la ascultarea ilegală a liniilor sale telefonice nu a generat niciun rezultat.

Nici măcar criminaliştii nu au putut găsi răspuns la întrebarea arzătoare: Cine asculta în secret şi înregistrase conversaţiile telefonice dintre Juška şi colegul său de la Vilnius, apoi editase înregistrările şi le publicase pe YouTube?

Cu siguranţă nu fusese „Zydrunas Gerintas”, cum îşi spunea persoana care încărcase înregistrările pe platforma de partajare video. Zydrunas Gerintas poate părea un nume lituanian, însă persoana în cauză nu există dincolo de mediul virtual.

Poliţia nu a aflat multe informaţii despre cel care a încărcat fişierele. Acesta le publicase prin intermediul unui dispozitiv mobil care opera printr-o adresă IP neidentificată. Poliţia lituaniană a trimis numeroase solicitări prin care cerea ajutorul celor de la YouTube, însă compania nu a cooperat şi nici nu a răspuns solicitărilor.

Criminaliştii au analizat fişierele cu ajutorul unui software special şi au identificat un zgomot înăbuşit la începutul unuia dintre apeluri, pe care l-au interpretat ca fiind produs de „închiderea sau deschiderea unui aparat”.

Ancheta tehnică a confirmat ceea ce Juška încercase să spună chiar de la începutul scandalului: înregistrările fuseseră editate şi apoi rearanjate. Prin urmare, nu era vorba despre originale. Cu alte cuvinte, fuseseră lipite laolaltă prin copy-paste, utilizându-se mai multe convorbiri telefonice dintre Juška şi colegii săi.

Cu toate acestea, erau prezentate pe YouTube drept un singur apel telefonic.

Era clar că filmuleţele fuseseră menite pentru un public internaţional, întrucât aveau titluri şi subtitrări în limba engleză. Subtitrările fuseseră manipulate, iar titlurile aveau o notă cinică.

Materialele video îl prezintă pe ambasadorul Juška drept o persoană nechibzuită şi lipsită de diplomaţie, deci nepotrivită pentru funcţia sa ce presupune un grad înalt de responsabilitate.

Tot atunci au mai fost încărcate două convorbiri telefonice pe YouTube, înregistrări ale apelurilor dintre un alt ambasador lituanian la Baku şi ai săi colegi de la Vilnius.

Filmuleţele produse anonim şi postate pe YouTube au provocat o întreagă isterie mass-media în patru ţări şi au dus la distrugerea carierelor diplomaţilor ale căror apeluri fuseseră înregistrate.

Acestora le fusese încălcată intimitatea, iar infracţiunile respective au avut victime. Cu toate acestea, având în vedere faptul că poliţia nu a reuşit să identifice făptaşii, nimeni nu a putut fi pus sub urmărire. Nu s-a mai ajuns la proces.

Aceasta nu fusese prima dată când diplomatul lituanian Renatas Juška fusese vizat de kompromat (n. trad. – informaţii compromiţătoare referitoare la persoane publice).

Juška reuşise să scape de scandalurile anterioare cu reputaţia aproape intactă, dat fiind faptul că angajatorul

său, ministrul de externe lituanian, l-a sprijinit şi protejat în mod public. Cu toate acestea, materialele video prelucrate, pe care mass-media lituaniană neglijentă le numise eronat „scurgeri de informaţii” (de parcă ar fi fost autentice), au fost ultima picătură.

După o lună de presiuni publice şi de audieri în Parlament, superiorii lui Juška i-au ordonat să îşi facă bagajele, să îşi dea demisia de la Budapesta şi să se întoarcă acasă. Însă ambasadorul Juška nu a fost vizat de o serie de scandaluri cu scop de dezinformare în decursul a şapte ani dintr-o simplă coincidenţă. El a fost atacat deoarece luptase mereu pentru democraţie.

Vizionar şi susţinător înfocat al drepturilor omului, Juška era un istoric cultivat. Fostul ambasador şi-a început cariera în cadrul Ministerului lituanian al Afacerilor Externe în 1995, pe când avea doar 23 de ani. Cu cinci ani înainte, Lituania îşi redobândise independenţa de sub ocupaţia sovietică violentă. În cadrul Ministerului de Externe, Juška era specializat mai ales pe relaţiile cu Belarus, ţara care se învecinează cu Lituania la sud-est, fostă republică sovietică având graniţe cu Rusia şi care încă se află sub imperiul acesteia, chiar şi după destrămarea Uniunii Sovietice.

Pe când era un tânăr diplomat, Juška a lucrat mai întâi cu Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE), apoi a activat în calitate de consilier al ambasadorului Lituaniei la Minsk, capitala Belarusului. Acela a fost momentul când s-a confruntat pentru prima dată cu incidente având drept scop intimidarea. Apelând la o mişcare tipică serviciilor secrete ruse, cineva a intrat pe ascuns la el în casă şi a lăsat scrum de ţigară în chiuvetă,

iar asta în condiţiile în care membrii familiei sale nu fumează.

„Mi s-a părut neplăcut, însă am luat-o ca pe o parte a slujbei mele”, îşi aminteşte Juška.

Când se afla în Belarus, Juška a văzut cu ochii săi tranziţia politică îngrijorătoare prin care trecea ţara. Acesta a văzut cum au fost fraudate alegerile pentru a se garanta rămânerea la putere a autoritaristului Aleksandr Lukaşenko, preşedintele protejat de Kremlin.

În primă fază, puterea lui Lukaşenko a fost asigurată de către membrii corupţi ai secţiilor de votare care au introdus buletine false de vot în urne. Mai apoi, Constituţia a fost modificată pentru a-i permite lui Lukaşenko, care se afla la putere din 1994, să rămână preşedinte pentru un număr nelimitat de mandate.

Mass-media liberă a fost sufocată. Lukaşenko era prezent la posturile de televiziune în fiecare zişi se prezenta drept singura opţiune rezonabilă care trebuia să ajungă la conducerea ţării. Acesta obişnuia adesea să îşi bată joc de Europa Occidentală şi de Statele Unite. Începând chiar din 1999, activiştii de opoziţie şi jurnaliştii belaruşi care criticau regimul au început să dispară.

Spre deosebire de perioada actuală, acum vreo 15 ani nu era neobişnuit ca diplomaţii occidentali să sprijine pe faţă politicieni din opoziţie sau persoane din societatea civilă în fostele regimuri sovietice. Guvernele din Vest alegeau adesea să îşi disimuleze sprijinul prin utilizarea propriilor fundaţii sau organizaţii nonguvernamentale pentru a-şi desfăşura activităţile.

Însă Lituania, în calitate de democraţie occidentală proaspăt renăscută din cenuşă şi păstrând amintirea recentă a metodelor de asuprire utilizate de regimul Uniunii Sovietice, a creat o politică de comunicare directă cu activiştii prodemocraţie din cadrul fostelor state Sovietice.

De când Juška se întorsese la Vilnius de la Minsk în 2003, slujba sa din cadrul Ministerului Afacerilor Externe chiar asta şi presupunea: să păstreze legătura cu grupurile beloruse fragile din opoziţie şi să le sprijine, indiferent dacă era vorba de organizaţii nonguvernamentale sau de politicieni. Alţi diplomaţi lituanieni din cadrul altui departament al Ministerului de Externe se ocupau de relaţiile oficiale cu guvernul belarus.

De exemplu, Juška a fost cel care a propus ideea punerii în aplicare a deciziei guvernului Lituaniei de a oferi „adăpost” Universităţii Europene de Ştiinţe Umaniste la Vilnius. Aceasta era singura universitate independentă care existase vreodată în Belarus, înainte ca Lukaşenko să o închidă în 2004.

Acum, această universitate deosebită, unde se pune accentul pe ştiinţele umaniste şi pe studii sociale, încă funcţionează în exil la Vilnius. Mulţi tineri din Belarus studiază acolo şi primesc diplome de absolvire conform standardelor europene.

„Ministerul lituanian de Externe a fost unul dintre primele, asta dacă nu chiar primul minister care a luat legătura direct cu opoziţia democrată din Belarus. A fost o mişcare curajoasă, iar noi am înţeles cu toţii că ar putea genera numeroase complicaţii. Cu toate acestea, sunt mândru că am luat parte la acei primi paşi”, spune Juška.

Pentru toţi cei care urmăreau îndeaproape situaţia din Belarus era lesne de observat că Lukaşenko se transforma în ultimul dictator al Europei de la acea vreme, iar asta cu binecuvântarea celor de la Moscova. Regimul Lukaşenko şi Kremlinul acţionau în calitate de aliaţi şi cooperau pe toate fronturile. La modul oficial, Belarus promova mesajele transmise de Kremlin şi, pe plan internaţional, îşi apăra atât propriile interese, cât şi pe cele ale Rusiei.

Însă în ceea ce priveşte relaţiile cu Rusia, majoritatea guvernelor europene occidentale erau optimiste. Înarmate cu răbdare, acestea aşteptau ca Vladimir Putin să conducă Rusia spre reforme şi democraţie. Occidentul chiar îşi dorea să clădească legături benefice pentru ambele părţi cu regimul lui Putin, fost agent KGB şi FSB (Serviciul Federal de Securitate), care ajunsese preşedinte în 2000.

La începutul mandatului său, Putin a dat semne că era dispus să coopereze cu Occidentul. Oficial, Rusia era partenerul strategic al Uniunii Europene, iar după atacurile de pe 11 septembrie 2001, s-a angajat să lupte împotriva terorismului jihadist internaţional împreună cu o coaliţie occidentală condusă de Statele Unite.

La începutul anilor 2000, publicul îşi exprima rareori îngrijorarea cu privire la operaţiunile secrete ruse sau la ştirile false care afectau negativ aceleaşi state pe care Kremlinul susţinea că le sprijină. În cazul în care ar fi fost făcute publice astfel de opinii, ar fi fost respinse imediat, fiind considerate teorii are conspiraţiei.

Atât Juška, cât şi colegii săi din cadrul Ministerului lituanian de Externe şi-au dat seama încotro se îndrepta Belarus: ţara era utilizată drept laborator şi teren de testare pentru serviciile de informaţii ruse şi pentru păpuşarii politici.

În cazul în care ar reuşi planul Rusiei de izolare a Belarusului de spaţiul informaţional şi de baza de valori occidentale, totodată făcându-l dependent de Rusia, atunci Kremlinul ar putea apela la nişte tehnici asemănătoare pe propriul teritoriu şi chiar dincolo de graniţe.

Diplomatul Juška, care pe atunci avea vreo 30 de ani, a urmărit evoluţia, îngrijorat fiind de bunăstarea cetăţenilor din ţara vecină. În Belarus erau încălcate drepturile omului şi starea democraţiei era grav afectată, asta la mai puţin de 40 de km de capitala Lituaniei, Vilnius. Rusia se amesteca în deciziile interne ale Belarusului cu orice ocazie. Cetăţenii ţării aveau probleme şi era nevoie de ajutoare concrete, atât de ordin politic, cât şi financiar.

Juška i-a pus în legătură pe activiştii prodemocratici din regiune, de pildă persoane care făceau parte din mişcări de tineret, precum organizaţia georgiană „Kmara”, „Primul Maidan din Ucraina” şi „Otpor” („Rezistenţa”, în limba română) din Serbia. Echipa sa i-a ajutat pe belaruşi să stabilească relaţii cu donatori, să organizeze întruniri şi să conceapă campanii cu scop de promovare a drepturilor omului şi a valorilor europene.

Următoarele alegeri prezidenţiale urmau să aibă loc în 2006 şi era foarte probabil să fie măsluite; se preconiza că preşedintele Lukaşenko urma să fie câştigător. Nici ceilalţi candidaţi şi nici platformele politice ale acestora nu prea erau prezentate de mass-media controlată tot de Lukaşenko.

Primind dispoziţie expresă din partea Ministerului lituanian de Externe, Juška îşi propusese să consolideze grupul fragil din opoziţie care voia să îndrepte Belarus către o democraţie modernă şi occidentală. Acesta a făcut schimb

de idei cu ceilalţi candidaţi prezidenţiali prodemocraţi, Aleksandr Milinkevici, Aleksandr Kozulin şi cu echipele lor. ONG-urilor internaţionale şi donatorilor din Occident li s-a interzis să lucreze pe teritoriul ţării, astfel că aceştia se întâlneau adesea în Lituania pentru a se coordona.

Belaruşii au fost încurajaţi să îşi facă vocile auzite şi să protesteze. În 2006, înainte de alegerile prezidenţiale din Belarus, Georgia şi Ucraina fuseseră martore la aşa-zisele „revoluţii colorate”: proteste paşnice la scară largă, în cadrul cărora oamenii îşi scandau cu voce tare dorinţa de a face parte din Uniunea Europeană şi din Occident şi de a se îndepărta de regimurile corupte pe care Kremlinul le avea la mână.

„Am dat sfaturi, am creat sloganuri şi iniţiative proeuropene, am conceput modalităţi de imprimare a materialelor şi de distribuire a acestora către oamenii din întreaga ţară. De asemenea, am lucrat din răsputeri să facem auzite vocile poporului belarus în mass-media internaţională”, spune Juška.

Era evident cine urma să fie câştigătorul alegerilor prezidenţiale „aranjate” care urmau să aibă loc. Regimul Lukaşenko implementase un sistem de vot anticipat, prin intermediul căruia era uşor să se comită fraude.

„În cazul în care opoziţia belarusă căuta să obţină rezultate, trebuia să iasă în stradă să protesteze. Era singura cale pentru a împiedica aceste alegeri măsluite, organizate în văzul tuturor şi în inima Europei, să treacă neobservate”, adaugă Juška.

„Alegerile” au avut loc pe 19 martie 2006.

Conform declaraţiilor publice ale biroului electoral, care era marioneta regimului Lukaşenko, prezenţa la urne în rândul cetăţenilor a fost de 92,6%. Biroul a susţinut de asemenea că Lukaşenko a câştigat detaşat, obţinând uimitorul procent de 82,6% din voturi în primul tur de scrutin. Despre Aleksandr Milinkevici, candidatul din opoziţie, s-a spus că s-a clasat pe locul doi, cu 6% din voturi.

Opoziţia a atacat numaidecât rezultatele. Un centru independent de cercetare a afirmat că rezultatul corect obţinut de Lukaşenko a fost de 40%, însemnând că era nevoie să se organizeze un al doilea tur de scrutin. Acesta ar fi fost doar începutul unui scenariu de coşmar tip „Revoluţia colorată” pentru Lukaşenko, căruia i se mai spune de asemenea şi „Batka”, Tatăl Naţiunii.

Apoi, şoc pentru regim: activiştii au organizat proteste în masă. În seara alegerilor a fost un frig îngrozitor. Cu toate acestea, mii de oameni, majoritatea studenţi, s-au adunat în Piaţa Oktiabrskaia din Minsk, s-au urcat pe acoperişurile autobuzelor, au ridicat corturi şi au făcut un mic sătuc, au ţinut discursuri şi au scandat „Patrie! Libertate! Jos cu Luka!”.

Piaţa a fost plină de protestatari timp de cinci zile şi nopţi. Oamenii lui Lukaşenko au trimis KGB-ul, serviciile de securitate, să îi filmeze pe studenţi. Asta nu i-a speriat numaidecât, aşa că au fost atacaţi de instigatori agresivi şi de un grup organizat de bătrâne furioase, „băbuşti”, care i-au acuzat pe studenţi că „lucrează pentru America”.

În cea de-a cincea zi, forţele speciale ale poliţiei au venit cu autocamioanele în piaţă şi au separat reporterii de protestatari, pe care i-au târât la camioane şi i-au dus la

închisoare. Pancartele, corturile, grătarele şi spaţiile împrejmuite unde stătuseră protestatarii au fost demontate şi aruncate la gunoi. Astfel a luat sfârşit Revoluţia Blugilor. Între timp, despre preşedintele Lukaşenko s-a zvonit că se afla în siguranţă la o bază militară din Grodno, în partea de sud-vest a Belarusului.

Protestele acelea au fost motivul pentru care talentatul diplomat lituanian Renatas Juška a devenit pentru prima dată ţinta unor operaţiuni speciale de informaţii.

PRIMELE ACUZAŢII

În urma protestelor, poliţia de securitate belarusă KGB a organizat o conferinţă de presă. Ramura belarusă a KGB era singura filială naţională a fostei KGB sovietice infame, care nu se mai obosise să se reorganizeze sau să îşi schimbe denumirea după destrămarea Uniunii Sovietice.

În cadrul unui interviu în direct la televiziunea belarusă, şeful KGB, Leonid Yerin, a susţinut că Statele Unite şi ţările învecinate organizaseră „atacuri teroriste” în Belarus. Cu toate acestea, conform laudelor lui Yerin, serviciile de securitate reuşiseră cu succes să contracareze atacurile.

Acesta i-a numit public pe cei care, chipurile, se aflau în spatele complotului terorist: diplomatul lituanian Renatas Juška, colegul său din Lituania şi doi cetăţeni americani care lucrau cu organizaţiile de donatori prodemocraţie.

În cadrul aceleiaşi conferinţe de presă, Yerin a prezentat un material video, în încercarea de a convinge publicul că într-adevăr fusese pusă la cale o conspiraţie periculoasă

împotriva guvernului. În filmuleţ apărea un tânăr belarus care făcea o mărturisire ciudată şi clar falsă, demascând conspiraţia pusă la cale de ţările străine respective. Potrivit spuselor sale, complotul includea otrăvirea rezervelor de apă din Belarus cu un şobolan mort.

În mass-media belarusă controlată de Lukaşenko era vehiculat de asemenea şi numele diplomatului lituanian Juška, prezentat drept „susţinător al teroriştilor”. Mass-media lituaniană cita ştirile din Belarus preluate direct de la KGB şi, conform reportajelor, Juška împreună cu un alt diplomat lituanian numit de Yerin, „se amestecau în alegerile din Belarus”.

Acesta a fost doar începutul.

Conducerea de la Minsk a alertat Interpolul, organizaţia poliţienească internaţională şi a solicitat includerea lui Juška pe lista de infractori daţi în urmărire internaţională. Responsabilii lituanieni pentru probleme de securitate au dat curs alertei motivate politic şi au ajuns la concluzia că nu avea niciun temei, aşa că nu l-au arestat pe Juška. Aceştia l-au sfătuit să nu meargă în Rusia ori Belarus, iar Juška i-a ascultat întocmai.

În aprilie 2006, la o lună după acuzaţiile de terorism, a izbucnit pe plan internaţional următorul scandal în care a fost implicat Renatas Juška.

Postul rus de televiziune ORT, numit acum Pervyi Kanal (Primul Canal), a publicat „înregistrări” ale mai multor apeluri telefonice, despre care s-a spus că au avut loc între un preşedinte al Comitetului parlamentar georgian de apărare şi securitate, pe nume Givi Targamadze, un alt diplomat lituanian şi Juška.

Conversaţiile au fost înregistrate şi prelucrate. Potrivit afirmaţiilor vehiculate în cadrul emisiunii, precum şi infamului jurnalist rus Mihail Leontiev şi celor scrise într-un articol publicat pe site-ul ORT, înregistrările dovedeau faptul că Juška şi ceilalţi au discutat despre asasinarea politicianului belarus din opoziţie, Aleksandr Milinkevici.

Milinkevici era om politic prodemocrat şi cel mai influent competitor al lui Lukaşenko tot el a fost cel care s-a clasat pe locul doi în cadrul alegerilor prezidenţiale măsluite din Belarus. De fapt, Juška şi Ministerul lituanian al Afacerilor Externe îl sprijiniseră, dar acum era prezentat drept ţinta unui complot de asasinare pus la cale de Juška şi de prietenii săi.

Unul dintre obiectivele războiului informaţional rus este acela de a semăna neîncredere între ţinte şi societăţile din care provin acestea. Postul de televiziune rus ORT a sprijinit credibilitatea înregistrărilor falsificate, susţinând că „nu avea niciun motiv să se îndoiască de autenticitatea acestora”. Mai mult, postul respectiv a susţinut şi că obţinuse fişierul de la nişte „surse apropiate serviciilor de securitate georgiene”.

„Acest fişier nu face decât să ne arate cine şi cum organizează revoluţiile portocalii”, au minţit cei de la postul ORT. Şi ca să mai aducă dovezi în plus, ORT a publicat atât numerele de telefon interceptate, cât şi datele exacte când au fost ascultate telefoanele.

Conţinutul trucat al apelurilor încă poate fi găsit pe diverse site-uri de ştiri georgiene, ruse şi belaruse. Potrivit stenogramelor, se pretinde că Juška, al său coleg lituanian şi georgianul Targamadze, discutaseră despre învoiala cu un oarecare cumnat al lui Givi Targamadze de a-l ucide pe

Milinkevici contra sumei de $10 000 sau de $20 000. Conform stenogramelor, Targamadze care, la vremea aceea, lucra pentru echipa preşedintelui georgian pro-Occident Mikheil Saakashvili, a spus că „se jură pe numele propriului copil că visează în fiecare noapte despre asta (asasinatul)”.

În cadrul emisiunii sale televizate, Leontiev l-a ironizat pe Targamadze, făcându-l „sentimental” şi i-a numit pe cei trei vorbitori din înregistrare „adversari, care nu doar că erau infractori, ci şi degeneraţi”.

În retrospectivă, presupusele stenograme par a fi producţii realizate de cei care lucrează în tura de noapte la fabrica de troli din Sankt Petersburg. Însă, chiar dacă proveneau din surse ruseşti, informaţiile de pe la mijlocul anilor 2000 erau luate mai în serios decât în zilele noastre. Spre deosebire de momentul actual, în 2006 postul ORT nu era considerat a fi canal de propagandă care răspândea ştiri false la scară largă.

„Pe-atunci, ORT era ceea ce sunt astăzi posturile RT şi Sputnik. Cu toate astea, era prea devreme pentru ca multă lume să accepte această realitate.”

De fapt, Juška şi ceilalţi discutaseră într-adevăr la telefon, însă nu spuseseră ceea ce susţinea Leontiev.

„Au inventat poveşti, mai întâi în Rusia, apoi dincolo de graniţe. Cred că s-a numărat printre primele astfel de proiecte ale ruşilor, cel puţin în ceea ce priveşte Georgia şi Lituania. Pentru o primă incursiune, a mers destul de bine.”

Povestea falsă despre uciderea lui Milinkevici a ajuns la posturile locale de ştiri din Lituania şi din Georgia. Juška şi ceilalţi au trebuit să se apere contra acuzaţiilor şi să le spună jurnaliştilor ce erau cu adevărat: o provocare din partea Rusiei.

„Sunt sigur că niciun om normal nu poate lua în serios aberaţiile inventate de Leontiev. În următoarea sa emisiune, urmează să mă acuze de asasinarea lui Kennedy şi să spună că am încercat să sap un tunel între Londra şi Mumbai. Treaba asta nici nu merită vreun comentariu mai serios de atât", a declarat Givi Targamadze pentru mass-media.

Şi alţi politicieni georgieni de frunte şi-au dat cu părerea despre întreaga chestiune. Mai mulţi adversari politici de-ai lui Targamadze au profitat de scandal şi i-au cerut acestuia „să-şi demonstreze nevinovăţia". În presa lituaniană, cazul a ţinut prima pagină a ziarelor timp de câteva săptămâni, dând naştere unor întrebări referitoare la siguranţa convorbirilor telefonice ale funcţionarilor guvernamentali.

„Deşi le-am spus celor din mass-media că totul a fost trucat şi că este o provocare din partea Rusiei, mulţi nu ne-au crezut. Ne-au întrebat de ce ar face ruşii asta şi erau siguri că există un sâmbure de adevăr la baza întregii chestiuni", spune Juška.

A devenit evident faptul că ştirile false care proveneau din Rusia, inclusiv conversaţiile telefonice înregistrate ilegal şi apoi falsificate erau utilizate pentru a genera neîncredere, pentru a crea o întreagă frenezie în mass-media şi pentru a incita la comentarii politice de calitate îndoielnică în rândul unor grupuri atent alese. În cazul de faţă, grupurile-

ţintă speciale erau factorii decizionali georgieni şi lituanieni, dar şi mass-media naţională; practic întreg publicul larg.

Cazul a atras atenţia asupra reportajelor bazate pe fapte şi a dat naştere la întrebări privind siguranţa conexiunilor telefonice din Lituania. Unii funcţionari guvernamentali georgieni au declarat presei că bănuiau serviciile secrete ruse că le-ar fi ascultat telefoanele prin utilizarea a două baze militare ruse aflate pe teritoriul Georgiei în 2006. Prin urmare, este rezonabil să presupunem că prelucrarea înregistrărilor a fost de asemenea pusă la cale de agenţiile ruse.

Lituania trăise timp de decenii întregi sub ocupaţie sovietică. Funcţionarii lituanieni de nivel înalt erau pe deplin la curent cu încercările Rusiei de a se amesteca nejustificat. În ceea ce îi priveşte pe colegii diplomatului Juška, devotamentul şi experienţa sa privind promovarea democraţiei erau respectate în mod corespunzător. Angajamentul acestuia era considerat drept o continuare a tradiţiei de rezistenţă de care dau dovadă lituanienii.

Poveştile scandaloase apărute împotriva lui Juška nu au reuşit să genereze neînţelegeri grave sau să semene neîncredere între el şi superiorii săi. Pe atunci, acesta simţea că e pe deplin protejat de stat, chiar dacă riscurile care apăreau odată cu slujba sa erau evidente.

„Fiinţe umane în carne şi oase, persoane din opoziţie şi activişti civili sunt oprimaţi, persecutaţi sau băgaţi în închisoare şi au nevoie de un sprijin real. Iar oamenii adevăraţi, fie ei diplomaţii ori activiştii din cadrul ONG-urilor, soldaţii obişnuiţi sau luptătorii pentru libertate care se află în fruntea proiectelor de sprijin sunt pe deplin

conştienţi de riscul de a fi ponegriţi sau denigraţi. Toţi ceea ce pot spera aceşti soldaţi este ca «generalii» lor să îi apere atunci când se împute treaba. Ei bine, eu eram unul dintre soldaţii în cauză.”

În cadrul Ministerului lituanian al Afacerilor Externe, lui Juška i se mai spunea uneori revoluţionar în glumă, deoarece nu se sfia să apere în mod activ şi deschis democraţia şi drepturile omului în Belarus.

Cu toate acestea, pe măsură ce a trecut timpul şi scandalurile se tot derulau unul după altul, unii dintre colegii lui Juška au început să ridice din sprâncene. Pe la spatele lui, oamenii se întrebau dacă acesta făcea lucruri pe care n-ar trebui să le facă un diplomat. Unii au decis că întrecuse, fără îndoială, măsura.

„Acum, întreaga chestiune nu face decât să mă amuze. La momentul actual, atât Uniunea Europeană, cât şi propria mea ţară, organizează întruniri publice pentru a-şi arăta public sprijinul pentru liderii belaruşi din opoziţie, iar asta pe bună dreptate.”

Însă entităţile care urmăreau totul din spatele cortinei erau hotărâte să îi pună în pericol atât pe Juška, cât şi pe cei care luptau pentru democraţie. Diplomatul lituanian se plantase în faţa tancului lor şi nu voia să se mişte. Pe cale de consecinţă, trebuia mutat cu forţa.

EPURĂRI CIBERNETICE

Probabil că, de ceva vreme, Lituania îi irita pe ruşii care manipulau situaţia politică. Poate că asta se întâmpla de

când devenise primul stat din rândul aşa-numitelor Republici Sovietice, care şi-a declarat independenţa faţă de URSS în martie 1990. Însuşi Vladimir Putin a catalogat prăbuşirea Uniunii drept cel mai grav dezastru geopolitic din istorie.

După îndelungi decenii de dezvoltare economică şi societală pe de-a-ndoaselea, de socialism şi de teroare sub regimul lui Stalin, poporul lituanian optase pentru un viitor alături de Occident. Ţara cu peste trei milioane de locuitori a votat pentru intrarea în Uniunea Europeană şi în coaliţia NATO în primăvara anului 2004.

Un diplomat lituanian intervievat pentru această carte (însă care a ales să rămână anonim) a declarat că diplomaţii lituanieni nu se temeau să pună întrebări cu privire la maşinaţiunile politice ruse problematice din cadrul familiilor UE şi NATO, nici în mod direct, nici să li se adreseze omologilor ruşi. Au fost abordate atât încălcările teritoriilor din Georgia şi din Republica Moldova comise de către Rusia, cât şi securitatea aprovizionării cu energie. În 2006, în încercarea de a pune presiune pe Lituania, Rusia a „tăiat" aprovizionarea de la conducta de petrol numită Druzhba („Prietenie").

Diplomaţii lituanieni le-au cerut în repetate rânduri celor de la Kremlin să respecte procesele democratice occidentale şi drepturile omului, iar în cadrul negocierilor să respecte atât Parteneriatul şi Acordul de cooperare UE-Rusia, cât şi alte înţelegeri internaţionale.

Mai mult, lituanienii şi-au împărtăşit experienţa acumulată referitor la politicile îndoielnice ale Kremlinului şi la evoluţiile în materie de securitate din regiune, care continuau să se înrăutăţească, cu restul diplomaţilor din

cadrul Uniunii Europene. Lituanienii au lucrat din greu pentru a face comunitatea diplomatică să conştientizeze potenţialul agresiv al Kremlinului.

La mijlocul anilor 2000, Lituania era probabil ţara care îşi făcea vocea auzită mai presus de restul statelor, aducând în discuţie aspecte problematice legate de Rusia în cadrul comunităţii internaţionale. Rusiei nu i-a plăcut deloc asta. În Rusia, diplomaţii lituanieni erau priviţi drept nişte scandalagii care erau capabili să influenţeze opiniile celor din cadrul UE şi NATO.

Astfel, Kremlinul a atacat.

Aşa cum se întâmplă adesea în cazul atacurilor online bine puse la cale şi iniţiate de Rusia, argumentele absurde şi interferenţele ostile din cadrul polemicii publice par să vină din partea mass-mediei locale sau a blogosferei, a activiştilor ori politicienilor de pe plan naţional, sau din partea unor veritabili cetăţeni obişnuiţi şi oneşti, care pur şi simplu îşi fac auzită părerea – şi care, după toate aparenţele, nu par să aibă vreo legătură cu cei de la Kremlin.

Ori poate că apar din neant.

Legăturile dintre operaţiunile cibernetice şi Kremlin sunt ascunse. Mai ales când vine vorba de legăturile cu Serviciul Federal de Securitate (FSB) şi cu celelalte servicii secrete ruse, orice relaţii sunt bine îngropate. Dat fiind faptul că făptaşul nu poate fi identificat, Kremlinul se poate ascunde în spatele dezminţirii plauzibile.

În 1971, parlamentarul şi cadrul universitar finlandez Kullervo Rainio a prezentat o tehnică de bază a războiului

informaţional în cartea sa, intitulată Războiul informaţional şi persoana liberă, şi anume manipularea sensului conceptelor, care duce la spulberarea gândurilor omului. Prin intermediul metodelor adoptate în cadrul războiului informaţional, sensul cuvântului democraţie ar putea fi schimbat, ajungând să fie sinonim cu sistem socialist.

Coruperea sensului termenului „om de stat” în lituaniană a reprezentat un astfel de caz. În primă instanţă, au fost create noi înţelesuri pe paginile web lituaniene. Mai apoi, termenii nou-definiţi au pătruns în presă şi au fost preluaţi de opinia publică. Nu erau vizibile niciun fel de legături cu cei de la Kremlin sau cu FSB-ul.

Cu toate acestea, nicio altă entitate nu dispunea de interesul sau de resursele necesare iniţierii unei astfel de operaţiuni vaste şi de o asemenea amploare.

De obicei, când te gândeşti la un om de stat, primul lucru care îţi vine în minte este imaginea unui politician respectabil şi influent, care s-a bucurat de stimă de-a lungul timpului. Poate că îţi evocă celebra operă semnată de Platon, Omul politic, în care Socrate, tânărul Socrate, matematicianul Theodoros şi un filosof discută despre definiţia omului de stat şi cugetă cu privire la trăsăturile unui bun om politic.

În Dicţionarul modern Merriam-Webster, un om de stat este definit drept „un lider politic înţelept, competent şi respectabil”.

Şi totuşi pe site-urile lituaniene omul politic, valstybininkas, era definit drept opusul. Omul de stat devenea membrul unui clan secret conspirativ de elită, ai cărui membri erau siniştri, clandestini, pervertiţi şi corupţi.

Scandalul „oamenilor de stat” a început să se desfăşoare prin 2005, când nişte liste cu diverse nume au început să se răspândească în mediul online lituanian. Listele respective includeau nume şi titluri ale unor funcţionari şi politicieni lituanieni de nivel înalt, precum şi foşti şi actuali lideri ai serviciilor de securitate şi militare, dar şi jurnalişti din mass-media internaţională; toţi aceştia figurau pe liste drept „oameni de stat”.

Însă aceşti „oameni de stat” au fost catalogaţi drept suspecţi prin utilizarea unui limbaj vulgar şi prin vehicularea în mod repetat de acuzaţii de corupţie fără niciun temei. Potrivit trolilor din mediul online, sugestia era aceea că majoritatea „oamenilor de stat” lituanieni erau homosexuali. Într-o societate conservatoare, pe lângă obscenităţi, o metodă eficientă de întinare a numelui cuiva este să-l faci homosexual. Asta chiar prinde la public.

Odată cu trecerea timpului, au evoluat şi poveştile scornite de troli cu privire la „oamenii de stat albaştri” (albastru înseamnă homosexual în limba lituaniană). Despre membrii clanului s-a spus că au devenit putred de bogaţi peste noapte. Se spunea despre clanul lor conspirativ că trage sforile în cazul tuturor intrigilor politice din ţară şi că avea la mână diverse funcţii din Guvern. Teoria conspiraţiei care, mai apoi, a fost preluată de unele segmente ale mass-mediei tradiţionale, a acuzat de asemenea clanul de controlarea Ministerului lituanian de Externe. Trolii online au susţinut că Juska era în slujba „oamenilor de stat” respectivi.

Chiar şi acum încă se mai găsesc atât articole vechi semnate de mass-media lituaniană, cât şi bloguri obscure unde se discută la modul serios despre membrii închipuiţi

ai clanului, despre legăturile secrete ale acestora şi despre rolurile şi sarcinile lor din umbră.

Pe la jumătatea anilor 2000, Internetul nu acapara atât de mult din atenţia zilnică a oamenilor, aşa cum se întâmplă în zilele noastre. Cu toate acestea, mediul online era destul de puternic încât să asigure anumite părţi ale populaţiei că „oricum tot era ceva în neregulă cu oamenii de stat”. Cea mai rea parte era că unii erau convinşi de faptul că respectivul clan reprezenta o ameninţare la adresa siguranţei naţionale. Ba chiar era nevoie ca Lituania să fie protejată de un asemenea clan „periculos”.

De fapt, persoanele care figurau drept oameni de stat erau adevăraţi patrioţi, care aveau funcţii în cadrul instituţiilor statului, al armatei, al universităţilor sau al organelor mass-media. Mulţi dintre ei sprijiniseră ardent reforme, încă de la începutul redobândirii independenţei Lituaniei, participaseră la demersurile de intrare în UE şi NATO şi cârmuiseră ţara în vremuri grele. Făcuseră asta chiar şi atunci când ţara era condusă de Rolandas Paksas, preşedintele populist şi susţinut de Rusia, care a fost pus sub acuzare şi condamnat în 2004 pentru că obţinuse cetăţenia pentru un oligarh rus care îi finanţase campania.

De multă vreme, numeroşi presupuşi „oameni de stat” îşi exprimaseră sus şi tare atât opiniile critice cu privire la acţiunile întreprinse de preşedintele rus Putin şi de Lukaşenko din Belarus, cât şi noţiuni prooccidentale. Însă pe forumurile online şi în secţiunile de comentarii ale mass-mediei tradiţionale li se spunea „să se prefacă doar că luptă contra Rusiei”.

Trolii au scris că, de fapt, adevăraţii oameni de stat nu erau nimic altceva decât „agenţi ruşi” sau care deserveau interesele Rusiei.

Cu toate acestea, defăimarea şi injuriile ajungeau şi dincolo de mediul virtual.

La finele lunii august 2006, un ofiţer de securitate lituanian, om respectabil şi cu experienţă, detaşat la Consulatul Lituanian din oraşul Grodno, a fost găsit mort în condiţii suspecte, pe când se afla într-o vizită de lucru în Belarus. Primele informaţii se băteau cap în cap. Unele surse spuneau că ar fi fost înjunghiat ori otrăvit de ruşi sau de belaruşi. Alţii susţineau că ar fi căzut de la fereastra camerei sale de hotel, aflată la etajul nouă, ori chiar că „l-ar fi ajutat” careva. Potrivit spuselor altora, adevărul despre soarta ofiţerului rămâne şi astăzi un mister.

Nu mult după aceea, ofiţerul decedat a început să fie denigrat atât în mediul virtual, cât şi în viaţa reală. Anumite părţi ale mass-media l-au acuzat că avea probleme cu drogurile şi necazuri în viaţa personală. Astfel, teoria cu oamenii de stat a început să ia avânt. Aparent, oamenii de stat îl trimiseseră pe ofiţerul cu probleme la Grodno, întrucât acesta ancheta (potrivit spuselor unora) interesele acestora cu privire la gazele ruseşti.

Au mai fost vehiculate şi alte teorii ale conspiraţiei. Cel mai frecvent apărea teoria conform căreia ofiţerul fusese ucis întrucât primise prea multe informaţii confidenţiale referitoare la fărădelegile clanului oamenilor de stat. Potrivit teoriei respective, acesta desfăşura o anchetă pe cont propriu cu privire la presupusul furt de milioane de

dolari americani care aparţineau opoziţiei belaruse şi care avusese loc la Vilnius.

Problema cu această teorie era că opoziţia belarusă nu avusese niciodată presupusa sumă de milioane de dolari. Cu toate acestea, potrivit ştirilor false, „oamenii de stat reuşiseră să fure 40 de milioane de dolari fie pe cont propriu, fie în cârdăşie cu opoziţia belarusă, iar cazul trebuia investigat”. Povestea cu „milioanele furate” a fost preluată de propaganda lui Lukaşenko în Belarus. Acolo regimul s-a folosit de teorie, împroşcând opoziţia cu noroi şi susţinând că fusese „cumpărată de americani”.

În 2006, în Lituania nu se vorbea public aproape deloc despre posibilitatea existenţei războiului informaţional rus sau a unor campanii speciale de denigrare. Însă probele temeinice şi sprijinite de instanţe, privind implicarea serviciilor secrete ruse în operaţiunile periculoase desfăşurate în mediul online, au început să fie adunate sistematic la nivel mondial abia în 2017, odată cu demararea anchetei procurorului special din cadrul Departamentului de Justiţie al SUA, Robert S. Mueller.

Astfel, nu existau deloc probe de netăgăduit care să demonstreze denaturarea conceptului de „om de stat” în limba lituaniană, sau care să ateste că acuzaţiile împotriva ofiţerului decedat aveau legătură cu aparatul internaţional de dezinformare al Kremlinului.

Cu toate acestea, au servit totuşi obiectivelor Kremlinului, şi anume de a semăna neîncredere şi de a provoca scindări în Lituania, precum şi de a submina încrederea oamenilor în conducerea politică şi în funcţionarii cu orientare spre Occident.

Însă, aşa cum susţine unul dintre aşa-zişii „oameni de stat”, fusese transmis un avertisment. În 2006, un membru al cercului de apropiaţi ai lui Vladimir Putin îi ameninţase pe nişte diplomaţi lituanieni în cadrul unei reuniuni informale, spunând:

„Nici măcar nu ştiţi ce vă aşteaptă, dar o să vedeţi voi curând”.

La puţin timp după aceea, ofiţerul de securitate a fost găsit mort în Belarus, iar „băieţii de stat albaştri” au fost acuzaţi că şi-au ucis propriul coleg, fiind implicaţi astfel în scandal.

În anii ce au urmat, mulţi alţi lituanieni catalogaţi drept „oameni de stat” au fost implicaţi şi ei în alte scandaluri. E chiar îndreptăţit să spunem că opinia publică lituaniană a fost măcar parţial alimentată de nişte brigăzi web ostile în 2008, când au avut loc alegerile parlamentare şi cele prezidenţiale. Carierele multora dintre aşa-zişii oameni de stat au fost distruse, căci aceştia nu au fost aleşi, dar nu au putut nici să îşi păstreze funcţiile.

Se pare că Rusia testase eficienţa trolilor online şi a operaţiunilor de răspândire a ştirilor false în Lituania şi în Georgia chiar de pe la mijlocul anilor 2000.

Un fost funcţionar de stat lituanian bine informat, care a urmărit îndeaproape cum au evoluat lucrurile, îşi aminteşte că volumul de minciuni vehiculate în mediul online era masiv. Fiind atât de multe, era greu de demonstrat că erau minciuni.

„Varii articole false ce cuprindeau comentarii lăsate de troli, asemănătoare celor pe care le găsim azi pe Facebook

sau pe Twitter, au fost distribuite pe tot felul de portaluri lituaniene la mijlocul anilor 2000”, mai spune respectivul oficial.

Unii au speculat că mesajele proveneau de pe strada LaTViu, unde se află sediul ambasadei ruse la Vilnius.

La acea vreme, nimeni nu ar fi crezut că, în mediul online, există factori influenţi (n. trad. – aşa-numiţii influenceri) plătiţi, cu motive politice şi sponsorizaţi de state ostile. Chiar şi astăzi, mulţi cred că trolii care răspândesc propaganda rusească sunt o invenţie SF.

În Finlanda a fost elaborat un raport inovator cu privire la „formatorii de opinie agresivi”, plătiţi de serviciile secrete ruse şi la influenţa exercitată de aceştia în străinătate. Raportul a apărut în 2010, în revista Niin&Näin (Aşa-şi-aşa), autorul fiind Jukka Mallinen, expertul finlandez pe teme referitoare la Rusia.

Un prieten de-al său jurnalist din Rusia, de la Vîborg, îi povestise în 2006 despre o cunoştinţă care studia la şcoala FSB din provincie. Persoana respectivă îi dezvăluise că, încă de pe atunci, elevii de la FSB erau plătiţi pentru a-i ironiza pe oameni în mediul online.

În urma unei simple căutări pe Google am aflat că aceleaşi comentarii obscene propagandistice şi respingătoare la adresa politicienilor din opoziţie au fost „produse” în masă şi postate pe diverse platforme din mediul online.

Mallinen îşi aminteşte că, după ce a apărut articolul scris de el în 2010, cei din Finlanda nu au luat deloc aminte de spusele sale. Articolul său vizionar nu a dat naştere discuţiilor vizate şi nici nu a generat un interes public.

În schimb, acesta a devenit ţinta postărilor obscene de orientare rusească şi (cel mai probabil) ilegale din mediul online. Mallinen a fost vizat în mod special deoarece vorbise public despre infracţiunile de încălcare a drepturilor omului, care se petrecuseră în timpul războaielor din Cecenia şi pentru că organizase forumuri publice de dezbatere cu privire la soarta şi la articolele scrise de jurnalista rusă de investigaţii Anna Politkovskaia, care a fost ucisă la reşedinţa sa din Moscova, în 2006.

A urmat apoi cel mai agresiv val de mizerii din mediul virtual, după ce Mallinen a organizat un protest paşnic în faţa ambasadei ruse din Finlanda, unde lumea a adus candele aprinse, pentru a-i aduce un ultim omagiu Annei Politkovskaia.

Mallinen a fost catalogat drept un susţinător al terorismului atât în blogosfera finlandeză, cât şi de mass-media statului rus.

Un cetăţean finlandez, care crea conţinut atât pentru postul RT, cât şi pentru un site finlandez pro-Kremlin numit Ziarul Ce mama naibii??!! (MV-lehti în finlandeză), a şi realizat un filmuleţ online, în care îşi exprima speranţa că FSB îi va distruge pe finlandezi, făcând de asemenea trimitere şi la Mallinen.

Mallinen a depus plângeri penale, însă nu s-a ajuns la nicio condamnare. În schimb, acesta s-a văzut mai apoi nevoit să renunţe la funcţia de preşedinte al Asociaţiei finlandeze pentru libertatea de exprimare a scriitorilor, omologul finlandez al organizaţiei scriitorilor PEN International. Mallinen crede că Rusia începuse să lucreze la strategia sa de utilizare a trolilor în mediul online încă de la începutul anului 2000.

Planul bazat pe troli includea de asemenea şi preluarea controlului asupra mediului online din străinătate.

Înainte de această operaţiune, conceptul de om de stat (valstybininkas) era o noţiune complet obişnuită în limba lituaniană, o limbă extraordinar de frumoasă şi de melodioasă, care se înrudeşte cu sanscrita. Însă acum, discuţiile despre oameni de stat evocă comploturi şi gestionarea defectuoasă a finanţelor publice.

Mai mult, la finele anilor 2000, în Lituania, Renatas Juška urma să afle o lecţie despre utilizarea finanţelor publice.

TREABA CU STEJARII

În 2009, la începutul primăverii, preşedintele Lituaniei l-a numit pe Juška următorul ambasador lituanian în Ungaria.

La acea vreme, Renatas Juška încă era şeful Departamentului pentru Dezvoltarea Cooperării şi Promovarea Democraţiei din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, departament pe care îl înfiinţase la sfârşitul lui 2006, după ce scăpase de scandalul „complotului fals cu asasinarea lui Milinkevici”.

„Eram îndeosebi mândru de numele departamentului: Promovarea Democraţiei. Unii încă se îndoiau dacă nu cumva sprijinul acordat proceselor democrate din alte ţări mersese prea departe, ori dacă «Ministerul nu se afla cumva într-o situaţie precară». Cu toate acestea, eu eram convins că trebuia să mergem înainte.”

De îndată ce a fost făcut public anunţul viitoarei funcţii a lui Juška, de ambasador la Budapesta, s-a iscat un nou scandal.

Nici de această dată nu se putea realiza o corelaţie între campanie şi departamentul internaţional de ştiri false al FSB. Însă randamentul fabricii de troli de la Sankt Petersburg e mic copil pe lângă absurditatea noii acuzaţii. Scandalul parcului din Afganistan a fost foarte bine pus la cale, iar relatările scornite au fost puse cap la cap cu dibăcie.

Noua ştire a apărut mai întâi la un post de televiziune lituanian: se sugera că Juška ar putea fi responsabil de „dispariţia" banilor contribuabililor. I s-a luat interviu unui expert absolut în materie de silvicultură, el însuşi silvicultor. Acesta a dat următorul răspuns la întrebarea adresată de jurnalist: „Nu, nu cred că stejarii vor supravieţui în Afganistan. Tentativele de a-i planta acolo sunt foarte greşite".

Ştirea blama un proiect care nu era în curs de derulare. Ministerul Afacerilor Externe nu intenţionase de la bun început să planteze stejari în Afganistan.

„Nu-ţi venea să crezi când vedeai reportajul la ştiri", spune Juška.

Departamentul condus de Juška se ocupa, într-adevăr, de reconstruirea provinciei Ghur, aflată în partea centrală a statului Afganistan. Proiectul includea construirea unui parc şi plantarea unor specii locale de arbori, perfect adaptate condiţiilor climatice din Ghur.

În Afganistan, parcurile reprezintă un simbol al păcii. Lituania voia să le ofere localnicilor un loc liniştit şi tihnit unde să îşi petreacă timpul liber. În timpul invaziei sovietice din Afganistan, operaţiunile militare au inclus arderea lemnului care, ulterior, a fost utilizat de localnici drept combustibil, fapt ce a dus la tăierea unui număr mare de copaci.

În comunitatea internaţională, construirea de parcuri liniştite în ţara distrusă de război a reprezentat o dovadă comună de bunăvoinţă. Pe lângă Lituania, multe alte ţări au dorit de asemenea să le ofere pace şi tihnă afganilor.

Însă nu din întâmplare a fost ales stejarul la baza scandalului mass-media. Specia de arbore a fost aleasă special pentru a amplifica isteria. Pentru lituanieni, stejarul are o însemnătate deosebită: este arborele naţional şi un simbol al tăriei şi al suveranităţii statale. Stejarul era un copac sfânt în perioada precreştină, iar lituanienii sunt consideraţi a fi, de fapt, cea din urmă naţiune creştinată din Europa, un mare motiv de mândrie pentru mulţi dintre aceştia. Există şi o zicală referitoare la Stelmužė, cel mai celebru stejar lituanian, despre care se spune că ar avea vreo 1 500 de ani: „Omul e la fel de trainic precum un stejar Selmer”.

Mulţi jurnalişti au preluat rapid născocirea privind „proiectul stupid iniţiat de Lituania în Afganistan”. Aceştia l-au întrebat pe Juška despre decizia iresponsabilă şi posibil coruptă de a planta copaci sfinţi într-un deşert îndepărtat.

În pofida faptului că nu a fost plantat niciun stejar în deşert, ştirea principală vehiculată de mass-media viza gestionarea deficientă a fondurilor de dezvoltare.

Unii jurnalişti au făcut corelaţii între afirmaţiile nedovedite despre treaba cu stejarii şi „conspiraţiile” cu oamenii de stat şi milioanele (care nici n-au existat vreodată) furate de la opoziţia belarusă şi au cerut ca Juška să fie tras la răspundere. La urma urmei, doar era vorba de aceeaşi persoană care se aflase în spatele ambelor cazuri de gestionare deficitară a fondurilor.

Nu mult după aceea, au început să apară voci care cereau demisia lui Juška. Câţiva parlamentari au solicitat public să analizeze proiectele derulate de Departamentul lui Juška. În contextul unei dezbateri publice scăpate de sub control şi alimentate de ştiri false, Juška a solicitat realizarea unei anchete cu privire la cheltuielile întregului program privind dezvoltarea, cooperarea şi promovarea democraţiei.

„Odată ce apar acuzaţii nefondate la adresa ta, singura cale de a le demonta aşa cum trebuie este prin intermediul unei anchete. Astfel, se vor găsi răspunsuri la toate întrebările. Cum altfel să lupţi contra unui astfel de atac?”

A urmat demararea anchetelor. Parlamentul a realizat propriile demersuri, iar Oficiul de Stat Lituanian a lansat o anchetă proprie privind cheltuielile. S-au pus întrebări şi s-au analizat documente şi tranzacţii timp de aproape patru luni. Activitatea de zi cu zi a departamentului a fost practic paralizată. Unii angajaţi erau îngrijoraţi cu privire la vocile critice înflăcărate din public şi efectiv se temeau de posibilele rezultate ale anchetei.

Asupra proiectelor lui Juška de promovare a democraţiei au planat mult mai multe semne de îndoială decât era cazul. Câţiva jurnalişti şi politicieni s-au folosit de scandal în încercarea calculată de a scoate la iveală şi de a

dezvălui numele organizaţiilor şi persoanelor din opoziţia belarusă, care erau sprijinite de Ministerul Afacerilor Externe. În Belarus, regimul Lukaşenko le interzisese cetăţenilor să primească fonduri externe, catalogând acţiunea drept infracţiune. Dezvăluirea numelor respective însemna că activiştii din Belarus puteau ajunge la închisoare.

„Am fost supus unor presiuni din partea parlamentarilor şi funcţionarilor de la Minister să pun la dispoziţie toate dosarele. Aceştia susţineau că era vorba de fonduri publice şi era normal ca toată lumea să aibă acces la proiecte.”

Juška a reuşit să împiedice ajungerea numelor în vizorul public. Doar unui număr restrâns de reprezentanţi ai Parlamentului şi din cadrul instituţiei pentru controlul finanţelor statului i s-a permis accesul pentru a verifica informaţiile, aceasta după ce s-a declarat că datele respective vor rămâne confidenţiale. Restricţiile dispuse de Juška erau justificate: exact doi ani mai târziu, când Juška era deja în Ungaria, guvernul belarus a solicitat informaţii cu privire la veniturile anumitor activişti pentru drepturile omului, din partea autorităţilor lituaniene.

Din naivitate şi lipsa unei coordonări adecvate între instituţiile statului lituanian, informaţiile au fost furnizate şi, pe cale de consecinţă, în 2011, guvernul belarus l-a condamnat pe Ales Beliaţki, un cunoscut apărător belarus al drepturilor omului, la patru ani şi jumătate de închisoare pe motive politice. Sentinţa dată a fost aceea de presupusă evaziune fiscală.

„A fost o mare ruşine pentru Lituania la nivel internaţional şi încă mă simt oarecum vinovat pentru ceea ce i s-a întâmplat lui Ales. Când mă ocupam eu de coordonarea

acestor chestiuni, eram în măsură să împiedicăm astfel de probleme. Ulterior, lucrurile au luat-o însă pe un drum greşit”, mi-a declarat Juška.

Beliaţki, activistul pentru drepturile omului, a fost în cele din urmă eliberat din închisoare la începutul lui 2014. Acesta a considerat că motivul pentru care a fost eliberat mai devreme a fost exercitarea unor presiuni la nivel internaţional. După ce a ieşit din închisoare, acesta a jurat că va continua să lupte împotriva regimului autoritarist.

Inspecţia din Afganistan nu a precupeţit niciun efort. O delegaţie alcătuită din parlamentari şi anchetatori, însoţită de un grup de jurnalişti, s-a deplasat la Chagcharan, capitala provinciei Ghur. La sosire, aceştia au găsit parcul finanţat de Lituania în curs de construcţie, aşa cum şi trebuia să fie.

Însă în parc nici urmă de stejari.

În schimb, fuseseră plantaţi copaci afgani, perfect adaptaţi la clima din zona centrală a ţării. „Aceiaşi politicieni care mă atacaseră fără niciun fel de temei au participat la ceremonia publică de plantare a arborilor. În cele din urmă, au transformat scandalul într-o campanie PR personală, folosindu-se de aceiaşi copaci afgani pentru care au vrut să mă concedieze pe mine. După luni de zile pline de stres, acea zi mi-a adus şi mie în sfârşit un strop de bună dispoziţie.”

Pe lângă lipsa stejarilor într-un parc din Chagcharan, nu existase niciun fel de gestionare deficitară a banilor contribuabililor şi nici corupţie în cadrul departamentului condus de Juška. Angajaţii au scăpat astfel de stres şi au putut să îşi continue treaba.

Din cauza faptului că departamentul lui Juška administra un buget mare, iar el însuşi era veteran în calitate de ţintă a ştirilor false, acesta anticipase deja posibilitatea unor acuzaţii de corupţie cu câţiva ani înainte.

Înainte de a-şi intra în drepturi în funcţia de director al Departamentului pentru dezvoltarea cooperării şi promovarea democraţiei, Juška solicitase Direcţiei de Stat pentru Controlul Anticorupţie să desfăşoare o inspecţie amănunţită a conturilor sale bancare personale, a situaţiei financiare şi a altor bunuri şi credite. În timpul scandalului cu stejarii, conturile sale au fost din nou verificate îndeaproape, iar Juška însuşi a fost achitat de orice acuze.

Acesta descrie etapa drept extrem de dificilă pe plan personal.

„Bun, una e când ei susţin că eşti prost. Atunci tu, pur şi simplu, explici că nu există stejari în Afganistan şi nici nu intenţionează nimeni să-i planteze acolo. Dar alta e când zic că eşti corupt... Încă mi-o amintesc pe mama cum plângea în fiecare zi. Toată povestea a însemnat un stres colosal pentru familia şi prietenii mei.”

Pe lângă acestea, scandalul a întârziat preţ de luni de zile numirea lui Juška în calitate de ambasador în Ungaria. Însă, în cele din urmă, anchetele s-au încheiat. Suspiciunile au fost demontate, iar rezultatele anchetelor au fost prezentate pe larg de mass-media. Reputaţia întinată a lui Juška a fost oarecum refăcută, iar el s-a bucurat că departamentul său trecuse cu bine de încercări.

E greu de spus exact de la cine a pornit ştirea falsă iniţială despre stejar. E posibil să fi fost vorba de o producţie locală sau de un proiect transfrontalier în colaborare cu

ruşii. Cu toate acestea, a reprezentat totuşi o piesă nocivă în cadrul unui plan mult mai amplu (şi care se întindea pe ani de zile) al Rusiei împotriva lui Juška şi a întregului minister.

În cele din urmă, a venit vremea când Juška a ajuns în faţa Preşedintelui Valdas Adamkus pentru învestirea în funcţia de ambasador, gata să îşi demareze activitatea în Ungaria. Într-o ceremonie organizată la începutul lunii iunie, preşedintele de la acea vreme, Adamkus, i-a mulţumit lui Juška atât pentru promovarea activă şi plină de profesionalism a democraţiei în Belarus şi Georgia, cât şi pentru proiectele în derulare din Afganistan.

„M-am interesat de povestea ta. Eşti foarte tânăr şi ai trecut prin atâtea încercări”, a spus preşedintele Adamkus.

„Vorbele sale m-au umplut de mândrie, mai ales având în vedere faptul că le-a rostit în faţa familiei şi a părinţilor mei, care erau prezenţi la ceremonie.”

Juška avea 37 de ani şi astfel se face că a devenit cel mai tânăr ambasador lituanian de la acea vreme.

În iulie 2009, şi-a început în sfârşit slujba în Ungaria, la Budapesta.

ULTIMA PICĂTURĂ

În calitatea de ambasador, Juška s-a ghidat după aceeaşi băgare de seamă ca şi până atunci în cariera sa, pentru a se asigura că îşi face treaba cum trebuie.

Pe când era încă detaşat la Minsk, nu a mers în baruri, nu s-a întâlnit cu persoane necunoscute şi nici nu a desfăşurat alte activităţi care ar fi putut duce la distribuirea de materiale video sau relaţii compromiţătoare. În Belarus fusese martor la un scandal în care a fost implicat un diplomat leton, filmat în timp ce întreţinea raporturi sexuale şi care a fost mai apoi discreditat în mod public din cauza faptului că era gay.

„Încă de pe-atunci serviciile secrete belaruse erau extrem de grosolane şi de violente”, spune Juška.

Acesta voia să asigure siguranţa sa şi a angajatorului său, dar şi pe a celor cu care lucra. Îşi schimba frecvent parolele, utiliza mai multe conturi de e-mail şi nu utiliza niciodată platforme precum Facebook, Messenger ori Twitter. Nu era expert atestat în materie de securitate, însă învăţase din experienţă cât de importantă era comunicarea sigură.

În Ungaria, Juška păstra contactul cu prietenii săi şi se întâlnea frecvent cu aceştia; era vorba despre activişti din Serbia, Ucraina, Georgia şi Rusia, care sprijineau democraţia. Cetăţenii activişti care aveau legături cu diplomatul lituanian erau supravegheaţi de agenţii de securitate ostili trimişi de ţările lor de origine.

Activiştii ruşi solicitau sfaturi referitoare la modul de organizare a unor proteste stradale paşnice. Juška s-a întâlnit cu ei de câteva ori şi le-a oferit consiliere.

În 2011, în urma alegerilor prezidenţiale măsluite din Rusia, cetăţenii au organizat proteste masive împotriva lui Putin în întreaga ţară. Pe cale de consecinţă, serviciile secrete ruse au dat publicităţii numele celor pe care voiau

să îi scoată ţapi ispăşitori „pentru tulburările provocate de Occident”. Juška s-a numărat printre cei numiţi; numele său a fost vehiculat în ştirile născocite de ruşi despre „taberele de instrucţie a protestatarilor din Lituania”, care evident că nu existaseră niciodată.

Lui Juška nici nu îi trecea prin cap faptul că, în vreme ce el citea ştiri închipuite despre presupusul său rol în organizarea protestelor masive din Piaţa Bolotnaia din Moscova, cineva deja îi înregistra pe ascuns conversaţiile telefonice.

Pe 8 iulie 2013, un agent necunoscut, care îşi asumase identitatea falsă de Zydrunas Gerintas, a încărcat pe YouTube versiuni trucate ale convorbirilor telefonice ale lui Juška. Zydrunas nu mai postase niciodată alte filmuleţe, şi nici nu a mai făcut-o vreodată după aceea. Momentul a fost ales cu mare atenţie: în iulie 2013, Lituania şi-a început mandatul de preşedinţie a Uniunii Europene, cu durata de 6 luni.

Cele două fişiere de 12 minute poartă titlul „Iată cum tratează cu adevărat Lituania Azerbaidjanul. Partea întâi” şi „Iată cum tratează cu adevărat Lituania Azerbaidjanul. Partea a doua”. Materialele nu includ nicio parte video; în schimb, apare o poză a lui Juška, în paralel cu o imagine a unei siluete masculine necunoscute. Singurul element vizual în mişcare sunt subtitrările în limba engleză – al căror conţinut este parţial falsificat.

Conţinutul principal al materialului este reprezentat de partea audio, interceptată din convorbirile telefonice private dintre Juška şi colegul său de la Ministerul lituanian de Externe de la Vilnius. Deşi unele segmente ale

conversaţiilor acestora sunt trucate, apar de asemenea şi unele discuţii autentice.

În mare, Juška şi colegul său, expert în materie de Comunitatea Statelor Independente (CSI), discută în lituaniană despre mai multe subiecte politice, precum evoluţiile în ceea ce priveşte Azerbaidjan, Armenia, Lituania şi Ungaria. Se vehiculează şi numele lui Putin şi Rusia.

În materialele postate, convorbirile dintre Juška şi colegul său sunt prezentate ca şi cum ar fi un singur apel telefonic neîntrerupt. De fapt, este un colaj care cuprinde mai multe convorbiri telefonice, care n-au absolut nicio legătură unele cu altele. Discuţiile au fost parţial tăiate pe „bucăţi” şi apoi lipite laolaltă şi oarecum scoase din contextul lor iniţial.

Vorbitorii de limbă lituaniană pot observa că „subtitrările” în engleză conţin nişte greşeli intenţionate. Pe alocuri, lipsesc complet subtitrările.

Convorbirile au fost măsluite şi postate în aşa fel încât să provoace reacţii şi să stârnească indignare în mai multe state: în Lituania, în Azerbaidjan şi în Armenia. Pentru publicul lituanian, comentariile lui Juška cu privire la prim-ministrul lituanian de la acea vreme au fost, probabil, cea mai interesantă parte. Astfel, din cauza faptului că au fost editate, comentariile sale par a fi lipsite de respect.

În materialul postat, colegul îi spune lui Juška că pregăteşte vizita prim-ministrului lituanian la Sankt Petersburg, unde urma să aibă o întrevedere cu omologul său rus, Dmitri Medvedev. Juška îi răspunde în glumă, aducând în discuţie posibilitatea introducerii unui pachet

de gumă de mestecat în buzunarul prim-ministrului lituanian în timpul întrevederii.

Acesta făcea referire la un incident prezidenţial din 2010, care le este însă necunoscut celor care ascultă convorbirea telefonică. În 2010, în cadrul unei ocazii deosebite, preşedinta Lituaniei a avut o întrevedere cu preşedintele Putin la Helsinki, prima de la acel nivel de ani de zile. În timpul întâlnirii, Putin mesteca întruna gumă şi făcea asta în mod vizibil.

„A fost un gest cel puţin nepoliticos. Prin urmare, în timpul convorbirii telefonice, am făcut o glumă: De ce nu-i plasezi şi prim-ministrului nostru nişte gumă în buzunar, ca să pară şi el şmecher? În timpul apelului original, făcusem trimiterea la episodul cu Putin şi guma de mestecat chiar după acea frază, însă fusese scoasă din versiunea încărcată pe YouTube.”

În limbajul familiar lituanian, expresia „a mesteca gumă” înseamnă a fi considerat stupid sau prost, a nu fi luat în serios. Însă din cauza faptului că fusese scos din context, comentariul lui Juška lăsa loc de interpretare. Prim-ministrul lituanian a interpretat comentariile făcute de Juška ca pe nişte critici şi lipsă de respect la adresa lui, ceea ce nu era cazul.

În materialul editat, Juška face de asemenea referire la Nagorno-Karabakh, teritoriul îndelung disputat de Armenia şi de Azerbaidjan, utilizând denumirea sa originală armeană, Artsakh. Mai târziu, în 2017, armenii au adoptat oficial denumirea respectivă. La telefon, Juška îi spune colegului său că îi sprijină în mod pasiv pe armeni în ceea ce priveşte disputa, „pentru că graniţele au fost trasate de Stalin, aşa că de ce să-i apărăm noi deciziile?”.

După ce Zydrunas Gerintas a încărcat înregistrările trucate, a trecut o lună până ca lumea să le dea atenţie.

Azerii au fost primii care le-au „descoperit”, fiind instigaţi de filmuleţul măsluit, realizat prin copy-paste. Jurnaliştii azeri au demarat astfel o serie de ştiri frenetice despre „scurgerile de informaţii diplomatice” şi au început să contacteze conducerea de la Vilnius pentru a obţine reacţii.

Totodată, un alt set de apeluri telefonice realizate într-o manieră asemănătoare, între un ambasador lituanian la Baku şi colegii săi de la Vilnius, a fost postat pe YouTube. Seria în cauză purta titlul Iată cum tratează cu adevărat Lituania Turkmenistanul, părţile întâi şi doi. Materialele video au fost încărcate de o altă persoană cu nume azer, Farid Madzhirov.

Operaţiunile bine puse la punct demarate pe YouTube şi-au atins ţinta. Convorbirile telefonice obţinute în mod ilegal au ţinut prima pagină peste tot în presa lituaniană, însă nu din cauza faptului că fuseseră înregistrate ilegal.

În schimb, multe voci din mass-media au republicat materialele video şi le-au numit „scurgeri de informaţii” reale, o dovadă de „incompetenţă şi de prostie crasă”. Potrivit mass-media, diplomaţii „bârfiseră în mod iresponsabil” la telefon.

Niciun jurnalist nu a stat să analizeze filmuleţele înainte de a scrie despre ele. L-am rugat pe un expert internaţional care a rămas anonim să vizioneze şi să asculte materialele video. Acesta a observat că zgomotele de fundal diferă pe înregistrări şi a spus că frazele fuseseră scoase din contextul lor iniţial.

În Lituania, filmuleţele au apărut în diverse emisiuni televizate. Ştirea principală era centrată pe blamarea ambasadorului Juška şi a colegilor săi, aceştia fiind acuzaţi de comportament inadecvat în calitatea lor de diplomaţi. Iniţial, lumea nu prea a întrebat cum de era posibil ca respectivele convorbiri telefonice, chipurile securizate, ale diplomaţilor să fi fost compromise.

Unii jurnalişti au înrăutăţit scandalul prin faptul că i-au forţat pe politicienii de top să comenteze filmuleţele. De mare interes a fost mai ales partea cu guma de mestecat. O parte din public a fost de părere că ideea diplomaţilor care discutau cu asemenea lipsă de respect despre primul-ministru era foarte sexy.

Mass-media a eliminat părţile cele mai scandaloase din convorbiri şi le-a difuzat. Cu toate acestea, din punct de vedere juridic, cunoscând faptul că materialele nu erau nici adevărate şi nici legale, era ca şi cum trolii de pe Internet scriau ei înşişi titlurile ştirilor.

În cea de-a doua zi de când ştirea ţinea prima pagină, jurnaliştii au adoptat o perspectivă nouă. Aceştia au postulat întrebarea „Ce ar trebui să păţească diplomaţii?”: oare ar trebui să fie chemaţi înapoi în ţară, dat fiind faptul că „denigraseră numele tuturor diplomaţilor”? Atitudinea generală cu privire la chestiune se înflăcărase.

Cei care au citit ştirile scandaloase au decis că aceste guri sparte nesăbuite care troncăniseră aşa la telefon ar trebui trase la răspundere. De asemenea, mass-media a publicat articole şi a promovat voci care veneau în apărarea diplomaţilor.

Una dintre primele astfel de voci încurajatoare a venit din partea unui politolog lituanian de la Universitatea din Vilnius, pe nume Nerijus Maliukevicius. Acesta a spus-o pe şleau: „Scurgerea de informaţii provenite din pretinsele discuţii purtate de diplomaţii lituanieni le-ar putea fi de folos celor care vor să pună diplomaţia din Lituania într-o lumină proastă. De aceea consider că întreaga poveste poartă amprenta serviciilor secrete ruse”. Însă cam acesta a fost singurul sprijin mai puternic care a pătruns în mass-media. Opinia generală neclintită deja se formase: „diplomaţii ar trebui concediaţi”.

Maşinăria de ştiri operată de trolii ruşi a luat parte la întreaga nebunie. Mass-media rusească a publicat numeroase articole defăimătoare, în care erau menţionate numele diplomaţilor. O mică operaţiune îndeosebi de interesantă, care dezvăluie interesul Kremlinului referitor la întreaga tevatură, a apărut pe 5 august, la şase zile de la izbucnirea scandalului în Lituania.

Trei site-uri dubioase scrise în rusă au postat un text identic cuvânt cu cuvânt privind cazul: două aşa-zise site-uri mici de ştiri şi un blogger fals de pe reţeaua de socializare rusească LiveJournal, care postase în prealabil informaţii „din interior” despre serviciile secrete ruse, păreau să fi primit de undeva un comunicat de presă făcut de-a gata pentru a fi dat publicităţii. Textele coordonate, redactate în limba rusă, îi ironizau pe Juška şi pe alţi diplomaţi, calificându-i drept lipsiţi de profesionalism.

Ştirile ruseşti aveau titluri formulate în aşa fel încât să fie centrate pe „scandalul din jurul Parteneriatului Estic”. Perspectiva din care erau prezentate ştirile relevă unul dintre obiectivele operaţiunii desfăşurate pe YouTube, acela de a submina încercările Lituaniei de a intensifica

politica UE cu privire la ţările membre ale Parteneriatului Estic, în perioada în care se afla în fruntea Uniunii Europene. Toate cele şase ţări partenere (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova şi Ucraina) se aflau puternic sub imperiul Kremlinului, iar conducerea rusească şi-ar fi dorit ca acestea să întrerupă orice legături cu UE.

Nerijus Maliukevicius, politologul care a urmărit cazul îndeaproape, spune că momentul demarării operaţiunii a fost bine ales. Câteva luni mai târziu, Lituania era pe cale să prezideze Summit-ul Parteneriatului Estic, considerată a fi una dintre cele mai importante îndatoriri ale statului care deţine Preşedinţia Uniunii Europene.

„Ideea a fost de a-i pune pe diplomaţii lituanieni într-o lumină proastă chiar înainte de Summit”, spune Maliukevicius.

Juška şi ceilalţi au fost prezentaţi ca şi cum nu aveau niciun fel de respect pentru partenerii lor, ci îi vorbeau pe la spate.

„Scandalul diplomaţilor” a ajuns o ştire de ultimă oră şi în Ungaria, unde Juška era ambasador. Unele publicaţii deja preconizau „concedierea” sa şi îi numeau „infractori” pe el şi pe celălalt diplomat cu care vorbise la telefon.

Şi Ministerul de Externe, unde era angajat Juška, a fost atras numaidecât în vârtej. În 2013, la Vilnius, atitudinea politică generală faţă de Kremlin era mult mai tolerantă comparativ cu numai un an mai târziu, când Rusia a demarat operaţiunile militare speciale din Ucraina. Lituania nu era singura ţară din Uniunea Europeană care

„uitase” de atacul militar al Rusiei împotriva Georgiei din 2008.

Oficial, conducerea de la Vilnius a încercat să normalizeze relaţiile sale cu Moscova.

Pe când jurnaliştii încercau cu disperare să obţină reacţii, prim-ministrul a început să dea declaraţii fără a analiza în prealabil cazul. Astfel, acesta nu s-a consultat cu diplomaţii înainte de a da declaraţii publice.

În mod clar, trolii de pe YouTube, împreună cu o armată de membri creduli ai mass-media locale, îl convinseseră că proprii diplomaţi îl ridiculizau pe la spate.

„Prim-ministrul de pe atunci a crezut că gluma noastră cu guma de mestecat însemna că îl luam peste picior şi s-a simţit lezat. Şi uite-aşa funcţionează manipularea.”

Şi Cabinetul Preşedintelui a fost influenţat de cele petrecute.

„Îmi amintesc că, la acea vreme, m-am întâlnit cu un coleg care lucra în cadrul Cabinetului Prezidenţial şi care a mers într-atât de departe încât s-a arătat îngrijorat că ar putea primi o notificare oficială din partea Rusiei pentru că l-ai menţionat pe Putin şi guma sa de mestecat.” Reacţia mea: „Păi atunci acceptă notificarea şi nu uita să le reaminteşti de Georgia”.

Preşedinta de pe atunci a Lituaniei a comentat public cazul şi l-a numit o provocare. Însă şi ea a denunţat public caracterul lipsit de profesionalism al convorbirilor diplomaţilor.

În pofida faptului că, de la bun început, a fost clar că Rusia se afla în spatele operaţiunii, tuturor celor trei lideri de la cel mai înalt nivel le-a fost greu să admită public acest lucru. Aceştia au tot repetat că „nu ştiu cine e vinovatul” şi că „nu există dovezi”. S-a dovedit a fi mult mai uşor să îi blameze pe proprii diplomaţi lituanieni decât să acuze Rusia.

În urma presiunilor publice care au ţinut mai puţin de trei săptămâni, Ministrul de Externe a luat o decizie: îşi pierduse încrederea în diplomaţii respectivi. Ministrul a declarat public acest lucru, iar Comisiei pentru Afaceri Externe din cadrul Parlamentului Lituaniei i s-a înaintat propunerea ca diplomaţii să fie chemaţi înapoi acasă.

Comisia pentru Afaceri Externe i-a audiat pe Juška şi pe celălalt ambasador. Majoritatea membrilor săi l-au sprijinit pe Juška şi au decis să voteze împotriva trimiterii sale înapoi din Ungaria. Comisia ştia că oricine ar fi putut deveni următoarea ţintă.

Persoana care postase filmuleţul fără pic de respect faţă de intimitatea victimelor a avut succes pe numeroase planuri. Acesta/aceasta a spulberat încrederea dintre diplomaţi şi conducătorii ţării, de la cel mai înalt nivel. Mai mult, se pare că persoana respectivă scosese la iveală cele mai negre temeri ale factorilor decizionali legate de Rusia. Prin acţiunile sale, obiectivul postacului infractor din mediul online care îşi spunea Zydrunas a fost acela de a distruge încrederea Comisiei parlamentare în ministrul său de top.

După ce atât Juška, cât şi al său coleg ambasador de la Baku s-au înfăţişat înaintea Parlamentului, cel din urmă, ale cărui apeluri mai fuseseră interceptate şi apăruseră în

alt material video, a decis să își dea demisia. Două zile mai târziu, pe 28 august 2013, Ministrul de Externe a anunţat Guvernul că luase decizia de a-i propune Preşedintelui să-l cheme înapoi pe Juška, aceasta în pofida recomandărilor Comisiei.

Lupta luase sfârşit, deznodământul fiind o pierdere.

Juška se declară mulţumit de faptul că a reuşit măcar să îşi ducă la bun sfârşit ultima idee şi cel mai important proiect de la Budapesta. Este vorba despre monumentul construit în curtea Castelului Buda în onoarea Regelui Vladislav al II-lea din dinastia Iagello, conducător al Lituaniei şi Poloniei şi a Reginei Poloniei şi Prinţesa Ungariei, Hedviga, care au trăit în secolele al XIV-lea şi al XV-lea. Monumentul a fost inaugurat oficial de Miniştrii de Externe ai Ungariei, Poloniei şi Lituaniei în octombrie 2013.

Juška s-a mutat înapoi la Vilnius şi a continuat să lucreze la Departamentul de planificare a politicilor din cadrul Ministerului Afacerilor Externe. În interviurile pe care le-a dat, acesta şi-a apărat acţiunile şi a criticat guvernul pentru deciziile pripite pe care le luase. Din acest motiv, angajatorul său i-a dat un avertisment oficial.

Însă Juška nu a putut să renunţe pur şi simplu. Nimeni nu solicitase desfăşurarea unei anchete amănunţite cu privire la persoanele care plănuiseră şi puseseră în aplicare operaţiunile ilegale. Mai mult, încă era un mister cum de a fost posibilă interceptarea apelurilor telefonice ale diplomaţilor din Lituania şi Ungaria, două ţări membre NATO. Nivelul de siguranţă al liniilor telefonice ale Guvernelor nu ţinea de propria răspundere a angajaţilor.

„Am decis să lupt pentru a ajunge la adevăr. Probabil că am făcut asta din cauza firii mele rebele şi încăpăţânate. Dar cred totuşi că am făcut-o din cauza faptului că eram dezamăgit de felul în care a reacţionat Guvernul la scandal. Eu am fost cel care a depus plângere penală la Poliţie, nu statul. Statul nu a acţionat, chiar dacă însuşi statul şi corpul său diplomatic fuseseră victimele. Ministerul Afacerilor Externe a fost grav afectat de cazuri.”

Juška le-a scris celor de la YouTube şi a depus formulare speciale în repetate rânduri, solicitându-le să înlăture materialele video obţinute în mod ilegal şi postate pe platformă. Nu a primit niciun răspuns din partea YouTube. Clipurile încă sunt postate, însă apar acum pe un alt canal. E grăitor şi faptul că, după ce colegul său a demisionat de la Baku, cineva a înlăturat materialele video defăimătoare, postate despre el, chiar a doua zi.

La şase luni de la comentariile „scandaloase şi lipsite de diplomaţie” făcute de Juška despre guma de mestecat, Rusia şi-a pornit războiul din Ucraina. Criticile la adresa politicilor Rusiei au devenit normale şi au început să fie acceptate de conducerea lituaniană. Preşedinta Lituaniei chiar a mers atât de departe încât a numit Rusia „stat terorist” şi a folosit porecla „Putler” (n. trad. – aluzie la Hitler) când a vorbit despre Putin.

Când răspunsul la întrebarea „Cine a fost vinovatul?” a devenit oarecum irelevant comparativ cu distrugerea semănată, Serviciile secrete lituaniene au făcut declaraţii publice. În cadrul „Raportului anual de evaluare a ameninţărilor pe anul 2013”, publicat în martie 2014 de Departamentul Securităţii Statului Lituanian, entitatea din spatele operaţiunii de pe YouTube demarate împotriva

diplomaţilor a fost identificată în cele din urmă: serviciile secrete ruse.

Conform raportului, interceptarea şi publicarea „convorbirilor telefonice ale diplomaţilor lituanieni din iulie 2013 a fost o operaţiune desfăşurată de serviciile secrete ruse, având obiectivul de a discredita preşedinţia lituaniană a Consiliului şi Programul Parteneriatului Estic, precum şi de a crea noi tensiuni în ceea ce priveşte politicile domestice lituaniene. Trebuie remarcat faptul că o parte dintre apelurile internaţionale din Lituania către ţările occidentale şi restul lumii sunt direcţionate prin intermediul reţelelor operatorilor ruşi de telecomunicaţii. Serviciile secrete ruse dispun de toate mijloacele necesare pentru a controla apelurile internaţionale din şi spre Lituania care sunt transmise prin intermediul reţelelor ruse de telecomunicaţii”.

Informaţiile referitoare la apelurile telefonice administrate de Rusia au stârnit unde de şoc în Lituania. Convorbirile dintre Ungaria şi Lituania, două ţări membre NATO, la zece ani de la stabilirea apartenenţei lor în fapt, erau redirecţionate prin intermediul Federaţiei Ruse. Potrivit unei surse din interior, apelurile lituaniene erau redirecţionate automat prin Rusia deoarece era mai ieftin.

În cercurile de experţi în materie de securitate este bine cunoscut faptul că Serviciul de securitate rus (FSB) ascultă toate convorbirile şi le ordonează „învăţăceilor” să realizeze stenograme şi să le raporteze pe cele mai importante superiorilor.

În vara lui 2014, Juška a demisionat din cadrul Ministerului lituanian al Afacerilor Externe şi a dat ultimul său mare interviu referitor la incident, a criticat starea de fapt a

diplomaţiei din Lituania şi s-a mutat la Bruxelles, unde şi-a petrecut cinci ani lucrând în calitate de consilier al parlamentarului european lituanian Petras Austrevicius.

„Bruxelles a reprezentat exilul meu voluntar. Nu a fost uşor, întrucât îmi e dor de casă şi aş prefera ca familia să fie cu mine.”

Iniţierea operaţiunilor de pe YouTube împotriva ambasadorului Juška şi a colegilor săi s-a numărat printre primele cazuri cunoscute din istoria occidentală când serviciile secrete ruse au îmbinat interceptarea apelurilor cu platformele online de partajare a componentelor video. Ulterior, serviciile secrete ruse au înregistrat, editat şi publicat apelurile a cel puţin alţi doi diplomaţi internaţionali, pentru a stârni scandaluri legate de Revoluţia de pe Maidan din Ucraina.

La începutul lui 2014, o parte a unui apel telefonic sau mai multe părţi ale unor apeluri telefonice ale Victoriei Nuland, asistentul pentru Afaceri Europene şi Eurasiatice al Secretarului american de Stat, au fost interceptate şi publicate pe YouTube. În timpul convorbirilor respective, aceasta ar fi spus: „Ducă-se dracului UE”. Incidentul a tulburat apele în mass-media, iar site-urile de ştiri false îndeosebi încă fac trimitere la caz şi astăzi. Cu toate acestea, nu s-a ajuns la concediere sau la dezbateri politice interne.

După Lituania, a fost rândul Estoniei să devină ţinta unei operaţiuni similare, care a eşuat de asemenea din punctul de vedere al atacatorilor.

Juška e mândru de faptul că, pe parcursul ultimilor ani, dar mai ales de când cu agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei,

ţara sa, Lituania, a devenit unul dintre statele fruntaşe din UE şi NATO în ceea ce priveşte educarea celorlalţi referitor la războiul cibernetic şi de propagandă lansat împotriva Occidentului.

Numeroşi cercetători specialişti în materie de dezinformare au încercat să tragă un semnal de alarmă şi să avertizeze comunitatea internaţională cu privire la ameninţarea viitoare reprezentată de aşa-numitele materiale deep fake (n. trad. – trucaje realizate prin montaj), precum clipurile video create de inteligenţa artificială şi care arată foarte credibil.

Însă, aşa cum ne demonstrează cazul lui Renatas Juška, Rusia a reuşit să semene distrugere prin operaţiunile sale care, incontestabil, sunt foarte bine puse la punct, dar, din punct de vedere tehnic, executate stângace. Nu este nevoie de inteligenţă artificială pentru ca atacurile din mediul online să îşi atingă ţinta, iar apărarea de astfel de atacuri necesită ca respectivele ţinte, persoane fizice fiind, să fie protejate şi să beneficieze de sprijin.

E O SITUAŢIE CU OSTATICI

Conform spuselor lui Nerijus Maliukevicius, un savant de renume internaţional, experienţele diplomatului Renatas Juška ne-au învăţat multe. Acesta a urmărit măsurile active luate de Rusia la adresa lui Juška atât în mass-media, cât şi pe reţelele de socializare, de când au apărut primele convorbiri telefonice trucate, privind complotul de asasinare fictiv.

„Aceasta este o măsură activă clasică. Rusia a furat informaţii confidenţiale, a desfăşurat operaţiuni psihologice şi le-a lansat apoi în mâinile publicului. Mesajele au fost distribuite atât în mass-media, cât şi în online şi au iscat dezbateri cu privire la nepriceperea diplomaţilor de a-şi proteja liniile de comunicare.”

Dr. Maliukevicius lucrează în cadrul Departamentului de Relaţii Internaţionale de la Universitatea din Vilnius şi susţine prelegeri la Academia Militară Lituaniană. Specializarea sa este rezistenţa societăţii, şi anume capacitatea acesteia de a se apăra împotriva dezinformării.

Strategia Kremlinului este aceea de a crea în mod continuu situaţii asemănătoare, în cadrul cărora cei care nu reacţionează beneficiază de pe urma politicilor de la Kremlin. Astfel, reacţia la întreaga tevatură nu ar trebui nicidecum să îi aducă beneficii conducerii de la Kremlin şi, mai presus de toate, acestea nu ar trebui utilizate pentru a valorifica la maximum propriile câştiguri de ordin politic. „Este vorba de o situaţie cu luare de ostatici. Şantajistului nu trebuie să i se dea suma pe care acesta încearcă să o obţină.”

Pentru Renatas Juška şi ceilalţi diplomaţi scandalul a reprezentat un moment de cumpănă, întrucât nu puteau nici să vorbească despre incident în mod direct şi nici să îşi exprime propriile opinii, având în vedere faptul că acest lucru putea fi interpretat (şi aşa a şi fost) ca fiind lipsit de diplomaţie.

Pentru a rezista împotriva acestor operaţiuni, statele trebuie să facă tot ceea ce le stă în putinţă să-şi protejeze ţintele măsurilor active, spune Maliukevicius. Trebuie ca

aceste cazuri complexe şi care încalcă adesea dreptul la viaţa privată să fie tratate cu discreţie. De asemenea, sunt necesare acţiuni prudente de contrainformaţii.

Renatas Juška îşi doreşte ca scandalul de pe YouTube să nu se fi întâmplat. Însă tocmai din cauză că s-a petrecut, acesta vrea să îşi împărtăşească experienţa şi speră că îi va ajuta pe alţii pe viitor. Motivul principal pentru care îşi face cunoscută povestea este acela că îşi doreşte o apărare şi o protecţie mai bune pentru toţi cei care ar putea deveni la rândul lor ţinte.

„Aceasta este modalitatea prin care putem evita ca acei propagandişti nici măcar să nu ne menţioneze vreodată drept «un stat eşuat». Cu modestie, îmi exprim speranţa ca povestea mea să îi ajute pe alţii să ia deciziile corecte."

Juška vrea să vorbească despre această problemă şi din cauza faptului că dictatorii învaţă repede unii de la ceilalţi. „Cred cu tărie că toate regimurile, mai ales cele care încearcă să distrugă Europa prin vânzarea de parteneriate corupte, merită acelaşi tratament aspru, fie că este vorba de Putin din Rusia, de Lukaşenko din Belarus sau de oricine altcineva."

***

Renatas Juška a trecut în nefiinţă pe 3 septembrie 2019.

CAPITOLUL 3

Războiul psihologic (aka PSYOPS)

În septembrie 2014, la câteva zile de la publicarea articolului meu externalizat către public referitor la influenţa trolilor Kremlinului, a fost lansat un al doilea front împotriva mea pe reţelele de socializare.

Încă o dată, a fost activată reţeaua finlandeză de colaboratori pro-Rusia, condusă de Johan Bäckman, angajatul aparatului de securitate de la Kremlin. Aceştia au elaborat o plângere adresată Ombudsmanului parlamentar finlandez, care, aparent, părea să aibă un caracter profesionist şi au postat-o pe Facebook.

Potrivit plângerii respective, atât eu, cât şi angajatorul meu, serviciul public finlandez de radiodifuziune Yleisradio, încălcaserăm mai multe legi finlandeze şi provocaserăm „persecuţie şi discriminare îndreptate împotriva unor cetăţeni obişnuiţi” prin intermediul articolului scris de mine. Prin urmare, plângerea îi solicita Ombudsmanului parlamentar să investigheze legalitatea activităţilor mele şi ale Yleisradio.

În Finlanda, Ombudsmanul parlamentar monitorizează legalitatea activităţilor desfăşurate de funcţionarii guvernamentali. Nici pe reclamant şi nici pe cei care tot distribuiau într-o frenezie plângerea „legitimă” pe reţelele sociale nu îi interesa faptul că responsabilităţile Ombudsmanului nu includ analiza conţinutului din articole jurnalistice şi nici a legalităţii acestuia. Peste 100 de persoane obişnuite şi de profiluri false au distribuit frenetic

plângerea mai departe pe Facebook, numindu-ne atât pe mine, cât şi pe angajatorul meu, infractori.

În cele din urmă, mai mult de 10 plângeri oficiale copiate prin metoda copy-paste de pe Facebook au fost trimise Biroului Ombudsmanului de către diverse persoane reale sau fictive, înfuriate de presupusele infracţiuni. Ombudsmanul a anchetat plângerile şi a concluzionat că Yleisradio nu îşi încălcase niciuna dintre responsabilităţile juridice. Campania de plângeri fusese menită exclusiv să mă hărţuiască şi să îmi submineze credibilitatea, precum şi să continue să răspândească povestea inventată, cum că eu investigam persoane obişnuite şi nu troli cu profiluri false. Din păcate, teoria menită să mă discrediteze a avut efectul scontat pe Facebook.

În mod convenabil, tot atunci, un site pro-Kremlin în limba finlandeză, numit Verkkomedia (Mass-media de pe web) şi care vehicula teorii conspiraţioniste, a publicat un articol în care susţinea că „vânătoarea de troli" demarată de Yleisradio provocase un val de plângeri adresate Ombudsmanului. Obiectivul articolului era de a genera mai multe suspiciuni atât cu privire la integritatea mea personală, cât şi la cea a angajatorului meu.

Am privit neputincioasă cum o poveste inventată despre „cum catalogasem eu oameni obişnuiţi drept troli plătiţi" a căpătat aripi şi a ajuns să acapareze discuţiile de pe reţelele sociale centrate pe subiectul postacilor ruşi. Mi se părea nedrept, întrucât eu nu catalogasem pe nimeni în articolul meu, ba din contră: prezentasem trolii ruşi de pe reţelele de socializare cu grijă, drept profiluri anonime sau false. Mai precis, îi solicitasem expres publicului meu să nu dea numele niciunuia dintre profilurile false individuale.

Evoluţia redactorului-şef al Verkkomedia, site-ul scandalos de ştiri false pro-Kremlin, este un exemplu grăitor care ne arată cum arhitecţii de propagandă de la Kremlin recrutează străini pentru a servi în războiul lor internaţional de propagandă. Recrutarea cetăţenilor străini pentru a lua parte la operaţiunile internaţionale disimulează legăturile directe ale acestora cu Kremlinul. Operaţiunilor de înşelăciune li se adaugă un element suplimentar de credibilitate, atunci când liderii lor care se bucură de vizibilitate par a fi străini inofensivi şi respectaţi, şi nu ofiţeri ruşi de informaţii (care, la rândul lor, lucrează din spatele cortinei şi dau indicaţii).

Verkkomedia, site-ul de ştiri false care îmi denaturase atât munca de cercetare cu privire la troli, cât şi pe mine, era condus de un cetăţean finlandez aparent inofensiv şi respectat, şi anume fostul regizor de teatru Janus Putkonen. Fostele sale cunoştinţe jură că Putkonen a fost mereu interesat de Rusia. În 2008, acesta plănuia să deschidă un centru de lupte cu paintball în Finlanda şi a mers în Rusia să găsească un tanc adevărat pentru centru. În timpul călătoriei, a fost recrutat de serviciile secrete ruse şi s-a întors acasă schimbat. Contemporanii săi îl descriu pe Putkonen drept „periculos” şi o persoană cu trăsături narcisiste şi căreia îi plac banii, băutura şi fetele tinere. În calitate de fost regizor de teatru, acesta poate atât să incite şi să conducă alte persoane, cât şi să le instruiască cum să îşi îndeplinească rolurile. Cu toate acestea, afacerea sa cu teatrul nu a reuşit să se lanseze cu succes în plan financiar.

În 2014, la câţiva ani după călătoria sa în Rusia, când a fost recrutat, Putkonen şi-a dezvăluit adevăratul obiectiv atunci când a divulgat, pentru un ziar finlandez local, că duce un război informaţional în numele Rusiei. Mai mult, a

spus că îşi arsese permisul militar finlandez, documentul de identificare pentru mobilizarea în Forţele de Apărare ale Finlandei.

În 2014, Putkonen încă se ocupa de un site de propagandă în limba finlandeză şi care viza finlandezii. Mai mult, acesta administra o reţea de site-uri şi grupuri finlandeze pe Facebook, axate pe distribuirea de informaţii false, meme şi propagandă ruseşti.

Cu toate acestea, mai apoi, Putkonen a pus mâna pe o nouă slujbă internaţională în domeniul războiului informaţional, fiind numit directorul centrului internaţional de propagandă Doni News, creat de forţele de ocupaţie din estul Ucrainei, sprijinite de Rusia.

Doni News a fost fondat de guvernul „din umbră" rus din estul Ucrainei şi se ocupă de disimularea mesajelor Kremlinului drept ştiri. Pe lângă răspândirea propagandei, biroul lui Putkonen s-a ocupat multă vreme de crearea unei blocade informaţionale în jurul zonei de război din estul Ucrainei. Mai târziu, documente desecretizate au dezvăluit faptul că Doni News îi monitoriza şi făcea publice numele jurnaliştilor din Occident care încercau să facă reportaje despre ceea ce se întâmpla în estul Ucrainei. Unii jurnalişti care prezentau fapte într-un mod critic au fost catalogaţi drept rusofobi şi li s-a interzis să mai intre în regiune.

Tot în estul Ucrainei, Putkonen a fost fotografiat alături de un conaţional, un mercenar străin pe nume Petri Viljakainen. În poză, Viljakainen poartă o uniformă militară cu însemnele serviciilor militare ruse de informaţii, şi anume un liliac negru pe fundalul unui cerc galben. Putkonen a desfăşurat personal interogatorii şi a hărţuit

jurnalişti occidentali care încercau să ajungă la Donbas pentru a face reportaje despre război.

Putkonen cooperează cu Johan Bäckman, un alt lacheu de-al Kremlinului, care vizitează adesea regiunea de est a Ucrainei şi este (după cum s-a şi autointitulat) şeful reprezentanţei finlandeze a Republicii Populare Doneţk la Helsinki, despre care pretinde că are statut juridic. Aceştia produc materiale video pe YouTube şi îşi spală publicul pe creier, pentru a-l face să creadă că războiul din Ucraina are loc din vina Statelor Unite şi a Occidentului. Într-un clip video postat pe YouTube de Bäckman, Putkonen zâmbeşte vesel, în timp ce primeşte o armă încărcată de la liderul separatist defunct din Doneţk, Alexander Zakharchenko, care luase parte la ocuparea armată a Consiliului local din Doneţk în 2014, fiind ucis în 2018, de explozia provocată de o bombă.

Pe măsură ce cariera lui Putkonen, finanţată de Rusia, evolua pe plan internaţional, acesta continua să mă denigreze atât pe site-ul Doni News, cât şi pe Facebook. Potrivit spuselor lui Putkonen, fostul regizor de teatru, investigaţiile mele privind trolii au distrus căsnicii şi i-au făcut pe oameni să îşi piardă slujbele.

Acuzaţiile ar fi putut fi nişte glume, însă veneau de la o persoană implicată în mod profesional în operaţiuni psihologice, care facilita războiul ilegal dus de Rusia în altă ţară şi care îşi petrecea timpul cu membri ai serviciilor militare ruse de informaţii în Donbas.

VIOLENŢĂ PSIHICĂ

După ce mi-am publicat investigaţia, cineva a creat un nou grup pe Facebook şi l-a numit Armata rusă de troli. Obiectivul public al grupului respectiv era să protesteze împotriva tentativei Yle de a-i cataloga pe cetăţeni drept troli, adică presupusa catalogare fără temei a cetăţenilor cu opinii drept troli ruşi, ceea ce nu făcuserăm niciodată nici eu, nici Yle.

Am fost adăugată şi eu pe grup fără a mi se solicita permisiunea şi am fost etichetată în mod activ în cadrul unor discuţii agresive menite să mă denigreze.

Dinamica internă a grupului este fascinantă şi grăitoare. Administratorii şi propagandiştii profesionişti au „proiectat” membrii mai puţin activi într-un asemenea fel, încât au demonstrat că dispun de toate elementele necesare unei operaţiuni psihologice. Administratorii stabilesc ordinea de zi a discuţiilor de pe grup şi dau tonul discursului vizat. Toate vocile critice şi disidenţii sunt blocaţi şi îndepărtaţi prin intimidare.

Cei mai activi maeştri ai retoricii de pe grup erau profilurile false şi profesioniştii ca Bäckman şi Putkonen, împreună cu reţeaua lor pro-Kremlin. Mai mult, comuniştii înrăiţi, activiştii de extremă dreaptă, cei care îl venerau pe Putin şi persoanele cu tendinţe profane şi antisistem s-au regăsit perfect pe acest grup.

Aceştia au umplut grupul cu ştiri false de la Kremlin şi cu diverse calomnii la adresa mea, a altor reporteri şi a unor analişti care se ocupau de informaţii despre Rusia.

Mulţi cetăţeni obişnuiţi, prezenţi pe grup din greşeală sau adăugaţi de un prieten, au urmat modelul administratorilor fiind, astfel, influenţaţi.

În vreme ce monitorizam activităţile Armatei ruse de troli şi ale altor comunităţi asemănătoare, am înţeles că un anumit grup-ţintă deosebit de vulnerabil, uşor manipulat de dezinformarea Kremlinului, este reprezentat de acele persoane care, din cauza şomajului sau din alte motive, petreceau mult timp pe reţelele de socializare.

Din cauza algoritmilor de sugestie de pe reţelele de socializare, apartenenţa la o comunitate dubioasă motivată de ură oferă nenumărate posibilităţi de a ajunge într-o reţea de grupuri asemănătoare de pe Facebook. Radicalizarea prin intermediul bulei de minciuni de pe Facebook este, practic, la un clic distanţă pentru orice utilizator Facebook.

În cadrul Armatei ruse de troli, comportamentul antisocial este răsplătit.

Atât persoanele reale, cât şi profilurile false, care urmăreau minciunile răspândite de Bäckman şi de Putkonen, susţin că eu lucrez mână-n mână cu serviciile secrete occidentale, mă cataloghează drept mincinoasă şi rusofobă şi m-au acuzat că „împrăştii ură împotriva ruşilor”. Aceştia visau la moartea mea, îşi doreau un atac cu bombă nucleară asupra redacţiei mele şi puneau sub semnul întrebării sănătatea mea mintală. Pe lângă toate acestea, mai apărea şi o cantitate impresionantă de postări maliţioase cu caracter intenţionat axate pe sexul, pe aspectul şi pe viaţa mea privată.

Armata rusă de troli şi o reţea de grupuri asemănătoare de pe Facebook de pe plan internaţional sunt create exclusiv pentru un scop: acela de a normaliza propaganda şi infracţiunile ruseşti, precum ameninţările ilegale şi persecutarea oricui critică sau dezvăluie informaţii despre

Kremlin. Administratorii grupurilor îşi justifică violenţa psihică publică împotriva mea, susţinând că „protejau libertatea de exprimare”. Potrivit spuselor acestora, eu eram cea care o distrusese.

Nimeni nu le-a reamintit nicio secundă membrilor faptul că, în conformitate cu legislaţia din Finlanda şi din majoritatea ţărilor apusene, mare parte din ameninţările postate de ei aveau caracter infracţional. Libertatea de exprimare nu îngăduie activităţi infracţionale în nicio ţară modernă. Cu cât acuzaţiile postate de trolii de pe Facebook despre mine erau mai revoltătoare, cu atât postarea primea mai multe aprecieri şi comentarii.

Am urmărit cum grupul a evoluat în timp. Apariţiile mele publice şi reportajele pe care le realizam erau urmărite în mod sistematic şi postate pe grup pentru a fi ridiculizate, ironizate şi transformate în funcţie de ce se mula pe interesele lor.

Unul dintre obiectivele serviciilor secrete ruse este acela de a marginaliza persoana care este ţinta operaţiunii psihologice nu doar în ochii publicului, ci şi în cadrul comunităţii profesionale a persoanei respective. Membrii grupului de troli şi-au unit eforturile pentru a face rost de adresele de e-mail ale peste 260 dintre colegii şi superiorii mei. Ulterior, persoanele de pe listă au primit un buletin informativ în care se susţinea că „eu voiam să distrug libertatea de exprimare”. Obiectivul era de a crea disensiuni între mine şi angajatorul meu, prezentându-mă drept o scandalagioaică în faţa superiorilor mei.

N-am luat niciodată parte în fapt la mizeriile discutate pe grup. O dată, am urmărit cum au fost lansate patru fire de conversaţie în timp ce dădeam un interviu la radio care a

durat o oră. În conversaţiile respective, mai multe profiluri şi persoane obişnuite încercau să demonteze fiecare vorbă pe care o rosteam în interviu.

Am fost şocată de răutatea absolută de care dădeau dovadă. Am realizat că dacă citeam în continuare acel conţinut plin de ură, era posibil să încep eu însămi să cred în imaginea demonizată în mod sistematic pe care o construiseră despre mine. În cel mai rău caz, puteam să ajung să mă tem să dau interviuri şi să susţin prezentări publice, iar asta era exact ceea ce urmărea grupul.

Am blocat persoanele cele mai depravate care mă etichetau şi am raportat grupul celor de la Facebook. Standardele comunităţii Facebook interzic profilurile false, hărţuirea şi conţinutul motivat de ură.

Facebook a răspuns; potrivit spuselor acestora, grupul care preţuia într-atât fanteziile în care eram otrăvită, „nu încălcase standardele comunităţii lor”.

La doar o săptămână după ce am publicat articolul meu externalizat către public despre troli, eram istovită. M-am întâlnit cu superiorii mei şi cu şeful securităţii de la Yle. Pe când vorbeam despre întâmplările în materie de securitate, care se petrecuseră de când apăruse articolul meu, directorul de securitate al companiei la care lucram a vrut să se asigure dacă CHIAR voiam CU ADEVĂRAT să continui să investighez impactul trolilor ruşi asupra finlandezilor. Când am răspuns „Da”, acesta a oftat. În cazul ăsta, a spus el, urma să luăm legătura cu responsabilii pentru probleme de securitate.

Pe măsură ce aceştia s-au familiarizat cu campania, m-au avertizat: în cazul în care plănuiam să merg în Rusia în

viitorul apropiat, atât eu, cât şi comunicaţiile mele puteau fi urmărite.

De fapt, chiar îmi propusesem să plec în Rusia. Totuşi, nu le-am spus responsabililor respectivi acest lucru.

În februarie 2015, urma să merg să investighez fabrica de troli de la Sankt Petersburg.

CAPITOLUL 4

Voluntarul

Roman Burko, rezident al peninsulei Crimeea din Ucraina, a primit un apel telefonic special pe 2 martie 2014: nişte jurnalişti locali i-au cerut la telefon să îşi ia camera video şi să vină la ei.

Cu trei zile mai devreme, la vreo 80 de km la nord-est, în Simferopol, capitala Peninsulei Crimeea, soldaţi ruşi îmbrăcaţi în uniforme fără însemne începuseră să pună stăpânire pe clădirile administrative. Majoritatea celor din Ucraina, precum şi restul lumii, erau într-o stare de nedumerire. Nimeni nu ştia ce se petrecea şi cine se afla în spatele întregii chestiuni.

Iar acum, soldaţi care nu purtau însemne pe uniforme pătrunseseră ilegal în Sevastopol, oraşul de coastă şi se infiltraseră în teritoriul celui de al 191-lea Detaşament de instruire al Forţelor Navale Ucrainene.

Burko s-a grăbit să ajungă la baza militară şi a început să filmeze. Treizeci de bărbaţi în uniforme verzi, cu chipurile acoperite de cagule negre, le strigau ordine ofiţerilor ucraineni. Pentru a-şi impune spusele, aceştia tot trăgeau rafale în sus cu armele lor automate.

În tinereţe, Burko îşi făcuse serviciul militar în armata ucraineană. Acesta a identificat intruşii drept membri ai forţelor speciale din armata rusă.

Pe când Burko îşi scotea camera video, unul dintre bărbaţii îmbrăcaţi în uniforme verzi şi-a îndreptat arma asupra sa: „Strânge camera sau te omor!”

Burko a continuat să filmeze, iar mascaţii s-au năpustit asupra lui.

„Am fugit şi am părăsit incinta. Am reuşit să scap pentru că nu purtam vestă antiglonţ, spre deosebire de ei.”

Când a ajuns cu bine acasă, a postat filmuleţul pe YouTube. În mai puţin de 24 de ore, clipul său înregistrase peste un milion de vizualizări. Burko a realizat că succesul împotriva propagandei ruseşti este posibil dacă sunt dezvăluite informaţii.

„Cumva, îi sunt recunoscător soldatului rus care m-a ameninţat cu arma: m-a înfuriat, iar astfel am realizat că trebuie să fac ceva în legătură cu asta”, a spus Burko.

Acela a fost primul contact al lui Burko cu războiul informaţional rus şi cu războiul terorist desfăşurat de Rusia împotriva Ucrainei, ţara sa natală.

În colaborare cu prietenii săi patrioţi, Burko a continuat să adune şi să publice informaţii despre activităţile secrete desfăşurate de armata rusă pe teritoriul Peninsulei. Rusia a transportat personal militar, a luat în stăpânire complexe strategice şi a preluat controlul asupra canalelor de comunicare din jurul peninsulei paşnice de la Marea Neagră.

Pe atunci, la începutul lui martie 2014, nimeni nu a ghicit cât de repede, de la infiltrarea primilor soldaţi, urma Rusia să ajungă de la războiul hibrid la un referendum manipulat, apoi la anexarea Crimeii, pe baza rezultatelor unui referendum închipuit. Nu mult după aceea, s-a ajuns şi la un război secret împotriva Ucrainei de Est.

La început, Burko şi prietenii săi nu s-au îngrijorat în ceea ce priveşte gravitatea situaţiei, iar acest sentiment a fost valabil şi pentru restul lumii. Au fost nesăbuiţi: nu s-au obosit să îşi ascundă adresele de IP sau de domiciliu. Pur şi simplu transmiteau informaţii, aşa cum o fac jurnaliştii.

Însă, curând, Burko a primit o avertizare. Prietenul său a interceptat conversaţii de tip emisie-recepţie, activate prin reţeaua Wi-Fi şi purtate prin intermediul aplicaţiei Zello între soldaţi ruşi care se dădeau drept localnici şi care îşi spuneau în mod mincinos „forţe de autoapărare ale Crimeii”. Prietenul respectiv l-a avertizat pe Burko: conversaţiile purtate de soldaţi prin Zello dezvăluiau faptul că îi identificaseră pe el şi pe prietenii săi. Soldaţii ştiau unde locuiau aceştia.

Roman Burko şi prietenii săi au ales singura opţiune pe care o aveau la dispoziţie şi au părăsit Crimeea. Acesta şi-a îndesat câteva tricouri într-un rucsac şi a pornit către capitala Kiev, aflată la aproape 700 km depărtare.

Deodată, era un refugiat fără adăpost, o persoană strămutată intern. Înainte de a se restabili în capitală, Burko a stat la un prieten şi şi-a demarat proiectul.

Proiectul său este o reţea internaţională şi neoficială de voluntari care investighează şi demască operaţiunile militare ilegale şi tentativele de amestec ale Rusiei în Ucraina, Siria şi Georgia, precum şi în alte ţări.

„Într-o noapte, stăteam pe acoperiş şi priveam stelele. Am decis atunci să creăm o resursă unde să publicăm informaţii despre infracţiunile săvârşite de Rusia şi să identificăm criminalii de război ruşi”, spune Burko.

La mai puţin de o lună de când bandele mascate ale armatei ruse îl ameninţaseră cu moartea şi la două săptămâni după ce SUA, UE şi Canada impuseseră interdicţii de călătorie şi îngheţarea activelor în cazul primilor cetăţeni ruşi care ameninţaseră suveranitatea Ucrainei, Burko şi-a lansat site-ul.

Volodimir Kolesnikov, o altă persoană strămutată intern, expert în domeniul informatic din Crimeea, l-a ajutat să creeze şi să administreze site-ul.

Site-ul a fost numit InformNapalm.

„Pământul poate fi contaminat, aerul şi apa pot fi poluate, însă focul poate fi utilizat pentru a purifica totul. În ceea ce priveşte informaţiile, ne propunem să ardem totul şi să dezvăluim secretele Kremlinului”, afirmă Burko.

Voluntarii din cadrul InformNapalm au format o comunitate de persoane fizice, de patrioţi, care îşi dedică pauzele de

cafea, de prânz şi sfârşitul de săptămână luptând în războiul informaţional împotriva Federaţiei Ruse.

Cel mai important obiectiv al voluntarilor este câştigarea războiului. În drumul lor spre victorie, aceştia îşi propun de asemenea să adune şi să publice suficiente dovezi pentru a se asigura că, într-o bună zi, criminalii ruşi care seamănă teroare în Ucraina, ţara lor natală, vor ajunge la Curtea Penală Internaţională de la Haga, spre a fi traşi la răspundere pentru crimele de război săvârşite.

***

Bărbatul ucrainean care a adoptat pseudonimul Roman Burko s-a născut şi a crescut la Donbas, în estul Ucrainei, la graniţa cu Rusia. Roman ar putea avea vârsta cuprinsă între 25 şi 40 de ani. Asemeni multor alţi voluntari care desfăşoară muncă de investigaţii pentru InformNapalm, Burko îşi ascunde adevărata identitate, pentru propria-i siguranţă.

„Condiţiile războiului-hibrid impun utilizarea de strategii şi de instrumente hibrid. Anonimatul este unul dintre aceste instrumente”, declară Burko.

În plus, anonimatul aduce un plus de siguranţă, reducând numărul şi eficienţa atacurilor de propagandă împotriva membrilor comunităţii. Evitând să ajungă în vizorul ruşilor, voluntarii îşi protejează de asemenea şi familiile.

Rudele lui Roman Burko locuiesc în continuare în regiunea de est a Ucrainei. Aceştia habar nu au de faptul că un membru al propriei familii conduce o resursă de informaţii

cu sursă deschisă, recunoscută la nivel internaţional şi al cărei obiectiv este de a perturba operaţiunile militare ruseşti desfăşurate în Ucraina.

„Dacă numele mi-ar fi făcut public, rudele şi prietenii mei ar putea fi asociaţi cu mine, iar siguranţa lor ar putea fi pusă în pericol”, mai spune acesta.

Regimul rus, fabrica de troli de la Sankt Petersburg, hackerii protejaţi de statul rus şi serviciile secrete deja îi vânează pe voluntarii de la InformNapalm.

Teoriile conspiraţiei care circulă în spaţiul informaţional rus susţin că Burko este, de fapt, un ofiţer militar de carieră ucrainean, care face parte dintr-o unitate specială a Ministerului ucrainean de Apărare şi care lucrează în strânsă cooperare cu NATO.

Un site de propagandă pro-Kremlin a publicat o poză de familie despre care susţinea că ar fi o poză cu familia lui Burko. Uitându-mă la poză şi la Burko, pe care l-am cunoscut, pot să confirm că în poză apare o altă persoană.

Potrivit ONU, războiul dus de Rusia a ucis peste 13 000 de ucraineni, în vreme ce două milioane de oameni au fost nevoiţi să îşi părăsească locuinţele.

Organizaţiile pentru drepturile omului raportează săvârşirea de execuţii extrajudiciare, tortură şi discriminarea minorităţilor în teritoriile ocupate. Una din cinci şcoli din Donbas a fost avariată din cauza luptelor, iar locuinţele oamenilor sunt prădate şi distruse. Forţele de ocupaţie au impus cenzura, au instituit puncte de control şi au dispus interdicţii de circulaţie.

Toate operaţiunile ruse de la Donbas sunt desfăşurate cu respectarea deplină a principiului dezminţirii plauzibile, fără nicio legătură oficială cu Kremlinul. Ascunderea anumitor informaţii şi desfăşurarea de operaţiuni secrete constituie o tehnică tradiţională a războiului informaţional din epoca sovietică, menită să paralizeze ţinta şi capacitatea acesteia de a lua decizii.

Disimularea activităţilor ilegale face posibilă continuarea operaţiunilor fără intervenţiile unor parteneri sau ale unor terţi şi, în cel mai fericit caz, fără nicio teamă de urmări. Este greu să te aperi de atacuri atunci când nu cunoşti identitatea autorului şi când acesta încalcă toate regulile de bază ale războiului, precum prezenţa unor însemne vizibile pe uniformele soldaţilor.

Până azi, Kremlinul neagă vehement atât prezenţa, cât şi orice acţiuni desfăşurate de trupele sale militare pe teritoriu ucrainean. Mass-media controlată de statul rus creează în mod sistematic o imagine a conflictului intern, a crizei şi a războiului civil din Ucraina, prezentându-le drept „majoritar locale”, care se luptă unii cu alţii.

Oficialii ruşi au catalogat toate detaliile privind prezenţa armatei şi operaţiunile desfăşurate în Ucraina ca fiind strict secrete.

Roman Burko şi prietenii săi au drept obiectiv dezvăluirea acestor secrete.

Potrivit filosofiei InformNapalm, publicarea de informaţii şi de secrete ale Rusiei în mediul online este un demers inteligent. Într-adevăr, reprezintă de asemenea un instrument util pentru a leza Kremlinul. Regimul trebuie să cheltuiască resurse pentru a răspunde cu aceeaşi monedă

secretelor publicate şi pentru a distrage atenţia publicului oriunde în altă parte, numai nu asupra sa.

Voluntarii de la InformNapalm au reuşit adesea să stârnească reacţii puternice din partea Rusiei,iar aceasta doar prin publicarea unor informaţii verificate şi bazate pe fapte cu privire la acţiunile desfăşurate de Rusia.

„Poate că, într-un fel sau altul”, speră Burko, „regimul rus va fi nevoit să aloce atâtea resurse pentru a submina şi nega activităţile InformNapalm, încât s-ar putea să contribuim la înlăturarea regimului Vladimir Putin”.

La începutul invaziei militare, Kremlinul a generat confuzie în rândul principalilor oficiali şi factori decizionali ucraineni. Confuzia a dat naştere unor întârzieri în ceea ce priveşte apărarea ţării împotriva „omuleţilor verzi”.

Cu toate acestea, imediat ce Ucraina şi-a lansat operaţiunile defensive în primăvara lui 2014, InformNapalm s-a concentrat imediat pe acumularea de informaţii despre care credeau că ar putea fi utile pentru trupele ucrainene care luptau împotriva inamicului.

„Ne-am dat seama că războiul nu urma să se termine prea curând. Din cauza acestui fapt, trebuie ca oamenii să-şi unească eforturile pentru a riposta. Mai mult, războiul sub diferite forme poate fi răspândit şi în restul Europei, astfel că trebuia ca oamenii să fie informaţi în ceea ce priveşte diversele manifestări ale războiului hibrid”, mai spune Burko.

Unii voluntari locuiesc în zona de conflict. Pe baza spuselor acestora în calitate de martori, InformNapalm a început să prezinte armamentul greu introdus în ţară în mod

clandestin de către Rusia: lansatoare de grenade, vehicule blindate, sisteme de apărare antiaeriene şi drone.

Punctele de control ruse, drumurile şi alte elemente de infrastructură utilizate de combatanţi şi de unităţile militare au fost geolocalizate, cartografiate şi făcute publice.

În vara anului 2014, pe când Rusia şi-a demarat operaţiunile militare de anvergură în Donbas, Burko şi un alt voluntar au început să prezinte un buletin zilnic cuprinzător de pe câmpul de luptă.

Pe măsură ce comunitatea internaţională ducea vorba despre războaiele secrete ale Kremlinului şi le demasca, s-a extins şi reţeaua de voluntari. Astăzi, comunitatea cuprinde jurnalişti profesionişti, anchetatori în regim de sursă deschisă, analişti, experţi militari, ingineri informaticieni, designeri grafici şi traducători.

Niciunul dintre membrii comunităţii nu beneficiază de remuneraţie pentru munca depusă. S-a întâmplat o dată ca unul dintre colaboratori să se îmbolnăvească şi a avut nevoie de operaţie pentru înlăturarea unei tumori maligne, astfel încât Burko a organizat o strângere publică de fonduri pentru a-i plăti acestuia procedurile medicale.

Interesul în ceea ce priveşte acţiunile Rusiei este global, iar cererea de informaţii este mare. Voluntarii operează în întreaga lume: Ucraina, Peninsula Scandinavă, Europa Centrală, Orientul Mijlociu, SUA şi Africa de Sud. Materialele InformNapalm sunt traduse în 30 de limbi. A fost creată şi o versiune în limba chineză, deoarece voluntarii doreau să îi ofere guvernului chinez o perspectivă asupra secretelor ruse.

La puţin timp de la lansare, InformNapalm a început să câştige respect în rândul experţilor. Diplomaţi, factori de decizie politică şi comunităţile ucrainene de apărare şi de informaţii erau dornici să utilizeze informaţiile descoperite de site.

De-a lungul anilor, voluntarii au aflat că majoritatea guvernului ucrainean este de acord cu demersurile InformNapalm. Însă sprijinul moral sau încuviinţarea din partea guvernului ucrainean sau a celor străine nu sunt importante, spune Burko. Acesta reprezintă o comunitate de oameni liberi de pe întreg mapamondul, care nu se pot încrede pe deplin în niciun guvern.

„Ne bazăm pe sprijinul acordat de oamenii obişnuiţi: pe sprijinul primit din partea ucrainenilor, nu a vreunui guvern. Ne ferim de toate organizaţiile oficiale. Nu facem parte din niciun sistem.”

Canalele mass-media ucrainene citează în mod regulat rapoartele InformNapalm, iar publicul larg adoră acest lucru. Purtătorul lor de cuvânt, care apare în mod curent în mass-media şi la diverse evenimente, beneficiază adesea de tratament special în pieţele şi magazinele din Kiev. Vânzătorii îl recunosc şi îi oferă reduceri, în semn de mulţumire pentru participarea sa în cadrul InformNapalm.

Însă abordarea mass-mediei controlate de statul rus în ceea ce priveşte InformNapalm este diametral opusă: cele mai influente şi mai populare canale media ruseşti publică articole defăimătoare despre InformNapalm, însă numesc site-ul „un proiect elaborat de cetăţeni” într-un mod vag, fără a-i menţiona numele.

Roman Burko este de părere că numele este omis intenţionat. Astfel, publicul rus nu are acces la informaţiile de pe site.

„Investigaţiile realizate de noi i-ar putea demoraliza pe tinerii ruşi spălaţi pe creier de propagandă şi cărora li se cere să se înroleze în armata hibridă rusă şi să meargă în Ucraina pentru a lupta contra fasciştilor, aşa cum numeşte mass-media rusească clasa conducătoare ucraineană.”

Însă atitudinea trolilor pro-Kremlin în ceea ce priveşte voluntarii InformNapalm este limpede: pur şi simplu vor să îi vadă morţi.

***

Trolii de pe Internet care sunt lingăii Rusiei le-au făcut probleme voluntarilor mai ales la început. Voluntarii au creat conturi InformNapalm pe Twitter, Facebook şi YouTube îndiverse limbi, iar ulterior, canalele acestora au fost năpădite de ameninţări cu moartea scrise de troli.

Valurile de comentarii de pe reţelele sociale conţineau un alt mesaj redundant: puneau la îndoială temeiul independenţei Ucrainei şi voinţa ucrainenilor de a-şi apăra ţara.

Experţii din cadrul comunităţii au analizat comentariile şi au verificat diversele tipuri de troli care fuseseră mobilizaţi în ofensiva pe faţă lansată împotriva comunicaţiilor InformNapalm. O parte din traficul trolilor provenea de la fabrica de troli din Sankt Petersburg, iar restul provenea de la oameni obişnuiţi. Persoanele obişnuite care scriau

ameninţări erau cele care fuseseră transformate în fanatici crezând orbeşte în „Lumea rusă”.

„Oamenii aceia au o ideologie: nu pot suferi informaţiile publicate de noi întrucât contrazic spusele lui Putin. Prin urmare, ne detestă şi ne atacă.”

Conturile pro-Kremlin de pe reţelele sociale îşi ajustau mesajele postate pe baza conţinutului articolelor publicate de InformNapalm. Uneori, acestea catalogau colaboratorii drept trepăduşi tocmiţi de serviciile de securitate ucrainene, israeliene sau ale altor ţări.

Acestea puneau adesea în practică o strategie de tip oglindă: atunci când InformNapalm a postat un articol în care era prezentat profilul ofiţerilor serviciilor militare ruse de informaţii văzuţi în estul Ucrainei, trolii au lansat şi ei o campanie: Dar TU însuţi lucrezi pentru Ministerul ucrainean al Apărării!

„Există o singură replică la asta: ei bine, oricum ar fi, în Ucraina sunt prezente trupe ruseşti.”

În cazul InformNapalm, aluziile cum că voluntarii ar lucra pe bani grei sau zvonurile despre presupuşii lor angajatori, pur şi simplu, nu prind. Unii voluntari InformNapalm activează prin rotaţie în cadrul operaţiunilor militare defensive din estul Ucrainei, iar unii dintre aceştia sunt veterani ai „Operaţiunii Antitero”, astfel cum şi-a numit guvernul ucrainean operaţiunea împotriva teroriştilor ruşi din primăvara anului 2014.

Hărţuitorii din mediul online par să opereze în Ucraina pe baza principalelor strategii pe care Kremlinul le utilizează de secole: dezbină şi cucereşte.

Kremlinul a început să dezbine şi să submineze Ucraina prin intermediul războiului informaţional, care viza minţile oamenilor cu mult înainte ca ofiţerii din cadrul serviciilor militare ruse de informaţii şi militarii din armata rusă care nu purtau însemne pe uniforme să fie trimişi dincolo de graniţă pentru a sabota şi ocupa infrastructura fizică ucraineană.

Utilizând tehnica dezinformării şi agenţi de influenţă, Kremlinul a încercat să genereze un sentiment aprobator şi de sprijin faţă de viitoarea ocupaţie, mai ales în ceea ce priveşte acel segment al populaţiei care, din raţiuni istorice, se identifică mai mult drept rus, nu ucrainean. În spaţiul informaţional a fost cultivată o gamă largă de teorii ce atacau guvernul de la Kiev. Instigarea oamenilor până s-a ajuns la separatism a fost alimentată prin intermediul reţelelor sociale şi al site-urilor de ştiri false pro-Kremlin.

Obiectivul atacurilor informaţionale care pregăteau terenul pentru războiul fizic era acela de a scinda societatea ucraineană în grupuri mai mici, mai uşor de controlat şi de manipulat.

Prin intermediul mesajelor atent orientate, un segment din populaţie a fost ademenit, ajungând să susţină politicile Kremlinului. Unii au fost manipulaţi într-o asemenea măsură, încât nici măcar nu au realizat că mesajele proveneau chiar din inima Rusiei. Obiectivul operaţiunilor informaţionale era de a-i face pe anumiţi locuitori din oblastiile estice Donețk şi Luhansk să sprijine „independenţa” regiunii, ceea ce însemna separarea de Ucraina în „Republici Populare”.

Asta a fost înainte ca soldaţii ruşi să bombardeze Ucraina cu rachetele lor „Grad”. Când lacheii ruşi au pus în fapt

piciorul pe pământ ucrainean şi au preluat controlul asupra posturilor de televiziune şi a clădirilor administrative, au redenumit regiunile, le-au declarat independente şi au înlocuit guvernanţii locali cu „lideri populari” ruşi. Din cauza războiului informaţional, o parte din populaţie a primit cu braţele deschise schimbările de regim, fără a şti încă cine trăgea, de fapt, sforile.

Cu cât ocupaţia fizică dura mai mult, cu atât mai mulţi localnici care alegeau să rămână în teritoriile ocupate erau spălaţi pe creier şi ajungeau să sprijine conducerea alcătuită din marionete şi instituită de Kremlin.

„Asemeni oricărei alte societăţi democratice, Ucraina este mai mult sau mai puţin dezbinată. Kremlinul încearcă să scindeze populaţia şi să o împartă în grupuri ideologice mai mici, pe care să le facă apoi să se lupte între ele. Asta este cea mai periculoasă caracteristică a acestor operaţiuni”, afirmă Burko.

Trolii, coordonaţi pentru a ataca toate canalele InformNapalm de pe reţelele sociale, aveau acelaşi obiectiv. Atacurile ostile îi vizau în principal pe etnicii ruşi şi pe vorbitorii de rusă din Ucraina şi din Rusia. Ucrainenii educaţi cunosc istoria ţării lor şi cum a fost aceasta supusă activităţilor subversive ale Rusiei vreme de decenii, astfel că, în rândul ucrainenilor de rând, teoriile trolilor nu prea ţin.

Voluntarii au testat diverse tehnici menite să contracareze manipulările de pe reţelele de socializare. Aceştia i-au investigat pe cei care comentau pe reţele şi în secţiunile de comentarii de pe site-uri şi şi-au propus să pună capăt ameninţărilor acestora.

Cândva, au reuşit să depisteze o persoană care ameninţase că va veni în Ucraina să îl înjunghie pe un redactor InformNapalm şi să-l ucidă. În decurs de o oră, adresa IP a celui din urmă, precum şi adresa de domiciliu, inclusiv numărul de telefon fix, numele de familie şi numele mic al tatălui său, fuseseră identificate. S-a descoperit că persoana provenea din Caucaz, în apropiere de Cecenia.

„I-am spus aşa: ascultă, amice, ştim cine eşti, aşa că las-o mai moale. Apoi, am publicat un comunicat în care spuneam că trolii sunt bineveniţi să posteze ameninţări, pentru că oricum vom afla unde locuiesc şi le vom da datele de contact Centrului MiroTVoreţ, spre a fi făcute publice.”

MiroTVoreţ (Apărător al păcii, în traducere) este un alt site web ucrainean, care se specializează pe depistarea teroriştilor ruşi şi a separatiştilor antiucraineni.

În urma acestui comunicat, numărul celor care scriau ameninţări s-a redus considerabil. Se părea că cei care se voiau criminali se temeau să nu fie expuşi.

Cu toate acestea, voluntarii au mai recurs la o strategie: aceştia au profitat de avalanşa de comentarii negative pentru a-şi promova propriile articole. Cel puţin în perioada 2014-2015, algoritmul Facebook a sporit gradul de vizibilitate în cazul fiecărei postări de pe fluxul de ştiri dacă aceasta era intens comentată imediat după publicare.

Astfel, fiecare comentariu plin de ură care apărea sub noile postări ale InformNapalm de pe Facebook ducea la o răspândire şi mai mare a articolului. Voluntarii puneau

paie pe foc şi îi provocau intenţionat pe troli să lase comentarii negative, fapt ce a generat o sferă de influenţă şi mai amplă, pentru că aşa funcţionează Facebook.

„Noi publicăm doar articole bazate pe fapte concrete, cum ar fi statistici exprimate în cifre, care sunt greu de contestat. De asemenea, mai păstrăm şi unele informaţii drept aşii din mânecă. Prin urmare, atunci când trolii încearcă să ne provoace, ripostăm cu şi mai multe informaţii.”

După ce au încercat toate opţiunile posibile, cei de la InformNapalm au aflat că menţinerea unei poziţii defensive nu înlătură problema. De aceea, potrivit spuselor acestora, important este să schimbi raportul de forţe şi să lansezi un contraatac. Cea mai eficientă metodă este să-i faci pe troli să se apere şi să bată în retragere.

Cu toate acestea, Burko spune că, până la momentul actual, pe majoritatea celor care citesc articolele InformNapalm nu-i interesează câtuşi de puţin despre mesajele înşelătoare pro-Kremlin. Mai mult, nici voluntarii nu dispun de timpul şi dorinţa necesare pentru a le citi, iar postacilor notorii li se blochează pur şi simplu accesul pe site-urile lor.

În fond, războiul pe care îl duc trolii ruşi de pe reţelele sociale împotriva InformNapalm nu i-a oprit pe Burko şi pe prietenii săi să-şi continue misiunea de a-i determina pe cei de la Kremlin să rupă tăcerea strategică.

CEI CARE DEZBINĂ ŞI CONDUC

Pe parcursul verii lui 2014, războiul s-a dezlănţuit. În septembrie 2014, s-a încheiat primul Acord de încetare a focului în Belarus, la Minsk. Acest prim acord nu a îmbunătăţit situaţia, astfel că a fost urmat mai târziu de o nouă încercare: Minsk II.

Chiar înainte de cel de al doilea acord, în ianuarie 2015, voluntarii InformNapalm au fost primii care au obţinut o hartă interesantă şi au publicat-o. Harta indica limitele dintre zona controlată de armata rusă şi de militanţii aşa-ziselor Republici Populare Doneţk şi Luhansk şi zonele controlate de forţele guvernului ucrainean.

Acordul de încetare a focului era adesea încălcat, însă InformNapalm monitoriza în continuare situaţia. Ori de câte ori Rusia introducea ilegal în Ucraina echipamente militare noi şi unităţile care le acţionau, comunitatea InformNapalm era prima care îi demasca.

Până acum, voluntarii au identificat şi raportat peste 50 de articole distincte de armament specific ruseşti aduse în Ucraina de Rusia.

Comunitatea a descoperit că Rusia a trimis multe modele de echipament militar relativ noi, care necesită echipaje militare bine-antrenate care să le acţioneze. Cu toate acestea, vechile arme din vremea sovietică au fost şi sunt în continuare temelia forţelor ruseşti din Donbas.

De-a lungul anilor, InformNapalm a depistat locurile unde se află armamentul armatei ruse. Comunitatea a urmărit diverse modele de vehicule cu care se deplasează trupele, vehicule de personal blindate, tancuri de luptă şi camioane militare, vehicule de comandă, maşini de luptă ale infanteriei, lansatoare de rachete, sisteme de rachete cu

lansare multiplă, sisteme tactice de rachete sol-aer, arme antitanc şi obuziere.

Potrivit celor de la Kremlin, niciuna dintre aceste arme nu a fost adusă din Rusia în Ucraina. Este o afirmaţie curioasă, dat fiind faptul că modelele adăugate în baza de date InformNapalm nu au fost niciodată fabricate în Ucraina şi nici achiziţionate din Rusia de armata ucraineană.

Începând cu iulie 2014, InformNapalm a dedicat mult timp anchetării prăbuşirii avionului de pasageri MH17 al companiei Malaysian Airlines. Aeronava fusese doborâtă cu un lansator de rachete sol-aer BUK, de producţie rusească, însă Kremlinul a negat agresiv orice implicare a sa. Comunitatea lui Burko a adunat dovezi privind rolul Kremlinului şi le-a trimis Echipei Comune de Anchetă Internaţională, care investighează în mod oficial prăbuşirea criminală.

În estul Ucrainei, InformNapalm a adunat, de asemenea, probe importante privind eforturile colosale depuse de Rusia în războiul electronic. InformNapalm a fost prima resursă care a depistat multe alte arme ruseşti de ultimă-generaţie în Ucraina: staţii de proximitate de bruiaj radio şi sisteme de război electronic menite să monitorizeze undele radio. Aceştia au identificat diverse tipuri de astfel de echipamente şi au urmărit circuitul prin care au fost introduse ilegal în ţară drone fără pilot bine echipate, având drept obiectiv supravegherea aeriană.

Doctrina militară a Rusiei, care a fost adusă ultima oară la zi în 2014, defineşte războiul electronic drept o formă de război informaţional. Aceasta îi aduce Kremlinului multe dintre aceleaşi avantaje, precum răspândirea de

propagandă şi atacurile cibernetice. Bruierea radarelor ţintei şi perturbarea comunicaţiilor reprezintă o abordare eficientă, care e mai greu de urmărit decât atacurile fizice şi, astfel, e mai dificil de contracarat sau de atacat în justiţie în tribunalele pentru crime de război.

În 2015, InformNapalm a identificat un centru de război electronic al forţelor ruse, aflat într-un sediu de finanţe publice capturat din oraşul ocupat Luhansk. Centrul de transmisie rus întrerupea comunicaţiile radio din zonă şi era cu mult mai puternic decât turnul televiziunii regionale. Analizele efectuate de InformNapalm au concluzionat faptul că fosta clădire de finanţe publice era sediul forţelor ruse care duceau un război electronic.

Mai apoi, voluntarii au găsit un filmuleţ video în care soldaţii ruşi se lăudau că „protejează rahatul ăsta”. Prin „rahatul ăsta” se refereau la un sistem armat sofisticat de producţie rusească, Borisoglebsk-2, considerat a fi serverul principal utilizat de armata rusă în războiul electronic. Pe lângă multe alte şiretlicuri, este capabil să blocheze sisteme GPS şi de telefonie mobilă, colectează în mod extensiv date radar, bruiază şi identifică locurile unde se află radarele.

În clipul video descoperit şi analizat de voluntarii InformNapalm, soldaţii ruşi prezintă sfidători sistemul. Unul dintre ei spune: „la uitaţi aici! Ne deghizăm ca nişte ucrainaşi, îndreptăm arma spre o ţintă şi tragem dracului. Asta e poziţia noastră. Omul nostru invizibil priveşte şi are privirea îndreptată spre Ucropie”.

Ucrainaşi este un termen argotic înjositor pentru ucraineni; Ucropia este un termen argotic peiorativ care înseamnă Ucraina.

Rusia utilizează Ucraina drept un mediu de testare pentru unităţile sale moderne, dedicate exclusiv războiului electronic şi colectării informaţiilor pe baza semnalelor electromagnetice. Unităţile spionează, bruiază, interceptează şi întrerup constant unităţile de control ale armatei ucrainene şi le atacă mereu pe cale electronică.

În 2015, Ben Hodges, comandantul Armatei SUA în Europa, a descris calitatea şi nivelul de sofisticare ale războiului electronic rus drept „covârşitoare”. Hodges a povestit despre cum au aflat trupele americane despre capacităţile de bruiaj ale Rusiei de la ucraineni.

În cele din urmă, în februarie 2015, a fost încheiat cel de-al doilea acord de încetare a focului Minsk II. Din nou, a fost încălcat la puţin timp după aceea, iar InformNapalm a relatat iarăşi situaţia.

La scurt timp după ce voluntarii dezvăluiseră faptul că soldaţii ruşi încălcaseră acordul şi solicitaseră Kremlinului să respecte acordul, conducerea Rusiei a intensificat considerabil nivelul de presiune.

SERVICIILE DE SECURITATE URMĂRESC SITUAŢIA

Roman Burko şi prietenii săi adună multe dovezi chiar de la militarii ruşi. Unii soldaţi ruşi postează fotografii cu ei cum luptă în război pe reţele precum Facebook, VKontakte şi Odnoklassniki.

Voluntarii urmăresc conturile de socializare şi obţin numele complete, gradul militar şi alte informaţii personale despre soldaţii ruşi respectivi.

Uneori, InformNapalm publică datele de contact ale soldaţilor, cum ar fi numerele de telefon ale acestora şi adresele de acasă.

L-am întrebat pe Burko despre cât de etic este să publici informaţii personale. Potrivit spuselor sale, InformNapalm are limite şi standarde etice pe care le respectă în ceea ce priveşte postările. Însă aceştia îşi rezervă mai multe libertăţi faţă de jurnaliştii obişnuiţi, deoarece obiectivele lor sunt diferite. Pe lângă difuzarea de informaţii, aceştia acordă prioritate eficienţei împotriva războiului dus de Rusia.

„De exemplu, atunci când facem public numărul de telefon al unui terorist”, spune Burko, făcând referire la soldaţii ruşi, „atunci un jurnalist sau oricine altcineva îl poate suna pe respectivul să-l întrebe direct ce crede despre informaţiile publicate pe site-ul InformNapalm”.

După ce, la începutul lunii octombrie 2015, forţele aeriene ruse au bombardat civili în Siria, ucigând femei şi copii, InformNapalm a publicat informaţii cu privire la membrii echipajului din grupul forţelor aeriene ruse care au fost responsabili de atacurile aeriene. Datele de identificare ale piloţilor au fost publicate pe site-urile lor în limba rusă, engleză şi arabă.

Concomitent, InformNapalm a publicat un ultimatum pentru comandamentul armatei ruse: ori de câte ori forţele ruse încalcă acordul de încetare a focului la Donbas,

voluntarii vor posta şi mai multe informaţii personale ale piloţilor ruşi care ucid oameni în Siria.

Ziarele şi posturile de televiziune ruseşti au blamat numaidecât InformNapalm pentru că punea în pericol vieţile piloţilor şi au calificat reportajele făcute de InformNapalm drept „război informaţional dus de Ucraina împotriva Rusiei”. Un angajat al unei instituţii pro-Kremlin, prezentat drept expert, a dat un interviu pentru ziarul Moskovskiy Komsomoleţ. Acesta a afirmat că cei de la Kiev „deschiseseră un front sirian contra Rusiei”. Contrar faptelor, acesta a pus publicarea datelor piloţilor pe seama „oficialilor” ucraineni.

Potrivit spuselor sale, se consideră despre autorităţile ucrainene că duc un război hibrid împotriva Rusiei. „Prin urmare, vedem cum încearcă să instige publicul prin minciuni şi fapte măsluite”, a declarat Denis Denisov, directorul filialei ucrainene a institutului Comunităţii Statelor Independente.

Potrivit articolului, publicarea datelor personale ale piloţilor ruşi din Siria este „absolut inacceptabilă şi, după câte se pare, Moscova va trebui să răspundă acestei provocări”. Ziarul a reiterat afirmaţiile tipice făcute de cei de la Kremlin, descriind atacurile Rusiei din Siria drept parte a luptei împotriva terorismului islamic şi a ISIS.

Articolul continua să acuze guvernul Ucrainei. Citez: „Comunitatea internaţională ar trebui să ia măsuri împotriva Ucrainei pentru a preveni alte incidente asemănătoare”. Articolul nu menţiona faptul că forţele aeriene ruse uciseseră civili, deşi organizaţiile pentru drepturile omului deja dezvăluiseră acest lucru.

Pe 15 octombrie 2015, Dimitri Peskov, secretarul de presă al preşedintelui Vladimir Putin, a răspuns ultimatumului dat de InformNapalm prin intermediul mass-mediei ruse, în stilul-i caracteristic. Specialistul lui Putin în relaţii publice a afirmat că publicarea de către site-urile ucrainene a datelor membrilor Forţelor aerospaţiale ruse, care luaseră parte la operaţiunea din Siria, este considerată ca fiind o acţiune ostilă împotriva Rusiei şi a militarilor ruşi.

Potrivit spuselor lui Peskov, serviciile speciale ruse monitorizau situaţia şi urmau să ia toate măsurile necesare pentru a garanta siguranţa armatei ruse. Declaraţia a confirmat bănuielile InformNapalm: erau supravegheaţi de serviciile ruse de informaţii.

Pe măsură ce continuau încălcările repetate ale acordului de încetare a focului, InformNapalm a publicat grafice informative în care erau prezentate nume, grade militare, unităţi militare, fotografii cu chipurile respectivilor, educaţia militară, anii în care absolviseră studiile şi datele de naştere a 32 de piloţi şi navigatori din cadrul Forţelor aeriene ruse, care bombardaseră Siria. Mai mult, au continuat să publice astfel de informaţii şi ulterior.

La puţin timp după prima publicare, Rusia a început să pună presiune diplomatică. Site-ul InformNapalm era înregistrat în Ucraina, însă era găzduit pe servere aflate în Canada. În decembrie 2015, Ambasada Rusă din Canada a trimis o cerere oficială Ministerului canadian al Afacerilor Externe (titlul oficial al organismului este „Global Affairs Canada”).

Potrivit cererii, guvernul canadian trebuia să înlăture „informaţiile sensibile publicate pe serverele canadiene”.

Purtătorul de cuvânt al ambasadei ruse la Ottawa de la vremea aceea, Kirill Kalinin, a declarat mass-mediei canadiene că „guvernul Canadei a fost informat în mod corespunzător cu privire la această chestiune. Rusia se aşteaptă la o reacţie adecvată la această problemă de securitate”.

Mai exact, Rusia voia să folosească guvernul canadian drept o unealtă prin intermediul căreia să constrângă societatea privată care încheiase o înţelegere cu site-ul InformNapalm. Voiau ca respectiva companie care se ocupa de mentenanţa site-ului să anuleze înţelegerea făcută cu voluntarii ucraineni.

Ministerul canadian al Afacerilor Externe a răspuns, spunând că luase act de preocuparea Rusiei şi că înaintase solicitarea către organele poliţieneşti. Contactată de jurnalişti, Poliţia canadiană nu a dorit să comenteze cu privire la chestiune.

De când au creat site-ul, Burko şi prietenii săi s-au pregătit de posibilitatea de a se confrunta cu cereri de desfiinţare. Astfel, aceştia au creat servere-oglindă în diferite ţări. În cazul în care site-ul este desfiinţat într-o ţară, ar urma să fie redeschis instantaneu într-o alta.

„Rusia nu poate pune presiune pe toate ţările din lume. Nu e greu să creezi un astfel de sistem atunci când eşti expert la asta”, spune Burko.

Roman Burko nu are cunoştinţă de vreo anchetă deschisă de poliţie împotriva InformNapalm nici în Canada, nici în alte ţări. Se pare că poliţia canadiană nu a descoperit nicio infracţiune şi, astfel, nu a anchetat chestiunea. Baza de date şi numeroase articole despre piloţii ruşi încă se

găsesc cu uşurinţă pe site-ul voluntarilor, la fel şi datele privind operaţiunile desfăşurate de piloţi împotriva civililor.

În schimb, trei ani mai târziu, Kirill Kalinin, oficialul de la ambasada rusă, a fost declarat persona non grata în Canada, la scurt timp după ce guvernul canadian făcuse publice informaţii cu privire la divulgarea identităţilor a patru ofiţeri de informaţii ruşi. Potrivit mass-media, înainte de a fi expulzat din ţară, Kalinin le furnizase jurnaliştilor din Ottawa documente obţinute prin încălcarea securităţii datelor şi le propusese acestora idei de articole pe Twitter.

Protestele publice din partea Kremlinului referitor la publicarea numelor piloţilor s-au regăsit în doar câteva canale mass-media de pe plan internaţional. Ţinând isonul Kremlinului, câteva articole au speculat cu privire la posibilitatea ca echipajele aeriene ruse din Siria să devină vulnerabile în faţa atacurilor extremiştilor islamici, ca urmare a divulgării informaţiilor personale ale piloţilor ruşi.

O parte a mass-mediei ruseşti a dus discuţiile la un alt nivel: aceştia au început să acuze InformNapalm că sprijină teroriştii ISIS. Având în vedere faptul că acuzaţiile erau vehiculate public, noianul de troli de pe reţelele sociale le răspândea şi mai departe. Cei de la InformNapalm chiar au declarat că primiseră ameninţări cu moartea din partea serviciilor de securitate ruse.

Un nou front surprinzător a început să sprijine atacurile împotriva InformNapalm. Mai mulţi ofiţeri în rezervă din armata belarusă conduc un site trilingv, intitulat Military-Political Review (Bilanţul politico-militar). Ofiţerii publică reportaje scrise de ei înşişi şi de autori colaboratori. Site-ul susţine că oferă răspunsuri la motivele de îngrijorare ale ofiţerilor cu privire la ceea ce aceştia numesc „relatările

unilaterale din mass-media”, dar şi „inadecvate în ceea ce priveşte aspectele militare şi politice care vizează Belarus”.

În decembrie 2015, Bilanţul politico-militar a lansat o serie de articole cu caracter destul de straniu. Colaboratorii InformNapalm erau calificaţi drept „prieteni ai ISIS”, angajaţi ai Ministerului ucrainean al Apărării. În plus, site-ul făcea publice informaţiile private ale familiilor voluntarilor, uneori într-un context rasist.

Seria începea cu o „anchetă” care viza un voluntar belarus din cadrul InformNapalm. Acelaşi voluntar fusese deja intimidat anterior de serviciile de securitate KGB belaruse din cauza demersurilor sale în materie de drepturile omului.

Acum, ofiţerii belaruşi îi publicaseră numele şi o serie de fotografii prin care putea fi identificat, data naşterii, şcoala absolvită, limbile pe care acesta le cunoaşte, informaţii cu privire la participarea sa la protestele EuroMaidan din Kiev, precum şi la adunările organizate cu opoziţia belarusă, numele tatălui său şi locul naşterii acestuia, date neverificate despre presupusul istoric familial al acestora, numele mamei sale, presupuse informaţii privind starea civilă şi presupusele orientări politice ale mamei sale – totul într-o manieră peiorativă.

A fost publicată şi o fotografie cu presupusa parteneră a voluntarului, numele acesteia şi un link către poza ei de profil de pe Facebook, precum şi adresa de acasă a cuplului, numărul lor de telefon fix şi numerele de mobil.

Datele de identificare ale societăţii pe care cei doi o deţineau împreună au fost divulgate laolaltă cu acuzaţii

conform cărora afacerea lor era „la fel de jalnică precum echipamentul militar al juntei din Kiev”.

În plus, în articol se specula că voluntarul era plătit de InformNapalm. De asemenea, s-a ajuns până la bunicii săi, formulându-se tot felul de păreri rasiste despre naţionalitatea strămoşilor săi şi ajungându-se la concluzia că „cel mai probabil, are sânge de evreu, rus, polonez şi ucrainean în vene”.

La finalul celor scrise, autorii îşi puneau pecetea, spunând că studierea acestui subiect le-a provocat sentimente de „dezgust”.

După ce au invadat viaţa privată a voluntarului şi a familiei sale, rezerviştii belaruşi l-au atacat pe Roman Burko. Unul dintre aceştia s-a lăudat că realizase „anchete cu sursă deschisă” referitoare la persoana care, în mintea lui, se afla în spatele pseudonimului Roman Burko.

Făcând trimitere la nişte dovezi care nu erau prezentate nicăieri, textul concluziona că Burko este un ofiţer ucrainean care are „legături suspecte” cu un soldat american oarecare, al cărui nume era furnizat în articol. Articolul răspândea informaţii false şi fotografii cu cea care, chipurile, era soţia presupusului Burko. De asemenea, în fotografie erau şi presupuşii fii ai lui „Burko”. Încă o dată, repet că l-am văzut pe Roman Burko şi pot să confirm că nu este cel din fotografii.

Articolele pline de mizerii spuneau că obiectivul lor era de „a apăra Belarus de cei ca Burko şi ca voluntarul belarus sus-menţionat”. Potrivit autorilor, InformNapalm nu era nimic altceva decât un proiect special condus de Ministerul ucrainean al Apărării.

De pe site-ul belarus, articolele au circulat mai departe în cadrul ecosistemului online controlat de Kremlin. Poveştile scrise au fost adunate parţial şi publicate în colaborare cu un site rus de propagandă de o mai mare amploare şi extrem de popular, numit Russkaya Vesna (în traducere Primăvara rusă). Site-ul a fost lansat în 2014 şi este deţinut de un „particular”.

Potrivit statisticilor care măsoară traficul pe site-uri, pagina Russkaya Vesna a înregistrat zilnic peste 2 milioane de vizualizări. Site-ul este citit în Rusia, Ucraina, Germania, Ţările de Jos şi Statele Unite. Tot acolo se publică şi propaganda şi ştirile false de la Kremlin, în mai multe limbi, zilnic, însă pagina pretinde postează doar „informaţii verificate”.

Şi denumirea spune multe. Primăvara rusă este numele pe care l-au atribuit păpuşarii propagandişti revoltelor şi demonstraţiilor violente pro-Kremlin care au avut loc în Ucraina, în 2014, fiind organizate de forţele speciale ruse. Denumirea face trimitere la „Primăvara arabă”, revolta poporului împotriva dictatorilor în Libia, Egipt şi Siria, din 2011.

Însă încercarea de a prezenta eronat InformNapalm drept un site care sprijină teroriştii a eşuat. Oricine avea bun simţ nu putea să ia în serios acuzaţia.

În pofida minciunilor răspândite rapid cu privire la voluntari, InformNapalm, cu toate versiunile sale multilingve, a continuat să funcţioneze şi să răspundă nevoii de informaţii a publicului său. Aceştia au publicat date personale, fotografii şi grade militare ale şi mai multor soldaţi ruşi.

Întrucât recurgerea la căi diplomatice eşuase, la fel şi strategia cu trolii şi cu ştirile false, s-a mai pus în practică o strategie, menită să distrugă definitiv InformNapalm.

HACKERI PATRIOŢI

Un atac cibernetic de tip blocarea distribuită a serviciului, sau un aşa-numit atac DDoS, poate fi executat, de pildă, prin bombardarea unui site cu atât de mult trafic fals, încât serverul său nu mai răspunde şi se defectează.

În urma realizării unui atac DDoS cu succes, niciun utilizator de Internet nu mai poate accesa site-ul respectiv pentru a citi articolele de acolo, căci pagina nu se mai încarcă.

Programatorii care scriu codul InformNapalm au petrecut multe nopţi albe contracarând numeroase atacuri DDoS (n. trad. – verbul este ddossing în limba engleză, şi anume ddosare prin transpunerea în limba română) împotriva site-urilor şi remediind apoi pagubele. Site-ul principal este ţinta frecventă a încercărilor de ddosare.

Acum, InformNapalm utilizează CloudFlare, un serviciu american de protecţie în cloud, pentru a preîntâmpina alte încercări de închidere a site-ului.

„Uneori, atacurile ne cam dau bătăi de cap, căci sunt de mare amploare. Adesea, site-ul nostru este vizat simultan de atacuri multiple”, declară Burko.

Însă voluntarii studiază toate metodele utilizate în atacuri, încercând să înveţe de pe urma lor şi să le combată într-un mod mai eficient.

Odată, au reuşit să redirecţioneze atacul către serverele care găzduiesc site-ul Serviciului Federal de Securitate al Rusiei (FSB).

Asta le-a adus zâmbetul pe buze. Încă o dată, au reuşit să determine serviciile de securitate ruse să îşi utilizeze resursele, mai întâi ca să contracareze atacul, iar apoi pentru a investiga cine fusese responsabilul.

„Sperăm că au aflat că noi am fost”, spune Burko.

Ucraina este patria multor hackeri abili. Unii dintre ei s-au oferit voluntari să îşi apere ţara în războiul cibernetic care o devastează.

Patru grupuri de hackeri, alcătuite din experţi în domeniul cibernetic care îşi spun „hacktivişti”, sunt deosebit de active în materie de apărare. Numele lor sunt Trinity, CyberHunta, Falcons Flame şi RUH8. Atunci când îşi unesc forţele în atacuri informatice împotriva Kremlinului, grupurile adoptă denumirea „Alianţa cibernetică ucraineană”.

Hacktiviştii patrioţi au încredere în voluntarii InformNapalm. Astfel, din când în când, le trimit acestora datele pe care le-au obţinut din cyberspaţiu. Adesea, datele respective au caracter confidenţial, fiind vorba, de exemplu, de corespondenţa internă între ofiţeri ai armatei ruse.

După ce primesc datele, Burko şi alţi voluntari le prelucrează şi le analizează, apoi elaborează rapoarte şi serii pe baza informaţiilor divulgate de hacktivişti.

În aprilie 2016, InformNapalm a publicat articole pe baza spargerii a 30 GB de căsuţe poştale electronice şi de conturi de pe reţelele de socializare aparţinând unor coordonatori ruşi cu rol esenţial în supravegherea militanţilor, a mercenarilor şi a soldaţilor din Donbas şi din Siria.

Articolele includ capturi de ecran cu e-mailurile şi demonstrează în detaliu distribuţia de forţe dintre coordonatorii ruşi ale căror nume sunt prezentate şi rezerva acestora de mercenari străini, grupurile militante care par a fi independente şi cei care gestionează site-urile de propagandă pro-Kremlin.

Atacul informatic a dezvăluit o reţea vastă de agenţi de influenţă ruşi, care comandau şi îndrumau diverse grupuri ce sabotau Ucraina. De exemplu, liderul unei organizaţii civice, aparent independente, din Donbas, a fost demascat drept un fost ofiţer rus al FSB.

Informaţiile publicate demonstrau de asemenea faptul că Rusia le furnizase vize luptătorilor străini care doreau să li se alăture militanţilor susţinuţi de armata rusă din estul Ucrainei. În conformitate cu dreptul ucrainean, trecerea graniţei prin orice alt punct de trecere a frontierei care nu este controlat de guvernul ucrainean este strict ilegală.

E-mailurile conţin imagini scanate cu paşapoartele luptătorilor indieni, italieni şi finlandezi şi cu vizele acestora de turişti sau în scop de afaceri, emise de Rusia. InformNapalm a realizat o corelaţie între datele din

paşaport şi alte probe, care dovedeau că luptătorii străini luptă în războiul din estul Ucrainei. Unul dintre luptătorii străini ale căror paşapoarte şi vize ruseşti au fost demascate este cetăţeanul finlandez Petri Viljakainen, un prieten de-al lacheilor Kremlinului, Johan Bäckman şi Janus Putkonen.

Aprilie 2016 a fost o lună foarte ocupată pentru hacktiviştii ucraineni. Falcons Flame şi Trinity, două dintre grupurile patriote de hackeri, au infiltrat un site de propagandă pro-Kremlin numit Anna News şi i-au distrus în totalitate conţinutul, inclusiv copiile de rezervă.

Apoi, hackerii au postat propriul conţinut pe Anna News: linkuri către investigaţiile desfăşurate de InformNapalm şi un mesaj video.

Mesajul video era rostit de un bărbat care purta o mască Guy Fawkes, adresându-se direct publicului.

„Dacă vă uitaţi la acest clip video, aflaţi că am eliminat încă un site cu teroriști ruşi din spaţiul informaţional.”

Acesta le-a vorbit şi administratorilor iniţiali ai site-ului de propagandă, spunându-le că hackerii obţinuseră toate informaţiile confidenţiale despre cei care gestionau site-ul şi despre utilizatori şi că şterseseră copiile de rezervă.

Hacktiviştii le-au predat de asemenea datele obţinute celor de la InformNapalm şi serviciilor de securitate ucrainene.

Apoi, bărbatul mascat îi încurajează pe cei care îl privesc să îşi unească forţele în lupta pentru victoria asupra agresorului rus: „Nu mai cumpăraţi produse ruseşti şi nu

mai aveţi încredere în mass-media rusească”. În schimb, acesta îi îndeamnă pe oameni să se sprijine atât unii pe ceilalţi, cât şi să susţină armata ucraineană.

„Armele noastre sunt mintea, credinţa şi liberul arbitru. Fiecare dintre voi este capabil să-i facă rău duşmanului. Ajutaţi-i pe cei care au nevoie de asistenţă şi de protecţie. Împreună suntem forţa care va câştiga războiul.”

Comunitatea de voluntari condusă de Roman Burko a publicat articole despre soarta AnnaNews şi a descris numeroasele tentative ale administratorilor de a reporni site-ul.

„De obicei, când un site este închis, specialiştii IT utilizează o copie de rezervă gata pregătită, însă hackerii au reuşit să instaleze propriile fişiere drept copia de rezervă. Astfel, administratorii au folosit copia respectivă de două ori, dar le-a dat eroare. Prin urmare, n-au putut să înlocuiască site-ul”, adaugă Burko.

Hackerii patrioţi mai aveau încă un as în mânecă: aceştia au duplicat copia originală de rezervă pentru a o utiliza ulterior. Potrivit InformNapalm, hackerii le-au propus un schimb administratorilor Anna News: urmau să le dea copia fişierului de rezervă, dacă forţele ruse eliberau prizonieri de război ucraineni.

L-am întrebat pe Roman Burko dacă unele acţiuni ale hackerilor nu cumva contravin dreptului ucrainean, de exemplu în ceea ce priveşte încălcarea securităţii datelor şi criminalitatea cibernetică.

Burko recunoaşte aceasta, însă mai spune aşa: „Pe de altă parte, Constituţia noastră spune că este responsabilitatea

cetăţeanului să lupte pentru independenţa şi integritatea teritorială a Ucrainei. Dacă hacktiviştii patrioţi ar fi urmăriţi penal, societatea civilă ucraineană n-ar accepta asta. Cel mai probabil, s-ar ajunge la proteste şi revolte", afirmă Burko.

În vreme ce hackerii ucraineni dezgropau secretele Rusiei, adversarii lor erau preocupaţi să afle adevărata identitate a lui Roman Burko, continuându-şi „anchetele" cu scopul de a-l da în vileag.

FUNCŢIONARI DE TOP SUGERAŢI

Agenţia Federală de Ştiri (Federalnoye AgentsTVo Novostei), numită de asemenea RIA Fan, se pretinde a fi un site local de ştiri din Ucraina. De fapt, RIA Fan este administrat de sediul fabricii de troli de la Sankt Petersburg. În septembrie 2016, aceştia l-au atacat pe Roman Burko.

Articolul defăimător scris de fabrica de troli despre Roman Burko susţine că are la bază corespondenţa electronică dintre „membrii personalului militar care lucrează pentru Forţele pentru Operaţiuni Speciale din cadrul Ministerului ucrainean al Apărării".

Chipurile, corespondenţa respectivă provine de la un grup ucrainean de femei-hackeri, numit Beregini. L-am întrebat pe un diplomat ucrainean dacă există într-adevăr un astfel de grup. Diplomatul n-a auzit în viaţa lui de Beregini. Materialele publicate de fabrica de troli cuprind, preponderent, presupuse capturi de ecran ale unor grupuri

de discuţie pe Messenger dintre Burko şi alte conturi de Facebook.

Însă conţinutul mesajelor respective care, potrivit fabricii de troli, dovedeşte legăturile pe care le are Roman Burko cu funcţionari guvernamentali, este neinteligibil. Acestea au fost scoase din posibilele contexte iniţiale şi prezentate însoţite de prefeţele agresive ale fabricii de troli. Cel mai probabil, capturile respective au fost modificate în Photoshop.

Cu toate acestea, RIA Fan acuză un căpitan ucrainean numit în articol şi îl prezintă pe acesta drept cel care se ascunde în spatele pseudonimului Burko. Se mai vehiculează, de asemenea, o nouă teorie: acelaşi căpitan ucrainean „demascat" ca fiind Burko ar fi, chipurile, adevărata persoană din spatele pseudonimului unui alt voluntar InformNapalm.

Astfel, site-ul de troli îl califică pe un alt voluntar drept fictiv, ceea ce chiar nu este cazul.

„Persoana care se presupune că aş fi eu, nu sunt eu. Încă se mai folosesc peste tot aceleaşi acuzaţii învechite în stil sovietic", spune Burko.

În plus, postul de televiziune al Ministerului rus al Apărării, „Zvezda" („Stea" în traducere) a atacat atât InformNapalm, cât şi Bellingcat, o altă comunitate de investigaţii de tip sursă-deschisă, cu citate preluate direct de la Ministerul rus al Apărării.

Însă, fiind ocupaţi să îşi elaboreze reportajele, voluntarilor nu prea le-a păsat de calomniile respective. În toamna lui 2016, Alianţa cibernetică ucraineană a spart adresele de

e-mail de serviciu ale lui Vladislav Surkov, consilierul politic al lui Putin, şi pe cea a consilierului lui Surkov. Hacktiviştii au predat mai întâi conţinutul astfel obţinut în exclusivitate celor de la InformNapalm, pentru a fi analizat mai îndeaproape şi făcut public.

Voluntarii au periat e-mailurile lui Surkov din contul oficial al guvernului rus şi le-au confirmat autenticitatea.

Apoi, aceştia au publicat un articol în care erau prezentate constatările: dovezi care atestau faptul că membri din cercul de apropiaţi ai preşedintelui Putin luau parte la instigarea şi orchestrarea conflictului împotriva Ucrainei. Mesajele erau dovada vie a faptului că Surkov asigurase interesele Rusiei în ambele state-marionetă instituite de Kremlin în estul Ucrainei.

InformNapalm a descoperit că agenţii ruşi şi militariştii principali care îi comandau pe mercenarii din Donețk şi Luhansk îi raportau lui Surkov despre activităţile de sabotare pe care le realizau. Aceştia descriau în e-mailuri cum decurgeau proiectele de destabilizare din diverse zone ucrainene ocupate şi ce planuri urmau să aibă succes pe viitor.

De asemenea, se discuta despre instrucţiuni referitoare la operaţiuni mass-media specifice şi erau vehiculate numele persoanelor sugerate drept candidaţi pentru a ocupa posturi de noi înalţi funcţionari în Luhansk.

Încălcarea securităţii datelor numită „Scurgerile de informaţii Surkov” a ajuns în presa internaţională. Unor jurnalişti străini le venea greu să creadă că, într-adevăr, cei responsabili de spargerea de mare calibru erau nişte

hackeri ucraineni şi suspectau că serviciile americane de informaţii se aflau, de fapt, în spatele întregii poveşti.

„Mă bucur foarte mult că organizaţia noastră a putut contribui la promovarea unor informaţii importante obţinute prin intermediul operaţiunilor desfăşurate de Alianţa cibernetică ucraineană. Asta ne aduce mai aproape de victorie”, afirmă Burko.

Kremlinul a negat că ar fi avut loc vreo spargere de conturi şi a declarat că Surkov nici măcar nu utiliza poşta electronică. Cu toate acestea, la începutul lui 2017, consilierul lui Surkov, al cărui cont de e-mail fusese de asemenea spart, a fost concediat.

La puţin timp după ce e-mailurile lui Surkov au fost făcute publice, site-ul InformNapalm a fost împroşcat cu noroi de cercul de apropiaţi ai lui Putin. De această dată, atacul informaţional a fost realizat prin intermediul unui site deţinut şi înfiinţat de Aleksandr Dughin, filosoful straniu şi fascistul adept al ocultului considerat, adesea, ca fiind „creierul lui Putin”. Dughin este renumit pentru felul extraordinar de neobişnuit în care formulează atacurile la adresa liberalismului şi democraţiilor occidentale. Acesta promovează şi favorizează noţiunea construirii Eurasiei, practic a fostei regiuni cunoscute drept Uniunea Sovietică.

Dugin vorbeşte în cadrul conferinţelor internaţionale cu scop de dezinformare, organizate de linguşitori de-ai lui Putin şi de propagandişti de renume aflaţi în slujba statului rus, precum Johan Bäckman, de pildă, care l-a adus pe acesta să ţină o prelegere în Finlanda.

Platforma de propagandă în limba rusă (mică şi, potrivit statisticilor care măsoară traficul de pe o pagină web,

lipsită de popularitate), condusă de Dughin, numită Evrazia (Eurasia) cataloga doi colaboratori InformNapalm drept propagandişti ai „juntei de la Kiev”.

Acelaşi articol îi ataca de asemenea şi pe alţi experţi şi cercetători internaţionali respectaţi în materie de securitate, numindu-i „cadre şcolite de NATO ca să ocupe Rusia”.

Însă în comunitatea internaţională, descoperirile făcute de InformNapalm erau primite cu laude. Atât Consiliul European, cât şi NATO s-au bazat pe analizele efectuate de InformNapalm atunci când au elaborat rezoluţii menite să combată agresiunile Rusiei.

KREMLINUL VREA CLIPURI PE YOUTUBE

În 2017, Burko şi prietenii săi au continuat să divulge date concrete privind acţiunile întreprinse de Rusia în Ucraina, Siria şi Polonia.

Hacktiviştii ucraineni i-au ajutat să îi demaşte pe proprietarii şi administratorii site-urilor de propagandă ruseşti, precum şi să dezvăluie amestecul Kremlinului în Polonia şi utilizarea Grupului Wagner şi a altor companii militare private.

Aceştia au identificat peste 2 000 de membri ai personalului militar rus din Donbas, au expus pe cineva sprijinit de FSB, care dăduse o alarmă falsă referitoare la un atentat cu bombă şi au furnizat noi informaţii pentru structurile de securitate ucrainene.

În martie 2017, InformNapalm a divulgat şi mai multe contraatacuri directe împotriva ruşilor, realizate de Alianţa cibernetică.

Cu un an mai devreme, hacktiviştii patrioţi organizaseră discret o serie de spargeri, iar acum transmiteau mai departe informaţiile obţinute.

Pe reţeaua de socializare VKontakte, aceştia identificaseră grupuri active pro-Kremlin care răspândeau propagandă. Unul dintre acestea era Katehon, un centru reprezentat de Aleksandr Dughin, iar celălalt se numea NovorossInform, o comunitate de propagandişti care încercau să influenţeze mass-media din Ucraina.

Hacktiviştii au obţinut accesul la grupurile de pe VKontakte şi au adunat probe care dovedeau că cetăţenii obişnuiţi primeau ordine de la ruşi. Datele au fost trimise serviciilor de securitate ucrainene şi, exclusiv, InformNapalm, pentru a fi făcute publice.

Voluntarii au publicat informaţiile, care cuprindeau o listă cu 4 000 de persoane care îşi trimiseseră datele de contact pentru a se înrola în trupele de mercenari sau pentru a fi agenţi ai ruşilor.

Concluzia la care a ajuns InformNapalm pe baza informaţiilor divulgate a fost că ruşii duceau un război informatic sistematic împotriva Ucrainei şi recrutau voluntari în acest sens. Toate demersurile erau coordonate şi finanţate de politicieni, agenţi de informaţii, oameni de afaceri şi alte astfel de entităţi din Rusia.

Una dintre revelaţiile remarcabile în ceea ce priveşte campaniile de interferenţă politice derulate la scară largă

este cazul lui Oleksandr Usovski, sabotorul belarus pro-Kremlin ale cărui conturi au fost sparte. Hacktiviştii ucraineni au accesat calculatorul lui Usovski şi i-au urmărit comunicaţiile mai multe luni.

Usovski îşi păstrase toate e-mailurile vechi. Astfel, corespondenţa sa cu Institutul Comunităţii Statelor Independente (CSI), organizaţia de interferenţă politică condusă de Kremlin, a fost dezvăluită. Institutul este condus de Konstantin Zatulin, deputatul Dumei de Stat, membru al partidului lui Putin, Rusia Unită.

În e-mailuri, Usovski îi punea lui Zatulin la dispoziţie oameni despre care spunea că e nerăbdător să-i vadă că formează o „asociaţie cetăţenească”, ce urma să funcţioneze în cadrul canalelor mass-media din Polonia, Cehia, Slovacia şi Ungaria şi să popularizeze concepte aferente „Lumii ruseşti”. Acesta calculase bugetele proiectelor şi, pe baza calculelor făcute, solicita finanţare din partea Rusiei.

Curând, a început să scrie note pentru Zatulin, apărând pe posturile ruseşti de televiziune în calitate de expert şi creând diverse legături cu varii grupări politice din Polonia şi de prin alte ţări din Europa de Est.

Usovski se ocupa de numeroase proiecte în paralel. Acesta a încercat să organizeze un partid pro-Rusia în Polonia şi să consolideze diverse grupări anti-UE. A cumpărat proteste cu participanţi „închiriaţi”, a organizat cluburi de dezbateri pro-Kremlin şi a creat o atmosferă anti-Ucraina în Europa de Est.

E-mailurile obţinute în urma spargerii dezvăluie, de asemenea, faptul că acesta a căutat să ducă la îndeplinire

un plan detaliat pentru a interzice „rusofobia” în Polonia. Pentru a realiza acest lucru, a solicitat suma de 75 000 de euro.

Pe baza e-mailurilor obţinute, la Kremlin, lui Zatulin i-au surâs ideile sale. Usovski a dat curs planurilor şi a cerut mai mulţi bani.

„De regulă avem nevoie de 20 000 de euro pentru a ne începe treaba. După aceea, totul va fi al dracului de extraordinar! Ucraina se va trezi cu un front de luptă în toată regula în vest, iar ucrainenii din Polonia vor dispărea instantaneu şi o să înceteze să-şi mai facă poze în faţa monumentelor poloneze cu steagurile Sectorului de dreapta (n. trad. – partid politic naţionalist ucrainean) – aşa cum o fac acum.”

E-mailurile dovedeau că acesta punea la cale răspândirea propagandei pro-Kremlin prin intermediul unor evenimente culturale şi al unor festivaluri de film.

Hackerii au accesat şi mesajele lui Usovski de pe Messenger. Potrivit mesajelor respective, Usovski primise sume mari de bani, cel puţin 100 000 de euro de la un oligarh rus, pentru a organiza manifestări pro-Kremlin prin care se sprijinea noţiunea propagandistică a confederaţiei Novorusiei în Polonia, Cehia şi Slovacia.

Acesta contactase activişti din diverse ţări şi îşi achiziţionase un autoturism, însă a pierdut, până la urmă, ultima tranşă de finanţare. InformNapalm a ajuns la concluzia că aceasta s-a datorat probabil schimbărilor administrative şi de ordin strategic de la Kremlin.

Unul dintre proiectele sale presupunea discreditarea şi distrugerea monumentelor ucrainene din Polonia. Usovski a angajat naţionalişti polonezi ca să-i ducă la capăt treburile murdare.

De îndată ce acesta transferase 2 000 de euro în contul fiicei unui activist polonez, monumentul a fost vandalizat cu diverse sloganuri pro-Kremlin. Câţiva oameni au fluturat pancarte şi au iscat o bătaie lângă monument.

Pe baza comunicaţiilor lui Usovski, s-a dezvăluit faptul că cei de la Kremlin se aşteptaseră să vadă filmuleţe postate pe YouTube, drept dovadă că proiectele aveau succes şi că meritau să fie finanţate.

„(...) nu e amuzant. Moscova aşteaptă un raport despre Hruszowice şi Budapesta, iar finanţarea în continuare a proiectului depinde de asta. Aceste clipuri care trebuie postate pe YouTube sunt FOARTE IMPORTANTE!”, scria Usovski.

Mesajele lui menţionau, în repetate rânduri, plăţi făcute prin Western Union către Slovacia şi alte ţări. Sumele respective erau cheltuite pe organizarea de evenimente pe care le solicita Kremlinul.

Una dintre cele mai interesante descoperiri făcute de hackeri este demascarea legăturii dintre Mateusz Piskorski, politician polonez, fost membru al Seimului (n. trad.– camera inferioară a Parlamentului polonez) şi Usovski.

Piskorski a fost reţinut în vara lui 2016, aceeaşi vară în care Varşovia a găzduit Summit-ul NATO, unde a fost prezent preşedintele Barack Obama.

Piskorski era suspectat că ar fi cooperat cu serviciile ruse de informaţii şi că ar fi acceptat bani şi îndatoriri de la acestea. De asemenea, bărbatul este prezentat drept reprezentantul polonez al organizaţiei false pentru drepturile omului cu finanţare din partea Rusiei, numită „O lume fără nazism” („World Without Nazism”), a cărei specialitate sunt acţiunile de distrugere a reputaţiei. Este vorba despre aceeaşi asociaţie falsă în cadrul căreia a activat şi Johan Bäckman în calitate de reprezentant finlandez şi de la care a declarat în mod public că a primit bani. Potrivit fostului site O lume fără nazism, în cadrul organizaţiei erau implicaţi numeroşi activişti din Europa şi din Israel.

Piskorski a încercat să se întoarcă în Parlamentul polonez în 2015, alături de o grupare numită „Schimbare”, pe care o înfiinţase el însuşi. Grupul era alcătuit din anticapitalişti şi antiimperialişti, aşa cum se prezentau chiar ei. În cadrul primei reuniuni a grupului, reprezentanţii pro-Kremlin ai „Novorusiei” şi-au prezentat opiniile cu privire la războiul din Donbas, mai exact cu privire la operaţiunile informaţionale pro-Kremlin.

Usovski şi Piskorski păstraseră o legătură strânsă pe Messenger încă din 2014 şi organizaseră proteste prin care sprijineau ridicarea sancţiunilor impuse împotriva Rusiei. Ba chiar Usovski a solicitat finanţare de la Moscova pentru „a-l ajuta pe Mateusz Piskorski să îşi dezvolte noua structură” făcând, cel mai probabil, referire la gruparea politică pro-Kremlin înfiinţată de Piskorski.

În ziua dinaintea arestării lui Piskorski, Usovski discutase cu el despre planurile lor privind nişte evenimente politice realizate în comun şi despre organizarea deplasărilor de turişti polonezi la Doneţk, în estul Ucrainei.

Spargerile informatice dezvăluiau faptul că Usovski purtase discuţii similare şi cu alţi activişti politici de prin Europa de Est. Ori de câte ori aceştia puteau fi utilizaţi pentru a duce la realizarea intereselor Kremlinului, Usovski începea să le trimită bani.

InformNapalm a analizat materialele şi a constatat că întreaga corespondenţă purtată de Usovski oferă o perspectivă complet diferită asupra multor evenimente din ultimii ani.

„De cele mai multe ori, protestele pro-Rusia care au avut loc în Polonia şi în multe alte ţări est-europene au fost susţinute de Rusia. De la simpla achiziţie a unui megafon pentru o adunare, la diverse acţiuni semilegale, de la monumente şi la luptători în cadrul Armatei Insurecţionale Ucrainene, adesea există un agent al Kremlinului, precum Usovski, care se ascunde în spatele cortinei.”

Urmărirea legăturii dintre dovada directă a fondurilor de la Kremlin şi activiştii de la baza piramidei, care puneau în practică politicile lui Putin în Europa, este un demers simplu dacă îţi cunoşti munca de hacker.

De fapt, InformNapalm a acumulat peste 10 TB de mesaje private ale unor lideri ruşi de calibru. Numărul documentelor este aproape acelaşi care se găseşte şi într-o mare bibliotecă.

Însă problema e că Burko şi prietenii săi nu dispun de suficiente resurse pentru a analiza cantitatea enormă de mesaje, întrucât e greu să perieze un asemenea volum de materiale când au atâtea alte reportaje de realizat.

De-a lungul anilor, hackerii ucraineni au obţinut numeroase informaţii asemănătoare, care nu se mai găsesc nicăieri în altă parte într-o manieră atât de detaliată.

De exemplu, aceştia au dat în vileag operaţiunile de influenţă desfăşurate de Biserica Ortodoxă de la Moscova în cadrul comunităţii religioase ucrainene, introducerea ilegală de drone în Ucraina de către soldaţii ruşi şi corespondenţa internă a celei de a 136-a Brigăzi a Forţelor Armate Ruse.

Hacktiviştii patrioţi le-au transmis toate aceste informaţii lui Burko şi prietenilor săi. Drept urmare, aceştia au publicat articole, citate adesea de mass-media ucraineană.

DOVEZI

Uneori se pare că atât organizaţiile, cât şi oamenii demascaţi de InformNapalm devin isterici şi încep să intre în panică, doar pentru că acţiunile lor secrete şi adesea ilegale au fost dezvăluite şi prezentate publicului larg.

Burko dă şi un exemplu. Contul de pe o reţea de socializare al unuia dintre ideologii influenţi pro-Kremlin din teritoriile ocupate a fost accesat de hacktiviști. Hackerii i-au imitat stilul, postând următorul mesaj: „Hai să atacăm Moscova! Hai să ne ridicăm împotriva lui Putin!”

Postările s-au răspândit instantaneu, au provocat panică şi au ajuns pe prima pagină a presei ruseşti. Propagandiştii de la Kremlin au trebuit să-şi petreacă timpul şi resursele

ca să demonteze ştirile false fabricate de hackerii ucraineni.

„Şi treaba asta nu ne-a costat nimic. Chestia e că Rusia nu se aşteaptă să-i răspunzi cu aceeaşi monedă, ci să fugi cu coada între picioare. Iar atunci când începi să arunci şi tu pumni, sunt nedumeriţi de ceea ce se întâmplă.”

Însă, în general, obiectivul InformNapalm nu este de a crea efecte psihologice, precum frica, în ceea ce le priveşte pe ţintele vizate. Cu toate acestea, Burko spune că e conştient că există astfel de efecte.

„Ideal ar fi ca, după ce citesc informaţiile, duşmanii să predea armele şi să revină la traiul normal”, declară acesta. „Sau ar putea să se întoarcă şi să înceapă să se lupte unii cu alţii.”

Pe parcursul anilor, membrii comunităţii InformNapalm au prezentat informaţiile descoperite funcţionarilor în materie de securitate şi factorilor de decizie politică din Ucraina, jurnaliştilor locali şi străini, precum şi comunităţii diplomatice internaţionale. Aceştia au contribuit considerabil la replica dată de Ucraina şi de comunitatea internaţională agresiunii Rusiei.

Numai în 2017 au publicat 313 investigaţii în 2 470 de versiuni traduse în limbi străine, au identificat 11 noi tipuri de arme ruseşti cu caracter unic în Ucraina, au informat publicul în cadrul unor conferinţe din Europa şi din SUA şi s-au întâlnit cu peste 120 de jurnalişti, experţi şi diplomaţi.

Ucraina a demarat un proces la Curtea Europeană a Drepturilor Omului împotriva activităţilor militare ale Rusiei şi a încălcărilor drepturilor omului săvârşite în

teritoriile ucrainene. Rusia îşi recunoaşte prezenţa şi controlul exercitat în Crimeea, însă nu şi în Donbas.

Prin urmare, Ucraina trebuie să dovedească şi să prezinte probe care să ateste prezenţa Rusiei atât în Doneţk, cât şi în Luhansk, „Republicile populare”-marionetă, organizate şi conduse de Kremlin. Anchetele desfăşurate de InformNapalm au fost depuse la dosarul procesului intentat de Ucraina împotriva Federaţiei Ruse.

Oficialii ucraineni au adunat dovezi de la martori, agenţi de frontieră, soldaţi ruşi, experţi militari ucraineni şi procurori.

În februarie 2014, Ivan Lishchyna, Ministrul-adjunct al Justiţiei şi Ombudsmanul Curţii Europene a Drepturilor Omului, a confirmat faptul că unele informaţii de care dispuneau referitoare la categoriile speciale de armament, la locurile unde se aflau, precum şi poze ale acestora, proveneau de la InformNapalm.

Potrivit declaraţiilor lui Lischyna, va fi important să se arate în instanţă legăturile clare dintre structurile care controlează Donbas şi armata rusă.

Neoficial, dincolo de procesul îndelungat din instanţă, voluntarii patrioţi, dedicaţi încă din 2014 identificării elementelor de probă, deja au demonstrat legături clare în acest sens.

În aprilie 2018, InformNapalm a publicat o bază de date masivă în care erau prezentate toate descoperirile făcute în decursul a patru ani de investigaţii. Potrivit mass-mediei ucrainene, este cea mai mare bază de date care există cu dovezi privind războiul nedeclarat dus de Rusia.

La fel ca şi alte publicaţii ale comunităţii de voluntari, baza de date respectivă este disponibilă pentru a fi consultată de publicul larg, în diverse limbi. Din acest motiv, trolii vor să reducă la tăcere întreaga comunitate.

INFORMATORI

În decursul primăverii anului 2018, voluntarii au fost nevoiţi să facă faţă probabil celui mai grav atac cu care se confruntaseră vreodată, care le-a afectat abilitatea de a partaja informaţii cu publicul.

Atacatorii invizibili au lansat o campanie de raportări false ale utilizatorilor către Facebook. Pe Facebook, oricine poate raporta un alt utilizator sau o pagină pentru „încălcarea Standardelor comunităţii”. Potrivit normelor Facebook, platforma interzice, de pildă, discursul motivat de ură şi hărţuirea online.

În pofida faptului că voluntarii nu au utilizat Facebook nici pentru cele două activităţi menţionate anterior, nici pentru a posta conţinut interzis, asta spre deosebire de trolii ruşi, cineva (o persoană sau un grup) a/au fabricat rapoarte de utilizatori despre aceştia şi le-au trimis la Facebook.

Mai întâi, conturile a trei voluntari activi au fost suspendate pentru 30 de zile. Şi profilul lui Burko a fost suspendat, însă doar pentru câteva zile. Suspendarea profilului de Facebook înseamnă că utilizatorul nu mai poate posta nimic şi nici nu mai poate utiliza deloc serviciul Facebook Messenger.

Pentru InformNapalm, problema a fost de natură critică.

Investigaţiile desfăşurate au indicat faptul că fuseseră raportaţi Facebook şi suspendaţi de administratorii reţelei sociale pentru comentarii pe care le scriseseră cu ani înainte.

Burko a presupus că roboţii care făceau automat treburile Kremlinului sau grupurile sprijinite de guvernul rus erau cei care îi atacau. Astfel de atacuri care apelează la raportarea nefondată sunt greu de contracarat şi de împiedicat.

„Aparent, fermele ruseşti de programe de tip bot au elaborat software care poate căuta automat anumite cuvinte-cheie în tot conţinutul postat de jurnalişti şi bloggeri ucraineni populari şi le raportează către administratorii Facebook.”

După ce conturile le-au fost suspendate în repetate rânduri, voluntarii au depus eforturile necesare de a-şi peria conturile şi comentariile, pentru a înlătura orice eventuale încălcări ale standardelor din anii anteriori.

Însă problema e că respectivele comentarii nu apar în Jurnalul de activităţi de pe Facebook printr-o căutare obişnuită sau printr-o căutare mai avansată de tip „Graph”, disponibilă anterior.

Şi, în mod evident, de vreme ce Facebook nu pune la dispoziţie instrumentele de căutare corespunzătoare pentru a găsi comentariile, este imposibil pentru utilizator să le identifice şi să le şteargă.

Roman Burko le-a scris celor din echipa de asistenţă Facebook pentru a încerca să soluţioneze problema, însă nu a primit un răspuns satisfăcător. După aceasta,

InformNapalm a decis să facă un apel public către Facebook şi să solicite sprijin în situaţia în care posibila manipulare a algoritmilor de către trolii ruşi îi reducea la tăcere.

„Politicile actuale ale Facebook avantajează doar regimul autoritar rus şi propaganda rusească”, a spus acesta.

Problema lui Burko a rămas fără răspuns. După ce trolii care abuzau de caracteristicile oferite de Facebook utilizatorilor şi-au băgat complet coada în alegerile din Statele Unite, reprezentanţii companiei au promis în repetate rânduri că vor „proteja comunităţile vulnerabile”. Astfel cum arată cazul InformNapalm, comunităţile vulnerabile încă trebuie să lupte doar ca să existe pe platformă.

Din când în când, site-ul InformNapalm încă mai este defăimat în contexte inventate pe site-urile controlate de statul rus şi pe alte site-uri pro-Kremlin: RT, Sputnik, Regnum, News Front şi multe altele.

Însă nici măcar site-urile ruseşti de ştiri false nu sunt atât de eficiente în ceea ce priveşte ştirbirea luptei zilnice duse de InformNapalm pentru libertate, precum politica neîntemeiată de suspendare a Facebook.

***

În 2017, grupurile ucrainene care luptă pentru drepturile omului au raportat că, încă de la începutul ocupaţiei Crimeii, au existat 44 de dispariţii forţate în Peninsulă.

Majoritatea dispariţiilor s-au petrecut între lunile martie şi mai 2014, fiind vorba despre persoane care fuseseră declarate drept periculoase de către autorităţile ruse şi de structurile susţinute de acestea. Evgenia Zakrevskaia, avocat ucrainean pentru drepturile omului, a declarat presei că ruşii se temeau de publicitatea negativă şi de faptul că infracţiunile pe care le săvârşiseră ar fi putut fi dezvăluite.

Printre cei dispăruţi se numărau tătari din Crimeea, jurnalişti, precum Roman Burko, activişti locali şi vizitatori din Ucraina continentală. Unii dintre aceştia au fost închişi, alţii au fost găsiţi morţi, iar unii încă sunt daţi dispăruţi. Relatările celor din spatele gratiilor sunt şocante când le vezi pe hârtie.

Putem doar să speculăm cu privire la care ar fi fost soarta lui Burko dacă rămânea în Crimeea după ce a ajuns în vizorul „forţelor de autoapărare” ruse.

După ce a simţit pe pielea lui cum e să fii ameninţat de un soldat rus, ce ar vrea Burko să le transmită celor care încă mai pun la îndoială capacitatea Rusiei de a da dovadă de agresiune injustă? Dar celor care nici măcar nu cred în existenţa războiului informaţional rus?

„Nu există o reţetă comună, pentru că totul depinde de persoană. Cel mai important este să încerci să te axezi pe faptele concrete, să analizezi şi să compari informaţiile. De asemenea, s-ar putea să te trezeşti cu arma unui soldat rus îndreptată asupra ta şi abia atunci ai să crezi că ceea ce ai citit mai demult pe site-urile de ştiri este, de fapt, adevărat. Mie mi s-a întâmplat să fiu ameninţat cu arma de un soldat rus, iar asta m-a convins în mare măsură, probabil pentru totdeauna.”

Pe viitor, InformNapalm va continua la fel ca până acum. Au în plan să facă publice informaţii compromiţătoare cu caracter confidenţial despre Preşedintele Putin?

Roman Burko presupune că, probabil, Putin nu utilizează poşta electronică şi, mai mult ca sigur, acesta citeşte documente pe suport de hârtie.

Şi chiar dacă informaţiile confidenţiale ale lui Putin ar fi compromise, sau dacă acesta ar fi înlocuit de altcineva, nu s-ar petrece o schimbare dramatică. Rusia îşi va continua expansiunea agresivă.

În sistemul rus, regimul încurajează oamenii să îndeplinească ordine ilegale, aceştia fiind pe deplin conştienţi de natura greşită a acţiunilor întreprinse. Subalternii se supun, întrucât ştiu ce gândeşte stăpânul lor.

„Există atâţia Putini în societatea rusă din zilele noastre, încât nu mai contează dacă el însuşi iese de pe scenă, căci va fi înlocuit. Mentalitatea pro-Imperiu era înrădăcinată în societatea rusă cu mult înaintea venirii sale la putere. Ucraina luptă pentru independenţa faţă de Rusia de sute de ani, aşa că s-ar putea ca acesta să nu fie ultimul război pe care-l ducem.”

Atunci când Burko şi prietenii săi se întâlnesc cu jurnaliştii străini, care fac reportaje despre războiul secret dintre Rusia şi Ucraina, trebuie să explice un lucru în repetate rânduri: lumea s-a schimbat, situaţia în ceea ce priveşte securitatea s-a schimbat, la fel şi regulile jocului.

Deocamdată, Rusia stăpâneşte cu măiestrie noile reguli, spre deosebire de Occident. Aceasta se datorează faptului că Rusia a inventat întregul joc.

„La momentul actual, ruşii câştigă doar pentru că ei cunosc noile reguli. Europa încă încearcă să aplice regulile vechi într-o situaţie actualizată. UE pierde teren deoarece nu există destulă voinţă şi eforturi de adaptare. Trebuie să te obişnuieşti cu noile reguli, cu cât mai devreme cu atât mai bine. Asistăm la un război hibrid şi trebuie să ne unim forţele şi să îl contracarăm împreună. Ar trebui să-i răspundem Rusiei cu aceeaşi monedă."

Cu alte cuvinte, potrivit spuselor lui Burko, Kremlinul trebuie să fie trolat înapoi, în aceeaşi manieră prin care ei trolează alte ţări.

Iar dacă cineva vrea să se alăture luptei, Burko şi ai săi prieteni îi primesc bucuroşi pe toţi voluntarii noi, să desfăşoare propriile investigaţii cu privire la agresiunile Rusiei şi să le publice pe site-ul InformNapalm.

Burko are şi un plan ca să câştige jocul: necesită scoaterea de informaţii la lumină şi răspândirea acestora către publicul larg.

„Vom câştiga dacă şi atunci când vom dispune de mulţi jurnalişti oneşti, care să furnizeze toate informaţiile publicului internaţional. Abia atunci informaţiile respective vor beneficia de expunere şi vor ajunge la urechile tuturor. După aceea, guvernele nu vor avea altă opţiune decât să acţioneze şi să exercite presiune diplomatică asupra Rusiei. Asta pentru că pur şi simplu nu poţi tolera ce face Rusia. Poate crezi că sunt anti-Rusia, ceea ce nu e cazul.

Eu sunt pe jumătate rus, însă sufletul meu aparţine Ucrainei în proporţie de 100% şi cere să se facă dreptate.”

CAPITOLUL 5

Milioane de vizualizări

Abuzurile digitale la adresa mea au continuat în iarna anului 2014, însă şi articolul meu externalizat către public avea un parcurs favorabil. Utilizatorii de pe Internet îmi trimiteau ponturi cu privire la trolii ruşi care răspândeau propagandă pe diverse platforme.

De pildă, pe Twitter, mai multe conturi false postau clipuri video violente de pe YouTube, în care membri ai miliţiilor sprijinite de Rusia agresau soldaţi ucraineni capturaţi. În filmuleţ, miliţia rusă tăia steagul ucrainean de pe mâneca uniformei unui soldat imobilizat şi îl forţa pe acesta să o mănânce.

Trolii au distribuit filmuleţul într-o frenezie, glorificând violenţa, ceea ce era, potenţial, o crimă de război.

RT, unealta utilizată de Kremlin în războiul informaţional, care se prezintă drept un canal de ştiri obişnuit, a utilizat filmuleţul de pe reţeaua socială de partajare video în mod eficient. Aceştia au publicat, de exemplu, clipuri video în care un reporter de la RT stătea lângă operatorii Grad-urilor (n. trad. – lansatoare multiple de rachete) ruseşti care trăgeau în ucraineni. Reporterul aclama voios în timp ce erau trase rundele de proiectile.

Unele dintre cele mai virale filmuleţe ale Kremlinului de pe YouTube erau regizate profesionist, la fel ca videoclipurile pieselor din Occident. Unul dintre cele mai înduioşătoare reportaje îi prezenta pe soldaţii ucraineni cum erau trimişi la moarte pe frontul de est al Ucrainei şi cum le erau amputate membre degeaba, doar pentru că asta le ceruse preşedintele lor incompetent. Practic, obiectivul clipului video nu era de a le distruge ucrainenilor dorinţa de a-şi apăra ţara.

Filmuleţul repeta şi consolida binecunoscuta teorie rusească a conspiraţiei, care acuză SUA că ar fi cauza principală a războiului. În imaginile cu caracter manipulator, un actor îmbrăcat ca un ofiţer american cu grad înalt îi oferă o medalie de onoare unui soldat ucrainean rănit grav, care suferă pe un pat de spital.

Între cadre apăreau pe ecran mesaje scurte şi de efect, care prezentau Ucraina drept „adevăratul agresor”. Am văzut cum clipurile acelea au atras milioane de vizualizări în câteva zile. Conturile trolilor şi ale programelor-robot le-au distribuit pe plan internaţional, prin YouTube şi Twitter.

Materialele video produse cu pricepere îmi aminteau de investigaţiile anterioare pe care le făcusem, în cadrul cărora desfăşurasem muncă de cercetare pentru a afla cum utilizează teroriştii jihadişti reţelele sociale drept instrument de propagandă. În 2008, în timpul războaielor din Irak şi din Afghanistan, am fost corespondent pe domeniul afacerilor externe pentru cel mai mare cotidian din Finlanda, Helsingin Sanomat.

Cu ajutorul experţilor am analizat materiale de recrutare şi tehnicile de mobilizare ale jihadiştilor Al-Qaida, care proveneau din surse deschise din mediul online. Încă de pe

atunci, deja le era uşor grupărilor teroriste să îi motiveze pe oameni să se alăture jihadului lor global sau unui conflict armat de pe plan local prin intermediul reţelelor sociale.

Trebuiau doar să posteze pe YouTube (serviciu deţinut de platforma americană Google din 2006) un discurs extremist sau un material video captivant cu bătălii, pe fundalul căruia se auzeau cântece de luptă cu priză la publicul vizat.

Odată încărcat clipul video, putea fi vizionat de oricine avea acces la Internet care, apoi, se radicaliza şi se alătura luptei.

Analiza propagandei jihadiste şi a impacturilor vizate de aceasta a relevat faptul că cei care se aflau în spatele propagandei manipulaseră utilizarea simbolurilor, a limbii, a muzicii şi a imaginilor pentru a produce un impact permanent în creierul receptorului şi pentru a se juca cu emoţiile acestuia. Filmuleţele pro-Rusia distribuite pe Twitter de programele-robot utilizau exact aceeaşi tehnică.

Propagandiştii emulează intenţionat tehnicile utilizate în televiziune şi cinematografie pentru a face apel la mai multe simţuri. Mai mult, filmuleţele respective au priză şi la cei care nu ştiu să citească.

Din punct de vedere istoric, unul dintre instrumentele importante în ceea ce priveşte clădirea şi menţinerea unui regim era reprezentat în special de imagini care se derulau cu rapiditate şi de filme (cum a fost exemplul Germaniei Naziste şi al Uniunii Sovietice). Tot acesta e şi motivul pentru care Putin a preluat controlul asupra posturilor de televiziune ruseşti chiar de la început.

Iar RT părea să fi înţeles puterea filmuleţelor virale de pe reţelele de socializare mult mai devreme faţă de numeroase canale mass-media tradiţionale de pe plan internaţional. RT a fost printre primele reţele de televiziune care şi-au încărcat conţinutul televizat atât pe Facebook, cât şi pe YouTube. Cele două companii nu s-au opus şi nu au restricţionat conţinutul în vreun fel nici atunci şi nici acum.

În plus, RT a lansat cu abilitate produse noi-nouţe pe reţelele de socializare, precum „In The Now” („De actualitate”), care produce conţinut uşurel şi popular (de tipul filmuleţelor cu pisici), fără niciun fel de legătură cu orice conţinut politic, pentru a atrage urmăritori.

Pe măsură ce navigam prin invazia lansată de statul rus pe cele mai populare platforme de socializare de la nivel mondial, am realizat că propaganda distribuită prin intermediul canalelor digitale era o armă fascinantă, ieftină şi periculoasă. Cel mai vulnerabil este acel segment de public care se simte dezamăgit de societatea în care trăieşte.

Acestora, comunităţile digitale de instigare la ură, create de agenţi cu rea-intenţie, le pun la dispoziţie o platformă pe care să îşi facă vocea auzită fără niciun fel de cenzură şi unde furia, deziluzionarea şi frustrarea le sunt consolidate de alţii.

În cele din urmă, pe măsură ce îmi continuam investigaţiile, am observat că jihadiştii, propagandiştii digitali din slujba Kremlinului şi neonaziştii luptă în vederea atingerii aceluiaşi obiectiv şi utilizează aceleaşi platforme în acest sens: cu toţii vor să atace şi să submineze sistemele democratice occidentale, să

provoace schimbări de regim şi conflicte, să pună în pericol vieţile civililor şi, în cazul în care aceste obiective nu le reuşesc, măcar să genereze o mai mare acceptare în ceea ce priveşte propriul obiectiv extremist.

Jihadiştii, Kremlinul şi neonaziştii se folosesc cu toţii de acelaşi Facebook, Twitter şi YouTube. Era evident că unul dintre motivele importante care stau la baza succesului tentativelor Kremlinului este că aceste companii nu-şi reglementează platformele şi, la rândul lor, nici politicienii americani nu reglementează companiile. Unele dintre cele mai feroce canale pro-Kremlin de pe YouTube sunt monetizate, adică cei care le deţin câştigă bani de pe urma conţinutului postat. Era genial: instigări ostile străine, pentru care victimele mai şi plătesc.

Am găsit diverse companii de publicitate americane care îşi promovau produsele şi mărcile chiar şi pe canalele trolilor.

Şi Facebook profită la rându-i de pe urma extremiştilor şi a trolilor pentru că le vinde acestora reclame şi vizibilitate. Pe de altă parte, Google nu îşi moderează rezultatele căutărilor pe baza calităţii de a fi întemeiate pe fapte. Trolii pot cumpăra reclame şi vizibilitate pentru a afişa ştiri false pe prima pagină generată de căutarea pe Google, de exemplu despre zona de est a Ucrainei.

Prin urmare, e uşor de conchis că giganţii reţelelor de socializare facilitează infiltrarea trolilor Kremlinului peste tot.

CAPITOLUL 6

Omul de afaceri

În mai 2016, pe când campania prezidenţială din SUA încingea spiritele, ziarul The New York Times a publicat un articol despre investigaţiile mele cu privire la troli şi la campania ştirilor false demarate împotriva mea. La acea vreme, operaţiunile de influenţă dăunătoare de pe reţelele sociale şi atacurile desfăşurate de Rusia la adresa alegerilor nu ocupau un loc de frunte pe ordinea de zi a mass-mediei americane de consum.

La puţin timp după publicarea articolului din The NY Times, am primit un mesaj. Bill Browder, un investitor şi om de afaceri de succes, mi-a spus că citise despre activitatea mea. Acesta avusese nişte probleme în trecut, întrucât gestionase o companie de investiţii în Rusia lui Putin. Mă contactase întrucât voia să mă încurajeze să-mi continui munca, pe care o considera importantă.

Am plecat la drum pentru a-l cunoaşte pe Browder. Sediul companiei sale de investiţii, numită „Hermitage Capital”, era aflat în districtul Mayfair, în centrul Londrei. Diversele articole înrămate, din ziare de renume şi care împânzesc pereţii biroului său, îl prezintă pe Browder şi munca sa de-o viaţă.

Acesta este un pionier în domeniul investiţiilor însă, în ultimii ani, s-a dedicat investigării şi demascării infracţiunilor internaţionale în materie de spălare de bani şi de drepturi ale omului care au legături cu Kremlinul.

Bill Browder este, probabil, persoana fizică din Occident care a fost cea mai defăimată şi mai atacată de Kremlin în timpul erei Putin.

Acesta este expus mizeriilor nu doar în mediul online. Astfel, au fost recrutaţi diverşi avocaţi costisitori, lobby-işti, birouri care se ocupă de relaţiile cu publicul, detectivi privaţi şi agenţi procedurali, care au primit sarcina de a-l vâna. Rusia a încercat să iniţieze numeroase mandate fără temei împotriva lui Browder în cadrul Interpol, organizaţia internaţională de cooperare a forţelor de poliţie.

„Cei de la Kremlin chiar cred lucrurile pe care le spun”, afirmă Browder. „Sunt oameni care ştiu că nu sunt agent CIA, însă multă lume a tot spus asta de atâtea ori, încât le-a rămas întipărit în minte contrariul”, mi-a spus Browder când ne-am întâlnit pentru prima dată.

Acesta estimează că cei de la Kremlin cheltuiesc aproximativ 100 de milioane de dolari pe an ca să-l denigreze.

Pentru a putea să înţelegem de ce Bill Browder este un asemenea ghimpe în coasta Kremlinului, trebuie să privim în urmă, la istoria Rusiei.

La început, el şi Putin s-au înţeles bine unul cu celălalt.

***

Bill Browder, finanţatorul născut în SUA, şi-a înfiinţat compania „Hermitage Capital Management” în 1996, în Rusia. Browder căuta societăţi subevaluate în mediul

promiţător post-URSS şi investea în ele. Compania sa a devenit rapid cel mai mare investitor de portofoliu din Rusia.

Clienţii erau atât din mediul instituţional, cât şi privat şi proveneau din întreaga lume. În cel mai de succes an al său, Hermitage a gestionat peste 4 miliarde de dolari, iar în 2006, impozitele plătite le depăşeau pe cele ale companiei aeriene naţionale şi pe ale marilor bănci ruse.

Atmosfera din mediul de afaceri rus era plină de provocări: infracţiunile din mediul corporativ erau în floare, iar oligarhii reprobabili furau active de la societăţile de stat proaspăt-privatizate. Browder a fost nevoit să lupte împotriva criminalităţii de la nivel înalt. Pe lângă gestionarea propriei companii, Browder a investigat fraudele şi furtul activelor din cadrul societăţilor ruseşti, precum Gazprom, gigantul controlat de stat din domeniul energiei, şi societatea financiară Sberbank, făcându-şi publice constatările.

Preşedintele Vladimir Putin a ajuns la putere atunci când se împliniseră patru ani de când Browder lucra în Rusia. Timp de mai mulţi ani, interesele celor doi s-au suprapus, deoarece Putin se lupta cu aceiaşi oligarhi pe care încerca şi Browder să-i doboare. Oligarhii îi ameninţau funcţia lui Putin, întrucât furau din puterea sa.

Pe atunci, Putin încă aprecia munca depusă de Browder în ceea ce priveşte demascarea acestor nereguli. „Când am făcut publice investigaţiile, Putin făcea progrese şi acţiona periodic pe baza informaţiilor pe care i le furnizam. Uneori, concedia pe cineva sau emitea un decret prezidenţial.”

În cele din urmă, Putin a reuşit să îi aducă pe toţi oligarhii ruşi sub controlul său. Mihail Hodorkovski, cel mai bogat dintre aceştia, proprietarul companiei petroliere private Yukos şi finanţatorul partidelor politice care i se opuneau lui Putin, a fost arestat şi condamnat pentru evaziune fiscală şi delapidare. Acesta a fost condamnat la închisoare; compania sa, Yukos, a fost vândută la un preţ ridicol.

Imaginile şi reportajele difuzate pe posturile de televiziune cu magnatul prodemocrat al petrolului stând într-o cuşcă cu gratii în sala de judecată, dând socoteală pentru acuzaţiile politice, au reprezentat un mesaj suficient de puternic pentru a-i face pe restul oligarhilor să încheie înţelegeri cu Putin.

Potrivit spuselor lui Browder, după proces, mulţi oligarhi au convenit să îi dea lui Putin 50% din câştigurile lor. Acesta era preţul libertăţii. După ce Hodorkovski a ajuns să fie făcut exemplu public, nimeni nu voia să ajungă în cuşcă, în faţa camerelor de filmat.

Browder îşi aminteşte că, din acel moment, Putin s-a axat pe asigurarea îndeplinirii propriilor interese economice. Pentru compania lui Browder, schimbarea politică făcută de preşedinte s-a manifestat printr-o reprimare violentă.

La sfârşitul lui 2005, Browder a fost reţinut la frontiera rusă, deportat şi declarat o ameninţare pentru securitatea naţională a Rusiei. Viza i-a fost revocată şi i s-a interzis efectiv să mai intre în ţară. Browder s-a restabilit în Regatul Unit şi a început să îşi conducă afacerea din Rusia de la Londra.

Doi ani mai târziu, 25 de agenţi din cadrul Ministerului rus de Interne au descins la sediul Hermitage şi la firma americană de avocatură a companiei, de la Moscova. Când unul dintre avocaţi a încercat să împiedice descinderea ilegală, a fost agresat de agenţii de poliţie. Locotenent-colonelul Artem Kuzneţov i-a supravegheat pe agenţii care au confiscat calculatoarele, serverele şi documentele confidenţiale ale companiei lui Browder. Poliţiştii au luat atât certificatele originale de înregistrare ale companiei, cât şi ştampilele societăţii.

Browder a angajat un avocat tânăr şi talentat, pe nume Serghei Magniţki, şi i-a încredinţat o sarcină: trebuia investigat obiectivul descinderilor şi trebuia de asemenea să se intervină asupra planurilor oficialilor, oricare ar fi fost ele.

„Serghei Magniţki era cel mai deştept avocat din câţi cunoşteam”, spune Browder. Magniţki a făcut ce i s-a cerut: acesta a descoperit şi dat în vileag întreg planul complex şi sinistru.

Agenţii ruşi utilizaseră documentele originale şi ştampilele pe care le confiscaseră pentru a reînregistra în mod ilegal companiile care aparţineau de Hermitage: Parfenion, Makhaon şi Rilend.

Magniţki a descoperit că societatea Parfenion fusese transferată sub egida unei companii din Kazan, în sudul Rusiei. Compania respectivă era înregistrată pe numele lui Viktor Markelov, un criminal proaspăt-condamnat. Makhaon şi Rilend, celelalte două societăţi frauduloase, au numit de asemenea noi directori, cu ajutorul actelor falsificate. Mai mult, respectivii directori erau de asemenea infractori condamnaţi.

Transferul de proprietate în ceea ce priveşte societăţile în cauză a fost validat de o instanţă din Kazan. Cu toate acestea, investigaţiile aprofundate au dezvăluit faptul că instanţa respectivă nici nu exista.

La o lună de la descinderi, societăţile care aparţineau companiei Hermitage au fost date în judecată la Sankt Petersburg. Acuzaţiile aduse erau presupuse încălcări ale contractelor. Nimeni nu a informat adevărata companie Hermitage cu privire la acuzaţii, în pofida faptului că se solicita plata unor daune-interese în valoare de 376 de milioane de dolari.

Acuzaţiile şi revendicările au fost prezentate de o companie care nu semnase niciodată contracte, nu investise prin intermediul societăţilor deţinute de Hermitage şi, prin urmare, nici măcar nu se afla în postura de a solicita despăgubiri. Acest lucru nu a împiedicat o curte de arbitraj din Sankt Petersburg să intenteze proces şi să ancheteze aceste răspunderi închipuite.

Toate documentele reclamantului prezentate în cadrul procesului erau falsificate.

Cel mai şocant detaliu al cazului a fost faptul că, în instanţă, Hermitage a fost reprezentată de nişte avocaţi necunoscuţi, care nu fuseseră împuterniciţi de adevărata societate.

La proces, avocaţii falşi au recunoscut în totalitate şi au acceptat toate creanţele reclamantului, inclusiv daunele.

Judecătorul a pronunţat hotărârea, şi anume că presupusa încălcare a contractului era clară ca lumina zilei, într-atât încât nici nu mai era nevoie ca reclamantul să facă

dovada. Instanţa a dispus ca Hermitage să îi plătească reclamantului suma exactă pe care o solicitase, şi anume 376 de milioane de dolari.

O serie de hotărâri asemănătoare au fost pronunţate în curţile de arbitraj de la Moscova şi Kazan împotriva celorlalte două societăţi furate de la Hermitage şi reînregistrate în mod ilegal. În total, s-a dispus ca societăţile deţinute de Hermitage să plătească daune în valoare de 973 de milioane de dolari. Suma reprezenta profiturile efective ale societăţilor din anul precedent.

Şmecheria în ceea ce priveşte echivalarea despăgubirilor dispuse prin hotărâre şi profitul societăţilor a constat în eliminarea retrospectivă a profiturilor. Astfel, noii patroni infractori ai societăţilor furate au generat în mod artificial dreptul de a solicita rambursarea impozitelor de la autorităţile ruse. În 2006, societăţile deţinute de Hermitage plătiseră impozite în valoare de 230 de milioane de dolari. În urma hotărârii judecătoreşti, în decembrie 2017, proaspeţii proprietari ai societăţilor, adepţi ai practicilor frauduloase, au solicitat administraţiei financiare rambursarea impozitelor, în valoare de 230 de milioane de dolari (aceeaşi sumă menţionată anterior).

Extraordinar de rapid, în doar o zi, administraţia fiscală din Moscova a aprobat rambursarea sumei colosale. În practică, suma a fost furată de la contribuabilii ruşi.

Trezoreria rusă a vărsat sumele respective în conturile bancare ale proprietarilor fraudulоşi ai societăţilor, care fuseseră deschise cu mai puţin de două săptămâni înainte. Banii astfel obţinuţi au fost ascunşi într-un labirint complex de conturi bancare şi de societăţi-paravan care se ocupau cu spălarea de bani.

Toate acestea au fost descoperite de Serghei Magniţki, avocatul talentat, angajat de Bill Browder. Numele făptaşilor responsabili au fost divulgate, iar Magniţki a continuat să investigheze cazul.

Compania Hermitage şi banca HSBC, administratorul său fiduciar, depuseseră o plângere penală de anvergură la oficialii ruşi, pe baza constatărilor lui Magniţki. Plângerea de 255 de pagini documenta în cele mai mici detalii furturile societăţilor şi solicitările false prin care se cerea plata daunelor şi care fuseseră prezentate în instanţă.

Plângerile accentuau rolurile şi implicarea a doi funcţionari din cadrul Ministerului rus al Afacerilor Interne, Artem Kuzneţov şi Pavel Karpov.

Copii ale plângerii le-au fost trimise Procurorului general al Rusiei, Yuri Chaika, directorului Departamentului Afacerilor Interne din cadrul Ministerului rus de Interne, Yuri Dragunţov, şi directorului Comitetului de Investigaţii al Rusiei, Alexander Bastrikin. Comitetul de Investigaţii este, practic, echivalentul rus al poliţiei federale FBI din Statele Unite.

Dacă, în cunoştinţă de cauză fiind, autorităţile ar fi acţionat pe baza plângerii depuse de Hermitage, încă ar mai fi fost destul timp să împiedice frauda colosală de 230 de milioane de dolari şi furtul de la contribuabilii ruşi. Însă niciunul dintre oficiali nu a luat măsuri.

Comitetul de Investigaţii al Rusiei a deschis un caz şi chiar i-a interogat pe câţiva dintre suspecţii numiţi mai sus. Însă, în iunie 2008, unul dintre aceştia, anume Artem Kuzneţov, care, iniţial, condusese descinderile ilegale de la

sediul Hermitage, a fost desemnat drept persoană responsabilă de desfăşurarea anchetei.

Un alt suspect principal, maiorul Pavel Karpov, ofiţer de poliţie în cadrul Ministerului rus al Afacerilor Interne, a fost însărcinat cu anchetarea plângerilor. Astfel, acesta a devenit cel de al doilea oficial care „ancheta” cazul, în cadrul căruia el însuşi era suspect.

Comitetul de Investigaţii al Rusiei l-a audiat pe Magniţki de trei ori. În cadrul audierii care a avut loc în iunie 2008, Magniţki a dat numele celor doi ofiţeri de poliţie, Kuzneţov şi Karpov. În luna octombrie a aceluiaşi an, acesta şi-a reiterat mărturia dată anterior şi a identificat acelaşi grup drept cel implicat în deturnarea de fonduri în valoare de 230 de milioane de dolari din fondurile bugetare ale trezoreriei ruse. Cu toate acestea, Comitetul de Investigaţii nu a identificat nicio infracţiune.

Potrivit Comitetului, hotărârea pronunţată de instanţa din Sankt Petersburg, de pildă, prin care una dintre societăţile deţinute de Hermitage era obligată la plata daunelor de milioane de dolari pe baza unor acuzaţii false, a spuselor unui reclamant fictiv, a documentelor false şi a pledoariilor unor avocaţi falşi, era complet validă.

De îndată ce Hermitage a aflat că rambursarea frauduloasă a impozitelor fusese transferată de la administraţia financiară din Moscova în conturile bancare ale proprietarilor frauduloşi, compania a depus încă opt plângeri.

Procurorul general al Rusiei, Departamentul Afacerilor Interne din cadrul Ministerului rus de Interne şi şefii departamentelor, serviciul de securitate FSB, Serviciul

Federal de Finanţe Publice, Banca Centrală, Comitetul de Investigaţii al Rusiei şi Camera Auditorilor din Rusia au primit, fiecare, copii ale plângerilor.

În loc să ancheteze infracţiunile care erau întemeiate pe dovezi clare, Ministerul rus al Afacerilor Interne s-a răzbunat. Astfel, Ministerul a catalogat compania Hermitage deţinută de Bill Browder şi pe administratorul său fiduciar, HSBC, drept părţi vinovate de fraudă. Avocaţii americani ai companiei Hermitage au fost acuzaţi de infracţiuni şi s-au deschis dosare pe numele lor. Mulţi avocaţi au fost ameninţaţi cu arestul şi au fost nevoiţi să fugă din Rusia.

Însă rusul Serghei Magniţki şi-a continuat investigaţia. Cu toate acestea, perseverenţa sa a atras după sine consecinţe fatale.

1 H ŞI 18 MIN

În noiembrie 2008, poliţia rusă a descins la locuinţa acestuia din Moscova şi l-a arestat. Ministerul Afacerilor Interne l-a acuzat pe Magniţki de complicitate în scopul săvârşirii de fraudă fiscală în cooperare cu societatea lui Browder. Astfel, l-au închis. Gardienii de la infama închisoare Butîrka din Moscova voiau ca Serghei Magniţki să-şi schimbe mărturia dată Comitetului de Investigaţii, prin care îi numea pe cei suspectaţi de săvârşirea infracţiunilor: funcţionarii statului rus.

Însă, din cauză că acesta nu şi-a schimbat mărturia, gardienii au intensificat tortura la care îl supuneau: Magniţki nu a mai primit mâncare şi apă şi îl ţineau treaz

nopţile. Celula sa era plină până la refuz de deţinuţi, era îngrozitor de frig şi canalizarea nu funcţiona.

Magniţki s-a îmbolnăvit, iar starea de sănătate i s-a deteriorat rapid. Odată, când a reuşit să obţină o programare la medicul închisorii, acesta i-a spus: „Ar fi trebuit să te tratezi când erai liber”.

Serghei Magniţki era contabil şi avocat de profesie şi scria constant scrisori prin care se plângea de tratamentul inuman la care era supus, adresate directorului închisorii şi cadrelor medicale. Plângerile sale au fost ignorate.

După ce a fost torturat aproape un an întreg în închisoare, Magniţki a fost dus din nou să se înfăţişeze în instanţă. Încă o dată, acesta a depus mărturie împotriva aceloraşi poliţişti şi a reiterat din nou participarea acestora în cadrul unei conspiraţii care a avut drept rezultat utilizarea abuzivă a banilor contribuabililor ruşi.

La două zile după ce a depus mărturie, pe 16 noiembrie 2009, Magniţki a fost bătut cu o asemenea bestialitate în închisoare, încât a decedat în urma leziunilor suferite. Anchetele iniţiate de familia sa au dezvăluit faptul că fusese bătut de gardieni cu bastoanele de cauciuc.

Fotografiile medicului legist indică leziuni la mână, pumni, încheietură şi genunchi. Când citeşti certificatul oficial de deces, este devastator: Magniţki suferise traumatisme craniene severe.

Anchetele mai aprofundate au relevat faptul că gardienii ţinuseră personalul ambulanţei la poartă în faţa închisorii suficient încât Magniţki să moară pe podeaua celulei: exact o oră şi 18 minute.

Magniţki a murit de mâna aceluiaşi sistem rus corupt pe care îl demascase.

Când l-am întâlnit pe Bill Browder pentru prima dată la Londra, mi-a spus că era misiunea vieţii sale să îi aducă pe ucigaşii lui Magniţki în faţa justiţiei.

„În primă fază, am încercat să-i facem dreptate în Rusia, întrucât totul era bine documentat, însă n-am reuşit.”

Criminalii care orchestraseră întreaga operaţiune, şi anume funcţionarii guvernamentali ruşi pe care Magniţki îi dăduse în vileag, nu au fost niciodată urmăriţi penal în Rusia. În schimb, unii dintre aceştia au fost promovaţi la serviciu.

De îndată ce Browder a realizat că nu se va face dreptate în Rusia, s-a gândit la modalităţi prin care să îşi îndeplinească obiectivul în alte ţări.

Astfel, i-a venit ideea unei noi legislaţii care să poarte numele lui Magniţki. În cazul în care legea era adoptată, Statele Unite puteau impune sancţiuni privind vizele, dar şi îngheţarea activelor împotriva oficialilor care îl uciseseră pe Serghei Magniţki şi care săvârşeau şi alte abuzuri în materie de drepturile omului. Oficialilor astfel sancţionaţi urma să le fie interzis să intre pe teritoriul Statelor Unite, iar banii obţinuţi în mod ilegal şi pe care îi ţineau în conturi din străinătate, urmau să fie blocaţi.

„A început cu o idee mică, însă a luat amploare”, afirmă Browder.

Acesta a început să-şi împărtăşească ideea cu alţii.

În SUA, Browder s-a întâlnit cu politicieni, precum senatorii John McCain şi Ben Cardin, le-a povestit acestora despre experienţa sa din Rusia şi despre soarta lui Magniţki şi le-a prezentat ideea sa cu legislaţia care îi viza direct pe făptaşi.

Totodată, Browder şi angajaţii săi au continuat să investigheze infracţiunile din Rusia. A apărut şi primul informator din interior. Alexander Perepelichnyy şi-a mărturisit participarea la spălarea de bani şi i-a furnizat dovezi lui Browder: extrase şi documente bancare ce dovedeau legătura dintre un înalt funcţionar de la Kremlin şi întregul complot.

Doi ani mai târziu, Perepelichnyy, în vârstă de 44 de ani, a murit în condiţii suspecte. Browder crede că a fost otrăvit, la fel ca mulţi alţii pe care Kremlinul i-a calificat drept „trădători”.

Pe baza constatărilor descoperite, Browder şi echipa sa au iniţiat anchete privind delapidările de fonduri legate de Magniţki în peste 10 ţări din întreaga lume. Poliţiile locale au început să ancheteze cazuri în Cipru, Elveţia, Estonia, Letonia, Republica Moldova, Lituania, Polonia, Spania, Franţa, Luxemburg şi SUA.

„Vrem să-i atacăm atât de tare, încât poliţia să le ia banii. Acesta e singurul lucru care chiar îi loveşte exact între ochi.”

Departamentul de Stat american, Trezoreria SUA şi Ministerul american al Justiţiei, precum şi Consiliul Naţional de Securitate al SUA au iniţiat propriile anchete aprofundate şi au ajuns la aceeaşi concluzie ca şi Magniţki.

Barack Obama, preşedintele de la acea vreme, a semnat legea cu numele lui Magniţki pe 14 decembrie 2012.

Legea Magniţki din SUA le interzice intrarea pe teritoriul Statelor Unite ale Americii funcţionarilor ruşi responsabili sau care au profitat financiar de privarea de libertate şi de abuzul lui Magniţki. În plus, legea permite indisponibilizarea proprietăţilor şi tranzacţiilor financiare din SUA ale persoanelor sancţionate.

Pe lângă oficialităţile care au legătură cu cazul Magniţki, legea mai permite şi sancţiunile împotriva altor cetăţeni ruşi vinovaţi de ucideri extrajudiciare, de tortură şi de alte încălcări ale drepturilor omului.

Preşedintele Vladimir Putin a fost indignat de Legea Magniţki. Acesta s-a răzbunat numaidecât.

Până atunci, familiile americane adoptaseră de mult timp copii cu dizabilităţi, seropozitivi sau suferind de alte boli grave din orfelinatele ruseşti. Odată cu intrarea în vigoare a Legii Magniţki, Putin a sistat şi a interzis procesele de adopţie a copiilor ruşi de către familii americane. În ianuarie 2013, când a intrat în vigoare interdicţia, aproape 10 000 de ruşi au ieşit pe străzile din Moscova pentru a protesta.

„Punerea în aplicare a Legii Magniţki l-a înfuriat pe Putin. Nimic nu-l afectează mai profund decât ideea că bunurile pe care le-a furat în Rusia pot fi îngheţate dincolo de graniţele ţării. Faptul că Legea Magniţki există reprezintă un risc existenţial la adresa motivului pentru care rămâne la putere, şi anume ca să fure bani”, spune Browder.

Dmitri Medvedev, prim-ministrul de la acea vreme, a fost atât de furios, încât l-a amenințat pe Browder în cadrul Forumului Economic Mondial din Elveția, de la Davos.

Jurnaliștii l-au întrebat pe Medvedev despre moartea lui Magnițki.

Acesta a răspuns: „Păcat că Serghei Magnițki a murit, iar Bill Browder încă trăiește și e liber”.

Curând, Kremlinul și-a lansat contraatacul aprig la adresa caracterului și integrității lui Bill Browder.

Primul program de propagandă împotriva lui Browder și Magnițki a fost difuzat în limba țării, în Rusia, în martie 2013. Postul era NTV, un canal deținut de Gazprom, compania de energie controlată de statul rus.

Filmul îl acuză pe Browder că a furat miliarde de dolari de la Fondul Monetar Internațional. Adevărata poveste datează din 1998, când Rusia se afla în criză financiară și a împrumutat 4,5 miliarde de dolari de la FMI, iar suma împrumutată a dispărut într-adevăr.

Potrivit programului televizat, Browder a fost cel care a luat banii.

Documentarul fals de 45 de minute îl acuză pe Browder, spunând că el a fost cel care a beneficiat cel mai mult de pe urma morții fostului său partener de afaceri, miliardarul Edmond Safra. Mai mult, se vehiculează afirmații conform cărora Browder însuși ar fi beneficiat de pe urma morții lui Serghei Magnițki și că Magnițki nu ar fi demascat nicio infracțiune, ci chiar el însuși era un escroc.

La cinci zile de la difuzarea filmului, funcţionarii ruşi l-au pus sub urmărire penală pe Bill Browder în contumacie, iar Serghei Magniţki a fost pus sub urmărire penală postumă. Mass-media rusească era plină de imagini cu o cuşcă goală din sala de judecată, care era menită pentru Browder şi Magniţki.

Organizaţiile internaţionale pentru drepturile omului, precum Amnesty Internaţional şi reprezentantul Uniunii Europene în materie de politică externă au blamat procesul, catalogându-l drept „profund sinistru” şi „o imagine grăitoare a stării în care se află statul de drept în Rusia”.

În urma „procesului postum” împotriva lui Magniţki, un concept care încalcă la un nivel profund noţiunile occidentale în materie de justiţie, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (PACE) a desemnat un raportor special pentru a ancheta uciderea lui Magniţki.

În raportul întocmit ulterior de acesta, PACE a ajuns la concluzia că bătaia suferită de Magniţki în custodie a fost autorizată de funcţionarii ruşi şi a blamat acţiunile acestora. „Kremlinul urăşte acest tip de reportaje, la fel cum nu suportă niciun fel de cooperare multilaterală între guverne: ONU şi Consiliul Europei”, mai spune Browder.

Mai târziu, în primăvara lui 2013, Parlamentul European a recomandat sancţionarea a 32 de funcţionari ruşi pentru implicarea acestora în cazul Magniţki. Recomandarea a fost adoptată fără nicio obiecţie. În iulie 2013, la peste trei ani de la moartea sa într-o închisoare rusească, instanţa rusă l-a găsit pe Magniţki vinovat de evaziune fiscală. În acelaşi timp, Browder a continuat să spună lumii povestea lui Magniţki. Următorul său obiectiv era să oprească

impunitatea cu care acţionau cei care încălcau drepturile omului la nivel mondial, nu doar în Rusia.

BENEFICIARUL

Trezoreria SUA a publicat prima listă cu 18 persoane sancţionate prin Legea Magniţki în aprilie 2013. Lista includea funcţionarii din cadrul autorităţilor fiscale şi care se ocupaseră de rambursările ilegale de impozite, investigatorii fiscali şi anchetatorul responsabil de confiscările ilegale de la sediul Hermitage, directorul Centrului de detenţie Butîrka şi diverşi judecători implicaţi în procesele măsluite care au facilitat săvârşirea infracţiunii.

Kremlinul a reacţionat la fel.

Aceştia au emis propria listă cu sancţiuni, care era clar că fusese întocmită în prealabil. Lista celor de la Moscova îi viza pe acei funcţionari americani care, potrivit Kremlinului, „legalizaseră tortura şi detenţia pe durată nedeterminată a prizonierilor”.

De exemplu, lista includea un general american pensionat, fost comandant al închisorii Guantanamo. Kremlinul a interzis intrarea pe teritoriu şi în cazul unor avocaţi americani, despre care ruşii susţineau că ar fi fost implicaţi în procesul lui Viktor Bout, un traficant rus de arme notoriu care, în cele din urmă, a fost condamnat la 25 de ani de închisoare în SUA.

Un an mai târziu, în luna mai 2014, SUA a mai adăugat 12 nume pe lista de sancţiuni Magniţki. Printre acestea se

numărau funcţionari din cadrul închisorii ruseşti, complici, funcţionari din domeniul fiscal şi criminalul condamnat rus, pe numele căruia fusese înregistrată ilegal una dintre societăţile deţinute de compania Hermitage şi căruia îi fuseseră virate rambursările ilicite de impozite în contul bancar.

Legiuitorii americani se pregăteau deja de pasul următor. Comitetul pentru Relaţii Externe al Senatului american a aprobat Legea Globală Magniţki, care îi permite guvernului SUA să îi sancţioneze pe funcţionarii care încalcă drepturile omului oriunde în lume, nu doar în Rusia.

Pe când numele lui Magniţki dăinuia şi îi aducea şi mai multă ruşine regimului Putin, în noiembrie 2014 a fost publicat un al doilea film de propagandă despre Browder. Intitulată Litera M, producţia a fost difuzată pe NTV, acelaşi post care difuzase şi primul pseudo-documentar. În filmul respectiv, se susţinea că Browder era agent atât al CIA-ului american, cât şi al serviciului britanic de informaţii externe, MI6.

Încă o dată, treaba măsluită a ajuns la urechile a milioane de telespectatori.

În cadrul programului, se spunea că Browder ar fi desfăşurat o misiune secretă numită Quake (în traducere „Cutremurul”), în vederea „destabilizării Rusiei şi Ucrainei”.

Acuzaţiile de-acum învechite cum că Browder ar fi furat miliarde de la FMI şi că ar fi fost responsabil de uciderea partenerului său de afaceri au fost iar prezentate. Ba mai mult, acesta era acuzat acum şi că ar fi fost responsabil de

moartea oligarhului rus Boris Berezovski de la Londra, din 2013.

Pentru a susţine aceste minciuni, în programul TV era prezentată şi o gamă largă de dovezi şi de documente false.

Una dintre hârtiile filmate are, chipurile, inscripţionată sigla CIA şi „dovedeşte” că Browder e un agent care ar purta numele de cod „Solomon”. De asemenea, un expert imaginar, fost ofiţer de informaţii al armatei franceze şi mercenar în Africa, declară în filmare că „e 100% sigur că Browder e agent CIA şi că a fost implicat în moartea lui Berezovski”.

La începutul lui 2015, Browder şi-a publicat autobiografia, intitulată „Alertă roşie – Cum am devenit inamicul numărul unu al lui Putin”. „Alerta roşie” se referă la situaţia în care o ţară solicită Interpol să aresteze o persoană înainte de a fi extrădată. Cartea s-a bucurat de succes şi a devenit bestseller în mai multe ţări. Mulţumită cărţii, gradul de conştientizare cu privire la corupţia funcţionarilor ruşi s-a răspândit la scară largă pe plan internaţional.

Următoarea operaţiune serioasă împotriva lui Browder a fost lansată direct de Yuri Chaika, Procurorul general al Rusiei, în decembrie 2015. În calitate de procuror de rang înalt, Chaika era funcţionarul care avusese cunoştinţă de infracţiunile săvârşite împotriva companiei Hermitage şi permisese săvârşirea acestora.

Înainte de atacul-surpriză împotriva lui Browder, un cunoscut activist rus din opoziţie, pe nume Alexei Navalnîi, postase un documentar interesant pe YouTube, în care erau prezentate legăturile dubioase ale lui Chaika şi ale

celor doi fii ai săi cu o serie de proprietăţi internaţionale de lux. Documentarul lui Navalnîi îl prezintă pe Chaika drept principalul funcţionar responsabil de diverse descinderi şi preluări ilegale de la sediile unor societăţi. Producţia aprofundată şi realizată profesionist a fost vizualizată de milioane de ori.

La două săptămâni după apariţia materialului video, telefonul lui Browder nu mai contenea să sune şi să vibreze. Jurnaliştii îl sunau ca să-l întrebe: Browder chiar făcuse toate acele lucruri?

În urma cercetărilor sale, Browder a aflat că lucrurile de care era acuzat acum se pare că se datorau faptului că Chaika, procurorul general, trimisese o scrisoare deschisă care a umplut două pagini dintr-un mare cotidian rus, Kommersant, în care îl acuza pe Browder că a finanţat filmul lui Navalnîi. Potrivit spuselor lui Chaika, filmul lui Navalnîi era un complot al CIA cu scopul de a discredita autorităţile ruse de aplicare a legii. În plus, Chaika îl acuza pe Browder de crimă şi de săvârşirea altor infracţiuni.

„Reacţia mea a fost că filmul realizat de Navalnîi era un exemplu bun de jurnalism de investigaţie. M-am simţit destul de flatat că au crezut că eu îl realizasem însă, din păcate, toate laudele îi revin lui Alexei Navalnîi”, spune Browder.

Curând, postul TV rus NTV a difuzat cel de al treilea film în care îl denigra pe Browder. Conform materialului, în urma declaraţiei lui Chaika, Browder este cel responsabil, de fapt, de realizarea documentarului postat de Navalnîi pe YouTube. NTV susţinea de asemenea că programul fusese realizat în cooperare cu „persoanele de la CIA şi de la MI6 cu care avea legături Browder”. Browder este acuzat de

tentative de manipulare a companiei de gaze Gazprom şi a NTV, prin intermediul acţiunilor pe care le deţine în cadrul Gazprom.

Între timp, Senatul american a aprobat cadrul legislativ pentru Legea Globală Magniţki. Proiectul de lege a ajuns la Congres, urmând să fie analizat în cadrul Comitetului pentru Relaţii Externe al Senatului american. Din nou, Trezoreria SUA a mai adăugat alţi cinci funcţionari ruşi pe lista Magniţki de sancţiuni.

În aprilie 2016, o reţea internă de jurnalişti a publicat o anchetă masivă privind paradisul fiscal, pe baza unei scurgeri de informaţii din interior. Aceste anchete sunt cunoscute sub numele de „Dosarele Panama” şi au dezvăluit noi informaţii despre evaziunea fiscală şi spălarea de bani în numeroase ţări.

„Dosarele Panama” au furnizat noi detalii privind aranjamentele financiare ale Preşedintelui Putin. Cea mai amănunţită anchetă cu privire la cazul Magniţki a fost realizată de reporteri specializaţi pe criminalitatea internaţională, şi anume OCCRP: Proiectul pentru Raportarea Crimei Organizate şi Corupţiei. Ancheta realizată de aceştia a relevat faptul că cel mai bun prieten din copilărie al lui Putin, Serghei Roldugin, violoncelist de profesie, primise 2 miliarde de dolari sub formă de împrumuturi, care au fost apoi uitate.

„Cu alte cuvinte, Roldugin e doar un nume în spatele căruia îşi ţine Putin banii, pentru că nu-i poate păstra pe numele său. Cred că e doar unul din mulţii depozitari ai lui Putin”, mai spune Browder.

Anchetele jurnalistice au dezvăluit faptul că cel puţin 800 000 de dolari, rezultaţi în urma infracţiunii descoperite de Magniţki, au fost vărsaţi direct în contul bancar din Elveţia, deschis pe numele lui Roldugin.

Această dezvăluire a reprezentat un mare pas înainte.

„De fapt, Putin fusese beneficiarul infracţiunii care dusese la uciderea lui Magniţki. Acesta e motivul pentru care Rusia este atât de interesată de cazul Magniţki.”

Tot acesta e şi motivul pentru care poliţia rusă nu a fost niciodată preocupată să urmărească fraudele financiare de milioane de dolari. Însă organele poliţieneşti din multe alte state au luat urma sumelor ruse provenite din impozite prin intermediul unui labirint de bănci şi de societăţi-paravan. Au fost astfel identificaţi numeroşi beneficiari finali.

În total, agenţiile de aplicare a legii din afara Rusiei au descoperit şi îngheţat cel puţin 10 milioane de dolari legaţi de infracţiunea demascată de Magniţki. S-au descoperit bani, de pildă, în Elveţia, Franţa, Monaco şi Luxemburg.

S-a luat urma unei legături între o parte din sume şi contul bancar al soţiei viceprimarului Moscovei. O parte din bani au fost găsiţi în contul soţului directorului administraţiei fiscale din Moscova care, iniţial, fusese persoana responsabilă de plata rambursărilor ilicite de impozite către societăţile furate.

Departamentul de Justiţie al SUA a reuşit să urmărească parcursul unei filiale deosebit de interesante, care valora 14 milioane de dolari, până în Manhattan, New York.

La mai puţin de trei luni după ce administraţia fiscală din Moscova transferase rambursări ilegale de impozite în valoare de 230 de milioane de dolari, o serie de tranşe considerabile au început să intre într-un cont bancar elveţian, deţinut de o societate numită „Prevezon Holdings”.

„Prevezon” e deţinută de un om de afaceri rus pe nume Denis Kaţâv, care este rudă cu cei din conducerea de top a Rusiei. Tatăl lui Denis, Petr Kaţâv, a fost Ministru al Transporturilor la Moscova şi, după câte se spune, e unul dintre cei mai bogaţi funcţionari de mare calibru din guvernul rus.

Înainte ca banii să ajungă în contul bancar al Prevezon, societatea deţinută de Kaţâv Jr., sumele au fost spălate prin intermediul conturilor bancare ale mai multor societăţi-paravan din Insulele Virgine Britanice, Estonia şi Republica Moldova. În 2012, poliţia elveţiană îngheţase 7 milioane de dolari din contul bancar al lui Kaţâv din Elveţia.

Organele poliţieneşti americane l-au prins pe Denis Kaţâv şi l-au acuzat de spălare de bani, pe când acesta achiziţiona o proprietate de lux în Manhattan. În septembrie 2013, Departamentul de Justiţie i-a îngheţat bunurile care aveau legături cu societatea Hermitage.

Consilierul lui Denis Kaţâv pe probleme juridice este o avocată rusă, pe nume Natalia Veselniţkaia. Aceasta consiliază familia Kaţâv de mulţi ani şi se pare că ar fi reprezentat numeroase companii deţinute de Rusia.

La începutul carierei sale, Veselniţkaia a lucrat cu Administraţia Centrală a Parchetului Regiunii Moscova, fiind promovată rapid.

Natalia Veselniţkaia are legături personale strânse cu guvernul rus. Aceasta a fost căsătorită cu Alexander Mitusov, fost vicepremier şi Ministru adjunct al Transporturilor. Superiorul lui Mitusov a fost Petr Kaţâv, tatăl lui Denis Kaţâv.

Pe lângă serviciile juridice prestate de Veselniţkaia, în SUA, Prevezon, compania lui Denis Kaţâv, apelează la firma de avocatură „Baker & Hostetler". Consiliat fiind de Veselniţkaia şi de firma „Baker & Hostetler", Denis Kaţâv a negat acuzaţiile de spălare de bani intentate de Tribunalul Districtual American, Districtul de Sud al oraşului New York.

Cauza s-a soluţionat prin încheierea unui acord: Kaţâv a plătit amenzi în valoare de aproape şase milioane de dolari guvernului american. Când l-a ajutat pe Kaţâv, Veselniţkaia nu era un nume stabilit, reuşind astfel să-şi desfăşoare activitatea relativ departe de ochii presei.

În câţiva ani, totul avea să se schimbe.

SCENETA DINAINTEA MARELUI EVENIMENT

La puţin timp după ce reţeaua jurnalistică internaţională a publicat „Dosarele Panama", atacurile Kremlinului împotriva lui Bill Browder s-au intensificat.

Postul rus Channel One a difuzat un documentar care prezenta dovezi false, privind presupusa conspiraţie pusă la cale de Browder împreună cu CIA şi cu opoziţia rusă. Potrivit „documentarului”, CIA îl recrutase pe Browder în 1986 şi îl pregătise pe Navalnîi drept agent al acestuia pentru a duce la îndeplinire un proiect comun: distrugerea regimului rus.

Principalele „probe” prezentate în cadrul programului TV erau un calculator care, chipurile, fusese găsit în Ucraina şi care, după ce fusese decriptat, dezvăluise o întreagă serie de instrucţiuni de la CIA către Browder şi de la acesta mai departe, către Alexei Navalnîi.

Browder consideră că cea mai interesantă parte din film sunt discuţiile virtuale inventate care ar fi avut loc între el şi Navalnîi.

Mesajele trucate sunt combinate într-un mod atât de stângace încât, potrivit datelor care figurează acolo, pare că Browder i-a trimis „instrucţiuni” lui Navalnîi la trei ani după ce acesta spunea că le-a primit.

După ce documentarul a fost difuzat pentru prima oară, publicul critic făcuse capturi de ecran cu mesajele false şi le postase online. Unele dintre erorile minore au fost corectate înainte ca materialul să fie difuzat din nou.

„Însă calomniile din film nu au fost corectate”, observă Browder.

Conform filmului de pe Channel One, singura persoană care avea motivaţia necesară pentru a-l ucide pe Magniţki era de fapt Browder, cu sprijinul CIA. Una dintre minciunile din programul TV era aceea că, exact înainte de moartea

sa, Magniţki plănuia să depună mărturie împotriva lui Browder şi să dea în vileag fraudele fiscale ale acestuia.

Principalele dovezi măsluite erau un lanţ de e-mailuri false, „obţinute prin spargeri informatice de la CIA” şi care „dovedeşte” că cei de la CIA au orchestrat uciderea lui Magniţki în închisoare.

Browder e acuzat că a furat ruble în valoare de 230 de milioane de dolari de la Trezoreria Federală Rusă printr-o schemă falsă de reducere fiscală.

Filmul prezintă de asemenea exemple false, cu presupusa evaziune fiscală săvârşită de Browder şi de Magniţki şi susţine că aceştia angajaseră cetăţeni ruşi cu deficienţe mintale care să se dea drept directori falşi ai societăţilor deţinute de Hermitage.

Pentru un plus de dramatism, echipa de producţie s-a deplasat la Londra pentru a filma sediul Hermitage, declarându-se victime atunci când personalul lui Browder a chemat Poliţia.

După ce a fost difuzat filmul, Channel One a organizat o dezbatere în studio, care a ţinut 90 de minute.

Majoritatea invitaţilor din platou au convenit unanim că Browder era, într-adevăr, un escroc. Unul dintre invitaţi, vicepreşedintele de pe atunci al Parlamentului Rusiei, l-a asemuit pe Browder cu o tenie intestinală care îţi pune sănătatea în pericol.

„De ambele părţi ale baricadei, cinci oameni s-au ciondănit. Unii spuneau că Browder e un nenorocit, iar

ceilalţi spuneau că Browder e un nenorocit dat dracului”, îşi aminteşte Browder.

Adesea, se întâmplă ca posturile de televiziune ruseşti să prezinte reportaje despre presupuse infracţiuni săvârşite de persoane din opoziţie, precum Pussy Riot sau Navalnîi, chiar înainte de a fi deschisă o anchetă pe numele respectivelor persoane.

În cazul de faţă, la puţin timp după ce a fost difuzat programul, a fost deschisă o nouă anchetă penală la Moscova. Se ancheta presupusa implicare a lui Browder în uciderea lui Magniţki.

În plus, a fost lansată o campanie de defăimare de modă veche. În faţa ambasadei americane de la Moscova au fost atârnate panouri enorme în care apărea Browder plimbând un câine cu chipul lui Navalnîi.

Un alt poster imens a fost lipit pe un zid din apropierea biroului lui Navalnîi. Imaginea îl înfăţişa pe Browder ţinându-l pe Navalnîi în braţe la bordul unei nave, la fel cum o ţine Leonardo DiCaprio pe Kate Winslet în scena clasică din filmul Titanic.

La finele aceleiaşi luni, a fost lansată o operaţiune bine pusă la punct care avea drept obiectiv atât distrugerea credibilităţii lui Browder la nivel global, cât şi împiedicarea parcursului Legii Magniţki. Esenţa campaniei o constituia un alt „mare” film plin cu mizerii, de această dată adresat publicului internaţional.

Filmul era opera unui regizor rus, pe nume Andrei Nekrasov. Iniţial, Nekrasov le prezentase finanţatorilor săi din Norvegia ideea filmului drept un „proiect privind

libertatea de exprimare”. Filmul se numea Legea Magniţki – În culise (The Magnitsky Act – Behind the Scenes).

La începutul proiectului, Browder avusese încredere în regizor şi fusese de acord să dea un interviu. Însă rezultatul a fost complet diferit faţă de ceea ce descrisese iniţial Nekrasov.

Pe 27 aprilie 2016, filmul a fost programat să aibă premiera într-un cadru exclusivist, la sediul Parlamentului European de la Bruxelles. La premieră au fost invitaţi parlamentari influenţi, iar evenimentul includea o masă rotundă şi o recepţie de tip cocktail care urma să aibă loc după. Organizatorul şi gazda proiecţiei de film era europarlamentarul finlandez, prietenă apropiată de-a regizorului Nekrasov, Heidi Hautala.

Membrii familiei lui Magniţki nu au fost invitaţi.

Cu aproximativ o săptămână înainte de proiecţia programată, Browder a fost avertizat cu privire la conţinutul filmului. Cineva din cercul lui Nekrasov i-l arătase altcuiva, care l-a contactat, apoi, pe Browder. Potrivit persoanei respective, filmul dramatizat al lui Nekrasov prezenta aceleaşi minciuni pe care le repetaseră ani de zile Kremlimul şi infractorii implicaţi în uciderea lui Magniţki drept fapte bazate pe dovezi.

Potrivit filmului realizat de Nekrasov, Magniţki nu fusese bătut în custodie, nu era avocat, nu denunţase infracţiunea şi nici nu depusese mărturie împotriva ofiţerilor de poliţie Kuzneţov şi Karpov; Browder şi Magniţki furaseră 230 de milioane de dolari de la Rusia; societăţile deţinute de Hermitage nu fuseseră furate, ci fuseseră vândute în mod legitim şi nimeni de la Consiliul Europei,

din SUA sau de oriunde altundeva din lume nu realizase anchete independente cu privire la cazul Magniţki.

În schimb, în filmul său, Nekrasov susţinea că el însuşi investigase cazul în amănunt şi dovedise că Browder era un şarlatan, iar întreaga poveste despre tortura la care fusese supus Magniţki şi despre moartea acestuia era „înşelătoria perfectă”.

„Aşa a dat-o Nekrasov. S-a folosit de vocea mea ca să legitimizeze prima oră a peliculei, apoi spune: «Sunt un detectiv atât de priceput, încât am descoperit lacune în poveste. E un crater imens, iar Browder minte pe toată lumea». Astfel, Nekrasov, a compilat un film şi se pregătea să-l prezinte la Parlamentul European.”

Browder a contactat companiile de producţie, le-a trimis informaţii corecte şi le-a ameninţat că depune plângere pentru defăimare, dacă acestea distribuie filmul.

Mama lui Serghei Magniţki a trimis o scrisoare către Parlamentul European, în care spunea că fiecare parte din film în care Nekrasov minţea despre fiul său putea fi dezminţită cu uşurinţă prin intermediul zecilor de documente originale.

La proiecţia de film nu au participat mulţi parlamentari. Totuşi, două persoane numite de Magniţki s-au prezentat: Pavel Karpov, unul dintre poliţiştii implicaţi în complot, şi Andrei Pavlov. Pavlov e avocatul lui Dmitri Kluiev, cel care era proprietarul băncii ruseşti Universal Savings Bank la vremea când a fost comisă frauda. Kluiev era un şarlatan condamnat şi, probabil, era unul dintre cei care orchestraseră întreg planul. În plus, la proiecţie au fost

prezente şase dintre cele mai mari posturi de televiziune din Rusia.

Chiar înainte de proiecţia programată la Bruxelles, evenimentul a fost anulat.

Posturile ruseşti au transformat anularea într-un scandal şi au realizat reportaje în care spuneau că încălca „libertatea de exprimare” şi dovedea că „există cenzură în Occident”.

Mass-media rusească i-a intervievat pe toţi cei prezenţi în sala de proiecţie aproape goală. Unul dintre aceştia era Natalia Veselniţkaia, avocata care îl apăra pe Denis Kaţâv, suspectat de spălare de bani în cazul sumelor obţinute în urma săvârşirii infracţiunii demascate de Magniţki.

Potrivit unui articol scris de agenţia rusă de ştiri Tass, Veselniţkaia se număra printre organizatorii premierei. În această calitate, Veselniţkaia a declarat pentru mass-media rusească că organizatorii primiseră o scrisoare din partea lui Browder, prin care îi ameninţa că intentează proces. Aceasta pentru că, potrivit spuselor lui Veselniţkaia, filmul ar fi demonstrat „o altă variantă a poveştii, diferită de versiunea pe care o prezentase Browder” publicului din Occident.

Ba chiar postul rus TV5 a dezvăluit că Veselniţkaia se număra printre cei care îi furnizaseră regizorului Nekrasov adevăratele dovezi şi documente de mărturie ce stăteau la baza filmului.

După eveniment, Veselniţkaia a postat pe Facebook, susţinând că Browder „scuipase pe valorile UE, iar asta se va întoarce asupra lui ca un tsunami”. Cealaltă postare a sa a dezvăluit că aceasta călătorea împreună cu delegaţia

care îl includea pe Pavel Karpov, unul dintre suspecţii de crimă.

Mass-media internaţională a prezentat de asemenea reportaje despre anularea evenimentului. Fără a cunoaşte în prealabil cazul Magniţki, mulţi jurnalişti au descris o „controversă referitoare la libertatea de exprimare”, privind anularea unui documentar în inima Uniunii Europene.

În Norvegia, operaţiunea lui Nekrasov s-a bucurat de un mare succes. Anumite părţi ale presei norvegiene au preluat povestea despre un om de afaceri bogat care s-a folosit de legăturile şi de averea sa pentru a „restrânge libertatea de exprimare”. O fundaţie norvegiană care sprijinea libertatea de exprimare investise în realizarea filmului, iar Nekrasov s-a folosit de propriile legături din Norvegia pentru a da interviuri doar din perspectiva sa şi pentru a-l denigra pe Browder.

„Un activist norvegian pentru drepturile omului a spus că oamenilor le plăcea povestea în care un tip bogat şi rău îi minte pe toţi pentru ca, mai apoi, un artist de vârstă mijlocie cu părul grizonat să-i dea în vileag minciunile. Asta în pofida faptului că eu încercam să împiedic denigrarea unui bărbat care murise. Pentru mine, aceasta e partea cea mai şocantă.”

După ce Nekrasov şi compania de producţie cinematografică „Piraya Film” au creat o atmosferă ostilă în mass-media în ceea ce priveşte numele Browder şi Magniţki, mulţi politicieni norvegieni se temeau să fie asociaţi cu Browder şi s-au îndepărtat de el.

„Ulterior, n-am mai putut să fac lobby pentru Legea Magniţki în Norvegia. E păcat: Norvegia a fost una dintre ţările în care propaganda rusească chiar a funcţionat.”

Văduva lui Serghei Magniţki a trimis scrisori către posturile de televiziune europene care aveau în program difuzarea filmului lui Nekrasov. În curând, posturile din Germania şi din Franţa şi-au anulat planurile, iar multe altele i-au solicitat clarificări regizorului.

Ulterior, când filmul a fost difuzat la Washington şi la Moscova, Nekrasov a făcut un tur şi şi-a prezentat „investigaţiile” la posturile TV Sputnik, RT şi la alte canale de propagandă.

De asemenea, acesta a fost intervievat de numeroase ori în calitate de expert în cazul Magniţki, în cadrul secţiunii culturale a unuia dintre cele mai mari cotidiene scandinave, ziarul finlandez Helsingin Sanomat. Nekrasov a reiterat în paginile cotidianului aceleaşi lucruri pe care le spusese şi mass-mediei ruseşti: se întreba dacă nu cumva „Uniunea Europeană era Coreea de Nord din zilele noastre, întrucât nu exista niciun fel de libertate de exprimare ca să-şi prezinte documentarul”. Mai târziu, în cotidianul Helsingin Sanomat a apărut un citat dat de Heidi Hautala, cum că Veselniţkaia nu prea avea legături cu Kremlinul.

De fapt, aceasta chiar avea legături.

AGENŢI NEÎNREGISTRAŢI

Între timp, la Washington, D.C. a fost demarată o operaţiune de influenţă împotriva lui Bill Browder şi a Legii

Globale Magniţki. Proiectul de lege fusese votat de Senat în decembrie 2015 şi urma să fie analizat de Comitetul pentru afaceri externe din Camera Reprezentanţilor a Congresului Statelor Unite ale Americii.

Browder mi-a spus că: „Pentru Putin era foarte supărător faptul că numele lui Magniţki fusese pus pe un act legislativ global. E o insultă la adresa ruşilor că Magniţki a devenit simbolul îngheţării bunurilor, aşa că au lansat o campanie de lobby foarte costisitoare la Washington”.

Fiind parte din campanie, filmul lui Nekrasov era menit să facă publicul să pună la îndoială ceea ce i se întâmplase cu adevărat lui Magniţki şi cine era de fapt criminalul. Oricine vedea pelicula fără să ştie în prealabil aspecte legate de caz era puternic indus în eroare.

Prin urmare, s-au făcut presiuni pentru ca filmul să fie proiectat şi în Congresul SUA, strategia fiind ca proiecţia să aibă loc chiar înainte ca aceştia să ia o decizie cu privire la adoptarea Legislaţiei Globale Magniţki.

Campania de influenţă includea avocaţi, lobby-işti şi societăţi de relaţii cu publicul, care îi contactau pe legiuitori pentru a-i convinge să conteste legea propusă, sau măcar să elimine numele lui Magniţki din titlul legii.

Centrul de activitate utilizat pentru a coordona atacurile era o organizaţie cu sediul la Washington, numită „Human Rights Accountability Global Initiative Foundation”, sau HRAGI (Fundaţia Iniţiativei globale pentru răspunderea în materie de drepturile omului). Organizaţia fusese proaspăt înregistrată în acelaşi an, în februarie 2016.

Fundaţia avea drept obiectiv realizarea unui troc: dacă legislaţia Magniţki era abrogată, atunci putea fi restituit dreptul familiilor americane de a adopta copii ruşi.

Site-ul fundaţiei nu mai este activ, însă poate fi găsit în arhivele online. În 2016, HRAGI susţinea online că obiectivul său era de a „consolida relaţiile dintre SUA şi Rusia”. De asemenea, se părea că fundaţia colecta donaţii prin intermediul site-ului său.

Ulterior, analiza donaţiilor a indicat faptul că HRAGI era, de fapt, finanţată de rusul Denis Kaţâv, beneficiarul de pe urma furtului banilor companiei Hermitage. Natalia Veselniţkaia, avocata lui Kaţâv, s-a prezentat cel puţin o dată drept reprezentantul fundaţiei.

Echipa lui Browder a aflat că unul dintre lobby-iştii HRAGI era Rinat Ahmetşin.

Potrivit oficialilor americani, Ahmetşin era un fost agent de informaţii din cadrul serviciilor militare sovietice. Acesta are dublă cetăţenie ruso-americană.

Dubla cetăţenie în cazul Rusiei este un aspect interesant în materie de securitate.

Legislaţia rusă îi obligă pe toţi cetăţenii ruşi să respecte legile ţării şi să îndeplinească ordinele funcţionarilor ruşi de securitate, inclusiv pe cei cu dublă cetăţenie.

În aprilie, HRAGI îi plătise lui Ahmetşin suma de 10 000 de dolari, după care acesta începuse să facă lobby împotriva legislaţiei Magniţki.

Una dintre cele mai importante ţinte ale sale, pe lângă care acesta trebuia să facă lobby, era congresmenul american Dana Rohrabacher care, la acea vreme, era preşedintele Subcomitetului pentru Europa, Eurasia şi ameninţări emergente din cadrul Camerei Reprezentanţilor şi un binecunoscut susţinător al preşedintelui Putin.

În mai, Ahmetşin şi un alt lobby-ist, fost congresmen, au mers la sediul Congresului şi au avut o întrevedere cu Rohrabacher. Aceştia i-au cerut congresmenului să întârzie Legea Globală Magniţki şi să înlăture numele acestuia din titlul legii.

În aprilie, congresmenul Rohrabacher a acceptat să fie implicat într-o operaţiune de influenţă venită direct din partea Rusiei şi a primit materiale în care era defăimat Browder. La Moscova, acesta s-a întâlnit cu reprezentanţi ai guvernului rus. Cel puţin unul dintre cei cu care s-a întâlnit se afla pe lista Magniţki de sancţiuni şi era un consilier apropiat al preşedintelui Putin.

Materialele referitoare la Browder pe care le primise Rohrabacher de la Moscova erau, chipurile, marcate ca fiind „confidenţiale”. Acestea proveneau de la Procurorul General al Rusiei, deci chiar de la Yuri Chaika.

Ziarul online american The Daily Beast a obţinut documentele pe care le primise Rohrabacher. Acestea conţineau aceleaşi acuzaţii false care fuseseră prezentate atât în filmul lui Nekrasov, cât şi în multe alte programe TV din Rusia, dar şi în scrisoarea deschisă a lui Chaika.

Potrivit materialelor, „schimbarea atitudinilor din Congres cu privire la Magniţki... ar putea avea consecinţe favorabile pentru partea rusă”.

Cei de la Moscova i-au furnizat lui Rohrabacher şi o copie a filmului realizat de Nekrasov.

După întrevederile cu funcţionarii guvernamentali ruşi şi cu Ahmetşin, Rohrabacher a început să întârzie Legea Globală Magniţki. De asemenea, acesta a propus eliminarea numelui Magniţki din titlul Legii, întocmai după cum fusese instruit.

În plus, a început să promoveze filmul lui Nekrasov în Congresul american şi voia să organizeze o audiere la care să fie chemat Browder. Iniţiativele sale au fost respinse. Curând după aceea, membrii personalului său au început să promoveze proiecţia filmului realizat de Nekrasov şi în alte locuri din Washington, D.C. Aceştia au trimis e-mailuri către alţi congresmeni şi membri ai personalului, prin care îi invitau la proiecţia cinematografică programată pentru luna iunie.

La mijlocul lui iunie, filmul lui Nekrasov a rulat la Newseum, un muzeu de ştiri desfiinţat acum, care se află nu foarte departe de Capitol Hill. Potrivit reportajelor din mass-media, la eveniment au fost prezenţi câţiva consilieri ai congresmenilor şi doi oficiali din cadrul Departamentului de Stat. Lobby-istul Ahmetşin a fost şi el prezent, alături de Natalia Veselniţkaia.

Postul Radio Free Europe l-a întrebat pe Ahmetşin despre finanţarea evenimentului, despre care estimaseră că a avut un cost de cel puţin 12 500 de dolari. Ahmetşin a

declarat că facturile fuseseră plătite de HRAGIF, organizaţia deţinută de Denis Kaţâv.

De fapt, chiar în sânul capitalei SUA, era în curs de desfăşurare o operaţiune ostilă străină având drept obiectiv oprirea unei legi americane. Întreaga operaţiune fusese plătită de Denis Kaţâv, care spălase banii furaţi de la contribuabilii ruşi.

După proiecţia de film, funcţionarii ruşi au fost activaţi, primind sarcina de a-l denigra pe Bill Browder cu forţe proaspete. Serghei Lavrov, Ministrul de Externe, a declarat pentru mass-media rusească că „moartea lui Serghei Magniţki a fost rezultatul unei înşelătorii imense comise de acest... Browder, care este un escroc fără scrupule”. Procurorul general Chaika era de asemenea familiarizat cu proiecţia de film de la D.C. întrucât, pe 15 iunie, acesta a declarat că pelicula în sine „îi atribuie lui Browder verdictul «vinovat»”.

La rândul lor, Natalia Veselniţkaia şi clientul său Prevezon angajaseră mulţi alţi avocaţi, specialişti în relaţii cu publicul şi foşti jurnalişti cu reţele extinse pentru campanie. Personalul plătit a primit sarcina de a răspândi dezinformare în rândul congresmenilor şi în mass-media americană atât cu privire la Browder, cât şi la Magniţki.

Mâna de lucru angajată de Veselniţkaia îl includea pe Glenn Simpson. Simpson este fondatorul „Fusion GPS”, compania din spatele infamului Dosar Trump, care dezvăluie detalii cu privire la raporturile sexuale întreţinute de preşedintele Donald Trump într-o cameră de hotel rusească.

Simpson a contactat posturile de ştiri şi a răspândit informaţii false şi negative despre Bill Browder.

„Pe ruşi nu îi deranjează câtuşi de puţin să încerce 99 de iniţiative diferite şi n-au nicio problemă dacă niciuna nu funcţionează. În Rusia nu există niciun fel de monitorizare parlamentară a cheltuielilor şi nimeni nu întreabă dacă banii sunt cheltuiţi corespunzător”, spune Browder.

Însă legislaţia SUA cu privire la agenţii străini le impune acestora şi lobby-iştilor care deservesc interesele ţărilor străine să se înregistreze şi să se identifice. Bill Browder a observat că o întreagă ceată de lobby-işti care aveau legături cu Rusia încerca să intervină în procesul legislativ al unei legi americane, însă niciunul dintre aceştia nu se înregistrase în calitate de agent străin.

În iulie 2016, compania lui Browder a depus o plângere deoarece bănuia că fuseseră încălcate regulamentele privind activitatea de lobby. Hermitage a raportat organizaţia HRAGI, precum şi pe Rinat Ahmetşin, Glenn Simpson, Natalia Veselniţkaia şi pe încă alte şase persoane Departamentului de Justiţie al SUA.

„Ruşii profită şi găsesc persoane care sunt gata să abuzeze legile, după cum am şi văzut la Washington.”

În vreme ce operaţiunile fizice de influenţă străină împotriva Legii Magniţki erau în curs de desfăşurare la Capitol Hill, trolii online s-au activat şi ei.

O platformă online numită We the People (Noi, poporul) era proiectul derulat de administraţia preşedintelui Barack Obama pentru a-i încuraja pe cetăţenii americani să adreseze petiţii guvernului. Pe site, oamenii îşi prezintă

ideile referitor la modificări legislative şi adună semnături pentru a-şi sprijini petiţiile. Multe idei lansate pe platformă au ajuns să fie încorporate în legislaţie.

Cineva a lansat o petiţie pe site, prin care solicita Congresului SUA abrogarea Legii Magniţki. Potrivit argumentelor din petiţie, Legea fusese „adoptată ca urmare a acţiunilor de lobby desfăşurate de doi şarlatani (Browder şi Hodorkovski) şi discreditează legiuitorul SUA”.

Petiţia a adunat rapid peste 200 000 de semnături.

„Clar provenise din Rusia”, afirmă Browder.

Petiţia nu a generat niciun rezultat.

Mai devreme, în iunie, chiar după ce Donald Trump fusese desemnat candidatul republican la alegerile prezidenţiale, Natalia Veselniţkaia şi Rinat Ahmetşin avuseseră o întrevedere cu fiul acestuia, Donald Trump Jr. şi cu directorul de campanie al lui Trump, Paul Manafort, la Trump Tower.

Cu toate acestea, nimeni nu ştia nimic despre întâlnire... încă.

SANCŢIUNILE TREBUIE ANULATE

Frenezia iscată în jurul lui Bill Browder părea să se fi calmat pentru o vreme.

Legislaţia globală care îi sancţiona pe cei care abuzau de drepturile omului a fost adoptată de Congresul american în

decembrie 2016, cu tot cu numele lui Magniţki în titlu. Legiuitorii din multe alte ţări au devenit interesaţi de posibilitatea de a adopta, de asemenea, propriile Legi Magniţki la nivel naţional. După SUA, Estonia a fost primul stat care şi-a adaptat propria versiune a proiectului de lege.

În primăvara lui 2017, Comitetul judiciar al Senatului SUA şi-a concentrat atenţia asupra lobby-iştilor neînregistraţi, denunţaţi de Browder. Având în vedere faptul că Congresmenul Rohrabacher a fost zărit din nou alături de Rinat Ahmetşin, postul CNN l-a întrebat pe acesta dacă era de părere că Ahmetşin avea legături cu serviciile de securitate ruse.

Rohrabacher a declarat fără pic de ruşine „cu siguranţă n-aş exclude posibilitatea”. Mai multe detalii privind tentativele Kremlinului de a-i influenţa atât pe Rohrabacher, cât şi Legea Magniţki au apărut în vara anului 2017, când au fost demascate comunicaţiile lui Rohrabacher şi ale personalului său cu funcţionari ai guvernului rus.

Rohrabacher a recunoscut pentru ziarul online The Hill că, în 2016, primise „informaţii dăunătoare despre Legea Magniţki de la un aliat al Preşedintelui rus Vladimir Putin”. În cele ce au urmat, unul dintre consilierii lui Rohrabacher, şi anume Paul Behrends, şeful personalului Comitetului pentru afaceri externe, a fost concediat. În 2016, Behrends se întâlnise cu lobby-iştii anti-Magniţki, angajaţi de Veselniţkaia.

Veselniţkaia organiza de mult timp activităţi în umbră. Pe 7 iulie 2017, situaţia acesteia s-a schimbat peste noapte. Cotidianul The New York Times a publicat pentru prima

dată ştirea: vara anterioară, aceasta se întâlnise cu cei din cadrul campaniei Trump.

Potrivit primelor informaţii, întrevederea fusese organizată deoarece lui Trump Jr. îi fuseseră promise dovezi „cu caracter incriminator” despre Hillary Clinton, candidata democraţilor la prezidenţiale, totul din surse ruseşti.

În curând, a fost relevat faptul că, în cadrul întâlnirii ce avusese loc la Trump Tower, Veselniţkaia şi Ahmetşin abordaseră în mod specific necesitatea abrogării sancţiunilor aplicate de SUA, în temeiul Legii Magniţki.

Iniţial, Veselniţkaia a negat orice legătură cu guvernul rus şi a declarat presei că acţionase „în mod independent”.

Însă, la postul TV rus RT, aceasta a relatat o cu totul altă poveste. În interviu, Veselniţkaia l-a acuzat pe Browder că inventase întreaga poveste cu privire la ceea ce i se întâmplase lui Magniţki şi a spus că a vrut să-l avertizeze pe Trump Jr. despre Browder, pe care l-a descris drept „maestru în arta manipulării”.

După ce a fost dezvăluită întrevederea la nivel înalt pe care o avusese Veselniţkaia, Bill Browder a fost chemat să depună mărturie înaintea Comitetului judiciar al Senatului SUA.

În 2017, la finalul lunii iulie, Browder a depus mărturie şi a descris rolul avocatei Veselniţkaia în cadrul campaniei de lobby desfăşurate în Congresul american, în vederea abrogării Legii Magniţki.

Browder a dat numele tuturor celor care au participat la răspândirea de informaţii false cu privire la el şi la Magniţki, atât la Capitol Hill, cât şi în mass-media.

„Cât timp au desfăşurat operaţiuni la Washington D.C., aceştia nu au indicat niciodată faptul că acţionau în numele intereselor guvernului rus şi nici nu au depus documente prin care divulgau scopul activităţilor, impuse prin Legea privind înregistrarea agenţilor străini”, a declarat Browder la audiere.

Imediat după mărturia lui Browder, Rusia a emis o nouă Alertă roşie pe numele său la Interpol, pentru a şasea oară. O vreme, Browder şi-a pierdut viza de călătorie către SUA, însă i-a fost restituită curând, întrucât Interpol a identificat alerta drept întemeiată pe motive politice.

Ulterior, Veselniţkaia a fost interogată amănunţit cu privire la activităţile sale de la Washington în cadrul unei audieri de la Comitetul Judiciar al Senatului. Potrivit spuselor acesteia, adoptarea Legii Magniţki era „rezultatul a ani întregi de sentimente antiruse, care au făcut lobby şi au stârnit ură faţă de ruşi şi faţă de Rusia”.

Avocata a reiterat afirmaţiile false cum că povestea lui Magniţki nu fusese niciodată verificată în mod independent şi profesionist în Statele Unite când, de fapt, fusese investigată şi documentată în SUA, în Rusia şi în Europa.

Ba mai mult, Veselniţkaia l-a atacat din nou pe Browder, spunând că acesta era „un infractor care renunţase la cetăţenia sa americană pentru a scăpa de plata impozitelor”. De asemenea, Veselniţkaia a prezentat şi un

complot detaliat, însă fictiv, despre care susţinea că ar fi fost pus la cale de Browder.

Femeia a depus mărturie şi despre întrevederile sale cu Rohrabacher, atât în Rusia, cât şi la Washington, precum şi despre rolul pe care îl avusese în ceea ce priveşte proiecţia filmului lui Nekrasov, de la Newseum.

Mărturia sa este notorie prin prisma unui singur fapt: dovedeşte că Veselniţkaia îl investigase pe Browder şi îi urmărise activităţile, în cel mai mic detaliu, timp de ani de zile. Aceasta cunoştea şi cel mai nesemnificativ amănunt despre prezentările publice ale acestuia, îi analizase discursurile şi citase fiecare document de pe site-ul lui Browder.

Ba chiar îi numise şi pe jurnaliştii care scriseseră despre Browder şi pe cei care luaseră parte la parcursul Legii Magniţki.

Declaraţia sa cuprinzătoare pare a fi extraordinară, mai ales dat fiind faptul că, în calitate de avocată, putem presupune că fişa postului său probabil nu include urmărirea activităţilor desfăşurate de persoane fizice străine.

În mod surprinzător, Veselniţkaia a dezvăluit direct că acţionase în calitate de informator al Procurorului general rus: aceasta a spus că, în 2015, trimisese „informaţii despre veniturile de miliarde de dolari ale lui Browder din activităţi infracţionale, în Rusia”, atât Parchetului, cât şi unor anchetatori.

La baza celor spuse de Veselniţkaia se aflau aceleaşi puncte de discuţie pe care funcţionarii ruşi implicaţi în uciderea lui Magniţki le răspândiseră sistematic ani de zile.

În plus, aceasta a mai adăugat încă o notă de politică externă în mărturie: potrivit spuselor sale, „Legea Magniţki ar aduce atingere relaţiilor dintre SUA şi Rusia”.

ÎNDATORIREA

În cursul anului 2017, Legile Magniţki au fost promulgate în Regatul Unit, în Lituania şi în Canada. După ce legea a fost promulgată unanim în Canada, Rusia a trimis din nou o Alertă roşie pe numele lui Bill Browder, la Interpol.

Tot în acelaşi an, în august, Comitetul judiciar al Senatului american l-a interogat pe Glenn Simpson cu privire la activitatea desfăşurată de acesta în cadrul Fusion GPS şi despre legăturile sale cu Natalia Veselniţkaia, cu Rinat Ahmetşin şi cu alţii, când aceştia făcuseră lobby în încercarea de a abroga Legea Magniţki, în calitate de agenţi neînregistraţi.

Audierea a confirmat două lucruri: Simpson fusese plătit să descopere în mod profesionist şi sistematic materiale compromiţătoare despre Browder. Salariul său era plătit de aceeaşi firmă de avocatură care apărase societatea „Prevezon Holdings” deţinută de rusul Denis Kaţâv în procesul de milioane de dolari, în care compania fusese acuzată de spălare de bani, legat de investigaţiile desfăşurate de Magniţki.

Audierea a relevat de asemenea şi faptul că Simpson nici măcar nu se obosise să verifice istoricul clienţilor săi. Acesta, pur şi simplu, a susţinut că nu ştia nimic nici despre trecutul lui Denis Kaţâv, nici despre tatăl acestuia, Piotr Kaţâv.

Glenn Simpson a declarat înaintea Comitetului că Fusion GPS, compania sa, presta servicii pentru firma de avocatură „Baker & Hostetler" care, la rândul său, lucra pentru clientul Nataliei Veselniţkaia, Prevezon. Îndatorirea oficială a lui Simpson era de a sprijini litigiul în cauza Prevezon.

Firma de avocatură „Baker & Hostetler" îl plătise pentru a investiga practicile economice ale lui Bill Browder, activităţile desfăşurate de acesta în Rusia în trecut, precum şi „istoricul lui Browder de evitare a plăţii impozitelor". În principal, Simpson şi-a îndeplinit îndatorirea prin analizarea documentelor pe care le primise de la „Baker & Hostetler" şi prin examinarea registrelor publice. Acesta a recunoscut cooperarea cu mai mulţi avocaţi implicaţi în proiectul „să-l rezolvăm pe Browder".

Simpson a declarat înaintea Comitetului că descoperise dovezi cu privire la presupusa evaziune fiscală săvârşită de Browder în anii în care îşi desfăşurase afacerea în Rusia. Îi ceruse lui Browder informaţii suplimentare însă, întrucât acesta refuzase, Simpson începuse să-i trimită citaţii în 2014. Prin intermediul a trei astfel de citaţii, Simpson urmărise să-l constrângă pe Browder să vorbească despre afacerile sale sub jurământ, în SUA.

Parte din sarcina pe care o primise era să furnizeze mass-media informaţii despre „istoricul lui Browder". Acesta a

recunoscut că anumite părţi din informaţiile pe care le dăduse presei nu erau deloc favorabile pentru Browder. În plus, Simpson le recomandase unor jurnalişti nume care ar fi fost demne să fie invitate la Newseum pentru a viziona filmul lui Nekrasov.

Acesta a negat că fusese tocmit împotriva lui Browder în numele firmei „Baker & Hostetler”, pentru a combate Legea Magniţki propriu-zis. Cu toate acestea, a recunoscut că firma de avocatură dăduse instrucţiuni Fusion GPS să îi predea munca de cercetare despre Browder lui Rinat Ahmetşin, care, la rândul său, a făcut lobby împotriva Legii în Congres. Simpson a afirmat că nu ştia că Ahmetşin era înregistrat în calitate de lobby-ist al organizaţiei HRAGI.

Potrivit spuselor sale, compania lui, Fusion GPS, nu ar fi putut încălca legislaţia SUA cu privire la cerinţele pentru înregistrarea agenţilor străini, întrucât fusese angajată de o firmă americană de avocatură.

Simpson a împărtăşit şi părerile sale iniţiale cu privire la Veselniţkaia. Acesta a declarat că avocata nu era un pion important la Kremlin, spunând că „încă nu se poate afirma cu certitudine” dacă femeia are sau nu legături cu serviciile secrete ruse. Simpson a declarat că a fost şocat când a citit de întrevederea acesteia cu Trump Jr.

Demersul de a-i înmâna citaţiile lui Browder fusese dificil, a mai spus el. Ultima tentativă de a înmâna citaţia a fost filmată intenţionat şi postată pe YouTube. Filmuleţul prezintă şi un „lacheu” care îi vorbeşte agresiv lui Browder, îl urmăreşte până la maşină şi îl face pe acesta să se eschiveze de el.

Simpson a declarat cu mândrie în cadrul audierii, cum activitatea sa este prezentă în toate dosarele din instanţă, chiar dacă nu apare explicit numele lui.

Însă acesta nu a menţionat cel mai important aspect: niciuna dintre citaţiile sale împotriva lui Browder nu a avut succes. Toate au fost respinse în instanţă.

Bill Browder a făcut o afirmaţie interesantă despre tehnica ruşilor de a manipula căutările pe Google. De exemplu, revista americană The New Republic a publicat un articol de dezinformare, care prezenta o imagine suspectă a lui Browder, în care erau vehiculate informaţii incorecte despre citaţii şi apăreau linkuri către filmuleţul josnic de pe YouTube cu încercarea de înmânare a citaţiei, totul fiind iniţiat de Glenn Simpson.

Articolul a ţinut mult timp prima pagină a căutărilor de pe Google despre Bill Browder, în pofida faptului că, de-a lungul anilor, au apărut sute de articole despre Browder, citite de un public mult mai larg, cu linkuri mai relevante.

„Una dintre tacticile ruşilor este să aibă chiar şi un singur articol negativ într-o publicaţie relativ respectabilă. Când reuşesc să bage un astfel de articol, aceştia dispun de tehnologia necesară pentru a-l pune pe prima pagină de căutări pe Google, drept rezultat al căutării numelui tău, şi se asigură că acolo rămâne.”

Bill Browder a contactat filiala Google din SUA pentru a le aduce la cunoştinţă manipularea, însă nu s-a luat nicio măsură în această privinţă.

În decembrie 2017, Procurorul special Robert Mueller a solicitat o examinare a activităţilor organizaţiei HRAGI.

Când agenţia de ştiri Bloomberg a investigat finanţele organizaţiei, s-a descoperit că Denis Kaţâv donase 150 000 de dolari fundaţiei şi îi determinase şi pe ceilalţi prieteni ai săi, afacerişti ruşi, să doneze şi ei sume considerabile.

NU RĂSPUNDEM LA ACEASTĂ ÎNTREBARE

În acelaşi an, mai târziu, a venit rândul lui Rinat Ahmetşin să fie audiat de Comitetul judiciar al Senatului. Comitetul dorea să obţină informaţii mai clare cu privire la posibilele legături ale acestuia cu serviciile sovietice sau ruse de informaţii. Aceştia i-au adresat numeroase întrebări lui Ahmetşin, cu privire la întrevederile sale cu echipa lui Trump.

Un fapt interesant pe care l-a dezvăluit Ahmetşin Comitetului a fost că, una dintre intenţiile avute în ceea ce priveşte întrevederea cu Trump Jr. a fost aceea de a influenţa campania Trump şi de a inspira discuţii în cadrul campaniei prin furnizarea de informaţii despre „escrocul” Browder şi de fapte referitoare la „povestea inventată cu eroul Serghei Magniţki”, precum şi date despre „înşelătoria orchestrată de Browder”.

Numeroase aspecte abordate de acesta erau tot aceleaşi pe care le vehiculaseră înainte atâţia alţii care răspândiseră mizerii despre Browder. În principal, acesta s-a folosit de audiere pentru a-i mânji şi mai mult reputaţia lui Browder.

La fel ca şi în cazul Nataliei Veselniţkaia, Ahmetşin a declarat de asemenea înaintea Comitetului că voia să demaşte faptul că guvernul american nu verificase în mod corespunzător poveştile spuse de Browder, iar asta, la rându-i, dusese la adoptarea Legii Magniţki şi la deteriorarea ulterioară a relaţiilor SUA-Rusia.

Acesta a negat că lucrase vreodată cu Uniunea Sovietică, cu serviciile de informaţii militare ruse, sau că ar fi fost agent de informaţii sau de contrainformaţii. În schimb, Ahmetşin a declarat că unitatea sa din cadrul armatei Uniunii Sovietice sprijinea unitatea de informaţii, spunând că el activa în calitate de „osobist", concept pe care l-a definit drept soldat aflat în slujba serviciului special. De regulă, termenul în limba rusă osobist se referă în mod specific la angajaţii unităţilor de informaţii sau de contrainformaţii, a căror specialitate este vânarea şi demascarea inamicului.

Acesta a confirmat că HRAGI fusese înfiinţată de avocatul lui Denis Kaţâv, şi anume Veselniţkaia. Însă, potrivit spuselor lui Ahmetşin, obiectivul nu era revocarea sancţiunilor pentru a-i mulţumi pe cei de la Kremlin. În schimb, acesta a spus că se întâlnise cu membri ai Congresului american pentru a-i încuraja să verifice faptele din cazul Magniţki.

Când a fost întrebat de activitatea pe care o desfăşurase pentru HRAGI şi scopul acesteia, iniţial, Ahmetşin nu a răspuns, ci doar a reiterat faptul că citise documentele în limba rusă, furnizate de firma „Baker & Hostetler", cu privire la mărturiile lui Magniţki şi identificase inconsecvenţe.

Potrivit spuselor sale, din documente lipseau paragrafe şi nu erau menţionate numele agenţilor de poliţie. Aceasta era o veche acuzaţie care provenea din Rusia şi care fusese demontată în repetate rânduri.

La fel ca pelicula lui Nekrasov, Ahmetşin a conchis că Magniţki nu fusese, de fapt, un informator când depusese mărturie, iar descrierile evenimentelor petrecute erau complet diferite de cele prezentate de Browder.

În plus, acesta a afirmat că povestea lui Browder se tot schimba. În final, a acuzat Departamentul pentru Securitate Naţională din Statele Unite că a dat copy-paste la informaţii neverificate de pe site-ul lui Browder.

Ahmetşin a susţinut că nu-l reprezenta pe Denis Kaţâv sau compania Prevezon. Cu toate acestea, cei care l-au audiat obţinuseră e-mailurile jurnaliştilor de la agenţia „Bloomberg News”, care demonstrau că Ahmetşin era identificat drept persoana care gestiona apelurile jurnaliştilor către Denis Kaţâv şi către societăţile acestuia, care aparţineau de Prevezon. În plus, Ahmetşin făcuse referire la Glenn Simpson, cel cu Fusion GPS, numindu-l persoana care putea furniza presei detalii suplimentare, dacă era necesar.

În cadrul audierii, Ahmetşin a prezentat de asemenea propria variantă a întrevederii cu cei din campania lui Trump: Veselniţkaia îl invitase să i se alăture fără a-l anunţa în prealabil şi nu avuseseră timp să planifice întrevederea dinainte. Pur şi simplu o sfătuise pe aceasta să înceapă discuţia cu nişte plezanterii şi să felicite organizatorii campaniei lui Trump pentru câştigarea alegerilor primare.

Ahmetşin a spus că Veselniţkaia îşi adusese propriile investigaţii la întrevedere. Era vorba despre o serie de „documente pe suport de hârtie, care prezentau anumite încălcări comise de unele fonduri speculative americane, descriau cum pătrunseseră acestea pe piaţa rusească a valorilor mobiliare şi încălcaseră atât legislaţia rusă, cât şi cea americană în materie de valori mobiliare şi de reglementări fiscale, toate acestea sub conducerea lui Browder”.

Potrivit lui Ahmetşin, fondul speculativ şi Browder angajaseră persoane cu deficienţe mintale pentru a solicita o reducere fiscală de 35%. Acesta a presupus că Veselniţkaia voise să „demaşte rolul lui Browder în faţa lui Trump Jr”.

Atunci când membrii Comitetului l-au întrebat de ce documentele aduse de Veselniţkaia i-au interesat pe cei din tabăra lui Trump, Ahmetşin nu prea a dat un răspuns. Acesta a declarat că, la final, nota lui Veselniţkaia menţiona că fondul speculativ încălca „legile fiscale şi că transferase 880 de milioane de dolari din Rusia”. Potrivit spuselor lui Ahmetşin, compania era unul dintre cei mai mari la contribuitori ai Comitetului Naţional Democrat, partidul lui Hillary Clinton, candidata la alegerile prezidenţiale.

„Iar Veselniţkaia investigase înşelătoria”, a afirmat Ahmetşin.

În cadrul întrevederii, Ahmetşin începuse, de asemenea, să vorbească despre relaţiile Rusia-SUA, care s-ar putea deteriora pe baza unei minciuni, referindu-se aici la Legea Magniţki.

„Don Jr. a spus: hai să ne întâlnim din nou după ce câştigăm”, a declarat acesta în faţa Comitetului. În plus, în iulie 2017, când a apărut ştirea despre faptul că echipa lui Trump se întâlnise cu ruşii pentru a obţine informaţii compromiţătoare despre Hillary Clinton, Ahmetşin a spus că o ajutase pe Veselniţkaia să dea un interviu pentru postul american de televiziune NBC, sfătuind-o să se îmbrace frumos şi să fie relaxată.

Comitetul a fost interesat de obţinerea documentului elaborat de Veselnitskaya, în vederea examinării acestuia, şi a întrebat dacă informaţiile din document erau relevante pentru activitatea desfăşurată de HRAGI.

„Nu. E relevant doar pentru a demonstra că persoana care se află în spatele Legii Magniţki este un şarlatan, un escroc şi un infractor. Însă, în afară de asta, nu.”, a afirmat Ahmetşin.

Cei care l-au audiat au dorit să afle dacă informaţiile prezentate lui Trump Jr. au fost asemănătoare cu cele pe care Ahmetşin le prezentase congresmenilor americani.

Potrivit acestuia, a existat o uşoară diferenţă, întrucât sugerase „că aceasta ar putea deveni o problemă în cadrul campaniei, fiind ceva ce ar putea fi adus în discuţie în timpul dezbaterilor şi al altor evenimente, însă ceea ce le solicitase membrilor Congresului era să analizeze faptele”.

Audierea s-a axat de asemenea pe cina la care au participat Veselniţkaia, congresmenul Rohrabacher şi alţii la Clubul Capitol Hill în 2016, precum şi pe întrevederea dintre Ahmetşin şi Rohrabacher, de la Berlin.

Potrivit spuselor lui Ahmetşin, congresmenul îl întrebase dacă ştia „Ce se mai întâmplă cu Browder şi cazul Prevezon”. Acesta a susţinut că nu-i ceruse lui Rohrabacher să facă nimic în legătură cu respectivul caz, „căci există o separaţie a puterilor şi nici măcar profetul Mohammed nu ar putea ajuta Prevezon chiar dacă ar vrea”.

„Astfel, să sugerezi că am acţionat vreodată în interesul Prevezon este absurd şi incorect. Apoi, Rohrabacher a zis despre Browder că e un mare mincinos.”

Întâlnirea de la Berlin dăduse naştere unui articol scris de jurnalistul CNN Michael Weiss. Fără a aduce dovezi, Ahmetşin le-a spus celor din Comitet că Weiss s-ar putea să fie compensat de Browder pentru articolele scrise, ceea ce nu era adevărat.

Atunci când i s-a solicitat să clarifice aceste descoperiri şi analize, avocatul lui Ahmetşin a intervenit şi a spus că nu vor răspunde la întrebare.

De asemenea, Ahmetşin a negat şi că ar fi avut vreo legătură de serviciu cu funcţionarii ruşi. Totuşi, acesta a dezvăluit faptul că, în 2016, îl întâlnise pe Procurorul general Yuri Chaika la ziua de naştere a lui Denis Kaţâv. Ahmetşin l-a descris pe Kaţâv drept „un om bun şi o persoană de treabă”.

LOBBY-IST SUSPECTAT CĂ AR FI SPION

În decembrie 2017, Trezoreria SUA a mai adăugat încă 13 nume pe lista Magniţki de sancţiuni. Printre acestea se

număra şi Andrei Pavlov, unul dintre cei suspectaţi că ar fi pus la cale complotul împotriva companiei Hermitage. Un alt nume era Artem Chaika, fiul Procurorului general Yuri Chaika, şi care beneficiase financiar de pe urma statutului profesional al tatălui său.

Câteva zile mai târziu, la un post de televiziune rus, Yuri Chaika l-a atacat pe Browder, numindu-l liderul unui grup infracţional transnaţional, care este urmărit penal în temeiul legislaţiilor naţionale şi internaţionale, pentru o serie de infracţiuni fiscale şi alte infracţiuni financiare săvârşite în Rusia şi în alte state.

Postul RT a susţinut că Browder ar fi suspectat de spălare de bani la scară largă şi că ar fi fost deja condamnat la zece ani de închisoare pentru evaziune fiscală. De asemenea, s-a spus că ar fi făcut lobby pentru legislaţia antirusă în SUA.

În zilele ce au urmat, atât Ministrul de Externe Lavrov, cât şi Chaika, au dat mai multe interviuri, denigrându-l pe Browder.

Câteva zile mai târziu, Browder a fost condamnat din nou la închisoare în Rusia, hotărârea fiind pronunţată în lipsă. De această dată, a fost condamnat la nouă ani de închisoare pentru evaziune fiscală şi faliment fraudulos. În anul anterior, apăruseră documente de la instanţa rusă, care conţineau noi acuzaţii închipuite: Browder era suspectat că ar fi avut legături cu morţile a trei cetăţeni ruşi, care contribuiseră la frauda fiscală descoperită de Magniţki.

Minciunile şi acuzaţiile răspândite în mod sistematic despre Browder sunt greu de cuprins cu mintea.

Browder spune că au fost întrecute numeroase limite între răspândirea de calomnii şi libertatea de exprimare, de numeroase entităţi ruseşti şi de oameni care lucrează pentru ruşi. Pe acesta nu l-a interesat niciodată să-i dea în judecată pe cei care derulau campanii în scopul defăimării sale. Browder nu a depus plângeri penale împotriva lor şi, oricum, nici măcar nu ar avea timp să facă asta.

În schimb, acesta s-a concentrat pe activităţile pe care le consideră a fi mai dăunătoare: să determine organele de poliţie să intenteze proces împotriva făptaşilor care beneficiază de pe urma infracţiunilor demascate de Magniţki în ţările din Occident şi să le demaşte reţelele de spălare de bani.

Bill Browder continuă să se deplaseze prin întreaga lume pentru a-i informa pe oameni despre fărădelegile comise de regimul lui Putin şi despre climatul în materie de investiţii din Rusia. De asemenea, el desfăşoară campanii în vederea sancţionării celor care încalcă drepturile omului şi se întâlneşte cu parlamentarii din ţările interesate de impunerea Legii Magniţki.

Recent, Browder a fost martor în cadrul unei audieri de la Washington, D.C., despre amestecul Rusiei în Guatemala. În plus, scrie un scenariu pentru un film de Hollywood, bazat pe propriile experienţe cu Rusia lui Putin.

În ianuarie 2018, procurorii spanioli au deschis o anchetă privind spălarea de bani în cazul unei sume de 30 de milioane de lire provenite din activităţi infracţionale, demascate de Magniţki, sumă care fusese cheltuită de ruşi pe proprietăţi imobiliare.

Când Browder a mers în Spania pentru a se întâlni cu cel care se ocupa de caz, un procuror faimos pe cazuri privind Mafia spaniolă, a fost arestat de poliţie din cauza alertelor trimise de ruşi la Interpol; a fost interogat la secţie, însă a fost eliberat la scurt timp. Astfel, minciunile răspândite de Rusia i-au provocat mari greutăţi.

În aprilie 2018 au urmat şi mai multe răsturnări de situaţie cu privire la treburile Nataliei Veselniţkaia din Trump Tower: postul NBC şi ziarul The New York Times au dezvăluit că legăturile acesteia cu Kremlinul sunt mult mai strânse decât lăsase ea să se înţeleagă.

E-mailurile sale, obţinute de o organizaţie a activistului pro-democraţie Mihail Hodorkovski, demonstrau că, încă din 2014, Veselniţkaia era o sursă de informaţii pentru Procurorul general Yuri Chaika. Ea însăşi a recunoscut că, din 2013, „comunica activ” cu biroul Procurorului general al Rusiei.

În martie 2018, Veselniţkaia a fost audiată de anchetatorii din cadrul Comisiei pentru informaţii a Senatului SUA. Audierea nu a fost făcută publică însă, potrivit spuselor sale, a fost întrebată despre întrevederea de la Trump Tower şi despre aşa-numitul „Dosar Trump”.

Cu toate acestea, Legea Globală Magniţki era bine mersi. În iulie 2018, în temeiul Legii Globale Magniţki, guvernul american a sancţionat trei cetăţeni din Nicaragua pentru încălcarea drepturilor omului şi pentru corupţie.

Adesea, angajaţii şi „cârtiţele” Kremlinului demarează proceduri penale atunci când sunt expuşi. De exemplu, în vara lui 2018, Rinat Ahmetşin a depus o plângere civilă împotriva lui Browder, în care îl acuza de defăimare.

Ahmetşin a cerut daune în valoare de minim 1 milion de dolari. Potrivit spuselor sale, Browder îl „defăimase” nefondat, în deplină cunoştinţă de cauză şi cu rea-credinţă, declarând pentru mass-media că e un spion rus, agent al serviciilor ruse de informaţii şi postând pe Twitter că e ofiţer GRU (Direcţia Principală de Activitate a Statului Major General al Forţelor Armate ale Federaţiei Ruse).

În plus, Ahmetşin susţinea că declaraţiile lui Browder erau menite să îi distrugă reputaţia în mod deliberat şi să aducă atingere activităţii sale profesionale, iar acuzaţiile acestuia i-au provocat daune semnificative privind reputaţia şi de ordin economic.

„Nimeni de la Washington nu va mai angaja un lobby-ist suspectat că ar fi spion rus, ceea ce e o infracţiune gravă împotriva Statelor Unite”, a scris el în plângerea depusă.

De asemenea, Ahmetşin spune că a suferit daune emoţionale ca urmare a declaraţiilor defăimătoare făcute de Browder. În plus, cei care au auzit şi crezut acuzaţiile lui Browder l-au hărţuit şi i-au ameninţat siguranţa şi, uneori, viaţa, fapt ce i-a provocat multă anxietate şi tulburări emoţionale.

Ahmetşin a mai susţinut şi că pierduse un contract de milioane de dolari, pentru că potenţialul client a considerat că era prea „radioactiv”. Potrivit spuselor sale, nu este şi nu a fost niciodată ofiţer al agenţiei de informaţii militare externe ruse (GRU), agent de informaţii sau spion pentru Federaţia Rusă sau pentru fosta Uniune Sovietică.

Plângerea civilă reprezintă un instrument utilizat pentru a răspândi dezinformare şi calomnii despre Bill Browder.

Ahmetşin îl acuză pe Browder de diverse activităţi suspecte, cum ar fi fraudă fiscală, fără a avea probe.

Contrar realităţii, acesta a susţinut că Departamentul de Justiţie al SUA nu a luat niciun fel de măsuri pentru a răspunde scrisorii trimise de Hermitage cu privire la posibile încălcări ale Legii privind înregistrarea agenţilor străini, chiar dacă el însuşi fusese audiat ore întregi de Comitetul Senatului din cauza scrisorii respective.

În cuprinsul plângerii, acesta nu menţionează deloc propriile acţiuni, cum ar fi faptul că îl făcuse pe Browder mincinos în mod public, precum şi escroc în materie de fonduri speculative, pungaş, şarlatan şi infractor.

Nu e prima dată când Browder a devenit ţinta unor măsuri juridice luate de propagandişti. Pavel Karpov, unul dintre funcţionarii împotriva cărora Magniţki depusese mărturie, a încercat să-l dea în judecată pe Browder la Londra pentru defăimare.

Conform plângerii depuse de Karpov, avea o „reputaţie groaznică” în Regatul Unit din cauza informaţiilor prezentate pe site-ul lui Browder.

În 2013, Înalta Curte din Regatul Unit a hotărât că legăturile lui Karpov cu Marea Britanie aveau caracter limitat, astfel că Rusia era cadrul natural pentru procesul său, acţiunea fiind respinsă. În plus, Karpov a fost condamnat la plata taxelor de judecată ale companiei Hermitage: 650 000 de lire. Acesta nu le-a achitat şi nici nu s-a deplasat în Regatul Unit pentru a fi audiat cu privire la bunurile sale. În schimb, Karpov a trimis companiei Hermitage un poem sfidător în rusă, spunând că primeşte 17 000 lunar, în contul său de la Sberbank.

În 2017, instanţa britanică a dispus arestarea lui Karpov pentru sfidarea curţii şi nesupunere, ceea ce înseamnă că va fi arestat în cazul în care pune piciorul în Regat.

„Sunt implicat într-un război juridic împotriva serviciilor străine ruse”, afirmă Browder. „Pentru a ieşi învingător, trebuie să fii mai stăruitor decât aceşti oameni, care sunt leneşi şi nu-şi fac treaba.”

O „PROPUNERE INTERESANTĂ”

Investigaţiile Procurorului special Robert Mueller cu privire la amestecul Rusiei în alegerile prezidenţiale a dus la mai multe puneri sub acuzare la mijlocul lunii iulie 2018.

Doisprezece ofiţeri din cadrul Agenţiei de Informaţii Militare Externe Ruse (GRU) au fost puşi sub acuzare pentru presupusa complicitate în demersurile de spargere a reţelelor, calculatoarelor şi comunicaţiilor Comitetului Naţional Democrat în timpul campaniilor electorale care avuseseră loc cu doi ani înainte.

La trei zile după punerea sub acuzare, preşedinţii Vladimir Putin şi Donald Trump s-au întâlnit la summit-ul din Finlanda, de la Helsinki. Cei doi au discutat doar în prezenţa interpreţilor, nu şi a consilierilor.

Summit-ul a generat un scandal internaţional atunci când Trump, care descrisese anterior investigaţia lui Mueller drept „o şarlatanie a democraţilor”, a declarat în cadrul conferinţei de presă că îl crede pe Putin, având în vedere că acesta a declarat că Rusia nu s-a amestecat în alegerile prezidenţiale americane.

Însă preşedintele Putin s-a folosit de conferinţa de presă şi de atenţia acordată de mass-media din întreaga lume, pentru a-l ataca pe Bill Browder.

Mai întâi, Putin a răspuns la faptul că Mueller pusese sub acuzare 12 ofiţeri ruşi de informaţii, făcând trimitere la tratatul dintre SUA şi Rusia cu privire la anchetarea persoanelor despre care se presupune că au săvârşit infracţiuni, tratat încheiat în 1999.

Putin a declarat că Mueller le poate trimite o solicitare oficială autorităţilor ruse. Prin urmare, autorităţile ruse îi pot interoga pe cei despre care Mueller consideră că au săvârşit infracţiuni. Potrivit spuselor lui Putin, Rusia le poate permite reprezentanţilor SUA să fie de faţă în timpul interogatoriilor.

Însă Putin avea o condiţie: ar trebui ca Rusiei să i se permită să interogheze oficiali americani, inclusiv pe cei din cadrul serviciilor de informaţii ale SUA, despre care Rusia consideră că ar avea legături cu unele acţiuni ilegale săvârşite pe teritoriul său.

În cadrul conferinţei de presă, în faţa mass-mediei de pe întreg mapamondul, Preşedintele Putin l-a dat pe Bill Browder de exemplu. „Partenerii de afaceri ai lui Browder au câştigat peste 1,5 miliarde de dolari în Rusia fără a plăti deloc impozite, nici în Rusia şi nici în SUA”, a susţinut Putin în sala Palatului Prezidenţial finlandez.

Astfel, preşedintele rus s-a folosit de autoritatea sa pentru a reitera afirmaţiile nedovedite vehiculate ani de zile de procurorul general al Rusiei, de mass-media rusească, de Natalia Veselniţkaia, de Andrei Nekrasov şi de Rinat Ahmetşin.

Putin a susţinut că cei 1,5 miliarde de dolari au fost câştigaţi în mod ilegal. În plus, acesta a afirmat că Rusia avea motive întemeiate să creadă că ofiţerii serviciilor de informaţii fuseseră cei care dirijaseră tranzacţiile, astfel că Rusia avea interes să îi interogheze pe cei implicaţi.

Putin a mai spus că, în urma acuzaţiilor pe care i le comunicase Veselniţkaia lui Trump Jr., „o sumă imensă de bani, 400 de milioane de dolari, fusese trimisă drept contribuţie la campania lui Hillary Clinton”, de parcă era treaba preşedintelui Rusiei să urmărească şi să raporteze cu privire la posibile donaţii din campaniile prezidenţiale americane, mai ales la donaţiile inexistente.

A doua zi, procurorii ruşi au publicat o rectificare a declaraţiei lui Putin, conform căreia Browder donase 400 000 de dolari campaniei Clinton, nu 400 000 000 de dolari, aşa cum afirmase preşedintele. De fapt, Browder nu donase niciun ban.

Procurorii ruşi au publicat, de asemenea, o listă cu funcţionari şi persoane fizice din SUA care, potrivit acestora, ar trebui interogaţi cu privire la ceea ce au numit „legături cu repectivul caz penal împotriva lui Bill Browder”.

De fapt, persoanele numite sunt funcţionari şi alte persoane implicate în facilitarea adoptării Legii Magniţki în SUA sau în punerea sub acuzare a clientului reprezentat de Natalia Veselniţkaia în operaţiunea de spălare de bani legată de cazul Magniţki.

Lista întocmită de Rusia îl include şi pe fostul ambasador american la Moscova, un funcţionar al Departamentului de Securitate Internă, precum şi foşti şi actuali funcţionari din

cadrul Departamentului de Stat. Unul dintre aceştia l-a ajutat pe Browder să promoveze legislaţia Magniţki în perioada 2011-2012, pe când avea funcţia de preşedinte al organizaţiei pentru drepturile omului „Freedom House”, cu sediul în SUA.

Biroul Procurorului general al Rusiei a declarat că erau pregătiţi să depună o cerere oficială pentru a-i interoga pe cei de pe listă.

Preşedintele Trump a reacţionat la propunerea lui Putin de a-i interoga pe cetăţenii americani respectivi, numind-o „interesantă”.

Secretarul de presă al Casei Albe a declarat că Preşedintele „va analiza posibilitatea de a le permite anchetatorilor ruşi să îi interogheze pe cei vizaţi”. Senatul a respins iniţiativa în mod unanim.

Diverse posturi de ştiri i-au luat interviu lui Bill Browder cu privire la atacul lui Putin asupra sa. Acesta a declarat pentru Fox News că Vladimir Putin îl urăşte din toţi rărunchii pentru că el a fost cel responsabil de instituirea Legii Magniţki, care are drept obiectiv confiscarea bunurilor cleptocraţilor, ale escrocilor şi ale celor care încalcă drepturile omului, aşa cum e Putin însuşi.

„Practic, Putin aruncă cu acuzaţiile astea în stânga şi-n dreapta pentru că i-am descoperit slăbiciunea, şi anume banii pe care i-a făcut în Occident, pe care îi putem confisca acum prin intermediul Legii Magniţki.”

Însă Putin a comis o greşeală vitală.

Bill Browder nu e cetăţean american şi, prin urmare, nu poate fi interogat de ruşi în baza Tratatului privind asistenţa judiciară reciprocă în materie penală încheiat între Rusia şi SUA.

La finele anului 2018, Browder s-a concentrat pe promulgarea Legii Magniţki în Germania, Ţările de Jos, Danemarca, Africa de Sud, Suedia, Australia şi Ucraina. La sfârşitul lui iulie 2018, Browder a depus o plângere penală la autorităţile estoniene de aplicare a legii, cu privire la spălarea de bani săvârşită de ruşi la filiala din Estonia a băncii „Danske Bank”. S-a descoperit că încă 3,5 milioane de dolari aveau legături cu anumite conturi bancare australiene.

Cu toate acestea, a mai trecut timp până s-a aflat cât de adânc se infiltraseră agenţii de influenţă ruşi în inima democraţiei americane, având un singur obiectiv: de a-l opri pe Bill Browder să facă dreptate.

MOMEALA

La începutul lui 2019, publicaţia online Buzzfeed a postat un articol privind transferurile bancare dubioase ale lui Rinat Ahmetşin. Potrivit documentelor, Ahmetşin primise în cont peste 400 000 de dolari în numerar înainte şi după întâlnirea sa cu echipa care se ocupa de campania lui Trump.

Acesta primise sume mari de la Denis Kaţâv şi de la alţi ruşi bogaţi, care erau împotriva Legii Magniţki. Unele transferuri erau de neexplicat, iar Ahmetşin nu raportase toate creanţele în registrul de lobby.

Investigatorii bancari au furnizat informaţii Trezoreriei SUA şi anchetatorilor din echipa lui Mueller.

Reporterii Buzzfeed au încercat să îi ia interviu lui Ahmetşin, însă acesta nu le-a răspuns. Când i-au bătut la uşă, le-a spus „duceţi-vă dracului, bine?”.

Natalia Veselniţkaia a susţinut că articolul Buzzfeed a fost plătit de cineva.

Cam în aceeaşi perioadă, SUA aştepta cu nerăbdare raportul final al lui Robert Mueller. Acesta investigase dacă Trump sau cercul său de apropiaţi cooperaseră sau acţionaseră în complicitate cu entităţi ruseşti înaintea alegerilor.

Mueller a fost director al FBI, fost procuror şi veteran decorat al Războiului din Vietnam. Acesta a ajuns la conducerea FBI chiar înainte ca teroriştii jihadişti să intre cu avioanele în Turnurile Gemene şi în Pentagon şi e cel care a îndreptat atenţia FBI asupra contraterorismului. I s-a cerut să conducă investigaţiile privind Rusia când era deja pensionar.

Mass-media, politicienii din ambele tabere şi amatorii de teorii ale conspiraţiei aşteptau cu nerăbdare concluziile lui Mueller. Pe parcursul investigaţiilor derulate, diverşi oameni care aveau legături cu Trump sau cu Rusia fuseseră deja puşi sub acuzare pentru alte infracţiuni. Unii dintre aceştia, precum Paul Manafort, fuseseră deja condamnaţi.

Însă rămânea marea întrebare: oare preşedintele Statelor Unite acţionase în complicitate cu un guvern străin în aşa manieră încât putea fi descrisă drept o conspiraţie? În

martie 2019, Mueller a predat ultimul său raport confidenţial Departamentului de Justiţie al Statelor Unite şi procurorului general, în vederea unor analize suplimentare.

William Barr a rezumat „Raportul Mueller”, iar sumarul respectiv a fost publicat la scară largă în mass-media americană. A urmat o întreagă frenezie. Potrivit rezumatului de patru pagini întocmit de Barr, campania Trump nu acţionase în complicitate intenţionat sau cu bună ştiinţă împreună cu operaţiunile desfăşurate de guvernul rus pentru a se amesteca în alegeri, însă cu siguranţă avuseseră loc operaţiuni de interferenţă.

Mueller investigase de asemenea şi posibila infracţiune de obstrucţionare a bunului mers al justiţiei săvârşită de Preşedintele Trump. Potrivit rezumatului lui Barr, „Raportul Mueller nu a constatat că Preşedintele Trump s-a făcut vinovat de vreun delict, însă Trump nu poate fi pe deplin exonerat”.

Suporterii Trump şi republicanii au sărbătorit, însă numeroşi democraţi au respins rezumatul întocmit de Barr. Preşedintele Trump şi-a postat opinia pe Twitter, susţinând că fusese pe deplin exonerat de orice suspiciuni.

Mass-media a interpretat formulările din rezumat şi a solicitat publicarea rapidă a raportului original. Procurorul special şi echipa sa nu s-au implicat deloc în dezbaterile publice.

La două zile de la publicarea raportului lui Barr, Rinat Ahmetşin a intrat în scenă, asta deşi numele său nici măcar nu era menţionat în rezumat. Într-un interviu, acesta a susţinut că investigaţia Mueller fusese o lovitură

financiară puternică pentru el, ducând la atacuri la persoană fără niciun temei şi provocându-i numeroase prejudicii.

„Sunt bucuros şi uşurat că investigaţia s-a încheiat acum”, a declarat public Ahmetşin.

Afirmaţiile sale au dat impresia că toate investigaţiile care îl vizau se încheiaseră, că audierile sale fuseseră inutile, iar rapoartele băncilor trimise lui Mueller şi Departamentului de Justiţie cu privire la faptul că Ahmetşin era suspectat că ar fi săvârşit posibile abateri erau neîntemeiate.

În cele din urmă, la 18 aprilie 2019, a fost publicat raportul final de 448 de pagini întocmit de Procurorul special Mueller, încă prelucrat parţial pentru a ascunde unele informaţii. Raportul cuprinde două părţi.

Prima parte descrie detaliat măsurile active luate de Rusia („активные мероприятия”), războiul politic dus de serviciile de informaţii împotriva alegerilor americane prin intermediul reţelelor de socializare şi al hackerilor.

De asemenea, raportul dezvăluie legăturile stabilite prin e-mail, dar şi alte legături dintre diplomaţii, spionii şi persoanele cu identităţi false din Rusia cu echipa Trump, precum şi răspunsurile echipei care s-a ocupat de campanie la propunerile ruşilor.

Lista cu încercările Kremlinului de a-şi promova candidatul preferat în calitate de preşedinte al singurei superputeri mondiale este remarcabilă. Pe de altă parte, există dovezi cum că echipa Trump a primit cu braţele deschise tot

ajutorul primit din partea entităţilor ruseşti, fără a pune întrebări.

O parte din informaţiile din raport nu îi sunt atribuite niciunei surse, iar restul informaţiilor probabil că provin de la serviciile americane de contrainformaţii. Au fost intervievaţi numeroşi martori.

Mueller nu a găsit dovezi care să indice faptul că respectivul candidat, sau Preşedintele Trump, ca să-i spunem pe nume, ori echipa acestuia ar fi coordonat activităţi infracţionale, cu bună ştiinţă sau în mod intenţionat, cu cei de la Kremlin sau cu lacheii lor.

Cel puţin nu s-au găsit dovezi solide.

Însă, în prima parte a raportului, apar nume cunoscute. Întrevederea secretă de la Trump Tower a echipei care se ocupa de campania lui Trump cu Natalia Veselniţkaia şi cu Rinat Ahmetşin, care a avut loc pe 9 iunie 2016, este reconstituită în detaliu.

Iniţial, întrevederea a fost iniţiată printr-un e-mail trimis de partenerul de afaceri rus al familiei Trump, lui Donald Trump Jr.

„Parchetul rus s-a oferit să pună la dispoziţie campaniei Trump documente oficiale care o incriminează pe Hillary şi demască afacerile acesteia cu Rusia şi care i-ar fi foarte folositoare tatălui tău. Evident că e vorba despre informaţii de nivel înalt, cu caracter sensibil, însă care fac parte din sprijinul acordat de Rusia şi de guvern d-lui Trump”, scria în e-mail.

Fiul lui Trump a răspuns în câteva minute: „Dacă e vorba despre ce spui tu, îmi place la nebunie”.

Astfel, tânărul Trump era conştient de faptul că „informaţiile de nivel înalt, cu caracter sensibil” erau furnizate de guvernul rus drept ajutor pentru tatăl său. Lui Trump Jr. i s-a mai comunicat de asemenea că informaţiile urmau să fie gestionate de un avocat care venea de la Moscova.

Pe deplin conştient de toate acestea, Trump Jr. şi-a chemat cercul de apropiaţi, inclusiv pe Jared Kushner, soţul surorii sale Ivanka, şi pe directorul de campanie Paul Manafort, ca să asculte „informaţiile” de la Moscova.

Însă era ceva despre care voia să se asigure că rămâne confidenţial. Când trimitea e-mailuri despre întrevedere, Trump Jr. şi-a intitulat mesajul „FW: Rusia – Clinton – privat şi confidenţial”.

Cei care au organizat întrevederea în numele Nataliei Veselniţkaia i-au furnizat lui Mueller informaţii, care se băteau cap în cap, cu privire la ce se aflase pe ordinea de zi.

Unul dintre aceştia a susţinut că se dorea să se discute despre legislaţia Magniţki, în vreme ce altcineva ar fi spus că trebuia ca Veselniţkaia să comunice informaţii negative despre Hillary Clinton.

Povestea inventată despre rolul lui Hillary Clinton în cadrul infracţiunii închipuite pare a fi o momeală. Prin această momeală, echipa venală din spatele campaniei Trump a fost ademenită să deschidă uşile Trump Tower.

Când a venit cu adevărat momentul întâlnirii s-a discutat, de fapt, despre pretinsele infracţiuni ale lui Bill Browder şi despre lobby-ul împotriva Legii Magniţki.

TREBUIE LUATĂ ÎN CALCUL POSIBILITATEA

Operaţiunea de influenţă care viza cercul de apropiaţi ai potenţialului viitor preşedinte a fost bine pusă la punct, chiar dacă, în cadrul audierii sale, Ahmetşin îi convinsese pe oameni de opusul acestui fapt.

La 9 iunie 2016, Natalia Veselniţkaia l-a invitat pe Ahmetşin să ia prânzul cu ea, împreună cu un interpret de limba rusă şi alţi doi intermediari care urmau să fie prezenţi la întrevedere. Subiectul abordat la prânz a fost ordinea de zi care urma să fie discutată în timpul întâlnirii cu echipa lui Trump. Potrivit spuselor martorilor lui Mueller, când au luat prânzul, Veselniţkaia i-a arătat lui Ahmetşin un „document care, chipurile, dovedea abuzuri de natură financiară săvârşite de Bill Browder, precum şi donaţii politice făcute Partidului Democrat”.

După ce a luat masa, grupul s-a îndreptat spre Trump Tower, pe şoseaua Fifth Avenue. Într-o sală de conferinţe din clădirea înaltă de 58 de etaje, aceştia şi-au pus planul în aplicare.

În vara lui 2016, Legea globală Magniţki încă era în curs de analiză în Congresul american.

Cel puţin din punct de vedere teoretic, legislaţia era susceptibilă influenţelor din exterior sau putea chiar să fie abrogată.

În cadrul întâlnirii din zgârie-nori, apropiaţilor lui Trump li s-a povestit despre Bill Browder şi despre Legea Magniţki. Mai fusese adăugat un element poveştii, o întorsătură, potrivit căreia Hillary Clinton, cel mai serios competitor al lui Trump, ar fi beneficiat financiar de pe urma presupuselor infracţiuni săvârşite de Browder.

Echipa lui Trump a aflat de la vizitatorii ruşi că societăţile care aveau legături cu Bill Browder încălcaseră legi în Rusia şi în Statele Unite, se eschivaseră de la plata impozitelor şi luaseră parte la operaţiuni de spălare de bani. După aceea, profiturile ar fi fost donate campaniei prezidenţiale a lui Hillary Clinton, prin Cipru.

Ahmetşin, dublu cetăţean american şi rus, a adus vorba de sancţiunile Magniţki şi de adopţiile copiilor ruşi de către familiile americane. Trump Jr. le-a reamintit vizitatorilor că tatăl său încă era persoană fizică, însă a cerut informaţii mai detaliate cu privire la presupusa vărsare a sumelor care ajungeau la Hillary Clinton.

Astfel de detalii nu erau însă disponibile.

Când Veselniţkaia nu a putut da informaţii suplimentare, Jared Kushner, soţul Ivankăi, s-a enervat şi i-a trimis un iMessage lui Manafort: „Pierdere de timp”.

Tot atunci, Kushner le-a trimis un mesaj şi secretarelor sale şi le-a spus să-l sune, pentru a avea o scuză să plece mai repede de la întrevedere.

Potrivit „Raportului Mueller”, întrevederea a durat 20 de minute.

În cadrul audierii de la Senat, Veselniţkaia spusese că întrevederea nu fusese o tentativă de creare de legături cu cei din campania Trump. Cu altă ocazie, aceasta a declarat că întrevederea avusese caracter personal şi că dorise să o avertizeze pe cunoştinţa fiului prietenului său referitor la „operaţiunile de manipulare şi de interferenţă în ceea ce priveşte legislaţia în curs de desfăşurare din Congres”, făcând aici referire la Legea globală Magniţki în curs de promulgare.

Însă niciunul dintre ceilalţi participanţi nu şi-a amintit că Veselniţkaia ar fi menţionat Congresul în cadrul întrevederii.

Echipa lui Mueller a încercat să afle dacă candidatul Trump a ştiut în prealabil de întrevedere sau de legăturile cu Rusia, însă nu a putut găsi dovezi care să fie sprijinite de documente în această privinţă.

Preşedintele Trump şi-a amânat participarea în cadrul anchetei desfăşurate de Mueller timp de un an. În cele din urmă, acesta şi-a prezentat opiniile pe larg. Preşedintele a spus că nu a avut cunoştinţă şi nu a dispus de informaţii cu privire la întreaga chestiune şi nici nu avea precis vreo idee dacă se aflase la New York sau în Trump Tower în acea zi.

Potrivit spuselor sale e posibil să fi fost acolo, cel puţin o parte din timp, iar dacă fusese, nu ştia dacă numeroasele sale întâlniri marcate în calendar fuseseră actualizate sau nu, deşi nu are motive de suspiciune cu privire la însemnările respective.

Însă un martor afirmă contrariul: Trump Jr. îi spusese tatălui său despre întrevedere, însă nu menţionase legătura cu Rusia.

Martorul respectiv era Michael Cohen, fostul avocat de încredere şi „intermediar” al lui Trump, care, în 2019, a fost condamnat la închisoare pentru o serie de abuzuri ce aduseseră beneficii campaniei electorale Trump, fapt pe care el însuşi l-a recunoscut în instanţă.

Înainte de sentinţă, Cohen a mai recunoscut ceva: acesta a spus că Trump îi ceruse să mintă pentru el, că îl ameninţase şi că utiliza un limbaj codat care nu putea fi înţeles de persoanele din afară atunci când dădea sarcini clandestine.

Cea de-a doua parte a raportului procurorului special Mueller se axează exclusiv pe un alt tip de infracţiune: obstrucţionarea justiţiei.

Investigaţia a fost lansată deoarece Trump instituise diverse măsuri îndoielnice la adresa FBI la începutul lui 2017. Mai întâi, acesta i-a cerut directorului FBI de la acea vreme, James Comey, să îl asigure de loialitatea sa, apoi l-a concediat şi, după aceea, a spus că simţise presiuni puternice „din cauza Rusiei”. Cu toate acestea, după ce l-a dat afară pe Comey, presiunea a dispărut.

În Statele Unite, obstrucţionarea justiţiei poate, de pildă, să fie atunci când o persoană minte în cadrul unei audieri oficiale, ascunzând informaţii de anchetatori sau punând presiuni asupra martorilor. Pe lângă cazul lui Comey, Mueller a analizat de asemenea şi solicitările trimise de preşedinte către CIA şi NSA, cu privire la ce puteau face serviciile respective pentru a înlătura suspiciunile potrivit

cărora Trump avea legături cu campania de interferenţă desfăşurată de Rusia.

De asemenea, au fost investigate şi afirmaţiile nefondate ale preşedintelui cu privire la presupusele conflicte de interese ale lui Mueller, postările sale furibunde de pe Twitter prin care critica investigaţia referitoare la Rusia şi ordinele date unui funcţionar din cadrul Departamentului de Justiţie, cerându-i acestuia să îl concedieze pe Mueller, precum şi tentativa lui Trump de a nega în mod oficial că îi dăduse indicaţii persoanei respective să îl concedieze pe Mueller. Mueller a cercetat fiecare situaţie neclară şi a analizat dacă Trump adusese atingere în mod intenţionat şi cu bună ştiinţă activităţii desfăşurate de oficialii care investigau legăturile cu Rusia.

Pe lângă alte suspiciuni cu privire la presupusa obstrucţionare a justiţiei, Mueller anchetase de asemenea o întorsătură de situaţie legată de denigrarea lui Bill Browder din vremea când întrevederea din Trump Tower a ajuns pe prima pagină a ziarelor în vara lui 2017.

Preşedintele Trump aflase dinainte că articolul despre întrevedere urma să fie publicat de The New York Times. Acesta nu a divulgat presei nici legăturile musafirilor cu Rusia, nici e-mailurile echipei sale cu privire la întâlnire, iar aici vorbim despre cele care făceau referire la posibilitatea de a primi informaţii despre candidata Clinton drept parte din sprijinul acordat de guvernul rus lui Trump.

Hope Hicks, Secretarul de presă al Casei Albe de la acea vreme, îl sfătuise pe preşedinte să îi dezvăluie aspectele discutate în cadrul întrevederii reporterului de la The New York Times care scria articolul. Hicks le-a spus

anchetatorilor că, iniţial, preşedintele îi ceruse să nu discute cu presa, ceea ce i s-a părut ciudat.

Mai târziu, în aceeaşi zi, preşedintele a întrebat-o ce se discutase mai exact la întâlnirea care avusese loc în Trump Tower. Hicks a răspuns că i s-ar fi spus că fusese vorba despre „adopţiile din Rusia”.

„Atunci spune-le”, a dispus preşedintele.

Trump Jr. a întocmit un comunicat de presă, pe care Hicks a vrut să îl completeze cu descrierea detaliată a evenimentelor petrecute. Cu toate acestea, preşedintele a cerut ca respectivul comunicat să nu fie totuşi trimis, întrucât conţinea „prea multe informaţii”. Din nou, preşedintele a cerut să se menţioneze succint că Trump Jr. avusese o scurtă întrevedere cu privire la „adopţiile din Rusia”.

Astfel, Hicks l-a sfătuit din nou pe Trump Jr. să comunice respectivul fapt pe scurt presei, însă acesta nu a fost de acord. Trump Jr. voia să modifice mai mult comunicatul de presă, astfel că i-a încredinţat lui Hicks detalii suplimentare cu privire la aspectele discutate. I-a spus că vorbiseră despre „Hillary şi despre nişte prostii pe care le-am respins rapid”.

„Cred că şi asta ar fi în regulă, dar şeful e îngrijorat că va da naştere la şi mai multe întrebări”, i-a scris Hicks lui Trump Jr. într-un SMS.

În cele din urmă, celor de la cotidianul The New York Times le-a fost trimis un comunicat adaptat şi succint. Nu erau divulgate nici numele participanţilor şi nici subiectele discutate prin care îl denigraseră pe Bill Browder. De

asemenea, nici discuţia cu privire la încercarea de a influenţa Legea Magniţki nu era menţionată în comunicat.

„E o declaraţie dată celor de la The New York Times, nu o mărturie înaintea judecătorilor de la Înalta Curte”, a comentat preşedintele pentru mass-media.

O săptămână mai târziu, preşedintele a revenit iar la discuţia pe tema respectivă în spaţiul public.

„Ştii, când cineva sună şi îţi zice: «Apropo, avem informaţii despre contracandidatul tău», majoritatea oamenilor, chiar majoritatea politicienilor, cred... adică cine n-ar fi acceptat o asemenea întâlnire?”

Procurorul special Mueller a accentuat faptul că Trump însuşi nu a contribuit prea mult la anchetarea legăturilor sale cu Rusia sau a obstrucţionării justiţiei. Preşedintele nu a convenit deloc asupra unei audieri în fapt. După ce s-a sustras unei astfel de audieri care, chipurile, ar fi fost nepotrivită, acesta s-a conformat abia după un an, iar atunci a răspuns doar la unele dintre întrebările legate de Rusia.

Trump nu şi-a amintit să fi ştiut ceva despre întâlnirea echipei sale cu Veselniţkaia sau cu ceilalţi ruşi şi a declarat că nu îi era cunoscut numele Nataliei Veselniţkaia.

În plus, nu îşi amintea dacă i se comunicase în timpul campaniei că Vladimir Putin sau guvernul rus îi sprijineau candidatura sau că erau împotriva lui Hillary Clinton.

„Mi se aduseseră totuşi la cunoştinţă unele informaţii, conform cărora preşedintele Putin făcuse nişte declaraţii politicoase despre mine”, le-a scris Trump anchetatorilor.

Trump a răspuns la peste 30 de întrebări spunând doar „Nu îmi amintesc”, „Nu am cunoştinţă de acest fapt” sau „Nu deţin informaţii despre...”. Acesta nu a răspuns deloc la întrebările privind posibila obstrucţionare a justiţiei în timpul perioadei sale de tranziţie în vederea preluării mandatului.

Potrivit constatărilor lui Mueller, acţiunile preşedintelui Trump de pe 9 iunie 2016, sau ulterior acestei date, nu pot fi considerate ca fiind o obstrucţionare a justiţiei. În primul rând, aceasta se datorează faptului că tăinuirea de informaţii vizase presa, şi nu investigaţia.

Cu toate acestea, făcând referire la toate cauzele anchetate, Mueller remarcă faptul că, doar pentru că probele au fost puţine, aceasta nu înseamnă nici că posibilele infracţiuni comise de Trump pot fi scoase din ecuaţie.

Dacă acest lucru ar fi fost posibil, atunci raportul său „ar fi menţionat acest fapt”.

În ceea ce îi priveşte pe NataliaVeselniţkaia, pe Rinat Ahmetshin şi pe întreaga echipă prezentă în Trump Tower, întreaga chestiune este şi mai interesantă, întrucât anumite părţi ale raportului final întocmit de Mueller încă sunt editate pentru a ascunde anumite informaţii de ochii publicului.

Casetele negre ascund anumite cuvinte, paragrafe, capitole şi observaţii făcute de surse. Omisiunile sunt făcute în baza a patru temeiuri diferite: prejudiciul adus unei chestiuni în curs de anchetă, marele juriu, informaţii cu caracter confidenţial şi tehnici de investigaţie.

Aspectele prelucrate din raţiuni ce ţin de marele juriu înseamnă că anumite persoane sau informaţii încă fac parte dintr-un proces juridic oficial şi în curs de desfăşurare. În pofida faptului că a fost depus raportul principal, iar procurorul special şi-a încheiat misiunea, acesta a instituit un mare juriu drept parte a îndatoririi sale. De obicei, marile jurii îşi desfăşoară activitatea în secret până când sunt prezentate acuzaţiile.

De exemplu, rechizitoriile publicate „cu ţârâita” încă din 2017, precum Statele Unite contra Agenţiei de Cercetare pe Internet şi operatorii săi centrali, hackerii din cadrul serviciilor militare de informaţii ruse şi contra foştilor membri ai campaniei Trump, Paul Manafort, Roger Stone şi Michael Cohen, reprezintă roadele muncii marelui juriu. Potrivit informaţiilor din mass-media din 2019, marele juriu constituit de Mueller încă îşi desfăşoară activitatea.

Numeroase părţi din raportul Mueller care îi descriu pe Veselniţkaia, Ahmetşin şi pe alţii au fost prelucrate şi înlocuite cu casete negre. Aceasta înseamnă un singur lucru: ar putea urma şi mai multe puneri sub acuzare.

Informaţiile vizibile în raport nu dezvăluie dacă echipa lui Trump a verificat sau nu registrul cu agenţi străini sau dacă i-au întrebat direct pe musafiri dacă se înregistraseră drept agenţi străini, astfel cum impune legea omonimă. Şi nici să nu mai vorbim de faptul că martorul-cheie, Natalia Veselniţkaia, nu vorbea engleză, ci comunica prin intermediul unui interpret.

Dacă putem formula concluzii pe baza activităţilor anchetate şi a neglijenţei echipei Trump, e uşor să presupunem că nici măcar nu le-a trecut prin minte să facă o astfel de verificare a antecedentelor.

Nici măcar nu e sigur dacă ştiau de la bun început de existenţa unui astfel de registru. În vara lui 2019, l-am întrebat pe Bill Browder ce părere are despre faptul că cei care îl hărţuiau şi îl denigrau într-un mod extraordinar de insistent şi care aveau legături directe cu regimul rus au ajuns în sfârşit să fie vizaţi de ancheta la nivel înalt desfăşurată de Mueller.

„Ştiu de încercările Nataliei Veselniţkaia şi ale lui Ahmetşin de a mă denigra pe mine şi pe Magniţki încă din 2016. Am încercat în repetate rânduri să îi demasc de pe-atunci, însă puţini sunt cei care s-au interesat de ei. Mă bucur că adevărul a ieşit în sfârşit la iveală.”

SPĂLAREA DE BANI

Kremlinul a continuat să îl hărţuiască pe Bill Browder.

În decembrie 2018, în timpul întrevederii sale cu Preşedintele Putin, un legiuitor rus pe nume Konstantin Kosachev l-a îndemnat pe acesta, spunând că Rusia ar trebui să înceapă să adune o listă oficială cu cele mai scandaloase cazuri în care cetăţenii străini denigrează Rusia şi „răspândesc nişte minciuni strigătoare la cer despre ţara şi poporul nostru”.

Potrivit spuselor lui Kosachev, lista respectivă ar trebui numită după Bill Browder. În acelaşi timp, Ministrul rus al Afacerilor Interne a lansat din nou o alertă roşie Interpol, fără temei, la adresa lui Browder.

La începutul lui 2019, Natalia Veselniţkaia a fost pusă sub acuzare în Statele Unite, fiind suspectată de

obstrucţionarea justiţiei în cazul de spălare de bani în care era implicată societatea Prevezon, deţinută de clientul ei, Denis Kaţâv.

În calitatea sa de avocat al societăţii Prevezon, Veselniţkaia cooperase cu procurorul general al Rusiei, Yuri Chaika şi falsificase probe în interesul societăţii, după care le predase oficialilor americani.

Când a fost publicat rechizitoriul în cazul Nataliei Veselniţkaia, Ministerul rus al Afacerilor Externe a făcut un tărăboi imens, cerând explicaţii din partea SUA şi descriind punerea sub acuzare drept o acţiune de răzbunare.

Bill Browder şi-a continuat activitatea, având drept obiectiv aducerea planului descoperit de Magniţki în vizorul anchetelor desfăşurate de organele poliţieneşti. Acesta descoperise dovezi privind spălarea de bani, depusese o plângere penală la adresa filialei daneze a unei mari bănci nordice, Nordea, şi se întâlnise cu diverşi procurori şi parlamentari danezi pentru a discuta despre stadiul în care se afla supravegherea financiară a ţării.

Supraveghetorul financiar danez fusese criticat pentru faptul că notificase o singură bancă, Danske, instituţie care fusese suspectată anterior de operaţiuni de spălare de bani, însă fără a da alte sancţiuni. Banca Danske fusese suspectată că ar fi luat parte la operaţiunile de spălare de bani demascate de Magniţki, dar şi că ar fi participat în cadrul maşinăriei ruseşti de spălare a banilor, una dintre cele mai mari astfel de reţele din întreaga lume.

În februarie 2019, postul de radiodifuziune estonian a anunţat la ştiri că autoritatea locală în materie de supraveghere a finanţelor închisese o filială estoniană a

Danske şi demarase procedurile în vederea sistării operaţiunilor efectuate de instituţia bancară respectivă pe teriroriul Estoniei.

Filiala estoniană Danske era una dintre băncile care spălaseră mai departe sumele descoperite de Magniţki. Potrivit spuselor unui avocat danez care cunoaşte întreaga chestiune, funcţionarii de la banca estoniană îşi ajutaseră clienţii să eludeze regulamentele şi ajunseseră şi ei să fie anchetaţi de poliţie.

Directorul general al băncii Danske îşi dăduse deja demisia din 2018 şi îşi ceruse scuze pentru posibilele operaţiuni de spălare de bani. În mai 2019, acesta, împreună cu alţi nouă directori executivi ai Danske, au fost acuzaţi că au consimţit la o serie de transferuri suspecte către filiala estoniană. Cazul încă este în curs de soluţionare.

În martie 2019, Browder a depus o plângere penală la poliţia suedeză, în vederea urmăririi sumei de 176 de milioane de dolari sub formă de transferuri suspecte din Rusia către Swedbank.

Până şi organismul independent al Uniunii Europene, Autoritatea bancară europeană, şi-a demarat propria anchetă. Autoritatea a devenit interesată de motivul pentru care autorităţile financiare daneze şi estoniene nu interveniseră în harababura de la Danske, care includea şi cazul Magniţki.

Pe parcursul anului 2019, au fost publicate ştiri noi, fiind dezvăluite operaţiunile finanţate cu banii furaţi de funcţionarii ruşi. În Spania, se bănuia că banii fuseseră cheltuiţi pe proprietăţi imobiliare. Însă revelaţia-bombă a venit din Letonia.

Agenţia de ştiri Re:Baltica, specializată pe jurnalismul critic ce se axează pe Rusia, investigase transferurile demascate de Magniţki în cooperare cu SVT, serviciul public de radiodifuziune suedez. Echipa astfel formată a descoperit că un mare finanţator al partidului pro-Rusia, aflat la conducere în Letonia, primise 270 000 de euro de la două dintre societăţile utilizate pentru a pune planul în aplicare. Informaţiile fuseseră descoperite pe baza datelor divulgate cu privire la transferurile dintre Danske Bank şi Swedbank.

„Harmony, partidul preferat al minorităţii considerabile din Letonia care vorbeşte limba rusă, a obţinut majoritatea voturilor în cadrul alegerilor parlamentare letone însă, ca de obicei, a rămas în opoziţie din cauza faptului că poziţia sa este percepută ca fiind pro-Kremlin în materie de politici externe”, au scris cei de la Re:Baltica.

Practic, o parte din banii furaţi în Rusia şi spălaţi în Occident au fost utilizaţi pentru a sprijini amestecurile politice ale Kremlinului dincolo de graniţele Rusiei.

Browder a depus o plângere penală împotriva filialei letone a băncii Swedbank. Totodată, Parlamentul European se pregătea de propria Lege Magniţki. Astfel, s-au intensificat dezbaterile din spaţiul public cu privire la faptul dacă proiectul de lege ar trebui sau nu să poarte numele lui Magniţki.

Browder a vizitat Comitetul parlamentar pentru drepturile omului şi a depus mărturie. Potrivit spuselor sale, ar fi imoral şi ridicol dacă UE ar renunţa la numele lui Magniţki doar pentru a-l îmbuna pe Putin.

Curând după aceea, Comitetul de investigaţii rus a lovit din nou.

De această dată, îl acuzau pe Browder de încă o crimă. Acum, Comitetul susţinea că Browder îl ucisese pe Alexander Perepilichni, informatorul rus care, cu câţiva ani înainte, îi divulgase informaţii bancare „din interior” lui Browder drept probe şi care murise în circumstanţe misterioase la 44 de ani.

Kremlinul îl cataloga acum pe Browder drept criminal, desigur fără niciun fel de dovezi.

Hărţuirea a continuat. Ministerul rus al Afacerilor Interne a mai deschis încă o anchetă împotriva lui Browder, deoarece, „în calitate de lider al comunităţii infracţionale”, acesta denunţase „presupusele” operaţiuni de spălare de bani ale lui Denis Kaţâv Departamentului de Justiţie al SUA. În scrisoarea de punere sub acuzare, se susţinea că Browder le furnizase oficialităţilor americane informaţii falsificate şi probe măsluite despre cetăţeni ruşi.

În curând, Rusia a depus o nouă Alertă roşie pe numele lui Browder la Interpol. La puţin timp după aceea, parlamentarii britanici a trimis o scrisoare deschisă către Interpol, spunându-le că întreaga credibilitate a organizaţiei poliţieneşti era pusă în pericol dacă nu aplicau nişte metode mai stricte de combatere a abuzurilor făcute de Rusia.

Browder a mers în Camera Comunelor, la Parlamentul Britanic, pentru a le vorbi membrilor Parlamentului despre felul în care Rusia se foloseşte de sistemul de justiţie internaţional ca de o armă şi despre cum îl exploatează pentru a promova propriile interese ale regimului. La puţin

timp după aceasta, Interpolul a analizat cea mai recentă solicitare a Rusiei împotriva lui Browder şi a respins-o.

Bill Browder este un utilizator activ al reţelei de socializare Twitter. În mai 2019, ambasada rusă din Australia l-a atacat pe Twitter, publicând o memă în care chipul lui Browder fusese ataşat textului „DESPRE ACTIVITĂŢILE INFRACŢIONALE ALE LUI WILLIAM BROWDER”.

Textul care apare sub poză susţine că Browder ar fi furat peste 200 de milioane de dolari de la bugetul rus şi că ar fi săvârşit şi alte infracţiuni interzise prin Convenţia ONU împotriva criminalităţii transnaţionale organizate.

„Făcând lobby în favoarea Legii Magniţki, acesta încearcă să se sustragă justiţiei”, a scris pe Twitter ambasada rusă şi a etichetat unele dintre cele mai mari posturi mass-media australiene, aceasta fiind o tentativă clară de a le furniza acestora o ştire. Postarea respectivă de pe Twitter includea de asemenea şi un link către o declaraţie publicată pe un site gestionat de Ministerul rus de Externe. Ambasada voia să întineze reputaţia lui Browder în Australia, unde acesta propusese de asemenea o Lege naţională Magniţki.

În 2019, Browder a făcut lobby pentru această legislaţie şi în Franţa, Suedia şi Norvegia. Totodată, a fost distins cu premiul „American Spirit” pentru activismul său cetăţenesc şi pentru faptul că a reuşit să faciliteze parcursul Legii Magniţki în întreaga lume.

În Suedia, poliţia i-a respins plângerea cu privire la transferul suspect de bani. Motivul a fost acela că transferurile către băncile suedeze avuseseră loc înainte ca ţara să introducă regulamente mai stricte în materie de

spălare de bani, iar urmărirea infracţiunilor suspecte fusese sistată din cauza faptului că acestea făceau obiectul termenului de prescripţie.

În SUA, pe lista Magniţki de sancţiuni au fost adăugate nume noi în mai 2019. În anii anteriori, lista fusese actualizată în luna decembrie, însă de această dată au întârziat mai multe luni. Se părea că întârzierea se datora celei mai îndelungate blocări a guvernului din istoria Statelor Unite, blocare instigată de Preşedintele Trump.

Toţi factorii de decizie care acţionau în temeiul Legii Magniţki fuseseră blocaţi, iar Secretarul de Stat Michael Pompeo şi Secretarul Trezoreriei Steven Mnuchin au fost dojeniţi în Congres din cauza întârzierii.

În cele din urmă, Trezoreria a adăugat cinci nume noi ale unor ruşi pe listă. Totodată, Departamentul de Stat al SUA a publicat un comunicat prin care anunţa că încă se aştepta ca Rusia să îi aducă în faţa justiţiei pe cei responsabili de moartea lui Magniţki.

De această dată, sancţiunile Magniţki îl vizau pe Ghenadi Karlov, din cadrul Comitetului de Investigaţii rus, care încercase să ascundă circumstanţele arestării, torturii şi morţii lui Magniţki. De asemenea, acesta contribuise la lipsa reacţiilor la plângerile depuse de Magniţki cu privire la starea sa de sănătate care se deteriora în închisoare, precum şi la respingerea solicitărilor lui Magniţki de a-şi vedea rudele.

A mai fost adăugată şi Elena Trikulia, directoarea Comitetului de Investigaţii. Şi ea ascunsese abuzurile săvârşite împotriva lui Magniţki şi dăduse un răspuns negativ la o plângere penală, prin care se promitea

lansarea unei anchete penale cu privire la cei care luaseră parte la crimă.

Fuseseră adăugaţi încă trei ruşi pe listă.

Unul dintre aceştia era Abuzaid Vismuradov, comandantul forţelor speciale. Acesta fusese liderul operaţiunilor din Cecenia, în cadrul cărora trupele armate reţinuseră ilegal şi torturaseră civili, pe care îi catalogaseră drept lesbiene, homosexuali, bisexuali sau transgen, sau care se încadrau în aceste categorii.

Apoi urma Serghei Kossiev, directorul unui centru de detenţie din Rusia, care supraveghease maltratarea prizonierilor, luase parte la aceasta, apoi încercase să ascundă dovezile. Ultimul nume de pe listă era Ruslan Gheremeiev, şeful gardei personale a liderului cecen, Ramzan Kadîrov, care fusese deja sancţionat anterior.

Anchetatorii ruşi încercaseră de două ori să îl pună pe Gheremeiev sub acuzare, acesta fiind suspectat că l-ar fi asasinat pe liderul din opoziţie, Boris Nemţov. Un demers futil, întrucât Comitetul de Investigaţii a împiedicat tentativele. [De fapt, Nemţov a fost ucis la Moscova, în 27 februarie 2015.]

În urma celor mai recente actualizări, în total 55 de cetăţeni ruşi erau vizaţi de sancţiunile Magniţki. Potrivit spuselor lui Browder, 42 dintre aceştia participaseră la arestarea ilegală şi la infracţiunile financiare demascate de Serghei Magniţki.

„Au mai rămas încă 241 de ruşi”, a scris Browder pe Twitter. Totodată, în temeiul Legii Globale Magniţki, un înalt funcţionar, cetăţean mexican care încălcase

drepturile omului, a fost sancţionat. Acesta era suspectat că ar fi delapidat bani publici, cât timp se afla în funcţii publice şi că ar fi acceptat mită de la o organizaţie care făcea trafic de stupefiante.

La rândul lor, şi trolii şi-au lansat atacurile. În primăvara lui 2019, o persoană fizică a demascat o armată de roboţi de pe Twitter care o sprijineau pe Natalia Veselniţkaia.

Aceştia postau pe Twitter mesaje 100% identice în limba engleză şi versiuni uşor modificate ale aceluiaşi mesaj.

„Avem nevoie de mai mulţi oameni precum Natalia Veselniţkaia”, scandau trolii. Ulterior, Twitter a suspendat contul adevăratei Veselniţkaia. De regulă, un cont este suspendat în cazul în care încalcă regulile Twitter.

Postul rus de propagandă RT a publicat imediat un reportaj în limba engleză, prin care o sprijinea pe Veselniţkaia şi îl defăima pe Bill Browder. În reportajul respectiv, erau ridiculizate persoanele fizice care demascaseră trolii Veselniţkaia şi se făceau afirmaţii nefondate, cum că Browder ar fi avut un istoric de exploatare a influenţei sale de la Londra şi de la Washington, D.C. pentru „a-i reduce la tăcere pe cei care îl criticau”.

AU DAT CU BÂTA-N BALTĂ

La finele lunii octombrie 2018, compania de investiţii deţinută de Bill Browder depusese o plângere penală, cu privire la presupusele operaţiuni de spălare de bani în formă agravantă şi la posibila implicare a finlandezilor în

cazul Magniţki, atât la Poliţia Penală Centrală, cât şi la Parchetul din Finlanda.

Potrivit plângerii, banii legaţi de schema de corupţie fuseseră transferaţi prin intermediul filialei finlandeze a băncii Nordea şi al unor societăţi finlandeze. Probele prezentate de Browder indicau faptul că transferurile porniseră din conturile societăţilor cliente ale filialei finlandeze Nordea, în total fiind utilizate 527 de conturi. Din cauza scandalului iscat, filiala estoniană închisese deja Danske Bank, la fel se întâmplase şi în cazul Ukio Bank din Lituania.

Reţeaua internaţională de jurnalişti intitulată „Proiectul pentru Raportarea Crimei Organizate şi Corupţiei” (OCCRP) a investigat Ukio, o bancă pentru companii, deţinută de un om de afaceri rus. Vreme îndelungată, banca a fost suspectată că ar fi condus reţeaua masivă de spălare a banilor din Rusia. De fapt, aceasta era arhitectul din spatele operaţiunii de spălare de bani, fiind o bancă „străină”, astfel că dădea naştere la mai puţine suspiciuni. Banca deschidea conturi frauduloase utilizând documente falsificate, fără ca nimeni să pună vreo întrebare.

Iată cum descrie OCCRP procedura Ukio Bank: „De regulă, banii ar fi transferaţi într-un cont din străinătate al unei societăţi-paravan, fiind defalcaţi în sume mai mici şi transferaţi către alte astfel de societăţi-paravan sub forma unor acorduri comerciale închipuite”.

În februarie 2013, Banca Centrală a Lituaniei a anulat autorizaţia Ukio din cauza activităţilor riscante ale instituţiei.

Când s-a deschis o anchetă pe numele fondatorului pentru delapidare în Lituania, iar activităţile întregii bănci au început să fie investigate, acesta a plecat în Rusia. Lituania i-a cerut Rusiei să îl extrădeze pe acesta, însă Rusia i-a acordat azil.

În vara anului 2019, Procurorul general al Finlandei a luat o hotărâre. Astfel, s-a hotărât că presupusele activităţi avuseseră loc în Estonia sau în Lituania, iar oficialii finlandezi nu aveau jurisdicţie în ceea ce priveşte cauza respectivă.

În plus, procurorul specializat pe cazuri de spălare de bani a susţinut că transferurile de bani către filiala finlandeză a băncii Nordea avuseseră loc îndeosebi cu peste zece ani înainte, iar eventualele infracţiuni sunt anulate întrucât, la momentul actual, se consideră că au intrat în perioada de prescripţie.

Pe scurt, procurorul a spus că nu a găsit dovezi care să demonstreze că societăţile finlandeze sau cei care lucrau pentru Nordea ar fi ştiut că banii proveneau de pe urma unei infracţiuni săvârşite în Rusia.

Bill Browder a declarat că urma să depună o nouă plângere penală, cu şi mai multe dovezi. Potrivit spuselor sale, oficialităţile finlandeze chiar au dat grav cu bâta-n baltă în cazul Magniţki. Acestea nu l-au chemat deloc la audieri în Finlanda ceea ce, conform lui Browder, e diferit faţă de metodele autorităţilor de aplicare a legii din alte ţări occidentale.

În urma hotărârii menţionate anterior, Browder mi-a spus că, în alte ţări, autorităţile de aplicare a legii au opus rezistenţă iniţial, atunci când a încercat să lanseze

anchete penale. Cu toate acestea, de fiecare dată, Browder a găsit o cale să-i facă să se răzgândească.

De exemplu, în Danemarca şi în Estonia, oficialităţile au refuzat iniţial să ancheteze Danske Bank, însă Browder a început apoi să coopereze cu un mare cotidian danez.

„Articolul care a urmat a fost atât de scandalos, încât a lansat o reacţie în lanţ şi o anchetă jurnalistică oficială în Estonia şi în Danemarca."

În Finlanda, Browder plănuieşte să colaboreze cu experţi din domeniul juridic şi să depună o altă plângere, însoţită de noi informaţii.

„Am încredere că vom găsi o cale să lansăm o anchetă."

***

De-a lungul anilor, Bill Browder le-a decernat premiul pentru apărarea drepturilor omului, care îi poartă numele lui Magniţki, jurnaliştilor, cetăţenilor activişti şi altor categorii, care au dus mai departe moştenirea lăsată de avocatul ucis. Browder e o sursă de inspiraţie pentru multă lume.

După prima noastră întâlnire de la Londra, m-am mai văzut cu Browder de mai multe ori pentru a documenta parcursul lui, acesta numărându-se printre cele mai importante ţinte din vizorul lui Putin.

Cu două zile înainte de una dintre discuţiile noastre, Nikolai Gorokhov, un avocat rus care investiga cazul

Magniţki în Rusia, a fost aruncat de la balconul său aflat la etajul patru şi se afla la Terapie Intensivă cu traumatism cranian.

Gorokhov reprezintă familia Magniţki şi e unul dintre martorii principali.

Înainte de tentativa de asasinat, acesta se pregătea să prezinte noi probe în instanţă, la Moscova.

L-am întrebat pe Browder dacă el însuşi se afla în pericol fizic, sau dacă fusese vreodată urmărit.

„Uneori da, alteori nu. Toate morţile «duşmanilor» acestora, fie că vorbim de otrăviri, accidente de maşină, căderea de pe clădiri şi sinucideri; astea mă îngrijorează.”

Gorokhov a supravieţuit, însă a rămas cu sechele de memorie. Acesta a declarat presei că se temea pentru viaţa sa, însă şi-a continuat activitatea.

Volumul de propagandă despre Browder de pe RT şi Sputnik e incredibil. Toate informaţiile prezintă aceeaşi poveste: e un infractor. În plus, InfoWars, fosta emisiune prezentată pe YouTube de Alex Jones, un guru al conspiraţiilor, îl luase pe Browder în vizor şi îl denigra în mod regulat, numindu-l trădător de ţară şi marionetă globalistă. YouTube i-a anulat emisiunea din cauză că încălca termenii de utilizare a platformei.

Browder spune că, în general, campaniile de dezinformare nu îl influenţează într-un mod negativ. În schimb, acesta spune că a devenit mai calm, mai strategic şi mai eficient atunci când se confruntă cu diverse conflicte.

Cu toate acestea, atunci când s-a aflat în toiul campaniei privind filmul realizat de Nekrasov în 2016, a fost îngrijorat de distrugerea campaniei care avea drept obiectiv justiţia pentru Magniţki, dacă oamenii începeau să se îndoiască de el din cauza filmului.

„Dar acum că am trecut peste asta, pot spune că toate campaniile au fost de succes, în parte datorită faptului că ne pricepem să contracarăm. Nimic din toate astea nu prea mă mai afectează. E ca un joc virtual. Atâta timp cât toată lumea e în siguranţă, e un loc calm.”

Browder spune că o parte din succesul său împotriva operaţiunilor ruseşti se datorează resurselor bune de care dispune echipa sa. Membrii personalului său sunt eficienţi, au contacte şi surse bune şi deţin informaţii cu privire la ce pun la cale ruşii.

„Prin urmare, putem să-i urmărim, să le anticipăm mişcările şi să-i atacăm. Putem angaja avocaţi şi putem face o grămadă de lucruri care ne permit să contracarăm şi să le provocăm daune considerabile. Însă majoritatea oamenilor nu dispun de această capacitate.”

Browder îi încurajează pe toţi cei care devin ţinte ale denigrării să îşi împărtăşească experienţele mass-mediei, politicienilor şi să depună plângeri penale la Poliţie.

„Prima dată când vorbeşti despre asta, lumea se uită la tine de parcă ai fi paranoic, pentru că nimeni nu îşi poate închipui că astfel de lucruri malefice chiar se pot întâmpla. Dar atunci când destulă lume ajunge să discute despre asta vreme mai îndelungată, toţi înţeleg că e o reală problemă.”

Nici nu i-a trecut prin cap să renunţe la luptă.

„În cazul meu, motivele pentru care fac asta sunt cuprinzătoare şi includ tortura şi uciderea colegului meu. Tocmai de aceea, voi face orice pentru dreptate.”

CAPITOLUL 7

Universitatea de Stat din Moscova

Rusia, vecinul complex şi gigant al Finlandei din est, mă intrigase încă din copilărie. Ascultasem poveştile bunicilor mele despre războiul dus de Uniunea Sovietică împotriva Finlandei în timpul celui de al Doilea Război Mondial.

În 2005, pe când studiam jurnalismul şi politicile internaţionale la Universitatea din Tampere, activam în calitate de jurnalistă la Petrozavodsk, în Republica rusă Carelia. Locuiam într-o garsonieră în care era îngrozitor de frig şi făceam reportaje pentru un hebdomadar în limba finlandeză, Karjalan Sanomat (Ştirile din Carelia).

Seara urmăream cum televiziunile ruseşti îl prezentau pe Vladimir Putin drept un tip puternic şi infailibil. Jurnalismul din Rusia era înţeles complet diferit faţă de cum e perceput în Occident; practic, era exact opusul.

În Occident, jurnaliştii erau gardienii puterii, vocile critice, care operau sub egida drepturilor universale ale omului, a libertăţii de exprimare, în vederea analizării şi evaluării

factorilor de decizie politică. După standardele sovietice, în Rusia lui Putin, un jurnalist e un megafon ascultător şi intermediar al conducerii ţării, care depinde de elita conducătoare şi de toanele sale.

Dacă un reporter rus se amesteca prea adânc şi cu un ochi prea critic în treburile regimului, putea avea soarta Annei Politkovskaia, o jurnalistă de renume internaţional, autoare şi gardian neobosit al regimului.

Politkovskaia a fost asasinată în octombrie 2006 în liftul din clădirea unde locuia la Moscova, în acelaşi an în care eu am făcut un an de schimb la Universitatea de Stat din Moscova, aşa-zisa bijuterie a sistemului rus de educaţie.

Studiam la Facultatea de Jurnalism, aflată lângă Kremlin. Profesoara mea îmi preda limba rusă jurnalistică, iar materialele educative constau adesea în conţinut veritabil, care provenea de la mass-media rusească de stat, prin urmare nu era adecvat pentru educaţia din mediul academic. Cu toate acestea, eu eram prea politicoasă ca să o critic pe profesoara prietenoasă şi în mod evident pasionată de munca sa, care se apropia sau chiar trecuse de vârsta pensionării.

Odată, mi-a cerut să citesc şi să analizez un articol decupat din ziarul de stat Rossiiskaya Gazeta. Era vorba despre un editorial maliţios, care acuza Finlanda de „rusofobie”: rasism şi ură împotriva ruşilor. Când profesoara mi-a cerut să formulez observaţii cu privire la articol, am încercat să îi explic că nu era adevărat ce scria. Aceasta nu m-a contrazis deloc.

Abia la mai mult de un deceniu după ce îmi încheiasem schimbul de la Facultatea de Jurnalism din cadrul

Universităţii de Stat din Moscova, am aflat că facultatea mea ar fi oferit şi cursuri privind „Războiul informaţional” în cadrul programei predate, pentru o anumită categorie specială de studenţi.

Autorul şi bloggerul rus Vladimir Jakovlev a scris despre „Propaganda specială”. Jakovlev este un fost student al catedrei militare din cadrul Facultăţii de Jurnalism şi dezvăluie faptul că el şi colegii săi au fost învăţaţi tehnici „speciale de propagandă de luptă”, menite iniţial să fie utilizate împotriva soldaţilor inamici, însă folosite în prezent împotriva civililor.

„E o armă eficientă, utilizată exclusiv pentru a-i zbura creierii inamicului”, scrie Jakovlev.

La Universitatea de Stat din Moscova, ofiţerii militari predau metodele într-o atmosferă secretă. Potrivit spuselor lui Jakovlev, se utilizează o listă cuprinzătoare cu diverse tehnici. În urma analizelor mele, cele care (probabil) sunt aplicate cel mai adesea de fabricile de troli şi de agenţii de influenţă ai Kremlinului pe reţelele de socializare, ar putea fi numite „heringul putrezit”, „minciuna gogonată” şi „principiul 40-60”.

„Heringul putrezit” presupune îmbibarea hainelor ţintei cu un miros dezgustător. Conform descrierii făcute de Jakovlev, tehnica se bazează pe răspândirea unei acuzaţii false şi scandaloase despre cineva, cu intenţia de a genera o dezbatere amplă în spaţiul public cu privire la respectiva persoană. De asemenea, numele acuzatului/acuzatei şi legăturile sale cu scandalul sunt repetate iar şi iar.

Şi tehnica intitulată „minciuna gogonată” funcţionează eficient. Ideea e să născoceşti o minciună aşa de mare, că

e imposibil să crezi că cineva ar putea minţi despre aşa ceva. Minciuna e destul de mare pentru a-i provoca traume emoţionale publicului, astfel că determină felul în care acesta va reacţiona pe viitor la persoana vizată. De exemplu, teoria modernă a conspiraţiei care o prezintă pe Hillary Clinton ca făcând parte dintr-o reţea de pedofilie sună alarmant de mult ca o minciună gogonată rusească.

„Metoda 40-60” e invenţia lui Joseph Goebbels, ministrul propagandei în timpul Germaniei Naziste, şi e una dintre regulile de aur ale propagandei. Mai întâi se câştigă încrederea publicului prin oferirea a 60% din informaţii: acel procent care corespunde intereselor duşmanului, de pildă, informaţii factuale. Apoi, încrederea respectivă este trădată prin umflarea restului de 40% cu răstălmăciri inventate.

În plus, Jakovlev remarcă faptul că propaganda de luptă specială seamănă discordie în rândurile inamicului, prin simplul fapt că dezinformarea manipulează conştiinţa oamenilor.

O altă relatare din interior dovedeşte faptul că operaţiunile de informaţii false, puse la cale de structurile de securitate ale Rusiei, nu reprezintă o invenţie nouă. În cartea sa, intitulată Spy catcher (Vânătorul de spioni) (1987), Peter Wright, fost agent şi director adjunct al serviciilor britanice de informaţii MI5, dezvăluie numeroase informaţii obţinute de la dezertorii din vremea sovietică. Aceştia au dezvăluit faptul că, în 1958, liderul KGB-ului de la acea vreme, Aleksandr Şelepin, a primit sarcina de a moderniza serviciile de securitate. Ideea era elaborarea unor metode noi de a ataca Occidentul, prin utilizarea unor mijloace nemilitare.

Şelepin i-a chemat înapoi în Uniunea Sovietică pe cei mai importanţi ofiţeri KGB de la posturile lor şi s-a consultat cu ei pentru a găsi idei noi. Drept urmare, acesta a prezentat ideea răspândirii de informaţii născocite în mod organizat. Era o opţiune viabilă în raport cu războiul fizic din Occident şi urma să îl rănească pe inamic până în măduva oaselor.

Potrivit spuselor lui Wright, astfel a fost lansată una dintre primele campanii internaţionale de ştiri false organizate de KGB şi era vorba despre deteriorarea închipuită a relaţiilor dintre China şi Uniunea Sovietică.

Tot prin aceeaşi perioadă, mai multe cazuri de „kompromat" rus (utilizarea informaţiilor private, compromiţătoare, pentru a şantaja persoanele să îşi trădeze ţările) au fost demascate de serviciile de securitate din vremea Războiului Rece.

Într-unul dintre cazurile discutate de Wright, un funcţionar britanic homosexual, care îşi ţinea orientarea sub tăcere şi care lucra în cadrul unor proiecte de apărare în materie de submarine cu guvernul britanic şi cu NATO, a fost şantajat în Rusia. Ruşii l-au ameninţat că urmau să îi demaşte orientarea sexuală, dacă nu fura pentru ei documente confidenţiale. Ulterior, serviciile de informaţii din Occident l-au prins pe respectivul funcţionar, iar acesta a fost condamnat pentru trădare în Regatul Unit.

În arhive au fost salvate mai multe documente istorice despre utilizarea de către Rusia a informaţiilor false în cadrul unor operaţiuni internaţionale de dezintegrare. Într-un document din anii 1960, filiera KGB din Estonia le oferă indicaţii agenţilor săi, să dezbine şi să dizolve organizaţiile şi grupurile pe care KGB-ul le catalogase drept

„antisovietice”, iar aceasta nu doar în interiorul Uniunii Sovietice, ci şi dincolo de graniţele sale.

Metodele recomandate includeau alimentarea diferendelor dintre membrii grupării, discreditarea misiunii acesteia în ochii participanţilor, evidenţierea deosebirilor dintre lideri şi membrii de rând, precum şi intensificarea concurenţei naturale dintre membri.

Un instrument esenţial utilizat de KGB atunci când dezbina comunităţi era transmiterea de materiale membrilor grupului, care erau de aşa natură, încât să inducă sau să contribuie la procesele nocive din interiorul organizaţiei.

Vladimir Putin e fost spion KGB şi FSB. Acesta are o experienţă bogată în materie de spionaj internaţional şi de operaţiuni de infiltrare şi a activat vreme îndelungată în Germania de Est. Putin ştie meseria de sabotare a caracterului unei persoane şi a dus metodele KGB la următorul nivel: pe reţelele de socializare.

În timpul mandatului său, regimul Putin a exploatat în mod sistematic atât mass-media rusească, cât şi reţelele de socializare de la nivel internaţional, folosindu-le drept unelte menite să dizolve entităţile străine percepute ca fiind ameninţări la adresa intereselor sale.

Obiectivul trolilor ruşi şi al ştirilor false este acela de a controla climatul de opinie şi conştiinţa oamenilor la nivel internaţional, la fel cum posturile de televiziune aflate sub imperiul regimului controlează minţile cetăţenilor din Rusia.

Din punct de vedere tehnic, tehnologiile moderne de interferenţă străină ostilă sunt doar nişte aplicaţii moderne

ale vechilor metode folosite de serviciile de securitate ruse.

RT şi Sputnik, canalele de propagandă rusească din mediul internaţional, îi atacă pe criticii lui Putin, atât pe cei din Rusia, cât şi pe cei din străinătate; trolii, programele de tip bot şi memele promovau teorii ale conspiraţiei prin care o acuzau pe Hillary Clinton că ar fi o infractoare, îl sprijineau pe Donald Trump la preşedinţia SUA, blamau preşedinţii cumpătaţi şi care sprijineau drepturile omului din Occident, numindu-i nazişti, iar hackerii Kremlinului atacă alegerile electorale libere din Occident şi creează site-uri de denigrare care par a fi de pe plan naţional.

Pe lângă trolii care lucrează la fabrica din Sankt Petersburg, mai sunt şi agenţi de influenţă plătiţi să umple reţelele de socializare cu injurii.

Iar întreaga reţea de dezinformare este dirijată de Putin.

O persoană care a luat parte la numeroase summit-uri mi-a împărtăşit o relatare importantă în calitate de martor. Preşedintele Putin a citit un comunicat în cadrul unei conferinţe de presă organizate după întrunire.

Cel mai probabil, comunicatul respectiv era bazat pe o ciornă elaborată de asistenţii săi, însă era evident că Putin o corectase şi completase el însuşi.

Dacă cineva crede că Putin e controlat de vreo maşinărie, această relatare dovedeşte contrariul. Putin însuşi formulează chiar şi cele mai fundamentale mesaje cu privire la politicile Rusiei, care sunt apoi răspândite către presa din întreaga lume.

În 2006, pe când studiam la Universitatea de Stat din Moscova, aş fi apreciat dacă m-ar fi învăţat cineva chiar şi noţiunile de bază ale războiului informaţional rus. Ulterior, în cariera mea de investigator şi de ţintă a războiului informaţional rus, aceste cunoştinţe mi-ar fi fost de ajutor mai mult decât analiza propagandei anti-Finlanda din ziarul de stat rus.

Însă nici citirea articolelor respective n-a fost chiar degeaba.

CAPITOLUL 8

Reporterii

Jurnalistul norvegian Thomas Nilsen trecea graniţa din Norvegia în Rusia în interes de serviciu la 8 martie 2017.

Cu toate acestea, paznicii serviciului de securitate rus FSB de la vama Borisoglebsk, punctul de trecere a frontierei cu Norvegia, l-au informat pe acesta că era o ameninţare la adresa securităţii naţionale a Federaţiei Ruse şi nu l-au lăsat să intre în ţară.

Thomas Nilsen este un jurnalist respectat şi expert în materie de Arctica şi Rusia. Acesta se află la conducerea serviciului internaţional de ştiri Independent Barents Observer şi este unul dintre experţii de top ai Norvegiei în ceea ce priveşte securitatea nucleară şi submarinele Rusiei.

Nilsen locuieşte în Kirkenes, un orăşel-port care pare a fi plin de armonie, aflat într-un loc remarcabil, pe o peninsulă stâncoasă din partea cea mai nord-estică a Norvegiei.

Jurnalistul trecuse acelaşi punct de frontieră de nenumărate ori fără nicio problemă, încă din vremea când agenţii de la vamă încă reprezentau un stat numit Uniunea Sovietică.

În acea zi din martie, Nilsen se pregătea să conducă o delegaţie a Comitetului pentru afaceri externe din cadrul Parlamentului danez la Murmansk, unul dintre cele mai nordice oraşe ale Rusiei şi cel mai mare oraş aflat deasupra Cercului polar arctic.

Situată pe malurile neşlefuite ale Oceanului Arctic, regiunea Murmansk din Rusia este importantă din punct de vedere strategic pentru Kremlin. În timpul Războiului Rece, era zona fierbinte unde erau ţinute submarinele nucleare şi spărgătoarele de gheaţă ale Uniunii Sovietice.

În zilele noastre, baza navală de la Murmansk găzduieşte Flota nordică a Rusiei. Majoritatea submarinelor nucleare ale Rusiei au baza în această regiune.

Regimul Preşedintelui Vladimir Putin are mari ambiţii în ceea ce priveşte Oceanul Arctic, cantităţile mari de petrol şi de gaze şi rutele sale de transport pe apă. În planul lui Putin de a cuceri Arctica, Murmansk e punctul-cheie.

În ceea ce îl priveşte pe Thomas Nielsen, controlul de la Vama Borisoglebsk a început precum orice alt control de rutină. Ofiţerul FSB de imigraţie i-a luat paşaportul, a

introdus datele sale în sistem şi i-a adresat întrebarea obligatorie: unde se deplasa?

„La Murmansk”, i-a răspuns Nielsen.

Ofiţerul FSB a continuat: „Ce treburi aveţi acolo?” „Fac reportaje”, a răspuns Nielsen.

De regulă, situaţia în care un reporter străin care trece graniţa pentru a lucra în nord-estul Rusiei este verificată de doi funcţionari diferiţi ai FSB în materie de imigraţie, ambii ruşi. Ca de obicei, primul ofiţer şi-a chemat superiorul să îl verifice şi el pe Nielsen.

Însă, de îndată ce superiorul respectiv a intrat şi a aruncat o privire la ecranul calculatorului, controlul de rutină s-a încheiat.

Acesta i-a luat paşaportul lui Nielsen, i-a cerut politicos să iasă din rând şi l-a însoţit către biroul din spate. Nilsen a bănuit că ar putea avea soarta cunoscută a multor alţi reporteri din regiunea Barents: ar fi fost obligat să răspundă la întrebările exhaustive ale ofiţerilor cu privire la scopul călătoriei sale. Nilsen s-a gândit că, după interogatoriu, ar urma să intre în Rusia în voie.

Ajunşi în birou, trei ofiţeri FSB i-au spus să ia loc. După aceea, într-un mod formal, i s-au adus la cunoştinţă veştile, în limba rusă. Potrivit alineatului 27 al legislaţiei ruseşti privind intrarea şi debarcarea în Federaţia Rusă, lui Nilsen nu i se poate permite să intre pe teritoriul ţării. Temeiul comunicat a fost „siguranţa statului”.

Thomas Nilsen a întrebat de ce chiar el era considerat o ameninţare la siguranţa naţională a Rusiei. Ofiţerii au

susţinut că nu ştiau. În schimb, aceştia l-au încurajat să contacteze Consulatul General Rus din Kirkenes pentru a afla informaţii suplimentare.

FSB i-a comunicat lui Nilsen că interdicţia în ceea ce îl priveşte urma să fie în vigoare următorii cinci ani. Dacă încerca să intre în Rusia prin orice punct de trecere a frontierei, ar fi fost considerat „infractor”.

Având în continuare un comportament politicos şi profesionist, funcţionarii i-au înmânat lui Nilsen un document în care erau prevăzute condiţiile interdicţiei. I s-a solicitat să semneze actele, să părăsească punctul de trecere a frontierei şi să se întoarcă în Norvegia.

„Pe baza însemnelor de pe uniforme, erau ofiţeri de rang înalt”, spune Nilsen.

Între timp, tovarăşilor săi danezi de călătorie li s-a permis să părăsească Rusia în condiţii normale. Însă Nilsen a trebuit să facă autostopul înapoi până la partea norvegiană a vamei, întrucât nu e permisă deplasarea pe jos în zona de frontieră.

Cei de la FSB i-au interzis în mod expres să se urce într-un autoturism rus.

După ce a aşteptat preţ de cinci minute, un şofer norvegian care se întorcea de la Nikel, o aşezare industrială rusească aflată în apropiere, unde fusese să alimenteze maşina, l-a luat pe Nilsen şi l-a dus acasă la Kirkenes.

Faptul de a declara în mod oficial că o persoană e o ameninţare la adresa siguranţei naţionale presupune o

acuzaţie indirectă gravă. Prin definiţie, în Rusia, „ameninţările la adresa siguranţei statului” includ diverse infracţiuni grave, precum spionajul sau terorismul.

Cu siguranţă că Nilsen nu spionase pe nimeni şi nici nu plănuise atacuri teroriste împotriva Rusiei. De fapt, acesta e un cetăţean atât de serios, încât nici măcar nu a primit o amendă pentru depăşirea vitezei regulamentare.

Cu toate acestea, interdicţia de călătorie nu a fost pe deplin o surpriză. Înainte de incidentul de la graniţă, Nilsen şi colegii săi jurnalişti fuseseră ţintele mai multor operaţiuni ostile din partea Rusiei. Operaţiunile fuseseră lansate pentru a le sista activitatea jurnalistică.

Acum, FSB-ul îl acuza pe Nilsen că ar fi o ameninţare la adresa siguranţei naţionale a Rusiei. Interdicţia de călătorie în Rusia i-ar afecta grav capacitatea lui Nilsen de a realiza pe viitor reportaje pe subiecte legate de această ţară.

Se pare că idealurile lui Nielsen privind reportajele independente şi de înaltă calitate, precum şi libertatea presei în general, se băteau cap în cap la un nivel profund cu idealurile infamei structuri de securitate de la Kremlin.

„Kremlinul îi consideră pe mulţi jurnalişti drept ameninţări la adresa a ceea ce înţelege FSB-ul ca fiind siguranţa statului. Jurnalismul este piatra de temelie a tuturor societăţilor în curs de dezvoltare astfel că, din perspectiva FSB-ului, jurnalismul ameninţă siguranţa naţională a Rusiei. Aici în regiunea Arctica, jurnalismul este esenţial în ceea ce priveşte construirea unor relaţii trainice între graniţe. Poate că FSB-ul nu vrea asta”, afirmă Nilsen.

Interdicţia ilegală pe cinci ani nu doar că îi restricţionează lui Nilsen întrevederile în interes profesional, dar îi interzice de asemenea şi deplasările de ordin personal în Rusia.

Prin urmare, acesta a decis să nu îşi lase viitorul în mâinile serviciilor de securitate ruse şi s-a hotărât să afle exact motivul pentru care era considerat o ameninţare la adresa Federaţiei Ruse.

Pentru a face acest lucru, precum şi pentru a încerca să anuleze această decizie dubioasă, Nilsen, jurnalist pasionat şi un bărbat demn, a văzut o singură cale: să dea în judecată entitatea care a pus în aplicare interdicţia ilegală de călătorie în ceea ce îl privea, FSB-ul.

***

Norvegia se numără printre primele cinci ţări în ceea ce priveşte indicii globali care măsoară anual democraţia şi libertatea presei.

În Norvegia, utilizarea înţeleaptă a veniturilor generate de exporturile de petrol reprezintă un factor esenţial în ceea ce priveşte crearea unuia dintre statele cele mai înstărite şi mai lipsite de corupţie din lume. Spre deosebire de majoritatea ţărilor europene care se învecinează cu Rusia, Norvegia se bucură de independenţă totală faţă de energia rusească.

Ţară stabilă, liberă şi sigură, Norvegia garantează condiţii de muncă unice pentru platformele de ştiri, cum ar fi Independent Barents Observer (Observatorul Independent

din Barents), deţinută de Thomas Nilsen şi de colegul său, Atle Staalesen. Site-ul publică zilnic articole amănunţite din Regiunea Arctica, atât în limba engleză, cât şi în rusă.

„Autocenzura e singurul lucru pe care nu-l aducem niciodată cu noi la birou. Nu-i permitem să intre pe uşă”, ne-a spus Nilsen în redacţia ziarului din Kirkenes.

Pe perete atârnă o hartă de hârtie care prezintă zonele vaste acoperite de redacţia lui Nilsen: cele mai nordice părţi ale Norvegiei, Rusiei, Finlandei şi Suediei, care alcătuiesc o regiune numită Barents, deasupra acesteia situându-se Oceanul Arctic.

Între Kirkenes şi Polul Nord se află peste 3 000 de kilometri de mare cu ape îngheţate şi letale. La jumătatea distanţei dintre redacţie şi Polul Nord se află Svalbard, arhipelagul de gheaţă demilitarizat de o frumuseţe care-ţi taie respiraţia.

Iniţial, Nilsen şi Staalesen, prieteni de aproape două decenii, s-au mutat la Kirkenes doar din pricina faptului că se afla aproape de Rusia. Din afară, Kirkenes îţi pare a fi un orăşel-port liniştit din zona nordică, unde locuiesc câteva mii de locuitori, iar indicatoarele rutiere sunt scrise şi în norvegiană şi în rusă.

Nilsen şi Staalesen consideră că Kirkenes e un laborator cu caracter unic şi locul de joacă al serviciilor de securitate ruse.

Dacă priveşti puţin dincolo de suprafaţa liniştită a oraşului, dai de tensiunile politice cu mize ridicate şi de conflictele privind dominaţia energetică. Din anii 1960, Norvegia îşi obţine bogăţiile din zăcămintele de petrol şi de gaze din

Platforma continentală norvegiană, care se află de-o parte şi de alta a continentului şi se întinde înspre Marea Barents, situată în faţa orăşelului Kirkenes.

„Rosneft”, gigantul petrolier deţinut de statul rus, caută să dobândească partea sa din bogăţiile de petrol ale Norvegiei.

„Kirkenes e o mină de aur pentru jurnaliştii de investigaţii”, spun Nilsen şi Staalesen.

De aceea, în 2002, pe când se aflau la masa din bucătăria lui Staalesen, cei doi prieteni au decis să pună bazele Barents Observer. Prin platforma lansată, doreau să publice ştiri despre Arctica, produse chiar în inima regiunii. Cei doi au decis să urmeze îndeosebi evoluţiile din industria energetică a regiunii, precum şi subiecte economice, politice şi de mediu.

Cooperarea cetăţenilor este înrădăcinată din punct de vedere istoric în esenţa regiunii Barents. Iniţial, cooperarea din Barents a fost formată în vederea sprijinirii democraţiei, a cetăţenilor, a drepturilor omului şi a libertăţii mass-media, mai ales în fosta Uniune Sovietică. În 1993, după destrămarea Uniunii Sovietice, reprezentanţii celor mai nordice ţinuturi ale Suediei, Finlandei, Rusiei şi Norvegiei au semnat un tratat de cooperare la Kirkenes. După ce politica de la nivel mondial s-a schimbat drastic, locuitorii regiunii au vrut să îşi consolideze legăturile şi să asigure stabilitatea din zonă.

Nilsen şi Staalesen şi-au creat site-ul pentru a răspunde aceleiaşi necesităţi: să aducă laolaltă oamenii şi să partajeze informaţii relevante dincolo de toate graniţele.

„Ruşii, norvegienii, finlandezii şi suedezii trăiesc aproape unii de ceilalţi. Cu toate acestea, din punct de vedere cultural, economic, societal şi etnic, oamenii care trăiesc de-o parte şi de alta a graniţelor din regiunea Barents sunt extrem de diferiţi. Noi am vrut să sporim nivelul de înţelegere dintre oameni”, spune Staalesen.

Treptat, prietenii şi-au dezvoltat serviciul online. În 2005, când relaţiile diplomatice dintre Rusia şi celelalte ţări din regiunea Barents păreau a fi stabile, Staalesen a primit o ofertă de slujbă.

Secretariatul părţii norvegiene din regiunea Barents, a cărui misiune este promovarea şi realizarea colaborării comerciale dintre Rusia şi Norvegia, era instituţia interesată să îl angajeze.

Având sediul la Kirkenes, Secretariatul este deţinut şi condus de trei judeţe nordice ale Norvegiei: Nordland, Troms şi Finnmark. Factorii de decizie din cadrul Secretariatului sunt politicieni şi guvernatori locali.

Instituţia este finanţată de Ministrul norvegian al Afacerilor Externe, iar Secretariatul finanţează, la rândul său, proiectele comune ale societăţilor norvegiene şi ruse.

De la începutul anilor 2000, Secretariatul a finanţat mii de proiecte transfrontaliere, inclusiv unele proiecte care implică societatea petrolieră norvegiană Statoil şi Rosneft, gigantul petrolier deţinut de statul rus.

După ce Staalesen a acceptat oferta, dreptul de proprietate asupra Barents Observer a fost transferat Secretariatului. În acele vremuri, serviciul de ştiri şi noul

său patron lucrau împreună în mod unitar şi ajutau site-ul să se dezvolte mai departe.

La mijlocul anilor 2000, nu existau deloc fricţiuni în ceea ce priveşte relaţiile ruso-norvegiene. Reprezentanţii Secretariatului au considerat că site-ul de ştiri contribuia la progresele înregistrate de legăturile create în regiune. Deciziile cu privire la reportajele realizate de Barents Observer erau luate chiar de jurnalişti, aşa cum e şi normal în mass-media de pretutindeni.

Serviciul a fost extins şi mai mult. În 2009, Thomas Nilsen a fost numit redactor-şef, iar Trude Pettersen s-a alăturat echipei în calitate de reporter.

Site-ul a fost descoperit de noi cititori din ţările nordice şi din Rusia. În Rusia, publicul atras provenea în principal din zonele Murmansk şi Petrozavodsk, aflate în apropierea graniţei cu Finlanda.

Numeroase articole postate de Barents Observer au fost republicate şi răspândite pe posturile mass-mediei ruseşti care, la acea vreme, nu erau ţinute din scurt de regim atât de tare ca în prezent.

Lista cu posibile explicaţii referitoare la motivul pentru care Barents Observer a devenit un ghimpe în coasta FSB-ului rus e lungă.

Printre acestea se numără cititorii numeroşi din Rusia, ori subiectele de reportaje alese.

NU E DOAR O BENZINĂRIE OBIŞNUITĂ

Unul dintre subiecţii monitorizaţi constant de reporterii de la Barents Observer este Rosneft, gigantul petrolier deţinut de Rusia.

Redactorul-şef Nilsen descrie Rosneft drept elementul principal al activităţilor Rusiei din Arctica. „Istoria ne spune că Rosneft are o importanţă vitală pentru Kremlin.”

Rosneft este cea mai mare companie petrolieră din Rusia şi cea mai mare companie petrolieră cotată la bursă din lume. Mulţi experţi convin asupra faptului că este posibil ca resursele de petrol ieftin ale Rusiei să fie pe terminate. Prin urmare, trebuie să pompeze petrol din zone mai reci, mai îndepărtate şi aflate la o adâncime mai mare.

Rosneft vrea să se extindă în Norvegia, unde sunt zăcăminte promiţătoare de petrol neexploatate. Însă cea mai mare companie petrolieră a Rusiei nu e doar o benzinărie obişnuită. Pe lângă operaţiunile de foraj şi de comerţ cu petrol, Rosneft promovează ambiţiile politice crescânde ale Kremlinului în Norvegia şi în alte zone mai îndepărtate din Arctica.

Se ştie despre Rosneft că e un sac fără fund. De fapt, regimul lui Putin a decis să preia forţat Yukos, o companie petrolieră privată deţinută de Mihail Hodorkovski, să îl condamne pe acesta la închisoare pentru nişte acuzaţii politice inventate şi să vândă Yukos la un preţ derizoriu companiei Rosneft în cadrul unei licitaţii aranjate, aceasta înainte ca Rosneft să înregistreze succesul din prezent.

Proprietarul de facto a Rosneft este regimul condus de preşedintele Vladimir Putin. În ultimii ani, compania a fost vaca de muls a celor din cercul apropiat al lui Putin: siloviki, agenţii serviciilor de securitate.

Directorul executiv al Rosneft este agentul FSB Igor Sechin, al cărui consilier apropiat e alt ofiţer format în cadrul academiei FSB, Andrei Patruşev Jr.

În Rusia, numeroşi ofiţeri ai FSB-ului, la fel ca agenţii predecesorului KGB din vremea Uniunii Sovietice, sunt promovaţi şi ajung să lucreze în cadrul societăţilor. Aceştia primesc salarii în mod simultan, atât de la agenţia de securitate, cât şi de la societatea respectivă.

Sistemul numit „dubla funcţie” asigură faptul că societăţile cu personal din cadrul FSB deservesc mereu nu doar interesele acţionarilor, ci şi pe cele ale regimului rus.

Preşedintele Rosneft, Igor Sechin, este recunoscut drept al doilea cel mai puternic om în stat după preşedintele Putin. Strânsa cooperare dintre Putin şi Sechin continuă din 1994, iar Sechin a ocupat funcţii înalte atât în administraţia lui Putin, cât şi în cea a lui Dmitri Medvedev.

În timpul celui de al doilea mandat al lui Sechin în calitate de viceprim-ministru, FSB-ul a înfiinţat departamentul „P”, care se ocupa de activităţile industriale, îndeosebi de afacerile profitabile cu petrol. În acelaşi an, în 2004, Sechin a fost promovat la funcţia de preşedinte al Consiliului de administraţie al Rosneft.

După doar doi ani, Rosneft a mai primit mână de lucru direct de la sediul FSB aflat la Moscova, în Lubianka: Andrei Patruşev Jr., directorul adjunct al „Diviziei petroliere” a Rosneft şi consilierul lui Sechin, a început şi el să lucreze pentru Rosneft.

Ulterior, preşedintele Putin i-a acordat lui Patruşev Jr. un Ordin de Onoare pentru realizările sale profesionale.

În 2006, Rosneft a început să plănuiască operaţiunile de foraj din câmpul Shtokman din regiunea Arctica din Rusia, în cooperare cu societatea rusească Gazprom, o altă companie rusească de gaze, în al cărei Consiliu de administraţie se afla tot Patruşev Jr.

Rosneft, companie deţinută de statul rus, nu se poartă cu mănuşi cu clienţii săi. Compania operează pe tot mapamondul, de exemplu în Venezuela, Cuba, Canada, SUA, Brazilia, Turkmenistan, Georgia, Belarus, Ucraina, Indonezia şi Irak.

Georgia şi Ucraina au trebuit să se apere împotriva atacului militar al Rusiei. Turkmenistan şi Belarus sunt foste dictaturi ale Uniunii Sovietice, care n-au reuşit să găsească o cale de a se elibera din lesa Kremlinului.

Un potenţial client al Rosneft deschide uşa către un volum nemăsurat de operaţiuni FSB în materie de politici energetice şi croieşte o scurtătură pentru agenţii FSB care fac lobby în numele intereselor celor din anturajul lui Putin, chiar pe teritoriul clientului.

Uneori, agenţii FSB acţionează în calitate de membru al conducerii superioare din cadrul unei companii petroliere, alteori în calitate de diplomat. Pentru a asigura contractele, aceştia demarează operaţiuni agresive de influenţă, care îi vizează atât pe principalii factori de decizie, cât şi pe membrii publicului.

Odată încheiate contractele, Rosneft, companie condusă de „siloviki”, are un canal de impact direct de facto asupra aspectelor energetice interne ale ţării, cum ar fi preţurile şi disponibilitatea. Iar atunci când temperatura din casele votanţilor din iernile geroase ori slujbele bine plătite ale

localnicilor din sectorul energetic se află în mâinile Rosneft (controlată de FSB-ul rus), amestecul FSB în afacerile interne ale ţărilor devine o treabă periculos de simplă.

Probabil că ziarul online condus de Thomas Nilsen şi de Atle Staalesen este singurul din mass-media care a urmărit în mod sistematic absolut fiecare evoluţie semnificativă legată de Rosneft din Arctica.

În plus, publicau ştiri bazate pe fapte reale despre aceasta, atât în engleză cât şi în rusă.

BĂUTORII DE CEAI

E imposibil să identifici un incident specific care a declanşat operaţiunile aferente FSB împotriva ziarului Barents Observer.

S-ar putea ca publicarea ştirilor în limba rusă pentru publicul rus să fie unul dintre factori. De la începutul secolului, regimul lui Putin a exploatat majoritatea mijloacelor mass-media din Rusia, transformându-le în amplificatoare pentru vocea regimului.

Jurnaliştii de investigaţii care critică regimul sunt ucişi în Rusia cu impunitate, iar segmente mari ale publicului rus rămân fără niciun acces la informaţii bazate pe fapte, prezentate în limba rusă, care vizează corupţia şi fărădelegile săvârşite de liderii lor politici.

„În multe cazuri, serviciilor de securitate ruse nici nu le pasă de ce se scrie despre ei la Londra. Îi interesează ce

se scrie în Rusia, iar ziarul nostru este citit de multă lume din partea de nord-vest a Rusiei”, spune Nilsen.

Un alt factor declanşator e posibil să fi fost valorile jurnalistice după care se ghidează ştirile scrise de cei de la Barents Observer: jurnalism de calitate bazat pe fapte, urmând idealurile occidentale ale libertăţii presei.

Atunci când prezintă reportaje din Rusia, Staalesen, Pettersen şi Nilsen invocă adesea aspecte şi opinii care sunt blocate de mass-media rusească controlată de Kremlin. Aceştia vor să creeze o platformă pentru cei oprimaţi în Rusia lui Putin.

Îndeosebi, ziarul prezintă ştiri despre organizaţiile neguvernamentale care le ţin piept autorităţilor ruse şi le ajută să îşi facă vocea auzită. Jurnaliştii le iau interviuri activiştilor în materie de drepturile omului de pe plan local şi politicienilor din opoziţie, precum şi membrilor comunităţii persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale şi transgen din Rusia.

Prin furnizarea unei platforme pentru servicii pe care Kremlinul le-a catalogat drept contrare sau „propagandă gay”, interesele ziarului lui Nilsen contravin profund cu cele ale FSB-ului.

Înainte să înceapă necazurile celor de la Barents Observer, aceştia făcuseră reportaje despre chinul prin care trecuse un blogger popular din Murmansk, pe nume Aleksandr Serebryanikov, cunoscut de asemenea sub porecla de internaut, Blogger51.

Pe blogul său, Serebryanikov divulgă informaţii privind faptele de corupţie ale guvernului local. În 2011, acesta a

publicat fotografii cu un submarin nuclear care a luat foc în Murmansk.

Anul următor, autorităţile regionale au inventat un caz penal împotriva lui Serebryanikov, iar acesta a fost acuzat de extremism. Oficialităţile au găsit o fotografie în care acesta purta o caschetă de soldat şi au încercat să o folosească drept dovadă a „extremismului” său.

Cazul din instanţă nu a ţinut, întrucât nu s-a putut dovedi că Serebryanikov era extremist.

Cu toate acestea, ca şi cum tradiţia Uniunii Sovietice de a trimite disidenţii politici în instituţii pentru boli mentale nici n-ar fi încetat să existe, oficialităţile ruse au conchis că Serebryanikov necesita o „evaluare psihiatrică”.

Prin urmare a fost dus pentru a i se face o astfel de evaluare.

Niciunul dintre marile mijloace mass-media ruseşti nu a prezentat ştirea evidentă, şi anume încălcarea drepturilor omului. Însă Barents Observer a făcut-o. Jurnaliştii au publicat o serie de articole detaliate, inclusiv în limba rusă.

„Pentru noi e important să sprijinim pe cineva ca el, care face blogging pe cont propriu. El face slujba pe care nu o fac mjiloacele mass-media controlate de statul rus”, spune Nilsen.

Spionii ruşi îi aveau deja în vizor pe Staalesen, Pettersen şi Nilsen chiar dinainte să înceapă problemele lor din Norvegia.

Uneori, atunci când jurnaliştii se întâlneau cu sursele lor ruseşti la Murmansk, observau că sunt urmăriţi.

Tehnica de urmărire nu îi vizează doar pe jurnalişti. În schimb, este utilizată şi împotriva diplomaţilor străini şi a angajaţilor din cadrul organizaţiilor occidentale cu sediul în Rusia.

„Ocazional, apărea un bărbat care bea ceai la o masă din apropiere. Se pricep foarte bine să îţi arate care e obiectivul lor: ideea e să fie văzuţi atât de noi, cât şi de sursele noastre”, mai spune Nilsen.

„Băutorii de ceai” n-au reuşit niciodată să creeze o mare tevatură. Barents Observer este construit pe principiul transparenţei şi pe ideea fluxului liber de informaţii. Toate sursele informaţiilor prezentate în reportaje sunt publice oricum, iar sursele anonime nu sunt utilizate în vederea garantării legitimităţii şi a credibilităţii ştirilor.

Unii cititori pun la îndoială articolele din şi despre Rusia şi le cataloghează drept ştiri false.

„Prin faptul că furnizăm sursele, cititorii pot evalua ei înşişi credibilitatea şi autenticitatea articolelor. Fiind deschişi, considerăm că FSB-ul ar putea chiar să înveţe câte ceva despre valoarea norvegiană a accesului liber la cunoştinţe şi informaţii. Poate că suntem naivi.”

Cu toate acestea, graţie „băutorilor de ceai” ruşi, Nilsen şi colegii săi au pus în aplicare norme mai stricte de securitate a informaţiilor şi de protecţie a surselor. În prezent, aceştia îşi notifică contactele şi persoanele pe care le intervievează cu privire la faptul că e posibil ca

informaţiile lor să fie divulgate în urma unor spargeri informatice sau breşe în materie de comunicaţii.

Deocamdată, nu au făcut niciun anunţ cu privire la tentative relevante de spargeri informatice.

Expertiza importantă a celor de la Barents Observer cu privire la Arctica şi, mai ales, în materie de chestiuni ruseşti, industria apărării, aspecte legate de siguranţă şi securitate nucleară, este extrem de apreciată în rândul jurnaliştilor din arealul Mării Barents. Datorită faptului că reportajele lor sunt de înaltă calitate şi sunt adesea citate de alte posturi mass-media, cei de la Barents Observer au un rol semnificativ în calitate de lider de opinie.

Prima preluare a unui citat a venit din partea celor de la The New York Times, în 2012. La începutul războiului civil din Siria, Barents Observer a primit un pont despre un transport civil secret de marfă al ruşilor. Trei elicoptere de luptă noi-nouţe au fost transportate de la sediu Flotei de nord, aflată la Severomorsk, la Murmansk, iar de acolo mai departe, în Siria.

Potrivit prietenilor, niciuna dintre investigaţiile acestora nu putea fi catalogată drept „prea sensibilă”, deci supărătoare pentru Kremlin. Ba, din contră: aceştia nu au divulgat niciodată secrete de stat ruse sau alte date care ar fi putut compromite siguranţa naţională a Rusiei.

Resursele celor de la Barents Observer sunt reduse, astfel că posibilităţile acestora de a desfăşura investigaţii sunt foarte limitate.

„Unele dintre articolele noastre ar putea include aspecte cu caracter sensibil însă, în general, prezentăm imaginea

în ansamblu şi, uneori, includem componente militare”, spune Staalesen.

De pildă, acesta menţionează investiţiile masive ale Rusiei în armata sa în imediata vecinătate a Norvegiei şi Finlandei.

„Ne ocupăm şi de asta, însă n-am făcut săpături prea adânci. De fapt, chiar am investigat prea puţin treaba”, spune Staalesen. E posibil ca victoriile în materie de ştiri să fi contribuit la campania de influenţă care i-a vizat pe Staalesen şi pe Nilsen.

Însă, în final, ofensiva deschisă a unui diplomat rus în faţa comunităţii internaţionale a jurnaliştilor a fost lansată la puţin timp după ce Nilsen scrisese un anumit articol.

CONSULUL GENERAL

La mai puţin de o lună după ce Rusia anexase ilegal peninsula Crimeea de la Ucraina, Nilsen a scris un editorial cuprinzător cu titlul „Cooperarea din regiunea Barents în noua eră periculoasă a lui Putin”.

În articolul respectiv, Nilsen analizează influenţa negativă generală pe care o cauzase agresiunea Rusiei lui Putin şi pe care o va provoca pe viitor în regiunea Barents.

Bazat pe fapte verificate, editorialul prezintă ostilităţile recente ale regimului Putin împotriva organizaţiilor cetăţeneşti, a bloggerilor din opoziţie şi a mass-mediei critice din Rusia.

Nilsen afirmă faptul că agresiunea Kremlinului ar genera teamă care, la rându-i, ar determina instituţiile, întreprinderile, structurile de stat şi cetăţenii să îşi piardă interesul în ceea ce priveşte cooperarea cu Rusia. E posibil ca activităţile Rusiei să submineze relaţiile interpersonale create pe parcursul a 21 de ani de cooperare în regiunea Barents.

Editorialul concluziona faptul că declaraţiile lui Putin nu îndeamnă oamenii să participe la cooperarea regională care, din punct de vedere fundamental şi potrivit unui acord semnat la începutul anilor 1990 de toate ţările din regiunea Barents, le este deschisă tuturor.

În editorial, Nilsen menţionează de două ori anexarea Crimeii de către Rusia.

În retrospectivă, acesta consideră că mulţi din Europa au privit Crimeea drept o schimbare a comportamentului Rusiei. Însă cei care lucraseră în Rusia au observat schimbarea mult mai devreme.

„Putin luase măsuri drastice împotriva mass-mediei şi a societăţii civile, băgase cetăţeni la închisoare pentru că protestaseră împotriva realegerii sale în calitate de preşedinte introdusese noi legi cu privire la agenţii străini. Crimeea era urmarea evoluţiilor interne pe termen lung ale Rusiei.”

La aproape trei săptămâni de la publicarea editorialului lui Nilsen în Barents Observer, la finele lunii aprilie 2014, aproximativ 100 de jurnalişti din Suedia, Norvegia, Rusia şi Finlanda s-au deplasat la Kirkenes pentru a participa la o conferinţă. Subiectul era libertatea de exprimare.

Comunitatea jurnaliştilor din Arctica, cu rădăcini în era sovietică, se întruneşte anual pentru a discuta despre evoluţiile din plan regional. Sunt invitaţi şi vorbitori din afara comunităţii jurnalistice, pentru a furniza expertiză şi perspective.

În cadrul conferinţei privind libertatea de exprimare, un fotojurnalist rus şi-a împărtăşit experienţa când fusese arestat de Poliţie, mai întâi la Murmansk, apoi la Moscova. Atât poliţia din Kirkenes, cât şi funcţionari din judeţul norvegian au susţinut prezentări. Spiritul conferinţei era unul pozitiv şi constructiv. Însă atmosfera s-a schimbat când Consulul General Mihail Noskov, diplomat rus la Kirkenes, a urcat pe scenă şi a susţinut un discurs.

Noskov a acuzat şi atacat ziarul Barents Observer fără milă. Mai exact, acesta s-a concentrat asupra ştirilor privind anexarea Crimeii de către Rusia. Noskov a afirmat arogant: „Indiscutabil, ar trebui cu toţii să ştim că a fost vorba nu de o anexare, ci de o reunificare”.

În plus, acesta a susţinut că reportajele celor de la Barents Observer „aduc atingere relaţiilor bilaterale dintre Rusia şi Norvegia”. Potrivit Consulului, articolele de pe site „reprezintă şi ar putea fi percepute drept” opiniile guvernului Norvegiei.

„Având în vedere faptul că Barents Observer este deţinut şi finanţat de Secretariat, care este o structură guvernamentală”, a afirmat Noskov, „dreptul de proprietate şi finanţarea se reflectă în conţinutul jurnalistic al ziarului”, a adăugat Consulul general.

Preţ de peste o jumătate de oră, acesta a captivat pe deplin atenţia încăperii pline de reporteri.

Un reporter de la serviciul public finlandez de radiodifuziune Yle, pe nume Tapani Leisti, a ascultat acuzaţiile diplomatului rus şi a scris un articol despre acestea. Conform celor scrise de Leisti, Noskov a spus că Barents Observer nu ar trebui să utilizeze acel tip de limbaj despre preşedintele Putin.

„Potrivit spuselor Consulului rus, o denumire mai potrivită pentru site-ul de ştiri ar fi Observatorul de Rusia, întrucât scrie mult mai puţin despre celelalte ţări din regiunea Barents comparativ cu Rusia. Noskov a refuzat să detalieze acuzaţiile atunci când publicul i-a solicitat acest lucru", a scris Leisti.

Discursul lui Noskov a şocat auditoriul. De îndată ce a terminat, un reporter rus s-a ridicat şi i-a contestat spusele. Pentru a isca un conflict şi mai mare, Consulul general a calificat întrebările jurnaliştilor drept „provocări la care nu va răspunde".

Cel acuzat, Thomas Nilsen, redactorul-şef al ziarului online Barents Observer, a răspuns. Acesta a subliniat în faţa Consulului importanţa temeliei standardelor occidentale privind libertatea de exprimare şi producerea de ştiri şi a clarificat structura de proprietate a portalului.

„Am spus că redacţia se bucură de libertatea de a-şi alege propriile subiecte, iar Consulul general nu va avea niciodată, dar niciodată, vreun control asupra acestora. I-am oferit şi posibilitatea de a fi intervievat sau de a scrie propriul articol în care să îşi exprime punctul de vedere. Nu a răspuns la niciuna dintre remarcile mele", spune Nilsen.

Ulterior, Nilsen şi Staalesen au analizat discursul lui Noskov. Era clar că nu fusese scris pe fugă în dimineaţa aceea pe când îşi bea cafeaua. În schimb, formulările, ţinta criticilor şi cadrul ales fuseseră puse la cale în mod minuţios.

Era evident că diplomatul nu acţiona independent, ci fusese instigat pe deplin de superiorii săi din cadrul Ministerului rus al Afacerilor Externe de la Moscova. Cel mai probabil, şefii lui Noskov citiseră măcar şi dăduseră undă verde discursului în prealabil sau chiar îl scriseseră ei înşişi.

Infama prezentare a declanşat un lanţ extraordinar de evenimente care a evoluat rapid în istoria presei nordice şi care, ulterior, a dus la desfacerea contractului de muncă al lui Thomas Nilsen şi la îngroparea variantei iniţiale a ziarului Barents Observer.

O lună mai târziu, Thomas Nilsen şi Atle Staalesen şi-au ţinut întrevederea obişnuită cu patronii ziarului Barents Observer, Secretariatul Barents.

Patronii respectivi sunt, în principal, politicieni: membri aleşi ai Parlamentului judeţean regional şi ai consiliilor celor mai nordice trei judeţe ale Norvegiei. Unii dintre aceştia sunt implicaţi în proiecte economice sau de afaceri cu societăţi care au sediul în Rusia.

Cei doi au observat că respectivii patroni deveniseră precauţi. În cadrul întrunirii, aceştia au pus sub semnul întrebării independenţa jurnalistică a Barents Observer, practic reiterând acuzaţiile vagi ale Consulului General rus.

Patronii le-au cerut lui Nilsen şi Staalesen să garanteze faptul că ziarul Barents Observer nu va mai scrie „niciodată” nimic care „să aducă atingere cooperării dintre Norvegia şi Rusia”.

„Momentul când patronii ne-au spus să nu mai prezentăm anumite subiecte a fost alarmant”, afirmă Nilsen. Nu s-a luat nicio decizie în cadrul întrunirii. Cu toate acestea, ca o reacţie directă la afirmaţia falsă făcută de consulul rus, conform căreia Barents Observer reprezenta în mod oficial poziţia Norvegiei, patronii au introdus necesitatea unei restructurări organizatorice.

Aceştia au reconfigurat modul de funcţionare al redacţiei.

Nilsen, Staalesen şi Pettersen ar trebui să adune sugestii în vederea reorganizării Barents Observer, pentru a-i conferi publicaţiei mai multă independenţă faţă de guvernanţa regiunilor. Potrivit patronilor, astfel, poziţia site-ului în calitate de mijloc mass-media liber ar fi mai puternică.

Redacţia a acţionat conform dispoziţiilor şi a început să elaboreze idei.

AM MERS SĂ ÎNOTĂM LA POLUL NORD

În august 2014 a fost lansat un nou proiect ruso-norvegian în materie de energie. Rosneft a început să exploreze patru zăcăminte de petrol în cadrul unei operaţiuni comune cu societatea Statoil din Norvegia, în partea norvegiană a Mării Barents.

Campania de explorare numită Pingvin („Pinguin”) a fost desfăşurată în platforma continentală norvegiană, într-un loc pe care Rosneft l-a numit „cel mai promiţător şi mai rodnic din Marea Barents”.

Între timp, Nilsen, Pettersen şi Staalesen erau ocupaţi să conceapă noi modele organizatorice pentru a-i mulţumi pe patroni, care păreau a fi influenţaţi de atacurile Consulului General rus.

Aceştia au prezentat propuneri: site-ul de ştiri putea fi ancorat chiar şi mai tare în principiile de etică jurnalistică şi editoriale ale industriei mass-media norvegiene. Redacţia urma să adopte în mod formal „Normele editorului”.

De asemenea, au propus o nouă fundaţie sau companie căreia i-ar reveni exclusiv răspunderea în ceea ce priveşte producerea ştirilor prezentate de Barents Observer.

Aceştia şi-au prezentat ideile consiliului de patroni şi, în decembrie 2014, patronii au decis să le accepte pe toate; au convenit să consolideze tradiţiile jurnalistice şi să îi furnizeze publicaţiei Barents Observer mai multă independenţă editorială.

„Voiau să demonteze toate afirmaţiile nedovedite, conform cărora Barents Observer ar fi fost finanţat şi, astfel, controlat de statul norvegian”, declară Nilsen.

Tocmai când Nilsen, Pettersen şi Staalesen credeau că se vor putea concentra pe producerea de ştiri, următoarea întâlnire cu patronii din februarie 2015 a dat totul peste cap.

Ideile care fuseseră acceptate anterior au fost respinse de această dată.

„Am realizat că toate astea nu se întâmplau din greşeală sau din cauza vreunui accident politic, ci făceau parte dintr-un plan mai amplu, al cărui obiectiv era să reducă Barents Observer la tăcere.”

Între timp, aceştia au continuat să scrie articole de ştiri. De exemplu, în primăvara lui 2015, Barents Observer a prezentat în exclusivitate încă o ştire care a suscitat un mare interes politic internaţional. De această dată, sursa era arhipelagul liniştit Svalbard.

Teritoriul insular Svalbard din Norvegia este căminul urşilor polari. De asemenea, aici trăiesc o comunitate de cercetători arctici norvegieni şi o aşezare de aproximativ 500 de ruşi şi de ucraineni, care lucrează în industria cărbunelui. Aşezarea rusească, numită Barentsburg, găzduieşte un consulat rus, cea mai nordică misiune din lume.

Suveranitatea Svalbardului este definită în Tratatul Svalbardului, care datează din 1920. Potrivit tratatului, arhipelagul Svalbard îi aparţine Norvegiei. Este o zonă demilitarizată, însă le oferă cetăţenilor tuturor ţărilor semnatare acces neîngrădit la resursele naturale ale arhipelagului, inclusiv Rusiei.

După ce Kremlinul a început să militarizeze Arctica, a declarat adesea că întâmpină dificultăţi în ceea ce priveşte acceptarea Tratatului Svalbardului, semnat de numeroase ţări. În general, Kremlinul şi-a exprimat motivele de îngrijorare cu privire la norvegienii care guvernează

Svalbard şi a făcut referire la Tratat pentru a demonstra că oricine are drepturi egale de a pătrunde pe teritoriu.

„Având în vedere faptul că ruşii nu sunt de acord cu felul în care Oslo înţelege Tratatul Svalbardului, probabil că relaţia Norvegiei cu ruşii din Svalbard este chestiunea cea mai sensibilă cu care ne confruntăm în Norvegia”, spune Staalesen.

În 2014, la 260 de kilometri distanţă faţă de punctul estic al Svalbardului, au început o serie de acţiuni. Armata rusă a început să construiască o bază militară disproporţionat de mare în apropierea arhipelagului Rusiei, Franz Josef.

Aflat pe insula Alexandra Land, complexul militar futurist de 14 000 m² numit „Nagurskoje” găzduieşte echipamente militare, aeronave şi rachete antiaeriene avansate. La bază se organizează periodic simulări de război, iar Barents Observer urmăreşte îndeaproape totul.

În 2015, Longyearbyen, cel mai mare oraş din arhipelagul Svalbard, nu avea propriul punct de control al paşapoartelor. Suveranitatea spaţiului aerian al Svalbardului era controlată de navele pazei de coastă norvegiene şi prin vizita anuală a unei fregate a marinei norvegiene.

Însă în aprilie 2015, Nilsen a observat că viceprim-ministrul Federaţiei Ruse, Dmitri Rogozin, persoana responsabilă de industria de apărare rusă, s-a deplasat la Polul Nord. Rogozin face obiectul unor sancţiuni impuse de SUA, de Uniunea Europeană şi de Norvegia, pentru faptul că a solicitat în mod public anexarea Crimeii.

Pe lângă aceasta, Rogozin a dobândit notorietate în plan internaţional, în calitate de utilizator activ pe reţelele de socializare. Pe Twitter, acesta şi-a exprimat dorinţa ca japonezii să se sinucidă şi a ameninţat Ungaria şi România cu atacuri cu bombardiere. Interdicţiile de călătorie şi sancţiunile impuse armatei şi oficialităţilor ruse în ceea ce priveşte Ucraina l-au determinat să facă următoarele declaraţii pentru mass-media: „Tancurile n-au nevoie de nicio viză”.

De această dată, Thomas Nilsen l-a prins pe Rogozin că disemina conţinuturi din deplasările sale pe Instagram şi Facebook. Informaţiile respective dezvăluiau faptul că acesta făcuse o oprire la Barentsburg, în Svalbard, în drumul său către Polul Nord.

Sancţiunile îi interzic în mod expres acestuia intrarea pe teritoriu norvegian.

„Am preluat ştirea şi am scris reportaje care au generat interes în presa internaţională. Ministerul norvegian al Afacerilor Externe a aflat despre incident de la noi, când i-am sunat să comenteze cu privire la chestiune. Rogozin periclita relaţia oficială dintre Rusia şi Norvegia, ştiind că deplasarea întreprinsă era sensibilă din punct de vedere politic”, afirmă Nilsen.

Viceprim-ministrul Rogozin nu doar că s-a lăudat public de vizita sa neautorizată în zona demilitarizată interzisă, ci i-a mai şi sfidat pe deasupra pe norvegieni.

După călătorie, acesta a postat pe Twitter linkuri către articole apărute în Barents Observer şi în alte mijloace mass-media, în care erau descrise încălcările sancţiunilor pe care le săvârşise şi reacţia Ministerului norvegian de

Externe. Rogozin a şi comentat ştirile: „Sunt doar invidioşi pe noi că am mers să înotăm la Polul Nord” şi „degeaba mai fluturi pumnii după ce s-a încheiat lupta”.

Barents Observer a prezentat şi aceste comentarii postate pe reţelele de socializare.

Ministerul norvegian al Afacerilor Externe a declarat public faptul că dorea o explicaţie din partea ambasadorului rus de la Oslo pentru călătoria lui Rogozin.

După aceea, un alt politician rus de la nivel înalt a aţâţat debandada diplomatică şi mai tare. Leonid Kalaşnikov, prim-vicepreşedinte al Comisiei pentru afaceri externe a Dumei de stat din Rusia, a „contestat public suveranitatea Norvegiei asupra Svalbardului”.

„Pentru Rusia, Marea Barents şi întreaga regiune Arctica sunt, de fapt, singura cale de acces la două oceane. Nu ar trebui să răspundem în faţa nimănui, niciodată”, a declarat Kalaşnikov.

Cei de la Barents Observer au prezentat din nou ştirea, fiind iar citaţi de mass-media internaţională.

După incident, Norvegia s-a răzgândit în privinţa legilor sale în domeniul imigraţiei şi al aviaţiei. Până la vizita-surpriză făcută de Rogozin la Svalbard, numele şi paşapoartele celor care intrau în arhipelag nu erau controlate. Însă, în prezent, oricine intră în Svalbard trebuie să îi informeze pe funcţionarii din serviciile de imigrare cu 48 de ore înainte de sosire. Aeronavele ruseşti care aterizează în teritoriu trebuie să le furnizeze oficialităţilor listele cu pasagerii.

Cu un an înainte de provocarea lansată de Rogozin, un diplomat rus din Kirkenes acuzase pe nedrept reportajele întocmite de cei de la Barents Observer, spunând că aduceau atingere relaţiilor bilaterale dintre Rusia şi Norvegia. De fapt, cei care aduceau atingere relaţiilor bilaterale ruso-norvegiene erau chiar politicienii ruşi.

Însă, cel mai probabil, articolele perspicace, multilingve şi influente publicate de Barents Observer, care demascau felul în care factorii de decizie ruşi de la nivel înalt încălcau în bătaie de joc sancţiunile, le-au înfuriat pe entităţile care le purtau pică celor de la platforma online de ştiri.

Chiar luna următoare, patronii norvegieni ai Barents Observer au lansat un anunţ-bombă.

AR FI INUTIL SĂ COMENTĂM CU PRIVIRE LA AFIRMAŢII FALSE

Secretariatul părţii norvegiene din regiunea Barents, organizaţia care punea mare preţ pe relaţiile bune dintre Norvegia şi Rusia, a venit cu o soluţie la problema pe care şi-o crease singură, ca urmare a operaţiunii diplomatului rus.

Mai exact, Secretariatul a dispus în mod formal ca redacţia să nu aplice orientări jurnalistice de ordin profesional şi etic, aceleaşi după care se ghidează toate celelalte redacţii dim Norvegia.

Decizia fără precedent a ajuns în ştirile de ultimă oră din întreaga Norvegie şi dincolo de graniţe. Jurnaliştii din industrie au protestat împotriva Secretariatului; diverse

asociaţii de presă s-au opus şi ele, chiar şi asociaţia redactorilor a pus la îndoială decizia în mod public. Însă dizgraţia publică colosală nu a reuşit să determine Secretariatul să reevalueze decizia care submina însăşi temelia jurnalismului occidental. Ordinul a rămas în vigoare.

Prin urmare, Staalesen şi Nilsen au încetat să încerce să rezolve conflictul pe cale internă. Împreună cu jurnalista Trude Pettersen şi fotograful Jonas Karlsbakk, aceştia au scris şi publicat un comunicat pe site-ul Barents Observer.

În comunicatul respectiv, declarau că Secretariatul ameninţa însăşi libertatea de exprimare, încălca etica jurnalistică de bază, le închidea gura jurnaliştilor care scriau pentru publicaţie şi, practic, introducea cenzura. Aceştia îşi informau cititorii că, din acel moment, Barents Observer nu ar mai trebui considerat a fi o sursă independentă de ştiri.

Comunicatul public a instigat Secretariatul să pună în aplicare noi măsuri de contracarare. Organizaţia l-a acuzat pe Nilsen de lipsă de loialitate, i-a emis un avertisment şi l-a mustrat pentru că a publicat comunicatul fără a se consulta cu patronii.

Pe parcursul verii, situaţia a rămas fluidă. Politicienii din cadrul Consiliului de conducere al Secretariatului s-au concentrat pe alegerile regionale preconizate în luna septembrie 2015. Concedierea unui redactor-şef înainte de scrutin le-ar fi afectat campaniile, astfel că au aşteptat până când s-au încheiat alegerile.

La 28 septembrie 2015, reprezentantul Secretariatului din judeţul Nordland, Stig Olsen, l-a eliberat, cu efect imediat,

pe Thomas Nilsen din funcţia de redactor-şef al publicaţiei Barents Observer.

În scrisoarea de concediere, Nilsen era acuzat de comportament lipsit de loialitate şi de gestionarea defectuoasă îndatoririlor sale în calitate de redactor.

Personalul din redacţie a fost din nou nevoit să comunice public decizia unilaterală a Secretariatului în ceea ce priveşte concedierea. Aceştia au mai scris un comunicat, în care afirmau faptul că patronii distrugeau cei 13 ani în care ei consolidaseră activitatea şi protejaseră libertatea de exprimare şi dreptul oamenilor la cunoaştere.

Jurnalista Trude Pettersen a fost numită noul redactor-şef.

Concedierea lui Nilsen a generat iar proteste imediate în rândul celor din mass-media. Sindicatul jurnaliştilor din Norvegia a promis public că îi va pune la dispoziţie lui Nilsen asistenţă juridică gratuită în acţiunea în justiţie demarată împotriva Secretariatului. Nu părea a exista un temei pentru concediere, prin urmare era ilegală.

Ministerul norvegian al Afacerilor Externe, instituţia care finanţează Secretariatul, şi-a declarat sprijinul pentru site-ul independent şi liber Barents Observer. La începutul lui octombrie 2015, Ministerul şi-a exprimat în mod public speranţa că „patronii vor colabora pentru a crea o atmosferă constructivă”.

Jurnaliştii norvegieni au început să acorde o atenţie mai deosebită conflictului straniu.

În curând, un jurnalist de la NRK (Corporaţia de radio şi televiziune norvegiană) a dat de o ştire senzaţională. Sub

anonimat, un oficial norvegian de la nivel înalt a dezvăluit că un ofiţer FSB le solicitase în mod expres funcţionarilor norvegieni „să reducă la tăcere Barents Observer”.

Acesta le-a declarat celor de la NRK faptul că FSB-ul nu fusese prea mulţumit de „contribuţiile Barents Observer la relaţia dintre Rusia şi Norvegia”.

În plus, sursa considera că, probabil, FSB-ul îşi exprimase o dorinţă asemănătoare cu privire la reducerea la tăcere a celor de la site-ul de ştiri şi altor entităţi din Norvegia.

Jurnalistul a solicitat comentarii din partea ambasadei ruse de la Oslo cu privire la presupusa amestecare a FSB-ului în presa norvegiană. Ambasada a declarat pentru NRK că ar fi „inutil să comentăm cu privire la afirmaţii care e evident că sunt false”.

Unul dintre guvernatorii judeţelor din cadrul Secretariatului a dat, într-adevăr, un interviu. Acesta a declarat că ideea că s-ar fi amestecat FSB-ul era „ceva neştiut şi complet neaşteptat”. Guvernatorul le-a cerut celor de la NRK să îi prezinte dovezi şi a susţinut că reportajele scrise de cei de la Barents Observer despre Rusia nu fuseseră niciodată menţionate drept motivul care stătea la baza deciziilor privind libertatea editorială a site-ului.

Dezvăluirea referitoare la întrevederile clandestine ale FSB-ului cu oficialităţi norvegiene şi la solicitările agenţiei ruse de închidere a sursei de ştiri, coroborată cu atacul lansat cu un an înainte de Consulul general rus la Kirkenes împotriva Barents Observer, au dat naştere unor motive de îngrijorare în Norvegia.

Atât tentativele de amestec ostile, cât şi cele sponsorizate de stat erau bazate pe acelaşi argument eronat cu privire la faptul că ziarul ar fi adus atingere relaţiilor ruso-norvegiene. S-au pus întrebări dacă ofiţerii de securitate ruşi ar fi pus sau nu presiuni suplimentare şi sistematice de închidere a site-ului Barents Observer.

Desigur că toate contactele dubioase ale serviciului de securitate rus cu politicienii norvegieni de la nivel regional sau naţional sunt atent disimulate. „Instrumentarul" serviciilor de securitate ruse include o gamă întreagă de măsuri în vederea convingerii persoanelor vizate: contactare, persecutare, hărţuire, mită şi chiar şantaj. Potrivit unei broşuri publicate de Serviciile de securitate finlandeze (Supo), serviciile de informaţii ruse îşi cultivă ţintele ani de zile şi încearcă să semene încredere puţin câte puţin.

Nu e exclus ca FSB-ul să fi reuşit să manipuleze, de pildă, unii oameni politici judeţeni norvegieni care, ulterior, au fost instruiţi să promoveze interesele FSB-ului sau pe cele ale Rosneft şi să pericliteze interesele presei libere.

Oricum ar fi, e rezonabil să considerăm că solicitarea FSB-ului privind închiderea ziarului nu a fost singura astfel de cerinţă. Doar că a fost singura care a fost dată în vileag.

La acea vreme, interesele politice ale Consulului general rus, ale agenţiei de securitate ruse FSB şi ale companiei Rosneft care sperau la o pondere de 20% dintr-un zăcământ promiţător aflat pe platforma continentală norvegiană şi cele ale Secretariatului Barents s-au aliniat: toate părţile susţineau că vor să „întreţină relaţiile bune dintre Rusia şi Norvegia".

Conform logicii FSB-ului, toate acele relaţii bilaterale bune erau afectate de reportajele cinstite făcute de cei de la Barents Observer.

„Cunoaştem doar părţi mici dintr-o imagine de ansamblu mai amplă. E clar că s-a exercitat o influenţă rusă mai mare asupra patronilor decât ceea ce a fost declarat public. Parte din aceasta a fost dorinţa colectivă de a fi prieteni cu ruşii”, declară Nilsen.

Planul patronilor de a-l da afară pe Nilsen şi, prin aceasta, de a speria restul redacţiei, ca aceştia să înceapă să producă reportaje care să deservească „relaţia Rusia-Norvegia”, a eşuat lamentabil.

Întreaga redacţie şi-a dat demisia.

„E simplu. Niciun jurnalist norvegian nu a vrut să lucreze în acele condiţii. Sub nicio formă. După ce au plecat Atle şi Trude, Barents Observer a încetat să mai existe.”

SE NAŞTE UN NOU SITE, CU NUME NOU

Echipa iniţială de la Barents Observer a decis să o ia de la capăt.

Norvegia e o ţară scumpă. Astfel, să treci de la o slujbă salarizată obişnuită la incertitudinea creării unei societăţi nonprofit este un demers considerat oarecum riscant.

Într-adevăr, decizia a fost una grea.

„Mulţi au crezut că nu vom reuşi, iar unii încă sunt de această părere. Cu toate acestea, am acumulat multă perspectivă de-a lungul activităţii noastre, aşa că ştiam că nu va fi uşor să relansăm ziarul. Însă a nu lansa un site gratuit de ştiri n-a fost niciodată o opţiune”, afirmă atât Staalesen, cât şi Nilsen.

Având doar laptopurile la dispoziţie, aceştia au început prin a închiria un nou spaţiu de birouri în centrul oraşului Kirkenes. În decurs de 48 de ore, a fost înfiinţat şi lansat un nou serviciu de ştiri, numit Independent Barents Observer. Mai există vechiul site Barents Observer, încă deţinut de Secretariatul Barents, însă nu a fost actualizat.

Prietenii au lansat o campanie de multifinanţare neîntreruptă şi au început să primească fonduri direct de la cititorii lor şi, ulterior, de la fundaţii. Chiar de la început, aceştia au declarat că Independent Barents Observer funcţionează în temeiul Codului norvegian al eticii jurnalistice, accentuând faptul că nu acceptă „niciun fel de interferenţe din afară”.

Fostul patron a răspuns cu ostilitate la noul site independent: aceştia au ameninţat că vor intenta proces în ceea ce priveşte denumirea, despre care susţineau că le aparţine. În cazul în care cauza ar fi ajuns pe rolul instanţei, procesul ar fi fost de scurtă durată: la origine, denumirea Barents Observer fusese creată de Atle Staalesen, nu de Secretariat, iar acest lucru putea fi demonstrat.

În Scandinavia nu mai existase niciodată o astfel de situaţie, în care politicienii să ameninţe un ziar cu acţiune în justiţie referitor la denumirea publicaţiei. Desigur că posturile mass-media au mai fost date în judecată şi

condamnate pentru diverse hibe în ceea ce priveşte reportajele realizate, însă nu mai este cunoscut niciun alt caz în zona ţărilor nordice în care autorităţile regionale să fi vrut să dea în judecată un ziar pentru o dispută legată de denumirea acestuia.

Din nou, a intervenit Ministerul Afacerilor Externe al Norvegiei. Acesta a informat Secretariatul că nu puteau utiliza fondurile ministerului pentru a da în judecată un ziar independent.

Până la acest moment, Secretariatul nu a retras ameninţarea, dar nici nu a intentat acţiunea în justiţie.

Ameninţarea juridică a inspirat şi mai mult sprijin pentru grupul de prieteni: Geir Flikke, un cadru didactic universitar norvegian de top şi expert pe subiectul statelor postsovietice şi al relaţiilor din Arctica, a lansat o petiţie publică prin care solicita sprijin pentru sursa nou-înfiinţată de jurnalism de înaltă calitate bazat pe muncă de cercetare, şi anume Independent Barents Observer. Petiţia îndemna Secretariatul Barents să înceteze să mai pună presiune pe redactori, să sisteze solicitările cu privire la denumire şi să lase ziarul să practice jurnalismul neîngrădit, fără alte întreruperi. 45 de cercetători din cadrul unor universităţi din Norvegia, Suedia şi Finlanda au semnat repede petiţia.

În primă fază, Nilsen Pettersen şi Staalesen şi-au canalizat atenţia pe stabilirea producţiei de ştiri în limba engleză cu privire la subiectele cunoscute. Aceştia au continuat să realizeze reportaje la fel ca înainte de problemele provocate de Consulul general rus şi de patroni. Încă puteau călători după plac şi aduna informaţii în Rusia. O

vreme, nimeni nu a încercat să le îngrădească deplasările sau să-i influenţeze.

În primăvara anului 2016 au observat încă o intensificare a activităţilor militare ruseşti din apropiere de Svalbard. Forţele aeriene ruse începuseră operaţiuni de exerciţiu în condiţii extreme şi plănuiau să desfăşoare simulări de război în apropiere de Polul Nord. Rusia plănuia să aducă instructori militari şi echipe canine la Aeroportul din Longyearbyen, pe arhipelagul demilitarizat Svalbard.

Instructorii militari şi săniile trase de câini care aterizează la Svalbard, chiar şi pentru o perioadă scurtă de timp, ar putea încălca acea clauză din Tratatul Svalbard privind demilitarizarea. Noul ziar online Independent Barents Observer a realizat un reportaj despre forţele speciale cecene care au luat parte la o operaţiune specială de antrenament, utilizând Svalbard drept escală. Ştirile au făcut iar senzaţie în presa internaţională.

Echipa a continuat de asemenea să urmărească evoluţiile din domeniul energiei. Toate iniţiativele Rosneft şi ale altor companii energetice, precum şi proiectele comune întreprinse de societatea norvegiană Statoil şi de Rosneft în Arctica şi în Norvegia au făcut de asemenea obiectul a diverse reportaje.

Viaţa a mers mai departe.

În octombrie 2016, Independent Barents Observer şi-a relansat site-ul în limba rusă după o pauză de un an.

O lună mai târziu, Rusia a emis lista secretă a persoanelor cu interdicţie de circulaţie.

Thomas Nilsen a aflat că şi numele său figura pe lista respectivă.

CONŢINE SECRETE DE STAT

Kremlinul îi poartă Norvegiei pică de când a adoptat regimul Uniunii Europene de sancţiuni împotriva Rusiei şi le-a pus în aplicare cu hotărâre. Sancţiunile au pus de asemenea beţe în roate planului de foraj al Rosneft, întrucât expertiza şi tehnologiile de care dispune compania sunt limitate.

În opinia diplomaţilor ruşi, Norvegia nu are propria politică în materie de afaceri externe. În schimb, Norvegia urmează doar ceea ce face UE în numele său.

Consulul general al Rusiei de la Kirkenes a declarat că „Rusia a fost extrem de răbdătoare cu Norvegia, aşteptându-se că va renunţa la sancţiuni". Însă, din cauza faptului că Norvegia „a întrecut limitele, Rusia e nevoită să întocmească o listă cu persoanele cărora le este interzisă intrarea pe teritoriul ţării".

Nilsen numeşte asta „Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte". Rusia răspunde oricărei măsuri cu o contramăsură.

La 28 noiembrie 2016, un reprezentant din partea ambasadei Norvegiei la Moscova a fost chemat la Ministerul rus al Afacerilor Externe. Ministerul de Externe i-a prezentat o listă care cuprindea nume ale celor cărora nu le era permisă intrarea în Rusia.

Numele de pe listă nu au fost publicate, întrucât acest lucru este interzis prin legislaţia rusă. „Plata cu aceeaşi monedă”, mai zice Nilsen. Rusia a răspuns printr-o revanşă.

Ministerul Afacerilor Externe al Norvegiei şi-a informat omologii ruşi că nu vor fi cei care să îi contacteze şi să îi informeze pe cei de pe listă. Calitatea de curier al listelor Federaţiei Ruse pe care figurează persoanele cu interdicţie de circulaţie nu se numără printre responsabilităţile Ministerului de Externe norvegian.

Includerea numelui redactorului-şef Nilsen pe lista obscură era contramăsura luată de Rusia împotriva sancţiunilor impuse de Uniunea Europeană asupra unui „jurnalist” rus, pe nume Dmitri Kiselyov.

Din 2013, Kiselyov conduce agenţia mass-media internaţională a guvernului rus, Rossiya Segodnya („Rusia de astăzi”). Majoritar, conţinutul acesteia constă în propaganda răspândită de Kremlin pe Internet, la radio şi pe reţelele de socializare, prezentată sub formă de ştiri. Potrivit Kremlinului, are dreptul să „sancţioneze” jurnaliştii pentru că Kiselyov a fost sancţionat la rândul lui.

Trei luni mai târziu, era clar că aşa-numita listă a persoanelor cu interdicţie de circulaţie începuse să intre în vigoare. Vizele de călătorie în Rusia a doi parlamentari norvegieni au fost respinse. La puţin timp după aceea, Ambasada Rusiei la Oslo a trimis un e-mail de trei pagini către diverse posturi mass-media norvegiene, inclusiv celor de la Independent Barents Observer.

Mesajul electronic trimis de ambasadă acuza practic întreaga Norvegie de „discurs antirus”.

Chiar înainte de e-mail, majoritatea mass-mediei norvegiene îşi făcuse treaba şi realizase reportaje despre creşterea numărului de operaţiuni de spionaj desfăşurate de Rusia în Norvegia.

În martie 2017, FSB-ul din Borisoglebsk l-a dus pe Nilsen într-un birou din spate şi l-au înştiinţat că era o ameninţare la adresa securităţii naţionale ruse şi că fusese declarat indezirabil în Rusia.

La două zile după ce Nilsen a fost întors din drum la graniţă, ambasada rusă de la Oslo a publicat un comunicat de presă pe site-ul său. În comunicatul respectiv era menţionat numele lui Nilsen, erau născocite justificări ciudate pentru lista persoanelor cu interdicţie de circulaţie şi se sugera că Nilsen ar putea primi din nou permisiunea de a intra pe teritoriul ţării „dacă Norvegia ar renunţa la sancţiuni”.

Tonul comunicatului ambasadei ruse era asemănător cu cel adoptat în majoritatea comunicaţiilor oficiale ale Rusiei: pasiv-agresiv, prezenta Occidentul drept principala sursă a problemelor de natură diplomatică.

Comunicatul nu i-a lămurit nici pe Nilsen, nici pe Staalesen, nici pe alţii în ceea ce priveşte motivul exact pentru care Independent Barents Observer se afla pe listă şi de ce era o poliţă folosită în şantajul privind sancţiunile. Nu se furnizau date exacte referitoare la greşelile specifice comise de ziar.

Contrar afirmaţiilor nedovedite ale FSB-ului, nici Barents Observer şi nici Nilsen însuşi nu reprezintă o ameninţare la adresa securităţii naţionale a Rusiei. De fapt, pur şi simplu îşi fac treaba.

„Scriem atât despre aspectele bune, cât şi despre relaţiile problematice. Dacă nu am scrie despre provocările privind relaţiile de la graniţa din nord, nu ne-am mai face treaba într-un mod echilibrat”, afirmă Nilsen.

De îndată ce interdicţia de călătorie în ceea ce îl priveşte pe Nilsen a ajuns la ştiri, Sindicatul jurnaliştilor din Norvegia a contestat decizia direct la ambasada rusă. Federaţia Europeană a Jurnaliştilor a alertat departamentul pentru libertatea presei din cadrul Consiliului European.

Nilsen a decis că va răsturna cerul şi pământul în demersurile de a afla de ce tocmai el, dintre toţi jurnaliştii norvegieni, a fost adăugat pe listă.

„E dreptul meu legal să ştiu. E greu, dar există posibilitatea ca o instanţă rusă să îmi scoată numele de pe listă din motive ce ţin de libertatea de exprimare.”

Demersul juridic în vederea găsirii răspunsurilor durează ani buni. O echipă cunoscută de avocaţi din Rusia specializaţi pe drepturile omului a dorit să îl ajute pe Nilsen. Echipa 29 a vrut să îl reprezinte pe acesta în instanţă şi să îi acorde asistenţă juridică în ceea ce priveşte investigarea cazului.

Mai întâi, Nilsen a început să trimită scrisori.

În temeiul legislaţiei ruseşti, oficialităţile sunt obligate să răspundă în termen de şapte zile. Nilsen s-a adresat direct FSB-ului de la frontieră, Ministerului rus al Afacerilor Externe şi serviciului FSB de pază a frontierei ruseşti din Murmansk. Acesta a solicitat să primească toate informaţiile privind hotărârea conform căreia era declarat drept o ameninţare la adresa securităţii naţionale.

Toţi funcţionarii i-au răspuns şi l-au tot dat pe mâna altora.

FSB-ul din Murmansk i-a spus că nu era cazul lor. Ministerul Afacerilor Externe din Rusia şi FSB-ul de la punctul de trecere a frontierei i-au spus că nu ei luaseră hotărârea respectivă.

După aceasta, Nilsen şi avocaţii săi au demarat prima acţiune în justiţie împotriva serviciului FSB de pază a frontierei. Cazul se întemeia pe faptul că unitatea FSB de la frontieră aplicase interdicţia de intrare pe teritoriu.

Cauza a ajuns pe rolul Tribunalului regional din apropierea graniţei cu Norvegia, însă instanţa a respins-o fără ca măcar să analizeze chestiunea. Potrivit tribunalului, având în vedere faptul că nu există un caz întemeiat de la bun început, cauza nu are ce căuta în instanţă.

În cele din urmă, Nilsen şi echipa sa de avocaţi au reuşit să ajungă la instanţa din Moscova.

„De la bun început am ştiut că hotărârea nu are nimic de a face cu agenţii de la frontieră. Hotărârea a fost luată la Moscova, la sediul FSB din Lyubyanka.”

Pe neaşteptate, în octombrie 2017, Nilsen a primit o citaţie să se prezinte în cadrul unei audieri de la Moscova chiar a doua zi de dimineaţă, la ora 9.

Fiind anunţaţi din scurt, avocaţii lui Nilsen nu au putut să se pregătească pentru sesiunea respectivă. Nici Nilsen nu a reuşit să ajungă la Moscova la timp.

Oricum, încă se afla pe lista neagră cu interdicţii. Dacă ar fi încercat să treacă graniţa, ar fi fost considerat infractor.

În decembrie 2017, Tribunalul Moscova a demarat cauza. De această dată, avocatul lui Nilsen a fost prezent. Audierea nu a fost deschisă publicului şi a durat destul de puţin. Instanţa a dat dreptate FSB-ului: lui Nilsen nu ar trebui să îi fie permis accesul în Rusia.

Mai surprinzător de atât, avocatul lui Nilsen nu a avut permisiunea să citească argumentele condamnării. Motivul? „Conţine secrete de stat."

Ascunderea hotărârii complete a Curţii de un avocat constituie o încălcare a dreptului rus. Apoi, Nilsen şi apărătorii săi juridici, împreună cu Echipa 29, au mers cu al lor caz la Curtea Supremă a Rusiei. Acesta a solicitat revocarea interdicţiei de călătorie şi declararea ilegalităţii acesteia.

În cadrul unei sesiuni organizate în mai 2018, Curtea Supremă a luat partea FSB-ului şi a fost de acord cu faptul că FSB-ul i-a interzis lui Nilsen să intre în Rusia în mod justificat. Potrivit hotărârii, FSB-ul nu trebuie să divulge public motivul pentru care lui Nilsen îi este interzis să pună piciorul în Rusia.

Apoi, Nilsen şi avocaţii săi au depus plângere la Strasbourg, la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. În noiembrie 2018, instanţa l-a informat pe Nilsen că i-a fost acceptată cauza şi că este în curs de prelucrare.

„Acum, cauza se numeşte Nilsen/Rusia – cu numărul 58505/18", relata Nilsen în vara lui 2019. Acesta e de părere că va dura ani buni până ce vor ajunge în instanţă. Lista cu cetăţenii ruşi care au cazuri pendinte împotriva Rusiei include mii de oameni. Nilsen crede că multe dintre acestea sunt mult mai acute şi mai severe ca al său.

„Cu toate acestea, aştept să îmi fie prelucrat cazul. Barents Observer va câştiga şi, astfel, vom continua să lucrăm în vederea realizării priorităţii noastre principale: jurnalismul liber şi independent în regiunile nordice de graniţă ale Norvegiei şi Rusiei.”

În prezent, Rusia are peste 1 500 de cazuri la Curtea Drepturilor Omului pe care nu le-a implementat încă, scria jurnalistul specialist finlandez Arja Paananen în vara lui 2019. Ba chiar Rusia a promulgat o legislaţie care îi permite să nu respecte sentinţele curţii.

KURSK

Mulţi cetăţeni străini cărora li s-a interzis să intre pe teritoriu rus fără vreo explicaţie îşi acceptă soarta fără a da în judecată pe nimeni. Cu toate acestea, Thomas Nilsen vrea doar să îşi facă treaba, să călătorească, să cunoască oameni şi să realizeze reportaje.

„Ca să îmi fac treaba, trebuie să pot merge în Rusia. Nu am fost niciodată condamnat pentru vreo infracţiune. Ei bine, am fost expulzat din Uniunea Sovietică în 1990 şi 1991, însă era vorba de o altă ţară pe atunci, iar expulzarea nu mai e valabilă.”

Nu e prima dată când Thomas Nilsen luptă împotriva FSB-ului pentru libertatea de exprimare. Acesta a mai avut necazuri şi în 1995 când, împreună cu o echipă de experţi din cadrul unui ONG de mediu numit „Bellona”, a investigat poluarea radioactivă şi potenţialele pericole ale deşeurilor nucleare produse de Flota de nord a Rusiei, în vederea publicării unui raport pe această temă.

FSB-ul, condus pe-atunci de Vladimir Putin, a descins la sediul Bellona din Murmansk şi a confiscat documente şi calculatoare.

Câteva luni mai târziu, FSB-ul l-a arestat pe unul dintre cei trei anchetatori, Alexander Nikitin, şi l-a închis în Bolshoi Dom, centrul de detenţie al FSB-ului din Sankt Petersburg, aflat în spatele birourilor FSB. Fiind acuzat de spionaj, Nikitin a fost reţinut în custodie timp de 10 luni. Nilsen şi Igor Kudrik, cel de-al treilea anchetator, au trebuit să dovedească că nu erau spioni.

Raportul cuprinzător, o vedere de ansamblu asupra nechibzuinţei marinei sovietice în ceea ce priveşte depozitarea şi eliminarea la întâmplare a deşeurilor radioactive şi a combustibilului de uraniu, a fost publicat în cadrul reuniunii G8 de la Moscova şi a fost preluat de mass-media internaţională la scară largă.

Constituţia Rusiei interzice păstrarea caracterului secret al informaţiilor de mediu, însă FSB-ul a interzis cartea, care a ajuns să fie prima carte scoasă în afara legii în Rusia după desfiinţarea Uniunii Sovietice.

Nilsen şi colegii săi au încercat să îşi distribuie raportul în Rusia, însă s-au izbit numai de obstacole. Prin urmare, au decis să îl publice pe Internet, căci astfel îl puteau distribui cu mult dincolo de cenzura cuprinzătoare a FSB-ului.

În 1999, o instanţă din Sankt Petersburg a respins acuzaţiile de spionaj împotriva lui Nilsen. Verdictul a fost dat cu trei zile înainte ca Vladimir Putin să devină preşedintele Rusiei.

În prezent, organizaţia Bellona a fost catalogată drept „agent străin” şi forţată să îşi părăsească sediul din Rusia.

Cei care postează pe reţelele de socializare, fiind plătiţi de Kremlin, unii politicieni ruşi şi diverse persoane influenţate puternic de operaţiunile psihologice ale conducerii ruse, ar putea considera drept „provocare” faptul că Nilsen a dat în judecată FSB-ul.

Nilsen recunoaşte că, evident, unii oameni văd jurnalismul în sine ca pe o provocare. Cu toate acestea, acest lucru nu e valabil în cultura Occidentală.

„Acţiunea în justiţie împotriva FSB-ului nu reprezintă o provocare, ci o încercare de a sprijini munca depusă de cei de la Barents Observer. Eu sunt reporter şi am drepturi. Desigur, realizez că felul în care sunt tratat e strâns legat de politica internaţională şi că s-ar putea să n-am nicio şansă. Totuşi, mă bucur de sprijin din partea colegilor, a Asociaţiei jurnaliştilor din Norvegia şi a Federaţiei Internaţionale a Jurnaliştilor.”

Ministerul norvegian de Externe cunoaşte necazurile lui Nilsen. Nu se ştie dacă ministerul va organiza discuţii bilaterale (sau dacă a făcut-o deja) cu omologii ruşi cu privire la întreaga tevatură. Pe Nilsen nu-l prea interesează posibila tentativă sau tentative ale ministerului de a influenţa interdicţia sa. Acesta vrea să evite îmbrăcarea cazului într-o tentă politică.

„Fac tot demersul singur şi în nume propriu. Le-am spus celor de la Ministerul Afacerilor Externe să nu se implice. De asemenea, nici nu cred că ar putea face ceva.”

Oricum, chiar şi în cazul jurnaliştilor ruşi persecutaţi, procesele îndelungate din instanţă se încheie uneori cu dreptate.

În octombrie 2017, Curtea europeană a Drepturilor Omului a condamnat Rusia pentru maltratarea unui reporter rus. După dezastrul cu submarinul Kursk petrecut în 2000 în Marea Barents, reporterul de la ziarul Novaya Gazeta îi luase interviu rudei uneia dintre victime. În articol, rudele îl criticaseră pe Ministrul rus al Apărării de la acea vreme, acuzându-l că ar fi ascuns adevărul cu privire la dezastru.

În 2005, o instanţă rusă i-a condamnat atât pe cel care scrisese articolul, cât şi pe redactorul ziarului pentru calomnie. Novaya Gazeta a făcut apel la Strasbourg şi, după o aşteptare de 12 ani, Rusia a fost condamnată la plata de daune atât jurnalistului, cât şi ziarului.

Adesea, autorii propagandei ruseşti ponegresc sistemul de justiţie din Occident. Însă, când vine vorba de avantajele lor personale, încearcă să profite şi de justiţia europeană. După ce Uniunea Europeană l-a sancţionat pe Dmitri Kiselyov, şeful propagandei de la agenţia de ştiri Rossiya Segodnya, acesta s-a adresat Curţii Europene a Drepturilor Omului în legătură cu interdicţia sa de călătorie.

În instanţă au fost prezentate în detaliu toate dovezile cu privire la infracţiunile comise de Kiselyov, precum şi discursul public motivat de ură diseminat de Rossiya Segodnya împotriva Ucrainei, iar sancţiunile au rămas în vigoare.

Thomas Nilsen îşi aminteşte că dezastrul cu submarinul Kursk a marcat o etapă importantă în parcursul întemeierii regimului preşedintelui Vladimir Putin. După catastrofa de

proporţii în materie de relaţii cu publicul provocată de scufundarea submarinului rus, părea că Putin realizase caracterul necesar al controlului deplin al mass-mediei atât pe plan intern, cât şi internaţional.

În cadrul dezastrului Kursk, submarinul cu propulsie nucleară, purtător de rachete de croazieră al marinei ruse, care avea la bord 118 membri ai echipajului, a dat de probleme, iar oficialităţile ruse au ascuns informaţii cu privire la scufundarea navei timp de 48 de ore. După aceea, aceştia au asigurat publicul că vor găsi submarinul dispărut, fără nicio problemă.

La acea vreme, mass-media din Rusia încă era parţial liberă. De pildă, NTV a transmis în direct de la locul respectiv, prezentând lipsa totală de eficienţă a tentativelor de salvare.

Se vedea la televizor că oficialităţile ruse nu erau nici pe departe capabile să desfăşoare o operaţiune de salvare. Aveau un singur submarin de salvare, iar acela abia plutea şi nici nu se putea scufunda”, afirmă Nilsen.

După ce misiunea de salvare a Rusiei a eşuat, atât Norvegia, cât şi Marea Britanie au venit în ajutor. Regatul Unit s-a oferit să trimită un submarin de salvare, însă Putin a respins ofertele şi a spus că Rusia se descurcă singură.

O săptămână mai târziu, Rusia a acceptat în cele din urmă ajutorul extern, însă era prea târziu.

Când scafandrii britanici şi norvegieni au investigat submarinul Kursk, au constatat că era plin de apă.

Ancheta care a urmat a relevat faptul că unii membri ai echipajului supravieţuiseră mai puţin de 24 de ore.

Primele rapoarte furnizate de oficialităţile ruse s-au dovedit a fi măsluite.

Când s-a scufundat submarinul Kursk, Putin se afla în concediu la Marea Neagră. Thomas Nilsen, expert în materie de submarine, îşi aminteşte că rudele echipajului au solicitat în mod public să afle unde era preşedintele Putin şi de ce nu se afla la locul accidentului. A trecut o săptămână până ce Putin s-a deplasat la Murmansk.

Televiziunea rusă i-a prezentat pe membrii familiilor, devastaţi de tristeţe, acuzându-l pe Putin pentru refuzul de a accepta ajutorul extern. Pe platforma video YouTube încă există şi acum un material video în care apare mama unui membru al echipajului de pe submarin, plângând şi strigând la Putin şi la liderii marinei ruse în cadrul conferinţei de presă.

Filmuleţul arată cum doi bărbaţi se apropie de mama care plânge isteric. Apoi, un doctor sau o asistentă îi injectează ceva cu seringa. Femeia se prăbuşeşte pe podea.

„Cred că acela a fost momentul când Putin a început să se teamă de mass-media şi a decis să nu o mai scape niciodată de sub control”, declară Nilsen.

La puţin timp după reportajul despre Kursk, postul NTV a fost preluat de FSB şi de guvernul rus. Potrivit spuselor oficialităţilor ruse, cauza dezastrului a fost un submarin american, care se ciocnise de Kursk. Cu toate acestea, o anchetă realizată de experţi a relevat faptul că una dintre

propriile torpile ale submarinului explodase şi provocase tragedia.

BLOCAŢI DRACULUI ZIARUL ĂLA!

La începutul lui 2019, arhitecţii războiului informaţional dus de Kremlin au creat un nou front împotriva celor de la Independent Barents Observer. Metodele sunt viguroase şi corespund intenţiilor recente ale Kremlinului de a izola Internetul rus de restul lumii.

Motivul dat drept pretext pentru noile măsuri active a fost un articol despre un bărbat suedez de origine Sami care era gay, publicat de International Barents Observer în ianuarie 2019. Iniţial, ştirea fusese publicată în Suedia şi a fost republicată pe site-ul lui Nilsen în engleză şi rusă.

În articolul respectiv, bărbatul Sami povesteşte despre greutăţile cu care se confruntase până atunci în viaţă. Acesta îşi petrecuse majoritatea vieţii ascunzându-se şi negându-şi orientarea sexuală. Cu toate acestea, voia să dezvăluie că era gay, iar în interviul acesta vorbea deschis despre problemele sale mentale şi gândurile autodistructive pe care reuşise să le învingă. Era un bărbat Sami gay şi era mândru de asta, iar în prezent îi ajută pe tinerii suedezi cu orientare homosexuală care suferă de probleme mentale. În articol, acesta împărtăşea astfel de experienţe încurajatoare şi îndemna ca acestea să fie făcute publice.

La puţin timp după publicarea poveştii sale, redacţia lui Nilsen a primit o scrisoare. Nu apăreau timbre oficiale, însă fusese trimisă de organismul rus de supraveghere a

comunicaţiilor, Roskomnadzor (Serviciul Federal pentru Supravegherea Comunicaţiilor, IT şi Mass-Media). Acest organism este cunoscut în Rusia, de pildă, pentru că cenzurează materiale online despre activiştii din opoziţie şi despre criticile la adresa politicilor lui Putin.

Potrivit Roskomnadzor, site-ul lui Nilsen conţinea informaţii a căror răspândire este interzisă prin lege în Federaţia Rusă. Organismul făcea trimitere la acea parte din articol în care bărbatul Sami povestea despre gândurile sale suicidare din trecut şi despre suferinţele înfiorătoare trăite.

Potrivit organismului de reglementare a mass-mediei ruseşti, faptul că articolul conţinea „o invitaţie de a comite suicid, informaţii despre tentative de suicid”, precum şi „informaţii despre eventualele mijloace de a comite suicid”, constituia un factor agravant.

Nilsen a primit termen de 24 de ore pentru a elimina de pe site articolul în limba rusă despre bărbat, în caz contrar întreg site-ul de ştiri urma să fie blocat în Rusia.

„Pentru mine în calitate de redactor, opţiunea de a da jos interviul era complet imposibilă ceea ce, după părerea mea, e un lucru foarte bun.”

Întrucât Nilsen nu s-a conformat, iar interviul încă apare pe site, Roskomnadzor a blocat accesul la site-urile IBO din Rusia. În prezent, un cititor aflat în Rusia are nevoie de o conexiune VPN sau de o reţea Tor (n. trad. – software care permite păstrarea anonimatului) pentru a accesa site-ul.

Decizia Roskomnadzor, care limitează libertatea de exprimare, a generat critici la scară largă în Rusia şi în ţările nordice. Politicianul rus din opoziţie, Aleksei Navalnîi,

a postat pe Twitter, spunând despre contribuabilii ruşi că plătesc salariile ofiţerilor din cadrul Roskomnadzor doar ca aceştia să supravegheze site-urile norvegiene şi să le solicite să dea jos articole.

„Avem o ţară foarte bogată”, a scris Navalnîi.

Vitali Milonov, membru în Duma de Stat, a dat un interviu al cărui conţinut aminteşte de discursul discriminatoriu motivat de ură împotriva minorităţilor.

„Blocaţi dracului ziarul ăsta! Reprezintă degenerare, iar cei care se află în spatele ideologiei sale gândesc ca nişte pederaşti”, a spus Milonov.

Povestea bărbatului Sami este una dintre cele mai populare din istoria publicaţiei International Barents Observer, mai ales versiunea în limba rusă. Bărbatul aflat în mijlocul val-vârtejului creat, membru mândru al poporului.

Sami a divulgat public faptul că a rămas fără cuvinte, iar apoi s-a înfuriat când a auzit de acţiunile Rusiei. „Ei susţin că îi încurajez pe oameni să se sinucidă, când e exact invers. Vreau să ajut oamenii”, declară el.

Thomas Nilsen a dat în judecată Roskomnadzor. Acesta e sprijinit în demersul său de organizaţia rusească antidiscriminare pentru drepturile omului, ADC Memorial. Potrivit spuselor lui Nilsen şi ale experţilor juridici ruşi din mediul academic, felul în care Roskomnadzor a interpretat atât povestea bărbatului, cât şi dreptul rus, este pur şi simplu greşit: articolul nu încurajează suicidul şi nici nu furnizează instrucţiuni cu privire la sinucidere.

O instanţă rusă a soluţionat cazul la 12 iulie 2019.

„Principalul nostru argument este acela că Roskomnadzor a emis o judecată greşită în ceea ce priveşte legea statului.” În pofida faptului că temeiul oficial al Roskomnadzor pentru blocarea site-ului este acela că legea interzice promovarea sinuciderii, o sursă rusească bine informată afirmă că „hotărârea a fost luată la cel mai înalt nivel”. Cu alte cuvinte, în cazul în care site-ul prietenilor nu ar fi fost blocat în ceea ce priveşte povestea bărbatului Sami, s-ar fi inventat un alt motiv.

Mai presus de Roskomnadzor se află doar infamul serviciu de securitate rus FSB, iar pe treapta superioară FSB-ului există doar conducerea ţării.

Nilsen ar vrea să afle de ce FSB-ul şi conducerea politică a Rusiei se tem atât de tare (chiar până la paranoia) în ceea ce priveşte fluxul liber de informaţii, societatea civilă şi jurnaliştii care fac reportaje nestingheriţi.

„Nu există nicio «agresiune străină» care vrea să îi facă rău Rusiei. Jurnalismul şi societatea civilă sunt factori care ajută statele în curs de dezvoltare să se îmbunătăţească. Din nefericire, FSB-ul nu vrea să se dezvolte.”

Instrumentele la care au recurs lacheii Kremlinului în Norvegia au fost extrem de simple şi asemănătoare celor utilizate în alte ţări: acuzarea jurnaliştilor de lucruri pe care nu le-au făcut şi cerinţe fără echivoc de închidere a site-urilor. Iar aceste instrumente au funcţionat.

Deşi serviciile de securitate ruse nu au reuşit să-i reducă la tăcere pe Nilsen şi Staalesen, şi-au atins totuşi un ţel:

îndepărtarea unei părţi a comunităţii jurnalistice şi regionale norvegiene de Independent Barents Observer.

De când ziarul a părăsit Secretariatul, atitudinile unor oameni în ceea ce îi priveşte pe prieteni, precum şi munca desfăşurată de aceştia, s-au schimbat. Acestora le ajung la urechi numeroase comentarii critice nefondate cu privire la munca lor, mult mai multe ca înainte.

Chiar şi reţeaua de presă din Barents a ajuns să fie implicată în dezbaterile cu privire la faptul dacă interdicţia de călătorie a lui Nilsen ar trebui sau nu catalogată drept problemă aferentă libertăţii de exprimare. În mod surprinzător, consiliul de administraţie al reţelei jurnalistice din Norvegia s-a opus criticilor la adresa interdicţiei de călătorie impuse lui Nilsen, dacă nu era criticată şi interdicţia de călătorie în Europa în cazul lui Dmitri Kiselov.

Folclorul norvegian prezintă Rusia drept un urs care nu ar trebui deranjat din somn. Până acum, ursul a dormit liniştit.

Din cei 16 vecini cu care Rusia are graniţe, Norvegia, membru NATO, este singura care nu a trebuit niciodată să se apere împotriva unui război sau conflict armat declanşat de Rusia sau de Uniunea Sovietică. În plus, Norvegia nu a fost niciodată ocupată integral sau parţial de Rusia.

În practică, asigurarea neîntreruperii somnului ursului din poveste a necesitat conciliere şi prudenţă. Politicienii naţionali norvegieni nu vorbesc deloc pe ocolite atunci când răspund intenţiilor agresive ale Kremlinului, însă mulţi locuitori şi politicieni din nordul ţării cooperează cu

ruşii. Unii dintre aceştia au încheiat înţelegeri de afaceri, alţii se tem efectiv că se va trezi ursul din somn.

În Kirkenes, nu e greu să găseşti persoane care se opun sancţiunilor instituite de Norvegia împotriva Rusiei şi care reduc la tăcere toate criticile împotriva politicilor Kremlinului. Dacă te afli pe dealurile din Kirkenes, Rusia e aproape, la mai puţin de 20 de minute de mers cu maşina, însă ca să conduci până în capitala Oslo durează peste 24 de ore.

Cu toate acestea, atitudinile supărătoare ale câtorva oameni din Kirkenes sau din Norvegia nu îi deranjează pe Nilsen şi pe Staalesen. În acele câteva segmente în care mass-media rusească este liberă, atât decizia lui Nilsen de a da de urma persoanelor suspecte de pe lista celor cu interdicţie de circulaţie, cât şi cei doi prieteni primesc mult sprijin din partea Rusiei.

Cât aşteaptă ca procesul de la Curtea Drepturilor Omului să avanseze, cei de la Independent Barents Observer şi-au continuat munca jurnalistică renumită la nivel internaţional. De pildă, aceştia urmăresc îndeaproape simulările de război, la scară masivă, desfăşurate de Flota de Nord a Rusiei în Arctica. De asemenea, şi-au îndreptat atenţia şi asupra raportului întocmit de Ministerul rus al Apărării, în care „politica” Norvegiei cu privire la Svalbard este prezentată drept un potenţial „risc de război”.

Tot ei au fost cei care au realizat reportaje despre activiştii ruşi în materie de drepturi ale persoanelor gay şi lesbiene care au ajuns să fie interogaţi de agenţii FSB de la frontieră, după ce participaseră la un eveniment „Gay Pride” (Parada gay) ce avusese loc la Kirkenes.

Recent, Independent Barents Observer şi-a extins sfera de interese spre China, iar numărul cititorilor săi la nivel internaţional e în creştere. Cei de la ziar se eschivează de blocajele Roskomnadzor prin publicarea unui buletin informativ în rusă şi prin postarea articolelor complete pe reţelele sociale. De asemenea, aceştia creează noi platforme tehnologice care să permită o mai mare răspândire a articolelor în Rusia.

Tot Nilsen, Staalesen şi Pettersen monitorizează îndeaproape cooperarea gigantului petrolier rus Rosneft cu societăţile norvegiene din zona Arctica, precum şi toate celelalte ştiri din regiune.

CAPITOLUL 9

Strada Savuşkin, nr. 55

În februarie 2015, îi intervievam pe utilizatorii finlandezi de pe Internet şi verificam ponturile pe care le primeam prin intermediul articolului meu externalizat către public. Totodată, mă pregăteam să fac o călătorie în Rusia, la Sankt Petersburg. Eram nerăbdătoare să investighez fabrica de troli, a cărei existenţă nu era recunoscută la scară largă în vremea aceea.

Angajatorul meu l-a însărcinat pe un coleg, un reporter cu experienţă în materie de afaceri externe pe nume Mika Mäkeläinen, să meargă cu mine. Am avut norocul de a găsi o jurnalistă rusă excelentă, Irina Tumakova, care să

colaboreze cu noi în calitate de ziaristă independentă de pe plan local.

Sediul Agenţiei de Cercetare pe Internet, aflat la periferia centrului oraşului Sankt Petersburg, era înregistrată drept companie de dezvoltare de software, care se ocupa de asemenea şi cu cercetările de piaţă privind opinia publică. Compania recruta noi membri ai personalului în mediul online: concepere-redactare texte, persoane care să optimizeze motoarele de căutare, gestionari de conţinut şi designeri grafici. Angajaţii primeau un salariu lunar de 400-650 de dolari, ceea ce reprezintă o plată concurenţială în Sankt Petersburg.

Multe posturi în cadrul Agenţiei de Cercetare pe Internet ofereau posibilitatea de a crea şi modera conţinut online în ture de 12 ore, inclusiv ture de noapte. Unele posturi necesitau competenţe de limba engleză.

Însă noi voiam detalii suplimentare. I-am cerut Irinei să îl sune pe recrutor şi să se prefacă interesată de postul de concepere-redactare texte. Aceasta a solicitat date specifice la telefon cu privire la tipul de subiecte despre care se aştepta angajatorul să scrie.

Recrutorul fabricii de troli i-a spus că cei care se ocupă de concepere-redactare texte scriu ştiri, mai exact ştiri politice, atât în rusă, cât şi în engleză. Postul de gestionar de conţinut ar fi asemănător: conceperea de texte cu tentă politică pe o temă dată, tot în limba engleză. Atunci când Irina a întrebat de ce slujba presupunea utilizarea motoarelor de căutare, recrutorul a promis că îi va da detalii suplimentare la interviu.

Cu alte cuvinte, am primit dovezi care demonstrau că, încă din 2015, o operaţiune multilingvă şi internaţională de ştiri false şi de propagandă pe reţelele de socializare, care viza în mod specific influenţele din mediul politic, era gestionată de la un sediu de birouri din Sankt Petersburg.

Încă din 2013, jurnalista rusă de investigaţii Alexandra Garmazhapova se infiltrase în fabrică şi scrisese un articol pentru Novaya Gazeta în care dezvăluia totul. Aceasta a povestit că nu fusese dificil să se angajeze acolo.

În timpul interviului pentru slujbă, persoana care coordona interviul îi spusese că îi cunoştea personal pe numeroşi funcţionari ruşi de la nivel înalt, inclusiv pe unii membri ai Dumei de Stat. Acesta îi dezvăluise de asemenea că participase la Forumul Seliger, o tabără de tineret politică organizată de Nashi, organizaţia cetăţenească falsă fondată de Kremlin.

Garmazhapova a divulgat faptul că cei care lucrau acolo erau încurajaţi să scrie lucruri maliţioase în mediul online despre Statele Unite şi despre liderul din opoziţie, Alexandr Navalnîi. Înainte de a demisiona, aceasta a salvat toate activităţile trolilor pe un stick de memorie şi a publicat informaţiile respective în articolul său.

În timpul vizitei noastre la Sankt Petersburg, am vizitat „fabrica” în repetate rânduri. Aceasta se afla într-o clădire de birouri cu patru etaje, neexistând nicăieri însemne la intrare care să indice denumirea societăţii. Schimbul de tură de la 9 dimineaţa, respectiv ora 21 seara, era marcat de un flux constant de angajaţi, majoritatea cu vârste de peste 20 de ani, unii care intrau şi alţii care tocmai plecau de la birou. La uşa din spate, tinerii luau pauze de la trolat pe reţelele sociale şi fumau o ţigară. Mulţi şi-au întors

capetele şi şi-au acoperit chipurile când ne-au văzut că îi filmam.

Una dintre operaţiunile speciale de ştiri false era coordonată de la primul etaj al sediului. Angajaţii produceau articole pentru un site numit Ria FAN. Articolele de pe Ria FAN erau prezentate drept provenind din Ucraina când, de fapt, sursa era chiar Sankt Petersburg, Rusia.

Ne-am întâlnit cu Yevgeni Zubarev, cel care gestiona aşa-zisa agenţie de ştiri, şi i-am luat un interviu. Redactorul-şef al Ria FAN a negat că ar fi angajat troli sau că ar fi dispus de un buget pentru propagandă pe reţelele de socializare, în pofida faptului că surse verificate ne-au spus că aceiaşi lucrători de propagandă activaseră atât în cadrul operaţiunii sale de ştiri false, cât şi în cadrul altor departamente care se ocupau de comentariile de pe reţelele sociale din fabrica de troli.

„Acuzaţia cum că sediul nostru ar dispune de troli este o minciună. Cei care cred asta sunt înguşti la minte. Cred că totul se datorează războiului de propagandă”, a declarat Zubarev, privind în cameră cu o expresie serioasă pe chip.

Acesta a susţinut că Ria FAN fusese fondat doar în scop de afaceri, spunând că avusese negocieri cu agenţii de publicitate precum Sberbank şi că urmărea să genereze profit. Însă site-ul nu a avut niciodată şi nu are nici la momentul actual reclame, nu restricţionează accesul în funcţie de plată şi nici nu are posibilitatea încheierii unor înţelegeri în vederea accesului cititorilor la materiale, astfel că este imposibilă generarea de profit.

Zubarev a recunoscut totuşi un lucru: site-ul lor publica informaţii neverificate, „la fel ca toate celelalte posturi mass-media”, a completat acesta.

La „fabrică” se vedea lumină la geamuri pe tot parcursul nopţii. După părerea mea, turele de noapte permiteau lucrul şi interferenţele din mediul online pe diverse fusuri orare. Capacitatea de a perturba şi de a crea interferenţe în discuţiile online în timp real, de pildă în Statele Unite, însemna că tura de noapte de la fabrica din Sankt Petersburg era esenţială.

Înainte de călătorie am fost avertizată cu privire la faptul că, cel mai probabil, FSB-ul păzea fabrica. Din fericire, chiar paznicul de acolo a fost cel care a confirmat implicarea directă a statului rus cu fabrica.

A doua zi, am făcut fotografii şi am filmat „fabrica” de la intrarea principală. Mărturisirea rară s-a petrecut când, a doua zi, eu şi Irina făceam fotografii şi filmam chiar la intrarea în fabrică. Paznicul a ieşit afară ţanţoş, s-a plâns de faptul că filmam, a ameninţat că sună poliţia şi a dat cu bâta-n baltă.

Acesta ne-a spus (în faţa camerei de filmat) că trebuia să plecăm, întrucât ne aflam în faţa unei „clădiri administrative”.

În Rusia, „obiectivele administrative” sunt entităţi special protejate. Încă din 1998, acestea au primit statut special prin decret prezidenţial şi includ secţii de poliţie, unităţi militare, clădiri ale FSB-ului şi centrale nucleare.

Prin faptul că a numit presupusul sediu al Agenţiei de Cercetare pe Internet „clădire administrativă”, paznicul a

confirmat faptul că nu era o agenţie de cercetare sau o agenţie de ştiri comerciale, ci făcea parte din structurile guvernului rus.

Am încercat, de asemenea, să vorbim cu zecile de angajaţi care intrau şi ieşeau din clădire când avea loc schimbul de tură, însă nimeni nu a vrut să discute cu noi. În schimb, aceştia şi-au acoperit chipul cu gluga şi au întors privirile pentru a nu fi filmaţi.

Cineva ne-a spus că nu aveau dreptul să dea declaraţii. Ulterior, am aflat că semnaseră un acord strict de nedivulgare a informaţiilor.

Când ne-am întors acasă, eu şi Mika am realizat reportaje pentru diverse platforme şi emisiuni de ştiri ale Yle. Articolul online a fost tradus în engleză şi includea numeroase imagini video filmate în premieră, precum şi detalii importante relevante pentru publicul internaţional.

Articolele au fost partajate la scară largă de experţii în materie de informaţii şi securitate, precum şi de diplomaţi din diverse ţări. Pentru mine, cel mai important public a fost publicul larg care şi-a exprimat recunoştinţa pentru articole. Ulterior, articolele au fost utilizate în cadrul cercetărilor academice şi al rapoartelor de securitate.

Din nou, intimidarea s-a intensificat. De această dată a fost vizat şi colegul meu, Mika Mäkeläinen.

Trolii de pe Twitter ne-au acuzat că i-am fi mituit pe cei intervievaţi la Sankt Petersburg. Comentariile de pe Facebook jurau că articolele noastre erau inventate. Pozele noastre, care apăreau în dreptul numelor la începutul editorialelor, au fost inserate într-o imagine

batjocoritoare: un hibrid cu svastica şi logo-ul NATO. Am fost acuzaţi că eram prostituate care urau mass-media rusească şi care stârneau ură împotriva Rusiei.

Din nou, finlandezii au fost instigaţi să creadă în această campanie de defăimare de pe reţelele sociale. Era nedrept, întrucât noi realizaserăm articolele prin respectarea normelor şi a eticii jurnalistice, precum şi a legislaţiei ruseşti şi finlandeze. Mulţi oameni păreau determinaţi să răspândească tot mai departe minciunile fără temei despre mine şi Mika şi să respingă informaţiile pe care încercam să le prezentăm cu privire la noua metodă utilizată în cadrul războiului informaţional rus.

Era incredibil faptul că finlandezi veritabili, despre care ai fi zis că erau persoane educate şi citite, preferau mai degrabă să ia parte la batjocura dizgraţioasă, decât să citească şi să înţeleagă conţinutul articolelor noastre.

Aici se vede priceperea comandanţilor războiului informaţional rus: aceştia desfăşoară operaţiuni lipsite de etică, uneori ilegale, încalcă drepturile fundamentale ale omului sau justiţia internaţională, însă reuşesc să întoarcă discuţiile publice critice şi maliţioase împotriva mesagerului în loc să fie ei ţinta. Mi se părea straniu să citesc acuzaţii la adresa mea şi a lui Mika despre „răspândirea propagandei”, când ar fi trebuit direcţionate către fabrica de troli din Rusia şi către cei care o conduceau.

Însă cu cât investigam mai mult subiectul acestei cărţi, cu atât devenea mai clar faptul că lacheii Kremlinului, cei care se ocupau de calomnie, nu se pricepeau doar la îndreptarea atenţiei acolo unde voiau ei. De asemenea, tot demnă de laudă era şi strategia lor calculată şi, în

numeroase cazuri, încununată de succes. Propaganda specială de luptă este utilizată împotriva persoanelor fizice pentru că funcţionează: reduce credibilitatea mesajelor acestora.

Campania împotriva mea îi includea şi pe unii finlandezi de seamă şi influenţi. Peter Saramo, înalt funcţionar parlamentar, consilier şi secretar în cadrul Marii Comisii a Parlamentului finlandez, m-a ridiculizat fără perdea pe un grup de pe Facebook numit Armata rusă de troli (The Russian Troll Army). Mikko Elo, fost parlamentar social-democrat, lansase o campanie sugestivă de defăimare împotriva mea pe blogurile site-ului de ştiri Uusi Suomi şi pe Facebook încă din toamna precedentă, iar aceste demersuri ale sale au durat ani de zile.

Şi mulţi prieteni de pe Facebook ai lui Johan Bäckman, agentul Kremlinului, au contribuit la defăimarea de pe reţelele de socializare: Peter Iiskola, un om de afaceri din cadrul companiei de transport St. Petersburg Line şi avocatul Jon Hellevig, care ajunsese cunoscut pentru că postase ameninţări cu violul, pe pagina de Facebook, a sopranei Karita Mattila, după ce aceasta refuzase să cânte alături de un susţinător al lui Putin. Hellevig m-a făcut târfă nazistă, pe pagina de Facebook a lui Johan Bäckman. În 2018, Hellevig a fost condamnat la 60 de zile de arest condiţionat şi la plata sumei de 2 800 de euro daune Karitei Mattila, pentru calomnie şi ameninţări ilegale la adresa acesteia.

Johan Bäckman a continuat să îmi dea mesaje în privat.

La câteva luni după publicarea articolelor noastre despre fabrica de troli, s-a apelat la caracteristica Facebook numită Events (Evenimente) în vederea diseminării

mesajelor de ură în mod organizat. Prin intermediul acestei facilităţi, Facebook poate fi utilizat pentru a organiza evenimente la care oricine poate fi invitat. Operatorii anonimi au stabilit un eveniment care îi invita pe oameni să ia parte la un protest împotriva „Fabricii de troli Yle”. Organizatorii au creat o atmosferă primitoare pe site, postând injurii la adresa mea şi a lui Mika şi ameninţând că vor veni la sediul Yle pentru a cere explicaţii cu privire la „răspândirea propagandei de către angajaţii Yle”, purtând banderole pe care vor scrie despre „infracţiunile săvârşite de şefii şi angajaţii de la Yle”.

În cele din urmă, doar câţiva protestatari s-au prezentat în fapt. În pofida faptului că aceştia erau mult mai puţini faţă de cei care postaseră pe Facebook, operaţiunea a dovedit faptul că Facebook putea fi utilizat în mod succes şi anonim pentru a da naştere unor spirite de protestatari şi pentru a instiga oamenii să iasă în stradă.

Doi ani mai târziu, ancheta cu privire la amestecul Rusiei în alegerile prezidenţiale din SUA a dezvăluit faptul că Agenţia de Cercetare pe Internet instigase proteste pe teritoriu american, prin intermediul facilităţii Evenimente de pe Facebook: unul dintre protestele demarate de fabrica de troli se opunea imigraţiei, în vreme ce altul de pe aceeaşi stradă sprijinea imigraţia. Angajaţii-troli se distrau jucându-se cu americanii de parcă ar fi fost nişte piese de şah.

Cei care voiau să mă intimideze au încercat să mă prindă în gheare într-un mod chiar mai personal şi mai psihologic. Cineva mi-a trimis un SMS, dându-se drept tatăl meu, care decedase cu 20 de ani în urmă. „Tata” mi-a scris că era viu şi mă urmărea.

Dat fiind faptul că tatăl meu nu era persoană publică, am realizat că, oricine ar fi fost autorul, îmi analizase cu atenţie istoricul personal şi era capabil să se folosească de cele mai brutale trucuri psihologice pentru a mă manipula şi a-mi afecta concentrarea în ceea ce priveşte activitatea mea profesională.

Din fericire, tocmai urma să mă întâlnesc cu un prieten când am citit mesajul. Când l-am văzut, l-am cuprins cu braţele, întrucât mi se tăiaseră picioarele.

Cu toate acestea, Poliţia nu a reuşit să afle nimic despre cel care trimisese mesajul.

CAPITOLUL 10

Eruditul

În ianuarie 2017, Martin Kragh, expert în materie de politici ale Rusiei, a publicat un articol academic în care demasca şiretlicurile murdare folosite de Kremlin în prezent împotriva ţării sale natale, Suedia.

Două luni mai târziu, eruditul în vârstă de 36 de ani slăbise, nu putea dormi şi nici nu se putea concentra bine asupra activităţii sale de cadru didactic universitar şi de director al programului din cadrul Institutului Suedez de Afaceri Externe, cel mai renumit institut de cercetare în materie de politică externă din Suedia.

În schimb, Kragh, un erudit respectat, a fost implicat într-un scandal mediatic alimentat de mass-media statului rus,

de neonazişti suedezi, de trolii de pe YouTube şi de anumiţi actori de extremă dreaptă care lucrau în mass-media suedeză şi aveau legături cu Rusia.

Nu se pune problema că Kragh n-ar fi ştiut cum să accepte critici constructive cu privire la munca sa. În decursul carierei sale impresionante, munca de cercetare, cărţile şi prezentările sale au fost bine-evaluate şi discutate în repetate rânduri, aşa cum se întâmplă în cazul celor care activează în mediul academic, având funcţie publică.

După cum o spune el însuşi, criticile academice veritabile sunt cu adevărat legitime şi binevenite.

„În mediul academic, dacă nu eşti de acord sau dacă deţii cunoştinţe mai bune despre subiectul respectiv, scrii chiar tu un articol. Creezi o metodologie nouă, furnizezi date noi şi, astfel, acumulezi informaţii ştiinţifice. Acesta e şi scopul cercetării”, spune Kragh.

Însă, de această dată, „criticii” nu au avut deloc intenţia de a aduce vreo contribuţie ştiinţei.

În loc să beneficieze de critici specializate şi bine-argumentate privind munca depusă, numele, persoana, credibilitatea profesională şi etica Dr. Kragh au fost întinate în spaţiul informaţional suedez. Metoda era aceea de răspândire sistematică a minciunilor, a aluziilor, a acuzaţiilor deplasate şi a teoriilor conspiraţioniste.

Atacurile menite să îl facă de ruşine erau conectate parţial, ca şi cum ar fi fost orchestrate de cineva care se ascundea în spatele cortinei.

Însă mizeriile şi acuzaţiile bizare nu proveneau doar din anonimitatea celor mai întunecate cotloane ale Internetului. Cea mai agresivă frenezie, care urma să atragă chiar şi jurnalişti suedezi obişnuiţi, făcându-i să îl ocărască pe Dr. Kragh, a fost stârnită în paginile rubricii de cultură a celui mai mare tabloid de stânga din Suedia, Aftonbladet.

Atacurile, aparent domestice, au fost stârnite îndeosebi de extremele politice: extrema stângă şi cea de dreapta sunt renumite din punct de vedere istoric pentru faptul că sunt susceptibile la operaţiunile de influenţă ale Kremlinului.

În aceeaşi perioadă, Kragh şi cei care aveau legături cu el au devenit ţintele unor atacuri cibernetice sofisticate, care au dat întregii chestiuni o tentă întunecată suplimentară.

Suedia este unul dintre liderii mondiali în ceea ce priveşte libertatea presei, protecţia drepturilor omului şi bunăstarea generală a cetăţenilor. Încă din anii 1990, intimidarea la adresa jurnaliştilor care investighează activităţile neonaziştilor s-a intensificat. Pe lângă aceasta, jurnaliştii, cercetătorii şi societatea civilă suedeză au fost relativ neîngrădiţi în a se bucura de drepturile şi libertăţile occidentale fără a fi persecutaţi şi hărţuiţi.

Actele brutale împotriva Dr. Kragh sunt extraordinare.

„Sunt rahaturi, dezinformare şi minciuni. Cu toate astea, ipotetic vorbind, dacă situaţia mea în ceea ce priveşte familia sau munca ar fi stat altfel şi nu aş fi beneficiat de sprijin, s-ar putea să fi zăcut într-un şanţ”, recunoaşte Kragh.

FASCISMUL DREPT FORŢĂ EMERGENTĂ

Publicaţia, care a dat naştere unei schimbări ireversibile în viaţa lui Kragh, se intitulează Strategia de influenţă a Rusiei prin intermediul diplomaţiei publice şi al măsurilor active: cazul Suediei (Russia's Strategy for Influence Through Public Diplomacy and Active Measures: the Swedish Case).

Raportul, scris în colaborare cu un coleg de-al său, Sebastian Åsberg, a fost publicat într-o cunoscută revistă cu accent pe chestiuni de ordin militar şi diplomatic: publicaţia internaţională Journal of Strategic Studies (Revista ştiinţifică de studii strategice). Această revistă tradiţională şi recenzată este publicată de Universitatea de cercetare King's College din Marea Britanie. Cu rigoare ştiinţifică, articolul descrie operaţiunile de influenţă de tip KGB originare din Rusia şi care fuseseră exploatate recent, pentru a pune presiune pe guvernul şi pe armata suedeză, pentru a distrage atenţia presei şi pentru a manipula şi afecta negativ societatea civilă.

Studiul deschide şi analizează în amănunt arsenalul folosit de serviciile secrete ruse în Suedia. Sunt prezentate speţele cu documentele diplomatice falsificate, propaganda de pe reţelele sociale, sprijinirea grupurilor extremiste şi introducerea mesajelor politice ale regimului Putin în ştirile suedeze răspândite.

Raportul elaborat de Dr. Kragh demască, de asemenea, organizaţiile radicale pro-Kremlin active în Suedia, precum şi legăturile directe ale acestora cu entităţi ruseşti.

Lucrarea are caracter clar şi informativ chiar şi pentru un cititor fără tangenţe academice. Una dintre constatările principale o reprezintă elementele de probă care demonstrează modul în care diplomaţii şi politicienii ruşi intervin, în mod proactiv, în afacerile interne ale Suediei.

Raportul contribuie la cercetările internaţionale din domeniu prin simplul fapt că prezintă informaţii noi şi documentate cu privire la războiul informaţional al Kremlinului şi la amestecurile politice dincolo de graniţele Rusiei.

De asemenea, relevă şi amprenta pe care şi-au lăsat-o cei de la Kremlin asupra dialogului public prin intermediul mass-mediei suedeze. Sunt prezentate şi, în unele cazuri, numite cele mai relevante canale de dezinformare pro-Kremlin şi portavocile acestora din Suedia.

În Suedia, sursele de ştiri pro-Kremlin repetă fără ton critic mesajele Kremlinului despre Ucraina, ţara fascistă, justificând, astfel, războiul dus de Rusia împotriva Ucrainei.

Raportul prezintă exemple cu felul în care circulă poveştile false inventate de Kremlin, nu doar pe diverse platforme suedeze, ci şi în aşa-numita mass-media tradiţională.

Este identificată şi abordată în detaliu o organizaţie de ştiri tradiţională suedeză: rubrica de cultură a ziarului Aftonbladet care, de ani de zile, publică numeroase articole asemănătoare celor din mass-media controlată de regimul rus.

Doar în 2014 rubrica Kultur („Cultură”) a Aftonbladet a publicat peste 30 de articole despre ţări din fosta Uniune Sovietică, subiectul principal fiind „fascismul în Ucraina”.

În articolele din Aftonbladet, fascismul este caracterizat din punct de vedere sistematic, contrar faptelor, drept „forţa politică emergentă a Ucrainei”.

Kultur din Aftonbladet descrie de asemenea războiul dus de Rusia împotriva Ucrainei drept o criză, nu un război sau o agresiune din partea Rusiei. Ba chiar se face aluzie la faptul că respectiva „criză” ar fi putut fi evitată dacă politica de afaceri externe a fostului Ministru de externe, Carl Bildt, ar fi fost diferită. Practic, ziarul a insinuat că Bildt, o persoană respectată la nivel internaţional şi cunoscut drept promotor al păcii, ar fi fost unul dintre principalii instigatori ai războiului.

Secţiunea culturală descrie şi Uniunea Europeană şi NATO într-o manieră care se aseamănă izbitor cu perspectivele propagandiste ale Kremlinului.

În plus, Kragh şi Åsberg analizează şi modul în care tabloidul promovase o organizaţie cetăţenească de stânga aparent veritabilă, numită „Borotba” („străduanie” în limba ucraineană). De fapt, în 2016, s-a dezvăluit fără tăgadă că acelaşi grup era o organizaţie-marionetă, controlată de Kremlin.

Mai mult decât atât, Kragh şi al său coleg prezintă felul în care câţiva jurnalişti care scriu în secţiunea Kultur din Aftonbladet au creat conţinut pentru reţelele sociale pro-Kremlin şi au răspândit în mod public teorii ale conspiraţiei. De asemenea, sunt demascate şi legăturile pe care le au unii jurnalişti de la ziar cu Israel Shamir, un

bine-cunoscut cetăţean de origine rusă, antisemit, contestatar al Holocaustului şi propagator al dezinformării.

Se întâmplă ca Israel Shamir să fie reprezentantul rus al Wikileaks, furnizorul de scurgeri de informaţii condus de Julian Assange, despre care, la scară largă, comunitatea de spionaj din Occident consideră că este un paravan pentru Serviciul Rus de Informaţii Externe (SVR) şi/sau pentru Agenţia de Informaţii Militare Externe Ruse (GRU).

Analiza academică realizată de Kragh în ceea ce priveşte sprijinul acordat de secţiunea culturală a ziarului Aftonbladet pentru războiul neconvenţional dus de Kremlin din tenebre este strictă, dar corectă: deşi menţionează faptul că tonul general adoptat de site-ul de cultură la adresa Ucrainei, o ţară care se confruntă cu agresiuni din partea Rusiei, este critic, raportul remarcă de asemenea şi că, din când în când, ziarul mai publică şi critici la adresa politicilor lui Vladimir Putin.

Articolele scrise de cei de la secţiunea Kultur a ziarului Aftonbladet în numele Kremlinului au fost remarcate şi în străinătate. Cu un an înaintea lui Kragh, cercetările realizate de Institutul finlandez al afacerilor externe au numit secţiunea Kultur a ziarului Aftonbladet drept singurul mijloc mass-media suedez, care punea la îndoială şi minimiza însăşi existenţa războiului instigat de Rusia în Ucraina.

Potrivit Institutului finlandez, secţiunea Kultur a ziarului Aftonbladet se axa pe criticarea politicilor externe suedeze referitoare la Ucraina şi pe acuzarea altor mijloace mass-media suedeze (mai exact pe cele care furnizau fapte întemeiate în reportajele lor cu privire la războiul rus din Ucraina), calificându-le drept „rusofobe”. Cercetările

finlandeze au concluzionat că articolele, editorialele şi comentariile cititorilor din secţiunea culturală a ziarului Aftonbladet conţineau relatări ruseşti pe care le adaptaseră pentru publicul suedez.

În pofida criticilor bine argumentate şi detaliate de pe plan domestic şi din străinătate, secţiunea culturală a ziarului Aftonbladet şi-a continuat netulburată parcursul sub conducerea redactorului-şef Åsa Linderborg. Totodată, publicaţia s-a dat drept ultima frontieră a libertăţii de exprimare şi de expresie din Suedia.

Întâmplător, aceeaşi tehnică de autointitulare este utilizată şi de site-urile anonime proruse de ştiri false, dar şi de bloguri şi amatori de teorii ale conspiraţiei din Occident.

Unele posturi mass-media au apreciat şi citat rezultatele muncii de cercetare a lui Kragh. Cu toate acestea, secţiunea Kultur a ziarului Aftonbladet era de altă părere, aşa că a început să îşi pună în practică revanşa.

RĂZBOIUL INFORMAŢIONAL ÎN CONTEXTUL CHESTIUNII NATO

Raportul realizat de Dr. Martin Kragh a generat un interes sporit la nivel internaţional.

Posturi de ştiri consacrate, precum BBC, The Guardian şi Huffington Post au realizat reportaje pe baza raportului. Constatările au fost citate de Michael Fallon, Secretarul de Stat pentru Apărare din Regatul Unit de la acea vreme. Lucrarea elaborată de Dr. Kragh a devenit rapid unul

dintre cele mai descărcate articole de pe site-ul Journal of Strategic Studies (Revista ştiinţifică de studii strategice).

Numeroşi jurnalişti suedezi profesionişti au fost inspiraţi de informaţiile prezentate, iar Kragh a ajuns să fie căutat pentru a i se lua interviuri pe subiectul respectiv. Acesta a povestit presei despre cercetările sale şi i-a ajutat pe jurnalişti să investigheze chestiunea mai amănunţit. Însă, în rubrica de cultură a celui mai mare tabloid suedez, Aftonbladet, a fost iniţiată o campanie de denigrare publică fără precedent împotriva Dr. Kragh.

Åsa Linderborg, redactorul-şef al site-ului pe teme de cultură, are influenţă asupra vieţii publice din Suedia. În pofida ultimilor ani în care circulaţia şi numărul de cititori au înregistrat o tendinţă descendentă, ziarul Aftonbladet rămâne unul dintre cele mai mari cotidiene din ţările nordice. Rubrica sa online de ştiri este de departe cel mai vizitat astfel de site din Suedia.

La fel ca alte tabloide, Aftonbladet publică adesea articole jurnalistice corespunzătoare şi profesioniste, însă articolele sale vin la pachet cu un accent puternic pe ceea ce prinde la public şi pe limbajul hiperbolizant. Conţinutul său şi tonul jurnalistic pot fi descrise cel mai bine drept identice cu ale oricărui alt tabloid occidental: fac apel la emoţii şi stârnesc scandal.

Cu toate acestea, în calitate de organizaţie suedeză de ştiri, secţiunea Kultur a ziarului Aftonbladet ar trebui să urmeze liniile directoare etice jurnalistice. Aceste orientări acceptate de întreaga comunitate jurnalistică profesionistă din Suedia necesită ca mass-media să îi respecte pe cei despre care realizează reportaje.

Este interzisă publicarea de articole negative părtinitoare cu privire la o persoană al cărei nume este furnizat, dacă persoanei nu i s-a dat şansa de a-şi face cunoscută propria opinie, aşa cum e şi corect. De asemenea, nu ar trebui ca orientările politice ale cuiva să fie prezentate într-un mod lipsit de respect.

Regulile sunt asemănătoare şi prezente în normele etice ale presei din toate ţările nordice. Obiectivul este acela de a împiedica mass-media să atace persoanele fără justificare şi de a se asigura că articolele sunt bazate pe fapte.

În articolele realizate ca urmare a raportului publicat de Dr. Kragh, Aftonbladet nu a solicitat deloc punctul de vedere al acestuia, spre a-l include în reportajele despre el.

„Cei de la Aftonbladet m-au întrebat cândva ce metodă utilizasem când am analizat conţinutul de pe site-ul lor pentru cercetările mele. Le-am răspuns: metoda analizei pe text. Nu m-au întrebat nimic altceva”, îşi aminteşte Kragh.

În cadrul seriei de lungă durată de articole de opinie referitoare la Dr. Kragh, munca de cercetare a acestuia nu a fost doar pusă la îndoială, ci batjocorită. Secţiunea culturală a publicat primul articol despre Kragh la 9 ianuarie 2017, la două zile după publicarea rezultatelor cercetării. Articolul respectiv a fost scris de Martin Aagård, reporterul tabloidului care se ocupa de teme de cultură.

Acesta a descris constatările lui Kragh drept „atacuri” şi „o vânătoare de vrăjitoare”. Angajatorul lui Kragh, Institutul suedez de afaceri externe (care nu publicase munca de

cercetare), a fost acuzat de „Putinism”. La rândul lor, alţi jurnalişti suedezi care citaseră în mod profesionist cercetările lui Kragh au fost ridiculizaţi şi acuzaţi. În plus, Aagård a susţinut că Dr. Kragh îl numise pe un jurnalist de la Aftonbladet Kultur „agent de-al lui Putin”, ceea ce nu era adevărat.

Părea că cei de la Aftonbladet se bazau pe faptul că cititorii nu vor căuta sursa originală pentru a verifica informaţiile. Articolul avea un ton agresiv şi arogant. Un astfel de limbaj este specific în cazul blogurilor online vulgare şi anonime, nefiind caracteristic marilor posturi de ştiri scandinave.

Următorul articol, scris de Åsa Linderborg, redactorul-şef al rubricii de cultură, a fost publicat a doua zi. Cuvintele dizgraţioase catalogau cercetările realizate de Dr Kragh drept parte din „războiul informaţional în contextul chestiunii NATO”. Astfel, Linderborg insinua faptul că Kragh ar fi avut motivaţii secrete, şi anume de a promova aderarea Suediei la NATO prin intermediul muncii sale de cercetare.

Îndreptarea atenţiei tuturor de la operaţiunile politice ale Kremlinului la potenţiala apartenenţă a Suediei la organizaţia suspectă NATO este o tehnică uzuală care îşi are originea în era sovietică. Kremlinul vede NATO ca pe un duşman avid de război, care înconjoară Rusia din toate părţile. Această idee este promovată încontinuu în Finlanda, Suedia şi pe întreg mapamondul, iar felul în care Kremlinul percepe NATO a fost integrat cu succes în spaţiul informaţional.

Îndreptarea discuţiilor către aspectele legate de NATO în loc de Kremlin reprezintă o tentativă de a mai înlătura din

criticile iniţiale aduse politicilor conducerii ruse. Din punct de vedere psihologic, metoda cea mai eficientă este de a-i califica pe critici şi pe cercetători drept persoane care fac lobby în numele groaznicei organizaţii NATO.

De fapt, Dr. Kragh nu a făcut nicio afirmaţie referitoare la recomandări de politică privind relaţiile Suediei cu NATO. Astfel, articolul distorsiona realitatea şi avea drept obiectiv subminarea integrităţii şi credibilităţii lui Kragh în calitate de cercetător.

Redactorul-şef Linderborg a continuat, afirmând că: „Aşa-numitele analize privind Rusia şi pe Putin sunt echivalente cu ascultatul unui pian care cântă isteric de unul singur, în vreme ce un public amator de spectacole de varietăţi şi fără înclinaţii muzicale se ridică în picioare şi aplaudă, doar pentru că oamenii cred că asta se aşteaptă de la ei.”

Articolul prezenta de asemenea constatările lui Kragh drept atacuri la adresa libertăţii presei. Linderborg le promitea cititorilor săi următoarele: atât ea, cât şi echipa sa, vor continua să „scrie ceea ce vor, aşa cum vor ei, chiar şi în contextul în care nimeni altcineva nu le va apăra dreptul de a face acest lucru”.

Pe deasupra, şi-au ţinut promisiunea. Între ianuarie şi iunie 2017 ziarul (cel mai mare tabloid din ţările nordice) a publicat peste zece articole în care era atacată persoana Dr. Kragh, erau reiterate acuzaţii false şi se instiga o frenezie publică referitoare la angajatorii acestuia. Oricine care îşi declara public sprijinul pentru cercetător era de asemenea împroşcat cu noroi.

Rubrica tabloidului scrisă de jurnalişti invitaţi a fost, de asemenea, cooptată să îl submineze pe Kragh.

Cu un ton pe deplin serios, unul dintre respectivii jurnalişti colaboratori a pus la îndoială Journal of Strategic Studies întrucât „personalul din redacţia sa provine din ţări NATO sau ţări aliate, ceea ce reprezintă un risc ca aceştia să fie părtinitori”. Drept dovadă, autorul articolului enumera şi prezenta ţările natale ale redactorilor de la Journal of Strategic Studies.

Un alt autor invitat să contribuie la Aftonbladet Kultur a afirmat că raportul îi amintea de „McCarthism”, pe care l-a definit drept „vânătoarea de persoane suspectate că ar fi fost comuniste în SUA în anii 1950”. Alexei Sakhnin, un alt colaborator al ziarului care, în primăvara anului 2017, a început să lucreze la RT, canalul de propagandă rusă, l-a acuzat pe Dr. Kragh că răspândeşte teorii ale conspiraţiei.

Ulterior, tot în acelaşi an, în timpul marii simulări ruseşti de război Zapad 2017, Sakhnin s-a deplasat în Finlanda pentru a organiza un „protest pentru pace” suedezo-rus. Aflat în tabăra respectivă, acesta a protestat cu privire la dreptul Suediei de a se apăra împotriva potenţialelor ameninţări din exterior.

Hannu Himanen, un diplomat finlandez, a comentat despre tabăra protestatarilor, spunând că era o operaţiune rusească, care viza opinia publică din Suedia şi din Finlanda.

Pe măsură ce campania împotriva lui Kragh continua, coordonată fiind de Linderborg, cercetările acestuia a fost numite „porcării” neştiinţifice şi antidemocratice. Linderborg a cerut de asemenea ca articolul scris de Kragh să fie retras, adică eliminat din vizorul public. Aceasta este o solicitare îndrăzneaţă din partea cuiva care milita pentru apărarea libertăţii de exprimare. Cu toate acestea, potrivit

noţiunii selective a lui Linderborg în ceea ce priveşte libertatea de exprimare, acest lucru nu era valabil şi în cazul cercetătorilor.

Conceptul de libertate de exprimare cu tentă selectivă se îndepărtează cu mult de ideea iniţială din ţările nordice cu privire la libertatea de exprimare, aceasta fiind o invenţie finlandezo-suedeză veche de 250 de ani. Libertatea de exprimare garantează dreptul tuturor la şansa egală de a transmite şi de a primi informaţii şi puncte de vedere, fără a fi limitaţi de altcineva. Ba chiar d-na Linderborg a adus în discuţie ideea lansării unui comitet pentru dezastre, care ar trebui să investigheze raportul întocmit de Kragh. Această noţiune vehiculată de Linderborg a prins parţial la mass-media suedeză.

Jan Scherman, fostul şef TV4, cel mai mare post de televiziune privat din Suedia, a susţinut că Kragh ar trebui „investigat”. Potrivit acestuia, criticile la adresa jurnaliştilor de la Aftonbladet nu erau legitime şi erau echivalentul åsiktsregistrering („înregistrarea opiniilor”). Înregistrarea opiniilor este o sintagmă care, în limba suedeză, are puternice conotaţii negative. Acest concept se referă la o activitate de stat ilegală prin care se colectează fişiere care conţin orientările politice ale populaţiei, lucru de care cu siguranţă nu se făcea vinovat Dr. Kragh.

În ultimul său articol pe acest subiect din primăvara lui 2017, Linderborg a dat un citat fals. Aceasta a susţinut că Kragh i-ar fi solicitat cenzură, ceea ce nu era adevărat.

De obicei, secţiunile culturale ale mass-mediei din ţările nordice produc jurnalism despre scriitori şi artişti, viitoare

opere, piese de teatru, filme şi alte evenimente legate de cultură şi fenomene din lumea artei.

Cu toate acestea, dintr-un anumit motiv, în cazul lui Martin Kragh şi al Rusiei, secţiunea de cultură a ziarului Aftonbladet şi-a abandonat misiunea culturală şi a început să se ocupe de politică. Iar aici vorbim de politică părtinitoare.

De asemenea, numeroase posturi mass-media suedeze i-au urmat modelul.

DEZINFORMARE, MUNCĂ DE CERCETARE DEFECTUOASĂ

În cadrul discursului public din Suedia, destul de domol în general, există un subiect care a fost adesea evitat în mod politicos.

La fel ca în Finlanda şi în multe alte ţări, şi în Suedia unele funcţii publice de nivel înalt sunt ocupate de comunişti nostalgici după URSS, ori de foşti maoişti şi stalinişti, care au ajuns să fie influenţaţi de politicienii şi de serviciile secrete ruse încă din vremea Uniunii Sovietice.

Vorbim aici de persoane a căror ideologie este acaparată de tehnologii politici ai Uniunii Sovietice şi care sunt catalogaţi drept oameni care sprijină noţiuni politice de extremă stânga.

Unii dintre aceştia nu renunţă niciodată la ideea la care ţine şi Putin, conform căreia destrămarea Uniunii Sovietice a fost cea mai mare catastrofă geopolitică a secolului XX şi

este singurul eveniment pe care Putin şi-ar dori să îl schimbe.

În mod tradiţional, în Suedia, comuniştii nu s-au bucurat niciodată de acceptare în rândul celor din Parlament. Cu toate acestea, grupurile comuniste divizate sunt parţial radicalizate şi operează în calitate de voci care stabilesc punctele de discuţie, mai ales în mediul cultural. Nici măcar comuniştii suedezi nu vor să promoveze putinismul propriu-zis, însă ideologia lor antiimperialistă, antiamericană şi antieuropeană prevede ca aceşti comunişti să fie deschişi şi folositori în ceea ce priveşte răspândirea conspiraţiilor pro-Kremlin în Suedia, după cum afirmă un expert pe teme legate de Rusia, specializat pe comunismul suedez.

În 2007, publicaţia săptămânală a partidului comunist, numită Proletären, a publicat un profil cuprinzător referitor la Åsa Linderborg, redactorul de la Aftonbladet. Încă de pe atunci, Linderborg a declarat că avea o slujbă de vis la rubrica de cultură.

Potrivit articolului care o punea într-o lumină bună, Linderborg este o comunistă organizată, de generaţii întregi, prin intermediul părinţilor săi, iar bunica sa este originară din Rusia. Aceasta a devenit membră în mişcarea tinerească a partidului comunist când era copil, iar în perioada adolescenţei a condus filiera regională a unei organizaţii comuniste de tineret.

În liceu, se pare că Linderborg prefera să scrie articole furioase despre „Imperialismul american” în loc să îşi facă temele.

Unele declaraţii făcute de aceasta în 2007 pot fi considerate drept subversive. Aceasta a descris cum, la acea vreme, adepţii comunismului suedez erau „în defensivă”, însă „va veni vremea când vor ieşi la atac”. Potrivit spuselor sale, revoluţia poate reuşi doar prin organizarea unor demonstraţii şi greve, precum şi prin înmânarea de pliante oamenilor.

„Cu alte cuvinte: cunoştinţe şi luptă. Cei cu orientare de stânga nu trebuie să fie în acord asupra tuturor aspectelor, însă mişcarea muncitorească trebuie să poată fi în măsură să colaboreze cu privire la diverse chestiuni. Radicalizarea social-democraţiei este un demers absolut necesar”, a declarat ea pentru Proletären.

În ultimii ani, Linderborg s-a folosit de funcţia sa de conducere a redacţiei culturale a celui mai mare tabloid suedez, de pildă pentru a aduce un omagiu aşa-numitei Zile a Victoriei sărbătorite de Rusia lui Putin. „Ziua Victoriei” este sărbătorită la începutul lunii mai în Rusia, printr-o paradă cu tancuri şi rachete strategice pe străzi, precum şi cu avioane de luptă care împânzesc cerul Moscovei pentru a celebra acea zi din 1945, când Uniunea Sovietică a „câştigat Marele Război pentru Apărarea Patriei”, aşa cum numeşte Kremlinul al Doilea Război Mondial.

În 2015, Linderborg s-a folosit de secţiunea de cultură a ziarului Aftonbladet pentru a-i mulţumi în mod public Armatei Roşii Sovietice pentru „libertate” şi a publicat o versiune profund problematică a istoriei celui de al Doilea Război Mondial.

„În atmosfera rusofobă din zilele noastre, e demn de amintit faptul că Uniunea Sovietică a salvat lumea de

nazism. Ar trebui să fim recunoscători că a câştigat Armata Roşie, şi nu fasciştii. Pe 8 şi 9 mai sărbătorim 70 de ani de libertate", a scris ea.

Linderborg nu a menţionat însă nimic despre opresiune, gulaguri, ocuparea ţărilor vecine sau torturarea civililor de către Armata Roşie. De asemenea, aceasta nu a gândit bine utilizarea termenului „rusofob". Termenul a fost lansat în Rusia lui Putin pentru a înlocui fostul concept utilizat, şi anume „antisovietic". Oficialităţile ruse folosesc termenul rusofob pentru a submina spusele criticilor legitimi, care abordează subiectul politicilor externe ruse sau abuzurile interne şi în curs de desfăşurare în materie de drepturile omului comise de Rusia. Prin repetarea termenului în plan internaţional timp de ani de zile, acesta a fost introdus drept o insultă comună, chiar şi dincolo de graniţele Rusiei.

Conţinutul publicat de secţiunea Kultur a ziarului Aftonbladet a dat naştere unor critici din partea altor mijloace mass-media suedeze. De exemplu, Expressen, tabloidul rival, a catalogat tributul adus de Linderborg armatei sovietice drept „o simplificare crasă şi jignitoare a unei tragedii de proporţii".

Atacurile la adresa Dr. Kragh lansate prin paginile Aftonbladet erau o tentativă evidentă de a-i afecta activitatea profesională şi de a-i submina credibilitatea în Suedia.

În ceea ce priveşte capacitatea lui Martin Kragh de a dormi noaptea şi de a lucra pe timpul zilei, situaţia a devenit severă, după ce mulţi jurnalişti suedezi au luat de bune afirmaţiile falsificate de Aftonbladet şi le-au repetat.

Printre primii care au muşcat momeala lansată de Linderborg s-au numărat Journalisten, revista specializată adresată jurnaliştilor şi revista de marketing şi mass-media, Dagens Media.

Linderborg a declarat pentru publicaţia din urmă că „era şocată de acuzaţiile făcute de Kragh”. Aceasta a ameninţat că va lua legătura cu editura britanică a Journal of Strategic Studies şi că va solicita retractarea articolului scris de Dr. Kragh. Dagens Media i-a acordat acesteia spaţiul necesar în publicaţie pemtru a descrie raportul lui Kragh drept „fără temei ştiinţific, acuzaţiile fiind neruşinate şi urâte”. Linderborg şi-a exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că toate constatările lui Kragh fuseseră citate la scară largă de mass-media suedeză şi internaţională, spunând că trebuie neapărat să reducă la tăcere zvonurile iscate.

În zilele ce au urmat, Journalisten a publicat şi alte articole problematice din punctul de vedere al faptelor pe care erau întemeiate, referitoare la Dr Kragh. În pofida faptului că ziarul jurnaliştilor suedezi ar trebui prin definiţie să protejeze şi să respecte normele eticii jurnalistice, nu a solicitat numaidecât punctul de vedere al lui Kragh cu privire la articolele în care îl critica puternic pe acesta. Helena Giertta, redactorul-şef al Journalisten, a luat în mod public partea colegei sale de breaslă, Linderborg, împotriva cercetărilor publicate de Kragh.

Numeroşi jurnalişti suedezi şi alţi membri ai personalelor din redacţii au citit ziarul sindicatului. Prin intermediul Journalisten, interpretarea lui Linderborg, referitoare la „cercetările urâte şi neruşinate” ale Dr. Kragh, a câştigat teren în întreaga comunitate jurnalistică.

Cei de la Journalisten au ales de asemenea să publice punctul de vedere al unui cadru universitar, despre care nu se cunoaşte că ar avea vreo expertiză pe teme referitoare la Rusia. În schimb, respectiva persoană căreia i s-a luat interviu are legături cu postul suedez Internationalen, un buletin cu caracter revoluţionar al unui grup politic care sprijină troţkismul.

În 2017, l-am întâlnit pe Kragh la Copenhaga, în cadrul unei conferinţe cu privire la războiul informaţional dus de Rusia. Jurnaliştii suedezi îl tot sunau şi îi cereau să explice de ce răspândise dezinformare prin munca sa de cercetare defectuoasă.

Atunci, la Copenhaga, era evident că Martin Kragh a fost şocat.

Totodată, un reporter suedez, care publicase un articol prin care îl sprijinea cu fermitate pe Kragh şi munca sa de cercetare, a fost vizat de un atac cibernetic sofisticat la puţin timp după publicarea articolului respectiv.

În 2017, Kragh a devenit de asemenea ţinta unei serii de atacuri cibernetice. Înainte ca munca sa de cercetare să fie publicată, acesta nu mai fusese niciodată atacat astfel. Au fost deschise numeroase site-uri de ştiri false şi profiluri false, a căror misiune era distrugerea reputaţiei lui Kragh în mediul online.

Colegul său a primit e-mailuri asemănătoare celor pe care Agenţia de Informaţii Militare Externe Ruse (GRU) le utilizase în cadrul atacurilor împotriva Partidului Democrat american. Însuşi Kragh a primit mesaje de tip phishing.

La sfârşitul lui 2018, după ce Kragh publicase o postare pe propriul blog despre activitatea trolilor ruşi, site-ul său a fost semnalizat drept „pornografic”, iar accesul publicului la site a fost restricţionat. Nu se cunosc originile acestor atacuri, în pofida faptului că probele circumstanţiale, precum adresele IP, indică faptul că Rusia ar fi autorul.

„Aceste atacuri cibernetice îmi depăşesc nivelul de competenţe tehnice”, afirmă Dr. Kragh, „însă obiectivul lor este clar: să descurajeze pe oricine ne sprijină în mod public pe mine şi pe coautorul publicaţiei mele, Sebastian Åsberg. Pare imposibil să aflăm cine a fost autorul acestora, sau cine a dat ordinul să fie lansate”.

Atacurile cibernetice împotriva lui Kragh continuă şi astăzi. Înainte ca cercetările sale să fie publicate, nimeni nu avea interes să îl atace în mediul virtual, nici pe el şi nici pe cunoştinţele sale.

SUEDIA ANTI-EUROMAIDAN

Suedia Anti-Euromaidan (Anti-Euromaidan Sweden) este versiunea suedeză a reţelei internaţionale de grupuri asemănătoare cultivată pe Facebook. Denumirea face referire la protestele organizate de ucraineni în perioada 2013-2014 împotriva lui Viktor Ianukovici, preşedintele adept al Kremlinului, în Piaţa Maidan din Kiev. Protestele au fost denumite EuroMaidan şi, evident, s-a optat pentru utilizarea greşită a numelui comunităţii de pe Facebook, Anti-Euromaidan, pentru a ridiculiza mişcarea.

Preşedintele ucrainean pro-Kremlin Viktor Ianukovici a răspuns protestelor organizate de cetăţeni cu violenţă.

Acesta le-a ordonat forţelor speciale de poliţie să înăbuşească protestele mulţimilor, care aveau drept obiectiv reinstaurarea democraţiei în Ucraina şi îndepărtarea ţării de sfera de influenţă a Kremlinului. În pofida violenţei poliţiei şi a numeroaselor victime, protestatarii din Maidan nu au renunţat. În cele din urmă, însuşi Ianukovici a fost nevoit să îşi părăsească sediul şi a fugit în Rusia.

În cadrul reţelei de grupuri Anti-Euromaidan de pe Facebook, propagandiştii internaţionali şi profesionişti pro-Kremlin şi profilurile false organizează operaţiuni psihologice şi se asigură că planurile Kremlinului câştigă teren.

Grupul suedez se aseamănă mult cu grupul armatei ruseşti de troli în limba finlandeză: ambele reprezintă un cadru propice pentru mobilizarea amatorilor de teorii ale conspiraţiei de pe plan local şi a idioţilor folositori în diverse scopuri. Grupurile Anti-Euromaidan deservesc rolul unor fabrici-pereche şi centre pentru propagandă rusească, meme obscene despre liderii occidentali, pentru ştirile false ale mass-mediei controlate de statul rus, precum şi pentru bloguri pro-Kremlin deloc echilibrate.

La momentul când am scris aceste rânduri, grupul Suedia Anti-Euromaidan are puţin sub 1 300 de membri. Caracterul grupului este cel mai evident în cadrul unei conversaţii în care participanţii îl laudă pe unul dintre cei mai legendari politicieni ruşi care mizează pe post-adevăr din toate timpurile, Vladimir Zhirinovschi, pentru că „spune adevărul”. În plus, membrii postează clipuri virale care prezintă Ucraina drept o ţară nazistă şi partajează filmuleţe de la Ruptly, agenţia video a reţelei de propagandă rusească, RT.

Unul dintre cei mai vizibili participanţi în cadrul grupurilor pro-Kremlin de pe reţelele de socializare din spaţiul informaţional suedez este jurnalista Maj Wechselman. Aceasta furnizează periodic analize cu privire la evoluţiile din Rusia şi Ucraina pentru Aftonbladet Kultur. Wechselman are legături cu un ONG fals, care numără câţiva activişti pro-Kremlin cunoscuţi, numit „Doctorii suedezi pentru drepturile omului” (Swedhr).

ONG-ul fals a dobândit notorietate în 2015, când Ministerul rus al Afacerilor Externe a citat în mod aprobator raportul elaborat de acesta. Raportul îl exonera pe Bashar al-Assad de acuzaţiile privind utilizarea de către acesta, a unor arme chimice împotriva civililor sirieni. Nimeni din cadrul Swedhr nu deţine expertiză relevantă în materie de arme biologice, iar numeroase anchete independente realizate de ONU au dovedit ulterior fără tăgadă faptul că al-Assad, care beneficia de sprijin din partea Rusiei, utilizase de fapt arme chimice, mai exact gaz sarin, împotriva propriilor cetăţeni.

Cu toate acestea, Wechselman a reuşit să publice o serie de articole cu caracter defăimător împotriva Dr. Kragh în ziare suedeze reputate, precum Göteborgs Tidning şi Upsala Nya Tidning.

Întocmai precum grupul finlandez de pe FB numit Armata rusă de troli, grupul suedez Anti-Euromaidan a fost de asemenea utilizat drept platformă pentru coordonarea de campanii de defăimare împotriva academicienilor şi jurnaliştilor suedezi. Printre altele, membrii i-au batjocorit în mod sistematic pe Maria Person-Löfgren, corespondenta de la Radio Suedia şi pe jurnalistul Patrik Oksanen, care a scris mult despre războiul informaţional al Kremlinului.

La începutul lui 2017, grupul Anti-Euromaidan a fost utilizat pentru a le recomanda membrilor să depună plângeri la Universitatea din Uppsala cu privire la Dr. Kragh. Întreaga tevatură a fost lansată cam în acelaşi timp cu ridiculizarea continuă a lui Kragh în Aftonbladet.

Apoi, căsuţele electronice ale angajatorilor Dr. Kragh au început să fie inundate de e-mailuri. Plângerile ţineau acelaşi ison: Dr. Kragh şi cercetările sale despre operaţiunile ruse de influenţă ar trebui investigate pentru o presupusă conduită academică nepotrivită.

De obicei, în Suedia, unde calitatea activităţii de cercetare ştiinţifică ocupă un loc de frunte, acuzaţia de conduită academică nepotrivită este luată foarte în serios. Atunci când o plângere formală îi este înaintată unei comisii care se ocupă de o presupusă conduită ştiinţifică nepotrivită, de pildă un caz de fraudă, plagiat sau falsificare a datelor cercetării, consiliul examinează îndeaproape suspiciunea respectivă.

De obicei, suspiciunile cu privire la conduita necorespunzătoare provin din rândul membrilor comunităţii academice, care prezintă apoi o verificare bine-argumentată cu privire la presupusa conduită nepotrivită.

Le-am solicitat celor de la Universitatea Uppsala să îmi trimită plângerile împotriva Dr. Kragh. Era evident faptul că nu fuseseră scrise de alţi oameni de ştiinţă. Multe dintre acestea reprezentau opinii politice, iar o parte erau atacuri la persoana Dr. Kragh. Neavând pic de rigoare ştiinţifică, nicio plângere nu indica modul în care ar fi realizat Kragh presupusa fraudă.

Potrivit normelor, Comisia de etică a Universităţii este obligată să citească toate plângerile depuse, inclusiv pe cele care provin de la „persoane” evident false (deşi, din punct de vedere juridic, acest lucru e problematic), iar persoana acuzată nu are acces la identităţile reclamanţilor.

Un reclamant a trimis Comisiei CV-ul redactorului-şef al publicaţiei Journal of Strategic Studies, drept dovadă a faptului că revista e părtinitoare. Un alt reclamant a afirmat că raportul lui Kragh nu era deloc ştiinţific: în schimb, era „complotul rusofob al serviciilor americane de informaţii externe”.

„Oamenii au trimis universităţii mesaje, precum «Nu-mi place de Martin Kragh», «Martin Kragh e un agent al Pentagonului», ori «Martin Kragh este o ameninţare la adresa siguranţei naţionale». De fapt, s-ar putea foarte bine să fiu o ameninţare la adresa siguranţei naţionale, însă asta tot nu reprezintă o conduită ştiinţifică necorespunzătoare”, glumeşte Kragh.

Unul dintre reclamanţi era Maj Wechselman, colaborator Aftonbladet Kultur, creatoare de conţinut pe reţelele de socializare şi adeptă a dictatorului sirian Bashar al-Assad.

O altă plângere fusese înaintată de Egor Putilov, o identitate falsă notorie. În spatele pseudonimului se ascunde un imigrant rus care a lucrat pentru partidul suedez antiimigraţie de dreapta numit Democraţii suedezi, în timp ce activa, de asemenea, în calitate de jurnalist în presa suedeză, sub o altă identitate falsă.

Cât timp s-a aflat în Suedia, Putilov a utilizat cel puţin cinci pseudonime diferite. A fost catalogat drept „ameninţare la

adresa securităţii” de mai mulţi experţi suedezi în materie de securitate. La fel ca Åsa Linderborg, şi Putilov a solicitat retractarea cercetărilor lui Kragh. Ba mai mult, acesta a angajat o firmă de avocatură pentru a-i intimida pe editorii de la Journal of Strategic Studies responsabili de publicarea lucrării lui Kragh. Avocaţii tocmiţi la Londra de persoana falsă au apelat la o altă tehnică de hărţuire comună: ameninţarea editorilor revistei cu acţiune în instanţă.

O altă plângere a venit din partea unui om de afaceri, pe nume Carl Meurling. Meurling, care a vrut în trecut să intre în partidul radical pentru tineret din cadrul Democraţilor Suedezi, păstrează nişte legături de afaceri puternice cu societăţi de stat precum Gazprom. Cu toate acestea, nu are nicio calificare academică relevantă.

La nouă luni după ce a fost publicat raportul lui Kragh, Universitatea din Uppsala continua să primească valuri de plângeri.

Dacă e să ne luăm după conţinutul meschin, este clar că motivaţia reclamanţilor era politică, întreaga chestiune fiind o campanie coordonată. Valul de acuzaţii venea în sprijinul tentativei de defăimare a Dr. Kragh în cadrul comunităţii ştiinţifice din Suedia şi la propriul loc de muncă.

Ştirile conform cărora Kragh era investigat pentru că ar fi fost suspectat de conduită ştiinţifică necorespunzătoare s-au răspândit peste tot prin mass-media suedeză şi în rândul activiştilor de extremă stânga. De asemenea, Carl Schlyter, un parlamentar din cadrul Partidului Verde, a distribuit ştirea pe Twitter, la fel a procedat şi un jurnalist

de la unul dintre cele mai respectate programe de ştiri de la Radio Suedia, „Medierna i P1”.

În pofida faptului că Dr. Kragh a fost achitat de Universitatea din Uppsala de acuzaţiile de conduită ştiinţifică necorespunzătoare, acestea îşi lăsaseră deja amprenta negativă. Kragh irosise un volum enorm de ore de lucru şi de energie pentru a demonstra faptul că suspiciunile nu aveau niciun fel de temei şi pentru a gestiona urmările lor negative.

Acuzaţiile false privind „conduita ştiinţifică necorespunzătoare” a lui Kragh prinseseră deja. Jurnaliştii care distribuiseră ştirile privind pretinsa conduită academică necorespunzătoare nu au mai scris nimic altceva ulterior. Aceştia nu au scris despre lipsa de temei a plângerilor şi nici despre conţinutul neacademic al acestora.

Apoi, Kragh a fost urmărit de extremiştii de dreapta.

EXTREMA DREAPTĂ CARE SPRIJINĂ KREMLINUL

Deşi campania de defăimare împotriva lui Kragh şi a coautorului Sebastian Åsberg a pornit de la partea de extremă stânga a spectrului politic al Suediei, extrema dreaptă a fost mobilizată de asemenea, urmând ordinele primite de la liderii din umbră.

Numeroşi neonazişti din ţările nordice sunt profund afectaţi şi influenţaţi de campania de RP a lui Putin. Neonaziştii îl văd pe Putin aşa cum este acesta prezentat

de maşinăria de propagandă a Kremlinului: maestru judokan, pescar musculos, pilot de avioane de luptă şi, bineînţeles, geniul într-ale războiului care promovează naţionalismul „sănătos” prin pedepsirea aspră a teroriştilor musulmani, întâi în Cecenia, apoi în Siria. Încălcările drepturilor omului săvârşite de Kremlin sau posibilele crime de război împotriva civililor nu apar deloc în discuţiile neonaziştilor.

În Suedia, la fel ca în Finlanda, cel mai influent şi mai vizibil grup neonazist este Mişcarea Nordică de Rezistenţă. Membrii acesteia cooperează cu cei de peste graniţe şi visează la organizarea unei revoluţii violente. Aceşti supremaţişti albi promovează interzicerea accesului refugiaţilor pe teritoriul Suediei şi Finlandei, instigă şi alimentează ura împotriva persoanelor care arată ca şi cum ar fi străini, organizează marşuri în stradă, fluturându-şi steagurile şi scandând sloganuri antiguvern. Aceştia postează propagandă online, încarcă meme şi filmuleţe cu caracter ideologic pe reţelele de socializare şi recrutează membri suplimentari, majoritatea tineri, care să lupte pentru cauza lor.

Neonaziştii din ţările nordice îi atacă pe toţi cei pe care îi consideră duşmani ai societăţii lor model. În prezent, categoria duşmanii neonaziştilor îi include şi pe jurnaliştii din mass-media tradiţională care critică politicile Rusiei.

Mişcarea de Rezistenţă Nordică din Suedia păstrează legături cu extremiştii ruşi de mulţi ani. Relaţiile dintre Mişcarea de Rezistenţă Nordică şi Mişcarea Imperială Rusă (RIM) sunt deosebit de strânse. RIM este o grupare neonazistă care promovează o dictatură naţionalistă militantă. Partizan, ramura sa paramilitară, a participat la războiul dus de Rusia împotriva Ucrainei. Potrivit analiştilor

suedezi, fostul viceprim-ministru rus, Dmitri Rogozin, unui din cei care se află în spatele partidului de extremă dreaptă Rodina (Patria), a păstrat legătura cu extremiştii ruşi de extremă dreaptă.

În 2017, o instanţă suedeză a condamnat trei membri ai Mişcării de Rezistenţă Nordice la închisoare pentru infracţiuni violente pe care le săvârşiseră în sudul ţării, în apropiere de Göteborg, la sfârşitul lui 2016 şi începutul lui 2017. Neonaziştii puseseră explozibili artizanali lângă sediile oponenţilor politici ai partidului şi lângă mai multe adăposturi pentru refugiaţi. Chiar înainte de uneltirea planului, doi dintre conspiratori, Anton Thulin şi Viktor Melin, participaseră la o sesiune de instruire paramilitară care durase o săptămână, chiar lângă Sankt Petersburg.

Fotografii cu cei doi ţinând puşti Kalashnikov şi îmbrăcaţi în uniforme militare au apărut pe VKontakte, serviciul rus de socializare. Tabăra fusese organizată de aceeaşi Mişcare Imperială Rusă (RIM).

În Suedia, mai multe site-uri şi canale de YouTube de propagandă de extremă dreapta şi-au exprimat simpatia faţă de Rusia lui Vladimir Putin. Potrivit analiştilor suedezi, putinismul în rândul grupurilor de extremă dreaptă este, de regulă, rezultatul antiamericanismului, al antiglobalismului şi al unei percepţii a Rusiei drept unic bastion al „valorilor tradiţionale” şi stat ce se opune vehement „migraţiei incontrolabile”.

Numeroşi operatori pro-Putin şi de extremă dreaptă i-au atacat virtual pe Kragh şi pe colegul său. Printre aceştia s-a numărat un colectiv amorf de pe YouTube numit Granskning Sverige (Suedia Investighează).

La începutul lui 2017, Mathias Ståhle, un jurnalist suedez de investigaţii, s-a infiltrat în cadrul grupului Suedia Investighează. Acesta a aflat că cei care conduc grupul recrutează persoane direct de pe Facebook şi nu pun prea multe întrebări la „interviul pentru slujbă”, care se desfăşoară pe Facebook Messenger.

Suedia Investighează îşi compensa financiar lucrătorii dacă performanţele acestora duceau la îndeplinirea obiectivelor stabilite de lideri: sarcina era de a-i suna pe jurnaliştii, pe cercetătorii suedezi, precum şi pe alte persoane care vorbiseră public în Suedia despre imigraţie şi despre aspecte legate de Rusia.

Ascunzându-se în spatele unor nume false, apelanţii de la Suedia Investighează aveau, de asemenea, îndatorirea de a provoca ţinta la telefon, de exemplu prin învinuirea acesteia, acuzând-o de minciuni, răspândire de ştiri false sau ascunderea faptelor cu privire la criminalitatea în rândul imigranţilor. Apelurile trebuiau înregistrate.

După convorbirea telefonică, apelanţii plătiţi primeau instrucţiuni să editeze înregistrările, şi anume să manipuleze cu ochi creativ conţinutul original în aşa manieră încât ţintele să pară cât de tâmpe posibil, apoi să încarce clipul video pe YouTube şi să îl răspândească pe Facebook. Când filmuleţul a devenit viral şi a atins un număr suficient de vizualizări pe YouTube, apelantul-hărţuitor era recompensat cu echivalentul sumei de aproximativ 100 de euro.

Reprezentanţii de la Suedia Investighează susţin că sunt un proiect jurnalistic cetăţenesc. De fapt, aceştia promovează neonazismul şi îi atacă pe cei pe care îi consideră drept prea temperaţi pentru opiniile lor extreme.

În pofida faptului că nu s-au găsit dovezi concrete cu privire la participarea Rusiei sau a operatorilor ruşi în cadrul activităţilor Suedia Investighează, modul de operare al organizaţiei aminteşte de alte operaţiuni ruse desfăşurate în Europa şi în SUA.

Mass-media de propagandă controlată de statul rus, cum ar fi agenţia de ştiri Sputnik, urmăreşte îndeaproape proiectul şi le citează filmuleţele de prost gust de pe YouTube.

Cam prin cea de a doua săptămână a campaniei de hărţuire, un apelant suedez, care s-a prezentat drept „Erik Johansson”, a început să îl sune frenetic pe Dr. Kragh. „Johansson” chiar i-a sunat şi pe angajatorul şi pe colegii lui Kragh şi i-a acuzat de rusofobie. În plus, acesta a cerut detalii cu privire la Sebastian Åsberg, coautorul cercetărilor despre Rusia, care fusese stagiarul lui Kragh la Institutul pentru afaceri internaţionale din Suedia.

Acest „Erik Johansson” care, ulterior, s-a dovedit a fi de fapt Fabian Fjälling, un bărbat în vârstă de 50 de ani din sudul Suediei, chiar a postat pe Twitter despre proiectul său şi a promis că postează un filmuleţ. Toţi cei apelaţi, inclusiv Kragh, care îi închideau imediat în nas lui „Johansson”, erau înregistraţi şi adăugaţi într-un documentar straniu de pe YouTube, intitulat „Ameninţarea rusească: este reală sau suntem păcăliţi?”.

Canalul de YouTube al celor de la Suedia Investighează a fost închis de YouTube în primăvara lui 2018, după ce YouTube a fost criticat public şi vehement de mass-media suedeză pentru că permisese utilizarea discursului motivat de ură pe diverse canale în limba suedeză.

Cu toate acestea, numeroşi membri ai grupului încă realizează filmuleţe marca Suedia Investighează şi le postează pe YouTube pe diverse canale, dar şi pe VKontakte, platforma de socializare rusească.

Mai mult, clipul plin de mizerii despre Kragh şi Åsberg şi realizat de Suedia Investighează a fost preluat de ediţia în limba engleză a postului Sputnik International. Potrivit celor de la Sputnik, site-ul de propagandă neonazistă Fria Tider e „un cotidian suedez”, iar Suedia Investighează este „o iniţiativă cetăţenească care demască ştiri false şi minciuni”.

În articolul anonim scris în limba engleză, Sputnik relatează că activiştii de la Suedia Investighează îi sună pe formatorii de opinie, pe jurnalişti şi pe politicieni, „pentru a le pune întrebări stânjenitoare pe care jurnaliştii mass-mediei convenţionale le evită cu orice preţ”. Nu se menţionează deloc latura de hărţuire sau faptul că materialele video sunt editate.

Articolul apărut în Sputnik califică cercetările Dr. Kragh despre amestecul Rusiei drept „paranoia antirusă răspândită în întreaga Peninsulă Scandinavă”.

Articolul prezentat de mass-media de propagandă rusească a înrăutăţit atacurile împotriva lui Kragh şi a colegului său Åsberg. Din cauza articolului, Kragh a început să primească ameninţări cu moartea de la radicaliştii de extremă dreapta de prin toate colţurile Europei.

La o lună de la publicarea cercetărilor iniţiale despre operaţiunile ruseşti împotriva Suediei, şi RT, unealta de război informaţional autointitulată a Kremlinului, a publicat

un articol în care îl defăima pe Kragh. Articolul rus scrie despre Kragh că face parte dintr-un puzzle conspiraţionist, ale cărui piese mai erau familia mass-media suedeză Bonnier, de origine evreiască, şi Departamentul de Stat al SUA.

RT a reiterat afirmaţia falsă din Aftonbladet Kultur, conform căreia Kragh este responsabil personal de eradicarea libertăţii de exprimare din Suedia.

Persoana care a scris articolul RT merită totuşi o prezentare corespunzătoare. Din nou, e vorba de Israel Shamir, un bărbat cu cetăţenie dublă ruso-suedeză, redactor al cotidianului ultranaţionalist rus Zavtra şi reprezentant al Wikileaks, site-ul condus de Julian Assange, în Rusia. Fiul său, Johannes Wahlström este reprezentantul Wikileaks în Suedia şi un colaborator obişnuit al Aftonbladet Kultur în trecut. De fapt, Shamir a utilizat până la şase pseudonime şi, printre altele, este unul dintre cei care neagă faptul că Holocaustul a avut loc.

În 2016, site-ul WikiLeaks a luat parte în mod activ la amestecul în cadrul alegerilor prezidenţiale din SUA. Potrivit comunităţii de spionaj din Occident, WikiLeaks este o unealtă a serviciilor de informaţii străine şi militare ruseşti. Operaţiunile sale, care au ajutat la îndeplinirea intereselor Rusiei şi ale candidatului Donald Trump, au fost ulterior analizate în detaliu în cadrul anchetei realizate de Procurorul special Robert Mueller.

Assange, fondatorul WikiLeaks, a fost acuzat de două violuri în Suedia, însă i-a fost acordat azil la Ambasada Ecuadorului mai mulţi ani şi, astfel, nu a putut fi pus sub acuzare.

La momentul la care scriu această carte, după ce autorităţile din Ecuador au decis să îi retragă azilul, Assange se afla în detenţie prealabilă înaintea procesului în Marea Britanie şi se confrunta cu posibilitatea unui proces de extrădare. De pildă, acesta este pus sub acuzare în Statele Unite pentru spionaj şi spargeri informatice în cooperare cu serviciile ruse de informaţii militare.

Shamir are acces la toate posturile mass-media ruseşti importante, precum şi la industria rusească de publicare de carte. Acesta a luat parte la un atac strigător la cer împotriva lui Luke Harding, un jurnalist britanic respectat. Harding scrisese o carte apreciată la nivel internaţional, intitulată Mafia State (Statul mafiot), care descrie anii în care Harding a fost corespondent al ziarului The Guardian la Moscova. Harding a trebuit să trăiască sub imperiul supravegherii şi hărţuirii constante de către FSB, serviciul de securitate rus.

În 2015, o versiune falsificată şi stranie a cărţii lui Harding, Statul mafiot, a fost publicată în Rusia, după ce conţinutul original fusese complet întors pe dos. Cartea s-a vândut în librăriile ruseşti cu numele lui Harding pe copertă, însă fără acordul acestuia. Versiunea rusească a fost redenumită: titlul Statul mafiot devenise Nikto Krome Putina (Nimeni altcineva în afară de Putin).

„Cuvântul înainte” al cărţii false, furată şi plină de fabulaţii, era semnat de acelaşi Israel Shamir. În „Prefaţa” cărţii, Shamir îl acuză pe Harding de „denaturarea” articolelor din The Guardian referitoare la telegramele WikiLeaks, precum şi de „desfăşurarea unui război informaţional şi de aducerea de prejudicii ţărilor Occidentale”.

The New York Times a identificat legături între Shamir şi serviciile de securitate KGB din Belarus. În plus, s-a constatat despre acesta că are relaţii apropiate cu un alt jurnalist de la Aftonbladet Kultur, activistul politic de extremă stânga Alexei Sakhnin, care a participat anterior la „protestul pacifist" din Finlanda şi care l-a atacat fără milă pe Kragh în Aftonbladet. Sakhnin avea statut oficial de refugiat politic din Rusia în Suedia şi l-a descris pe Shamir drept „umanist" şi prieten.

Ekho Moskvy, un canal mass-media rus independent, a dezvăluit în 2018 faptul că atât Shamir, cât şi Sakhnin sunt liderii unei organizaţii de stânga radicale, care sprijină un plan ultra de stânga şi care coordonează proteste.

În aprilie 2017, Sakhnin a dat un interviu pentru Komsomolskaya Pravda, un tabloid pro-Kremlin avid după scandaluri, care se numără printre cele mai notorii din Rusia. La fel ca cei de la Aftonbladet Kultur, Sakhnin a susţinut că, prin intermediul muncii sale de cercetare, Kragh făcuse lobby ca Suedia să devină membru NATO. În plus, în articolul KP, Dr. Kragh a fost acuzat „că ar fi un agent al Departamentului de Stat al SUA".

Sakhnin, a cărui bază de operaţiuni era Aftonbladet, a mers cu a sa campanie anti-Kragh la Vesti, unul dintre cele mai mari posturi de televiziune ruseşti. În opinia lui Kragh, libertatea de exprimare are un statut mult mai sigur în Rusia faţă de Suedia, în pofida faptului că Suedia ocupă ocupă un loc cu 140 de poziţii mai superior Rusiei în clasamentul libertăţii presei în lume. De asemenea, Sakhnin a afirmat că Suedia este un stat totalitar, susţinând că ar prefera să trăiască în Rusia. Anterior, acesta se mutase în Suedia, susţinând că vrea să scape de

persecuţia politică din Rusia. Apoi, în 2019, Sakhnin s-a mutat înapoi în Rusia.

Numeroşi jurnalişti, persoane care vizează influenţarea opiniilor şi membri din conducerea Partidului de Stânga l-au sprijinit pe Sakhnin, inclusiv fostul lider de partid, Lars Ohly, şi doi parlamentari de la acea vreme, Hans Linde şi Ali Esbati.

Se pare că acest caz este singurul din ţările nordice în care un membru din presa domestică şi-a mânjit cu noroi compatriotul în mass-media controlată de guvernul rus. Răspândirea de potenţiale calomnii în spaţiul informaţional al altui stat şi în altă limbă este o problemă mult mai gravă faţă de o simplă încălcare a normelor de etică jurnalistică.

Un alt cetăţean suedez, un om de afaceri pe nume Karl Lundström, l-a denigrat şi el pe Kragh la postul rus RT. La rândul său, Lundström scrie pentru site-ul neonazist suedez Fria Tider.

Familia şi rudele lui Martin Kragh încă locuiesc în Rusia, iar acesta călătoreşte periodic în Rusia pentru a lucra şi a-i vedea pe cei dragi. Din cauza articolelor defăimătoare care circulau în mass-media rusească şi care proveneau de la jurnalişti suedezi care păreau credibili, Dr. Kragh a ajuns în vizorul autorităţilor de securitate ale statului rus.

Mulţi alţii care au fost atacaţi în primă fază de posturile de propagandă ruse au căzut, ulterior, pradă hărţuirii, intimidării, atacurilor şi, în unele cazuri, comploturilor finalizate cu diverse crime. În 2012, când Vladimir Putin îşi începea cel de al treilea mandat prezidenţial, a început să califice persoanele din opoziţie drept agenţi ai

Occidentului la posturile de televiziune. Mulţi alţii i-au urmat modelul.

Acesta este contextul politic în care cei de la Aftonbladet Kultur şi-au continuat la rândul lor atacurile împotriva Dr. Kragh în mass-media controlată de statul rus. Totul s-a petrecut în miezul zilei, în ochii tuturor.

Vreme îndelungată, nimeni din mass-media suedeză nu a relatat nicio vorbă despre campania neobişnuită de ură împotriva unui singur cercetător suedez.

PERSONAJUL NEGATIV

La puţin timp după ce Aftonbladet şi-a demarat campania, Dr. Kragh a început să audă diverse zvonuri.

Cineva răspândea minciuni direct la urechile colegilor săi. Potrivit celor mai nebuneşti dintre acestea, Kragh fusese dat afară din funcţia pe care o deţinea în cadrul Institutului pentru afaceri internaţionale din Suedia.

Colegii l-au întrebat: „E adevărat că ai fost concediat?”

Dr. Kragh spune că cea mai bună metodă de a dezminţi zvonurile este să se întoarcă la treabă. Acesta a continuat să dea interviuri pentru mass-media, să le predea studenţilor, să desfăşoare muncă de cercetare şi să organizeze conferinţe. Scrierile sale au fost citate de mijloace mass-media de ştiri de top, precum The Financial Times, The New York Times şi The Economist. „Cercetările scandaloase” au fost citate în peste 50 de rapoarte internaţionale.

Însă, din timp în timp, Kragh a mai avut îndoieli. Acesta s-a gândit că i-ar fi mai bine dacă s-ar reprofila pe alte subiecte de cercetare. Cu toate acestea, dacă ar fi renunţat la cercetările şi observaţiile din domeniul pe care el însuşi îl alesese, atacatorii ar fi obţinut ce îşi doreau.

În 2018, denigrările cele mai agresive s-au domolit o vreme. Diverse persoane încă mai răspândesc teorii ale conspiraţiei despre el. Însă, când ne-am întâlnit la finele anului 2018, pe când eu lucram la această carte, Kragh mi-a spus că era mai pregătit ca niciodată de noile campanii motivate de ură împotriva sa.

În decursul celei mai active părţi a campaniei, ţinuse un jurnal. Prin aceasta, voia să analizeze şi să reflecteze asupra modului prin care ar putea reacţiona altfel, dacă ar fi fost lansată din nou o campanie asemănătoare.

Kragh a realizat că se pretinseseră despre el vrute şi nevrute, totul în afară de adevăr. S-au pus pe seama lui vorbe pe care nu le rostise, s-au inventat citate, iar motivele şi onoarea i-au fost puse la îndoială. În loc să îl prezinte drept erudit, dedicat normelor etice şi altor norme profesionale pentru cadrele universitare din Occident, cei care se ocupaseră de dezinformare l-au prezentat drept cineva cu motivaţii politice, care făcea lobby politic necinstit pentru NATO.

Toate articolele care îl vizează pe Dr. Kragh sunt mereu anti-Ucraina, anti-UE, anti-Occident şi anti-NATO.

„E amuzant faptul că nici măcar nu am o părere foarte puternică despre NATO. Prietenii mei fac haz de asta. Cu toate acestea, afirm fără pic de ruşine că sunt

prodemocraţie şi pro-stat de drept şi se pare că asta îi deranjează cel mai tare pe adversarii mei.”

Apusenii devin ţinte ale campaniilor de dezinformare alimentate de Rusia fără voie şi brusc şi, de regulă, sunt vizaţi cei fără experienţe în prealabil, fără formare în materie de securitate sau expertiză în ceea ce priveşte gestionarea reputaţiei. Dat fiind faptul că s-a confruntat cu o campanie de defăimare de proporţii extreme, ce le-ar recomanda celor care devin şi ei ţinte?

„Întâi de toate, te acaparează şocul. Este important să realizezi faptul că te afli în mijlocul unei aşa-zise furtuni de rahat şi că nu ai absolut niciun fel de control asupra situaţiei.”

Astfel, secretul când te confrunţi cu asemenea atacuri e să le gestionezi şi să reacţionezi la fiecare în parte. „Cu toate acestea, când arunci cu rahat pe perete, mereu se va lipi o parte. Prin urmare, e imposibil să te prefaci că nici aceste atacuri nu au loc cu adevărat.”

La început, multe posturi mass-media suedeze tradiţionale, influenţate de Aftonbladet Kultur, au fost atrase de nebunia care se petrecea. Apoi, acestea au contribuit la întreaga frenezie. Jurnaliştii solicitau comentarii rapide pe baza unor articole părtinitoare, îl acuzau pe Dr. Kragh că oprimă libertatea de exprimare şi emiteau judecăţi de valoare nedrepte despre el, ţinând isonul editorial stabilit de ziar.

Dr. Kragh accentuează faptul că obiectivul suprem al acestor atacuri este de a determina ţinta să facă greşeli pe care nu le-ar face în condiţii normale. Kragh recunoaşte că a încercat să se apere şi să le răspundă unora dintre

jurnaliştii care fuseseră stârniţi de Aftonbladet, însă tentativele sale au eşuat de asemenea.

„Sincer, pentru că eram într-o pasă proastă, am spus unele lucruri peste care probabil că ar fi trebuit să sar. Apoi, comentariile mele au fost scoase din context deşi, teoretic, erau adevărate. Asta a fost o greşeală, căci dezbaterea a continuat, în loc să i se taie elanul.”

Dacă l-ar suna din nou reporterii şi i-ar cere să le ofere comentarii pentru articolele lor părtinitoare sau dezinformate, Kragh spune că nu ar interacţiona cu ei şi nu le-ar prelua apelurile.

De asemenea, acesta a luat conştient decizia de a dobândi controlul asupra propriilor gânduri, iar asta include uitarea activă a incidentelor negative şi a persoanelor asociate cu acestea.

La căutarea „Martin Kragh” pe Google în Suedia, multă vreme, rezultatele au fost controlate de o serie de postări pe bloguri, pline de dezinformare, pe baza unor articole pline de mizerii.

Este surprinzător, întrucât Kragh a dat numeroase interviuri pentru canale mass-media serioase şi ai zice că acelea ar apărea printre rezultatele iniţiale ale căutării.

Cu toate acestea, campaniile de defăimare sunt gestionate în mod profesionist, iar atât mass-media rusească, cât şi operatorii de bloguri defăimătoare sunt adesea mai pricepuţi la optimizarea motoarelor de căutare decât omologii lor din Occident cu stil mai tradiţional.

Conform spuselor lui Kragh, în cazul ţintelor atacurilor ilegitime, sprijinul public şi cel privat au un rol important când vine vorba de supravieţuire. Mulţi dintre cei mai respectaţi eruditi şi jurnalişti din Suedia, specializaţi pe subiecte legate de Rusia, au atestat public calibrul muncii depuse de Kragh.

Astfel, aceştia au publicat articole neutre sau pozitive şi, în consecinţă, au redat credibilitatea cercetărilor inovatoare ale Dr. Kragh.

Când vine vorba de găsirea răspunsului cel mai eficient din punct de vedere universal, la atacurile motivate politic, Dr. Kragh ne aminteşte că societăţile deschise nu pot recurge la metodele regimurilor autoritare.

Într-o societate deschisă, este permis să acţionezi, de exemplu, în calitate de trol rus plătit şi să răspândeşti dezinformare. Prin urmare, unele aspecte trebuie acceptate.

„Nu mă bucură faptul că s-au întâmplat toate astea. Totuşi, ţi se mai îngroaşă obrazul şi îţi creezi o armură. După această experienţă, sper că am dobândit o rezilienţă mai mare la încercările altora de a mă destabiliza.”

Martin Kragh îmi spune că s-a pregătit pentru posibilitatea că atacurile vor continua.

În mintea sa, e pornit să le combată.

În urma experienţelor trăite, acum, Dr. Kragh are în general mai puţină încredere în unii jurnalişti din Occident ca înainte. Din nefericire, unii jurnalişti au motivaţii

ascunse care le ghidează deciziile jurnalistice în proporţie mai mare faţă de normele etice şi profesionale comune.

Kragh speră că mass-media tradiţională va analiza mai atent situaţia înainte de a cădea în capcanele întinse de agenţii de influenţă profesionişti. Atunci când a fost martor la modul în care mass-media suedeză tradiţională a preluat minciuni sfruntate sau a răspândit afirmaţii nedovedite extrem de tendenţioase, acesta a realizat că propagandiştii profesionişti dăduseră tonul în ceea ce priveşte relatările despre el din presa suedeză.

„Se hotărâseră că eu sunt personajul negativ, aşa că făceau săpături pentru a găsi mizerii despre mine.”

Chiar şi în prezent, Martin Kragh aude vorbe negative despre propria persoană, bazate pe minciunile răspândite de unele segmente ale mass-mediei suedeze. Lumea îl întreabă dacă e adevărat că şeful său de la Institutul pentru afaceri internaţionale din Suedia îl evită. Iniţial, această afirmaţie nefondată a fost răspândită la scară foarte largă de Agenţia suedeză de ştiri TT.

„Este un eşec pe mai multe niveluri. Măcar dacă jurnaliştii suedezi m-ar fi sunat să mă întrebe ce se întâmplase, le-aş fi putut relata contextul.”

FALS ANONIM

Piraţii informatici au susţinut că erau gruparea internaţională numită Anonymous (Anonim). Marca Anonymous este mai neutră decât, de pildă, Agenţia de Informaţii Militare Externe Ruse (GRU), care fusese

complet întinată recent din cauza punerilor sub acuzare instrumentate de echipa condusă de Robert Mueller.

Însă datele încărcate pe site-ul unde fusese postată „prada” hackerilor nu păreau deloc a fi neutre. Părea că cei care le încărcaseră promovau un plan politic. Documentele încărcate pe site erau analizate, în amănunt prin comentarii în care anumiţi politicieni britanici erau demontaţi, folosindu-se expresii dure, fără argumente corespunzătoare. În unele dintre respectivele comentarii, se susţinea că Marea Britanie ar fi fost implicată „într-un război informaţional împotriva tuturor”.

Mai mult, documentele încărcate pe site erau dubioase. Acestea includeau pagina cu datele de identificare din paşaportul unei persoane fizice, cetăţean britanic, precum şi adresele de domiciliu ale unor persoane fizice. Despre un volum mare de documente se susţinea că ar fi provenit de la Institute for Statecraft („Institutul pentru guvernare” în limba română), o entitate instituţională britanică de cercetare şi de la proiectele desfăşurate de acesta.

Institute for Statecraft este un centru de cercetare cu sediul la Londra, cu accent, de pildă, pe cercetările despre operaţiunile de influenţă ruse şi despre alte aspecte punctuale şi care elaborează publicaţii şi organizează conferinţe. Printre finanţatorii majori se numără Ministerul britanic al Afacerilor Externe, iar unul dintre fondatorii entităţii instituţionale este Christopher Donnelly, un fost funcţionar din cadrul Ministerului britanic al Apărării.

Institutul coordonează diverse proiecte şi, mai exact, se axează pe demascarea şi contracararea dezinformării răspândite de Rusia. Proiectul se numeşte Integrity Initiative („Iniţiativa de integritate”) şi are drept obiectiv

construirea de reţele şi de legături între cercetătorii care studiază dezinformarea rusească de pe întreg teritoriul Europei.

Hackerii spărseseră reţelele de calculatoare ale institutului, scormoniseră după documente, eventual le editaseră şi le „aranjaseră”, după care le încărcaseră pe site. Primul lot a fost încărcat în noiembrie 2018, apoi au urmat mai multe documente, sub forma altor câteva postări.

Primele ştiri despre documentele încărcate, a căror autenticitate nu poate fi verificată vizual, au fost realizate de mass-media statului rus. RT şi Sputnik, posturi care au realizat reportaje în diverse limbi, dar şi conturile trolilor, le-au distribuit mai departe pe reţelele sociale.

PROBLEMA DEMOCRATĂ

Martin Kragh m-a contactat înainte de Crăciun, în 2018.

„Aceste atacuri împotriva mea au crescut considerabil în ultimele săptămâni. RT şi Sputnik au publicat informaţii obţinute în urma unor spargeri informatice ale unei entităţi de cercetare din Marea Britanie. Se pare că eu sunt liderul filialei nordice Integrity Initiative, conduse de MI6”, mi-a spus el pe un ton extrem de ironic.

MI6 este serviciul britanic de informaţii externe care, potrivit RT şi Sputnik, conduce entitatea de cercetare. Două teorii ale conspiraţiei deveniseră una singură, iar acum Kragh fusese legat de întreaga chestiune.

Ziarele politice extremiste din Suedia urmaseră modelul Kremlinului şi realizaseră reportaje în suedeză. Primul a fost ziarul de extremă stânga Internationalen care, anterior, îl criticase intens pe Kragh, fără a se obosi să îi solicite să comenteze cu privire la aspectele din articole. Potrivit celor de la Internationalen care, de fapt, citau mass-media Kremlinului, Kragh face parte dintr-o „moară de troli britanică”, ce are „legături cu Suedia”. În articolul respectiv, se fac legături între numele şi o fotografie cu chipul lui Kragh şi serviciile militare de informaţii britanice.

Începuse o nouă rundă contra lui Martin Kragh. Însă nu doar împotriva sa, ci şi împotriva multor altora, ale căror nume fuseseră menţionate în diverse contexte în documentele obţinute în urma spargerilor informatice sau a presupuselor spargeri informatice.

Din nou, Martin Kragh a început să urmărească îndeaproape operaţiunea. Acesta a analizat cum s-a propagat, mai întâi în plan internaţional, apoi în versiunile ajustate la nivel local, fiind integrată pentru a se adapta culturilor din diverse ţări şi cât mai distanţată pe plan internaţional de sursele ruse.

În decursul unei zile, mass-media de stat rusească a publicat nu mai puţin de 62 de articole despre încălcarea securităţii datelor în numeroase limbi europene. Potrivit analizei realizate de Kragh, aceasta înseamnă că operaţiunea a fost bine pusă la punct în prealabil. RT şi Sputnik probabil că au primit un pont despre spargere, „cândva” cu mult timp înainte ca aceasta să aibă loc în fapt. În cele din urmă şi agenţia rusească de ştiri Ria Novosti a făcut reportaje despre spargeri.

RT şi Sputnik au postat de asemenea în mod activ pe Twitter despre spargerea informatică.

În articolele lor, mass-media de propagandă a Kremlinului susţine că „documentele divulgate” au dezvăluit o întreagă serie de „aspecte” scandaloase, precum tentativa Integrity Initiative de a instala mine în jurul oraşului Sevastopol, în martie 2014, pentru a împiedica „reunificarea” Crimeii cu Rusia. De fapt, o asemenea operaţiune nu a avut loc niciodată.

Reportajele aveau de asemenea în vedere şi posibilitatea ca Integrity Initiative să fi fost implicată în tentativa de asasinare a lui Serghei Skripal.

În presupusele materiale divulgate, dintre care multe par a fi planuri şi notiţe ale angajaţilor institutului, apar şi numele unor persoane. Însă Kragh a observat că documentele nu includ nicio referire la activitatea prestată de persoane în cadrul proiectului, fie aceasta remunerată sau de alt tip.

Într-unul dintre documente se susţinea că Kragh era liderul aşa-numitei filiere nordice. Adevărul este că acesta nu are şi nici nu a avut vreodată contact cu o astfel de „filieră”.

Anul Nou 2019 a debutat cu şi mai multe teorii ale conspiraţiei răspândite de Internationalen şi de cei cu influenţă pe reţelele de socializare. Pagina personală a lui Martin Kragh a fost atacată şi închisă. Conform noilor teorii, Kragh luase parte la plănuirea unei lovituri de stat antidemocrate.

Identitatea falsă, Egor Putilov, care solicitase retractarea cercetărilor lui Kragh şi care reclamase conduita

academică necorespunzătoare imaginară a lui Kragh, a fost iar activată. „Acesta” a scris o postare pe blogul fostului parlamentar democrat suedez Kent Ekeroth, în care susţinea că Kragh făcea parte dintr-o organizaţie britanică, care „desfăşoară operaţiuni în ţări UE pentru a-i elimina pe politicienii şi oficialităţile indezirabile prin campanii de defăimare de pe reţelele sociale”.

În februarie 2019, alte persoane, despre care se ştia că îl batjocoriseră pe Kragh, Alexei Sakhnin şi Johannes Wahlström, au reuşit să publice un articol în ziarul rus Novaya Gazeta, în care îl anihilau pe Kragh. În curând, Israel Shamir, activistul WikiLeaks, a postat pe Facebook că Martin Kragh era al doilea cel mai mare inamic al Rusiei din nordul Europei.

Conform estimărilor lui Martin Kragh, între martie 2018 şi februarie 2019, mass-media rusească a publicat peste 600 de articole despre spargerea informatică dată la institutul britanic. Tonul articolelor era unul evident batjocoritor. Cât despre conţinut, erau reciclate aceleaşi teorii ale conspiraţiei. Obiectivul Kremlinului era de a promova aceleaşi ştiri în mass-media domestică şi în faţa mijloacelor de informare şi voia ca relatările respective să fie crezute de oameni.

În februarie, secţiunea culturală a celui mai mare tabloid din ţările nordice, Aftonbladet, a lovit din nou. Åsa Linderborg care, la acea vreme, era redactorul-şef al rubricii, a scris că Martin Kragh este o problemă democrată şi un inamic politic, care deserveşte interesele statelor din afară, lucrează pentru o organizaţie secretă din Marea Britanie care se ocupă de siguranţa statului, precum şi că acesta stigmatizează mişcarea de pace care critică NATO, sub pretextul muncii sale de cercetare.

„De asta ar trebui ca mass-media suedeză şi serviciile de securitate să îl investigheze pe Kragh”, îndemna Linderborg.

În următorul articol, publicat câteva zile mai târziu, Aftonbladet Kultur susţinea că, „potrivit unor documente desecretizate, Kragh este suspectat că ar lucra pentru o putere străină, mai exact pentru serviciile britanice de informaţii şi că le-ar vinde informaţii false despre concetăţenii săi”. Desigur că nu s-au furnizat deloc dovezi în sprijinul afirmaţiilor respective.

Puţin câte puţin, mass-media profesionistă suedeză a început să acorde atenţie felului în care era tratat Martin Kragh. Ziarul de extremă dreapta Svenska Dagbladet şi multe alte ziare importante au început să publice articole despre campania cu caracter excepţional. În cele din urmă, i-au cerut lui Kragh să comenteze el însuşi situaţia.

Articolele în care era demascată campania împotriva lui Kragh au generat atenţie şi discuţii publice la scară largă. Amploarea mizeriilor instigate de Kremlin şi apărute în publicaţiile din Suedia i-a surprins pe mulţi, în pofida faptului că treaba ţinea de mai mult de doi ani.

Martin Kragh a depus o plângere împotriva Aftonbladet la Comitetul de Supraveghere a Eticii Jurnalistice. Operaţiunea ostilă de influenţă împotriva lui Martin Kragh continuă în mediul online şi la momentul actual. În etapa timpurie a acuzaţiilor publice la adresa sa, acesta a solicitat consiliere juridică, însă a fost sfătuit să nu intenteze acţiune în justiţie. Legislaţia suedeză pune accent pe libertatea de exprimare, adesea cu preţul onoarei persoanei în cauză. Însă, în 2019, Kragh a încercat să ducă mai departe plângerile depuse. Procurorul nu a

demarat cazul, în pofida faptului că, în raport cu dreptul suedez, multe dintre afirmaţiile nedovedite publicate fără nicio fărâmă de dovadă par nelegitime.

În iulie 2019, funcţia Åsei Linderborg în cadrul Aftonbladet s-a schimbat, iar aceasta nu mai conduce rubrica de cultură.

În pofida minciunilor vehiculate, Martin Kragh îşi continuă munca, le predă studenţilor, vorbeşte în cadrul conferinţelor şi are intervenţii mass-media în calitate de expert.

În cele mai nefericite cazuri, atunci când ajungi ţinta unor campanii ostile, te cuprind temerile că atacurile nu vor înceta niciodată şi că ameninţările cu moartea vor deveni realitate. Dr. Kragh are o soţie şi doi copii mici şi au fost cu toţii nevoiţi să recurgă la măsuri de securitate.

Potrivit spuselor lui Kragh, nimeni nu ar trebui să se teamă că publicul larg va lua minciunile în serios, cel puţin nu în ţările civilizate.

„Fiecare ţintă ar trebui să realizeze că oamenii serioşi, care înţeleg fenomenul, pot să facă diferenţa între afirmaţiile adevărate şi cazurile în care persoana este împroşcată cu noroi.”

CAPITOLUL 11

Impactul trolilor

Investigaţiile mele jurnalistice externalizate către public, cu privire la impactul şi la tehnicile operaţiunilor desfăşurate de trolii ruşi şi în rândul finlandezilor, a fost publicat în mai 2015.

După luni de zile de muncă intensă de cercetare şi de intervievare a utilizatorilor din mediul online, a moderatorilor secţiunilor organelor mass-media tradiţionale şi a experţilor în materie de securitate, am demascat tehnicile mai multor metode şi canale de influenţă maliţioase cu origini ruseşti de pe reţelele de socializare, mai mult sau mai puţin sofisticate, şi am prezentat exemple.

Am aflat că respectivele profiluri agresive, anonime şi false îi reduseseră la tăcere pe cetăţenii obişnuiţi, ameninţându-i şi atacându-i pe reţelele de socializare. Atacurile fuseseră puse în practică ori de câte ori cetăţenii transmiteau informaţii sau exprimau păreri critice privind regimul rus.

Profilurile false repetau mesaje false, precum „Putin vrea pace şi negocieri, preşedintele ucrainean este un partizan ar războiului, Rusia nu a încălcat dreptul internaţional prin anexarea Crimeii”. Unele segmente ale publicului erau convinse că acesta era adevărul.

Având în vedere faptul că „lunetiştii” războiului informaţional inundaseră mediul online cu teoriile lor, unele persoane mi-au spus că nu mai ştiau ce se petrecea cu adevărat în Ucraina.

Combatanţii ruşi din mediul online îşi îndepliniseră obiectivul de a-i lipsi pe cetăţeni de dreptul de a avea acces la informaţii bazate pe fapte, aceasta fiind o piatră de temelie esenţială când vine vorba de formarea de

opinii. Astfel, prin manipularea cetăţenilor, trolii manipulaseră discuţiile din spaţiul public finlandez.

În articolele mele, am prezentat dovezi ale tehnicilor de înşelătorie utilizate pe reţelele sociale pe plan internaţional: răspândirea de meme şi de filmuleţe pe YouTube cu caracter militant, utilizarea de programe de tip bot, care să răspândească propagandă pe Twitter, precum şi un lanţ de grupuri pe Facebook, care nu erau ce păreau a fi.

După părerea mea, cel mai îngrijorător impact a fost faptul că, după ce au fost expuşi la propagandă, unii oameni au început să o distribuie mai departe pe propriile reţele, fără să ştie că fuseseră păcăliţi de o entitate străină ostilă.

Însă externalizarea către public a avut şi o parte bună. Numeroşi finlandezi au povestit că fuseseră martori la operaţiunile desfăşurate de entităţi anonime, însă respectivii le-au identificat numaidecât drept propagandă învechită îmbrăcată în straie noi. Acele persoane nu au fost afectate în mod negativ.

Articolele mele au fost citite la scară largă şi au fost bine primite. Din cauza interesului la nivel internaţional, Yle le-a publicat şi în engleză şi rusă. Constatările scrise de mine încă sunt citate câţiva ani mai târziu, în rapoarte de cercetare şi de mass-media.

Unul dintre posturile pe care le prezentasem drept canal ce răspândea propagandă rusă şi care servea drept platformă de operare pentru trolii anonimi era un site numit MV-lehti (Ziarul CMN). MV-lehti este un site de ştiri false care apăruse dintr-odată în 2014 şi al cărui nume original tradus în limba română înseamnă „Ce mama

naibii??!!” (asta spune multe). Cei de la MV-lehti publicau articole vulgare şi scandaloase şi le prezentau drept ştiri. Aceasta însemna că reportajele respective includeau un titlu, imagini şi casete cu text şi erau scrise în principal de colaboratori care, dintr-un motiv sau altul, voiau să îşi păstreze anonimatul. Încă din 2014-2015, MV-lehti publica zilnic numeroase „articole”.

Aceştia traduceau materiale preluate de pe site-uri străine, alegeau şi exacerbau infracţiunile comise de musulmani şi de solicitanţi de azil în Finlanda. În plus, postul Yle şi alte posturi tradiţionale de ştiri erau acuzate că ar fi minţit şi răspândit teorii ale conspiraţiei.

Am devenit interesată, întrucât MV-lehti traducea articolele publicate de RT, postul rus de propagandă, în limba finlandeză. Conţinutul îndoielnic al site-ului MV-lehti îmi amintea de site-urile anonime ale trolilor ruşi: în 2014, la fel cum procedează şi în prezent, cei de la MV-lehti aplicau regula de aur 40-60 a propagandei speciale de luptă ruseşti în relatările postate.

La rubrica „Articole de ştiri”, MV-lehti integrase o secţiune de comentarii furnizată de Facebook Plugin. Programul de completare îi permitea oricărui cont de Facebook deţinut de un cetăţean adevărat sau de o fermă de troli să îşi publice opinia despre lume sub fiecare articol postat de MV-lehti. Ani de zile, această posibilitate a fost exploatată la maximum.

Secţiunea de comentarii era plină de persoane false, care debitau discursuri revoltătoare, rasiste şi motivate de ură, care îl dădeau pe preşedintele rus Putin drept soluţia la toate problemele colosale ale lumii occidentale. În plus, numeroase persoane şi troli se foloseau de secţiunea

nemoderată de comentarii pentru a-şi răspândi problemele mentale grave şi teoriile odioase, inclusiv despre evrei, musulmani, străini, aşa-numita Nouă Ordine Mondială şi „elita globalistă”.

Odată, am numărat manual peste 100 de profiluri de Facebook care erau evident false, cu nume inventate, şi al căror obiectiv era de a comenta un articol imediat ce era postat pe site. Părea că misiunea comentatorilor-fantomă era de a duce discuţia direct spre discursul plin de obscenităţi.

În plus, MV-lehti prezenta ştiri complet false. Aceştia se lăudau că „relatează ştirile ignorate de mass-media de consum”. Sloganul este copiat de la postul rus RT.

Comunitatea MV-lehti ataca pe oricine era destul de isteţ pentru a-şi da seama sau pentru a critica modul de operare sau conţinutul de pe site. După ce Juha Vainio, un jurnalist finlandez premiat, a scris un articol cuprinzător despre finanţele şi ratele de audienţă ale MV, MV-lehti l-a atacat pe acesta în mod agresiv şi a promis că plăteşte recompensă oricui furnizează „redacţiei” materiale cu caracter sensibil despre vieţile private ale jurnaliştilor.

Cât îmi desfăşurasem eu investigaţiile, nu fusesem luată în vizorul MV.

În mai 2015, la doar patru ore de când fuseseră publicate articolele mele despre tehnicile şi impactul trolilor ruşi, MV-lehti şi site-urile sale afiliate şi-au demarat operaţiunea de o amploare fără precedent, în vederea dezumanizării mele.

După câţiva ani, procurorul districtual Juha-Mikko Hämäläinen a numit acţiunile MV împotriva mea o tentativă de a-mi distruge viaţa şi de a-mi influenţa activitatea jurnalistică.

CLOVNUL JURNALISMULUI

Primul articol postat de MV-lehti mă numea un „clovn al jurnalismului de investigaţii” şi batjocorea investigaţiile mele cu privire la fabrica de troli. În realitatea închipuită a celor de la MV-lehti, eu „acuzasem MV-lehti” că ar fi fost troli ruşi, deoarece critică elitele occidentale şi pe cei din Illuminati”. Mai mult, MV susţinea că fuseseră depuse numeroase plângeri împotriva mea şi cita fostul blog al parlamentarului social-democrat pensionat Mikko Elo, plin de calomnii despre mine.

Conţinutul textual al articolului era combinat cu o memă, în care apărea chipul meu alături de un text scris în limba engleză: JESSIKKA ARO FAKE NEWS JOURNALIST DEBUNKED („DISCREDITAREA JESSIKKĂI ARO, JURNALISTA CARE DISEMINEAZĂ ŞTIRI FALSE”). De asemenea, numărul meu de telefon de serviciu a fost făcut public din nou.

Anterior, văzusem aceeaşi memă trimisă prin e-mail directorilor mass-media finlandeze şi miniştrilor din cadrul guvernului finlandez, însoţită de texte în care eram denigrată.

Pe când urmăream MV-lehti cum răspândea mai departe poveştile agresive despre mine în cadrul comunităţii sale pline de ură de pe Facebook, am observat efectul său imediat asupra cititorilor. Unul dintre cei care comentau

era un fost prieten de-al meu din oraşul finlandez Tampere. Chiar şi el, o persoană rezonabilă care mă cunoştea personal, a fost convins să scrie şi mai multe calomnii despre mine în mod public. „Aceasta este vechea mea cunoştinţă. Altădată era o persoană care nu accepta niciun fel de absurdităţi. Nu ştiu ce naiba s-a întâmplat cu ea, de a ajuns să creadă în astfel de rahaturi. Credeam că e mai isteaţă de-atât”, a scris el pe Facebook.

Încă o dată, am văzut în timp real cum e formată opinia unei persoane. În acest caz, cineva care îmi fusese prieten a fost convins să îşi schimbe părerea despre mine, totul într-o fracţiune de secundă.

În zilele ce au urmat, pe site-urile afiliate MV-lehti şi pe blogurile cu teorii ale conspiraţiei au fost publicate articole asemănătoare în care eram atacată. Relatările MV despre mine urmau servil tonul dat de Johan Bäckman, lacheul Kremlinului.

La fabrica de troli, pe fiecare tură, superiorii le-au dat angajaţilor noi instrucţiuni cu privire la ce să scrie. Se părea că cei care creau conţinut pentru MV-lehti (majoritatea sub protecţia anonimatului) primiseră următoarele instrucţiuni în ceea ce mă priveşte: „Jessikka Aro face lobby pentru NATO; Jessikka Aro îi scorneşte pe trolii ruşi din imaginaţie; Jessikka Aro îi califică pe cetăţenii obişnuiţi drept troli plătiţi şi care săvârşesc infracţiuni”. Niciuna dintre aceste acuzaţii nu era adevărată.

Cercul de fanatici finlandezi pro-Putin, precum şi Johan Bäckman şi alţi bloggeri extremişti pro-Kremlin au fost iar activaţi. Aceştia postau frenetic despre mine, instigându-şi urmăritorii de pe reţelele sociale şi pe cei cu profiluri false să procedeze la fel.

Bäckman promova pe Facebook şi pe Twitter articole postate de MV-lehti şi era deosebit de entuziast în ceea ce priveşte articolele despre mine. Ulterior, acesta a fost intervievat de canalul de YouTube al organizaţiei Katehon, deţinută de Aleksandr Dughin, ideologul Kremlinului, şi a minţit, spunând că MV-lehti era cel mai popular canal mass-media de ştiri din Finlanda.

La acel moment, când campania împotriva mea avea nouă luni de când începuse, m-am gândit să depun plângere penală. Din punctul meu de vedere, acuzaţiile false răspândite pe reţelele sociale aveau caracter calomnios, întrucât erau minciuni sfruntate şi aveau drept obiectiv instigarea oamenilor să mă desconsidere şi să mă urască. În Finlanda, calomnia este considerată infracţiune şi se părea că persoanele ostile cu influenţă pe reţelele sociale, care îmi urmăreau fiecare mişcare, îşi propuseseră să normalizeze postările cu caracter infracţional, susţinând că „reprezentau dreptul inclus în libertatea de exprimare” şi că erau „reacţii normale la activitatea unui jurnalist”.

Obţinusem capturi de ecran în care apăreau mizeriile scrise despre mine şi le-am arătat avocaţilor. Răspunsul acestora a fost liniştitor: erau şanse mari ca o plângere penală să ducă la acţiune în instanţă. Unul dintre experţii juridici mi-a spus că activitatea hărţuitorilor era asemănătoare cu reţelele de crimă organizată, iar acest fapt ar putea chiar să îi ofere instanţei temeiul necesar pentru a le da o sentinţă chiar mai dură făptaşilor.

Cu toate acestea, eu eram nesigură, căci procesele durează chiar şi ani de zile. Nu urmasem o carieră jurnalistică pentru a ajunge să mă lupt în instanţă cu nişte extremişti. Mă educasem pentru a face o treabă de expert, fiind formată profesional să scriu articole şi să produc

informaţii pentru public. Nu am vrut niciodată să apar la ştirile referitoare la infracţiuni care ocupă prima pagină a ziarelor.

Sinceră să fiu, eram convinsă că, dacă predam materialele poliţiei şi era demarată o anchetă, hărţuitorii aveau să mă atace şi mai dur.

Am hotărât să îmi continui viaţa la fel ca de obicei, ca şi cum campania de ură n-ar fi existat. Voiam să mă concentrez pe numeroasele proiecte din plan profesional pe care le aveam în desfăşurare. Un proces mi-ar fi îndreptat atenţia în altă parte, în loc de activitatea mea principală: scrisul. Însă, pe de altă parte, acelaşi lucru îl făcea şi persecuţia la care eram supusă.

Deşi nu am depus plângere la poliţie, campania s-a intensificat apoi, în decursul celor şase luni ce au urmat. Am încercat cu disperare să rezist în faţa efectelor sale, însă ameninţările cu moartea şi mizeriile scrise despre mine mă urmau de la redacţie, acasă şi îmi umpleau atât timpul liber, cât şi concediile şi sărbătorile, zilele şi nopţile.

În ianuarie 2016, după ce una dintre comunităţile de troli de pe Facebook distribuise din nou minciuni care îmi încălcau viaţa privată, iar cei de la MV-lehti îmi urmăriseră vacanţa din Thailanda şi îşi bătuseră joc de culoarea rujului meu, mă catalogaseră drept „trolul NATO îmbrăcat în bikini” şi permiseseră unor profiluri false, de la secţiunea lor de comentarii Plugin Facebook, să mă numească „găleată cu spermă de negri” şi să îşi exprime dorinţa de a mă viola în toaleta unui bar, am depus prima plângere penală cuprinzătoare.

Începusem să mă tem să merg singură pe afară. Le-am spus poliţiştilor că, prin instigarea sentimentelor de ură la adresa mea în mediul online, hărţuitorii generaseră o ameninţare reală pentru siguranţa mea fizică. Am primit atâtea mesaje de ameninţare, încât mi se părea că e doar o chestiune de timp până când cineva, instigat de MV-lehti, m-ar fi atacat fizic.

Poliţia a părut să îmi ia în serios plângerea, însă deja fusese demarată o nouă campanie. Un nou cântec produs în cadru profesionist şi înregistrat în studio a fost încărcat pe platforma de partajare de conţinut audio SoundCloud. Cântecul „umoristic” mă acuza din nou că sunt o propagandistă pentru NATO şi Statele Unite şi reitera vechile afirmaţii nefondate, conform cărora trolii ruşi existau doar în imaginaţia mea.

A fost postat şi un videoclip al cântecului pe YouTube, cu subtitrări în limba engleză. În filmuleţul respectiv, numit Jessikka Aro’s troll chase (Vânătoarea de troli a Jessikkăi Aro), sunt jucată de o actriţă cu perucă blondă şi costum de supererou, care se preface că îi urmăreşte pe Vladimir Putin şi pe trolii imaginari, fluturând steagurile SUA şi NATO.

În materialul video, „eu” fac tot felul de năzbâtii prin redacţia Yle şi merg înarmată cu un pistol în Piaţa Roşie din Moscova, aflată lângă Kremlin. Clipul face o corelaţie între „mine” şi un personaj pe nume Mary Goodnight, din filmul cu James Bond, „Bărbatul cu pistolul de aur”. Experienţa mea de victimă a mai multor infracţiuni suspectate a fost complet minimizată şi am fost catalogată drept persoană cu tulburări mintale. La finalul videoclipului muzical, actriţa care mă interpretează este călcată de o maşină.

Distribuţia videoclipului şi cântecul erau producţii profesioniste. Trolii anonimi de pe Twitter au distribuit cântecul către diverşi utilizatori de pe platformă şi case de producţie din Rusia şi au solicitat ca piesa să fie dată la radio.

Campania lansată pe Twitter cu privire la cântec nu dădea semne că ar fi încetat curând. În schimb, a evoluat, iar trolii care promovau cântecul au început să răspândească articole despre mine, publicate pe MV-lehti. Am raportat unul dintre conturi celor de la Twitter. Potrivit răspunsului predefinit primit de la Twitter, contul nu încălca standardele lor, deşi le demonstrasem că încălca cel puţin două astfel de standarde: era anonim şi se folosea de platformă pentru a săvârşi infracţiuni.

În răspunsul meu, le-am prezentat exemple ale activităţii cu potenţial infracţional aferente contului şi le-am spus celor de la Twitter că va trebui să cer poliţiei să suspende contul dacă nu iau ei măsuri.

Twitter mi-a răspuns iar, tot printr-un mesaj predefinit. Se părea că platforma de socializare preţuia dreptul conturilor anonime, care diseminau ură, de a comite violenţă psihică împotriva altor utilizatori Twitter.

Totodată, prietenii m-au informat că fluxul lor de ştiri de pe Facebook era inundat de reclame plătite, ale grupului de troli, cu videoclipul violent în care eram batjocorită. Postarea „sponsorizată” care apărea în fluxurile de ştiri ale prietenilor mei conţinea minciuni despre mine, avea un link către cântec şi direcţiona oamenii pe un site Facebook politic cu caracter extremist, nou-înfiinţat şi administrat în mod anonim, al cărui obiectiv era ridiculizarea şi batjocorirea „Jessikkăi, trolul NATO”.

Astfel, încă din primăvara anului 2016, Facebook a profitat de pe urma vânzării de reclame care să le genereze expunere operatorilor răuvoitori şi anonimi, care postau conţinut pro-Kremlin şi posibil ilegal. În ceea ce priveşte impactul asupra gândurilor, atitudinilor sau comportamentului publicului, era irelevant dacă astfel de materiale erau sau nu postate pe reţelele sociale de firma trolilor din Sankt Petersburg sau din Finlanda prin intermediul unui antreprenor privat, aparent independent; era clar că producţia acestor conţinuturi concentrate pe atâtea platforme de socializare nu era gratuită.

Încă o dată, compania Yle, angajatorul meu, a fost atacată. Mă pregăteam să susţin o prezentare internă despre troli şi atacuri cibernetice pentru membrii personalului Yle, în cadrul unei sesiuni de formare cu alţi experţi. Evenimentul de formare a fost promovat pe reţeaua de Internet Yle. Însă cineva cu acces la respectiva reţea de intranet a dat copy-paste la anunţ, a anexat textul la un link către piesa batjocoritoare şi le-a trimis un e-mail colegilor şi superiorilor mei de pe o adresă de e-mail falsă. Iniţial, în cadrul anunţului care a circulat pe intranet, li s-a solicitat oamenilor în mod expres să nu îl distribuie mai departe.

Totodată, Johan Bäckman mă lua iar peste picior pe Messenger. Făcând referire la campania aferentă piesei, acesta m-a întrebat: „Care mai e treaba, Mary Goodnight, se pare că ai ieşit pe locul doi în războiul informaţional ;)”

La acel moment, eram extenuată. Am făcut capturi de ecran cu cele peste 100 de mesaje cu caracter manipulator şi le-am predat poliţiei.

Pe de altă parte, Bäckman a dat şi el lanţul de mesaje sau o parte dintre acestea unui post mass-media rus fals,

numit Russia Beyond the Headlines (Rusia dincolo de prima pagină), care le-a citat în cadrul unui articol bizar menit să manipuleze publicul.

Încă o dată, eram neputincioasă în ceea ce priveşte felul în care se derulau evenimentele. Anterior, adoptasem contrastrategia de a vorbi public despre măsurile ieşite din comun, precum şi despre batjocura şi tentativele de a mă reduce la tăcere la care fusesem supusă. De asemenea, publicasem informaţii pe conturile mele de socializare şi dădusem interviuri pentru mass-media.

Până la un anumit punct, fusese o strategie de succes. Pe măsură ce se ducea vorba despre felul în care fusesem maltratată, am început să primesc mesaje de la cei care se confruntaseră cu probleme similare.

În Finlanda, Dr. Saara Jantunen, cercetător în cadrul forţelor de apărare şi expert în materie de război informaţional şi Jukka Mallinen, autor şi traducător, fuseseră de asemenea vizaţi de astfel de acte de hărţuire. Bäckman îi mai denigrase şi pe Imbi Paju, autor de origine estoniană care scria despre represiunea din Uniunea Sovietică, şi pe Sofi Oksanen, scriitoare şi romancieră care scrisese mult despre războiul informaţional al Kremlinului.

Heidi Hautala, fostă parlamentară finlandeză din cadrul Partidului Verde şi membră a Parlamentului European, fusese şi ea împroşcată cu noroi pentru că adusese în discuţie infracţiunile săvârşite de Kremlin în materie de drepturile omului.

Iniţial, am crezut că metoda de opresiune îi viza în principal pe finlandezi şi dialogul public din Finlanda. Apoi,

Patrik Oksanen, un jurnalist suedez respectat, m-a contactat pentru a-mi spune povestea sa.

La rândul său, acesta scrisese un articol despre războiul informaţional rus şi devenise instant ţinta răutăţilor grupului de troli de pe Facebook, a calomniilor şi atacurilor din partea neonaziştilor şi a organizaţiilor false pro-Kremlin, precum şi a hărţuitorilor de pe YouTube. Jurnalistul a fost vizat, de asemenea, de meme şi caricaturi de prost gust. După ce a fost calomniat, susţinându-se că ar fi un pedofil condamnat, pe grupul de troli de pe Facebook în limba suedeză Anti-Euromaidan Sweden, Oksanen a dat în judecată trolul şi a câştigat în instanţă.

Când m-au contactat, atât Patrik Oksanen, cât şi alte persoane, am început să realizez că atacurile la adresa criticilor săi era strategia la care recurgea Kremlinul la nivel mondial.

Întrucât strategia era nocivă şi ameninţa libertatea de exprimare, democraţia şi siguranţa naţională din mai multe ţări, trebuia dată în vileag.

Am început astfel să pun la cale această carte. Însă atacatorii mei nu terminaseră cu mine.

CAPITOLUL 12

Liderul organizaţiei specializate

În 2016, la o conferinţă din Cehia, de la Praga, am cunoscut-o pe Jelena Milić, din Serbia. Organizatorul conferinţei ştia că trecuserăm prin experienţe asemănătoare.

Se părea că Milić fusese nevoită să recurgă la ajutorul poliţiei locale, după ce devenise ţinta unei campanii pro-Kremlin de ură, care infiltrase numeroase posturi mass-media sârbe.

Eu şi Milić am ţinut o prezentare despre trolii ruşi, ştirile false şi campaniile de defăimare. Prin urmare, soarta sa îmi era cunoscută. Aceasta îşi dedicase cariera pentru a contribui atât la rezolvarea conflictului etnic şi politic complex din Balcani, cât şi la promovarea democraţiei.

În 2016, revista Politico a numit-o pe Milić una dintre cele mai influente 28 de persoane din Europa, oameni care „zguduie din temelii, formează şi incită Europa”. În plus, în rândul publicului larg, aceasta se zbătuse încontinuu să crească nivelul de conştientizare cu privire la operaţiunile ostile, de influenţă din Balcani.

Înainte de începerea campaniei de ură, localnicii o abordau din când în când pe stradă, fiind respectuoşi şi întrebând-o ce părere are despre anumite aspecte legate de societate. Însă, pe măsură ce campania câştiga teren, Milić primea adesea mesaje de la concetăţenii săi, care îşi exprimau dorinţa de a o vedea moartă sau violată.

În cele mai grele momente, a trebuit să dedice ore întregi zilnic pentru a-şi asigura siguranţa şi protecţia. Poliţiştii o protejau pe Milić non-stop.

Pentru a putea să-şi cumpere o sticlă cu lapte ori să meargă pe jos la serviciu în centrul Belgradului, capitala Serbiei, Milić trebuia să le aducă la cunoştinţă agenţilor de poliţie planurile sale, cu două ore înainte de a pleca de acasă.

Femeia a acceptat protecţia oferită de organele poliţieneşti, întrucât unii dintre cei mai agresivi atacatori ai săi, care îi trimiteau ameninţări, reprezentau mişcări extremiste, alţii erau acuzaţi de infracţiuni violente sau aveau legături directe cu grupările ultranaţionaliste, de extremă dreapta, simpatizante ale Kremlinului.

Până şi fiica Jelenei Milić, o persoană fizică neimplicată în activitatea profesională a mamei sale, a primit ameninţări pe Facebook. Persoana care îi ameninţase fiica este un activist de extremă dreaptă, adept fanatic al preşedintelui rus Vladimir Putin şi care, la rându-i, are legături strânse cu guvernul sârb.

Jelena Milić a sperat că jurnaliştii din ţara sa vor prezenta atât presiunea publică, colosală, la care era supusă, cât şi de unde provenea aceasta: Sputnik, postul de propagandă al Rusiei şi fabricile de troli care debitau zvonuri josnice despre Milić mass-mediei sârbe.

Reporterii nu au acordat atenţie jocurilor Kremlinului cu mass-media din Balcani. Spre dezamăgirea lui Milić, voiau să facă divertisment din tragedia sa personală.

„Jurnaliştii voiau să îmi filmeze viaţa privată, cum eram înconjurată de agenţii de poliţie, pentru o emisiune de tip reality-show. Am refuzat”, spune Milić.

După ce a trăit timp de o lună sub protecţia organelor poliţieneşti, Milić a anulat operaţiunea. Considera că e nedrept ca ea să beneficieze de protecţie, dat fiind faptul că mulţi dintre concetăţenii săi erau nevoiţi să îşi ducă traiul în capitală, într-o situaţie mult mai dificilă şi fără sprijin din partea poliţiei.

„Agenţii de poliţie erau politicoşi şi de ajutor, însă operaţiunea nu beneficia de suficiente resurse, astfel că rutina mea cotidiană devenise mai complicată”, afirmă Milić.

În plus, aceasta depusese numeroase plângeri penale la poliţie cu privire la mass-media, despre care considera că îi întinase onoarea.

Cu toate acestea, plângerile păreau că dispar, pe bandă rulantă, în străfundurile secţiei de poliţie. „Eu sunt exemplul viu care demonstrează de ce nu mai este valabilă zicala «Orice fel de reclamă este o reclamă pozitivă.» Trebuie să îmi reclădesc reputaţia de la zero”, adaugă aceasta.

***

Jelena Milić conduce o organizaţie de persoane specializate (n. trad. – un aşa-numit think-tank) la Belgrad. Organizaţia sa, CEAS (Centrul de Studii Euro-Atlantice), realizează muncă de cercetare, întocmeşte rapoarte, organizează conferinţe, educă publicul larg şi promovează politici pro-Occidentale în Serbia şi în întreaga regiune balcanică. Misiunea organizaţiei este de a promova apartenenţa Serbiei la NATO şi la Uniunea Europeană şi,

astfel, unificarea Serbiei în cadrul fundamentului valoric occidental.

Aceasta înseamnă că Milić are multe pe cap. Ca să mă exprim mai elegant, parcursul Serbiei în vederea punerii bazelor unei democraţii şi a unui sistem de justiţie stabile încă este în curs de desfăşurare. Situaţia este şi mai complicată din cauza faptului că amprenta Kremlinului este prezentă peste tot prin Balcani.

În ultimii ani, guvernul sârb a luat măsuri în vederea autocraţiei, cu sprijinul generos acordat de regimul lui Vladimir Putin. Kremlinul ţine la mitul cum că Serbia e aliatul şi „fratele" credincios al Rusiei.

În Serbia, influenţa Rusiei e adânc înrădăcinată în străfundurile societăţii şi are un istoric bogat. Pe drumul de la Aeroportul Internaţional Belgrad către centrul oraşului, unul dintre primele panouri de pe marginea drumului celebrează legăturile strânse ruso-sârbe în materie de energie.

Reclama sponsorizată de gigantul energetic rus Gazprom şi de reprezentantul său din Serbia promite un parteneriat pe viitor. Pentru a accentua acest parteneriat, steagurile celor două ţări se îmbină minunat, unul cu celălalt.

Numeroşi localnici se laudă cu privire la „relaţiile bune" dintre guvernul lor şi cel rus şi sunt din cale afară de mândri de investiţiile făcute de ruşi în ţara lor, când, astfel cum aminteşte Milić, de fapt, Uniunea Europeană investeşte mai mult în Serbia decât o face Rusia.

La Belgrad, fosta capitală a Iugoslaviei prăbuşite, încă sunt vizibile distrugerile rezultate în urma războiului şi acestea amintesc de potenţialul distrugător al propagandei masive.

Când ne plimbăm prin centrul Belgradului, Milić îmi arată o clădire cu mai multe etaje. Zidurile sunt nişte ruine, iar ţevile de metal care susţineau, cândva, clădirea, se iţesc acum încovoiate prin bucăţile de ciment distruse.

În anii 1990, clădirea era în picioare şi era sediul serviciului public sârb de radio şi televiziune, RTS. Când regimul sârb a început să comită crime de război şi genocid împotriva cetăţenilor, majoritatea musulmani şi croaţi, în anii 1990, RTS, post controlat de regim, a instigat şi justificat atrocităţile, alimentând astfel violenţa împotriva Bosniei şi a capitalei Sarajevo.

În 1999, NATO a lansat o intervenţie şi o campanie aeriană împotriva guvernului suspectat de săvârşirea crimelor de război împotriva albanezilor din Kosovo.

Una dintre ţintele atacurilor aeriene NATO a fost Radio Televizija Srbije (RTS), post utilizat pentru a răspândi propagandă încărcată de ură, cu scop de dezumanizare a musulmanilor şi a croaţilor, precum şi a Bosniei şi capitalei Sarajevo.

După încetarea ostilităţilor, nimeni nu a reconstruit nici fostul sediu al RTS demolat de bombe, nici alte clădiri avariate.

„Motivul vehiculat oficial este acela că reconstrucţia e prea costisitoare”, spune Milić. În prezent, Kremlinul exploatează intervenţia NATO din 1999 în propaganda pe care o răspândeşte în Balcani. Conducerea rusească acuză

NATO de diverse infracţiuni şi exagerează numărul victimelor civile ale raidurilor aeriene NATO.

„Kremlinul demonizează mereu NATO şi nu menţionează niciodată motivul pentru care a intervenit NATO. Astfel, influenţează presa locală şi rescrie istoria sârbă”, declară Milić.

Majoritatea criminalilor de război din războaiele iugoslave încă sunt în libertate. Jelena Milić a luat parte la demersurile de depistare şi de aducere a acestora înaintea instanţei internaţionale Tribunalul Internaţional pentru Fosta Iugoslavie (ICTY).

„Una dintre problemele Serbiei este aceea că mulţi dintre cei care ar trebui anchetaţi pentru comiterea de crime de război încă deţin funcţii înalte în cadrul poliţiei, armatei şi guvernului sârb. Prin urmare, aceştia contribuie la fărădelegile din ţară şi sunt păpuşarii care controlează unele segmente ale mass-mediei”, spune Milić.

Cercetările întreprinse de organizaţia sa, specializată, indică faptul că cei de la Kremlin vor să manipuleze politicile Serbiei privind punerea sub acuzare şi anchetarea criminalilor de război. Organizarea proceselor pentru crime de război este una dintre cerinţele importante pentru aderarea Serbiei la UE.

Kremlinul nu vrea ca Serbia să intre în UE, astfel că împiedicarea proceselor juridice împotriva criminalilor este în interesul său.

Integrarea statelor balcanice în Uniunea Europeană şi în NATO ar însemna că cercurile conducătoare şi criminalii de război şi-ar pierde veniturile obţinute din corupţie, precum

şi controlul atât asupra sistemului de securitate, cât şi a celui judiciar. Pe cale de consecinţă, conducerea rusească protestează masiv împotriva intrării Serbiei în UE şi în NATO.

Kremlinul alimentează cu bucurie toate sentimentele anti-NATO şi anti-UE, în vreme ce Milić promovează politici pro-UE şi pro-NATO. Cu alte cuvinte, interesele Kremlinului în Balcani şi interesele pe care le are Milić în ceea ce priveşte ţara sa natală se bat cap în cap. Acesta este unul dintre motivele care stau la baza supunerii acesteia la ceea ce este, în esenţă, o campanie de violenţă psihică.

Şi poate că un alt motiv este acela că organizaţia sa formată din persoane specializate a publicat prea multe rapoarte bazate pe fapte şi care dezvăluiau prea multe informaţii despre operaţiunile de influenţă ale Kremlinului. Un alt motiv ar putea fi acela că Jelena Milić fusese cea care i se opusese unui diplomat rus în mod public şi vizibil.

În 2013, Alexander Chepurin, ambasadorul Rusiei în Serbia, a dat un interviu în care a vorbit despre poziţia oficială a Rusiei în ceea ce priveşte integrarea Serbiei în Occident. Potrivit afirmaţiilor acestuia, Serbia este aliatul Rusiei. Ambasadorul şi-a exprimat opinia conform căreia „nu-i va înţelege şi nici nu-i va accepta vreodată pe cei care îşi împing ţara în braţele NATO pentru 30 de arginţi”. Acesta a mai adăugat că rănile şi morţile rămase în urma bombardamentelor NATO încă erau proaspete, şi asta nu era valabil doar în Serbia.

Referirea la cei 30 de arginţi e luată din Biblie, fiind vorba de preţul pentru care Iuda l-a trădat pe Iisus, când l-a vândut celor care l-au ucis. Prin această metaforă, ambasadorul rus a reuşit să îi prezinte pe toţi cei care

promovau alianţa Serbiei cu NATO drept trădători avizi după bani.

În această categorie intra şi Milić.

Jelena Milić a scris o scrisoare deschisă prin care i-a dat replica ambasadorului. În scrisoarea publicată pe site-ul organizaţiei sale, aceasta a luat, rând pe rând, afirmaţiile nefondate făcute de Chepurin şi le-a accentuat superficialitatea, faptul că nu aveau niciun temei, precum şi caracterul lor ofensator. Mai mult, Milić i-a ţinut o lecţie despre dezvoltarea Serbiei pe plan intern şi despre avantajele integrării ţării în lumea occidentală.

Ambasadorul rus nu a reacţionat în mod vizibil la scrisoarea ei.

Munca murdară a fost desfăşurată de elementele locale de extremă dreaptă, cu respectarea modelului dat de Kremlin.

TRĂDĂTORI PE LISTĂ

Prima entitate din umbră pro-Putin care a luat-o în colimator pe Milić din punct de vedere profesional şi, posibil, ilegal, a fost gruparea de dreapta numită Mişcarea Populară Sârbă (SNPNaši).

Grupul de lobby care promova politici pro-Kremlin şi anti-UE a fost înfiinţat în 2006, la un an după ce Vladislav Surkov, unul dintre principalii ideologi, şeful de personal de la Kremlin la acea vreme, pusese bazele unei mişcări naţionaliste asemănătoare pro-Putin, numită Naši, în

Rusia. Naši pretinde că ar fi apărut în mod natural, creată de societatea civilă când, de fapt, a fost generată de necesităţile regimului.

În limba sârbă, naš înseamnă „al nostru”, la fel este şi cazul în limba rusă, cu termenul naši. Acest lucru cultivă extremismul şi Putinismul, prezentate drept patriotism şi dragoste faţă de ţară. La fel ca gruparea Naši de la Kremlin, gruparea sârbă Naš îi atacă pe activiştii care luptă pentru drepturile omului, pe cercetătorii din mediul academic, precum şi pe politicienii cu orientări occidentale.

Un semn grăitor care indică faptul că gruparea se bucură de acceptare la scară largă în Serbia este acela că liderul său, Ivan Ivanović, scrie articole pentru diverse publicaţii sârbe de ştiri, în calitate de editorialist.

În 2014, facţiunea sârbă a grupării Naš a desfăşurat un atac în mediul online.

Aceştia au publicat o listă cu 30 de persoane publice sârbe liberale de seamă şi le-a catalogat drept trădători. Lista publicată online îi include pe prim-ministrul ţării de la acea vreme, precum şi diverşi actori, scriitori, cercetători şi jurnalişti din mass-media independentă, cu orientare occidentală. Naš i-a calificat pe toţi drept cei mai mari inamici ai poporului sârb, fără a prezenta dovezi în sprijinul acuzaţiilor.

Şi numele Jelenei Milić apărea pe listă.

Procurorul general al Serbiei a dat în judecată gruparea Naš, acuzând-o de discriminare. Acesta i-a chemat pe Milić şi pe ceilalţi aşa-zişi trădători în calitate de martori.

În 2017, Milić a fost audiată în instanţă împreună cu celelalte persoane care figurau pe listă. Ea şi alţi doi martori au declarat înaintea instanţei că fuseseră intimidaţi din cauza acuzaţiilor publice la adresa lor.

Cu toate acestea, restul martorilor au afirmat că nu fuseseră deloc intimidaţi de eticheta care le fusese atribuită.

Liderul grupării sârbe Naši i-a spus judecătorului că incluseseră pe listă fiecare persoană despre care credeau că luptă împotriva Constituţiei Serbiei.

Instanţa a achitat gruparea de toate acuzaţiile.

Însă întocmirea listei fusese doar începutul.

Campania completă de dezumanizare a lui Milić a fost lansată în 2016. Denigrarea a început la puţin timp după ce organizaţia sa, CEAS, a publicat două rapoarte, în limba engleză, referitoare la operaţiunile ruse de influenţă din Balcani.

Rapoartele CEAS analizează îndeaproape legătura complexă şi strânsă dintre Kremlin şi regimul actual din Serbia. Acestea prezintă în detaliu reuniunile bilaterale dintre politicienii de la nivel înalt din cele două ţări şi ordinile de zi ale întrevederilor din anii 2010, precum şi proiectele implementate de Kremlin, pentru a aduce Serbia cât mai aproape de Rusia: contracte ruseşti de petrol şi gaze, simulări comune de război desfăşurate de ambele ţări, „cadourile” gratuite ale Rusiei pentru Serbia (avioane de luptă MiG-29 deţinute anterior de ruşi, în valoare de sute de milioane, pentru a „salva şi moderniza” forţele aeriene sârbe).

„Guvernul sârb practică o politică a porţilor deschise, în raport cu influenţele ostile ruseşti”, spune Milić.

Cercetările sale descriu, de asemenea, şi felul în care Kremlinul a corupt politicienii şi liderii mass-mediei din Serbia. Mai mult, sunt demascate şi tentativele Kremlinului de a separa Serbia de Occident, de a bloca intrarea ţării în Uniunea Europeană şi în NATO, sprijinul acordat de Kremlin liderilor politici totalitari din Muntenegru şi din Kosovo, precum şi simpatia faţă de extrema dreaptă.

În plus, rapoartele prezintă peste 100 de surse de propagandă pro-Kremlin; aproape toate funcţionează fără o autorizaţie oficială, dar, cu toate acestea, influenţează opiniile consumatorilor de ştiri din rândul populaţiei.

Una dintre sursele mass-media respective este filiala sârbă a postului rus Sputnik, la a cărui ceremonie aniversară a participat chiar şi preşedintele Serbiei.

Cu sau fără sprijinul preşedintelui, în Serbia, Sputnik a devenit rapid o sursă de ştiri, destul de populară. Comparativ cu alte surse, Sputnik găseşte adesea ştirile adevărate, astfel că reportajele sale sunt preluate de celelalte posturi locale.

În februarie 2016, Milić şi personalul său din cadrul CEAS au organizat prima conferinţă în vederea prezentării constatărilor rapoartelor privind influenţa Rusiei. Tentativa de a submina rapoartele în mod public începuse înaintea publicării acestora.

Una dintre portavocile Kremlinului, un site numit Pravda, a solicitat anularea conferinţei respective.

Sputnik s-a numărat printre primele posturi de ştiri care au „relatat” evenimentul. Site-ul şi-a ales propria perspectivă: batjocorirea muncii de cercetare realizate de CEAS. Şi asta nu a fost tot, Sputnik a ridiculizat şi sacoul cu care era îmbrăcată Jelena la eveniment. Potrivit colaboratorului Sputnik, sacoul purtat de Milić era „stalinist”. În plus, Sputnik a celebrat adunarea pro-Kremlin şi anti-NATO organizată pe străzile din Belgrad în aceeaşi zi.

Totodată, profilurile false şi extremiştii au deschis încă un front de luptă pe reţelele de socializare. Fantezii cu moartea lui Milić, presupuse calomnii în formă agravantă şi descrieri amănunţite ale unor atacuri violente la adresa ei au început să îi inunde constant conturile de pe reţelele sociale.

Pe măsură ce erau publicate ştiri false şi postări pline de ură despre Jelena Milić, o mulţime de oarecare de pe reţelele de socializare au fost instigaţi şi s-au alăturat atacului, distribuind mai departe injuriile pe propriile reţele.

Conţinutul încărcat de ură care i-a fost trimis acesteia este de o asemănare izbitoare cu ceea ce am primit eu. Scopul său este de a speria şi intimida, de a reduce la tăcere, de a demoraliza şi de a face aluzii cu tentă sexuală.

Potrivit celor distribuite, Jelena Milić este, de pildă, „o târfă plătită de NATO, ai cărei adepţi se vor întoarce şi o vor f*#e pe mă-sa neoliberală şi fascistă, o târfă care suge scule americane, care ar trebui să sfârşească într-o clinică de avorturi, un căcat, plătită de străini şi, spre binele ei, ar trebui să dea toţi banii ăia pe medicamente”.

Oamenii au preconizat de asemenea că „va sfârşi moartă în şanţ” şi că „ar trebui să se spânzure” şi „să moară”.

Până şi cei care aveau legături directe cu Kremlinul au abordat-o pe Milić. Printre aceştia se numără şi un cetăţean sârb pe nume Nemanja Ristić, un instigator pro-Kremlin, extremist de dreapta şi fondator al postului mass-media renumit cândva, B92. Numele lui Ristić fusese vehiculat în trecut, după ce l-a ameninţat pe ambasadorul american în Serbia. În plus, acesta partajează atât conţinut pro-Kremlin, cât şi sigla infamului serviciu de securitate rus FSB pe reţelele sociale.

În martie 2016, Ristić a trimis un e-mail sediului CEAS. În mesaj, o acuza pe Milić că ar fi un angajat plătit al NATO, iar cariera sa se va sfârşi printr-un proces rapid, în urma căruia va primi cea mai dură sentinţă posibilă. De asemenea, Ristić definea NATO într-un mod specific: conform spuselor sale, NATO este o organizaţie infracţională care produce şi distribuie heroină, ucigând civili şi săvârşind furturi.

Bărbatul a continuat să o denigreze pe Jelena Milić. Luna următoare, acesta a distribuit un articol de ştiri false pe Facebook, în care se susţinea că Milić e dependentă de cocaină şi de alcool.

Ristić nu e începător în astfel de chestiuni. În anii ’90, era membrul unei grupări infracţionale şi a fost încarcerat timp de nouă ani pentru uciderea unui membru al unei bande rivale. După aceea, a fost pus sub acuzare în repetate rânduri pentru port ilegal de armă.

Pe deasupra tuturor acestor aspecte, mai este şi urmărit internaţional pentru presupusa sa participare în cadrul

tentativei de lovitură de stat din Muntenegru, tentativă susţinută de Rusia, care a avut loc în 2016.

Conspiratorii plănuiau să preia controlul asupra Parlamentului în timpul alegerilor, să îl asasineze pe primul-ministru şi să instituie un nou guvern, care ar fi sistat planurile ţării de a intra în NATO.

Oficialităţile în materie de securitate din Muntenegru şi comunitatea online de investigaţii Belling cat au dezvăluit faptul că planul a fost conceput de agenţii de influenţă ruşi şi de recruţii lor. Principala forţă din umbră a fost organizaţia specializată a lui Putin, şi anume Institutul Rus de Studii Strategice, angajatorul finlandezului Johan Bäckman.

Procurorul îl suspectează pe Ristić că ar fi recrutat protestatari care să atace clădirea Parlamentului. Atât Muntenegru, cât şi Interpol au emis un mandat pe numele lui. Justiţia sârbă nu l-a extrădat în Muntenegru în vederea desfăşurării procesului, astfel că Muntenegru l-a condamnat în lipsă la şapte ani de închisoare.

Legăturile lui Ristić cu Kremlinul au fost demascate printr-o fotografie distribuită pe reţelele de socializare, în care acesta apare alături de ofiţeri din armata rusă şi de Ministrul Rus al Afacerilor Externe, Serghei Lavrov.

Cu toate acestea, un segment al mass-mediei sârbe îl tratează ca pe un expert. În cadrul unei emisiuni televizate, s-a folosit de ocazia de a vorbi despre pisicile Jelenei Milić, în pofida faptului că nu acesta era subiectul programului respectiv.

Aparent, voia să îi transmită un semnal lui Milić: viaţa ei privată era urmărită.

Avocatul CEAS a depus o plângere penală pe numele lui Ristić.

De atunci, Milić nu a mai auzit nimic de parcursul plângerilor respective, în pofida faptului că reprezentantul său legal a transmis solicitări de informaţii în repetate rânduri.

„Avocatul mi-a spus că am făcut tot ceea ce se putea pentru a urni cazul din loc. Însă, din cauza faptului că sistemul de justiţie este controlat de executiv, nu se întâmplă nimic. Statul sârb nu vrea să îl trimită pe Ristić în spatele gratiilor.”

„MERCENAR NATO ŞI CHIPUL RĂULUI ÎNTRUCHIPAT”

Pe lângă denigrarea publică, organizaţia CEAS a fost vizată şi de atacuri cibernetice. Numeroase atacuri de tip DDoS împotriva CEAS au dus la prăbuşirea site-ului organizaţiei, care a durat câteva zile.

Prin urmare, publicul nu a putut citi nici cercetările despre Rusia, nici alte informaţii publicate pe site-ul organizaţiei specializate. În plus, e-mailurile trimise către CEAS au fost blocate în timpul atacului.

În mai 2016, când CEAS a lansat cea de a doua parte a cercetărilor despre Rusia, a fost declanşat un al doilea val de denigrare publică. De această dată, campania a

ademenit şi mai multe ziare, reviste şi posturi de televiziune tradiţionale sârbe.

Materialele răspândite despre Jelena Milić în ziarele şi pe posturile de televiziune sârbe sunt extrem de alarmante, obiectivul fiind acela de a o transforma într-o antipersoană.

Tehnica e asemănătoare cu denigrările care, de pildă, în ţările nordice, sunt răspândite de regulă doar în străfundurile paginilor de Internet, care nu fac obiectul niciunei reglementări. În Serbia, materialele respective sunt imprimate efectiv pe suport de hârtie şi distribuite în casele oamenilor, în pofida faptului că (cel puţin) unele comunităţi jurnalistice sârbe susţin că practică jurnalism etic şi chiar dacă, în Serbia, mass-media este reglementată (asta cel puţin pe hârtie).

Cele mai agresive materiale au fost răspândite de tabloidul Informer (Informatorul), de ziarul Srpski Telegraf şi de TV PINK.

În 2016, cei de la Informer au susţinut că era unul dintre cele mai populare ziare din Serbia, cu peste 100 000 de exemplare vândute zilnic. Afirmaţia este greu de verificat, întrucât nu există date fiabile cu privire la statisticile de circulaţie a ziarelor sârbe.

Pe lângă răspândirea de ştiri false, teorii ale conspiraţiei şi bârfe mondene, Informer sprijină cu fidelitate politicile guvernului, pe fostul prim-ministru şi pe actualul preşedinte Aleksandar Vučić, dar şi politicile Kremlinului şi pe cele ale grupărilor de dreapta.

În timpul alegerilor prezidenţiale din Serbia, Informer a distribuit suplimente la ziar sponsorizate de Gazprom, gigantul rus în materie de energie. În majoritatea mijloacelor mass-media de calitate din Occident există un zid gros de protecţie între sponsori şi redacţie. Aceasta înseamnă că sponsorii nu au un cuvânt de spus în ceea ce priveşte informaţiile care apar la rubrica de ştiri.

În Serbia, se pare că zidul de protecţie respectiv este fisurat.

Articolele apărute în Informer o catalogau pe Milić drept lobby-istă NATO, rol care, în contexul prezentat de ziar, are numai conotaţii negative. Tabloidul prezenta legături dintre aceasta şi teorii ale conspiraţiei, cum că NATO complotează să însceneze conflicte în Serbia. Unul dintre articolele din Informer susţinea (fără a demonstra afirmaţiile) că Milić „îl ameninţase cu bătaia pe un bărbat care se opunea NATO”. Un alt articol inventa şi o frază, însă pe care Milić nu o rostise niciodată: „Sârbii au primit ce au meritat în urma bombardamentelor NATO”.

Pe măsură ce campania se derula într-o spirală descendentă, Milić era prezentată drept spion NATO şi croat. Cei de la Informer spuneau că misiunea sa în calitate de spion era de a răspândi ştiri false şi de a perturba publicul sârb.

Aceştia reluau ştiri cu caracter scandalos, susţinând că e plătită şi că ia ordine de la NATO şi de la tot felul de finanţatori dubioşi din Occident, care vor să destabilizeze Serbia şi să creeze haos în ţară prin intermediul organizaţiei sale specializate.

Există o mică urmă de fapt în articolele publicate de Informer. Într-adevăr, CEAS primeşte finanţare din mai multe surse internaţionale şi din Vest, surse precum Fundaţia „Open Society” deţinută de George Soros, de la organizaţia filantropică Rockefeller Brothers Fund, de la Divizia de Diplomaţie Publică a NATO, precum şi de la multe altele.

Însă CEAS este transparentă în ceea ce priveşte finanţarea şi prezintă evidenţe financiare pe site-ul său. Pentru Informer, informaţiile respective au fost motivul pentru care tabloidul a scornit tot felul de conspiraţii.

Drept omagiu adus steagului propagandei, Informer alege cu atenţie fotografiile cu Milić. Sunt publicate doar cele în care femeia are o anumită expresie întipărită pe chip, în care arată rău ori are o expresie furioasă. Este acelaşi mod de operare utilizat în Finlanda de MV-lehti, ori de fabrica de troli din Rusia.

Informer a vândut ziare în care apărea fotografia lui Milić şi titlul: „Chipul răului întruchipat reprezentat de NATO”.

„Mereu arăt urât în imaginile prezentate de mass-media din Serbia. Mă fac să par ca şi cum aş fi mătuşa nebună din pod”, se plânge aceasta.

Scopul fotografiilor în care Milić pare urâtă este de a crea o percepţie despre aceasta, de a o prezenta drept instabilă psihic şi labilă. În mass-media tradiţională, fotojurnaliştii aleg, de regulă, fotografiile în care subiecţii sunt prezentaţi în mod realist. Nu sunt prezentate expresiile negative în mod intenţionat, cu excepţia cazurilor în care acest lucru este justificat.

Celor de la Informer nici că le-a păsat de verificarea faptelor publicate. În 2016, trolii anonimi au creat un cont fals pe Facebook, prefăcându-se că ar fi Jelena. Jelena cea falsă a postat pe Facebook că se gândea să candideze pentru funcţia de preşedinte al Serbiei în cadrul alegerilor din anul următor. Postarea a instigat un val de batjocură, iar mulţimea făcea haz de şansele Jelenei de a deveni preşedinte.

Informer a preluat ştirea şi a prezentat-o drept fapte de netăgăduit. Titlul articolului zbiera: Bună asta! Jelena Milić a anunţat că va candida la preşedinţia Serbiei.

Din nou, publicul înfuriat i-a trimis ameninţări cu moartea lui Milić, care nu avusese nimic de-a face cu întreaga situaţie şi căreia nici nu-i trecuse prin cap ideea de a candida la preşedinţie.

Articolele false din tabloidul Informer despre Milić sunt 100% identice cu operaţiunea de ştiri false a Kremlinului, lansată de Sputnik. Iar Informer nu era singura publicaţie sârbă care urma isonul dat de Sputnik, postul controlat de Kremlin. Numeroase posturi mass-media de pe plan local preluau aceleaşi puncte de vedere şi intensificau astfel ura puternică a publicului faţă de „spionul NATO”.

CEAS, organizaţia specializată condusă de Milić, a analizat răspândirea unei teorii conspiraţioniste susţinute de Rusia, potrivit căreia „NATO comite genocid în Balcani”. Bombele pe care le-a lansat NATO asupra Belgradului, în 1999, aveau în compoziţie uraniu sărăcit. Cu toate acestea, conform afirmaţiei şocante, însă neîntemeiate, uraniul sărăcit a provocat o epidemie gravă de cancer şi a dus la numeroase decese în Serbia.

Existenţa unei epidemii de cancer provocată de bombe a fost demontată cu argumente ştiinţifice. Însă asta nu-i opreşte pe amatorii de teorii ale conspiraţiei să organizeze conferinţe internaţionale în cadrul cărora abordează subiectul „epidemiei de cancer provocată de NATO”.

O parte din mass-media sârbă circulă în rândul unor cadre universitare aşa-zise profesioniste, care se opun aderării Serbiei la NATO deoarece, potrivit acestora, NATO poartă „un război nuclear” cu Serbia.

Aceleaşi organe de presă o numesc pe Milić „starleta NATO” şi „mercenar NATO”. Când atât Milić, cât şi un sârb, specialist în materie de sănătate, au dat declaraţii publice mass-mediei, contestând veridicitatea conspiraţiei privind războiul nuclear susţinut de Rusia şi spunând că este vorba despre o campanie de informaţii false, Milić a fost iar atacată de un val de defăimări şi de ameninţări, venit din partea mass-mediei cu interese ascunse, care voia să o chinuie. Presa i-a pus în gură vorbe pe care nu le rostise niciodată, susţinând că descrisese uraniul drept „benefic pentru sănătate”.

Este clar că respectiva campanie de calomniere a Jelenei Milić are drept obiectiv ştirbirea încrederii publicului în ceea ce o priveşte. În plus, sunt atacate atât încrederea finanţatorilor organizaţiei sale, cât şi cea a comunităţii diplomatice.

Obiectivele respective au fost îndeplinite, cel puţin parţial.

CREDITUL BANCAR

Atât capacitatea Jelenei Milić de a-şi desfăşura activitatea profesională, cât şi viaţa ei personală au fost afectate. În plus, campania i-a afectat activitatea din cadrul organizaţiei pe care o conduce.

În iulie 2016, la patru luni de la publicarea raportului său, privind influenţa rusească, sediul CEAS din Belgrad a pierdut un angajat cu experienţă. Aceasta răspunsese la telefonul de serviciu, când o persoană necunoscută a ameninţat-o.

„S-a speriat şi a decis să demisioneze. Nu e uşor să recrutezi oameni noi sau să îi păstrezi pe cei pe care îi ai într-o asemenea situaţie”, afirmă Milić.

Până şi găsirea unui avocat dispus să preia multiplele cazuri ale lui Milić s-a dovedit a fi un demers dificil şi consumator de timp. Mulţi avocaţi se tem să nu fie şi ei târâţi prin noroi odată cu Milić.

Mai mult, vecinii sediului CEAS au început să se plângă administratorului clădirii.

Înainte de începerea campaniei de ură, aceştia erau prietenoşi. Cu toate acestea, pe măsură ce acuzaţiile oribile erau răspândite la scară mai largă, vecinii au început să îl întrebe pe administrator de ce închiria spaţiu de birouri unei organizaţii cu o reputaţie atât de proastă. Căsuţa poştală a birourilor CEAS a fost distrusă în repetate rânduri.

Însă problemele se tot adunau.

În 2016, la sfârşitul verii, fiica Jelenei a venit acasă şi a privit-o înmărmurită pe mama sa. Se pare că prietenii ei

citeau Tračara, un site de bârfe. Potrivit celor apărute pe site-ul respectiv, Milić făcuse un credit bancar pentru a plăti o operaţie de mărire a sânilor, „ca să-i facă pe plac iubitului ei american”.

Milić a fost şocată. La fel ca multe alte ştiri false despre ea, şi aceasta conţinea un sâmbure de adevăr: da, făcuse un împrumut la bancă, însă nu pentru chirurgie plastică, ci pentru o serie de proceduri stomatologice.

În articol era intervievat un funcţionar oarecare de la o bancă la care Milić nu are cont. În plus, i se mai luase interviu şi unui poliţist imaginar, care confirma faptul că Milić îşi făcuse operaţie la sâni, întrucât are un iubit mai tânăr.

Din toată treaba, Milić a tras nişte concluzii. Doar cineva care avea acces la evidenţele sale bancare private ar fi putut să divulge informaţiile respective presei, spre a fi manipulate şi prezentate într-o oarecare lumină. Însă, mai presus de acestea, propria sa fiică începuse să îşi pună întrebări referitoare la veridicitatea „ştirii”.

„În calitate de cetăţean sârb, asta chiar m-a speriat. Am început să îmi fac griji cu privire la calitatea informaţiilor transmise copiilor noştri. Nu a fost un sentiment plăcut atunci când am realizat că atâţia tineri au citit postările respective şi au întrebat-o pe fiica mea: «Ce naiba e cu maică-ta?»”

CONTRAVINE INTERESELOR SERBIEI

Campania e alimentată de un post de televiziune sârb, care are un public mult mai larg decât tabloidele.

PINK este un post TV deţinut de acţionari privaţi, însă e naţional, astfel că face obiectul normelor şi obligaţiilor în materie de radiodifuziune. PINK difuzează emisiuni de tip reality, telenovele, precum şi emisiuni în stil Jerry Springer, care invadează intimitatea oamenilor şi prezintă bârfe mondene scandaloase.

Postul este deţinut de un fost tovarăş de partid al soţiei preşedintelui defunct, Slobodan Milošević. Ori de cât ori se vorbeşte despre politică pe post, se aud vorbele preşedintelui sârb.

Se pare că PINK produce conţinut în colaborare cu Informer: redactorul-şef al Informer a lansat acuzaţii la adresa lui Milić pe când aceasta era invitată la emisiunea matinală de la PINK. De asemenea, publicaţia Informer creează articole online, menite să atragă lumea prin diverse titluri false, preluate de la elucubraţiile PINK despre Milić.

În noiembrie 2016, CEAS le-a solicitat atât celor de la PINK, cât şi publicaţiei Informer să rectifice afirmaţiile false despre Milić şi le-a intentat proces.

„Pe lângă celelalte ştiri false, au declarat că primim mult mai puţină finanţare de la fundaţii străine decât primim într-adevăr. Am vrut ca ei să rectifice şi acest lucru.”

Potrivit dreptului sârb, postul de ştiri ar trebui să rectifice afirmaţiile false. Dacă nu face acest lucru, trebuie amendat. Solicitarea de rectificare pe care CEAS a

transmis-o de asemenea şi Ministerului sârb care se ocupă de comunicaţii nu a pus capăt batjocurii.

Un an mai târziu, instanţa l-a condamnat pe Dragan Vučićević, redactorul-şef de la Informer, la publicarea unei rectificări a afirmaţiilor false, adăugând la sentinţă şi obligativitatea plăţii unei amenzi în valoare de 1 000 de euro. Cu toate acestea, postul de televiziune PINK nu a primit nicio sentinţă.

Informer a publicat, de fapt, o mică rubrică în care rectifica anumite părţi din afirmaţiile sale false. Însă nu era menţionat nimic despre faptul că rectificarea respectivă fusese dispusă de instanţă. În raport cu daunele provocate de ştirile false publicate de Informer siguranţei şi reputaţiei personale a Jelenei Milić, rectificarea nesemnificativă nu i-a făcut acesteia dreptate.

În plus, şi unii politicieni sârbi au luat parte la linşarea lui Milić. Şi mai mulţi oameni politici au fost martori la aceasta, însă nu au făcut nimic pentru a opri cele petrecute. De pildă, Vojislav Šešelj, liderul partidului sârb radical pro-Putin şi pro-extrema dreaptă şi un criminal de război condamnat, i-a numit pe Milić şi pe alţi şefi ale unor ONG-uri din Serbia „târfe fasciste”, pe Twitter. Însă Aleksandar Vučić, fostul prim-ministru sârb şi actualul preşedinte al ţării, a dus hărţuirea la un alt nivel.

La începutul lui 2017, Milić a fost invitată în cadrul unei emisiuni de seară de la postul PINK, pentru a discuta despre starea de fapt din Serbia cu Vučić, prim-ministrul de la acea vreme. Milić boicota încă de pe atunci TV PINK, însă a decis să profite de ocazie pentru a spune ce credea despre patronul postului şi despre politica editorială TV PINK.

Dezbaterea difuzată în direct s-a încins. Deodată, Vučić i-a spus lui Milić următoarele vorbe, în direct: „Tot ceea ce faci tu contravine intereselor Serbiei”.

Milić s-a ridicat numaidecât şi a părăsit platoul în mijlocul emisiunii.

„Spusele prim-ministrului reprezintă o invitaţie deschisă pentru toţi descreieraţii să mă omoare. Ştia că renunţasem la protecţia din partea poliţiei şi totuşi a afirmat public acest lucru”, spune Milić.

Din nou, majoritatea mass-mediei sârbe, în frunte cu TV PINK şi Informer, a atacat-o pe Milić pentru că ieşise din platou. Ziarele au numit-o dramatică.

„Când mass-media mă pune într-o lumină bună, lumea mă priveşte prietenos pe stradă. Însă când apar articole negative, oamenii arată de parcă ar vrea să mă ia la bătaie.”

Însă urmările emisiunii televizate la care participase împreună cu prim-ministrul nu s-au oprit aici. Persoanele cu care Milić avea legături de ordin profesional, inclusiv membri ai comunităţii diplomatice internaţionale, au început să o evite şi se asigurau că nu sunt văzuţi alături de ea în public.

Să încerci să conduci o organizaţie specializată în timp ce eşti atacat(ă) de aparatul rus de dezinformare şi de mass-media controlată de guvern e un demers dificil. Milić a fost nevoită să petreacă foarte mult timp doar ca să blocheze sute de conturi de Twitter şi Facebook care o atacau.

„Nici nu ştiu câte zile din viaţă am irosit ca să raportez profiluri celor de la Facebook şi Twitter şi să le prezint dovezi care să ateste că eram hărţuită.”

Cu toate acestea, nici Facebook şi nici Twitter nu au fost de vreun folos. De fapt, Twitter i-a închis chiar ei primul cont, posibil din cauza unui val de hărţuire din partea trolilor sau a unor rapoarte fără temei la adresa sa, trimise de utilizatorii platformei.

În august 2016, CEAS a mai organizat o conferinţă. Milić a invitat doar anumite posturi de ştiri la eveniment. Nu a chemat posturile şi publicaţiile care debitează ştiri false şi propagandă.

„Sunt organizaţie neguvernamentală şi răspund în faţa donatorilor mei, a consiliului de administraţie şi a propriei conştiinţe.”

Aceasta a publicat o declaraţie în care spunea că CEAS nu va invita la conferinţă filiala sârbă a Sputnik şi nici alte platforme care preiau şi publică articolele false produse de Sputnik. Milić a mai spus şi că Sputnik nu e un mijloc mass-media jurnalistic credibil.

Cei de la Sputnik au protestat, spunând că CEAS cataloghează după cum vrea şi separă adevăratele posturi de ştiri, unele de celelalte. De asemenea, numeroşi jurnalişti sârbi cu influenţă au criticat decizia lui Milić şi au apărat „libertatea de exprimare” a organelor de propagandă.

Vukašin Obradović, preşedintele Asociaţiei sârbe a Jurnaliştilor Independenţi, a scris un comentariu pe Facebook în care o ridiculiza pe Milić.

„Au dat naştere unui val masiv de proteste în mass-media, spunând că nu pot face asta şi întrebând cine mă cred eu, ca să decid care sunt posturile de ştiri adevărate. Aici, mulţi jurnalişti sunt preocupaţi de ştirile false care au intervenit în cadrul alegerilor prezidenţiale din SUA. Însă, din această cauză, nu văd ce se petrece în propria lor ţară.”

FALSA ORGANIZAŢIE CEAS

În iulie 2017, personalul CEAS a observat că Jelena Milić era urmărită în mod suspect. Cineva a încercat să pătrundă cu forţa în sediul lor, aşa că Milić a trebuit iar să facă denunţ la poliţie.

Personalul a investigat chestiunea îndeaproape. Se părea că cineva înfiinţase o organizaţie CEAS falsă, numită SEAS. Mai mult, persoane importante din cadrul SEAS urmăreau activităţile desfăşurate de CEAS adevărată.

SEAS este o abreviere a denumirii în limba sârbă a „Centrului de Cooperare Euro-Asiatică” şi a apărut pe reţelele de socializare cam în acelaşi timp cu publicarea cercetărilor CEAS referitoare la operaţiunile ruse de influenţă din Balcani.

O persoană necunoscută a copiat şi imitat sigla şi abrevierea denumirii adevăratei CEAS şi le-a adăugat pe un site creat pe Facebook. Site-ul organizaţiei CEAS false moderează discuţii foarte sinistre pe reţelele de socializare, cu privire la Serbia, NATO şi alte subiecte de natură politică. În plus, site-ul distribuie informaţii care

amintesc, în mod eronat, de cele publicate de adevărata CEAS.

Administratorii site-ului au înregistrat şi o fundaţie. Fundaţia SEAS se descrie drept „o organizaţie social-neoconservatoare de persoane specializate”, în vreme ce organizaţia patronată de Milić se prezintă ca fiind social-liberală. Milić şi echipa sa au descoperit, de asemenea, asemănări suspecte în ceea ce priveşte sloganul organizaţiei false şi adresele sale web.

Ulterior, SEAS a organizat o conferinţă cu tematică NATO. Evenimentul a fost programat să se desfăşoare suspect de aproape de săptămâna NATO, pe care adevărata CEAS o găzduieşte de ani buni.

Fondatorul şi reprezentantul public al SEAS, organizaţia care imită CEAS, e Vencislav Bujić, o persoană cu reşedinţa în Belarus. Bujić este utilizator activ pe reţelele sociale şi are postate poze cu el în relaţii de prietenie cu o persoană fizică sârbă, care a luptat în războiul rus împotriva Ucrainei.

De asemenea, se ştie despre Bujić că ar fi conversat pe Facebook cu Nemanja Ristić, unul dintre suspecţii din cadrul loviturii de stat eşuate din Muntenegru şi sprijinite de Rusia, şi unul dintre cei care au hărţuit-o pe Milić. La momentul când scriu aceste rânduri, Ristić a declarat public, pe profilul său de Facebook, că lucrează pentru serviciile ruse de securitate FSB.

În plus, Bujić e demascat că a discutat detalii privind tentativa de lovitură de stat din Muntenegru cu unul dintre cei suspectaţi că ar fi pus la cale lovitura de stat.

De-a lungul anilor, unii jurnalişti sârbi l-au luat pe Bujić, în mod eronat, drept expert profesionist specializat pe aspecte legate de Rusia şi de NATO şi i-au luat interviuri în această calitate. În unele dintre apariţiile sale mass-media acesta a susţinut că CEAS şi SEAS sunt una şi aceeaşi organizaţie.

În plus, Bujić i-a abordat pe finanţatorii organizaţiei conduse de Milić şi a postat de pe contul falsei organizaţii CEAS, conţinut în care o ironiza.

La 26 iulie 2017, Bujić a postat o fotografie surprinzătoare pe reţelele sociale. În poza respectivă, acesta se află în faţa sediului adevăratei organizaţii CEAS, alături de Miloš Injac, un alt fondator al falsei CEAS.

Reprezentantul legal al CEAS a căutat modalităţi prin care să combată organizaţia falsă. Se părea că nu există mijloace legale în dreptul sârb de a combate imitaţia. De aceea, organizaţia adevărată condusă de Milić a ales să investigheze şi să demaşte public activităţile desfăşurate de organizaţia falsă care o hărţuieşte şi a publicat un raport propriu despre hărţuirea din partea SEAS.

În 2018, Comitetul pentru Relaţii Externe al Senatului american a publicat un raport despre atacul asimetric al lui Putin asupra democraţiei. În raportul respectiv, era citată munca de cercetare realizată de adevărata organizaţie CEAS şi de Milić.

SEAS a demarat numaidecât un atac pe reţelele sociale: a publicat postări în care o descria pe Milić utilizând termeni jignitori şi, astfel, o transforma în ţinta unor noi ameninţări cu moartea. În plus, a distribuit cercetările CEAS şi le-a ridiculizat.

Facebook, care trimite reprezentanţi la conferinţele internaţionale pentru a convinge pe toată lumea că lucrează într-adevăr din greu pentru a elimina problema operaţiunilor străine de influenţă rău-intenţionate şi pentru a „proteja comunităţile şi utilizatorii vulnerabili”, îi lasă pe hărţuitorii lui Milić să îşi continue atacurile nestingheriţi. Prin urmare, Facebook este canalul care facilitează demararea operaţiunilor de hărţuire împotriva Jelenei Milić şi a activităţii sale profesionale, operaţiuni care este evident că sunt ilegale.

În septembrie 2018, i-am raportat la Facebook pe Nemanja Ristić, pe Vencislav Bujić, fondatorul CEAS false, precum şi contul de Facebook al organizaţiei false, care are peste 1 300 de urmăritori.

Curând, cei de la Facebook au răspuns raportului meu cu privire la site-ul organizaţiei CEAS false, spunându-mi că „e posibil să nu respecte standardele comunitare Facebook şi că Facebook va investiga respectivul conţinut de pe site şi va elimina orice elemente care contravin standardelor”.

Însă Facebook nu a şters contul.

La momentul când scriu cartea, Facebook nu a reacţionat deloc nici la celelalte două raportări trimise de mine.

SCHIMBARE DE REGIM

De-a lungul anilor, organizaţia CEAS condusă de Milić a depus plângeri penale împotriva a 16 persoane identificate în mod clar, precum şi împotriva a 12 inşi necunoscuţi,

suspectaţi că ar fi denigrat-o şi ameninţat-o pe Jelena Milić. Însă toate acestea au fost în zadar.

Cele mai recente atacuri de tip DDoS împotriva site-ului CEAS au avut loc la începutul lui 2018. Tabloidele încă o hăituiesc pe Milić, iar în iulie 2018, criminalul de război condamnat Vojislav Seselj a declarat la televiziunea sârbă că „Milić are lăţei”.

Una dintre cele mai mari probleme provocate de campania de defăimare în curs de desfăşurare o constituie timpul şi energia consumate cu activitatea de cercetare şi munca propriu-zise.

Timpul pe care îl alocă Milić pentru a se apăra împotriva calomniilor şi pentru a corecta informaţiile false, pentru a citi mesajele în care e ameninţată cu moartea şi cu violul, precum şi pentru a reconsolida legăturile profesionale afectate de denigrarea sa, reprezintă timp petrecut departe de munca desfăşurată efectiv de organizaţia pe care o conduce: cercetare, relatarea ştirilor, organizarea de conferinţe, furnizarea de noi informaţii poporului sârb şi participarea în cadrul dezbaterilor publice.

Din cauza hărţuirii continue, câteodată, unii donatori CEAS încep să privească cu un gust amar activitatea desfăşurată de organizaţia specializată a lui Milić şi se îndoiesc de sprijinul pe care îl acordă societăţii. Însă, întrucât mulţi alţi donatori internaţionali sunt ei înşişi atacaţi în chip organizat, nu permit campaniei împotriva lui Milić să le afecteze în mod negativ relaţia.

Campania de defăimare a reuşit, de asemenea, să planteze germenii îndoielii şi să creeze neînţelegeri între ONG-urile sârbe şi jurnalişti, deşi mulţi se află de aceeaşi

parte a baricadei: sprijinirea statului de drept, promovarea drepturilor omului şi căutarea de modalităţi de a pune capăt corupţiei.

Numărul entităţilor sârbe, care au dat dovadă de coloană vertebrală de-a lungul anilor şi au sprijinit în mod public activitatea desfăşurată de Milić, este aproape nul. Milić îşi descrie organizaţia de persoane specializate şi de cercetare drept izolată şi consideră că ea însăşi e o ţintă sigură.

Peste graniţe, munca sa e bine-cunoscută. Aceasta e un expert respectat în domeniul său de activitate, munca sa e citată, de pildă, în documente întocmite de Departamentul American de Stat. În 2016, relele tratamente la care a fost supusă Milić au fost menţionate în raportul întocmit de Departamentul American de Stat cu privire la drepturile omului.

În pofida situaţiei dificile şi în condiţiile în care o parte din mass-media locală o boicotează şi o denigrează, Milić continuă să îşi desfăşoare munca: aceasta realizează activităţi de cercetare şi iniţiative cu privire la principalele aspecte în materie de securitate din Serbia şi din Balcani, promovează cooperarea şi aderarea la NATO, dă interviuri mass-mediei internaţionale şi sensibilizează publicul domestic şi pe cel străin.

Milić consideră că, pe viitor, atacurile mass-mediei asupra sa vor continua nestingherite, mai ales dacă politicile generale ale ţării sale înclină tot mai mult spre Rusia.

Însă dacă integrarea Serbiei în Occident continuă, dacă structura de securitate şi sistemul de justiţie trec prin reforme, precum şi dacă relaţia regimului cu mass-media

şi cu societatea civilă devine mai sănătoasă, s-ar putea ca situaţia sa să se îmbunătăţească.

În cazul unui atac fizic, Milić e de părere că guvernul va face trimitere la protecţia din partea poliţiei care i-a fost furnizată în 2016 şi va susţine că au încercat să o protejeze.

Însă tot acelaşi guvern a fost cel care a contribuit la intensificarea urii împotriva ei, prin faptul că le-a pus la dispoziţie hărţuitorilor şi atacatorilor săi un cadru deschis.

În 2017, după ce CEAS a publicat o declaraţie referitoare la un exerciţiu NATO pe plan local şi la simularea de război desfăşurată de Rusia, Ministerul sârb al Apărării a publicat la rândul său o declaraţie cu scop de contracarare. Ministerul a susţinut astfel că afirmaţiile făcute de Milić conţineau un element de dezinformare.

„Principalii troli ruşi din Serbia sunt miniştrii şi membrii sistemului social-politic sârb, inclusiv Biserica Ortodoxă sârbă şi Universitatea din Belgrad”, scrie Milić.

Cea mai mare preocupare a Jelenei este aceea că situaţia va scăpa de sub controlul regimului sârb, iar ruşii vor prelua ei controlul asupra ţării, fără acordul poporului.

„Iar dacă Rusia le dă ordine directe liderilor sârbi, organizaţiile specializate şi cele cetăţeneşti ar fi primele distruse din temelii”, spune ea.

Potrivit spuselor lui Milić, cea mai mare problemă a Serbiei este faptul că nu are experienţă în materie de democraţie.

„Asta ne face vulnerabili la operaţiunile ruse de spionaj. Ceea ce vedem acum nu e încă un curent dominant, însă poate deveni. Avem nevoie de o mass-medie independentă, de investigaţie axată nu doar pe corupţie, ci şi pe discreditarea site-urilor care răspândesc dezinformare venită din Rusia, pe întreg mapamondul, dar şi care să îi relateze publicului sârb despre asta, o mass-medie cu atenţia îndreptată asupra unei educaţii corespunzătoare şi asupra statului de drept.”

Milić are în vedere posibilitatea că va fi vizată de acte de violenţă fizică. Când am întrebat-o ce va face dacă situaţia sa se înrăutăţeşte, mi-a spus aşa: „N-am idee. Nu dispun de multe resurse, însă asta nu mă priveşte doar pe mine. Ceea ce mă deranjează mai tare este faptul că eu sunt doar un exemplu al evoluţiei mai ample din această regiune.”

În primăvara lui 2019, niciuna dintre plângerile penale nu fusese preluată mai departe.

CAPITOLUL 13

Ce mama naibii??!!

În decursul timpului, MV-lehti a evoluat şi a ajuns un site rasist cu servicii complete, care diseminează discursuri încărcate de ură. În toamna lui 2015, refugiaţi din Siria, Irak şi Afganistan au venit în valuri în Europa, pentru a cere azil. MV-lehti nu şi-a ratat şansa: a stârnit ură împotriva solicitanţilor de azil şi a creat un spaţiu sigur

pentru toţi rasiştii, neonaziştii şi islamofobii, unde aceştia să îşi răspândească fanteziile legate de temeri faţă de străini.

Pe când oficialităţile şi societatea civilă finlandeză începeau să prelucreze creşterea bruscă a numărului de solicitanţi de azil şi să lanseze serviciile necesare, MV-lehti prezenta toţi refugiaţii drept violatori, terorişti şi trântori. Limbajul utilizat (o aptitudine esenţială în războiul informaţional) era manipulator şi viclean: site-ul insera şi repeta noi cuvinte în limba finlandeză. Termenii respectivi îi caracterizează pe străini într-o manieră generalizantă şi jignitoare şi îi dezumanizează.

Unul dintre termenii respectivi era „copil bărbos”, sau partalapsi în finlandeză. Sintagma făcea aluzie la presupusa tendinţă a solicitanţilor de azil de a-i minţi pe agenţii de la imigrări că sunt minori, pentru ca demersurile de obţinere a azilului să le fie facilitate. Un alt neologism era matu, o abreviere a cuvântului maahantunkeutuja („invadatori de ţară”) întrucât, conform celor de la MV-lehti, toţi refugiaţii erau intruşi care săvârşiseră infracţiuni şi trăseseră lozul câştigător graţie prestaţiilor de securitate socială primite de la statul finlandez. Începând cu iulie 2019, MV-lehti a publicat abrevierea josnică şi rasistă matu în cel puţin 450 de articole, citite de peste patru milioane de oameni. Termenul a devenit popular foarte rapid pe reţelele sociale.

MV-lehti îşi sperie încontinuu cititorii cu ideea „invaziei musulmane” şi a „islamizării”. Site-ul accentuează ideea cum că societatea finlandeză se află într-o criză existenţială din cauza solicitanţilor de azil musulmani şi că femeile finlandeze trebuie să fie protejate de refugiaţii „violatori”. Site-ul, care încă publică materiale cu scop de

dezinformare în limba rusă şi traduse în finlandeză, a devenit principala platformă pentru lansarea grupării rasiste de justiţiari, numită Soldaţii lui Odin, în întreaga ţară. Pe de altă parte, evreii beneficiază de o secţiune de comentarii separată pe pagina MV-lehti. Aici, trolii anonimi au susţinut că evreii au aceleaşi trăsături genetice precum şobolanii.

De asemenea, MV-lehti a întocmit o hartă interactivă cu adăposturile pentru refugiaţi, care au fost înfiinţate rapid în Finlanda. Pe când urmăream discuţiile pe care le alimentau cei de la MV pe tema refugiaţilor, mi-a fost uşor să îmi dau seama care era misiunea MV-lehti: instigarea conflictelor fizice între cititorii săi şi solicitanţii de azil. De pildă, aceştia au publicat un articol în care îi încurajau pe cititori să „dea drumul la câini" într-unul dintre centrele respective.

Unii adepţi activi ai MV-lehti, precum Marco de Wit, au promovat de asemenea şi opiniile agentului de la Kremlin Johan Bäckman şi s-au deplasat cu acesta în estul Ucrainei pentru a beneficia de instructaj din partea lui Janus Putkonen. Aceştia au făcut turul Finlandei şi au organizat proteste împotriva solicitanţilor de azil. Printre altele, au scandat „afară cu jihadiştii" într-o zonă rezidenţială liniştită.

În pofida faptului că MV-lehti nu şi-a încurajat în mod direct cititorii să apeleze la violenţă, le-a insuflat totuşi sentimente de ură, dezamăgire şi suspiciune. În unele zone, cetăţenii finlandezi au fost mobilizaţi să ia parte la proteste împotriva solicitanţilor de azil. Mai ales în 2015, dar şi ulterior, reţelele sociale au fost utilizate cu succes în vederea organizării unor proteste ostile fizice împotriva refugiaţilor.

MV-lehti apela la cea mai primară formă de dezumanizare şi de construire a unei imagini a duşmanului.

În multe oraşe finlandeze oamenii au încercat să le dea foc solicitanţilor de azil, utilizând cocktail-uri Molotov şi grenade fumigene.

Interesant e faptul că, la început, MV a profitat de pe urma reclamelor de tip Google Ads care rulau pe site şi care fuseseră cumpărate de companii finlandeze obişnuite şi pe spaţiul deţinut de MV-lehti, fără ca acestea să-şi dea seama. Hanna Huumonen, preşedintele organizaţiei Tineretul Social-Democrat, a demarat o campanie în vederea informării sponsorilor de caracterul site-ului, iar companiile şi-au retras numaidecât reclamele. În consecinţă, MV-lehti a lansat un atac violent bazat pe ştiri false împotriva lui Huumonen.

Pe lângă cei care critică Kremlinul, site-ul îi atacă şi îi denigrează şi pe mulţi alţii. Persoanele vizate sunt adesea cei care apără drepturile omului, activişti prorefugiaţi şi preoţi.

Declaraţiile publice individuale ale ofiţerilor şi personalului din cadrul forţelor de apărare finlandeze au fost urmărite şi ridiculizate. Cu Markku Mantila, fostul manager în materie de comunicaţii al guvernului finlandez, care a discutat public despre influenţa rusească şi a iniţiat activităţi în scop de contracarare, au apărut curând meme realizate de cei de la MV, în care capul său era aruncat în vasul de toaletă şi se trăgea apa.

Site-ul pune la dispoziţie un portal anonim, unde pot posta politicieni extremişti, activişti renegaţi, care solicită închiderea graniţelor finlandeze pentru a-i opri pe

„teroriştii violatori”, precum şi activişti anti-UE. Timp îndelungat, site-ul a preţuit o relaţie deosebită cu Laura Huhtasaari, parlamentar membru al partidului finlandez de extremă dreaptă „Adevăraţii finlandezi”, candidată la alegerile prezidenţiale şi europarlamentar, ale cărei materiale video postate pe blog le tot vehiculează cei de la MV. De pildă, în filmuleţele respective, Huhtasaari solicită înlăturarea legii „care incită la ură împotriva unei minorităţi” din legislaţia finlandeză.

MV-lehti este portalul propriu al extremiştilor, care adună laolaltă într-un singur loc cele mai tulburătoare conţinuturi anti-Occident.

Încă din 2014, un cetăţean finlandez pe nume Ilia Janiţkin se declarase redactorul-şef al site-ului. Janiţkin avea la activ un istoric de proiecte eşuate de tip revistă, dar şi condamnări pentru ultraj, trei condamnări pentru trafic de stupefiante şi era de asemenea membru al unei bande de infractori motociclişti, numită „Bandidos”, calificată de poliţia finlandeză drept grupare de crimă organizată.

În mod public, Janiţkin se prezenta sfidător şi cu ardoare drept singurul fondator şi lider al site-ului. De fapt, o făcea într-un mod atât de făţiş, încât era suspect. În interviurile sale şi în reportajele publicate de MV-lehti, acesta practic implora organele poliţieneşti să îşi îndrepte atenţia asupra sa. Totodată, site-ul publica zilnic numeroase articole anonime, care clar erau închipuirile unora, şi părea dificil să îi aduci pe toţi în faţa justiţiei.

Întreaga prestaţie publică a lui Janiţkin părea a fi o diversiune perfectă. Era vorba de o diversiune al cărei obiectiv era de a ascunde şi proteja identitatea celorlalţi care scriau pentru MV.

În Rusia există un termen pentru acele acţiuni întreprinse exclusiv pentru a influenţa şi a interveni în activitatea oficialităţilor, pentru a ascunde ceva şi mai grav. Acel termen e „diversija” şi înseamnă sabotaj.

Ilia Janiţkin se eschivase de poliţie şi trăia pe picior mare în Spania, la Barcelona. El însuşi a mărturisit într-un interviu acordat Yle că MV-lehti fusese o surpriză pentru el, deşi în alte contexte susţinuse că era proiectul său.

În plus, potrivit propriilor sale spuse, acesta ştia că în Finlanda îl aştepta o anchetă penală şi punerea sub acuzare. Totodată, alţi corespondenţi MV-lehti au reuşit să se ascundă în spatele anonimatului şi al scutului ridicat de Janiţkin.

Am început să bănuiesc că MV-lehti şi numeroasele sale site-uri satelit înregistrate de Janiţkin erau proiecte făcute la comandă pentru anumite scopuri. Cel mai probabil, lui Janiţkin îi fusese ordonată înfiinţarea lor, de către cineva care prefera să se ascundă în spatele cortinei, cineva care urmărea din culise cum se dădea acesta în stambă, în mod public, drept „redactorul-şef” al MV-lehti.

Dar despre cine să fie oare vorba?

„DE CE YLE ANGAJEAZĂ DROGAŢI?”

În februarie 2016, la o lună după ce depusesem prima plângere penală la poliţie, am fost nominalizată la Premiul „Bonnier Grand Journalism Award” (Premiul Bonnier pentru Jurnalism de Înaltă Ţinută) pentru seria mea de reportaje

despre trolii ruşi. Acest premiu este cel mai respectat în materie de jurnalism din Finlanda.

La puţin timp după nominalizare, MV-lehti m-a atacat puternic.

Mă bucuram de o seară liniştită la lumina lumânărilor acasă, la ţară. Deodată, am primit un mesaj de la un număr necunoscut. Persoana respectivă mă întreba pe un ton respingător dacă preferatul meu era tot speed. Speed este denumirea argotică a amfetaminei, o substanţă narcotică calificată drept periculoasă.

„Sper că nu îl cumperi cu banii contribuabililor. Şi apropo: dacă angajatorii tăi nu ştiau despre asta, acum ştiu”, mi-a mai spus.

Pe când citeam mesajele, gura mi s-a uscat din cauza anxietăţii şi a ruşinii. Am înţeles atunci că intimitatea îmi fusese încălcată iremediabil. Încă nu ştiam cum şi unde. Nici n-am îndrăznit să intru pe reţelele de socializare; însă se pare că n-a fost nevoie. Prietenii mi-au spus pe cât de discret au putut: MV-lehti publicase un articol cu titlul „Jessikka Aro e o infractoare condamnată consumatoare de droguri”. Articolul prezenta fotografii ale unei vechi sentinţe judecătoreşti, dată de instanţa districtuală din oraşul meu natal.

Respectivul articol oribil, realizat în stilul 40:60, includea vechi informaţii confidenţiale de-ale mele, referitoare la sănătate, de la începutul anilor 2000, dar şi o poză cu o seringă plină de lichid. Ştirea devenise virală, iar cititorii comentau: „Târfă drogată nenorocită, ăsta e motivul pentru care Jessikka e atât de bolnavă la cap, de inventează poveşti demente cu troli”.

L-am sunat pe superiorul meu, redactorul-şef al Yleisradio, Atte Jääskeläinen, şi i-am spus ce se întâmplase.

În 2004, când aveam 23 de ani, am primit o amendă de 300 de euro pentru consum de droguri în 2002. Pe atunci, sufeream de o boală diagnosticată de doctori: dependenţă de amfetamine.

Graţie familiei mele iubitoare, poliţiei locale din oraşul Hyvinkää şi sistemului finlandez de tratare a persoanelor consumatoare de droguri, depăşisem boala încă din 2003 şi îmi reclădisem viaţa. Fusese o experienţă pe care o păstrasem pentru mine, de care eram mândră şi profund recunoscătoare.

Însă acum, trecutul meu ajunsese pe Internet sub o formă denaturată şi utilizat drept armă împotriva mea şi a activităţii mele profesionale. Oamenii au început să îmi trimită mesaje prin care se ofereau să cumpere favoruri sexuale de la mine, diverşi necunoscuţi îmi ofereau droguri şi îşi băteau joc de munca depusă de mine.

Deşi superiorul meu a primit veştile cu demnitate şi profesionalism, nu puteam dormi şi plângeam mereu. În miez de noapte, le-am trimis articolul celor de la poliţie, le-am mulţumit pentru ajutorul acordat la începutul anilor 2000 şi i-am rugat să adauge articolul la ancheta penală în curs.

Şi familia mea a fost profund şocată de articolul care, printre altele, susţinea că fusesem arestată când dădusem peste un poliţist – ceea ce nu era adevărat.

A doua zi, Pipsa Aro, sora mea, în stilu-i caracteristic de neoprit, a scris o postare pe Facebook, prin care îmi lua

apărarea. Postarea a fost distribuită la scară largă, însă, din cauza acesteia, şi Pipsa a ajuns să fie ţinta articolelor defăimătoare apărute în MV-lehti şi a primit mesaje pline de ură de la Soldaţii lui Odin şi de la neonazişti.

Sora mea e o persoană foarte discretă, care nu are nimic de-a face cu activitatea mea profesională.

Am urmărit cu groază cum MV-lehti îşi continuă campania referitoare la „consumul de droguri”, publicând şi mai multe informaţii detaliate referitoare la anchetele poliţieneşti în articolele sale scandaloase. E vorba despre informaţiile pe care eu însămi le relatasem poliţiei, de bunăvoie, pe când aveam 22 de ani, în spiritul încrederii şi al onestităţii.

Activiştii de la MV mi-au contactat superiorii şi au cerut să li se explice de ce Yle angajează drogaţi, au solicitat să fiu concediată şi au ameninţat că dezvăluie şi alte informaţii.

Ba chiar MV-lehti a publicat un articol în limba engleză, cu titlul „Jessikka Aro s-a dovedit a fi un traficant de droguri condamnat în slujba NATO”. Articolul îi prezenta pe colegii mei jurnalişti şi pe diverşi diplomaţi (atât persoane reale, cât şi închipuite) şi ataca o conferinţă în cadrul căreia ţinusem recent o prezentare despre trolii ruşi. Astfel, activiştii de la ziar păreau că mă urmăresc la modul serios atât pe mine, cât şi munca pe care o desfăşuram.

De pe site-ul MV-lehti şi de pe Facebook, articolele despre consumul de droguri au fost distribuite rapid pe site-urile satelit ale MV, pe blogurile neonaziste şi au fost preluate de tot felul de mijloace mass-media alternative de dezinformare, forumuri de discuţie şi platforme de socializare.

Până la finalul săptămânii, necazul meu privat, care avusese loc cu 15 ani în urmă, a ajuns să fie comentat şi de un tabloid finlandez. Deşi rubrica era pozitivă, rezultatul a fost acela că informaţiile mele confidenţiale au fost răspândite către un public şi mai mare, care să mă judece şi să decidă dacă merit sau nu să fiu iertată.

Iar prin comentariile despre „Necazurile Jessikkăi Aro în ceea ce priveşte consumul de droguri”, oamenii mi-au denigrat numele în faţa unui public şi mai larg. Era tehnica clasică a heringului putrezit şi a funcţionat întocmai cum fusese predată de coloneii ruşi din cadrul departamentului militar de la Facultatea de Jurnalism ce aparţinea de Universitatea de Stat din Moscova: numele meu a fost menţionat iar şi iar, în legătură cu scandalul, iar mirosul mi-a intrat în haine.

Pe când citeam ce păreri au oamenii despre mine şi despre pretinsa experienţă de viaţă privată (extrem de „înfloritâ”) prin care trecusem, totul mi se părea complet bizar.

Da, făcusem multe greşeli în tinereţe, dar plătisem de asemenea scump şi pe plan personal pentru asta, mult mai mult decât amenda în valoare de 300 de euro plătită statului finlandez.

Site-urile anonime pline de calomnii nu menţionau nimic despre acest aspect.

În pofida faptului că MV-lehti răspândea poveşti groaznice despre evenimentele care avuseseră loc în 2002, tot eu eram singura care ştia cu adevărat cum fusese viaţa mea pe-atunci, cât de mult suferisem de pe urma dependenţei

mele de coşmar şi disperarea cu care voiam să mă lecuiesc de boală.

În 2004, fusesem condamnată la plata amenzilor dintr-un singur motiv: fusesem deschisă cu poliţia la audiere şi, tot cu aceeaşi sinceritate, îi rugasem să mă ajute.

Articolele pline de minciuni nu menţionau nici faptul că poliţia reacţionase la rugămintea mea. Tot poliţista care mă interogase la secţia de poliţie din Hyvinkää şi mă întrebase despre consumul de droguri a fost cea care s-a ocupat de mine şi după audieri. Nu ştiu dacă era de datoria ei, însă m-a ajutat.

Următoarele şase luni, poliţista m-a sunat, m-a întrebat cum mă simt şi m-a încurajat să „îmi ţin capul sus”. În 2003, în afară de sora şi mama mea, nu eram înconjurată de prea multe persoane adulte care să îmi inspire siguranţă şi să aibă grijă de mine.

Poliţista a făcut acest lucru şi încă îi sunt recunoscătoare, atât ei, cât şi sistemului finlandez de reabilitare care, în 2003, mi-a plătit costurile pentru tratamentul îndelungat, peste 200 de euro pe zi.

MV-lehti nu menţiona nimic nici despre asta.

În schimb, susţinea sus şi tare că era posibil să fiu purtătoarea unor boli groaznice asociate consumului de droguri, că probabil creierul îmi fusese afectat de consum, că e posibil să fi fost în stare de psihoză provocată de amfetamine şi ruptă de realitate, că am ascuns poliţiei faptul că aveam la mine peste 50 de doze de droguri când am fost „arestată”, că minţisem şi ademenisem o doamnă grav bolnavă, îndemnând-o să consume iar droguri. MV-

lehti s-a folosit de aceste afirmaţii fără temei pentru a distruge credibilitatea articolelor jurnalistice profesioniste pe care le scrisesem şi care au fost nominalizate la cel mai prestigios premiu jurnalistic.

Şefii m-au sprijinit fără tăgadă. Superiorul meu m-a sunat să verifice cum mă simt, iar şeful cel mare a vorbit cu mine în timp ce se afla în concediu. În curând, redactorii-şefi, a peste 20 de organe finlandeze de ştiri, au publicat un comunicat comun (cum rar se întâmplă), în care promiteau să îşi apere jurnaliştii care devin ţinte ale campaniilor de denigrare. Iniţiatorul comunicatului a fost Mika Pettersson, redactorul-şef al STT, biroul finlandez de ştiri.

Comunicatul comun era necesar. Mulţi jurnalişti au văzut cele petrecute şi se temeau că, la rândul lor, vor deveni şi ei ţintele următoare dacă investigau o ştire prea îndeaproape.

Câteva săptămâni mai târziu, mi-a fost decernat premiul „Grand Journalism Award” pentru investigaţiile mele referitoare la troli, în cadrul unei emisiuni televizate difuzate în direct.

Deşi păream fericită, eram devastată. Viaţa mea obişnuită era distrusă.

Voiam să aflu cine se afla în spatele articolelor calomnioase ale MV-lehti, semnate de un oarecare „Ilia J.”. Am depus o solicitare de informaţii la tribunalul districtual Hyvinkää, unde făcusem practică în gimnaziu. Am întrebat cine ceruse condamnarea mea şi cui îi fusese trimisă.

Răspunsul a fost rapid: Johan Bäckman.

Astfel, sub pseudonimul Ilia J., un propagandist de război internaţional, care lucra pentru statul rus, scrisese articole pentru un site care diseminează discurs motivat de ură, prezentând informaţiile ca având origini finlandeze.

Pe măsură ce continua ancheta poliţiei, aceştia l-au arestat pe Bäckman şi i-au percheziţionat dispozitivele. Calculatorul acestuia a furnizat şi mai multe dovezi solide, care demonstrau că îi trimisese mesaje privind amenda mea pentru consum de droguri lui Ilia Janiţkin, după care acestea fuseseră publicate.

„Ilia, pune asta pe Fincrime, se pare că va genera o mai mare vizibilitate pe Google.” Astfel îl instruise Bäckman pe partenerul său într-ale fărădelegilor.

MV-lehti era exact tipul de operaţiune informaţională rusească pe care o identificasem încă din 2015.

Întocmai de aceea răzbunarea a fost atât de cumplită.

POLIŢIA, PROCURORUL ŞI JUDECĂTORUL: CU TOŢII AU DEVENIT ŢINTE

În primăvara anului 2016, MV-lehti a continuat să mă atace. Prin repetarea aceloraşi articole despre mine, iar şi iar, precum şi prin inserarea de linkuri către vechile articole despre Jessikka în cele nou apărute, obiectivul era de a „polua” rezultatele căutărilor numelui meu pe Google. Trebuie spus faptul că le-a şi reuşit.

Deşi, de-a lungul carierei mele, scrisesem sute de articole online pentru paginile web ale celor mai mari organe

finlandeze de presă, propaganda despre consumul meu de droguri domina rezultatele de pe Google, apărute în urma căutării „Jessikka Aro”. De pildă, articolele mele despre impactul trolilor ruşi dispăruseră şi apăreau abia la finalul listei cu rezultatele căutării. Cei care încercau să citească articolele mele premiate erau nevoiţi să parcurgă numeroase pagini cu articole MV-lehti până să găsească articolele pe care le căutau.

Cineva actualizase informaţiile referitoare la amenda mea privată pentru consumul de droguri pe versiunea în limba finlandeză a paginii Wikipedia despre mine. Eram conştientă de faptul că puteam apela la politica „Dreptului de a fi uitat”, instituită în Uniunea Europeană, şi să le solicit celor de la Google să înlăture din motorul de căutare articolele fără dovezi întemeiate care mă înfăţişau drept infractoare, însă aveam alte sarcini pe cap.

În plus, nu consider că e treaba victimei să îşi irosească timpul pentru a le trimite celor de la Google solicitări de înlăturare a paginilor. Era clar că nici compania-mamă Google, care face anual profit de zeci de miliarde de dolari şi nici Wikipedia, site operat de voluntari, nu erau pregătite să împiedice infracţiuni care vizează persoanele fizice sau să cureţe mizeria generată de ştirile false şi de fabricile de troli. Întrucât organizaţiile-mamut nu îşi moderează propriile conţinuturi, în calitate de persoană fizică, nu credeam că ar trebui să îmi irosesc timpul pe asta. Din perspectiva temporală îndelungată, faptul că facilitau calomnierea persoanelor urma să afecteze imaginea companiilor, nu pe a mea.

Ancheta poliţiei a continuat. La patru luni de la plângerea iniţială pe care o depusesem, poliţia a publicat o declaraţie rară: încuraja pe oricine care devenise ţinta infracţiunilor

comise de MV-lehti să depună plângere penală. Poliţia din Helsinki a declarat de asemenea în mod public că îl suspecta pe Johan Bäckman, agentul Kremlinului, de hărţuire, iar pe Ilia Janiţkin, redactorul-şef al MV-lehti, de defăimare în formă agravantă.

Hărţuirea era ilegală în Finlanda de doar aproximativ doi ani. Noua legislaţie reglementa atât hărţuirea şi contactele fizice, cât şi pe cele din mediul virtual. Hărţuitorii „tradiţionali” sunt, de regulă, foşti sau foste prieteni/prietene, iar hărţuirea de o asemenea amploare nu fusese anchetată în prealabil în Finlanda.

În primăvara lui 2016, MV-lehti a publicat documente oficiale cu caracter confidenţial. Acestea indicau faptul că Poliţia din Helsinki suspecta MV-lehti de o multitudine de infracţiuni cu caracter defăimător şi de alte infracţiuni, precum şi că demarase o cerere de închidere a site-ului MV-lehti şi a site-ului său satelit, Uber Uutiset. Poliţia aflase care era compania de Internet care găzduia site-ul şi a solicitat Tribunalului districtual Helsinki să îi impună societăţii să nu mai acorde spaţiu online, unde MV-lehti să îşi posteze conţinuturile.

Serviciul de găzduire era furnizat de o societate numită NP Networking, deţinută de un finlandez pe nume Aleksi Kinnunen, care moderase Ylilauta, un forum de discuţii în limba finlandeză, cunoscut ca fiind un cuib pentru amatorii de defăimări sub protecţia anonimatului.

Însă tribunalul districtual Helsinki a hotărât că, întrucât MV-lehti publicase şi articole care nu încălcaseră legea, un ordin judecătoresc prin care să forţeze MV-lehti să transmită mesaje online ar fi încălcat libertatea de

exprimare. Prin urmare, instanţa le-a permis celor de la MV-lehti să continue.

Presa tradiţională a relatat la scară largă despre hotărârea judecătorească, iar gazda finlandeză a serverului a renunţat la contractul cu MV. Însă site-ul a fost mutat curând pe serverul unei alte gazde, în Franţa.

La fel ca multe alte site-uri internaţionale de extremă dreaptă, MV este bine protejat de tentativele de spargeri informatice. Site-ul a achiziţionat un scut de protecţie pentru cloud de la societatea CloudFlare, cu sediul în SUA, astfel că e protejat împotriva atacurilor preventive de tip DDoS. În SUA, CloudFlare s-a confruntat cu critici dure pentru că protejează site-uri de propagandă neonazistă, mai ales după revoltele din Charlottesville, unde o femeie a murit călcată cu maşina de unul dintre instigatori.

Pe măsură ce avansa ancheta poliţiei, MV-lehti a început să ducă o campanie împotriva Poliţiei din Helsinki, a procurorului care se ocupa de caz şi, mai ales, împotriva inspectorului care conducea ancheta, Harri Saaristola, de la divizia Infracţiuni. Când Janiţkin, care fugise în Spania, a primit o somaţie de a se înfăţişa la secţia de poliţie din Helsinki pentru a fi audiat în legătură cu infracţiunile de care era suspectat, MV-lehti a publicat somaţia trimisă de organele legii lui Janiţkin, însoţită de tot felul de comentarii neplăcute. Profilurile false, care comentau ştirea, au speculat dacă nu cumva eu şi „poliţiştii libtarzi bolnavi mintal” ne drogaserăm împreună.

După aceea, de-a lungul anilor, activiştii MV şi articolele anonime MV l-au denigrat pe inspectorul Saaristola, spunând că e corupt şi un infractor. Numeroase plângeri penale fără niciun temei au fost depuse împotriva sa şi se

spune că l-ar fi torturat, chipurile, pe Janiţkin. Într-una dintre ştirile de pe MV, se speculează despre uciderea lui Saaristola şi a procurorului.

În octombrie 2016, Tribunalul Districtual Helsinki l-a condamnat pe Janiţkin la închisoare în lipsă, pentru prima oară. Instanţa voia să faciliteze audierea acestuia la poliţie în Helsinki, astfel că a emis un mandat european de arestare şi o cerere de extrădare pe numele acestuia, fiind suspectat că ar fi incitat la ură faţă de minorităţi, de defăimare în formă agravantă, de infracţiuni care ţin de pariuri şi de colectare de bani. Ca să se răzbune, activiştii MV au alimentat un protest agresiv care a avut loc la Tribunalul Districtual Helsinki.

Obiectivul protestului era pur şi simplu de a pune presiune asupra sistemului finlandez independent de justiţie. Cei care erau îndemnaţi să ia parte la proteste îl considerau pe Janiţkin drept un erou al libertăţii de exprimare şi au recurs la libertatea de a forma adunări pentru a scanda despre judecătoare că e o „libtardă” (n. trad. – termen peiorativ format prin combinarea cuvintelor „liberal” şi „retardat”) (termenul în limba finlandeză e lipilaari), afirmând public faptul că „istoricul acesteia va fi investigat”. Marco de Wit, activist MV, mi-a hărţuit colega de la Yle, pe Merja Niilola, care relata despre protest în calitatea sa de jurnalist.

În plus, cineva a filmat şedinţa judecătorească, în pofida faptului că judecătorul a interzis acest lucru în repetate rânduri. Filmuleţele au fost postate pe YouTube şi, de acolo, au ajuns pe MV-lehti.

În clipul respectiv, se văd clar chipul judecătoarei şi cel al inspectorului Harri Saaristola. Înainte de aceasta, nu se

găsea uşor pe Internet o fotografie în care să se vadă chipul lui Saaristola. Extremiştii au decupat chipul inspectorului dintr-un cadru al filmuleţului şi au utilizat poza în numeroase articole în care îl defăimau pe acesta.

Profesioniştii în materie de operaţiuni psihologice care se ascund în spatele anonimatului MV-lehti au lansat un nou termen: poliittinen poliisi („poliţia politică”), abreviat drept polpo. Potrivit acestora, polpo este inamicul numărul unu al poporului finlandez şi este asemuit cu agenţia rusă NKVD (Comisariatul pentru Afaceri Interne al Poporului) din vremea Uniunii Sovietice, întrucât îi persecută pe apărătorii drepturilor omului, cum ar fi Johan Bäckman şi Ilia Janiţkin (aşa prezintă MV-lehti şi mass-media de stat rusească, acest duo).

În lumea închipuită creată de MV, „libertatea de exprimare” era ceva care putea fi exploatat pentru a-i apăra pe infractorii şi pe agenţii de influenţă ruşi care denigrează oameni, care suprimă dezbaterile inteligente din societate, care pun piedici în calea criticilor prin atacarea jurnaliştilor, a judecătorilor, a poliţiştilor, a activiştilor din rândul cetăţenilor şi a adevăraţilor apărători ai drepturilor omului.

Oricât de şocant era acest lucru, din păcate, mulţi cititori MV-lehti credeau în noua definiţie a libertăţii de exprimare, aşa cum le era aceasta băgată pe gât de publicaţie.

PARLAMENTARUL

Tot în vara anului 2016, traiul meu în Finlanda a început să devină insuportabil. Am luat parte la o masă rotundă care

a avut loc la Helsinki, tema fiind discursul motivat de ură văzut drept ameninţare la adresa libertăţii de exprimare. Organizatorul mesei rotunde prezentase evenimentul şi făcuse publice numele participanţilor, inclusiv pe al meu, pe Twitter, dar şi într-o invitaţie trimisă parlamentarilor prin e-mail.

Conturile trolilor care distribuiau articolele MV-lehti pe Twitter, precum şi Mika Raatikainen, un parlamentar din partidul „Adevăraţii finlandezi”, s-au activat numaidecât: trolii l-au etichetat pe organizator în postările lor de pe Twitter cu link către MV, iar Raatikainen i-a mulţumit acestuia pentru invitaţie, însă mărturisea că „preferă să asculte mass-media nepărtinitoare şi neconsumatoare de droguri, şi nu pe aceşti eroi. Adică nişte personalităţi mass-media care sprijină cu adevărat libertatea de exprimare. Cei zece ani petrecuţi în Orientul Mijlociu şi încă un deceniu la Narcotice mi-au deschis orizontul de gândire.”

Astfel, urmând modelul infractorilor suspectaţi de la MV-lehti, un politician de pe plan naţional din partidul „Adevăraţii finlandezi” făcea aluzie la faptul că eu, sau altcineva dintre participanţii la masa rotundă, eram consumatori de droguri sau ne opuneam libertăţii de exprimare; ambele erau zvonuri care tot fuseseră vehiculate despre mine. Am început să fiu îngrijorată de situaţia în care un parlamentar se folosea de autoritatea sa pentru a răspândi şi mai multe insinuări meschine.

Întrucât evenimentul era deschis publicului, m-am gândit că era posibil ca hărţuitorii agresivi să încerce să pătrundă în sală.

Împreună cu organizatorul, ne-am pregătit de eventuale tulburări.

În pofida pregătirilor noastre, pe când îmi ocupam locul pe scenă, am observat o figură cunoscută în auditoriu, care se holba la mine şi îmi zâmbea ameninţător. Era Juha Molari, un corespondent activ MV-lehti şi blogger care răspândea discursuri motivate de ură şi care mă hărţuise încă din septembrie 2014, când publicasem primul articol despre troli. Acesta scrisese zeci de articole despre mine pentru MV-lehti, apărute cu numele său, în care spunea mereu aceleaşi lucruri: eram o infractoare drogată, bolnavă mintal şi mincinoasă. Într-o manieră profesionistă, acesta îi ataca de asemenea şi pe Saara Jantunen, cercetătoare în cadrul Forţelor de Apărare finlandeze, dar şi pe Torsti Sirén, profesor docent de la Academia finlandeză de Apărare, ambii specializaţi pe tema războiului informaţional.

Acum, în văzul tuturor, acesta îşi scotea camera video şi mă filma ori de câte ori îmi venea rândul să vorbesc. Era o situaţie penibilă. Deşi în sală se aflau paznici, nimeni nu putea pune capăt hărţuirii întrucât, pentru cineva din afară, părea că un membru oarecare al publicului filma evenimentul. Când s-a încheiat masa rotundă, Abdirahim Hussein, un alt participant, a spus că felul în care se comportase Molari când filma ce spuneam eu îl deranjase şi pe el. Când am plecat de la eveniment, a trebuit să mă tot uit în urmă, de teamă că Molari m-ar putea urmări până acasă.

A doua zi, Molari s-a folosit de filmări într-o postare pe blog, în care specula dacă eram sau nu drogată când am vorbit la eveniment. Am depus plângere penală împotriva lui, iar poliţia îl suspectează de hărţuire, calomnie în formă

agravantă şi de răspândire de informaţii care încalcă dreptul la viaţă privată.

Am hotărât că nu voi mai permite să fiu expusă la astfel de activităţi bolnave. Mi-am limitat participarea la evenimente, deşi eram mereu invitată. Şi astfel s-a îndeplinit în mod insidios ameninţarea discutată în cadrul mesei rotunde: ura organizată împotriva mea îmi limitase libertatea de exprimare şi dreptul de a trăi liniştită în Finlanda.

Când tot schimbam mesaje cu poliţia, mi s-a spus că oamenii legii nu protejează persoane fizice. Am cerut măsuri din partea altor oficialităţi în materie de securitate şi primeam mereu acelaşi răspuns: „Legislaţia finlandeză nu permite să se intervină în astfel de situaţii prin alte mijloace decât prin depunerea unei plângeri penale de către persoana în cauză”.

Plângerea pe care o depusesem anterior fusese deja o scuză ca să se răzbune pe mine.

Am transmis mai departe către autorităţile finlandeze de aplicare a legii urările primite din străinătate: un funcţionar cu rang înalt în materie de securitate externă mi-a spus că, în ţara sa, propagandiştii pro-Kremlin erau urmăriţi îndeaproape şi ţinuţi sub control. Potrivit spuselor acestuia, situaţia mea fusese tărăgănată excesiv, iar acţiunile poliţiei finlandeze nu erau convingătoare.

În pofida faptului că ancheta penală a avansat, iar suspecţii au făcut obiectul acţiunilor în justiţie, nu s-au luat măsuri preventive, cel puţin din câte ştiu eu.

Poliţia finlandeză avea mâinile legate la spate din cauza deficienţelor şi a portiţelor legale existente în legislaţia din ţară. La rându-mi, eram prizoniera regizorilor hărţuitori care mă urmăreau. Fiecare declaraţie pe care o dădeam era transformată într-un articol de scandal publicat de mass-media falsă, iar cititorii acesteia îmi trimiteau mesaje de ameninţare, în care îşi exprimau dorinţa de a mă vedea moartă. În cele mai negre perioade, zilnic apăreau trei articole noi pline de mizerii despre mine.

Le-am spus funcţionarilor în materie de securitate că aveam în vedere ideea de a mă muta din Finlanda, întrucât infractorii care operau pe termen lung erau preocupaţi să mă distrugă, fără ca cineva să îi oprească şi pentru că dreptul meu fundamental de a trăi liniştită în propria ţară natală îmi era încălcat.

Aceştia m-au ascultat, însă nu puteau face mai mult de-atât.

CÂRTIŢA

În octombrie 2016, poliţia finlandeză a declarat presei că bănuia pe cineva din interiorul Yle că l-ar fi ajutat pe Johan Bäckman să îmi urmărească mişcările. Potrivit spuselor oamenilor legii, suspectul respectiv îi furnizase lui Bäckman informaţii despre îndatoririle mele de la serviciu şi despre locurile în care mă deplasam.

Pe măsură ce s-a răspândit vestea, colegii mei au fost profund şocaţi şi au încercat să afle cine era respectiva persoană.

Nu puteam spune nimănui căci, conform legislaţiei, numele suspecţilor sunt confidenţiale în etapa respectivă a anchetei. Întrucât era vorba de o persoană fizică, a face public numele său nu ar fi fost legitim nici în temeiul normelor de etică jurnalistică. Mai mult, nici presa nu a dat publicităţii numele suspectului.

S-au făcut demersuri pentru ca respectiva cârtiţă să fie inofensivă pentru Yle.

Am încercat să le îndrept atenţia colegilor mei către fenomene mai generale şi le-am răspuns la întrebări: nu întrebaţi cine e vinovatul, ci mai degrabă unde se mai întâmplă asta? E lucru ştiut faptul că serviciile ruse de informaţii cultivă sabotori în diverse instituţii şi că, uneori, aceştia se pregătesc decenii întregi.

Era evident faptul că sabotorii, cunoscuţi adesea sub denumirea de „cârtiţe”, existau şi în cadrul Yleisradio, dar nu doar aici. Un cadru universitar finlandez mi-a mărturisit că, dându-se drept diplomaţi, spionii ruşi îl abordaseră, îl invitaseră să ia prânzul şi îi propuseseră să coopereze cu ei. Falşii diplomaţi ruşi voiau să înceapă „construirea unui front comun prin care să se opună islamizării europene” şi voiau de asemenea ca respectivul profesor să ţină prelegeri despre asta în cadrul cursurilor predate la universitate. Acesta le-a refuzat ofertele.

Această dezvăluire interesantă m-a făcut să analizez cu alţi ochi conţinutul publicat de MV-lehti, dar şi isteria apărută pe tema islamizării, răspândită şi mai mult pe plan internaţional prin intermediul site-urilor de ştiri false de la nivel mondial. „Construirea unui front comun împotriva islamizării”, adunarea laolaltă a rasiştilor, islamofobilor şi extremiştilor care îi denigrează pe refugiaţi, precum şi

stimularea acestora se aflau la baza operaţiunii desfăşurate de MV-lehti.

Cu toate acestea, îmi consumam şi mai mult timp reacţionând şi încercând să evaluez pericolul reprezentat de posibilele ameninţări fizice la adresa mea. Am devenit tot mai sigură de faptul că nu mă puteam simţi în siguranţă decât în altă ţară, într-o ţară în care nu eram vizată de articole pline de calomnii, citite zilnic de zeci de mii de persoane.

Ilia Janiţkin şi-a continuat escapada de peste graniţe. Poliţia îl suspecta de numeroase infracţiuni aferente demersurilor MV, pornind de la calomnie în formă agravantă la colectarea de bani, încălcări ale drepturilor imateriale şi ale vieţii private, precum şi incitarea la ură.

La finele lunii octombrie 2016, Janiţkin a fost prins de poliţia din Spania şi i s-a intentat proces la Madrid. Instanţa i-a interzis să părăsească ţara, însă l-a lăsat în libertate în aşteptarea procesului de extrădare.

De îndată ce a ajuns acasă, Janiţkin a postat, în direct, un filmuleţ pe Facebook, în care îşi golea apartamentul şi distrugea probe, cu ajutorul unor bărbaţi pe care îi prezenta drept „prietenii mei ruşi”.

Apoi, acesta a dispărut.

Campania de instigare la ură împotriva mea ţinea de doi ani, iar principalul suspect, urmărit de poliţie, încă era în libertate. Volumul de mizerii şi de ameninţări pe care le primeam de la cititorii MV depăşea orice limită. Diverşi necunoscuţi mă întrebau unde locuiesc, jurau că îmi vor face viaţa un calvar, mă făceau târfă drogată, îmi spuneau

că sunt îngrijoraţi în privinţa traficului de droguri pe care îl desfăşuram, mă acuzau că îi apăr pe invadatorii străini, că mint şi că trolez şi distribuiau mai departe mizeriile postate de MV-lehti despre mine.

Am început să caut noi modalităţi prin care să dispar din Finlanda.

Am descoperit una şi, în februarie 2017, am dispărut fără urmă.

CAPITOLUL 14

Investigatorul

În ziua aceea, cerul din estul Ucrainei era înceţoşat de nori.

Pe deasupra ceţii, un avion de pasageri al companiei Malaysian Airlines plutea pe drumul său de la Amsterdam către Kuala Lumpur, capitala Malaysiei.

La 17 iulie 2014, zborul zilnic MH17 avea la bord 15 membri ai echipajului şi 283 de pasageri, 80 dintre aceştia fiind copii. Majoritatea pasagerilor erau turişti care se aflau la începutul vacanţei de vis, pe plajele din sud-estul Asiei. În avion se mai aflau şase cercetători specializaţi pe domeniul SIDA, care se deplasau la o conferinţă ce urma să aibă loc în Australia.

În spaţiul aerian de deasupra Doneţkului, controlul traficului aerian a pierdut legătura cu aeronava Boeing

777. Avionul a fost văzut pentru ultima oară la 50 de km depărtare de graniţa Ucraina-Rusia.

Posturile mass-media din lumea întreagă s-au grăbit să relateze ştirea despre evenimentul nefericit la mijlocul lunii iunie, când nu se întâmplă mare lucru. De îndată ce am citit primele ştiri, m-am dus la redacţia Yle înainte ca tura mea de noapte să înceapă.

Oricine era la curent cu războiul dus de Rusia în Ucraina sigur avea îndoieli. Zborul MH17 dispăruse pe când se deplasa spre est în spaţiul aerian dedesubtul căruia serviciile de informaţii ale armatei ruse şi mercenarii care luau ordine de la Kremlin se luptau cu forţele de apărare ucrainene, făcând uz de armament greu.

În regiune, puşcaşii doborau avioane de transport ucrainene. Cu trei zile înainte de dezastrul MH17, bandele de rebeli, care vorbeau rusa, doborâseră un avion de marfă al armatei ucrainene, undeva în apropierea zonei în care s-a prăbuşit aeronava Malaysian Airlines.

În cadrul redacţiei de ştiri, canalele agenţiilor internaţionale de ştiri au început să se lumineze în roşu şi să afişeze notificări URGENTE: „Potrivit serviciilor americane de informaţii, aeronava malaysiană a fost doborâtă de o rachetă”.

În ziua accidentului aviatic, adepţii militanţilor s-au lăudat pe VKontakte, omologul rus al reţelei Facebook, că încă un avion de marfă ucrainean fusese doborât lângă oraşul Ciîsteakove (denumit Torez anterior). Comunicarea de pe VKontakte a fost primul indiciu al implicării militanţilor sprijiniţi de Kremlin în moartea a 300 de civili resortisanţi ai ţărilor terţe. Se părea că rebelii doborâseră avionul de

pasageri din greşeală, confundându-l cu o aeronavă militară ucraineană.

Imediat ce corespondenţii internaţionali au ajuns în cele din urmă pe câmpul izolat din estul Ucrainei şi au început să trimită redacţiilor de ştiri fotografii cu rămăşiţele fumegânde ale aeronavei, a devenit clar faptul că niciunul dintre pasagerii zborului MH17 n-ar fi putut supravieţui.

Printre bucăţile înnegrite şi contorsionate ale avionului Boeing rămăseseră intacte doar câteva obiecte: un ursuleţ de pluş cu nasturi în loc de ochi şi un ghid de călătorie în Bali şi Lombok. Cu ochii în lacrimi, am relatat ştirile privind dezastrul aviatic pentru site-ul Yle.

În Marea Britanie, la Leicester, la peste 2 000 de km nord-vest depărtare de câmpiile pe care puseseră stăpânire rebelii, Eliot Higgins, un blogger şi jurnalist participativ în vârstă de 35 de ani, care relatează despre conflictele armate, a aflat de accidentul aviatic. Acesta şi-a propus să investigheze pentru a afla ce se întâmplase cu adevărat cu avionul.

Anterior, Higgins investigase războiul civil din Siria şi alte conflicte generate de Primăvara arabă. Acesta e un expert autodidact în materie de arme, iar profilurile mass-media îl descriu drept un întreg serviciu de informaţii cu un singur angajat. Munca sa de cercetare se bazează exclusiv pe materialele puse la dispoziţia publicului, şi anume sursele deschise.

Cu trei zile înaintea prăbuşirii aeronavei, Higgins lansase Bellingcat, o platformă cu finanţare participativă, pe care să posteze bloggerii experţi în materie de război şi conflicte armate. Acesta voia să le furnizeze

investigatorilor care se bazează pe surse deschise un centru de operare şi un site cu caracter educativ pentru oricine îşi dorea să deprindă tehnicile de cercetare de tip surse deschise (open-source).

De îndată ce a aflat de dezastru, Higgins a început să perieze reţelele de socializare. A găsit repede un filmuleţ interesant din estul Ucrainei, filmat chiar în ziua aceea. În clip apare un lansator de rachete transportat către un loc necunoscut pe un drum de ţară neidentificat.

Persoana care încărcase filmuleţul l-a şters în aceeaşi seară, însă Higgins apucase să îl salveze. Acesta a identificat sistemul de lansator de rachete. Pentru a putea afla locul unde era transportat, Higgins a comparat elementele distinctive care se pot vedea în filmuleţ cu imagini capturate prin satelit.

Pentru a verifica amplasamentul, acesta a cerut sprijin de la urmăritorii săi de pe reţelele sociale. Mulţi voiau să contribuie la investigaţii şi i-au trimis informaţii suplimentare.

Higgins a reuşit astfel să depisteze direcţia lansatorului, analizând poziţia şi direcţia în care era îndreptată camera video. Pentru a fi complet sigur, acesta a verificat a treia oară constatările proprii, în raport cu imaginile preluate de pe serviciul de cartografiere Google Earth.

În ziua prăbuşirii avionului, până la lăsarea serii, site-ul Bellingcat publicase rezultatele investigaţiilor sale pe baza surselor deschise: era vorba de un lansator de rachete BUK, producţie sovietică, menit să contracareze rachete şi aeronave militare şi care era transportat către sud, în estul ţării, din Snijne, un oraş din estul Ucrainei, ocupat de

rebeli şi aflat în apropierea graniţei cu Rusia. Higgins considera că lansatorul fusese utilizat la doborârea avionului şi, conform estimărilor sale, se afla la aproximativ 10-15 km de zona în care se prăbuşise aeronava.

Astfel, Eliot Higgins a început să descopere primele dovezi concrete referitoare la soarta zborului MH17. Totodată, acesta a început să dezvăluie şi rolul pe care îl avusese Kremlinul în moartea a circa 300 de persoane.

Higgins a demarat toate aceste operaţiuni din propria casă. Echipa oficială internaţională care se ocupa de anchetă nici măcar nu reuşise să se deplaseze fizic la locul accidentului pentru a analiza cutiile negre.

Sub conducerea lui Eliot Higgins, comunitatea online Bellingcat a început să pună laolaltă un puzzle care, piesă cu piesă, dovedea implicarea armatei şi a regimului rus în tragedia şocantă şi uciderea în masă a atâtor persoane.

Din această cauză, atât Higgins, cât şi Bellingcat au devenit ţintele denigrării sistematice (şi care continuă şi în prezent) de către Kremlin.

CORECTE ŞI ECHITABILE

În calitate de fost pasionat de jocuri pe calculator şi funcţionar administrativ în cadrul unei societăţi care le oferea cazare solicitanţilor de azil, Higgins nu a început să investigheze soarta zborului MH17 din întâmplare.

Dinainte de a înfiinţa Bellingcat, Higgins avea un hobby deosebit: zilnic, acesta naviga pe diverse canale de YouTube (chiar până la 600), alegea cele mai reprezentative filmuleţe, le analiza pe cele mai importante şi publica rezultatele analizelor pe blogul său, numit Brown Moses, popular în rândul experţilor şi jurnaliştilor care se ocupau de teme referitoare la conflictele armate.

De-a lungul anilor, Higgins descoperise clipuri de pe YouTube în care apăreau atrocităţi şi acte teroriste comise în Siria, Egipt şi Libia. Fusese primul care i-a dezvăluit comunităţii internaţionale faptul că regimul condus de dictatorul sirian Bashar al-Assad a utilizat arme chimice împotriva propriului popor în 2013. Higgins obţinuse informaţiile din materiale video încărcate pe YouTube de localnici. De asemenea, acesta îşi folosise competenţele pentru a sprijini organizaţia internaţională pentru drepturile omului „Human Rights Watch” în demersurile de investigare a crimelor săvârşite împotriva umanităţii.

Iniţial, Higgins a devenit blogger pentru că nu găsea relatări adecvate şi cuprinzătoare în mass-media cu privire la evoluţiile în materie de securitate din Libia, Siria şi Egipt.

„Urmăream conflictele şi vedeam tot ceea ce se posta despre asta pe reţelele de socializare. Am văzut că jurnaliştii nu utilizau toate materialele disponibile, aşa că m-am gândit că vreau să încep chiar eu să scriu despre aceste subiecte. Erau subiecte interesante şi nimeni altcineva nu relata despre asta”, spune Higgins.

În timpul cât a postat pe blogul Brown Moses, expertiza lui Higgins a fost lăudată de jurnalişti, care i-au susţinut constatările. Totodată, primea şi nenumărate reacţii ostile.

Pe măsură ce tot prezenta dovezi care demonstrau crimele comise de regimul sirian, era atacat de comunitatea din mediul online care îi sprijinea pe Assad şi pe Vladimir Putin.

„Mi-am creat un public care chiar mă urăşte. Am troli care mă urmăresc de mai multă vreme decât a trecut de când mi s-au născut copiii.”

Experienţa lui Higgins în calitate de blogger şi de expert în materie de armament, coroborată cu obiceiul său de a petrece mult timp online, l-au pregătit foarte bine de atacurile motivate de răzbunare pe care i le pregăteau guvernul rus şi maşinăria sa de propagandă.

Oricum ar fi, RT, unealta utilizată de Rusia în cadrul războiului său informaţional, deja îl luase în vizor pe Higgins înainte ca acesta să ancheteze zborul MH17. În septembrie 2013, când Higgins a dezvăluit faptul că Assad folosise arme chimice, contrar faptelor, filiala RT din Londra l-a acuzat pe Higgins, în buletinul său de ştiri, că ar fi pus atacurile chimice pe seama rebelilor şi opoziţiei siriene. RT a reluat aceleaşi acuzaţii false şi în următoarea emisiune.

Dat fiind faptul că postul RT este (sau ar trebui să fie) reglementat de organul britanic în materie de comunicaţii numit Biroul de Comunicaţii, cunoscut sub denumirea de Ofcom, Higgins a depus plângere. Acesta i-a solicitat organului de reglementare respectiv să investigheze dacă reportajele realizate de RT despre Higgins şi constatările sale referitoare la Siria erau corecte şi echitabile.

RT a contracarat atacul printr-un răspuns scris de Harbottle & Lewis, reprezentantul său, o firmă de

avocatură de milioane de lire, care a sprijinit reportajele relatate de RT, susţinând că erau într-adevăr corecte şi echitabile. În plus, firma a desfăşurat cercetări amănunţite pe reţelele de socializare personale ale lui Higgins, iar constatările au fost utilizate pentru a „demonstra" că Higgins însuşi era „rusofob". Termenul „rusofob" este cultivat de Kremlin şi utilizat împotriva tuturor celor care critică politicile Rusiei.

Răspunsul agresiv al RT şi-a atins obiectivul: Ofcom a ajuns la concluzia că reportajele realizate de RT cu privire la Higgins fuseseră corecte şi echitabile. Aceasta în pofida faptului că nici măcar nu aveau la bază fapte concrete.

Decizia luată de Ofcom l-a determinat pe Higgins să facă şi mai multe săpături. Acesta a decis că, dacă va ajunge din nou ţinta ştirilor false ale RT, următoarea plângere pe care o va face la Ofcom va fi chiar mai cuprinzătoare.

După ce a început să dezvăluie informaţii despre implicarea armatei ruse în prăbuşirea avionului de pasageri din toamna lui 2014, Higgins a devenit o ţintă obişnuită a calomniilor din partea RT.

General vorbind, Higgins era un subiect abordat în mod constant şi de alte organe de presă ale Kremlinului, care răspândeau ştiri false.

„IMAGINI PRIN SATELIT"

Comunitatea internaţională din ce în ce mai mare a platformei Bellingcat a decis să îşi îndrepte şi mai mult

atenţia asupra activităţilor desfăşurate de armata rusă în Ucraina, însă într-un context mai amplu.

În ceea ce priveşte investigaţia referitoare la zborul MH17, Bellingcat a demarat o serie continuă de articole cuprinzătoare în care demasca operaţiunile ilegitime şi secrete desfăşurate de Rusia în perioada premergătoare doborârii avionului. Comunitatea a analizat şi mai multe filmuleţe, fotografii şi postări de pe reţelele sociale pentru a fi în măsură să depisteze prin geolocaţie şi să dezvăluie tuturor parcursul exact al lansatorului de rachete. Bellingcat face publice toate probele de tip foto şi video pe care le pot verifica şi atesta membrii.

Fotografiile şi alte materiale postate online demonstrau fără dubiu că lansatorului îi lipsea cel puţin o rachetă.

Pentru a pune beţe în roatele anchetei, Kremlinul şi mass-media condusă de regim au promovat nenumărate teorii ale conspiraţiei, prin care aruncau vina pe oricine altcineva, numai nu pe mercenarii pe care îi sprijină chiar ei, furnizându-le armament pe teritoriu ucrainean.

Cultivarea minciunilor şi învinovăţirea Ucrainei au început imediat după accidentul aviatic. Potrivit principalelor ziare şi posturi de televiziune, zborul MH17 era o „provocare din partea Ucrainei” sau chiar un eventual complot în vederea asasinării lui Putin.

Ministerul rus al Apărării a prezentat imagini prin satelit, pe care Bellingcat le-a demontat rapid, demonstrând faptul că fuseseră prelucrate excesiv. De asemenea, Ministerul a furnizat mass-mediei minciuni despre traseul de zbor şi despre datele radar.

Mihail Leontiev, bine-cunoscutul furnizor de ştiri false de la Channel One (Canalul Unu), postul TV deţinut de statul rus, a publicat imagini prin satelit care fuseseră falsificate, în care apărea un avion de luptă ucrainean inserat în poză prin Photoshop şi care trăgea din zbor în avionul MH17.

Dacă ar fi fost după regimul rus, teoriile lor ar fi controlat mass-media din întreaga lume şi ar fi manipulat opinia publică.

Anchetele oficiale cu privire la dezastrele aviatice durează ani întregi. Date verificate referitoare la accidentele care se petrec în spaţiul aerian nu prea se găsesc înainte de finalizarea anchetelor oficiale. Acesta era vidul informaţional pe care voiau să-l umple cei de la Kremlin. Însă munca activă de cercetare depusă de Bellingcat a contracarat iar şi iar tentativele Kremlinului de a muşamaliza totul.

Activitatea Bellingcat a reprezentat crearea unei baze întemeiate pe probe şi fapte dovedite pentru dezbaterile publice centrate pe tema zborului MH17 şi a contribuit de asemenea la înţelegerea de către publicul internaţional a motivelor din spatele prăbuşirii aeronavei.

Iată de ce regimul rus urăşte atât de tare comunitatea Bellingcat.

Echipa comună de anchetă (JIT) condusă de neerlandezi se ocupă de ancheta penală oficială cu privire la zborul MH17. Aceasta îşi concentrează activitatea pe identificarea şi pe aducerea celor responsabili de doborârea avionului în faţa justiţiei.

Echipa e condusă de parchetul din Ţările de Jos şi de Poliţia neerlandeză şi cooperează cu organele legii din Australia, Belgia, Malaysia şi Ucraina.

În septembrie, la câteva luni de la accidentul aviatic, Echipa comună de anchetă l-a contactat pe Higgins şi l-a rugat să le prezinte pas cu pas toate informaţiile descoperite de Bellingcat, pentru a-i ajuta să soluţioneze cazul. Higgins s-a întâlnit cu membrii echipei la Londra şi le-a furnizat informaţiile solicitate.

Bellingcat a continuat să publice rapoarte importante pe această temă. Membrii comunităţii au analizat dezinformarea răspândită de Ministerul rus al Apărării. Aric Toler, unul dintre principalii colaboratori ai Bellingcat, a publicat un alt raport în care analiza diversele teorii ale conspiraţiei răspândite despre zborul MH17. Cercetările revoluţionare din surse deschise realizate de Bellingcat au fost preluate de mijloacele mass-media consacrate din întreaga lume, iar imaginea prezentată cu privire la prăbuşirea avionului a fost revizuită.

La aproximativ un an de la înfiinţarea Bellingcat, drumul meu şi cel al lui Higgins s-au întâlnit pentru prima dată. Tot atunci, am fost martoră atât la impactul său personal, cât şi la cel al comunităţii Bellingcat asupra jurnaliştilor internaţionali.

În jur de 900 de jurnalişti se adunaseră în Norvegia, la Lillehammer, pentru a învăţa bunele practici şi ultimele tendinţe în materie de jurnalism de investigaţie. În amfiteatrul clădirii unde a avut loc evenimentul, Higgins a susţinut o prezentare cuprinzătoare în care a descris metodele utilizate în cadrul investigaţiilor desfăşurate de Bellingcat.

Jurnaliştii de investigaţie sunt, probabil, publicul cel mai critic şi mai exigent. Însă odată ce Higgins şi-a încheiat prezentarea, a fost înconjurat de un grup mare de jurnalişti entuziasmaţi care l-au filmat, au făcut poze cu el şi i-au luat interviuri cu o asemenea pasiune, încât a fost nevoit să facă toate comentariile stând sprijinit de perete.

Un lucru era clar: cunoştinţele lui Higgins din domeniul investigaţiilor bazate pe surse deschise, aptitudini care le lipsesc multor jurnalişti, îl făcuseră un superstar în comunitatea jurnalistică internaţională.

Însă arhitecţii de la Kremlin care se ocupă de ştirile false concepuseră o abordare proprie în ceea ce îl privea.

PUNEŢI-I ÎNTREBĂRI DIFICILE

Un nou site de propagandă pro-Kremlin a fost lansat în septembrie 2014, publicul vizat fiind cel internaţional. Denumit Russia Insider, site-ul îi furnizează informaţii publicului atât în limba engleză, cât şi în rusă, şi susţine (la fel ca multe alte site-uri de ştiri false) că este un proiect jurnalistic cetăţenesc, externalizat către public. De asemenea, promite că „va demasca porcăriile”.

Site-ul le solicită donaţii cititorilor, le vinde reclame sponsorilor şi oferă abonamente fără reclame, contra sumei de 19 dolari pe an. Se recrutează constant „voluntari” pentru diverse roluri: autori, jurnalişti care să producă materiale audio şi video, persoane care să se ocupe de canalul de YouTube al site-ului, redactori pentru diverse secţiuni, precum şi traducători. În vara lui 2018,

mi-am creat o identitate falsă şi m-am oferit voluntară în calitate de jurnalist participativ, însă n-am primit răspuns.

Articolele realizate de Russia Insider laudă „Super-armele lui Putin, nişte arme cum n-a mai văzut Occidentul”, dar şi pe preşedintele american Donald Trump, şi postulează întrebarea „Oare se desfăşoară o campanie condusă de britanici cu scopul de a-i asasina pe cetăţenii ruşi aflaţi în exil?”. Russia Insider prezintă SUA drept un stat „degenerat”, iar una dintre rubricile de pe site este intitulată „Problema evreilor”, scopul acesteia fiind de a-i demoniza pe evrei.

Câţiva colaboratori Russia Insider preferă să scrie articole folosind pseudonime în loc de numele lor adevărate. Unul dintre aceştia a publicat un articol descris drept „un interviu extraordinar cu o persoană din interiorul” unităţii speciale Spetsnaz din cadrul Agenţiei de Informaţii Militare Externe Ruse (GRU). În mod normal, persoanele care practică jurnalismul participativ sub protecţia anonimatului nu au acces la astfel de persoane, pentru a le lua interviu. Dacă e să ne luăm după alte conţinuturi de pe site, nu e exclus ca cei care scriu articole pentru Russia Insider, folosind pseudonime, să fi lucrat ei înşişi în cadrul serviciilor ruse de informaţii sau să fi primit subiectele articolelor de la aceleaşi organisme.

Când l-a atacat pe Eliot Higgins, Russia Insider apăruse doar de vreo două luni. Primul articol cu caracter defăimător era semnat de Mark Chapman, care îl descrie pe Higgins drept un „englezoi şi un vibrator de mărime naturală” şi îl compară pe acesta cu personajul Mr. Hankey, un rahat vorbitor, din serialul de animaţie „South Park”. Unii cititori ar putea interpreta articolul drept o satiră care vizează o persoană publică influentă, însă

acesta era doar începutul unei campanii de denigrare aflate în plină desfăşurare.

După articolul cu Mr. Hankey, Russia Insider a publicat aproape 100 de articole în care îi batjocorea pe Higgins şi Bellingcat. Acestea demonstrează faptul că aşa-zişii voluntari de la Russia Insider sunt cu ochii pe Higgins, urmăresc articolele profesioniste apărute despre el, dar şi postările sale pe Twitter şi reportajele publicate de Bellingcat. Pe baza acestora, „voluntarii" care se ascund în spatele pseudonimelor publică apoi articole defăimătoare ostile.

Potrivit articolelor Russian Insider care, în esenţă, reprezintă discursuri ce instigă la ură, Higgins e un lacheu aflat în slujba NATO şi a guvernului SUA, o satiră a propriei persoane, un idiot, un detectiv de doi bani care face cercetări pe YouTube şi cineva care nu înţelege o iotă din campania desfăşurată de Rusia în Siria. Conform revistei online, personalitatea acestuia e tendenţioasă, nesinceră şi obsesivă.

Russia Insider „ştie" că Higgins vizitează des sediul NATO, unde îşi prezintă „munca de cercetare". Desigur, investigaţiile realizate de Bellingcat sunt „vise umede cu lansatoare de rachete BUK" şi nu fac decât să sprijine propaganda promovată de guvernul american.

Într-unul din cele mai alarmante articole, RT îşi încurajează în mod direct cititorii să apeleze la geolocaţie pentru a depista şi confisca calculatorul lui Higgins. Publicaţia online îşi îndeamnă de asemenea cititorii să participe la evenimentele de la Washington la care va vorbi Higgins în public şi să îl hărţuiască.

Persoana care semnează articolul îi instigă pe cititori să „faceţi ceea ce refuză să facă mass-media convenţională: puneţi-i lui Eliot Higgins întrebări dificile şi aveţi la voi telefoane mobile cu camere video pentru a înregistra răspunsurile date de acesta”.

În niciunul din cele aproximativ 100 de articole în care e denigrat Higgins nu sunt dovedite calomniile afirmate şi nu se demonstrează veridicitatea acestora, nici măcar în ceea ce le priveşte pe cele care nu îl insultă în mod direct. Jurnalismul obişnuit prevede posibilitatea ca ţinta criticilor să îşi prezinte propriile puncte de vedere. Russia Insider nu l-a contactat niciodată pe Higgins în acest sens, iar asta poate din cauza faptului că site-ul nu are treabă cu jurnalismul participativ, ci mai degrabă e o operaţiune clasică de influenţă.

Însă Sputnik, fratele mai mic al reţelei de televiziune ruse RT, a încercat să-l contacteze pe Higgins.

Oarecum.

CITITUL ÎN FRUNZE DE CEAI

Filiala Sputnik din Regatul Unit a publicat de asemenea nenumărate articole în care îl denigrează pe Eliot Higgins. Unul dintre cele mai agresive articole publicate de Sputnik despre Higgins a fost declanşat atunci când The Guardian, un ziar care produce jurnalism de calitate, a prezentat reportajul Bellingcat referitor la bombardamentele artileriei ruse peste graniţă, la Debalţeve, în Ucraina.

Mark Hirst, editorul Sputnik din Scoţia, de la Edinburgh, i-a trimis un e-mail lui Higgins şi i-a cerut să răspundă acuzaţiilor prezentate sub formă de întrebări. Acesta voia să ştie dacă Higgins primise bani din Statele Unite, cum de erau în măsură „jurnaliştii participativi” din comunitatea Bellingcat să descopere dovezi privind atacurile directe ale armatei ruse împotriva celei ucrainene când, chipurile, nici măcar puterile NATO şi cele occidentale nu reuşeau să facă acest lucru.

Higgins era obişnuit cu metodele la care apela Sputnik şi cunoştea tacticile pro-Kremlin, aşa că a ştiut cum să răspundă la întrebări.

„Asta fac ei: pun laolaltă afirmaţii care nu au legătură unele cu altele şi mi le prezintă sub formă de întrebări. Le-am răspuns doar pentru că erau nişte întrebări atât de stupide, greşite şi ridicole”, spune Higgins.

Produsul final şi neretuşat al Sputnik era o teorie a conspiraţiei. Potrivit acesteia, Higgins are „legături” cu o organizaţie democrată americană numită „National Endowment for Democracy”, despre care Sputnik susţine că ar fi „doar o faţadă în spatele căreia se ascunde CIA”. De fapt, NED e o organizaţie nonprofit, care sprijină munca în materie de drepturile omului şi instituţiile democrate din întreaga lume.

Persoana care scrisese articolul susţinea de asemenea că Higgins ar fi implicat în protestele din Maidan, pe care le califica drept „o lovitură de stat”. Desigur că cercetările făcute de comunitatea Bellingcat erau invalidate prin diverse metode retorice.

A doua zi, Sputnik a lovit din nou. Articolul anonim publicat la rubrica „Opinii” susţinea că sursele Bellingcat sunt nefiabile şi părtinitoare şi promovează interesele politice ale SUA şi NATO.

De fapt, chiar cei de la Sputnik apelează la surse îndoielnice. Aceştia utilizează experţi falşi, îi prezintă drept comentatori şi le iau interviuri, şi aici vorbim de persoane care, adesea, nu le sunt cunoscute celor din comunitatea internaţională de experţi, sau li s-a dus numele, însă nu pentru că ar fi mari cunoscători. Într-un articol defăimător scris sub protecţia anonimatului, Sputnik cita un „expert” care reprezintă un blog politic ciudat numit Stop Imperialism. Eric Draitser, redactorul blogului respectiv, a declarat pentru Sputnik că Bellingcat a fost „discreditat la scară largă şi e bine-cunoscut faptul că răspândeşte dezinformare”. Draitser l-a acuzat în mod direct pe Higgins că face afirmaţii false şi că atacă Rusia fără să aibă niciun temei.

Articolul de opinie includea de asemenea şi un interviu audio de la Radio Sputnik, în care prezentatorul şi invitatul discută despre faptul că cei de la Bellingcat utilizează „dovezi false şi fac cercetări dubioase”.

De-a lungul anilor, Sputnik a publicat nenumărate articole asemănătoare în care îl denigrează pe Eliot Higgins. Sputnik îl prezintă pe Higgins drept un amator, o persoană părtinitoare, care lucrează pentru guvernul ucrainean şi pentru cel american şi care răspândeşte informaţii eronate.

Eliot Higgins spune că nu are timpul necesar pentru a citi conţinutul vehiculat de Sputnik.

„Multe dintre articolele realizate de cei de la Sputnik despre mine sunt publicate în limba engleză, însă le scriu şi în alte limbi. Nu sunt foarte sigur de ce. N-am de gând să le citesc sau să reacţionez la ele”, adaugă Higgins.

Uneori, organele de presă care răspândesc propagandă şi care sunt finanţate de Kremlin îşi pun laolaltă resursele pentru a desfăşura atacurile. În vara lui 2015, o operaţiune comună a fost organizată de Sputnik, împreună cu emisiunea periodică difuzată de RT, „In the Now” („De actualitate”). Pe atunci, emisiunea era difuzată doar pe RT. Abia ulterior „In the Now” a fost separat de marca întinată a RT şi s-a organizat un alt serviciu de propagandă virală, aparent independent.

Operaţiunea din vara anului 2015 a fost lansată de pe canalul de YouTube al emisiunii. În filmuleţ era ridiculizată platforma Bellingcat şi se vehiculau acuzaţii anti-Bellingcat, care proveneau de la un blogger rus anonim.

Drept reacţie, Bellingcat a postat clipul pe Twitter, spunând că sunt atacaţi de RT. Curând, contul de Twitter al emisiunii „In the Now” l-a abordat pe Higgins şi l-a întrebat dacă e dispus să fie intervievat pentru un „documentar”. Higgins a răspuns în glumă că nu dă interviuri pentru posturi de propagandă deţinute de guvernul rus, întrucât primeşte destule astfel de cereri de la posturi mass-media adevărate.

Apoi, contul de Twitter în limba rusă al reţelei RT a intrat în scenă. Se susţinea, astfel, că „jurnalistul care acuză Moscova că falsifică informaţii cu privire la zborul MH17 se teme să dea interviu pentru RT”.

Sputnik a continuat operaţiunea prin publicarea unui articol anonim, în care îi prezenta pe voluntarii Bellingcat drept nişte incompetenţi care se voiau a fi investigatori şi a calificat postările lui Higgins pe Twitter drept nepoliticoase, ridicole şi insulte la adresa gazdei emisiunii In the Now, jurnalista americană de origine tunisiană şi germano-americană, Anissa Naouai. Sputnik nu a prezentat niciun fel de argumente în sprijinul afirmaţiilor făcute.

Câteva luni mai târziu, RT şi-a lansat următoarea mare ofensivă. Era clar vorba de răzbunare pentru cele mai recente rapoarte importante publicate de Higgins şi Bellingcat care, din nou, fuseseră citate şi difuzate la nivel mondial.

Primul raport care i-a iritat într-atât pe cei de la RT demasca întreg arsenalul de război al Rusiei din Ucraina. Raportul a fost publicat de organizaţia specializată americană „Atlantic Council", iar Higgins se număra printre experţii care întocmiseră documentul.

Şi Bellingcat publicase un raport despre atacurile aeriene ruse din Siria, precum şi un nou raport final referitor la zborul MH17, care aduna laolaltă toate cercetările în materie de până atunci.

RT şi-a demarat campania, care a durat o săptămână, în aceeaşi dimineaţă în care a fost făcut public documentul despre MH17. În primul reportaj RT, realizatorul pune la îndoială fiabilitatea informaţiilor publicate de Bellingcat, precum şi metodele de cercetare ale voluntarilor.

Eliot Higgins e catalogat drept un „funcţionar concediat în vârstă de 36 de ani, care nu are niciun fel de experienţă în

domeniu şi nici studii superioare”. Potrivit RT, Higgins era un amator, iar despre activitatea desfăşurată de Bellingcat se afirmă că te poţi încrede în ea la fel cum te poţi încrede în cititul modelelor din frunzele de ceai de pe fundul unei cănuţe.

Ba chiar RT a trimis pe cineva să îl hărţuiască fizic pe Higgins, întrucât „voiau să-l găsească pe cel din spatele Bellingcat”.

În reportajul difuzat de RT, Nimrod Kamer, un producător de conţinut prezentat drept pamfletar pe burtiera din partea de jos a ecranului, se deplasează cu trenul în oraşul în care, chipurile, ar locui Higgins. Acesta spune în cameră că vrea să îl cunoască pe Higgins faţă în faţă. În reportajul îndrăzneţ, Kamer cutreieră străzile oraşului în căutarea lui Higgins şi îl sună la telefon: „Eliot Higgins nu răspunde la telefon. Am să-i trimit iar un mesaj pe Twitter, căci deja mi-a trimis două mesaje şi tot vrea să îi trimit întrebări prin e-mail”, narează Kamer.

Acesta e filmat cu cadre rapide, cum intră într-o clădire de birouri şi vorbeşte cu o recepţionistă. La cererea lui Kamer, aceasta sună la un număr, iar „pamfletarul” RT îi înşfacă receptorul din mână şi spune „Scuze, Eliot...”. Apoi, persoana de la celălalt capăt al firului închide, iar Kamer îi dă iar telefonul recepţionistei.

La finalul reportajului, după ce a fost respins de încă o recepţionistă, Kamer e filmat cum bate la uşa unui apartament. Când se deschide uşa, acesta spune că îl caută pe Eliot. Persoana care ieşise în prag era chiar mama lui Higgins.

Filmarea se întrerupe şi apare Kamer, care exprimă public dorinţa ca Higgins să nu „se ascundă” de RT.

Când se dă iar legătura în studio, reporterul RT face referire la raportul scris de Higgins în colaborare cu „Atlantic Council” şi spune că organizaţia are legături cu guvernul american.

RT a surprins pe toată lumea. Deşi posturile de propagandă ale Rusiei şi canalele afiliate acestora trebuie, de obicei, să inventeze legături între cei care critică Kremlinul şi serviciile americane de informaţii, prin tentativele lor stângace de a mânji cu noroi respectivele voci critice, un angajat CIA se potriveşte bine în calitate de persoană intervievată de postul lor, dacă povestea relatată de acesta se mulează pe cea vehiculată de ei.

Anterior, Sputnik îl atacase pe Higgins, spunând că acesta ar fi avut legături cu CIA şi cu alte servicii străine de informaţii, însă RT l-a adus pe Ray McGovern, un fost ofiţer CIA devenit amator de teorii ale conspiraţiei pro-Kremlin, instigator şi invitat obişnuit al RT.

Când a apărut la o emisiune de pe RT, McGovern a declarat că „Higgins e de râsul lumii”.

Contul lui Eliot Higgins ne oferă o imagine fascinantă de ansamblu asupra scornelilor RT. Colaboratorul RT Nimrod Kamer l-a contactat într-o dimineaţă, spunând că vrea să îi ia interviu. Însă Kamer a neglijat să menţioneze că materialul respectiv era pentru RT, ba chiar a susţinut că e un reportaj independent.

Însă Higgins mai văzuse la RT reportajele realizate de Kamer, astfel că şi-a pregătit cu grijă răspunsurile. I-a spus

lui Kamer că nu era disponibil numaidecât, însă a promis că îi va da ulterior un interviu.

Astfel, cei doi au convenit asupra unui interviu, însă Kamer tot s-a deplasat de la Londra tocmai până la Leicester pentru a filma materialul dramatic în care îl caută frenetic pe Higgins şi apoi a afirmat public că acesta „se ascundea”.

Cel mai bizar incident a fost momentul când Kamer a mers acasă la mama lui Higgins. Eliot Higgins nu mai locuia acolo de opt ani.

„S-a dus la fosta mea adresă, unde locuieşte mama şi, practic, a întrebat-o unde eram. Asta a supărat-o foarte tare. Nu a putut afla unde locuiesc, însă a născocit un articol ciudat în care susţinea că «Higgins se ascunde de noi».”

În aceeaşi zi, RT a mai publicat un articol în care îl cataloga pe Higgins drept un mare şarlatan şi analist închipuit. Totodată, cei de la RT au continuat să intervieveze surse care nu aveau niciun fel de expertiză în ceea ce priveşte evaluarea situaţiei de război din Siria. Însă asta nu era o problemă, întrucât cei intervievaţi aveau o misiune şi mai importantă: să-l denigreze intenţionat pe Higgins.

Eliot Higgins spune că îi cunoaşte pe mulţi dintre angajaţii de la RT. În cadrul unor discuţii private, unii dintre aceştia au recunoscut că îi admiră munca, ba chiar unii participă la prelegerile pe care le ţine la Londra. Cu toate acestea, se tem să nu îşi piardă slujbele dacă sunt văzuţi că stau de vorbă cu Higgins.

„Mă roagă să nu spun nimănui, ca să nu le fac probleme. În contextul felului în care RT percepe lumea, eu sunt considerat drept parte dintr-o conspiraţie împotriva Rusiei. Conducerea RT chiar crede asta, însă cameramanii, reporterii şi producătorii pur şi simplu îşi fac treaba. Îmi pare rău pentru ei, pentru că sunt prinşi în cadrul organizaţiei şi nu pot scăpa.”

Mulţi angajaţi ai canalului RT începuseră lucrul direct de pe băncile universităţii, fără să ştie cu adevărat natura postului. Când aceştia vor să facă un alt pas în carierele lor profesionale, nu sunt recrutaţi de posturile obişnuite de ştiri.

RT le-a otrăvit CV-urile.

„Cei care lucrează cu RT mi-au spus: e foarte nasol, dar e un mod de a ne câştiga existenţa.”

HACKERI ONLINE

La începutul anului 2015, tot felul de notificări de securitate false au început să se adune în căsuţa electronică de Gmail a lui Eliot Higgins. Potrivit acestora, un necunoscut încercase să îi acceseze contul de e-mail şi i se sugera să „îşi schimbe parola, făcând clic pe linkul ataşat”.

Higgins a crezut că era vorba despre o înşelătorie frecventă, cunoscută drept phishing, şi a bănuit că hackerii încercau să obţină acces la datele cardului său de credit. Curând, a dat uitării mesajele respective.

Ulterior, Higgins a citit un articol despre Threat Connect, o companie de securitate IT, care analizase tentativele de spargeri cibernetice ce vizaseră Comitetul Naţional Democrat din SUA, precum şi e-mailurile lui John Podesta, managerul de campanie al candidatei la alegerile prezidenţiale Hillary Clinton, chiar înainte de alegerile americane din 2016.

În timpul campaniei, hackerii se infiltraseră în reţeaua de calculatoare a Comitetului, iar contul personal de Gmail al lui John Podesta fusese spart. Pe măsură ce se apropia ziua alegerilor, multe dintre e-mailurile acestuia au fost făcute publice cu intenţia de a-l denigra, aceasta prin intermediul serviciului WikiLeaks, pe care se postează documente obţinute în urma scurgerilor de informaţii; această platformă e condusă de Julian Assange, şeful organizaţiei. Imediat după spargerile informatice, cu mult înainte de ancheta desfăşurată de Procurorul special Robert Mueller, ambele spargeri au fost puse pe seama unor persoane care aveau legături cu serviciile ruse de informaţii.

Eliot Higgins a observat că o captură de ecran cu unul dintre e-mailurile respective utilizate pentru a da spargerile informatice de la CND şi în contul lui Podesta îi părea cunoscută.

Astfel, a căutat prin mesajele primite în poşta sa electronică, utilizând formularea din captura de ecran publicată în articol, şi a descoperit şapte mesaje asemănătoare, care aveau un conţinut identic. După ce le-a analizat mai îndeaproape, a observat că e-mailurile pe care le primise includeau până şi aceleaşi mici greşeli gramaticale şi de ortografie, ca e-mailurile utilizate pentru a pătrunde în reţelele democraţilor americani.

Linkurile din e-mailuri păreau a fi veritabile, însă te duceau pe diverse site-uri de malware (n. trad. – programe virusate).

Eliot Higgins şi-a contactat echipa. Nişte e-mailuri suspecte îi vizaseră, de asemenea, şi pe Aric Toler şi pe finlandezul Veli-Pekka Kivimäki. Încă din martie 2015 Kivimäki, programator specializat şi membru al Bellingcat, fusese vizat într-o tentativă de spionaj cibernetic prin poşta electronică. Părea că atacatorii încercaseră să intre pe contul de Gmail al lui Kivimäki şi e posibil să fi obţinut acces la alte fişiere din calculatorul acestuia.

În calitate de colaborator Bellingcat, Kivimäki nu a fost surprins de faptul că diverşi indivizi erau interesaţi de ce avea el pe calculator. Întrucât Kivimäki investigase în cadrul Bellingcat aceleaşi evenimente precum anchetatorii oficiali, s-a gândit că e probabil ca hackerii să fi vrut să afle cu exactitate cât de multe aflaseră el şi ceilalţi care investigaseră accidentul aviatic.

Înainte de Kivimäki, nişte e-mailuri asemănătoare le fuseseră trimise şi unor activişti ucraineni, oficialităţi NATO şi anchetatorilor oficiali care se ocupă de cazul MH17. Se bănuieşte că atacatorii ar fi ruşi, iar Kivimäki le-a transmis mai departe mesajul funcţionarilor în materie de securitate pentru ca aceştia să-l ancheteze mai amănunţit.

După ce Higgins a realizat că întreaga sa comunitate era vizată de o campanie desfăşurată de hackeri, el şi echipa sa au decis să trimită toate mesajele suspecte spre a fi analizate de două companii independente de securitate cibernetică. Companiile au verificat dacă adresele IP, cele de e-mail şi linkurile erau aceleaşi ca cele utilizate de grupul de hackeri ruşi Fancy Bear în atacurile acestora

împotriva CND şi a lui John Podesta – drept parte din campania sistematică a Kremlinului de a-l promova pe Donald Trump în calitate de preşedinte al SUA.

Primele atacuri cibernetice de tip spear phishing împotriva Bellingcat avuseseră loc la şapte luni de la demararea investigaţiilor cu privire la zborul MH17. Până în iulie 2016, membrilor echipei Bellingcat le fuseseră trimise 27 de e-mailuri cu software ostil. Majoritatea acestora, 16 la număr, i-au fost trimise lui Higgins.

Potrivit Threat Connect, atacatorii au apelat la diverse metode pentru a redirecţiona victimele către site-uri-capcană, pe care le-ar fi fost expuse parolele. În cazul în care oricare dintre membrii echipei Bellingcat ar fi urmat instrucţiunile din mesaje, ar fi făcut clic pe linkuri şi şi-ar fi schimbat parolele pe site-urile respective, ar fi putut ajunge să le ofere hackerilor ruşi acces la calculatoarele lor.

Însă n-au făcut-o. Bellingcat utilizează verificarea cu doi factori în ceea ce priveşte toate canalele sale de comunicare. Verificarea cu doi factori înseamnă că, pentru a te loga, trebuie să cunoşti parolele şi să confirmi, de exemplu, printr-un număr de telefon.

„Am ignorat e-mailurile de la Fancy Bear; nu suntem nişte tâmpiţi care deschid orice e-mail. Alta e când ai 60 de ani, eşti angajatul unei societăţi şi deschizi orice mesaj primeşti pentru că nu ştii nimic despre pericole. Însă suntem la curent cu toată treaba, aşa că n-a fost o problemă pentru noi”, spune Higgins.

La trei ani după ce a primit primul e-mail suspect, ancheta desfăşurată de procurorul special Mueller cu privire la

amestecul Rusiei în alegerile americane a dus la puneri sub acuzare şi s-a constatat faptul că Fancy Bear este o operaţiune derulată de GRU, serviciile de spionaj ale armatei ruse.

În 2018, mass-media a relatat faptul că unitatea de spionaj din cadrul armatei ruse încercase de asemenea să pătrundă în reţelele informatice ale echipei internaţionale care se ocupa de anchetă. Potrivit oficialităţilor neerlandeze, Rusia voia să obţină informaţii despre anchetă, însă aceştia au împiedicat tentativa.

În 2018, l-am sunat pe responsabilul cu informaţiile din cadrul echipei comune de anchetă şi i-am cerut date suplimentare cu privire la spargerile informatice, pentru a le introduce în această carte. Acesta nu a vrut să îmi spună nimic cu privire la subiect.

Cu toate acestea, atacurile cibernetice la adresa Bellingcat nu luaseră sfârşit. Hackerii au descoperit o modalitate de a trece de verificarea cu doi factori.

SEXUL E INTERESANT

CyberBerkut e o alianţă organizată de hackeri pro-Kremlin, cunoscuţi, de pildă, pentru că atacă site-urile guvernului ucrainean. Numele grupării relevă esenţa sa: Berkut era infama poliţie specială ucraineană, căreia preşedintele pro-Kremlin i-a ordonat să îi atace şi să îi împrăştie în mod violent pe protestatarii aflaţi în Piaţa Maidan.

Se pare că CyberBerkut aplică aceeaşi tactică în cazul jurnaliştilor prodemocraţie şi care gândesc liber, precum şi

în cazul celor care promovează drepturile omului – însă în mediul virtual. Experţii bănuiesc că gruparea are legături cu structurile de securitate ale statului rus. Singurul factor necunoscut este cât de puternice sunt legăturile respective.

Mass-media controlată de statul rus a valorificat rapid informaţiile obţinute de CyberBerkut şi a elaborat diverse materiale drept surse. De pildă, Vesti, canalul de ştiri al statului rus, a citat site-ul CyberBerkut şi a publicat o organigramă născocită, în care îl prezenta pe Aric Toler drept un lacheu al serviciilor de securitate ucrainene, care avea legături cu NATO.

Un alt colaborator Bellingcat, bloggerul Ruslan Leviev, din Moscova, a devenit şi el ţinta atacurilor CyberBerkut. Leviev contribuise la numeroase cercetări desfăşurate de Bellingcat, iar numele său apărea printre cele ale autorilor unei investigaţii cuprinzătoare, din surse deschise, cu privire la membrii unei unităţi a forţelor speciale din armata rusă, din Ucraina.

În postarea lui Leviev, acesta prezintă numele, rolurile, fotografiile soldaţilor, precum şi legăturile acestora cu Brigada rusă Spetsnaz. La acea vreme, Leviev deţinea coordonatele de logare pe site-ul Bellingcat în calitate de colaborator, însemnând că putea posta pe site, însă nu putea administra conţinutul.

La 24 februarie 2016, cineva din exterior a accesat site-ul Bellingcat şi a postat conţinut ostil, interceptat de pe dispozitivele de comunicaţii private utilizate de Leviev. Atacatorii au publicat fotografii cu Leviev atârnând de acoperiş, fiind suspendat de cuie înfipte în spate, şi au scris că Leviev era un „pervers sexual”, asta deşi

activităţile sale din timpul liber nu aveau nimic de-a face cu sexul. În plus, numărul său de telefon şi adresa, precum şi o copie scanată a paşaportului, numele iubitei sale şi informaţii cu privire la viaţa sa amoroasă şi sexuală au fost publicate pe site-ul Bellingcat.

În primul rând, nu era clar cum de reuşiseră hackerii să păcălească verificarea cu doi factori de pe site. Threat Connect a analizat breşa de securitate şi a constatat că, mai întâi, fusese spart vechiul cont de e-mail al lui Leviev. Apoi, i-a fost spart vechiul cont de pe Live Journal. După aceea, hackerii au utilizat mecanismul de recuperare a parolei pentru vechiul cont de blog Live Journal al acestuia. Din contul de e-mail furat, aceştia au aflat numele de utilizator şi parola lui Leviev pentru contul Bellingcat.

De asemenea, hackerii au preluat controlul asupra contului de iCloud al lui Leviev, care nu prevedea aceeaşi securizare cu doi factori, şi au început să descarce materiale de acolo. De îndată ce Leviev şi-a dat seama ce se petrecea, le-a oprit accesul atacatorilor la contul său de iCloud.

Threat Connect a concluzionat că aceştia fie îi interceptaseră lui Leviev autentificarea prin SMS, fie avuseseră acces direct la serverele de e-mail ale companiei ruseşti Yandex.

În Rusia e uşor să încalci dreptul cuiva la viaţa privată dacă se întâmplă să lucrezi pentru serviciile de securitate ale statului sau dacă eşti protejat de acestea.

Potrivit scenariilor Threat Connect, e posibil ca atât Fancy Bear, cât şi CyberBerkut să coopereze şi să îşi coordoneze atacurile împotriva Bellingcat. De asemenea, există şi

posibilitatea ca aceştia să nu îşi fi coordonat atacurile, însă să aibă acelaşi duşman: Bellingcat.

Vandalizarea site-ului Bellingcat avea două obiective: în primul rând, prin intermediul conturilor lui Leviev, hackerii încercaseră să afle informaţii despre Bellingcat. De asemenea, era şi o încercare de a-l denigra pe Leviev şi de a-l acuza atât în faţa colegilor săi voluntari, cât şi în mod public. Ambele tentative au eşuat. De îndată ce Higgins a aflat de conţinutul postat în mod ilegal pe site-ul lor, l-a înlăturat.

„Probabil căutau e-mailuri între Leviev şi CIA şi evident că n-au putut găsi nimic, asta pentru că nu există. Desigur că e nefericită situaţia în care ajung să fie făcute publice informaţii personale, însă chiar n-a fost atât de rău. Pur şi simplu nimănui nu-i pasă”, mai spune Higgins.

JURNALISTUL PAYPAL CARE POARTĂ RĂZBOAIE INFORMAŢIONALE

Următoarea persoană care a participat la campania împotriva Bellingcat şi a lui Higgins a fost jurnalistul britanic Graham Phillips. După cum afirmă el însuşi, Phillips practică în mod independent jurnalismul gonzo (n. trad. – stil subiectiv, narat la persoana întâi) şi participativ.

Graham Phillips a compilat cele mai josnice ştiri false scornite de Kremlin, în ceea ce îl priveşte pe Eliot Higgins, şi le-a adunat laolaltă. Devotat spiritului original al modului de relatare al ruşilor, Philips l-a acuzat pe Higgins că prelucrează materiale video şi foto, însă nu a dat niciun fel

de dovezi în sprijinul afirmaţiilor făcute. Potrivit blogului său, Higgins nu e doar mincinos, ci cel mai prost mincinos din lume şi, în plus, mai e şi rusofob.

De regulă, blogurile dubioase de pe Internet pot fi confundate cu practica „obişnuită” de a arunca cu noroi în oameni în mediul online. Acestea nu par a fi legate de campaniile multilingve orchestrate de Kremlin.

Prin urmare, un cititor oarecare, care nu a fost martor la alte părţi ale aceleiaşi campanii şi care nu cunoaşte contextul, s-ar putea încrede în informaţiile postate pe blogurile respective.

Însă istoricul profesional al lui Graham Phillips dezvăluie faptul că blogul său nu era orice fel de calomniere pe Internet, ci mai degrabă un element mărunt în cadrul unui plan de discreditare bine-pus la punct.

Graham Phillips a luat parte în mod sistematic şi profesionist la războiul de propagandă dus de Rusia în Ucraina. Începând cu 2013, acesta s-a aventurat personal şi în profunzime în regiunea ucraineană Donbas, aflată sub stăpânirea forţelor rebele. La doi ani după ce şi-a început demersurile, acesta a fost demascat drept agent al serviciilor de securitate ruse, FSB. Un blogger expert, pe nume Robert Schultz, a documentat acţiunile lui Phillips şi a adunat un număr impresionant de fotografii în care acesta apărea înarmat şi escortat de soldaţii „Republicii Populare Doneţk”. În fotografii, Phillips îi salută pe soldaţi şi zâmbeşte vesel după ce i-a fost înmânat un premiu de către FSB pentru dedicarea sa în ceea ce priveşte răspândirea propagandei.

Descoperirile făcute de Schultz dovedesc faptul că Phillips crease conţinut atât pentru RT, cât şi pentru Zvezda (Steaua), revista armatei ruse. Chiar dinainte de 2015 s-a dovedit că Phillips lucra în strânsă cooperare cu ruşi care aveau legături cu armata şi care se ocupau de sprijinul logistic trimis din Rusia în Ucraina.

Ucraina i-a interzis lui Phillips să intre în ţară din 2014, din considerente ce ţineau de siguranţa naţională. Ba chiar guvernul ucrainean a emis o scrisoare prin care avertiza autorităţile din Regatul Unit cu privire la activităţile desfăşurate de Phillips.

Însă asta nu l-a oprit. Nu i-au pus beţe în roate nici criticile primite din partea jurnaliştilor profesionişti britanici, după ce Phillips a interogat prizonieri de război ucraineni sub formă de „jurnalism”. După ce Phillips a fost fotografiat în timp ce aclama preluarea oraşului Debalţeve, umăr la umăr cu luptătorii susţinuţi de Rusia, când acesta a revenit în Regat, poliţia de frontieră britanică l-a reţinut şi l-a interogat.

Întocmai ca alţi propagandişti profesionişti ruşi, Phillips s-a lăudat sus şi tare cu privire la rolul său în cadrul războiului informaţional dus de Kremlin. Acesta a susţinut că e „un soldat informaţional” în războiul de propagandă dus de Rusia împotriva Ucrainei; i-a fost repartizată o gardă de corp înarmată din cadrul serviciilor de informaţii ale armatei ruse, cel puţin o dată, în timp ce filma pe teren.

Phillips e activ pe reţelele sociale. Acesta îşi postează periodic propaganda pe Twitter încă din noiembrie 2018, până când Twitter i-a închis contul. Însă pe YouTube, Phillips îşi răsfaţă cu adevărat abonaţii (peste 133 000 la număr) şi le promite că îşi va publica toate materialele pe

YouTube, înainte de a le încărca pe alte platforme. Impactul său viral e amplu: potrivit statisticilor, numărul total al vizualizărilor filmuleţelor postate de el se ridică la câteva milioane.

De pildă, în iulie 2019, Graham Phillips a postat un clip video în care cutreiera oraşul Salisbury şi vorbea despre agentul dublu Serghei Skripal şi despre fiica acestuia, ambii otrăviţi. Într-un filmuleţ cu muzică dramatică pe fundal, acesta cataloghează apariţiile fiicei agentului în mass-media drept „bizare şi aranjate”.

Şi finanţarea lui Phillips e specifică altor jurnalişti pseudo-independenţi de propagandă: acesta solicită sprijin financiar de la publicul său. De-a lungul anilor, a creat diverse campanii cu finanţare din partea publicului pe platforme precum JustGiving şi IndieGogo. Phillips susţine că utilizează banii pentru a face „jurnalism obiectiv şi independent, o alternativă la mass-media standard de consum, precum şi pentru a realiza reportaje din Regatul Unit, Europa, Rusia şi Donbas”. Multe dintre tentativele sale de obţinere a finanţării din partea publicului au eşuat: de pildă, în 2017, a reuşit să adune doar 1 800 de lire sterline, dar, cu toate acestea, a avut suficienţi bani pentru a călători mult prin Rusia şi în zona de est a Ucrainei.

Măcar JustGiving, platforma de finanţare din partea publicului, a şters una dintre campaniile lui Phillips şi a refuzat să îi dea suma de 2 000 de lire care fusese strânsă. Cu toate acestea, Phillips continuă să adune bani prin intermediul platformei americane IndieGogo, fără a le spune clar potenţialilor finanţatori despre legăturile sale cu armata rusă.

În plus, Phillips colectează bani prin intermediul companiei de transfer de bani PayPal, cu sediul în California. Spre deosebire de banii obţinuţi prin platformă, transferurile de bani făcute prin PayPal nu pot fi văzute de persoane din afară, astfel că profitul pe care l-a făcut Phillips de pe PayPal nu poate fi verificat de cineva din exterior.

Oricine îi poate trimite bani şi, astfel, ori fără ştiinţă, ori intenţionat, poate să îi sprijine războiul informaţional îndoielnic din punct de vedere etic, dus în interesul Kremlinului.

Pe când investigam campaniile de dezinformare care îl vizau pe Eliot Higgins, am cunoscut un specialist britanic în materie de propagandă răspândită pe reţelele sociale. Expertul respectiv, care doreşte să-şi păstreze anonimatul, a informat atât PayPal, cât şi YouTube, în repetate rânduri, despre activităţile desfăşurate de Phillips şi a încurajat cele două companii să îi închidă acestuia conturile. Deocamdată, YouTube, PayPal şi IndieGogo îl lasă pe Phillips să desfăşoare în voie operaţiuni informaţionale pro-Kremlin.

„Falşii jurnalişti independenţi, care primesc finanţare de la public, reprezintă un fenomen relativ nou-apărut”, spune specialistul. „Acestea fiind spuse, sunt nişte şarlatani, care păcălesc oamenii să le dea bani.”

Graham Phillips încă îşi continuă operaţiunile. În articolul său defăimător despre Higgins, acesta a încercat să îşi susţină afirmaţiile eronate, încurajându-şi cititorii să urmărească hashtag-ul #Bellingcrap pe Twitter.

Am urmat şi eu încurajările lui Phillips. Hashtag #Bellingcrap e utilizat intens de profilurile false, de

amatorii de teorii ale conspiraţiei şi de idioţii de care se foloseşte Kremlinul, iar toţi atacă Bellingcat, democraţia, libertatea de exprimare şi orice altceva pe care pune lumea preţ.

KREMLINUL TRIMITE E-MAILURI ŞI PLAGIAZĂ

Bellingcat a devenit ţinta ofensivelor cu scop de dezinformare, venite direct de la Kremlin.

În 2016, la începutul lunii aprilie, purtătorul de cuvânt al Ministerului rus al Afacerilor Externe, Maria Zakharova, a atacat comunitatea globală. În comunicatul său, Zakharova, care reprezintă politicile externe oficiale ale Kremlinului dictate de preşedintele Vladimir Putin, a catalogat Bellingcat drept un instrument menit să distragă atenţia de la anchetarea tragediei aviatice privind zborul Malaysian care zbura deasupra Ucrainei.

Însă nu s-a oprit aici. Potrivit spuselor sale, scopul Bellingcat este de „a continua să utilizeze orice scorneli posibile pentru a crea nişte cvasi-dovezi, menite să arunce vina asupra Rusiei – din nou, obiectivul este de a pune la dispoziţia comunităţii globale dovezi măsluite în sprijinul agresiunii din partea Rusiei”.

Declaraţia dată de Zakharova a fost distribuită mai departe de ambasadele ruse, de exemplu fiind postată pe site-ul ambasadei ruse din Malaysia. Aşa cum se întâmplă mereu, opiniile acesteia au ajuns peste tot prin mass-media internaţională. Anterior, nişte afirmaţii

asemănătoare fuseseră făcute şi răspândite de Ministerul rus al Apărării.

Eliot Higgins a decis să contacteze ambele instituţii.

Acesta a scris e-mailuri către ministere şi le-a solicitat să clarifice afirmaţiile făcute. Le-a enumerat acuzaţiile eronate şi a spus că Bellingcat nu a creat niciodată informaţii false şi nici nu a prezentat „scorneli” drept dovezi. Higgins i-a solicitat respectuos Guvernului Federaţiei Ruse să furnizeze, în sfârşit, dovezi care să demonstreze că informaţiile publicate de Bellingcat erau probe false (după cum le numise însuşi guvernul respectiv).

„M-am gândit că nu o să răspundă, însă am decis să le scriu asta oricum, aşa, de distracţie.”

Rusia a răspuns totuşi.

La 14 aprilie 2016, Ministerul rus al Afacerilor Externe a trimis un e-mail arogant. Încă o dată, punea la îndoială credibilitatea Bellingcat şi făcea referire la anumite „dubii” nespecificate, prezentate, chipurile, de mass-media din Occident.

În e-mail scria astfel: „Poţi verifica chiar tu, dacă faci o căutare pe Google, pe «www», mai ales având în vedere că te consideri un profesionist într-ale căutărilor pe Internet”. Lipsea însă o semnătură la finalul mesajului.

De asemenea, mesajul conţinea acuzaţii, cum că Bellingcat ar fi cooperat cu autorităţile ucrainene şi îl dojenea pe Higgins: „Nu utilizezi niciodată în documentaţia

ta informaţiile furnizate de alte părţi şi tocmai de aceea ajungi să fii bănuit că eşti părtinitor”.

Persoana anonimă care trimisese e-mailul şi care reprezenta Ministerul rus al Afacerilor Externe, nu furnizase niciun exemplu concret de „scorneli” de-ale Bellingcat.

Din nou, Higgins a răspuns şi a solicitat dovezi. În plus, acesta a sugerat că Ministerul de Externe prezintă afirmaţii neîntemeiate cu caracter calomnios, pe care nu le poate susţine cu probe concrete. De asemenea, a răspuns şi la acuzaţia de „părtinire”, amintindu-i persoanei care trimisese mesajul că Bellingcat analizase toate dovezile prezentate de Ministerul rus al Apărării, însă constatase că instituţia respectivă minţise în repetate rânduri. Higgins i-a cerut Ministerului rus să comenteze cu privire la această observaţie.

La mai puţin de o săptămână după aceea, persoana a răspuns. De această dată, reprezenta Departamentul de Informare şi Presă din cadrul Ministerului Afacerilor Externe al Federaţiei Ruse. Tonul mesajului era cunoscut, întrucât îi făcea morală lui Higgins astfel: „Mai degrabă ţi-ai canaliza insistenţa şi ai depune eforturi pentru a-ţi îndeplini rolul de detectiv pe Internet, aşa cum te-ai autointitulat”.

Formulările alese de departamentul de presă seamănă suspect de mult cu cele utilizate de site-urile ruseşti de ştiri false Russian Insider, Sputnik şi RT, în articolele acestora despre Higgins.

Persoana care trimisese mesajul susţinea, în mod eronat, că Ministerul Apărării furnizase deja exemple privind

informaţiile falsificate de Bellingcat, aceasta în pofida faptului că, până în prezent, nu a făcut-o.

De asemenea, e-mailul includea aceeaşi minciună prezentată iar şi iar de preşedintele Putin încă din 2014: „Nimeni nu a furnizat dovezi efective care să ateste prezenţa Forţelor Armate Ruse în Ucraina. Acest lucru pur şi simplu e imposibil, întrucât nu există trupe ruseşti acolo şi nici n-au existat vreodată”.

În cele din urmă, Departamentul de Presă din cadrul Ministerului rus de Externe enumera elemente despre care susţinea că erau exemple ale „scornelilor” postate de Bellingcat. Potrivit acestora, toate fotografiile cu vehiculele care luaseră parte la transportul lansatorului de rachete BUK, cele cu lansatorul, o altă poză cu norul de fum lăsat în urmă de lansarea rachetei, analiza imaginilor prin satelit furnizate de Ministerul rus al Apărării, dar şi fotografiile cu soldaţii ruşi erau „false”.

Voluntarii Bellingcat au analizat conţinutul din e-mail şi l-au comparat cu articole postate anterior pe bloguri ruseşti. Aceştia au constatat că principalele acuzaţii din e-mailul primit din partea Ministerului rus de Externe fuseseră, de fapt, plagiate de pe vechi bloguri LiveJournal. Cel puţin patru dintre principalele afirmaţii fuseseră copiate direct de la un blogger de pe LiveJournal, care postase sub pseudonimul albert-lex.

LiveJournal e o platformă populară de bloguri, despre care s-a demonstrat încă din 2014 că se numără printre cele mai populare platforme utilizate de trolii plătiţi de pe reţelele de socializare.

Indiferent dacă albert-lex era sau nu un trol plătit sau doar o persoană oarecare ce posta online, cert e că Ministerul rus al Afacerilor Externe recursese la furtul de conţinut de la un blogger anonim şi prezentase totul drept propriile cuvinte, în încercarea de a dovedi că cei de la Bellingcat scriu minciuni.

Evident că nici acuzaţiile bloggerului şi, prin urmare, nici cele vehiculate de Ministerul rus de Externe nu aveau niciun temei, şi asta e uşor de demonstrat.

ANTI-BELLINGCAT

În iulie 2016, Bellingcat a postat un nou raport, în care erau puse laolaltă rezultatele investigaţiilor sale din primii doi ani şi se realiza un calendar exact al misiunilor militare desfăşurate de Rusia în estul Ucrainei. Voluntarii prezentau în detaliu acţiunile specifice întreprinse de o brigadă rusă, dar şi rolurile fiecărui soldat în cadrul convoiului care a transportat BUK la graniţa Rusia-Ucraina.

De asemenea, raportul prezenta şi demonta dovezile măsluite de Kremlin, precum culoarele de zbor, datele radar şi imaginile prin satelit, dar şi declaraţiile publice date de politicienii de la nivel înalt de la Kremlin şi de Ministerul rus al Afacerilor Externe.

Încă o dată, raportul publicat de Bellingcat, care cuprindea 42 de pagini, a fost citat la scară largă de organizaţii profesioniste de ştiri din întreaga lume. Inevitabil, Bellingcat a devenit ţinta ştirilor false din Rusia.

Un site rus numit Segodnya (Astăzi), care se prezintă drept „site de cercetări cu caracter informativ-analitic”, a publicat un document de 43 de pagini intitulat Anti-Bellingcat. Segodnya publică periodic articole de propagandă ale Kremlinului în limba rusă. Uneori adaugă la conţinutul oferit pe site şi articole scrise în mod profesionist despre subiecte punctuale, în încercarea de a-şi spori credibilitatea. Potrivit spuselor lui Jukka Mallinen, expert finlandez în materie de mass-media rusească, dacă e să te iei după conţinutul care apare pe site, cel mai probabil, acesta e finanţat sau sprijinit de Kremlin. Colaboratorii şi redactorii sunt foarte profesionişti, articolele sunt bine formulate, iar demagogia este relativ inteligentă, ceea ce nu e evident în ceea ce priveşte toate operaţiunile pro-Kremlin de pe Internet.

Pe site nu figurează numele persoanei care a elaborat publicaţia intitulată Anti-Bellingcat. În schimb, se declară că „vor fi dezvăluite opiniile şi evaluările făcute de experţi cu adevărat independenţi în materie de informaţii spaţiale şi geospaţiale, de specialişti în materie de apărare aeriană, precum şi de jurnalişti şi utilizatori obişnuiţi de pe Internet, cu toţii având în comun dorinţa de a-i demasca pe falsificatorii Bellingcat”.

„Raportul” merită cu adevărat laude pentru persistenţa de care dă dovadă. Însă cel mai bun termen care poate fi utilizat pentru a descrie conţinutul său e „bolnav”. Publicaţia nu doar că prezintă eronat constatările şi dovezile găsite de Bellingcat, ci acuză de asemenea site-ul de falsificare. Documentul neagă veridicitatea (aproape a) tuturor dovezilor solide prezentate de Bellingcat şi se încheie cu o promisiune sfidătoare că va demonta toate scornelile furnizate de experţii de doi bani de la Bellingcat şi de alte grupuri false asemănătoare.

Lipsa de profesionalism şi caracterul suspect al publicaţiei n-au oprit mass-media controlată de statul rus să o citeze. Ambele ediţii internaţionale ale RT şi Sputnik au citat repede prima versiune, la fel au procedat şi în cazul celei de-a doua, o publicaţie asemănătoare cu titlul Anti-Bellingcat, Partea a 2-a, publicată câteva luni mai târziu. Chiar şi-aşa, deşi au trecut câţiva ani, Anti-Bellingcat, Părţile 1 şi 2 încă sunt utilizate în articolele RT care atacă Bellingcat, în pofida faptului că al lor conţinut a fost demontat şi s-a demonstrat că e fals.

În aceeaşi perioadă, Eliot Higgins a mai observat un fenomen interesant. Aproximativ 30 de articole scrise în rusă au fost distribuite în mediul online în decursul a 30 de ore. Unele fuseseră publicate drept postări pe blogul LiveJournal, altele fuseseră publicate de mass-media rusească convenţională. Însă fiecare reda cam aceleaşi elemente.

„Erau rahaturile vehiculate în mod obişnuit. De exemplu, Spiegel Online a trebuit să se scuze, întrucât apelase la un expert criminalist din cadrul Bellingcat”, spune Higgins.

Voluntarii au investigat valul bizar de postări şi au ajuns la concluzia că, probabil, cineva trimisese o foaie informativă despre Eliot Higgins unui site cu caracter foarte specializat. Apoi, jurnaliştii şi bloggerii publicaseră articole bazate pe comunicatul respectiv. Unii redactori adăugaseră elemente grafice sau de context însă, în esenţă, majoritatea celor 30 de articole erau pur şi simplu acelaşi comunicat, dar reformulat.

O cercetare mai amănunţită a relevat faptul că reţeaua de site-uri şi bloggeri, care publicase comunicatul, avea

legături cu Agenţia de Cercetare pe Internet, infama fabrică de troli din Rusia.

„Nimeni nu-i băgase în seamă pe unii dintre bloggerii LiveJournal. Însă acum ne dăduserăm seama că făceau parte din reţeaua fabricii de troli. Prin urmare, tot ceea ce au reuşit să facă a fost să ne furnizeze noi informaţii.”

Potrivit spuselor lui Higgins, operaţiunile desfăşurate de fabrica de troli împotriva sa nu funcţionează. Această operaţiune nu a fost eficientă, întrucât articolele erau în limba rusă, astfel că publicul-ţintă era unul limitat. Higgins primeşte tot felul de materiale excentrice „de la o grămadă de nebuni şi persoane dezaxate”, astfel că cele 30 de articole scrise de troli nu l-au impresionat.

„Dacă există comentarii proruse pe forumurile din mediul online, oricum toată lumea consideră că e vorba de troli ruşi. Prin urmare, tot ceea ce au reuşit trolii pro-Rusia să facă a fost să convingă pe toată lumea că oricine este pro-Rusia e un trol rus plătit, aşa că e o campanie «genială», n-am ce zice. E complet neproductiv ce fac ei”, spune Higgins. În septembrie 2016, echipa comună de anchetă condusă de autorităţile din Ţările de Jos a ţinut o conferinţă de presă la nivel internaţional. De regulă, rezultatele anchetelor penale sunt făcute publice numai în cadrul unei instanţe, însă, din cauza impactului internaţional profund al cauzei, echipa comună de anchetă a decis să pună la dispoziţie rezultatele preliminare ale anchetei penale de anvergură.

În decursul a doi ani, echipa examinase mii de rămăşiţe ale aeronavei, testase 20 de sisteme de armament, înregistrase şi analizase cinci milioane de site-uri şi

documentase jumătate de milion de materiale video şi foto.

Fuseseră audiaţi peste 200 de martori, fuseseră ascultate circa 150 000 de apeluri telefonice interceptate şi se prelucraseră 3 500 de conversaţii interceptate. Totul a fost documentat în 6 000 de rapoarte oficiale. Anchetatorii trimiseseră 60 de cereri de asistenţă juridică adresate unui număr de peste 20 de ţări şi au primit asistenţa respectivă de la majoritatea statelor respective. Echipa detonase chiar şi un focos şi efectuase un test complet cu rachetă într-un mediu de testare.

Rezultatele preliminare ale echipei au confirmat constatările anterioare formulate de cei de la Bellingcat.

În aceeaşi zi, filiala Russia Today din Regatul Unit a atacat din nou. Eliot Higgins era numit pseudo-blogger, iar insultele erau amestecate cu un colaj de clipuri video dramatice editate. Unele fuseseră decupate din prezentări susţinute de Higgins, altele erau preluate din filmele cu Rambo.

Încă o dată, RT promova aceleaşi reprezentări degradante în ceea ce îl priveşte pe Higgins pe care le vehicula de ani de zile. Eliot Higgins era „un fost lucrător administrativ care fusese concediat şi care se făcuse cunoscut prin faptul că analizase armele utilizate în conflictul armat din Siria, în contextul în care acesta nu are experienţă sau formare în materie de armament, n-a fost niciodată în Siria şi nu vorbeşte o iotă de arabă”.

De asemenea, se făcea trimitere la publicaţia intitulată Anti-Bellingcat şi era citat un blogger, fără a se menţiona faptul că respectiva persoană era, de fapt, reprezentantul

în materie de relaţii publice al unei organizaţii specializate fondate de Putin şi angajat al Almaz-Antei, fabricantul rus de rachete BUK (care, încă din ziua de după accidentul aviatic, furnizase doar dovezi false).

Materialul video difuzat de RT este un exemplu clasic de propagandă menită să îl discrediteze pe Higgins. Posturile obişnuite de ştiri din Occident nu difuzează astfel de conţinut, întrucât jurnalismul este, prin însăşi definiţia sa, bazat pe fapte, relevant, de actualitate şi independent.

Materialul RT nu menţiona faptul că Higgins este un expert recunoscut la nivel internaţional şi nici că acesta sprijină organizaţii internaţionale care luptă pentru drepturile omului. De asemenea, RT nu menţionase în mod intenţionat nici faptul că Higgins avea relaţii de cooperare cu numeroase universităţi, precum King's College din Londra, dar şi cu multe organizaţii, şi nici toate descoperirile bazate pe fapte formulate de Bellingcat.

Cei de la RT editaseră clipul cu grijă, astfel încât să îl facă pe Higgins să inspire cât mai multă prostie şi neîncredere.

„Foarte multe aspecte din filmuleţ sunt eronate şi sunt ştiri false. N-ai cum să nu te uiţi fără să-ţi dai seama că e editat foarte prost şi că e părtinitor. Faptul că apelează la un citat vechi care nu are de-a face cu momentul actual, cu ceea ce se petrece acum, este o modalitate de a mă ataca. Pentru RT nu contează dacă apar şi 100 de experţi care să îţi susţină spusele: RT va apela exact la acea persoană care te contrazice", mai spune Higgins.

Acesta a decis, încă o dată, să depună o plângere cu privire la RT la organismul de reglementare în materie de radiodifuziune, OfCom. Higgins considera că întreaga

chestiune era atât de clară, încât urma să i se dea câştig de cauză, iar postul RT urma să fie obligat măcar să prezinte nişte scuze.

În Regatul Unit, OfCom este organismul care le acordă licenţă tuturor serviciilor comerciale de televiziune şi radio şi care publică Codul Naţional al Audiovizualului, adică normele etice aplicabile tuturor organelor de radiodifuziune. În cazul în care organele respective nu respectă condiţiile stabilite pentru acordarea licenţei, acestea pot pierde dreptul la radiodifuziune.

Potrivit codului audiovizualului stabilit de OfCom, organele de radiodifuziune licenţiate ar trebui să evite tratarea nedreaptă şi inechitabilă a persoanelor sau a organizaţiilor în cadrul programelor difuzate. În cazul în care un program de televiziune susţine fără temei că o anumită persoană (al cărei nume este menţionat) a săvârşit o faptă reprobabilă sau se face vinovată de incompetenţă, sau dacă se vehiculează alte acuzaţii, programul ar trebui să îi pună la dispoziţie persoanei în cauză ocazia adecvată şi oportună de a comenta şi de a-şi expune propriul punct de vedere.

Reportajele realizate de RT despre Higgins erau departe de a fi corecte şi echitabile. Mai mult, acestuia nu i s-a dat şansa de a-şi expune propriile puncte de vedere.

Higgins a sperat că, de această dată, plângerea sa urma să aibă succes şi aştepta hotărârea OfCom.

„TE AŞTEPT ÎNARMAT”

Uneori, campaniile ruseşti de informaţii false generează motive de îngrijorare în materie de securitate, în ceea ce îi priveşte pe cei vizaţi. Eliot Higgins primeşte multe reacţii însă, deocamdată, nu a primit ameninţări pe care el însuşi să le considere drept periculoase.

Cu toate acestea, în două cazuri, au intervenit persoane specializate în materie de securitate. De pildă, în 2016, Higgins a participat la conferinţa de presă susţinută de echipa comună de anchetă în Olanda şi a ţinut o prelegere la o universitate locală.

Înainte de prelegerea respectivă, un utilizator de pe Twitter i-a trimis mesaj şi i-a spus că vine înarmat să-l vadă. Higgins l-a blocat.

Însă, când a ajuns la universitate, a aflat că veniseră doi poliţişti să îl păzească în timp ce susţinea cuvântarea. Poliţia îi urmărise contul de Twitter şi se sesizase din cauza ameninţării.

Lui Higgins i s-a părut liniştitor faptul că nu mai trebuia să îşi bată capul din cauza ameninţării.

Unii organizatori de conferinţe preferă să îşi ia toate măsurile de protecţie. Alţii îi angajează gărzi de corp înarmate. Aşa s-a şi întâmplat în Letonia, la graniţa cu Rusia, unde nivelul de conştientizare în ceea ce priveşte ameninţările care provin din Rusia este mai sporit faţă de multe alte state.

„Anumite guverne acordă o atenţie crescută securităţii şi, pe baza analizelor făcute, au decis că avem nevoie de mai mult decât o cameră de hotel: avem nevoie de protecţie. Astfel că, ori de câte ori mergem la un restaurant, gărzile

de corp se aşază la alte mese şi urmăresc sala din diverse unghiuri. Apoi, personalul de acolo se uită la ei, se uită la noi şi se întreabă cine suntem de beneficiem de un astfel de tratament. E bine, e ca şi cum ai avea la dispoziţie un serviciu de taximetrie înarmat.”

În alte cazuri, Higgins a trebuit să apeleze la poliţie. Folosind numele lui Higgins, un activist de pe Twitter crease o serie de site-uri şi publicase materiale prin care îl hărţuia pe acesta, cum ar fi filmuleţe degradante şi presupusa adresă de domiciliu a lui Higgins.

„Există o anumită limită când te atacă, tu le spui să se ducă naibii şi te astepţi să se ia lumea de tine în mediul online, dar asta e viaţa. Însă atunci când lumea începe să îţi posteze pe Internet adresa şi poze cu locuinţa ta, asta trece dincolo de orice limită.”

Higgins a contactat serverele care găzduiau site-urile şi le-a închis. Cu toate acestea, hărţuitorul a găsit noi gazde web şi a deschis alte site-uri, aşa că Higgins s-a dus la poliţie şi i-a anunţat pe cei care îl urmăreau pe reţelele sociale că persoana respectivă era anchetată.

În curând, hărţuitorul a dispărut. Tot atunci au dispărut şi alte conturi agresive ale unor troli de pe Twitter. Higgins a ajutat autorităţile să ancheteze cazul.

„Chestia e că poliţia nu are habar. M-au întrebat pe mine cum să desfăşoare ancheta şi le-am dat o grămadă de informaţii. Persoana respectivă fusese neatentă, iar site-ul lui era executat defectuos, aşa că îi puteai vedea adresa IP. Şase luni mai târziu, poliţia m-a întrebat dacă am mai auzit ceva de el. Le-am zis că nu şi au zis bine, atunci,

cazul a fost soluţionat. Mi-am zis în sinea mea: ce mama naibii?”

Higgins crede că ar trebui să fii extrem de prost ca să faci ceva să îl ameninţi: are legături foarte strânse cu jurnalişti şi cu organele legii, care îi urmăresc îndeaproape demersurile.

„Dacă cineva începe să mă agaseze mai tare, nu doar jurnaliştii îşi îndreaptă atenţia asupra chestiunii, ci şi factorii de decizie politică, persoanele din cadrul guvernului şi serviciile de spionaj ale armatei. Serviciile de informaţii din cadrul armatei şi al guvernului sunt foarte interesate de ceea ce fac eu, chiar dacă nu o spun direct. Cei care au legături cu persoane sus-puse îmi spun că sunt fani şi că le place mult Bellingcat. Sunt foarte interesaţi ori de câte ori mă atacă lumea.”

Întrucât Higgins e ţinta defăimărilor de atâta timp, ştie că, în cele din urmă, începe să nu-ţi mai pese de ce se spune. Pentru Higgins, asta s-a întâmplat atunci când echipa comună de anchetă a confirmat faptul că zborul MH17 fusese doborât de un lansator de rachete rus.

„Era exact ceea ce spuseserăm noi de la bun început. Deodată, toate teoriile începuseră să sune cam aşa: „Cui îi pasă de asta?” – erau nişte porcării. Chiar şi în rândul mass-mediei apăruseră semne de îndoială şi lumea se întreba dacă nu cumva cei de la Bellingcat avuseseră dreptate. Însă tonul s-a schimbat în „o, da, au dreptate în ceea ce priveşte întreaga chestiune”.

STATUL PARALEL

În februarie 2017, o campanie interesantă de propagandă rusească, ce răspândea site-uri cu ştiri false, s-a alăturat demersurilor de defăimare a lui Higgins, cu tot felul de mizerii conspiraţioniste. Intitulat SouthFront (Frontul de Sud), site-ul de propagandă pro-Kremlin produce articole şi clipuri video multilingve despre acţiunile desfăşurate de armata rusă în Siria. Chipurile, materialele reprezintă „jurnalism participativ externalizat către public”, însă o parte din detaliile furnizate sunt atât de specifice, încât nu pot proveni din altă parte decât de la soldaţii Federaţiei Ruse. În articolul meu din 2016 despre războiul cibernetic mi-am făcut cunoscută părerea conform căreia site-ul se aseamănă suspect de mult cu o operaţiune informaţională a serviciilor de spionaj ale armatei ruse, iar ulterior am devenit şi eu ţinta SouthFront.

Îngrijorat cu privire la războiul informaţional dus de Rusia, un cetăţean activist anonim mi-a spus că s-a infiltrat în calitate de producător de conţinut pentru SouthFront. Acesta furnizase articole profesioniste şi bazate pe fapte în vederea publicării, însă în zadar. Înainte de a le publica, redactorii i-au editat textele pentru a mulţumi conducerea de la Kremlin şi au şters faptele la întâmplare.

SouthFront a publicat „un articol de opinie” anonim, în care acuza Bellingcat că ar fi făcut o treabă de mântuială şi că ar fi răspândit informaţii false. Articolul cataloga Bellingcat drept „unealta unui război hibrid împotriva Rusiei” şi o manifestare a „statului paralel care are în slujbă servicii de informaţii cu atâtea capete câte are hidra”.

Higgins nu a fost surprins că a ajuns pe site.

Pe Eliot Higgins l-au fascinat mereu teoriile conspiraţiei, astfel că l-a interesat teoria cu statul paralel, în care era vehiculat numele său.

Potrivit teoriei debitate de trolii ruşi, statul paralel, şi anume un guvern secret care operează din umbră, având posibile legături cu întreg complexul militaro-industrial, guvernează în afara instituţiilor democrate din SUA.

Potrivit unui sondaj din 2018, unii americani credeau că, cel mai probabil, există un stat paralel în SUA, însă politologii americani neagă existenţa unei astfel de structuri.

În timpul alegerilor prezidenţiale din SUA, teoria cu statul paralel a câştigat teren, mai exact în rândul celor care îl sprijineau pe Donald Trump, însă conceptul a dobândit şi mai multă notorietate după învestirea acestuia, întrucât a fost promovat de Steve Bannon, fostul strateg-şef al lui Trump, pe Breitbart News, site-ul său de ştiri false, şi chiar şi de însuşi preşedintele american.

Unul dintre cei mai activi susţinători ai teoriei cu statul paralel a fost Alex Jones, gazda americană a emisiunii şi canalului YouTube Infowars. Jones a promovat teoria şi pe contul său de Twitter. Postările sale pe Twitter şi emisiunile pe care acesta le realizează pe YouTube sunt populare în străinătate şi îi instigă pe activiştii europeni care distribuie propagandă: adesea, conţinutul din emisiunile lui Jones este tradus şi circulă şi în alte limbi, pentru a influenţa publicul de la nivel internaţional. Cu toate acestea, autorităţile judiciare au încercat să pună capăt bufoneriilor sale, inclusiv prin hotărâri judecătoreşti, pentru calomnie şi instigare.

SouthFront i-a catalogat pe Higgins şi Bellingcat drept membri ai statului paralel. E o acuzaţie gravă, mai ales având în vedere faptul că a fost publicată de site-ul anonim pro-Kremlin care, la rându-i, deşi nu dezvăluie numele administratorilor săi, tot se prezintă drept un site profesionist.

Higgins spune că teoria e incredibilă.

„Pentru că l-am criticat mult pe Trump, iar Infowars a promovat teoria cu statul paralel, unii mă amestecă pe mine cu statul paralel şi au ajuns să creadă că fac parte din statul paralel care îl atacă pe Trump. Oamenii depun mult efort ca să se gândească la teoriile vehiculate şi să le pună cap la cap, iar faptul că le consideră adevărate face ca toată treaba să mi se pară şi mai amuzantă."

În acelaşi timp cu articolul publicat de SouthFront despre legăturile lui Higgins cu statul paralel american, Ministerul rus al Afacerilor Externe a lansat o nouă operaţiune internaţională: un site oficial pe care spune că publică „ştiri false" răspândite în întreaga lume.

Potrivit ministerului, site-ul a fost lansat drept reacţie la unitatea grupului operativ EastStratCom Task Force creat la nivelul Uniunii Europene şi care are drept obiectiv demascarea propagandei ruseşti care operează în UE.

Însă specialitatea site-ului rus este de a califica articole jurnalistice profesioniste drept ştiri false, de pildă cele scrise de jurnaliştii cotidianului britanic The Guardian. Asta în condiţiile în care articolele false scrise de cei de la SouthFront, MV-lehti ori RT nu ajung niciodată pe site-ul Ministerului rus.

Contul de Twitter al ambasadei ruse din Regatul Unit l-a notificat pe Higgins pentru a-l informa cu privire la noul site rus de ştiri false. Higgins a luat postarea ca pe un mesaj oficial din partea Rusiei: îl luaseră în vizor.

„M-au copiat în postare, ceea ce mi s-a părut foarte comic. Şi era o porcărie.”

O lună mai târziu, în martie 2017, Rusia şi-a dezvăluit iar obsesia faţă de Bellingcat. SUA bombardase o moschee din Siria, iar în urma atacului muriseră zeci de civili. Ministerul rus al Apărării a emis un comunicat în care susţinea că „fără urmă de îndoială, cei de la Bellingcat vor pune atacul pe seama noastră”. De fapt, Bellingcat deja investigase incidentul şi atribuise vina Statelor Unite.

„Ministerul rus al Apărării chiar crede că facem parte dintr-o operaţiune desfăşurată de serviciile americane de informaţii împotriva lor. Prin urmare, faptul că noi învinuiam America pentru că uciseseră numeroşi civili i-a dat complet peste cap.”

Oricum ar fi, Higgins avea treburi mai importante decât să stea să citească minciunile scrise de Rusia despre el. Acesta a ajutat Google să elaboreze şi să dezvolte o aplicaţie web şi o extensie pentru navigatorul Chrome în vederea sortării, cartografierii şi etichetării materialelor video de pe YouTube, precum şi a sprijinirii anchetatorilor în demersurile acestora de analiză prin intermediul publicului a filmuleţelor realizate în zone de conflict. Higgins a instruit funcţionari din cadrul poliţiei şi a ajutat autorităţile ucrainene să soluţioneze o crimă pe baza materialelor postate pe reţelele de socializare.

Bellingcat a continuat să furnizeze fapte exacte. Platforma a relatat despre legăturile dintre serviciile de informaţii ale armatei ruse (GRU) şi prăbuşirea aeronavei din Malaysia, despre rolul ofiţerilor ruşi în atacul cu artilerie din 2015 asupra oraşului ucrainean Mariupol, precum şi despre laboratoarele ruse de arme chimice din Siria. De asemenea, comunitatea Bellingcat a investigat şi multe alte conflicte la care nu ia parte Rusia.

Bellingcat a început să publice în limbile arabă, franceză şi spaniolă. Aceştia au început să organizeze ateliere în Europa şi în SUA, în cadrul cărora predau metodele utilizate.

În ianuarie 2018, OfCom, organismul britanic de reglementare în materie de radiodifuziune a ajuns la o concluzie cu privire la plângerea depusă de Higgins împotriva RT. Avocaţii RT elaboraseră un răspuns detaliat şi lung la plângerea lui Higgins, susţinând că cele relatate de RT despre Higgins fuseseră justificate.

Ca o surpriză pentru mulţi experţi, în pofida isonului pe care îl ţineau avocaţii RT, OfCom a hotărât, din nou, că cele relatate de RT fuseseră „corecte şi echitabile”.

Pentru Higgins, rezultatul venit din partea organismului de reglementare a fost dezamăgitor, mai ales dat fiind faptul că trebuise să aştepte atât de mult decizia. Cu toate acestea, plângerea a avut totuşi unele consecinţe pozitive.

„Am observat faptul că RT mă contacta mai frecvent şi îmi solicita punctul de vedere referitor la diverse afirmaţii despre activitatea mea profesională. Plângerea pare să îi fi descurajat să mai scrie despre mine. Prin urmare, măcar plângerea făcută de mine a avut un oarecare impact.”

Însă curând, OfCom a fost nevoit să ia în serios postul RT. La începutul lui 2018, agenţii din cadrul serviciilor de informaţii ale armatei ruse l-au otrăvit pe Serghei Skripal, fostul ofiţer din cadrul aceloraşi servicii, şi pe fiica sa, în Marea Britanie, la Salisbury. Totuşi, RT a „relatat” despre întreaga chestiune într-o asemenea manieră, încât OfCom a deschis mai multe anchete cu privire la părtinirea clară de care au dat dovadă ştirile şi programele privind subiecte de actualitate difuzate de RT, pentru a identifica eventuale încălcări ale Codului naţional al audiovizualului din Regatul Unit.

În mai 2018, preşedintele Vladimir Putin a continuat să complice treaba în ceea ce priveşte vinovaţii responsabili de doborârea zborului MH17. Platforma lui Putin a fost un eveniment anual de afaceri, la care au participat politicieni importanţi, preşedinţi şi directori ai companiilor globale: Forumul Economic Internaţional de la Sankt Petersburg.

Forumul marcant reprezintă cadrul ideal pentru a pune în practică operaţiuni informaţionale cu potenţial de mare succes.

Putin se afla pe scenă şi discuta cu preşedintele francez Emmanuel Macron şi cu alţi lideri politici de la nivel înalt. În ziua precedentă, echipa comună de anchetă prezentase informaţii de ultimă oră cu privire la progresele înregistrate şi lăudase investigaţiile realizate de cei din cadrul Bellingcat.

Atunci, Putin i-a atacat pe investigatorii internaţionali.

„Dacă nu se realizează o anchetă cuprinzătoare, ne va fi foarte greu să acceptăm concluziile formulate de comisia

care îşi desfăşoară activitatea fără a ne implica şi pe noi”, a afirmat acesta.

Aparent, Putin considera că echipa internaţională de anchetă ar fi putut primi aprobare doar dacă ar fi cuprins şi participanţi din rândul autorităţilor ruse, preferabil din cadrul Ministerului Apărării şi al aceluiaşi departament care realizase imaginile prin satelit trucate, care prezentau un avion de luptă ucrainean, inserat prin Photoshop, cum doboară avionul malaysian.

John Micklethwait, moderatorul mesei rotunde la nivel înalt şi redactorul-şef al agenţiei de ştiri Bloomberg, l-a întrebat pe Putin: „Vreţi să spuneţi că nu a fost vorba de o rachetă lansată de armata rusă?”

Putin a răspuns: „Desigur că nu. Sub nicio formă.”

O lună mai târziu, în iunie 2018, Dimitri Polianski, ambasadorul Rusiei în cadrul ONU, a continuat cu acuzaţiile familiare. Acesta a susţinut pe Twitter că Bellingcat utiliza „falsuri”. Când Bellingcat a solicitat din nou dovezi în sprijinul afirmaţiilor făcute pe Twitter, Polianski a postat o fotografie cu lansatorul BUK utilizată în documentaţia Bellingcat şi a afirmat că, contrar faptelor, „direcţia parasolarului unui autovehicul nu poate fi de partea cealaltă faţă de direcţia parasolarului unui alt autovehicul”.

„Contravine legilor fizicii. Această fotografie este FALSĂ. Minţiţi chiar şi cu privire la astfel de detalii minore. Cum poate cineva să aibă încredere în voi?”, a scris ambasadorul.

Aric Toler, investigatorul Bellingcat, a răspuns şi i-a demonstrat că se înşela.

Cu toate acestea, ambasadorul nu a putut să renunţe pur şi simplu.

La 17 iulie 2018, la patru ani de la doborârea zborului MH17, Polianski a scris o scrisoare către Consiliul de Securitate al ONU, prin care solicita o anchetă internaţională cuprinzătoare şi obiectivă, aceasta în pofida faptului că o astfel de anchetă era în curs de derulare de patru ani.

Acesta i-a numit pe cei de la Bellingcat „pseudo-investigatori renumiţi pentru faptul că debitează ştiri false”.

Următoarea lună, ambasadorul şi-a continuat tentativele de perturbare a situaţiei. Ziarul american Washington Post a publicat un articol profesionist despre activitatea desfăşurată de Bellingcat şi despre hărţuirea din partea Rusiei. În articol se menţionau şi demersurile întreprinse de ambasadorul Polianski împotriva comunităţii.

Răzbunarea lui Polianski nu a întârziat să apară. Acesta a scris o scrisoare către redactorul-şef de la Washington Post, pe care a publicat-o şi pe site-ul misiunii Rusiei în cadrul ONU. În scrisoarea respectivă, ambasadorul se declara „foarte dezamăgit” de cele publicate de The Post şi care, potrivit spuselor sale, „nu îndeplinesc standardele unui text jurnalistic nepărtinitor”. În plus, acesta victimiza Rusia şi susţinea că guvernul său sprijinise în mod sistematic încercările de identificare a celor care se făceau vinovaţi. De asemenea, Polianski profita de ocazie pentru

a ridiculiza atât Bellingcat, cât şi pe anchetatorii neerlandezi.

Tot atunci, a fost dezvăluit faptul că WikiLeaks, care orchestra campania împotriva lui Hillary Clinton, candidata democrată la alegerile prezidenţiale, prin publicarea unor e-mailuri obţinute ilegal de hackerii ruşi, îi urmărea de asemenea pe cei de la Bellingcat.

Conform grupurilor de discuţie interne de pe WikiLeaks, persoana care folosea numele de utilizator wikileaks (probabil însuşi Julian Assange) susţinea că finanţarea WikiLeaks provenea parţial de la Ministerul britanic al Apărării. Aceeaşi afirmaţie falsă şi nedovedită a fost răspândită rapid, fiind prezentată drept fapt concret, de RT şi Sputnik, după care a fost distribuită mai departe în mod necontrolat. Conform celor mai dubioase site-uri, platforma Bellingcat era finanţată de serviciile britanice de informaţii externe, precum şi de mine şi de cercetătorul suedez Martin Kragh.

În decembrie 2018, organismul britanic de reglementare OfCom a publicat rezultatele referitoare la materialele difuzate de RT despre cazul Skripal.

După ce a analizat zece prezentări, precum şi toate probele şi răspunsurile, OfCom a concluzionat că şapte programe difuzate de RT încălcaseră regulamentul privind caracterul imparţial. În plus, OfCom a adoptat o poziţie fermă şi a declarat că încălcările respective sunt grave, anunţând că RT va suferi consecinţe de ordin juridic. De asemenea, organismul de reglementare a solicitat clarificări suplimentare din partea RT.

„PORCĂRII”

În pofida campaniilor de denigrare, Eliot Higgins şi Bellingcat şi-au continuat activitatea, descoperind fapte pe care Kremlinul e disperat să le ascundă lumii. La începutul lui 2019, Comisiile de afaceri externe ale celor trei state baltice (Estonia, Letonia şi Lituania) au nominalizat Bellingcat la distinsul premiu Pulitzer pentru jurnalism.

Se pare că reprezentanţii Rusiei nu au putut provoca impactul negativ la care speraseră, prin intermediul măsurilor luate împotriva Bellingcat.

„Păi, RT poate difuza un filmuleţ care să mă pună într-o lumină proastă. Însă, după mine, dacă urmăreşti Russia Today, eşti complet pierdut. Materialele lor video elaborate nu determină pe nimeni care are influenţă în vreun raport cu mine să îşi schimbe serios părerea. Persoanelor pe care le întâlnesc nu le pasă câtuşi de puţin de chestiile difuzate de RT sau nici măcar n-au auzit de acest post. Iar dacă le e cunoscut, oricum sunt de partea mea.”

Higgins a luat fiecare atac din partea Kremlinului drept o confirmare că cele descoperite de Bellingcat sunt cu adevărat informaţii fiabile. În plus, e greu pentru Rusia să submineze Bellingcat în mod credibil, întrucât comunitatea utilizează doar informaţii accesibile publicului şi care provin din surse sigure.

Uneori, lumea îl întreabă pe Higgins de ce scrie „atât de mult” despre Rusia. Motivul: Kremlinul continuă să mintă.

„Dacă n-ar minţi, n-am avea despre ce să scriem. Există ideea că Rusia e un maestru al propagandei, însă nu e aşa. Conducerea statului minte şi nu sunt organe de presă în Occident care să analizeze totul cu un ochi critic. Mass-media ar fi trebuit să facă asta de ani de zile, însă mulţi jurnalişti spun: «E atât de complicat, nu prea putem analiza treaba asta; astfel, adevărul e undeva la mijloc, deci iată cele două faţete ale chestiunii». Cele două faţete funcţionează doar dacă ambele sunt oneste.”

În loc să fie distras de ceea ce el însuşi numeşte „porcării din Rusia”, Higgins preferă să se concentreze pe munca pe care o desfăşoară în colaborare cu cei de la Curtea Penală Internaţională (ICC) în domeniul justiţiei şi al responsabilităţii. Utilizarea probelor obţinute de pe reţelele de socializare în instanţă reprezintă o chestiune complexă şi nu există standarde internaţionale în această privinţă. Higgins vrea să ajute la elaborarea unor astfel de standarde, astfel încât criminalii de război şi alţi infractori să poată fi traşi la răspundere.

Acesta continuă să înveţe autorităţile, grupurile cetăţeneşti şi alte organizaţii cum să utilizeze investigaţiile de pe reţelele sociale într-un mod organizat pentru a contribui la demersuri reale de urmărire penală.

Persoanele nou-intrate în acest domeniu pot fi îngrijorate că ar putea deveni ţintele unor campanii de denigrare organizate de Rusia. În calitate de superstar al investigaţiilor din surse deschise şi de sursă de inspiraţie pentru mulţi, ce sfaturi le dă Higgins celor interesaţi să investigheze Rusia?

„Fă-o. Doar să fii conştient de faptul că, dacă ajungi să fii prea cunoscut şi popular, vor încerca să îţi submineze şi să

îţi atace activitatea profesională. Prin urmare, dacă ai schelete în dulap, de exemplu dacă ai ucis pe cineva sau dacă ai fost traficant de droguri, probabil e mai bine să nu te implici.”

Eliot Higgins promite că va ajuta pe oricine care devine ţinta unor operaţiuni serioase sponsorizate de stat.

„Propagandiştii îl văd ca pe un război informaţional. Eu nu vreau să fac vreodată parte dintr-un război de propagandă, însă dacă ei vor să devin parte din război, atunci să fiu al naibii dacă nu o să lupt.”

Acesta a pus în balanţă posibilitatea de a da în judecată părţile care au elaborat materiale defăimătoare despre el şi şi-au făcut reclamă pe baza muncii sale. De exemplu, printre părţile în cauză se numără şi Ministerul rus al Apărării, Ministerul rus al Afacerilor Externe şi, posibil, Misiunea Rusiei din cadrul ONU.

Câţiva avocaţi dornici i-au spus deja că şi-ar dori să îl ajute. Ba chiar unii dintre aceştia au promis că îi vor oferi sprijin juridic pro bono în cadrul proceselor din instanţă – tot împotriva ruşilor.

PUNEREA SUB ACUZARE

În iunie 2019, investigatorii internaţionali au ţinut o conferinţă de presă. Aceştia au declarat că patru persoane vor fi puse sub acuzare pentru că au luat parte la doborârea unui avion de pasageri în estul Ucrainei. Este vorba despre Igor Girkin, cunoscut de asemenea drept Igor Strelkov, Serghei Dubinski, Oleg Pulatov şi Leonid

Kharchenko. Girkin, Dubinski şi Pulatov sunt ruşi, iar Kharchenko e ucrainean. Girkin e un fost ofiţer FSB care, la momentul doborârii avionului, avea funcţia de Secretar al apărării în cadrul Republicii Populare Doneţk. Dubinski era ofiţer în cadrul GRU, serviciile de informaţii ale armatei ruse.

Anchetatorii au confirmat informaţiile descoperite anterior de Bellingcat despre persoanele care primeau ordine din Rusia. Potrivit anchetatorilor în materie penală, exista o ierarhie de comandă militară directă între Rusia şi separatiştii ucraineni.

Persoanele puse sub acuzare erau responsabile de transportarea sistemului de lansare de rachete din Rusia în Ucraina. Acelaşi lansator sovietic, căruia îi lipsea o rachetă, era cel descoperit de Eliot Higgins încă din noaptea accidentului aviatic.

Cei patru sunt puşi sub acuzare pentru uciderea a 298 de persoane. Primul proces va avea loc în Ţările de Jos, în martie 2020.

Rusia nu a contribuit la anchetă, iar anchetatorii i-au solicitat încă o dată ajutorul. Ancheta penală oficială este încă în curs de desfăşurare.

CAPITOLUL 15

Procesul

De-a lungul anilor, am încercat să avertizez atât publicul larg, cât şi giganţii reţelelor de socializare, cu privire la pericolele reprezentate de operaţiunile şi campaniile de ştiri false desfăşurate de trolii ruşi. Încă dinaintea alegerilor prezidenţiale americane scrisesem un raport în engleză, adresat Martens Centre (o organizaţie specializată cu sediul la Bruxelles), în care descriam fenomenul şi modul în care Kremlinul utilizează reţelele sociale, adică trolare, drept o ameninţare la adresa siguranţei naţionale, care ar trebui combătută printr-o legislaţie mai strictă, de pildă. Rusia a continuat să îşi extindă arsenalul de metode de influenţă nelegitime, a limitat libertatea de exprimare şi a radicalizat oamenii aflaţi dincolo de hotarele sale.

Cei mai importanţi facilitatori ai operaţiunilor ruseşti au fost chiar companiile-gigant din Occident, şi anume Facebook, Twitter, YouTube şi Google, care fie au urmat cu nepăsare legile din ţările în care operau, fie nu le-au respectat deloc, punându-şi platformele la dispoziţia celor care le-au utilizat pentru a spăla oamenii pe creier în mod profesionist.

Am încercat să încurajez aceste companii să adopte o atitudine mai fermă în ceea ce îi priveşte pe actorii ostili care le exploatau serviciile, precum şi să îi determin pe legiuitori să reglementeze companiile respective. Ba chiar i-am avertizat în prealabil de atacurile împotriva alegerilor prezidenţiale din SUA. Din nou, raportul meu a fost lăudat la scară largă şi a fost citat în peste 100 de rapoarte internaţionale de cercetare.

Problema fusese recunoscută la nivelul conducerii politice a Europei. Ulterior, în vara lui 2016, Comisia Europeană a anunţat că se aşteaptă ca toate companiile de socializare

să elimine discursurile motivate de ură de pe platformele lor, în termen de 24 de ore de la publicarea unor astfel de postări. Comisia a urmărit apoi situaţia şi, un an mai târziu, a raportat o evoluţie minoră. Însă oricine care are acces la Facebook, Twitter şi YouTube poate observa cu uşurinţă faptul că recomandarea Comisiei încă nu este respectată.

În mai 2016, relatasem despre tentativa trolilor ruşi de a se amesteca în demersul democrat, de alegere a liderului singurei superputeri mondiale. În luna noiembrie a aceluiaşi an, Donald Trump, opţiunea trolilor, a fost ales drept cel de al 45-lea preşedinte al Statelor Unite.

Un an mai târziu, Ministerul american de Justiţie a numit un procuror special care să ancheteze hărţuirea din partea Rusiei, care a vizat alegerile prezidenţiale. Când am citit ştirea, am suferit un şoc. Operaţiunile trolilor împotriva alegerilor din SUA semănau izbitor cu ceea ce identificasem şi eu când am analizat atacurile împotriva Ucrainei, a Finlandei şi a mea.

Investigaţiile au relevat faptul că fabrica de troli, cunoscută, de asemenea, sub numele de Agenţia de Cercetare pe Internet, cumpărase reclame pe Facebook, în care Hillary Clinton, candidata Partidului Democrat, era calificată drept infractoare şi o mincinoasă dementă. Fabrica de troli a organizat grupuri pe Facebook, prin care diseminau ură faţă de străini şi de musulmani. Prin conţinutul postat, trolii reuşiseră să atragă un public american masiv, persoanele respective nefiind deloc conştiente de faptul că urmăreau conţinutul postat de trolii ruşi, un material care nu reflecta realitatea.

Trolii organizaseră proteste spontane pro-Trump în Statele Unite şi îi făceau „reclamă” magnatului pe Twitter, în faţa unui număr mare de urmăritori.

Dat fiind faptul că mă deplasam mereu la conferinţe internaţionale şi vorbeam pe această temă, m-am întâlnit cu reprezentanţi de la Google, YouTube şi Twitter.

De exemplu, în toamna anului 2017, în cadrul unei conferinţe jurnalistice de la Washington, D.C., nişte angajaţi de la Google m-au acostat după ce îmi susţinusem prezentarea. Managerul pentru relaţii publice de la Google, care ascultase intervenţia mea, le ceruse să discute cu mine despre chestiune. Aceştia voiau să afle mai multe detalii despre campaniile organizate pro-Kremlin şi extremiste desfăşurate pe propriile platforme, printre care şi YouTube, serviciul de partajare de materiale video.

Am fost surprinsă de faptul că aceştia încă nu erau familiarizaţi cu problema pe care eu o consideram urgentă şi mi-am exprimat stupoarea cu voce tare. Subiectul era unul de mare actualitate, mai ales în cadrul comunităţilor de securitate şi de informaţii, şi se publicaseră numeroase articole cuprinzătoare despre chestiunea respectivă în mass-media tradiţională. Unii comercianţi-gigant deja îşi retrăseseră campaniile de pe Google, întrucât mărcile lor fuseseră împroşcate cu noroi de canalele de pe YouTube, al căror obiectiv era defăimarea.

Însă de îndată ce mi-am depăşit stupefacţia, precum şi dat fiind faptul că angajaţii de la Google mi-au interzis să înregistrez discuţiile noastre spre a le include în carte, am decis ca, în spiritul activismului cetăţenesc voluntar, să le dau informaţii suplimentare. Informaţiile pe care le-am

dezvăluit acestora i-au şocat şi s-au plâns cât de dificil era să creeze algoritmi care să şteargă ştirile false din rezultatele căutărilor. Nu ştiu dacă observaţiile mele au dus la implementarea unor acţiuni suplimentare în cadrul Google.

Un alt reprezentant Google m-a abordat după una dintre prezentările mele din Europa şi mi-a spus că societatea se axase pe optimizarea motoarelor de căutare, în ceea ce îi priveşte pe troli, precum şi că existau „discuţii pe plan intern” pe această temă.

Mi-a explicat totuşi că problema optimizării motoarelor de căutare, pentru a-i exclude pe troli, nu a fost abordată, întrucât „jurnaliştii ar numi-o cenzură”. I-am spus reprezentantului că, în acest caz, înseamnă că nu ştie ce înseamnă cenzura şi libertatea de exprimare. Am convenit că îi voi trimite o listă cu site-uri populare care diseminează ură, despre care se bănuieşte că au comis infracţiuni şi că răspândesc propagandă în formă agravantă, astfel încât Google să poată înlătura conţinutul respectiv din rezultatele motoarelor sale de căutare. Am trimis lista, însă conţinutul de pe site-urile acelea încă apare printre primele rezultate ale căutărilor pe Google.

Întâlnirile cu cei de la Twitter şi Facebook au fost la fel de frustrante: vorbărie goală şi învârtit în jurul cozii în ceea ce priveşte întreaga situaţie. Reprezentanţii ambelor companii au promis că vor lua măsuri dacă eu însămi eram dispusă să fac situaţia „să ia proporţii” şi să le furnizez informaţii suplimentare despre conturile şi comunităţile care mă hărţuiau.

În cazul meu, dat fiind faptul că eram copleşită de mizeriile postate online şi că aveam nevoie de ajutor din partea

poliţiei şi a sistemului finlandez de justiţie, pentru a reuşi să îmi duc traiul cotidian pe când locuiam în străinătate, am ajuns la concluzia că, dacă le furnizam companiilor informaţii suplimentare, însemna că îmi irosesc resursele, care şi-aşa erau limitate. Deja depusesem rapoarte prin care denunţam utilizatorii către platformele respective, conform solicitărilor companiilor.

Dacă acele companii şi-ar fi respectat propriile orientări şi norme privind utilizatorii, precum şi regulamentele naţionale şi pe cele impuse la nivelul Uniunii Europene, ar fi egalitate în rândul tuturor utilizatorilor. Niciunul dintre utilizatorii individuali de Facebook, Twitter, YouTube sau Google nu ar trebui să aibă nevoie să creeze o legătură personală şi să se întâlnească faţă în faţă cu reprezentanţii companiilor pentru a putea să înlăture conturile suspectate de infracţiuni, care răspândesc mizerii toxice şi otrăvesc mediul informaţional.

În cadrul uneia dintre conferinţele la care am participat, l-am întrebat pe un reprezentant elocvent al Facebook care erau, mai exact, măsurile pe care le luase compania pentru a-i proteja pe utilizatori de campaniile sponsorizate de stat, ilegale şi digitale. Aceasta mi-a explicat că Facebook proteja comunităţile vulnerabile şi înlătura profilurile false şi ştirile false de pe platformă. După ce a făcut afirmaţiile respective, Facebook a fost utilizat, de pildă, pentru a alimenta genocidul minorităţii musulmane Rohingya din Myanmar, astfel că platforma încă mai are multe de făcut ca să protejeze comunităţile vulnerabile.

Pe când Statele Unite lansau ancheta cu privire la trolare şi la alte operaţiuni care au vizat alegerile prezidenţiale, nişte foşti angajaţi ai companiilor de socializare au ajuns în vizorul public şi au declarat că plecaseră demult de la

companiile respective. Potrivit spuselor acestora, companiile erau interesate doar să îşi mărească câştigurile şi nu alocau suficiente resurse pentru a asigura siguranţa utilizatorilor, nici măcar după ce, de ani întregi, proprii lor responsabili în materie de securitate identificaseră trolii ruşi şi influencerii ostili drept o problemă.

Facebook a fost intervievat în cadrul Senatului american cu privire la reclamele cumpărate de fabrica de troli. Materialele elaborate de fabrică fuseseră distribuite către 120 de milioane de americani, prin intermediul Facebook. Reclamele fuseseră plătite în ruble ruseşti, iar Senatul a chestionat Facebook pentru a afla mai multe despre asta.

La începutul lui 2018, procurorul special Robert Mueller, care conducea ancheta cu privire la Rusia, a emis un mandat de punere sub acuzare, în care erau vizaţi 12 membri din conducerea fabricii de troli.

Potrivit mandatului, trolii care îşi aveau centrul de operaţiuni la Sankt Petersburg se amestecaseră în alegerile prezidenţiale din SUA şi în procesele democratice aferente acestora încă din 2014. Vorbesc aici de acelaşi an când eu însămi fusesem supusă la tortură digitală în mediul online pentru că am vrut să aduc în discuţie subiectul trolilor ruşi.

Graţie mandatului de punere sub acuzare am înţeles şi mai bine de ce am ajuns să fiu ţinta tuturor mizeriilor.

„TE IUBESC, ILIA!”

Iulie 2018: zeci de oameni se înghesuiau la uşa sălii 510 de la Tribunalul districtual Helsinki. Numărul de locuri alocate publicului era limitat, iar cei care se aşezaseră la coadă voiau să se asigure că prind şi ei locuri în sala de judecată.

Pe lângă jurnaliştii obişnuiţi, cele câteva locuri erau vizate cu ardoare şi de câteva zeci de activişti de la ziarul MV-lehti şi de YouTuberi pro-Kremlin notorii, care transmiteau non-stop tot ceea ce vedeau la proces, în direct, pe canalele lor de YouTube. Potrivit conspiraţiilor vehiculate de aceştia, era un proces de ochii lumii, al cărui „scop era de a anexa Finlanda la NATO”.

Când paznicii au deschis uşile, s-a iscat rumoare când lumea a început să se înghesuie pe locurile libere. Doar o parte din publicul prezent a reuşit să pătrundă în sală, în vreme ce restul a rămas pe hol. Promotorii de ştiri false de la MV-lehti au ocupat jumătate din locurile alocate jurnaliştilor. Cineva care nu a prins loc a strigat: „Te iubesc, Ilia!” Demersul de ocupare a locurilor ca să nu poată intra membrii profesionişti din rândul presei a fost atât de organizat, încât a părut a fi o operaţiune stabilită în prealabil, cu scopul de a perturba procesul şi de a împiedica răspândirea de informaţii cu caracter profesionist dincolo de sala de judecată.

În sală au fost prezenţi cei trei inculpaţi.

Johan Bäckman, agentul Kremlinului, era acuzat de defăimare în formă agravantă, hărţuire şi instigarea la hărţuire în formă agravantă. Procurorul Juha-Mikko Hämäläinen considera campania împotriva mea drept „influenţare prin intermediul informaţiilor”, obiectivul demersului fiind acela de a se amesteca în activitatea mea

profesională. Bäckman încercase tot ceea ce îi stătuse în putere pentru a evita procesul. În repetate rânduri, acesta îşi exprimase dorinţa de a „se înţelege” cu mine însă, dat fiind faptul că, în acelaşi timp, continua să mă denigreze, consider că acţiunile sale nu corespundeau solicitărilor sale de a ajunge la o înţelegere. Când a fost interogat, Bäckman le-a spus oamenilor legii, pe un ton de rău augur, că o înţelegere ar fi de asemenea „avantajoasă şi pentru oficialităţi”. Ba chiar, prin intermediul avocatului său Jyrki Leivonen, îmi transmisese mie, în mod sinistru, că, dacă eram de acord să ne înţelegem, am fi putut „să clarificăm alte aspecte, pe lângă cele care ţin de competenţa tribunalului districtual”.

Am perceput ofertele sale ca pe nişte presiuni. De asemenea, mi se părea că Bäckman încearcă să îmi cumpere tăcerea. Acesta părea că e dispus să facă orice numai pentru a evita vizorul public şi catalogarea sa drept colaborator care scria pentru site-ul de ştiri false MV-lehti, folosind un pseudonim, precum şi pentru a se asigura că fotografia nu îi ajunge în ziarele obişnuite, lângă chipul complicelui său, Ilia Janiţkin.

Bäckman şi-a prezentat oferta finală de „înţelegere” în vinerea dinaintea procesului. I-am respins direct toate ofertele şi nu aş fi convenit să ajungem la o înţelegere sub nicio formă. Eram cuprinsă de dezgust când mă gândeam câte cazuri importante pentru societate reuşiseră agenţii de influenţă ruşi din Finlanda şi de dincolo de graniţe să demonteze, prin oferirea unor sume mari.

În instanţă, printre cei care se aflau pe locurile inculpaţilor, se număra şi fondatorul ziarului MV-lehti, Ilia Janiţkin. După ce se eschivase din ghearele justiţiei şi în urma unui demers juridic îndelungat, acesta fusese prins în cele din

urmă în Andorra şi fusese extrădat în Finlanda pentru a lua parte la proces. Janiţkin a fost acuzat de calomnie în formă agravantă la adresa mea. Cel de-al treilea inculpat era Asta Tuominen, suspectată că ar fi condus temporar MV-lehti, în timp ce lui Janiţkin îi fuseseră impuse restricţii. Tuominen folosise porecla T2 în ziarul MV-lehti şi fusese acuzată de calomnie în formă agravantă.

Fiind reclamanta, m-am deplasat în Finlanda doar pentru a lua parte la proces. Am stat în primul rând cu avocaţii mei, Martina Kronström şi Rasmus Sotamaa, şi cu mama, care venise ca să mă sprijine. Drept măsură de securitate, fusesem separată de inculpaţi şi de public printr-un panou şi aveam voie să părăsesc sala şi să intru din nou doar însoţită de poliţie şi pe aceleaşi holuri pe care erau aduşi inculpaţii la tribunal.

Se făcuseră presiuni, în prealabil, ca cei din sală să perturbe procedurile penale. Cu trei săptămâni înainte de proces, când Janiţkin se afla deja în Finlanda în detenţie preventivă, Juha Korhonen, succesorul său, în calitate de lider al ziarului MV-lehti, a declarat în cadrul unei emisiuni pe YouTube că fusese la închisoare să îl vadă pe acesta. Potrivit spuselor lui Korhonen, Janiţkin îşi încurajase adepţii să protesteze la proces, iar Korhonen, care deservea aceleaşi entităţi ca şi predecesorul său, i-a transmis dorinţa publicului devotat şi spălat pe creier, care citea MV-lehti cu sfinţenie. Înainte de proces, Korhonen le transmisese instrucţiuni, în repetate rânduri, activiştilor de la MV-lehti să fie prezenţi în sala de judecată, să mă filmeze (întrucât, conform spuselor lui Korhonen, eu eram „responsabilă pentru toate aceste rahaturi”), să îmi pună întrebări şi să posteze pe reţelele de socializare fiecare „minciună” pe care o spuneam în instanţă. De asemenea, acesta îi încurajase pe adepţii MV-Lehti să îi abordeze,

adică să îi hărţuiască, de fapt, pe jurnaliştii tradiţionali care erau prezenţi la proces în interes profesional.

În cadrul comunităţii care diseminează şi instigă la ură pe YouTube şi pe grupul său de discuţii, condus de Korhonen, lumea specula pe ce uşă urma să intru în sala de judecată. Potrivit acestora, era vorba de pelkääjän ovi, şi anume o expresie folosită de infractori pentru a face referire la uşa laterală care duce spre sala de judecată.

În realitatea alternativă creată de propagandiştii de profesie, îndemnurile lui Korhonen reprezentau „exercitarea normală a libertăţii de exprimare”.

Atunci când un utilizator reuşeşte să îşi monetizeze canalul de YouTube, adică poate face afaceri prin intermediul canalului respectiv, de pildă să facă reclame, acea persoană poate, de asemenea, să activeze funcţia numită „Super Chat”. Funcţia „Super Chat” de pe YouTube le permite celor care urmăresc transmisiunile în direct să plătească pentru vizibilitatea comentariilor individuale de pe chat. Funcţia, care e disponibilă pe YouTube din 2017, a fost copiată de pe site-urile pornografice, pe care persoanele care urmăreau în direct transmisiunile îi puteau face sugestii plătite persoanei care se dezbrăca în faţa lor.

Comunitatea MV-Lehti a utilizat Super Chat pentru a colecta bani de la public, de pildă pentru „a-l sprijini pe Ilia”. Uneori, în cadrul unei singure transmisiuni, reuşeau să adune sute de euro. În primăvara anului 2018, eu făcusem aluzii în mod public la exploatarea Super Chat, către Poliţia finlandeză, pentru că ştiam că nicio legislaţie din Finlanda nu cuprindea şi funcţiile Super Chat. Era cel puţin îndoielnic dacă această strângere de bani prin

intermediul YouTube era sau nu legală. Oamenii legii mi-au mulţumit pentru pont.

Înainte de proces, canalul de YouTube al celor de la MV-lehti difuzase interviul luat lui Johan Bäckman de către fani şi exploatase funcţia Super Chat pentru a declanşa postări în care eram denigrată. Unul dintre cei care urmăreau cu sfinţenie transmisiunile a ameninţat în secţiunea de comentarii că va veni la tribunal, iar „Jessikka se va împiedica din greşeală pe scări”, asta pentru „a mă ţine sub control”. De asemenea, acesta a spus şi că „mă va lovi pe scări întrucât, în mod convenabil, îi expirase eliberarea condiţionată”.

Dat fiind faptul că ziarul MV-lehti mă blama de mult timp, pentru că lansasem ancheta poliţienească, acum eram acuzată că aş fi fost principala responsabilă de procesul „nedrept” împotriva lui Johan Bäckman, „apărătorul drepturilor omului”, şi a lui Ilia Janiţkin, „militantul pentru libertatea de exprimare”. Practic, acuzatorii aveau dreptate, întrucât ancheta fusese demarată din vina mea: din documentele întocmite în cadrul anchetei, citisem că plângerea mea penală din ianuarie 2016 declanşase începerea anchetei care, la rândul său, condusese la ancheta penală naţională cu privire la MV-lehti.

Însă nu eram vinovată de infracţiunile săvârşite de MV-lehti.

Procesul a durat patru zile. Volumul de materiale adunate de autorităţi era masiv, în pofida faptului că includea mai puţin de 10% din articolele defăimătoare, pe care cei de la MV-lehti le scriseseră despre mine de-a lungul anilor.

În timpul anchetei, poliţia descoperise nişte tranzacţii financiare interesante. Asta Tuominen primise plăţi de zeci de mii de euro prin PayPal. De asemenea, şi partenerul acesteia primise sume mari de bani. Plăţile păreau a fi nişte salarii, dar, potrivit spuselor lui Tuominen, era vorba de „împrumuturi” de la Janiţkin, fără a se fi încheiat însă un contract de împrumut. În plus, Tuominen primise plăţi sub formă de criptomonede Bitcoin (metoda de plată preferată de hackerii ruşi) în valoare de zeci de mii de euro. Conform declaraţiilor lui Tuominen, aceasta primise sumele respective de la „un filantrop privat, care dorea să sprijine MV-lehti”.

Johan Bäckman a răspuns la acuzaţiile de defăimare şi de hărţuire în formă agravantă, spunând că acţiunile sale reprezentau nişte „dezbateri obişnuite de ordin politic”. Fiind acuzat de publicarea a 27 de articole cu caracter calomnios, despre mine, pe MV-lehti, Janiţkin a susţinut că nu era responsabil de conţinutul postat pe MV-lehti.

Potrivit avocaţilor apărării, care îi reprezentau pe inculpaţi, majoritatea acuzaţiilor care li se aduceau ar trebui respinse, iar daunele solicitate de mine (în total 130 000 de euro) erau prea mari.

De partea cealaltă a panoului de siguranţă, am ascultat timp de patru zile cum, cu fiecare ocazie, inculpaţii, împreună cu cei patru avocaţi care îi reprezentau, încercau să prezinte afirmaţiile calomnioase, despre mine, drept fapte concrete. De asemenea, aceştia au susţinut că articolele pe care le publicaseră „îmi aduseseră foloase”. Mai mult, au minimizat şi volumul de articole calomnioase: Janiţkin a susţinut că MV-lehti nu publicase niciodată peste 100 de articole despre mine. Împreună cu avocaţii mei, am numărat articolele şi se părea că MV-lehti publicase 220

de articole despre mine, 170 dintre acestea în perioada în care Janiţkin fusese „redactor-şef”.

În cadrul şedinţelor din instanţă, activiştii MV l-au intervievat şi idolatrizat pe Johan Bäckman şi au batjocorit mărturiile mele. Ba chiar i-au defăimat pe martorii numiţi de mine.

În cadrul unei transmisiuni în direct de partea cealaltă a uşilor sălii de judecată, Marco de Wit a insinuat că am o relaţie nepotrivită cu superiorul meu Atte Jääskeläinen, fostul redactor-şef al Yleisradio, precum şi că aş fi consumat droguri sub supravegherea sa. În timp ce extremiştii transmiteau live, Jääskeläinen a depus mărturie în faţa instanţei, furnizând detalii cu privire la modul în care campania de instigare la ură îmi influenţase capacitatea de a lucra în calitate de reporter Yleisradio.

Fanii lui Bäckman şi Janiţkin au speculat de asemenea că aş fi primit toate posturile din mass-media prin „pile” şi spuneau „fără tăgadă” că aş fi consumat droguri la serviciu încă de la începutul carierei mele.

De asemenea, Mitja Korjakoff, preşedintele tribunalului districtual, a ajuns şi ea ţinta unor articole de instigare la ură, vulgare, pline de insulte şi cu caracter rasist. Jurnaliştii care au relatat despre şedinţele de judecată au fost atacaţi cu ură de persoane necunoscute. Protestatarii aflaţi în faţa sălii de judecată strigau la jurnalişti şi îi făceau în fel şi chip.

S-a făcut o tentativă de a-i interzice accesul unui jurnalist în sală, acesta fiind împins spre perete, în vreme ce alt jurnalist a fost împuns cu cotul în coaste atât de tare, încât s-a ales cu o vânătaie. După mine a urmat jurnalista

Rebekka Härkönen, vizată, la rându-i, de o campanie de ură marca MV-lehti pentru că scrisese despre un solicitant de azil. Aceasta a fost atacată prin metoda violenţei psihice. Un bărbat necunoscut s-a apropiat de ea, s-a holbat agresiv şi i-a spus că arăta „ca o beţivancă şi mai mare decât în fotografii”. Jurnaliştii au fost atacaţi cu postări pline de ură şi pe reţelele de socializare.

Oamenii legii au reacţionat serios la cel puţin unul dintre Youtuberii pro-MV-lehti, întrucât aceştia îşi exprimaseră în mod public dorinţa de a ucide un jurnalist în timpul procesului. Activiştii au fost interogaţi, iar canalul lor de YouTube a fost închis.

Înainte ca Johan Bäckman, agentul lui Putin, şi complicele său, Ilia Janiţkin, să înceapă să instige lumea la ură, nu se mai auzise în Finlanda de astfel de ostilităţi deschise, violente şi de o asemenea amploare împotriva jurnaliştilor.

Acum, hărţuirea metodică şi sistematică a jurnaliştilor şi a societăţii civile pare a fi noua normalitate. Întocmai ca în cazul atacurilor împotriva jurnaliştilor şi a cetăţenilor liberi din Rusia lui Putin, la fel se petrece şi în Statele Unite ale lui Donald Trump, unde preşedintele american aruncă cu noroi în mass-media, o califică drept „inamicul poporului” şi îşi răspândeşte teoriile conspiraţiei, iar unul dintre adepţii acestuia chiar a trimis bombe artizanale la sediul CNN şi în multe alte locuri.

CONDAMNAREA

În octombrie 2018, Tribunalul districtual din Helsinki a dat sentinţa. Instanţa a hotărât că inculpaţii se fac vinovaţi de

toate acuzaţiile ce li se aduc şi a dispus că cele scrise despre mine nu aveau nimic de a face cu libertatea de exprimare. De asemenea, instanţa a decis că acţiunile inculpaţilor fuseseră premeditate, iar Janiţkin fusese motivat de răzbunare.

Bäckman a primit o sentinţă mai dură decât cea solicitată de procuror, şi anume un an de închisoare cu suspendare; Janiţkin a primit o pedeapsă necondiţionată cu închisoarea de un an şi zece luni. Verdictul lui Janiţkin a inclus şi condamnările pentru infracţiuni săvârşite împotriva altor persoane, pentru colectare de fonduri, incitarea la ură împotriva minorităţilor, precum şi pentru încălcări ale drepturilor de autor.

Campaniile de ură ale MV-lehti împotriva Hannei Huumonen, care lansase un boicot al reclamelor împotriva site-ului ce îndemna la ură, a dus la o altă condamnare pentru calomnie în formă agravantă şi la plata daunelor în valoare de 10 500 de euro.

Cea de-a treia persoană acuzată a primit o sentinţă cu închisoarea de trei luni cu suspendare.

Cumulat, cei trei au fost obligaţi să îmi plătească daune în valoare de 80 000 de euro. Cu toţii au făcut recurs la Curtea de Apel.

Mass-media rusească de stat a prezentat verdictul ca pe o dovadă a stării deplorabile în care se afla sistemul finlandez de justiţie, iar despre mine s-a spus că îi hărţuiam pe activiştii care militau pentru libertatea de exprimare şi pe apărătorii drepturilor omului.

RIA Fan, site-ul de ştiri al fabricii de troli, a solicitat Curţii de Apel să le dea sentinţe mai blânde lui Bäckman şi Janiţkin, iar potrivit agenţiei de ştiri Ria Novosti, eu eram de fapt cea mai mare hărţuitoare din Finlanda.

Cu toate acestea, campania de mizerii dusă împotriva mea de MV-lehti şi de alte site-uri defăimătoare nu a luat sfârşit.

CAPITOLUL 16

Sursa din interior

Crainica americană Liz Wahl şi-a încheiat cariera în cadrul postului rus de televiziune RT în direct. Se gândea să îşi dea demisia de câteva luni. La începutul lui martie 2014, Wahl se afla, ca de obicei, la serviciu, la studioul RT America din centrul capitalei Washington, D.C. şi prezenta un buletin de ştiri. Însă, deodată, aceasta a ignorat textul aprobat în prealabil care rula pe teleprompter şi a relatat ultima ştire.

„Nu pot face parte dintr-o reţea finanţată de guvernul rus şi care muşamalizează acţiunile lui Putin. Sunt mândră să fiu cetăţean american şi cred în relatarea adevărului. De aceea, odată cu încheierea acestui buletin, îmi dau demisia”, le-a spus ea telespectatorilor.

Pe când se îndepărta de pupitrul de ştiri, şeful său rus a chemat-o la el în birou şi i-a cerut o explicaţie. Wahl i-a

repetat motivele pe care tocmai le declarase în mod public şi a închis uşa redacţiei în urma sa, pentru ultima dată.

Liz Wahl este o jurnalistă cu experienţă şi o profesionistă talentată în domeniul televiziunii. S-a născut într-o familie de militari la Baza navală americană de la Subic Bay, în partea vestică a Filipinelor, în apropierea capitalei Manila.

Bunicii ei au fost nevoiţi să simtă pe pielea lor agresiunea şi ocupaţia Uniunii Sovietice. În 1956, aceştia s-au refugiat în SUA, întrucât în Ungaria, ţara lor natală, forţele de securitate sprijinite de sovietici atacau cetăţenii care se revoltau şi se opuneau regimului comunist.

Wahl lucrase timp de doi ani şi jumătate la postul rusesc RT. Prezentatoarea fusese martoră la modul în care directorii de ştiri ruşi ai filialei RT de la Washington, cei care se ocupau de conţinutul prezentat, se amestecau continuu şi într-o manieră neetică în procesul editorial.

Dat fiind faptul că operaţiunile desfăşurate de armata rusă în Ucraina se intensificaseră, şefii canalului au făcut ca demersurile lui Wahl şi ale colegilor săi de a produce ştiri bazate pe fapte să fie imposibile. Cu puţin timp înainte de a-şi da demisia, reportajul pregătit de Wahl despre Ucraina fusese sabotat. Devenise evident faptul că soldaţii ruşi intraseră ilegal pe teritoriul Peninsulei Crimeea.

Este treaba jurnaliştilor să relateze cele mai recente evenimente şi felul în care evoluează situaţia. Prin urmare, Wahl înregistrase un interviu cu un congresmen american, în care îi solicita acestuia părerea cu privire la faptul că soldaţii ruşi invadaseră Ucraina. Însă materialul final care a fost difuzat nu mai includea şi reportajul realizat de ea.

Directorii ruşi de ştiri le ceruseră redactorilor să înlăture segmentul respectiv.

Potrivit ştirilor distribuite de Kremlin şi de RT, în Ucraina nu avea loc nicio operaţiune militară rusească.

„Până la războiul din Ucraina, situaţia nu mai fusese chiar într-un asemenea hal, adică le puteai pune întrebări celor cărora le luai interviu. Însă, la acel moment, nici măcar asta nu te mai lăsau să faci asta. Dacă erai cu RT, trebuia să denigrezi şi să ridiculizezi Ucraina”, spune Wahl.

De asemenea, superiorii au îndemnat-o să relateze ştiri despre „guvernul neonazist ucrainean”, deşi asta era o fabulaţie.

Totodată, postul promova teorii ale conspiraţiei, potrivit cărora SUA, Uniunea Europeană şi Agenţia Centrală de Informaţii (CIA) se amestecau şi îşi băgau nasul în situaţia din Ucraina.

Liz Wahl considera că reportajele relatate de angajatorul său erau tulburătoare şi lipsite de etică. De pildă, postul sprijinea dictatori precum Bashar al-Assad din Siria, care purta un război nemilos împotriva civililor.

Wahl nu voia să ia parte la denaturarea şi răstălmăcirea faptelor şi nici nu voia să sprijine dictatori şi să îşi denigreze ţara natală. Era tulburată de modul în care RT îi întinase patria, pe faţă. Directorii ruşi care se ocupau de ştiri scoteau în evidenţă în mod constant defectele societăţii americane, iar Wahl nu voia să fie implicată în demersurile de răstălmăcire şi de denaturare a faptelor.

La începutul lui 2014, nu toţi ştiau ce era, de fapt, RT. Nu se cunoşteau nici interesele politice profunde ale postului. Înainte de ajunge în SUA, postul de televiziune renunţase la denumirea grăitoare Russia Today şi îşi făcuse reclamă drept un post de ştiri legitim.

Felul în care Wahl descrisese, în mod public, RT drept postul care muşamaliza acţiunile lui Putin a fost prima relatare din interior, care a demascat o dată pentru totdeauna adevărata faţă a canalului TV. Mărturia ei a ajuns o ştire la nivel internaţional.

„Când plecam de la sediu, telefonul meu o luase razna: ştirile făcuseră rapid înconjurul lumii. Nu mi-aş fi închipuit niciodată aşa ceva”, declară Wahl.

Mass-media tradiţională a acaparat-o cu atâtea solicitări de interviuri, încât nici n-a avut timp să le răspundă tuturor. Timp de mai multe zile, Wahl a apărut la posturile CNN, MSNBC şi la alte organe de presă şi a relatat despre experienţa sa în ceea ce priveşte lucrul în slujba maşinăriei de propagandă rusească.

Ulterior, jurnalista a depus mărturie înaintea Congresului american despre războiul informaţional rus.

Conducerea RT nu a fost deloc mulţumită de întreaga situaţie. Aceştia nici nu s-au obosit să comenteze cu privire la criticile bine-argumentate şi profesioniste formulate de Wahl. În schimb, RT a pus sub semnul îndoielii sănătatea mentală a fostei angajate, a implicat-o în conspiraţii dubioase şi a infectat o reţea alcătuită din vedete YouTube pro-Kremlin, care aveau influenţă în mediul virtual, precum şi din numeroşi troli, încurajându-i

pe aceştia să îşi continue demersurile de denigrare a jurnalistei.

***

Iniţial, cei de la RT au abordat-o pe Wahl şi au vrut să o recruteze, în calitate de jurnalist, la redacţia lor de la Washington.

În 2011, Wahl lucra la un mic post american de ştiri din Insulele Mariane de Nord, un teritoriu neîncorporat al SUA aflat în Oceanul Pacific, şi se gândea să se mute înapoi pe uscat.

Pe-atunci, Rusia lui Putin nu era prezentată atât de critic şi la o scară atât de largă în SUA, aşa cum s-a întâmplat după războiul din Ucraina. Din cauza felului în care a ştiut să se vândă, reputaţia postului RT nu era atât de întinată la acea vreme.

În industria mass-media, RT era prezentat în mod înşelător prin corelaţie cu Corporaţia Britanică de radiodifuziune (BBC), un post de încredere în ochii publicului.

Directorul de ştiri al RT urmărise reportajul realizat de Liz despre dezastrul de la reactorul nuclear Fukushima şi a vrut să o angajeze. Acesta i-a descris canalul drept „un post internaţional de ştiri care se axează pe aspectele ignorate de mass-media convenţională”.

Acelaşi slogan e utilizat şi în prezent pentru a face reclamă postului în rândul telespectatorilor.

În timpul negocierilor purtate cu Wahl, directorul a asemuit RT America cu Al-Jazeera English, reţeaua de televiziune care relatează ştiri din lumea arabă.

Liz Wahl avea dubii, astfel că a întrebat de independenţa jurnalistică a canalului RT.

„Şefii au răspuns, râzând, că noţiunea că postului RT i-ar lipsi independenţa jurnalistică este o mentalitate de Război Rece. Au zis că astfel de idei reprezintă o parte a imaginii Rusiei de care încearcă să se îndepărteze şi că de aceea au postul TV internaţional.”

Însă misiunea de facto a reţelei de televiziune a fost dezvăluită de Margarita Simonyan, redactorul său şef rus, după vreo doi ani.

Dând probabil cea mai sinceră descriere formulată vreodată cu privire la rolul jucat de RT, Simonyan a declarat pentru mass-media rusească următoarele: „RT este o armă folosită în războiul informaţional dus de Kremlin, fiind practic în modul gata de luptă”. Drept parte din înşelătoria intenţionată, aceasta şi subalternii săi nu le precizează în mod sistematic acest detaliu nici telespectatorilor RT şi nici companiilor de distribuţie digitală, care le difuzează emisiunile.

Mai mult, probabil că RT nu le-a spus despre rolul său, în calitate de armă utilizată în războiul informaţional al Kremlinului, nici autorităţilor naţionale de comunicaţii care se ocupă de licenţele de radiodifuziune. Această informaţie neînsemnată nu le-a fost comunicată nici propriilor angajaţi ai RT, cel puţin nu celor de la sediul din Washington.

Pe când se gândea dacă să accepte sau nu postul oferit, Wahl a verificat conţinutul produs de RT; în 2011 nu era o fabrică de propagandă, care inunda non-stop spaţiul public cu materiale în care era venerat Putin sau cu minciuni strigătoare la cer.

„RT relata într-adevăr ştiri care erau complet adevărate şi legitime, însă reportajele respective erau mereu axate pe aspecte din Europa şi din SUA, niciodată din Rusia.”

În cele din urmă, Wahl a acceptat oferta.

La început, procesele prin care îşi realiza RT reportajele, păreau asemănătoare cu cele utilizate de posturile obişnuite de ştiri. Wahl a realizat interviuri, a produs reportaje şi a prezentat buletine de ştiri în direct, acestea fiind difuzate la orele 16, 17 şi 19.

Aceasta aduna informaţii, uneori se deplasa pe teren pentru a relata ştiri şi făcea reportaje. În unele cazuri, era treaba ei să stabilească persoanele invitate în studio şi să ia legătura cu cei cărora urma să li se ia interviu, în direct, în cadrul emisiunilor viitoare.

Rutinele de lucru din cadrul postului TV erau obişnuite, însă subiectele de ştiri alese, perspectivele şi persoanele intervievate erau strict la latitudinea directorilor ruşi.

„Aşa, superficial, părea că ai multă libertate, însă pe măsură ce trecea timpul, vedeai că ai mână liberă doar atunci când criticai SUA, Occidentul sau Uniunea Europeană. Dacă ştirea e despre Rusia sau despre aliaţii săi, cam dispare libertatea.”

Directorii au fost mulţumiţi când Wahl a propus realizarea unui reportaj despre o problemă de actualitate din societatea americană. De pildă, reportajele despre protestele împotriva guvernului SUA erau mereu un subiect fierbinte şi erau binevenite. Adesea, evenimentele erau scoase din contextul original şi cu mult exagerate.

La începutul parcursului lui Wahl în cadrul RT, un domeniu deosebit de interes era mişcarea „Occupy Wall Street”, declanşată în septembrie 2011.

Iniţiativa cetăţenească împotriva inegalităţii financiare şi de promovare a drepturilor omului a lansat o serie de proteste stradale ample. În Statele Unite, lumea s-a adunat în zona Wall Street din Manhattan, oamenii cerând ca băncilor să li se ia puterea acumulată de-a lungul timpului, precum şi soluţionarea altor probleme ale societăţii.

Desigur că mişcarea a fost un subiect de ştiri important şi legitim, al cărui parcurs trebuia urmărit şi relatat de organele de presă, însă RT a exagerat reportajele realizate şi a sărit calul.

Wahl a văzut cum cei de la RT profitau de îngrijorările cetăţenilor, cu privire la modul în care gestiona guvernul american criza financiară şi ajuta băncile, pentru a demonstra că întreaga democraţie americană era distrusă.

Reporterii RT au fost trimişi să-i filmeze cu entuziasm pe poliţişti cum patrulau pe străzi echipaţi complet în echipament de luptă. Astfel a fost creat şi accentuat un sentiment dramatic.

„Reportajele realizate despre Occupy Wall Street au avut caracter obsesiv”, spune Wahl.

Postul a angajat mulţi reporteri care să relateze despre evoluţia situaţiei pe întreg teritoriul Statelor Unite. Numeroşi corespondenţi au relatat evenimentele în direct din New York, Oakland, ori din alte oraşe în care aveau loc proteste.

Date fiind reportajele realizate în mod disproporţionat, RT a vrut să demonstreze că „mass-media convenţională”, adică mass-media tradiţională, care relata evenimentele în mod curent, nu era cu adevărat interesată de frustrările protestatarilor.

La rândul său, RT se prezenta drept singurul canal mass-media pe care se pot baza oamenii: „RT nu trebuie să inventeze probleme, întrucât acestea deja există. RT le amplifică şi se pricepe foarte bine să profite de problemele reale ale oamenilor supăraţi pe guvern, sau care consideră că nu beneficiază de şanse egale în societate”.

Când protestele stradale se stingeau treptat, iar protestatarii plecau acasă, RT era ultimul post care rămânea să îi intervieveze pe activiştii rămaşi la cele câteva corturi ridicate de manifestanţi.

Potrivit RT, „mass-media aflată în slujba corporaţiilor”, după cum numeşte RT toate celelalte posturi americane de ştiri, dar şi pe cele finanţate din bani publici, abandonase publicul.

„Se ajunsese în situaţia în care angajaţii au zis gata, asta e, facem frecţie la un picior de lemn. Însă directorul de ştiri

a fost ferm cu privire la continuarea relatării despre subiect.”

Mult mai târziu, cu ocazia aniversării „Occupy Wall Street”, RT a continuat să producă ştiri de scandal.

Un alt caz important de mare calibru relevă încercarea postului de a influenţa chestiuni politice. Potrivit observaţiilor lui Wahl, un astfel de caz de anvergură a fost povestea soldatului Chelsea Manning din cadrul Armatei SUA, cunoscută pe atunci drept Bradley.

În 2010, Manning a fost suspectat că ar fi divulgat secrete ale armatei americane, pe care le obţinuse în context profesional platformei Wikileaks, conduse de Julian Assange şi, prin această cale, presei internaţionale şi practic întregii lumi.

Materialele pe care le-a predat Manning includeau, de pildă, un filmuleţ în care apăreau soldaţi americani care împuşcă fatal angajaţi ai agenţiei de ştiri Reuters dintr-un elicopter militar. De asemenea, printre materialele respective se numărau şi câteva sute de mii de telegrame diplomatice, care conţineau informaţii confidenţiale.

Informaţiile divulgate au provocat un scandal internaţional enorm şi au stârnit critici la adresa armatei americane şi a activităţilor diplomatice.

Liz Wahl a primit sarcina de a relata temeinic despre procesele intentate împotriva lui Manning. Vorbim aici de relatare excesivă.

Perspectiva din care urmau să fie realizate reportajele era impusă de redacţie.

„Potrivit RT, Manning era un tip firav care dădea în vileag marele guvern american, care i s-a opus fără niciun ajutor şi a luptat pentru libertatea de exprimare. Pentru asta, guvernul SUA voia să-i închidă gura.”

Mai există şi alte moduri de a privi situaţia. Manning a fost acuzat de numeroase infracţiuni, printre care se numărau şi încălcări ale Legii Spionajului şi, ulterior, a fost condamnat. De exemplu, Legea Spionajului interzice amestecul în operaţiuni militare, sprijinirea inamicului pe timp de război şi împotrivirea în faţa ordinelor primite.

Însă pentru RT condamnările lui Manning erau încă o dovadă a modului în care „SUA suprimă libertatea de exprimare”.

De regulă, posturile obişnuite de ştiri nu îi ridică în slăvi pe cei despre care relatează ştiri. RT nu doar că a relatat despre parcursul lui Manning, ci l-a şi lăudat, numindu-l un erou.

Edward Snowden, un contractant din cadrul NSA (Agenţia de Securitate Naţională din SUA), care a divulgat la rândul său presei globale informaţii confidenţiale, preluate de la agenţiile de spionaj americane, a beneficiat de un tratament asemănător din partea RT, aceasta dintr-un singur motiv: şi Snowden l-a făcut pe duşmanul de moarte al Rusiei, şi anume armata SUA şi oficialităţile americane în materie de securitate, să pară nişte monştri.

Pentru o reţea care, potrivit spuselor redactorului său şef, acţionează în calitate de armă a războiului informaţional dus de guvernul rus şi a cărei misiune clară este de a distruge încrederea cetăţenilor în guvernul american,

informaţiile divulgate atât de Manning, cât şi de Snowden au picat la ţanc.

Ambii au uşurat războiul informaţional al RT: postul nici n-a mai trebuit să inventeze ştiri negative despre structurile americane de securitate.

Manning şi Snowden au dezvăluit informaţii primare, astfel că tot ceea ce a trebuit RT să facă a fost să repete la nesfârşit, precum şi să accentueze şi să amplifice informaţiile respective şi să le trâmbiţeze întregii lumi, mai tare decât era justificat din punct de vedere jurnalistic, societal sau din punctul de vedere al libertăţii de exprimare a oricui.

„SINGURUL CANAL MASS-MEDIA PE CARE TE POŢI BAZA”

Liz Wahl nu mergea la serviciu în fiecare dimineaţă cu gândul că era doar o rotiţă în cadrul unei maşinării internaţionale de propagandă.

Aceasta nu se simţea de parcă superiorii săi o forţau să spună sau să facă anumite lucruri. Cu toate acestea, treptat, în minţile angajaţilor a început să fie implantată o formă de autocenzură. Vizaţi erau mai ales jurnaliştii tineri, care nu aveau experienţă anterioară de lucru în cadrul redacţiilor obişnuite, cu procese de lucru jurnalistice aşişderea, instituite pentru a asigura relatarea ştirilor bazată pe fapte concrete.

„Dacă nu ştiai cum să furnizezi un context şi cum să verifici dacă sursele tale erau sigure, ori dacă nu ştiai cum

să verifici veridicitatea faptelor, RT te modela până ajungeai să fii jurnalistul perfect.”

Într-o redacţie gestionată de directori aprobaţi de Kremlin, imaginea jurnalistului perfect e foarte diferită de cea creată de mass-media tradiţională.

Potrivit spuselor lui Wahl, conducerea RT America îi aprecia pe angajaţii care le respectau dorinţele şi care îşi exprimau ostilitatea faţă de guvernul american.

„Un jurnalist perfect îi cita cu atenţie pe invitaţii postului şi era dispus să testeze limitele când venea vorba de publicarea unor jumătăţi de adevăr şi conspiraţii, ori de câte ori respectivele afirmaţii puneau SUA, NATO, ori UE într-o lumină proastă.”

Un angajat care avea mentalitatea vizată avansa rapid în ierarhie.

Era valabil şi reversul medaliei: dacă se considera că un membru al personalului nu putea fi format după placul conducerii şi dacă respectiva persoană îi contrazicea prea des pe superiorii săi, nu mai avansa nicăieri.

„Dacă un jurnalist nu se autocenzura în mod automat, superiorii interveneau cu reacţii negative. Alternativ, unul dintre membrii conducerii superioare îţi edita reportajele, scotea anumite fraze, le modifica sau făcea textul să fie mai sugestiv”, adaugă Wahl.

În cadrul redacţiei s-a creat o atmosferă deosebită. După cum declară Wahl, mentalitatea dominantă este gândirea antisistem. Aceasta a fost martoră la felul în care mulţi

colegi de-ai săi, chiar şi cetăţeni americani, s-au lăsat luaţi de valul teoriilor conspiraţioniste vehiculate în cadrul RT.

„Te simţi ca şi cum te-ai lupta cu puterile care controlează lumea.”

Şefii ruşi nu dezvăluiau de unde sau de la cine veneau instrucţiunile. De fapt, atmosfera era secretoasă şi cufundată în mister.

Uneori, producătorii ruşi făceau o trecere în revistă a subiectelor alese pentru ziua următoare şi le ştergeau din program fără a da vreo explicaţie.

„Nu existau motive presante sau evidente, cu excepţia cazului în care cineva de mai sus interzicea relatarea anumitor subiecte.”

CU SACUL PE CAP ŞI ARUNCAŢI ÎN DUBĂ

Printre sarcinile de rutină pe care le avea Liz Wahl era tocmirea viitorilor invitaţi din studio. Aceasta îi suna pe cei cărora urma să le ia interviu şi planifica programul şi subiectele de discuţie pentru ediţia următoare. Ulterior, îi intervieva în direct pe invitaţii respectivi.

Nu toată lumea era binevenită la studioul RT sau chiar în cadrul intervenţiilor în direct, de la distanţă, însă amatorii de teorii ale conspiraţiei, extremiştii şi persoanele care îşi exprimau frustrarea şi care criticau Occidentul erau primiţi cu braţele deschise.

„RT găseşte vocile respective şi le dă ocazia de a se face auzite la televizor şi de a-şi exprima furia şi dezamăgirea faţă de guvernul american, faţă de sistem şi de starea de fapt”, explică jurnalista.

Uneori, producătorii alegeau ei înşişi invitaţii, alteori reporterii primeau sarcina de a găsi un comentator cu opinii „alternative”.

„Scepticismul sănătos face parte din democraţie, însă cu cât invitatul îşi exprima furia cu mai multă înflăcărare, cu atât mai probabil era ca intervenţiile sale să fie utilizate pentru a atrage telespectatorii”, declară Wahl.

Majoritatea interviurilor agresive erau realizate cu invitaţii obişnuiţi ai postului. La RT, respectivele persoane puteau apărea pe sticlă lună de lună, repetând aceleaşi idei, iar şi iar.

Din experienţa lui Liz Wahl, printre cei mai populari comentatori politici se număra Nigel Farage, europarlamentarul britanic şi criticul neobosit al UE, conspiraţionistul de pe reţelele de socializare şi realizatorul emisiunii InfoWars, precum şi Steven Seagal, actorul din filmele de acţiune.

În martie 2012, în timpul mandatului preşedintelui Barack Obama, Wahl i-a luat interviu în direct lui Alex Jones. Subiectul era ordinul executiv dat de Obama, prin intermediul căruia preşedintele putea aplica legea marţială în SUA.

RT a prezentat în mod părtinitor vocile critice, care catalogau legislaţia respectivă drept „încă un efort de a prelua puterea”.

Când Wahl l-a întrebat dacă americanii ar trebui să se teamă de legislaţie, Jones a răspuns: „Ar trebui să fie extrem de speriaţi”.

Apoi, acesta a cântărit în mod public ideea referitoare la potenţialul preşedintelui de a ucide în secret cetăţeni americani, de a da ordin să ni se pună un sac pe cap şi să fim aruncaţi în dube negre, apoi să dispărem pentru totdeauna.

Odată, Wahl a primit sarcina de a-i lua interviu starului şi producătorului de film Steven Seagal. În cultura populară, Seagal e renumit pentru faptul că furnizează informaţii greşite şi că îşi exagerează priceperea şi aptitudinile într-ale artelor marţiale.

Însă în cadrul interviului dat lui Liz Wahl, acesta, o persoană fără educaţie sau competenţă în materie de politici externe, şi-a dat cu părerea despre subiect. Potrivit spuselor lui Seagal, Vladimir Putin e un lider puternic.

„Nu-mi dau seama de ce se ambalase atât producătorul de ştiri în privinţa lui Seagal. A fost una dintre cele mai ridicole persoane pe care mi s-a spus vreodată să le intervievez. Cu toate acestea, la RT, era considerat drept un invitat VIP.”

Ulterior, Seagal a primit cetăţenie rusă. Preşedintele Vladimir Putin i-a înmânat personal paşaportul rus în cadrul unei ceremonii publice, difuzate cu mândrie de RT. De atunci, Seagal continuă să îl laude pe Putin.

Adesea, emisiunile de pe RT sunt atât de stângace, încât par a fi repetate în prealabil. Unele ridică semne de

întrebare, dacă nu cumva invitaţii RT nu au fost instruiţi în prealabil, întocmai precum reporterii.

Nu e cazul, spune Wahl.

„Nu e necesar să îi instruieşti pe astfel de oameni. Găseşti cetăţeni americani dispuşi să facă afirmaţii care pun Statele Unite într-o lumină foarte proastă. În schimb, aceştia respectă tonul dat de Kremlin. Oricum, la RT vin invitaţi a căror sănătate mintală variază de la om la om.”

De câteva ori, Wahl l-a intervievat pe politicianul britanic Nigel Farage, liderul de la acea vreme al Partidului pentru independenţa Regatului Unit, UKIP. Pe atunci, acesta nu era cunoscut la scară largă drept un eurosceptic, aşa cum i s-a dus numele în prezent.

Însă la RT era privit ca renegatul Parlamentului European, care avea „păreri contrare” şi ataca cu înflăcărare Uniunea Europeană.

Ulterior, acesta a devenit chipul mişcării Brexit, ieşirea Marii Britanii din Uniunea Europeană. Nu se ştie dacă a fost sau nu o coincidenţă, însă Brexit a fost promovat vehement de fermele de troli de pe reţelele de socializare controlate de Kremlin, precum şi de RT. În cele din urmă, manipularea opiniei publice cu privire la Brexit s-a concretizat într-un referendum, ce a avut loc în 2016.

„După ce am văzut cum au evoluat lucrurile, am înţeles de ce Farage era un invitat preferat la RT. Mass-media din Occident nu prea îl punea pe sticlă, însă la noi era un VIP.”

Politica de recrutare de la RT era la fel de grăitoare precum invitaţii aleşi să apară pe micile ecrane. Jurnaliştii

care nu aveau nicio şansă să îşi găsească locuri de muncă în domeniul jurnalistic tradiţional şi extrem de competitiv din SUA erau starurile RT.

De pildă, Abby Martin, o americancă celebră pe reţelele de socializare şi fostă prezentatoare RT, îşi dobândise iniţial faima în rândul publicului pentru că promova conspiraţii referitoare la Noua Ordine Mondială, prin care elitele puternice erau suspectate că ar reduce masele la tăcere prin intermediul „mass-mediei aflate în slujba corporaţiilor” şi care dădeau 9/11 drept „o lovitură din interior”. La RT, Martin a primit propria sa emisiune difuzată frecvent, intitulată „Breaking the Set”, şi care a fost transmisă în perioada 2012-2015.

După cum remarcă Wahl, RT America recruta persoane care erau dispuse să spună lucruri nebuneşti într-un cadru public.

Conducerea nu considera că e greşit, din punct de vedere etic, dacă un jurnalist relata ştiri despre afacerea propriului său tată. Acesta a şi fost cazul în ceea ce îl priveşte pe fostul ambasador rus în cadrul ONU, la New York, a cărui fiică lucra la RT şi relata materiale despre el fără niciun fel de reţineri, promovând totodată interesele politice ruse.

Wahl spune că, în pofida faptului că majoritatea personalului de la RT, care de ocupa de relatarea ştirilor, erau cetăţeni americani cu istoric familial american, cele mai „dificile” subiecte le reveneau jurnaliştilor ruşi din redacţie.

„De exemplu, ştirile care puneau SUA într-o lumină proastă le erau atribuite jurnaliştilor ruşi, aceasta pentru

că ei se conformau pe deplin, în timp ce prezentatorii şi reporterii americani aveau reţineri.”

RĂSFĂŢATUL PRESEI

RT America a urmărit alegerile prezidenţiale americane din 2012. Postul şi-a promovat candidatul preferat: Ron Paul, un congresmen republican din statul Texas. Paul a început să vizeze obţinerea unei nominalizări în 2011, pe când Wahl încă era proaspăt-angajată la RT.

Reporterii RT au fost informaţi cu privire la Paul. Relatând despre acesta, angajaţii urmau să prezinte informaţii despre un candidat care era „redus la tăcere” de mass-media convenţională şi care fusese neglijat de aceasta, dat fiind faptul că nu se realizaseră reportaje despre el.

De fapt, ulterior, munca jurnalistică profesionistă de documentare a relevat faptul că, într-adevăr, Paul a fost neglijat de mass-media tradiţională faţă de alţi candidaţi.

Cu toate acestea, pentru RT, era practic singurul candidat.

Pe măsură ce Wahl se familiariza cu politicile lui Paul, a realizat că cei de la RT erau atât de obsedaţi de el pentru că exprima cele mai critice opinii cu privire la politicile externe occidentale. Paul se opunea intervenţiei SUA în cadrul conflictelor internaţionale.

Acesta e şi motivul pentru care i-ar fi adus avantaje Kremlinului, care plănuia încă de pe atunci operaţiunile împotriva Ucrainei, operaţiuni care, ulterior, au fost aspru criticate de comunitatea internaţională.

Mai apoi, Ron Paul i-a cedat locul lui Mitt Romney, care a devenit candidatul final al republicanilor la alegerile prezidenţiale. După Romney a venit Barack Obama, atunci când a fost reales în calitate de preşedinte.

RT mai avea şi alte interese politice pro-Kremlin clare: postul TV a făcut lobby împotriva Legii Magniţki, politica SUA promovată de Bill Browder. Drept reacţie la sancţiunile şi la îngheţarea activelor în temeiul Legii Magniţki, Kremlinul impusese o interdicţie în ceea ce priveşte adopţiile copiilor ruşi bolnavi de către familii americane.

Wahl a primit îndatorirea de a face un reportaj despre o întâmplare tragică în care era implicat un băiat rus, tratat cu cruzime de părinţii săi adoptivi americani.

„Din nefericire, întreaga poveste era adevărată, însă dat fiind faptul că liderii de la Kremlin promovau interdicţia adopţiilor, ştirea avea un scop clar: era un exemplu care demonstra cât de oribil era traiul copiilor ruşi în SUA.”

De fapt, majoritatea copiilor adoptaţi din Rusia şi duşi în Statele Unite o duceau bine şi erau trataţi cum se cuvine. Cu toate acestea, astfel cum se întâmplă adesea la RT, ştirile nu aveau la bază principiile eticii jurnalistice.

Firul narativ general dat RT în decursul timpului prin intermediul a nenumărate reportaje şi ştiri a creat o imagine care prezenta ţara într-un mod denaturat şi eronat.

Dacă era ca alegătorii americani să se ia după reportajele RT atunci când îşi formau opiniile şi când alegeau pe cine

să voteze, de pildă, înseamnă că ar fi fost îndrumaţi pe o cale greşită. Şi, pe deasupra, ar mai fi fost şi dezinformaţi.

MANIPULARE VIRALĂ

Un alt domeniu vizat de canalul rus care opera pe teritoriu american şi care transmitea ştiri atât pentru publicul american, cât şi pentru cel internaţional, era aşa-numita practică de „critică a mass-mediei”.

Critica mass-mediei realizată de RT nu e acel tip de discuţie sofisticată, academică sau atent-argumentată cu privire la practicile jurnalistice, la standardele care ar trebui respectate atunci când sunt comunicate ştirile, precum şi la alte elemente aferente jurnalismului modern, predat la universitate, discutat zilnic în cadrul sesiunilor interne de feedback din redacţii şi documentat de diverse instituţii prestigioase din întreaga lume.

În schimb, „critica mass-mediei” realizată de RT constă în atacarea monotonă şi repetitivă a mass-mediei tradiţionale. RT acuză în mod sistematic mass-media tradiţională de lucrurile pe care le fac chiar ei: disimularea adevărului, răspândirea propagandei, falsificarea ştirilor şi recurgerea la operaţiuni cu steaguri false, menite să inducă publicul în eroare.

În vremea când Wahl încă lucra la RT, postul cataloga încontinuu mass-media occidentală drept o „mass-media aflată în slujba corporaţiilor”, care urmărea doar profitul.

Acestea fiind spuse, singura soluţie fiabilă la problema creată de ei înşişi, pe care o puneau cei de la RT la dispoziţia oamenilor, era tot RT.

„Dat fiind faptul că RT nu depindea de dorinţa de a genera profit şi că adevărul era obiectivul său principal, RT era singurul mijloc mass-media care dispunea de libertatea de a relata adevărul. Acesta e un mod de a spune că RT e superior mass-mediei din Occident”, spune Wahl.

Discuţiile interne din cadrul RT cu privire la legătura postului cu telespectatorii spun multe. Wahl îşi aminteşte faptul că personalului nu i se comunicau niciodată indicii de vizionare, iar aceştia nu erau analizaţi. În cadrul posturilor de ştiri obişnuite, producătorii urmăresc aceşti indici şi îi discută împreună cu membrii personalului.

Wahl avea impresia că numărul telespectatorilor care urmăreau postul nu părea să conteze; în schimb, se punea accent pe prezenţa de pe reţelele sociale. Toate programele TV erau încărcate şi pe YouTube, iar succesul era măsurat prin urmărirea felului în care publicul distribuia şi partaja mai departe pe reţelele sociale conţinutul produs de RT.

„Interesul principal era transmiterea mesajului cât mai departe şi intensificarea circulaţiei informaţiilor în mediul virtual. Vizualizările pe YouTube erau foarte importante”, mai spune Liz Wahl.

RT America se bucură de un mare succes pe reţelele sociale. Postul are peste un milion de urmăritori pe Facebook şi, deşi mulţi dintre aceştia sunt cel mai probabil troli plătiţi, RT mai are şi admiratori adevăraţi pe întreg mapamondul, persoane care au suficientă încredere în RT

pentru a recomanda postul în propriile cercuri, nefiind conştienţi de stricteţea cu care e cenzurat şi organizat din punct de vedere politic conţinutul respectiv.

Canalul de YouTube al RT America, dar şi canalul postului-mamă RT, sunt gestionate de profesionişti. Cele două canale pun la dispoziţie o gamă largă de conţinuturi care fac lobby politic, prezentate sub formă de divertisment şi ştiri, apelându-se la tehnica proporţiei 40:60, menţionată anterior.

Întocmai precum celelalte site-uri ruseşti de dezinformare şi conduse de troli, RT ştie cum să atragă vizualizări pe reţelele sociale: sex şi violenţă, animale simpatice, frică, ură şi orice alte elemente care manipulează sentimentele publicului. Ştirile fără caracter politic au rol de momeală, fiind menite să păcălească oamenii să dea clic, pentru a-i atrage pe cei creduli şi a-i face să acceseze conţinutul politic de pe RT. Atunci când persoana dă clic pe un filmuleţ interesant, algoritmii YouTube îi recomandă un şir întreg de materiale video asemănătoare. Probabil că RT plăteşte pentru această vizibilitate de pe YouTube.

Printre cele mai populare filmuleţe RT se numără un videoclip filmat de un bărbat foarte furios pe Poliţia din Salt Lake City. Potrivit spuselor acestuia, un om al legii i-a împuşcat şi ucis câinele care se afla în curte.

În filmuleţul cu peste 20 de milioane de vizualizări, bărbatul înfruntă organele poliţieneşti şi jeleşte moartea câinelui.

La fel ca toate celelalte filmuleţe artizanale menite să te facă să le accesezi, clipul nu prezintă şi cele petrecute înainte de a începe filmarea.

Un alt filmuleţ foarte popular produs de RT este un scurt reportaj, privind un cuplu de australieni care fac sex pe marginea drumului şi ajung pe imaginile preluate de Google Street View. Acest filmuleţ are peste trei milioane de vizualizări.

Puţini sunt cei care ar crede că respectivul conţinut a fost finanţat, de fapt, cu banii guvernului rus, furnizaţi unui canal care deserveşte securitatea naţională rusă în spaţiul informaţional.

Însă asta e şi ideea.

Cei de la RT sunt versaţi în ceea ce priveşte manipularea publicului vizat: pentru a atrage mai mulţi tineri de sex masculin, RT a adus starlete porno drept comentatoare de ştiri.

O OPERAŢIUNE PSIHOLOGICĂ ARANJATĂ

Pe măsură ce trecea timpul şi Wahl îşi îndeplinea îndatoririle de la RT, în capitala Statelor Unite, a început să o deranjeze din ce în ce mai mult misiunea angajatorului său, aceea de a pune ţara într-o lumină proastă.

Conform idealului jurnalistic acceptat la nivel universal, mass-media ar trebui să îndeplinească rol de gardian, să fie vocea adevărului în faţa puterii. Este de datoria celei de-a patra puteri în stat să critice guvernul.

„Însă era evident că RT nu acţiona în numele misiunii neprihănite de a trage la răspundere guvernul SUA. Postul

ne ataca armata, liderii şi stilul de viaţă”, mai spune Liz Wahl.

Oricum ar fi, aceasta începuse să simtă că se umple paharul. Colegii săi de la RT realizau reportaje false în care susţineau că rebelii sirieni utilizau arme chimice împotriva civililor, victimele fiind femei şi copii.

De fapt, regimul Bashar al-Assad susţinut de Rusia era cel care pusese la cale atacurile cu arme chimice la adresa populaţiei.

Pentru Liz Wahl, ştirile relatate de RT despre Siria erau oribile.

„Vorbim de filmuleţe cu copii morţi, iar în studioul RT venea invitatul care declara că e o conspiraţie pusă la cale de mass-media din Occident, cu scopul de a ne induce în eroare. E absolut tulburător. În cazul în care are loc un atac chimic, este de datoria mass-mediei să încerce măcar să afle cine e responsabil.”

Pe măsură ce avansa invazia forţelor ruse din Ucraina, RT a denaturat evenimentele, prezentându-se totodată drept organul de presă suprem care relata adevărul.

Liz Wahl era dezgustată de televiziunea la care lucra, astfel că era vremea să plece.

Jurnalista a prezentat ultimul său buletin în direct, le-a spus telespectatorilor că postul făcea propagandă şi că muşamaliza politicile lui Putin şi şi-a dat demisia.

„Nu poţi opri întreaga maşinărie, însă măcar poţi încerca să le spui oamenilor ce se petrece. Am vrut să îmi îndeplinesc datoria şi să clarific treburile”, adaugă Wahl.

După ce şi-a dat demisia, Wahl a primit mesaje de sprijin de la foştii colegi; mulţi împărtăşeau la rândul lor ideea lui Wahl cu privire la caracterul postului. Prin demascarea televiziunii, aceasta făcuse cunoscute motivele de îngrijorare pe care le aveau mulţi alţi angajaţi cu privire la politicile RT.

Pe măsură ce vestea privind demisia crainicei de la RT făcea înconjurul lumii, tot felul de necunoscuţi îi trimiteau mesaje de mulţumire, exprimându-şi respectul faţă de fapta sa curajoasă. Însă când şefii ei au observat că „reportajul special” se răspândea cu repeziciune şi au început să primească solicitări de clarificare din partea mass-mediei tradiţionale, aceştia au ieşit la contraatac.

La două zile după ce Liz Wahl îşi dăduse demisia, RT a publicat un articol online în care se insinua faptul că aceasta se comportase într-un mod lipsit de profesionalism. Potrivit afirmaţiilor făcute, „de regulă, jurnaliştii care nu sunt de acord cu ceva îi comunică nemulţumirile redactorului, iar dacă acestea nu pot fi soluţionate, atunci respectiva persoană îşi dă demisia ca un profesionist”.

„Însă atunci când cineva transformă o decizie personală într-un mare circ, nu e vorba decât de o manevră executată pentru a-şi face reclamă”, a scris RT într-un articol anonim.

Chiar şi Margarita Simonyan, redactorul-şef al filialei internaţionale RT, s-a folosit de autoritatea sa pentru a

transforma RT într-o victimă şi pentru a îndrepta atenţia asupra mesagerei, departe de postul de televiziune.

Aceasta a dat vina pe mass-media tradiţională din Occident, care relatase la scară largă despre demisia lui Wahl. Potrivit spuselor lui Simonyan, postul RT se confrunta cu un noian de critici anonime şi era atacat puternic de toate marile organe de presă.

Din punctul său de vedere, era un război mass-media tipic, în care RT se confruntă pe cont propriu cu zeci de mii de posturi de ştiri din Apus.

Patru ani mai târziu, însăşi Simonyan a dobândit renume pe plan internaţional. Aceasta i-a intervievat pe doi agenţi de informaţii din cadrul armatei ruse suspectaţi că i-ar fi otrăvit pe Serghei Skripal şi pe fiica sa şi le-a pus celor doi la dispoziţie postul RT drept o platformă deschisă.

Regatul Unit a emis un mandat de arestare pe numele celor doi, însă Simonyan le-a dat şansa să debiteze elucubraţii despre vizita lor în Regat în „scop turistic”, vizită care s-a întâmplat să includă o plimbare chiar prin faţa casei în care locuiau fostul agent rus Skripal şi fiica acestuia, care au fost otrăviţi.

Un alt atac influent, care a provocat un val de mesaje de ură adresate jurnalistei Liz Wahl din partea unor necunoscuţi şi a unor profiluri false, a avut loc la trei zile după ce îşi dăduse demisia. Paul Joseph Watson, o personalitate populară pe YouTube, ucenic al lui Alex Jones, realizatorul emisiunii InfoWars şi promotor al ideologiilor de extremă dreaptă şi pro-Kremlin, a ridiculizat-o pe Wahl în faţa publicului său uriaş de pe YouTube.

Într-un filmuleţ cu titlul The Truth About RT Host Liz Wahl's Resignation (Adevărul despre demisia crainicei de la RT, Liz Wahl), Watson califică ceea ce a făcut Wahl drept o manevră cinică plină de ipocrizie şi utilizează aceleaşi argumente precum cei de la RT.

De asemenea, în filmuleţul care, până la acest moment, are peste 180 000 de vizualizări, Watson pune la îndoială veridicitatea invaziei Crimeii de către Rusia. Persoanele care au urmărit materialul i-au trimis lui Wahl mesaje pline de ură, în care o denigrează.

La puţin timp după aceea, a început şi împroşcarea cu noroi.

RT a trimis reportaje TV pasiv-agresive de la Moscova la Washington, scopul acestora fiind defăimarea lui Wahl.

Prezentatorii dezbaterilor speculau, întrebându-se dacă nu cumva demisia lui Wahl fusese o ambuscadă premeditată şi un act de sabotaj, organizat de „un grup de organizaţii specializate neocon".

Cineva de la RT urmărise şi adunase informaţii despre jurnalişti şi persoanele din cadrul organizaţiilor specializate, care postaseră pe Twitter mesaje cu privire la demisia lui Wahl şi care îi luaseră interviu.

Apoi, respectivii au fost catalogaţi ca fiind „obsedaţi de Rusia". Postul a mai intervievat o persoană, prezentată drept o „voce critică la adresa mass-mediei", care le-a debitat telespectatorilor tot felul de teorii conspiraţioniste de ordin politic.

„Lupta contra RT este, de fapt, o bătălie purtată în numele neoconservatorilor, care promovează anumite interese privind politica externă”, a spus acesta despre situaţie.

În articolele RT din mediul online şi de pe reţelele sociale, demisia lui Liz Wahl era prezentată drept o operaţiune psihologică aranjată. Prin această sintagmă se insinua că Wahl ar fi participat la o operaţiune psihologică militară planificată în prealabil.

Mai exact, afirmaţia nefondată sugerează că Liz Wahl ar coopera sau colabora cu armata sau cu alte servicii de securitate, întrucât acestea sunt singurele entităţi care pot organiza operaţiuni psihologice în democraţiile occidentale.

Evident că Wahl nu conlucra cu niciun fel de oficialităţi în materie de securitate.

În plus, îi erau urmărite şi postările pe Twitter, care erau preluate şi introduse în articolele online RT, fiind anexate la tot felul de comentarii batjocoritoare.

Până şi Abby Martin, fosta colegă a lui Wahl, a profitat de una dintre ediţiile emisiunii, pe care o prezenta pentru a o califica pe aceasta drept o neocon.

Potrivit spuselor lui Wahl, neocon este un termen în vogă în rândul propagandiştilor, pe care cei de la RT l-au adoptat şi adaptat după plac. RT utilizează acest termen pentru a denigra pe oricine care critică politicile regimului rus.

Iniţial, era o abreviere a termenului neoconservator. Dicţionarul Merriam-Webster îl defineşte drept o ideologie

politică care susţine promovarea intensă a democraţiei şi a intereselor naţionale ale SUA în materie de afaceri internaţionale, inclusiv prin mijloace militare. În afară de RT şi de nenumăraţii troli activaţi de articolele false vehiculate de post, nimeni nu a mai făcut-o pe Wahl o neocon.

„Dat fiind faptul că e un termen atât de ridicol, nu e mare lucru de capul lui; e doar o insultă la care apelează ei. Nici nu sunt sigură dacă trolii ştiu ce înseamnă. Nu m-am gândit niciodată că aş fi neocon şi încă nu cred că sunt. Conform spuselor acestora, se pare însă că eram”, spune Wahl.

După ce RT şi Watson, colegul lui Alex Jones, au defăimat-o pe Wahl în repetate rânduri, făcând-o neocon controlată de alţii de teapa ei, publicul RT susceptibil să se încreadă în teoriile conspiraţiei a început să o atace în masă.

Potrivit unora dintre aceştia, Wahl este o neocon, un lacheu al CIA şi o marionetă a mass-mediei din Occident, care deserveşte elitele aflate la putere.

O vreme, Wahl a putut să ignore toate injuriile care i-au inundat reţelele de socializare. Cu toate acestea, pe măsură ce RT a sporit şi intensificat publicarea de ştiri false, iar mesajele au devenit din ce în ce mai agresive, lui Wahl a început să i se pară că întreaga situaţie era tulburătoare. O parte din reacţiile agitate pe care le primea erau antisemite şi lumea o făcea „marionetă evreică”.

Pentru că nu mai putea ignora mesajele primite, şi-a schimbat tehnica.

„Am profitat de fiecare ocazie pentru a critica RT. Încercarea lor de a mă reduce la tăcere mi-a dat curaj să îmi spun părerea, să demontez minciunile şi să le spun tuturor cum stăteau, de fapt, lucrurile. Aşa că, într-un fel, m-au încurajat să continui să lupt.”

Pe măsură ce defăimările şi injuriile se răspândeau în mediul online şi pagina de Wikipedia despre Wahl a fost denigrată rapid. Jurnaliştii obişnuiţi au relatat despre ce i se petrecuse, iar articolele lor bazate pe fapte ar fi putut fi utilizate drept surse pentru pagina sa de Wikipedia.

Cu toate acestea, colaboratorii anonimi de pe Wikipedia au profitat de materialele abuzive produse de RT şi au citat unul dintre articolele calomnioase scrise sub protecţia anonimatului. Astfel, vreme îndelungată, întreaga pagină de Wikipedia despre Liz Wahl a fost centrată pe baza unui singur articol RT.

„Caracterul meu era întinat, se insinua că aş fi fost depresivă şi că eram instabilă din punct de vedere mental.”

Wahl le-a scris celor de la Wikipedia şi le-a spus că pagina despre ea conţinea neadevăruri, că sursa era incorectă şi că fusese utilizată pentru a răspândi minciuni despre ea.

Informaţiile false au rămas pe Wikipedia timp de cel puţin o lună, până ce a fost rectificat articolul. A fost vorba de prea mult timp, având în vedere numărul de persoane care au căutat informaţii despre Wahl în primăvara anului 2014 şi au dat peste articolul măsluit de pe Wikipedia.

„Răul fusese deja făcut. Într-o astfel de lume în care informaţia este atât de actualizată, lumea vrea să verifice credibilitatea sursei de pe Wikipedia.”

Wahl spune că operaţiunea de defăimare pusă la cale împotriva ei şi-a atins scopul. Jurnalista a fost nevoită să îşi facă vocea auzită şi să îşi apere atât propria persoană, cât şi caracterul şi motivaţiile sale.

Iniţial, prin faptul că provocase RT, făcuse ceea ce considerase ea că era corect. Wahl a vrut să discute aspecte legate de conflictul din Ucraina şi de rolul jucat de mass-media rusească în muşamalizarea întregii situaţii, însă RT a îndreptat atenţia asupra ei cu unicul scop de a-i răpi integritatea de jurnalist.

Întrucât voia în continuare să facă ceea ce era corect, a fost atrasă într-un conflict din spaţiul virtual, care avea impact în cel fizic.

„Cred că întreaga campanie a fost eficientă: s-a pus la îndoială caracterul meu, iar atenţia a fost îndreptată departe de propaganda rusească, de modul de operare a acesteia, precum şi de ceea ce face Kremlinul în Ucraina.”

Uneori, Wahl a regretat faptul că a vorbit public despre ceea ce se petrecea în cadrul RT.

„Mi-a distrus viaţa şi m-a afectat pe plan personal. Nu sunt sigură dacă a meritat această luptă.”

ATACURILE LUI ALEX JONES

După ce Wahl şi-a dat demisia de la postul utilizat în războiul informaţional dus de guvernul rus, a călătorit prin lume. Jurnalista instruieşte publicul larg şi experţii în ceea ce priveşte operaţiunile de influenţă ruseşti şi războiul cibernetic.

Wahl este un participant foarte respectat la diverse conferinţe şi contribuie la numeroase iniţiative care au drept obiectiv combaterea agresiunii informaţionale a Kremlinului împotriva Occidentului.

În 2015, cu mult înainte ca încercările trolilor ruşi, ale propagandiştilor, ale ştirilor false şi ale conţopiştilor, de a-şi băga coada în alegerile prezidenţiale din SUA să fie depistate la scară largă, Wahl s-a numărat printre primii experţi din Occident care au depus mărturie în Congresul american cu privire la felul în care Rusia a transformat informaţiile în arme.

În cadrul audierii, aceasta a descris cum a fost mobilizat postul RT în calitate de instrument de propagandă pe reţelele sociale şi pe Internet.

În retrospectivă, mărturia sa este istorică, întrucât a fost unul dintre primele avertismente mai cuprinzătoare, date conducerii politice americane, referitor la ceea ce li s-ar putea pregăti pe viitor şi la ceea ce s-ar putea petrece dacă era neglijat acest fenomen.

„RT continuă să îşi desfăşoare activitatea tocmai pentru că le pune oamenilor la dispoziţie un cadru în care aceştia îşi alimentează unii altora prejudecăţile. E ca o comunitate, aproape ca un cult format în mediul online. Oamenii au senzaţia că fac parte dintr-un cult care s-a lămurit cum

stau lucrurile şi care luptă împotriva sistemului”, a mărturisit aceasta.

Wahl le-a propus politicienilor americani să lupte contra imboldurilor Kremlinului menite să inducă publicul în eroare şi să manipuleze populaţia alcătuită din sceptici paranoici.

„Cea mai bună armă împotriva acestei campanii de propagandă, care se extinde cu repeziciune, este adevărul. Trebuie doar să luptăm pentru asta.”

Apoi, guvernul rus a atacat-o iar pe Wahl, folosindu-se de emisiunea „In the Now”. În aceeaşi zi în care Wahl a depus mărturia, „In the Now” a difuzat un reportaj televizat în care se reluau aceleaşi teorii conspiraţioniste învechite despre ea, pe care le scornise RT cu un an înainte.

Emisiunea cataloga audierea din Comitetul Camerei drept „o adunătură de cârcotaşi care critică Rusia” şi a profitat de ocazie pentru a-şi bate joc de planurile guvernului american de a finanţa contramăsuri împotriva propagandei ruseşti.

La fel ca toate celelalte reportaje realizate de RT, şi acest filmuleţ a fost încărcat pe YouTube. La momentul când scriu aceste rânduri, filmuleţul a adunat peste 111 000 de vizualizări.

Secţiunea de comentarii a clipului este plină de aluzii şi de insulte care o ponegresc pe Wahl, postate de sute de necunoscuţi.

Cel mai probabil, în temeiul legislaţiilor din multe ţări care reglementează calomnia, multe dintre comentarii sunt

ilegale de fapt, însă emisiunea „In the Now” nu s-a obosit să modereze discuţiile şi să le înlăture.

În septembrie 2018, am raportat filmuleţul celor de la YouTube, prin intermediul funcţiei de raportare şi le-am spus că Wahl este hărţuită de materialul video respectiv.

Deocamdată n-am primit niciun fel de reacţie din partea companiei. Mai mult, n-am primit nici vreo explicaţie care să justifice motivul pentru care un astfel de filmuleţ tulburător, creat exclusiv pentru a spăla publicul pe creier, este pus la dispoziţia tuturor. Asta e valabil şi pentru nenumărate filmuleţe asemănătoare.

Ai spune că celor de la YouTube, o companie americană, le-ar păsa de faptul că un guvern străin le foloseşte produsele şi serviciile pentru a pune în practică acţiuni sistematice şi politice de agresiune şi de hărţuire.

Extremistul Alex Jones, un adept al Kremlinului, antiamerican şi fostul invitat chemat adesea în studioul RT pe care îl intervievase Wahl, s-a alăturat şi el atacului într-un mod care pare să fi fost pus la cale de RT.

Jones a editat clipul video cu mărturia lui Wahl din cadrul comitetului pentru a se auzi doar vocea lui, comentând sarcastic discursul lui Wahl şi batjocorindu-i spusele cu răutate.

Acesta a reiterat acuzaţiile vehiculate de RT cu privire la faptul că demisia lui Wahl ar fi fost o cascadorie mediatică. În plus, Jones a susţinut că aceasta se folosise de „discursuri impuse de la Casa Albă” la audierea din cadrul Comitetului şi a descris audierea drept o „întrunire bolnavă”.

Rob Dew, colegul lui Jones, a spus în filmuleţ că Wahl este un agent al guvernului şi că e plătită de guvern, acuzaţia sa fiind în concordanţă perfectă cu isonul popular vehiculat de propaganda rusească, prin care experţii în materie de Rusia sunt defăimaţi şi acuzaţi că ar fi agenţi CIA.

Jones a manipulat în fel şi chip mărturia lui Wahl şi i-a pus în gură vorbe pe care nu le rostise, prin aceeaşi metodă a argumentării false şi a victimizării pe care o aplică lacheii Kremlinului în diverse ţări.

De asemenea, acesta a inventat citate extrase, chipurile, din spusele lui Wahl, şi a susţinut că aceasta i-ar fi calificat „pe toţi cei care critică sistemul" drept un cult, ceea ce nu e adevărat.

Apoi, în timp ce citea cu voce tare citate preluate din declaraţia lui Wahl, Jones a început să urle, răstălmăcindu-i şi batjocorindu-i spusele şi catalogându-le drept „o glumă absolută".

Jones a făcut toate aceste lucruri intenţionat, ştiind că publicul său nu ar verifica niciodată veridicitatea afirmaţiilor sale false despre Wahl, luându-le de bune. Astfel, o parte din public şi-ar pierde orice urmă de încredere în Wahl, pe când restul ar continua să o atace.

Întocmai precum filmuleţele postate de RT, Paul Joseph Watson, emisiunea „In The Now" şi multe alte filmuleţe derivate în care este atacată Wahl, clipul lui Jones încă este disponibil şi poate fi vizualizat de oricine pe YouTube. Canalul lui Jones, InfoWars, a fost şters, însă filmuleţul a fost copiat pe alte canale, aceasta în pofida faptului că încalcă propriile regulamente ale YouTube şi o acuză în mod clar pe Wahl că ar fi agent guvernamental plătit,

acuzaţii potenţial ilegale şi care pot dăuna carierei acesteia.

Rezultatele căutărilor „Liz Wahl” pe Google indică faptul că există în continuare o campanie de denigrare a sa prin intermediul postărilor din mediul online: fiecare articol calomnios merge pe acelaşi tipar precum campania originală demarată de RT.

Wahl a lucrat mult timp pentru „Newsy”, un organ de presă care îşi desfăşoară activitatea pe reţelele de socializare, având sediul la Washington. Jurnalista a realizat mini-documentare despre războiul hibrid rus, despre operaţiunile de influenţă şi despre teoriile conspiraţioniste răspândite în mediul online.

Aceasta oferă adesea propriile puncte de vedere cu privire la aspecte legate de Rusia, în calitate de comentator pentru CNN şi pentru alte mijloace mass-media. În plus, Wahl e gazda a numeroase conferinţe internaţionale şi candidează la alegerile din Congresul american ce vor avea loc în 2020 (Texas, cel de al 23-lea district al Congresului).

Se pare că operaţiunea împotriva sa a dat greş, întrucât făptaşii nu au reuşit să o reducă la tăcere prin hărţuire.

Liz spune că îşi aminteşte în sinea sa cine este şi idealurile pentru care luptă, astfel că nu se va lăsa abătută de calomnii.

„Dacă te laşi intimidat şi propagandiştii văd că operaţiunile lor funcţionează, atunci îşi vor continua demersurile. Însă atâta timp cât ţintele îşi fac vocea auzită şi continuă să îi

provoace, atunci eficienţa lor scade. Asta funcţionează şi în cazul propagandei.”

Dat fiind faptul că, pe viitor, mult mai multă lume va cădea pradă campaniei agresive, Liz Wahl împărtăşeşte o experienţă preţioasă: transmiterea şi primirea mesajelor de sprijin din partea celor care îi apreciază eforturile o ajută să depăşească presiunea pe care o exercită asupra sa un stat străin.

„E încurajator când primeşti mesaje care te inspiră de la persoane din Ucraina şi din Ţările Baltice, care sunt extrem de îngrijorate cu privire la influenţa din partea Rusiei. Mesajele te fac să te simţi ca şi cum duci o luptă dreaptă.”

În 2017, Departamentul de Justiţie al SUA i-a solicitat postului RT să se înregistreze în calitate de agent străin. În primăvara anului 2018, două frecvenţe pe care transmitea RT America au fost închise în zona Washington, astfel că telespectatorii din regiune care nu aveau televiziune prin satelit nu au mai avut acces la post.

RT a calificat închiderea frecvenţelor drept un act „periculos, cu însemnătate majoră”.

Cu toate acestea, RT continuă să producă propagandă în SUA cu forţe maxime. Emisiunile sale încă sunt transmise la televizor, încărcate pe YouTube şi distribuite pe Facebook, Twitter şi Linkedin.

Postul continuă să se extindă; în septembrie 2018, recrutau un jurnalist pentru sediul de la Miami, o persoană care să realizeze „reportaje pe care mass-media convenţională le ignoră”.

CAPITOLUL 17

Întoarcerea

În urma dorinţei exprimate de angajatorul meu, Yle, precum şi încurajată fiind de sentinţa pronunţată de Tribunalul districtual Helsinki, am început să îmi planific întoarcerea în Finlanda la finele anului 2018. Încă eram la fel de îngrijorată cu privire la siguranţa mea şi la momentul plecării: condamnările nu puseseră capăt infracţiunilor suspectate că ar fi fost săvârşite la adresa mea.

Cât timp am trăit în refugiul liniştit din străinătate, am urmărit atmosfera politică din Finlanda. Era şocant să vezi că hărţuitorii pro-Kremlin, care fuseseră condamnaţi, beneficiau acum de sprijin public din partea unui partid politic finlandez.

Conducerea partidului finlandez antirefugiaţi şi de extremă dreaptă, numit „Adevăraţii finlandezi” (Perussuomalaiset în finlandeză), criticase condamnarea pronunţată de instanţă împotriva hărţuitorilor pro-Kremlin. Într-o manieră populistă, „Adevăraţii finlandezi” au comparat daunele dispuse de instanţă cu cele date violatorilor străini şi celor care abuzau sexual minori.

„Exploatarea sexuală a unui minor timp de şapte ani: daune în valoare de 10 000 de euro. Supărarea unei jurnaliste de la Yle: plata daunelor în valoare de 80 000 de euro. Dat fiind faptul că daunele penale reprezintă preţul pe care îl pune societatea pe încălcarea justiţiei, putem

spune că valorile societăţii noastre s-au dus dracului”, a scris pe Facebook Jussi Halla-aho, preşedintele partidului.

Laura Huhtasaari, candidata din partea partidului la alegerile prezidenţiale, a distribuit o postare pe Twitter, în care spunea că urma să primesc „35 000 de euro pentru suferinţa pe care mi-o provocase încălcarea legii”. Huhtasaari postula următoarea întrebare: „Când o să avem şi noi un guvern care ia în serios molestarea copiilor?”

Juho Eerola, preşedintele Comitetului administrativ din cadrul Parlamentului Finlandei, a pus la îndoială verdictul dat în cazul redactorului-şef MV-lehti, Ilia Janiţkin, şi a scris: „Încercaţi să puneţi în balanţă verdictul dat irakianului ăstuia cu sentinţa celuilalt tip, care a scris în ziarul său online că aşa sunt ăştia din Orientul Mijlociu. Ce mama naibii?!”

Afirmaţia făcută de preşedintele Halla-aho cu privire la „daunele în valoare de 80 000 de euro pentru suferinţa provocată” a fost cel mai mare neadevăr. Instanţa dispusese să mi se plătească daune pentru prejudicii şi despăgubiri pentru pierderile financiare, pentru acoperirea costurilor medicale şi a pierderii veniturilor de ordin profesional, iar toate aceste sume nu ajungeau nici pe departe la 80 000 de euro. Postarea despre „supărarea unei jurnaliste de la Yle” era minimizarea intenţionată a gravităţii infracţiunilor, pe care instanţa le-a calificat drept „extreme şi excepţionale”.

Nici descrierea dată de Juho Eerola „ziarului online” nu era adevărată. MV-lehti instigase la ură faţă de minorităţi, descrisese evreii drept şobolani, încurajase oamenii să dea drumul la câini într-un oraş în care locuiau musulmani şi

minţise despre o persoană fizică, spunând că ar fi adăpostit cotropitori care aveau chiloţii uzi.

Evident că parlamentarii sunt liberi să critice sentinţele date de instanţă, însă aceste comentarii demonstrau faptul că aceşti distinşi oameni politici de pe plan naţional aveau mai multă înţelegere pentru ticăloşii de la ziarul MV-lehti decât pentru victime.

Până şi revista partidului „Adevăraţii finlandezi” (finanţată prin impozite) îl sprijinea pe Ilia Janiţkin. Jurnalistul de la publicaţia respectivă l-a vizitat pe Janiţkin în închisoare în primăvara anului 2018 şi i-a dat şansa să-şi promoveze în mod deschis balivernele. Janiţkin a declarat pentru ziarul partidului că cea mai mare infracţiune de care se făcea vinovat era aceea că „avea prea mulţi cititori”, precum şi că se afla în închisoare „pentru că MV-lehti criticase NATO şi UE în articolele sale”.

Niciuna dintre afirmaţiile acestuia nu era adevărată. Cu toate acestea, articolul a fost publicat în revista partidului „Adevăraţii finlandezi” chiar înainte de procesul împotriva lui Janiţkin şi Bäckman. Se părea că publicaţia încerca să influenţeze rezultatul procesului care urma să aibă loc şi îi acorda de asemenea lui Janiţkin şansa de a-şi influenţa propriul proces în favoarea lui. Articolul muşamaliza infracţiunile în formă agravantă de care era suspectat Janiţkin, astfel că recurgea la aceleaşi tertipuri pe care le utilizau cei de la MV de multă vreme.

Mie îmi era greu să înţeleg de ce un partid naţional s-ar alia pe faţă cu extremiştii pro-Kremlin.

Reacţiile la articol au demonstrat cum funcţionează manipularea opiniei publice. Cititorii îl considerau pe

Janiţkin nevinovat, preconizau un verdict în favoarea „anarhiştilor” din guvern, poliţie şi mass-media, îi batjocoreau pe oamenii legii, spunând că au motivaţii politice, şi cereau eliberarea lui Janiţkin.

Unii cititori duceau discuţia într-o zonă rasistă, vorbind de musulmanii care „violau copii” şi de alţi migranţi „dăunători”, în vreme ce alţii credeau că SUA şi UE încercau să se amestece în alegerile finlandeze, însă cu siguranţă ziarul MV-lehti nu era finanţat de Rusia. Intensitatea comentariilor releva faptul că MV-lehti reuşise să creeze un cult în jurul persoanei lui Janiţkin. Cititorii publicaţiei partidului „Adevăraţii finlandezi” au lăudat-o „pentru că spunea adevărul”.

Oricine are dreptul să intervieveze prizonierii aflaţi în custodie, însă interviul în cauză a fost publicat într-un ziar de partid, astfel că motivul exclusiv era acela de a promova politicile „Adevăraţilor finlandezi”. Prin urmare, interesul partidului era să sprijine MV-lehti, o publicaţie care încercase în mod sistematic să distrugă societatea şi sistemul de justiţie finlandez şi care, de pildă, publicase articole calomnioase despre ultimul director al serviciului de informaţii din cadrul armatei finlandeze şi despre mulţi alţi ofiţeri din forţele de apărare ale ţării.

Articolele MV-lehti, care diseminează ştiri false şi alimentează ura şi prejudecăţile electoratului, ajung direct în mâinile „Adevăraţilor finlandezi” şi creează cerere pentru politicile publice ale acestora care se opun refugiaţilor şi imigrării.

Însă relaţia de complicitate dintre conducerea partidului în tandem cu maşinăria de comunicaţii şi un lider al publicaţiei care debitează ştiri false, MV-lehti, şi care

publicase articole calomnioase cu caracter infracţional, în cooperare cu un lacheu de-al Kremlinului, reprezintă un joc necinstit din cale-afară de grav în Finlanda, din punct de vedere istoric.

Totuşi, poliţia finlandeză anchetase amănunţit rolurile şi distribuirea sarcinilor în cadrul ziarului MV-lehti. Activitatea era organizată de Janiţkin şi de creatorii de conţinut în cadrul unui grup de discuţie de pe WhatsApp.

De pildă, în ianuarie 2016, Janiţkin a trimis pe grup un articol conspirativ marca MV-lehti care, folosind un limbaj colorat, aducea în discuţie presupusa practică de „minciuni, spălare pe creier şi defăimare" a angajatorului meu, Yleisradio, şi insinua, de asemenea, că ai mei colegi de la post sprijineau folosirea violenţei. Articolul fusese deja publicat, însă Janiţkin a întrebat pe grup dacă „poate cineva să verifice asta". Ajutoarele sale i-au răspuns rapid:

„Ilia, ţi-aş recomanda să nu mai publici astfel de căcaturi – adică înainte de a fi corectate"

„pot eu"

„şi titlul e de rahat :)"

„– limbajul e o mare porcărie".

În urma discuţiei de pe grup, cineva a corectat limbajul folosit în articol. Cu toate acestea, teoriile conspiraţioniste despre Yleisradio n-au suferit nicio modificare. Articolul încă este disponibil publicului pe site-ul MV-lehti şi a fost citit de peste 16 000 de oameni.

Ancheta organelor poliţieneşti a relevat, de asemenea, amănunte despre operaţiunile ostile care îi vizau şi pe alţi jurnalişti. Pe un jurnalist care criticase ziarul MV-lehti Janiţkin l-a numit „unul care face lobby pentru NATO şi un mare la**giu”. La puţin timp după mesajele schimbate în cadru intern, acesta a trimis pe grup un link cu un articol gata-scris şi publicat pe site-ul MV-lehti despre acelaşi jurnalist.

În articolul respectiv, jurnalistul profesionist pe care îl făcuse „un mare la**giu” este calificat drept un „libtard, un dement, un lobby-ist al NATO şi un trol”. Pe deasupra, au mai pus şi o fotografie cu chipul respectivului jurnalist. Articolul încă figurează pe site.

Acesta e „ziarul online” pe care „Adevăraţii finlandezi” au făcut front comun ca să-l sprijine. În multe alte ţări din Occident, sprijinul acordat făţiş de politicienii naţionali unui site operat de trolii Kremlinului, care distribuie propagandă, ar fi stârnit măcar o dezbatere la scară largă, care i-ar fi criticat pe aceştia.

LOCAŢIA DATĂ PUBLICITĂŢII

Eu încă eram vizată de cei care le ţineau isonul lui Bäckman şi ziarului MV-lehti şi primeam de asemenea ameninţări cu moartea şi mesaje prin care diverse persoane îşi exprimau dorinţa de a mă vedea la doi metri sub pământ. Însă, dat fiind faptul că trei judecători luaseră în serios situaţia în care mă aflam, aveam încredere că poliţia finlandeză şi specialiştii în materie de securitate, angajaţi de Yleisradio, urmau să mă protejeze odată ce reveneam în ţara mea natală.

În 2018, la începutul lunii decembrie, am călătorit în Finlanda pentru a participa la o conferinţă şi mi-am pus la cale viitoarea mutare. Fusesem invitată la conferinţa Parlamentului European, în cadrul căreia urma să particip la o dezbatere, împreună cu europarlamentarii finlandezi Sirpa Pietikäinen şi Nils Torvalds, pe tema ameninţărilor la adresa libertăţii presei. Publicul era format majoritar din liceeni.

Chiar înainte de seminar, se părea că cei care stătuseră în spatele meu la proces, şi anume activiştii de pe YouTube care îi sprijineau pe Johan Bäckman şi pe Ilia Janiţkin, îi instigau pe alţi extremişti, îndemnându-i să participe la eveniment. Printre aceştia se numărau, de exemplu, Tiina Keskimäki, care fusese desemnată drept reprezentanta ziarului MV-lehti în materie de relaţii cu publicul, dar şi Ilia Janiţkin, care se înregistrase deja în calitate de participant.

Keskimäki s-a autointitulat influencer pe reţelele sociale, specialitatea sa fiind să scrie plângeri oficiale cu privire la oamenii legii şi la alte oficialităţi care anchetau infracţiunile de care era bănuit Janiţkin. Aceasta depusese o plângere penală fără absolut niciun temei împotriva mea şi publicase peste o sută de postări în care mă cataloga drept infractoare.

Organizatorul conferinţei pe tema libertatea presei a hotărât ca persoanelor care fuseseră deja condamnate pentru instigare la ură împotriva minorităţilor şi celor care mă urmăreau pe mine fizic să le fie interzis accesul în incintă.

În dimineaţa zilei de 7 decembrie 2018, am pornit spre sala de evenimente „Europe Hall”, din capitala Helsinki; eram nerăbdătoare să port o discuţie încurajatoare cu

europarlamentarii şi cu tinerii prezenţi. Când am ajuns pe stradă, Tiina Keskimäki, responsabila MV-lehti în materie de relaţii cu publicul, s-a apropiat de mine şi m-a fixat cu privirea.

În acea după-masă, Keskimäki a postat pe site-ul rus VKontakte că o văzuse pe „Jessikka Aro în Ruoholahti”, un cartier din Helsinki. Astfel, le-a divulgat numeroşilor cititori MV-lehti unde mă aflam, de fapt; asta m-a şocat. În Finlanda, am fost nevoită să urmez instrucţiunile oamenilor legii şi să îmi stabilesc tot felul de măsuri de securitate, pentru a nu mă trezi faţă în faţă cu cei care fuseseră instigaţi să nutrească ură la adresa mea.

La începutul lunii decembrie, când nici măcar nu apucasem să îmi aleg mobila pentru locuinţă, colega lui Janiţkin, care mă denigra pe Internet de ani buni, a publicat locaţia exactă în care mă aflam, aceea fiind şi reşedinţa mea.

Astfel, Keskimäki m-a transformat într-o ţintă uşoară pentru ameninţările plănuite în prealabil (asta pe lângă hărţuirea „de ocazie”) şi, în afară de pericolul virtual, m-a expus de asemenea şi unui pericol fizic. Pe deasupra, a făcut toate acestea intenţionat, dat fiind faptul că fusese prezentă zilnic la proces vara trecută şi ascultase amănunte referitoare la urmările campaniei de instigare la ură.

Încă o dată, am fost nevoită să le raportez specialiştilor în materie de securitate noua ameninţare cu care mă confruntam. Practic, mă aflam în aceeaşi situaţie precum cea dinaintea plecării din ţară.

Seminarul ce a avut loc la „Europe Hall” avea instituite măsuri de securitate stricte din cauza prezenţei europarlamentarilor, locul fiind păzit de două maşini de poliţie. Discuţia cu privire la ameninţările la adresa libertăţii presei a fost animată.

Cu toate acestea, eu ajunsesem iar o ţintă sigură chiar pe strada pe care locuiam.

FACTORI COMUNI

În ianuarie 2019, mi-am reînceput activitatea la Yleisradio şi m-am familiarizat cu noile mele sarcini şi cu ceilalţi colegi.

Ministerul finlandez al Afacerilor Interne, cel al Justiţiei, precum şi cel al Educaţiei şi Culturii, lansaseră un proiect în vederea combaterii discursului de instigare la ură cu caracter infracţional şi a hărţuirii ilegale şi voiau să afle informaţii de la persoanele care simţiseră aceste lucruri pe propria piele.

Astfel, am fost invitată să iau parte la un eveniment în cadrul căruia să le împărtăşesc altora părerile mele pe acest subiect, eveniment moderat de Arhiepiscopul Kari Mäkinen. În cadrul atelierului, am prezentat propuneri de modificări legislative pe care le întocmisem în 2017, spre a fi implementate de Comitetul administrativ al Parlamentului Finlandei.

Conform documentului elaborat de mine, diverşi oameni ai legii, procurori, judecători, funcţionari şi jurnalişti erau de mult timp vizaţi de acţiuni de defăimare, de ameninţări, de

hărţuire şi de alte infracţiuni cu caracter organizat. Am reiterat ideea conform căreia procurorul general putea deschide în mod independent anchete, astfel încât să mai uşureze din povara victimei.

La eveniment au fost prezenţi şi alţi jurnalişti, reprezentanţi ai comunităţii musulmane şi ai celei rome, precum şi alţi finlandezi cu origini diverse. Cu toţii le-au împărtăşit oficialităţilor experienţe asemănătoare pe care le trăiseră: discursul de incitare la ură era răspândit la scară largă, iar persoanele care nu erau albe erau forţate să îl asculte zilnic când se aflau în spaţiul public.

Unul dintre înalţii funcţionari prezenţi la eveniment a dezvăluit faptul că, iniţial, proiectul nu avusese drept obiectiv implementarea unor schimbări de ordin legislativ. Cu toate acestea, în cadrul audierii devenise evident faptul că ar putea fi necesar să se opereze modificări în ceea ce priveşte legea ţării.

Am vrut să văd dacă propunerile mele urmau să fie puse în practică. Cu doi ani mai devreme, aceleaşi propuneri avuseseră rezonanţă când le-am prezentat Comitetului administrativ, prezidat de Juho Eerola, de la partidul „Adevăraţii finlandezi”. După mine au urmat şi alte solicitări asemănătoare, care cereau ca legea să fie schimbată, venite din partea reprezentanţilor unor grupuri vizate de calomnii, precum redactori-şefi, sindicatul poliţiei, procurori şi, ulterior, şi judecători, cu toţii finlandezi.

Denigrarea mea a continuat de parcă nici n-ar fi existat condamnările.

Până la finele lunii ianuarie 2019, de la încheierea procesului, am numărat cel puţin 13 noi articole calomnioase publicate despre mine pe site-ul MV-lehti. Numărul total de astfel de articole de pe site ajunsese la 230.

Potrivit celor scrise în articolele nou-nouţe, nimic nu se schimbase referitor la persoana mea: eram în continuare o mincinoasă, o pacientă care suferea de boli mentale, care avea doar fabulaţii în cap, dependentă de droguri, o persoană care căuta să restrângă libertatea de exprimare, o hărţuitoare şi un soldat al serviciilor de informaţii, recrutată de serviciile de securitate străine.

Apăruseră şi noi acuzaţii fără niciun temei: chipurile, îi luasem apărarea unui individ care se făcea vinovat de genocid şi îmi petreceam timpul cu teroriştii. Într-unul dintre mesajele primite, cineva îmi punea sexul sub semnul îndoielii. Pe baza numărului de accesări, noile articole adunaseră peste 250 000 de vizualizări.

Aceste articole ademeneau diverşi cetăţeni finlandezi obişnuiţi, îndemnându-i să mă dispreţuiască. Cei care citeau articolele şi profilurile false formulau presupuneri, cum că aveam nevoie de bani pentru a-mi cumpăra droguri, că „trăsesem pe nas” banii obţinuţi prin externalizare pentru cartea mea, că nu era adevărat faptul că eram implicată într-un proiect de scriere a unei cărţi, că îmi vindeam c***l în speranţa că voi primi droguri la schimb şi că eram purtătoare de hepatită C, boala pe care o au, de obicei, persoanele care îşi administrează droguri intravenos. Unii chiar discutau despre posibilitatea de a mi-o trage şi de a mă vinde.

Unul dintre profiluri îşi exprima public părerea că ar trebui să mi se pună capac şi să fiu lovită în cap cu o bâtă de baseball atât de tare, încât să-mi zboare capul.

Aveam motive să bănuiesc că multe dintre comentariile la articolele MV-lehti erau calomnii şi ameninţări cu caracter ilegal în temeiul dreptului finlandez. Însă în lumea celor de la MV-lehti, o lume în care discursul de incitare la ură este un fenomen care nu există, realitatea era întoarsă cu susul în jos, iar eu eram infractoarea.

La finele lunii ianuarie, MV-lehti a postat următoarea ştire de ultimă oră: „Jessikka Aro de la Yle a fost denunţată la poliţie pentru că a săvârşit infracţiuni”. Conform articolului, l-aş fi denigrat pe unul dintre colaboratorii site-ului, care se întâmpla, de asemenea, să fie un activist pro-Ilia Janiţkin.

De fapt, nu scrisesem şi nici nu afirmasem nimic despre persoana pe care, chipurile, aş fi defăimat-o. Cu toate acestea, site-ul susţinea că le provocasem mari pagube atât respectivului, cât şi asociaţiei de extremă dreaptă, numită „Finland First” (Finlanda pe primul loc), al cărei reprezentant era persoana în cauză.

De asemenea, scria că un alt colaborator MV-lehti ar fi depus o plângere penală împotriva mea. Articolul MV-lehti conţinea un link care te trimitea la un alt site, numit Material for Counter Complaint against Jessikka Aro („Materiale pentru plângeri împotriva Jessikkăi Aro”), al cărui obiectiv era de a îndemna lumea să depună şi mai multe plângeri împotriva mea la organele abilitate. Articolul, care mă prezenta drept o infractoare, înregistrase peste 20 000 de accesări.

Potrivit propriilor sale spuse, începând cu decembrie 2018, Ilia Janiţkin revenise iar în fruntea site-ului calomnios. Într-un interviu înregistrat şi postat, acesta a declarat că adusese site-ul înapoi la viaţă, precum şi că se folosea de ziarul MV-lehti pentru a-şi desfăşura campania pentru alegerile parlamentare. Mai mult, mulţi alţi activişti MV-lehti au anunţat că urmau şi ei să candideze.

Doi dintre aceştia erau Junes Lokka şi Tiina Wiik, activişti de extremă dreaptă şi simpatizanţi ai conducerii de la Kremlin, originari din Oulu, un oraş din nordul Finlandei. Aceştia sunt renumiţi pentru că organizează un eveniment internaţional, în cadrul căruia relaţionează cei de extremă dreaptă, intitulat „Awakening” („Deşteptarea”) şi care are loc în Finlanda. De asemenea, Lokka îi hărţuieşte telefonic pe jurnalişti, înregistrează apelurile şi le postează pe YouTube, acestea fiind apoi reproduse în ziarul MV-lehti.

În plus, Lokka şi Wiik realizează periodic o emisiune cu iz profesionist, pe YouTube, şi atacă persoane fizice prin intermediul unor discuţii participative foarte calomnioase, la care participă uneori chiar şi mii de oameni. Activismul desfăşurat se aseamănă cu fabrica ciudată de troli din Suedia, care îl atacase pe Martin Kragh, cercetătorul specializat pe teme legate de Rusia.

Pe când analiza cazierele tuturor candidaţilor la alegerile parlamentare, un tabloid finlandez descoperise nişte informaţii interesante: se pare că, în perioada 2016-2018, Junes Lokka fusese condamnat pentru nerespectarea indicaţiilor poliţiei, pentru două infracţiuni asociate drogurilor, precum şi pentru instigarea la ură faţă de minorităţi. În primăvara anului 2019 i-au fost aduse noi acuzaţii pentru încălcarea legilor privind dreptul la viaţa privată.

Tiina Keskimäki, reprezentanta lui Janiţkin, activistul Marco de Wit de la canalul de YouTube Finland First şi Jenni Uotila erau şi ei candidaţi din partea unor partide mai mici. Marcode Wit fusese condamnat pentru agresarea unui înalt funcţionar şi pentru nesocotirea încrederii în formă agravantă în calitate de datornic, iar Uotila fusese condamnată pentru încălcarea legii privind portul de arme de foc, nesocotirea autorităţii la momentul arestării, conducerea sub influenţa băuturilor alcoolice, precum şi pentru două acuzaţii de defăimare.

Pe lângă faptul că şi-au depus candidatura la alegerile parlamentare din Finlanda şi că au caziere penale, aceşti activişti MV-lehti mai au încă un factor în comun, şi anume pe Johan Bäckman, colaboratorul în materie de relaţii cu publicul al serviciilor de securitate ruse şi care fusese prezentat, în mod eronat, de mass-media rusească de stat, drept editorul ziarului MV-lehti.

Jenni Uotila a apărut în poze şi filmuleţe alături de Bäckman şi de Janiţkin, Bäckman a promovat candidatura lui Junes Lokka pe reţelele de socializare, iar de Wit s-a deplasat în teritoriile ocupate de Rusia din estul Ucrainei, însoţit fiind de Bäckman şi de Janus Putkonen, şi a creat materiale de propagandă pe care le-a postat pe YouTube.

Pe deasupra, mai era un numitor comun pe care îl împărtăşeau toate aceste persoane: eu.

Junes Lokka crease filmuleţe înjositoare în care mă numea „târfă drogată” şi mă urmărise, în persoană, la o prezentare din cadrul evenimentului organizat de Universitatea din Oulu. De Wit publicase nenumărate articole în care mă prezenta drept un trol în slujba NATO şi spusese lucruri chiar mai rele, pe ambele sale canale de

YouTube şi pe site-ul său, Laiton Lehti (Revista ilegală). Lokka, Wiik şi de Wit şi-au incitat în mod sistematic adepţii de pe reţelele sociale, îndemnându-i să creadă că trolii ruşi reprezintă o închipuire.

Înainte de proces, Jenni Uotila ameninţase că mă va împinge pe scările de la Tribunalul districtual Helsinki şi, din acest motiv, fusese interogată de poliţie.

Felul în care cercul de apropiaţi ai lui Johan Bäckman răspândea discursul de incitare la ură părea a fi organizat.

Însă eu nu eram singura lor ţintă.

CLUBUL OFIŢERILOR

Bäckman duce un război informaţional pe mai multe fronturi. Acesta publică în mod constant conţinut în care furnizează detalii despre locuri şi îndatoriri şi care dezvăluie legăturile strânse pe care le are cu cei din conducerea rusească.

De asemenea, Bäckman se deplasează adesea în Crimeea. Chiar înainte de publicarea sentinţei sale, acesta fusese din nou în Peninsula Crimeea, teritoriu ocupat de Rusia. Însă înainte de următoarea etapă a călătoriei sale, a apărut în nişte postări pe reţelele sociale cu barba blondă vopsită şaten închis.

Ministerul finlandez al Afacerilor Externe califică situaţia în care se află Siria, din punctul de vedere al securităţii, la nivelul „este imperios necesar să se părăsească ţara numaidecât”. În toamna lui 2018, singurii finlandezi care

au rămas în Siria erau câţiva luptători membri ai grupării teroriste Statul Islamic (ISIL), împreună cu familiile lor.

Cu toate acestea, în octombrie 2018, mai era un finlandez în ţară: acelaşi Johan Bäckman, cu barba vopsită şaten şi îmbrăcat în costum oriental. Acesta transmitea, de mai multe ori pe zi, clipuri video filmate cu selfie stick-ul, în care prezenta întrevederile, încununate de succes, ale „delegaţiei sale ruse", care aveau loc la Damasc şi la Alep. Bäckman avea grijă să nu îi filmeze pe membrii ruşi ai delegaţiei sale, însă era clar că aceştia ocupau poziţii importante. Pe ordinea de zi a deplasării acestora se număra şi aducerea în discuţie a situaţiei refugiaţilor în cadrul negocierilor purtate cu guvernul sirian.

„Delegaţia rusă s-a bucurat de o primire călduroasă întrucât, la momentul actual, relaţiile dintre Siria şi Rusia sunt foarte strânse. Secretarul sirian responsabil pe probleme sociale şi în materie de dezvoltare tocmai a primit medalia de onoare acordată de Eurasia pentru eliberarea oraşului Palmira", relatează Bäckman din Siria.

Potrivit spuselor sale, în timp ce delegaţia aştepta sosirea generalilor sirieni, se auzea „susurul plăcut" al fântânii de la Clubul ofiţerilor din Damasc. După întrevedere, Bäckman a postat o fotografie cu el şi „liderul armatei siriene".

De asemenea, l-a cunoscut şi pe Marele Mufti al Siriei. Conform declaraţiilor lui Bäckman, subiectul negocierilor purtate cu Mufti a fost legat de „aspecte politice şi de mass-media falsă din Occident". Acesta a concluzionat că situaţia din Siria era liniştită, însă călătoria a fost presărată cu evenimente.

La puţin timp după întoarcerea sa, instanţa a pronunţat sentinţa în cazul lui Bäckman. La doar o zi de la condamnarea sa, acesta s-a plâns în cadrul unui interviu acordat postului de televiziune al statului rus, Rossiya, spunând că „Jessikka Aro nu poate fi deloc criticată, întrucât o ia drept hărţuire şi insultă şi a depus plângeri penale împotriva multor persoane care au criticat-o”.

Într-un alt interviu dat după condamnare, Bäckman m-a descris drept „o promotoare hiperactivă a intereselor NATO” şi a distribuit un blog pe care se susţinea că Yle compilase un registru secret şi că eu mă deplasasem în Regiunea Baltică, pentru a vizita un buncăr folosit în cadrul războiului informaţional, unde beneficiasem de instruire.

Astfel, continua să alimenteze afirmaţiile nefondate pe care le vehicula de patru ani, asta în pofida faptului că tocmai fusese condamnat pentru săvârşirea unor infracţiuni, precum hărţuirea mea, defăimare în formă agravantă şi instigare la defăimare, în formă agravantă.

Pe deasupra, făcea toate aceste lucruri, deşi era conştient de răul pe care mi-l provocase prin fabulaţiile debitate.

IA LUAŢI DE-AICI!

A urmat primăvara în care au avut loc alegerile din Finlanda.

Am urmărit şi eu cum Johan Bäckman a influenţat opinia publică din ţară şi cum a introdus perspectivele Kremlinului pe reţelele sociale. Totodată, ziarul MV-lehti şi

o întreagă reţea de site-uri asemănătoare şi-au continuat propriile operaţiuni de influenţă.

Johan Bäckman a acumulat o experienţă vastă şi internaţională în ceea ce priveşte amestecul în alegeri, în numele şi în interesul Kremlinului. În noiembrie 2018, în regiunea Donetk, s-au organizat „alegeri” pentru a selecta membrii şi liderul consiliului republicii populare. Bäckman a prezentat documente care dovedeau că el şi Janus Putkonen avuseseră calitatea de membri internaţionali ai comisiilor de votare din partea Republicii Finlanda, în cadrul „alegerilor” din Donetk. Documentele fuseseră emise de guvernul-marionetă al Republicii Donetk, ocupată de forţele ruseşti.

Ulterior, Denis Puşilin, favoritul lui Bäckman, a fost „ales” în calitate de lider al Republicii. La ceremonia de învestire, Bäckman s-a pozat alături de Puşilin şi de liderul Crimeii, Serghei Aksionov. Bäckman a susţinut că se deplasase la multe secţii de votare, în calitatea sa de membru al comisiei de votare şi a dat asigurări că alegerile se desfăşuraseră în mod corespunzător.

Consiliul European a contestat vehement acest fapt şi a blamat unilateral alegerile, calificându-le drept ilegale şi nelegitime. Potrivit UE, „alegerile” încălcau justiţia internaţională, subminau angajamentele luate în temeiul Acordului de la Minsk şi nesocoteau suveranitatea şi legile ucrainene. Din punctul de vedere al Consiliului, rezultatul alegerilor era considerat neavenit.

Chiar dinaintea alegerilor, Consiliul European anticipase faptul că Rusia urma să îşi exercite pe deplin influenţa vastă, apelând la separatiştii pe care îi sprijinea. Acţionând conform indicaţiilor ofiţerilor din cadrul serviciilor ruse de

informaţii, Johan Bäckman era dovada vie a acestor demersuri.

Acesta începuse să se amestece în alegerile din Finlanda, cu ani în urmă. În noiembrie 2016, pe un ton prevestitor, a scris următoarea postare pe Facebook: „Alegerile din Finlanda vor fi hotărâte de Ziarul MV-lehti. 750 000 de oameni citesc săptămânal cotidianul. Ia luaţi de-aici. Nu e de mirare că s-a emis mandat de arestare pe numele redactorului-şef. E tot mâna libtarzilor”.

Bäckman are mai multe conturi pe reţelele de socializare, pe care le foloseşte pentru a face reclamă ziarului MV-lehti, variantei ruseşti RT, precum şi pentru a distribui postările activiştilor de la MV-lehti şi alte ştiri false, de pildă conţinutul mass-media fals postat de Juha Korhonen, redactorul-şef adjunct de la MV-lehti.

Una dintre strategiile conducerii de la Kremlin, în ceea ce priveşte războiul informaţional, este să susţină grupările de extremă dreaptă şi pe cele „naţionaliste” şi să creeze legături între acestea. În Finlanda, Johan Bäckman a adunat laolaltă diverse astfel de grupări, iar ceilalţi prieteni de pe contul său de Facebook sunt numeroşi activişti de extremă dreaptă.

Atât Bäckman, cât şi ziarul MV-lehti au sprijinit-o în mod direct pe Laura Huhtasaari, de la partidul „Adevăraţii finlandezi”. De asemenea, Bäckman l-a promovat şi pe Junes Lokka. La rândul lor, şi „Adevăraţii finlandezi” beneficiază de vizibilitate virală prin intermediul lui Bäckman. În pofida faptului că, uneori, Bäckman pare să îl ironizeze pe „Jussi”, adică Jussi Halla-aho, preşedintele partidului „Adevăraţii finlandezi”, pe termen lung,

activismul pe care acesta îl desfăşoară pe reţelele sociale aduce beneficii partidului.

Una dintre temele importante pe care le abordează este presupusa fraudare a alegerilor din Finlanda. Bäckman promovează ideea adepţilor săi, idee potrivit căreia alegerile finlandeze sunt atât de frauduloase, încât doar cei bolnavi la minte le pot considera drept transparente şi cinstite. Acesta susţine că presupusa fraudare se axează pe acea parte a populaţiei pe care mizează „Adevăraţii finlandezi”.

Ba chiar a şi răspândit dovezi care indică faptul că încercase să cumpere reclame politice pe Facebook, care decurgeau din interesele „Adevăraţilor finlandezi”. Astfel, a distribuit o captură de ecran, care dovedeşte că încercase să plătească pentru vizibilitatea unui articol online care, potrivit spuselor lui Bäckman, „relatează despre amestecul UE şi NATO în alegerile din Finlanda”.

Articolul a fost publicat de site-ul satelit de ştiri false intitulat Nettiuutiset (în traducere Ştiri de pe web), având titlul „Politicienii finlandezi acuză UE şi NATO că şi-au băgat coada în alegerile din Finlanda”.

Olli Immonen, membru al partidului „Adevăraţii finlandezi”, fusese şi el menţionat printre politicienii finlandezi care formulaseră anterior afirmaţii nefondate asemănătoare, prin care susţineau că UE intervenise în alegerile naţionale şi îi redusese la tăcere pe disidenţi.

În captura de ecran respectivă, Bäckman a scris că Facebook limita reclamele de natură politică, doar atunci când erau vizate Statele Unite, nu şi Finlanda. Prin urmare,

e posibil ca acesta să fi încercat să cumpere şi mai multe mesaje politice care vizau Finlanda sau alte ţări.

Ilia Janiţkin, redactorul şef, a încercat să recruteze formatori de opinie pe reţelele de socializare (n. trad. – aşa-numiţii influenceri). În martie 2019, într-o după-amiază târzie, acesta a scris cu neruşinare pe contul său VKontakte că era în căutarea unui „trol pe Facebook care să îşi pună serviciile la bătaie”.

„Am nevoie de câţiva care să fie activi. Trimiteţi datele de contact prin mp (mesaj privat)”, scria Janiţkin. Angajatorul le oferea trolilor instrumentele necesare, întrucât Janiţkin menţiona în postare că urma să se ocupe de plăţile lunare ale software-ului numit Crave şi Hootsuite. Hootsuite este un instrument de comercializare utilizat pe reţelele sociale, prin intermediul căruia poţi gestiona mai multe profiluri şi poţi temporiza publicarea de conţinut pe diverse platforme; e tare folositor când vine vorba de trolare eficientă.

A doua zi, Dmitri Gurbanov, un activist de pe reţelele de socializare specializat pe demascarea extremei drepte, a postat pe Twitter anunţul de recrutare lansat de Janiţkin, pe care acesta l-a înlăturat numaidecât.

Nu ştiu ce fel de sarcini ar fi primit „postacii” respectivi, sau dacă nu cumva astfel de postaci lucrau deja de zor. Cu toate acestea, după condamnarea sa, Janiţkin a scris pe reţelele de socializare (folosind propriul nume), a susţinut că „dacă e să ne luăm după spusele mele, aveam un asistent sau un agent ascuns” şi a insinuat că nu spusesem instanţei adevărul.

Mai mult, a sugerat că, dat fiind faptul că săvârşisem sperjur, mă făceam vinovată de o infracţiune.

PREMIUL

La începutul lui 2019, am primit şi eu în premieră un mesaj pozitiv, care a mai echilibrat lucrurile în raport cu defăimarea.

Ambasada SUA de la Helsinki m-a întrebat dacă eram dispusă să accept Premiul „Femei Curajoase din întreaga lume”, acordat de Departamentul de Stat al SUA, ce urma să fie decernat la Washington, D.C.

În fiecare an, zece femei care au promovat drepturile omului şi care au dat dovadă de iniţiativă primesc premiul din partea unor diplomaţi de la nivel înalt. Iniţial, premiul a fost lansat de Secretarul de Stat american de la acea vreme, Condoleezza Rice.

Am răspuns: „Da!”

Potrivit motivelor care stau la baza premiului, activitatea depusă de mine începând cu 2014, şi anume scrierea de articole, activismul pe care l-am desfăşurat pe reţelele sociale prin campania #StopKremlinTrolls (#OpriţiTroliidelaKremlin), elaborarea acestei cărţi şi acţiunile în justiţie pe care le-am intentat m-au făcut demnă să primesc Premiul „Femei Curajoase din întreaga lume”.

Am primit şi o invitaţie oficială semnată de Secretarul de Stat american Michael Pompeo. Ceremonia de la

Washington urma să includă discursul acestuia, iar soţia Preşedintelui, Prima Doamnă Melania Trump, urma să ne acorde premiile mie şi altor nouă femei.

Am primit programul pentru călătoria ce urma să dureze două săptămâni, conceput special pentru mine. Astfel, trebuia să mă familiarizez cu guvernul SUA, urma să susţin cuvântări şi să am întrevederi cu organizaţiile jurnalistice şi cu studenţii de la Universitatea Northwestern, apoi să vizitez sediul ziarului Chicago Tribune.

Mai presus de toate, eram extrem de nerăbdătoare să le întâlnesc pe celelalte femei-model.

Pentru mine, şansa de a prezenta studiile mele despre troli în Statele Unite era foarte preţioasă, mai ales în contextul în care SUA încă aştepta cu nerăbdare să afle rezultatele anchetei oficiale realizate de Mueller, în care se explica în amănunt prin ce mişmaşuri reuşiseră postacii şi agenţii Kremlinului să îl pună pe Trump la cârma Americii.

Nu aveam voie să spun nimănui despre premiul pe care urma să îl primesc; totul avea să fie comunicat public în cadrul ceremoniei, care urma să aibă loc la începutul lui martie. Până să plec în călătorie, mi-am continuat activitatea în cadrul Yle şi am instruit oamenii cum să recunoască mai bine şi cum să combată propaganda.

În februarie, am vrut să le arăt prietenilor mei o memă nouă, care fusese făcută despre mine: o imagine defăimătoare, tip caricatură, în care eram înfăţişată ca o drogată ce se injecta în venă, circula intens pe reţelele sociale.

Prietenii mei virtuali m-au încurajat să îmi continui munca în pofida hărţuirii. Însă cineva mi-a accesat pagina de Facebook pentru a răspândi minciuni. Cineva pe nume „Angus Gallagher”, pe care nu îl cunoşteam, mi-a scris pe pagina personală că nimeni nu ar trebui să se lase păcălit, pentru că „tipa asta nu e jurnalistă, ci un postac NATO, plătită ca să desfăşoare o campanie de dezinformare împotriva Finlandei. Integrity Initiative e de fapt maestrul care trage sforile acestei marionete”.

Prietenii mei mi-au apărat onoarea, însă Gallagher nu s-a oprit; potrivit spuselor sale, îi minţisem pe prietenii mei, iar aceştia ar trebui să afle mai multe despre Integrity Initiative (Iniţiativa de integritate). De asemenea, mai spunea şi că eram implicată activ în destabilizarea regiunii şi că aveam drept obiectiv distrugerea încrederii în democraţia finlandeză.

Când i-am contestat afirmaţiile, Gallagher a pornit un atac şi mai sucit: a scris pe pagina mea de Facebook că organizaţia americană numită „Atlantic Council” („Consiliul Atlanticului”) mă plăteşte „prin intermediul filialei de la Helsinki şi nu e surprinzător că sunt atât de sensibilă când vine vorba de acest subiect”.

Gallagher a scris că acţiunile mele reprezintă o campanie de dezinformare finanţată de stat şi o interferenţă externă, precum şi că finlandezii ar trebui să îi fie recunoscători pentru aceste informaţii.

I-am atras atenţia asupra legilor privind calomnia, iar prietenii mei l-au ironizat până când a părăsit discuţia. Unul dintre aceştia a dat peste un link: Gallagher scria pentru versiunea în limba engleză a site-ului Sputnik, iar în perioada 2016-2017 scrisese, cel puţin 38 de articole,

pentru Sputnik. În ale sale compoziţii, acesta se întreba dacă mass-media liberală nu cumva va provoca un al Treilea Război Mondial, preconiza că doar Rusia va supravieţui unei apocalipse cu zombi, îi batjocorea pe cei care atrăgeau atenţia asupra campaniilor de dezinformare desfăşurate de Kremlin şi avertiza oamenii cu privire la „femeile care fuseseră catalogate drept europence târfe şi mincinoase”, precum şi la „ciber-trolii” controlaţi de UE şi de NATO.

În 2017, BBC-ul îi luase interviu celui care deţinea funcţie de conducere în cadrul filialei Sputnik din Regatul Unit. Potrivit acestuia, Gallagher era un voluntar care îşi publică articolele pe Sputnik şi ale cărui opinii, chipurile, ar fi „reprezentat punctul de vedere împărtăşit de un public larg”. Şi un profesor universitar a fost intervievat, iar acesta a calificat cele postate de Gallagher drept conţinut paranoic, tipic comentatorilor de la Sputnik.

Acum, Gallagher considera pagina mea de Facebook drept un cadru important, pe care să debiteze aberaţiile şi minciunile scornite de Kremlin despre mine.

Şmecheria mi-a arătat că nu toţi angajaţii Kremlinului care se ocupau de propagandă pe reţelele sociale acţionau din fabrica aflată la Sankt Petersburg; se pare că trolare pe reţele la nivel internaţional face parte şi din fişa postului „voluntarilor” de la Sputnik.

Facebook anunţase recent că înlăturase comportamentul coordonat lipsit de autenticitate, aceasta fiind referire la „postaci”, adică la troli. În total, 364 de pagini de FB şi de profiluri false, active în statele Baltice, în Asia Centrală, în Caucaz şi în Europa Occidentală şi de Est, proveneau din Rusia.

Site-urile şi profilurile aparent independente, create pe Facebook, postaseră conţinut despre vreme, călătorii, sport, afaceri şi politică. O parte dintre acestea distribuiseră opinii anti-NATO, unele promovaseră proteste de pe plan local, iar altele demaraseră discuţii prin care criticau corupţia. Site-urile şi conturile false reuşiseră să acumuleze un număr vast de adepţi: peste 790 000 de conturi erau abonate la cel puţin un site condus de troli. Respectivele site-uri cumpărau de asemenea reclame, suma totală ajungând la 135 000 de dolari. Prima reclamă fusese cumpărată încă din 2013. Mai mult, încercaseră să organizeze peste 200 de evenimente în întreaga lume.

Potrivit spuselor managerului responsabil de securitatea cibernetică la Facebook, conturile şi site-urile şterse aveau legături cu angajaţii Sputnik de la Moscova. După câte înţeleg eu, declaraţia acestuia însemna că personalul de la Sputnik (aici intră şi celelalte îndatoriri ale acestora, precum scrierea articolelor) gestiona o fermă de conturi de troli şi de site-uri de ştiri false.

De asemenea, Facebook înlăturase încă 107 site-uri, grupuri şi conturi de FB gestionate de ruşi, precum şi 41 de conturi de Instagram, care se dăduseră drept ucraineni şi distribuiseră conţinut despre situaţia privind sănătatea în şcoli.

Potrivit celor de la Facebook, din punct de vedere tehnic, activitatea semăna cu cea descoperită înainte de alegerile de la jumătatea mandatului, care au avut loc în SUA în 2018 şi care, la rându-i, era similară cu activitatea desfăşurată în cadrul fabricii de troli de la Sankt Petersburg (documentată anterior).

Era clar că anchetatorii Facebook nu depistaseră încă contul lui Gallagher, cel care scria pentru Sputnik.

MV-LEHTI CANALIZEAZĂ RĂZBOIUL INFORMAŢIONAL AL RUSIEI

Totodată, pe reţelele sociale în limba finlandeză, unde încă există un număr mare de site-uri cu activitate dubioasă, care se axează pe discuţii despre imigrare, politicile din Rusia, Orientul Mijlociu şi alte subiecte, atmosfera dinaintea alegerilor se încingea.

Prin intermediul publicaţiei MV-lehti fusese demarată o operaţiune de anvergură, care se răspândea acum pe reţelele de socializare prin numeroase site-uri şi profiluri noi.

Ziarul de scandal îi promova pe Ilia Janiţkin şi pe alţi candidaţi de la partidele mici; unele partide marginale au cumpărat reclame pentru candidaţii lor de la ziarul MV-lehti.

Multora încă nu le era clar faptul că site-ul, care se laudă că e pro-Finlanda, promovează pe faţă interesele Rusiei. Până la finele lunii iulie 2019, MV-lehti a publicat numeroase articole în limba finlandeză care proveneau făţiş de la RT.com. Cu alte cuvinte, MV-lehti traduce conţinutul produs de Russia Today, unealta folosită de Kremlin în războiul său informaţional internaţional, pentru publicul finlandez.

De asemenea, MV-lehti difuzează, în direct, programele internaţionale transmise de RT, adesea fiind vorba de

filmuleţe în limba engleză cu privire la ştiri de actualitate. Mai presus de toate, MV-lehti apelează cu înflăcărare la clipurile de pe serviciul video Ruptly, care aparţine de grupul mass-media deţinut de RT.

Accesul nelimitat la filmuleţele, transmisiunile şi conţinuturile nespecificate postate de partenerii Ruptly costă 125 de euro pe an pentru persoane fizice şi pentru organele mass-media în curs de dezvoltare. Preţurile pentru giganţii mass-media nu sunt publice. Nu ştiu dacă MV-lehti se consideră a fi un organ mass-media individual sau în curs de dezvoltare însă, dat fiind faptul că transmite conţinut de pe Ruptly în calitate de client, după câte se pare, toată treaba o costă pe maşinăria informaţională a Kremlinului 125 de euro pe an; asta, dacă nu cumva maşinăria distribuie conţinutul gratuit, „cu un scop nobil”.

În încercarea de a-şi ascunde rădăcinile ruseşti, Ruptly îşi are sediul în Germania, la Berlin. T-Online, portalul de ştiri german profesionist, a investigat „agenţia video” şi a descoperit mai mulţi factori suspecţi, şi anume filialele Ruptly, Redfish şi Maffick, care distribuiau dezinformare virală populară şi abilă, fără a-şi dezvălui legăturile cu guvernul rus.

Conţinutul din ziarul MV-lehti, care provine de pe RT şi Ruptly şi este tradus în finlandeză, vizează subiecte cu miză politică pentru Kremlin. Europa este prezentată drept un focar al degenerării, al criminalităţii, instabil şi marcat de valuri de perturbări civice. Potrivit RT şi Ruptly, unul dintre motivele care stau la baza acestei instabilităţi sunt liderii corupţi, solicitanţii de azil şi orice persoană care pare a fi străină. Problemele financiare şi societale profunde ale Rusiei nu sunt aduse deloc în discuţie.

Publicul poate urmări filmuleţele produse de Kremlin şi postate pe site-ul MV-lehti, de pildă, pe tema protestului anti-Islam al mişcării britanice de extremă dreaptă, „English Defense League”, care a avut loc la Londra, precum şi despre arestarea lui Julian Assange, liderul WikiLeaks şi despre protestele Vestelor Galbene din Franţa.

Multe dintre articolele MV-lehti, preluate de la RT, îi înfăţişează pe solicitanţii de azil în situaţii dramatice, care „ameninţă ţările din Occident”. De ani de zile, publicul finlandez care citeşte MV-lehtia fost spălat pe creier cu filmuleţele Ruptly despre „golirea unei tabere din Milano, pline de persoane care au pătruns ilegal în ţară”, „desfiinţarea taberelor de persoane cu şedere ilegală de către poliţie” şi despre „construcţia de centre pentru intruşii străini minori, în Maroc, de către Germania”.

De regulă, evenimentele i-au vizat pe solicitanţii de azil, pe victimele potenţiale ale traficului de persoane, pe posibilii migranţi şi pe minori. Însă MV-lehti vrea să-i prezinte pe solicitanţii de azil drept duşmanii culturii şi ai stilului de viaţă din Finlanda, astfel că apelează la termenul rasist matu („invadator”) şi scrie despre imigranţii ilegali fără să ştie cu exactitate care este statutul legal al persoanelor respective.

În 2018, cercetătorii din domeniul mass-media de la Universitatea din Tampere au analizat ziarul MV-lehti şi au contorizat prezenţa „opiniilor antiimigranţi” în jumătate dintre articolele de pe site, fiind incluse şi ştiri despre Islam.

Cercetătorii au observat faptul că instigatorii de la MV-lehti „sperau cu tărie” că acţiunile lor aveau să influenţeze atât

discuţiile, cât şi politicile din societatea finlandeză. Cei care scriau articole pentru ziar nu considerau că răspândesc propagandă rusească, ci mai degrabă că „provoacă jurnalismul părtinitor perceput ca fiind pro-Occident şi pro-NATO”.

RT nu e singurul partener din partea statului rus care cooperează cu site-ul MV-lehti.

În aprilie 2015, Sputnik începuse să publice online articole de propagandă, scrise într-o finlandeză stâlcită. Însă era o problemă: aproape niciun finlandez nu citea materialele respective aşa că, în mai puţin de un an, au încetat să mai posteze. MV-lehti a reprezentat un nou suflu pentru Sputnik.

MV-lehti a publicat zeci de articole în limba finlandeză, despre care afirmă că provin de pe Sputnik sau de pe Sputnik News. Articolele preluate de pe Sputnik, traduse şi postate pe MV-lehti alimentează de asemenea şi latura emoţională susţinând, de pildă, că „nu se mai doresc bărbaţi suedezi albi care să ocupe posturi de agenţi de poliţie, din cauza normelor de imigranţi”. De exemplu, în alte cazuri, traducătorii anonimi de la MV-lehti au ales articole care prezintă ameninţările cu care se confruntă Rusia la graniţe şi înşiră amănunte cu privire la copiii mici violaţi de ISIS.

În multe dintre articolele MV-lehti, conţinutul a fost tradus în finlandeză pe baza articolelor postate de RIA Fan, site-ul de ştiri false al fabricii ruseşti de troli de la Sankt Petersburg. O astfel de ştire este cea despre luptătorii mujahedini aduşi de Statele Unite cu avionul din Irak în Albania.

Articolele care îi citează pe troli preiau informaţii atât de la Sputnik, cât şi de pe site-ul tătucului filosof al lui Vladimir Putin, Aleksandr Dughin. Ambele articole elaborate de troli au fost traduse într-o finlandeză fluentă, de cineva care a adoptat pseudonimul T9 şi care, din motive necunoscute, vrea să rămână anonim.

Până în iulie 2019, MV-lehti publicase cel puţin 326 de articole, care proveneau fie de pe RT, de pe Sputnik, sau de pe Ruptly. Dat fiind faptul că, în plus, mai este şi un număr necunoscut de articole, a căror provenienţă rămâne un mister, e imposibil să îţi dai seama de numărul celorlalte articole care au fost obţinute şi traduse de la maşinăria de război informaţional a Kremlinului, însă sursa rusească iniţială nu a fost menţionată la sfârşitul articolului respectiv.

Unele articole MV-lehti găzduiesc şi o transmisiune video în direct, de pe RT, în limba engleză, care pare să ţină la nesfârşit. Prin urmare, piesa de teatru pusă în scenă de războiul informaţional dus de Kremlin e în plină desfăşurare şi influenţează gândurile şi atitudinile publicului finlandez şi, foarte probabil, şi comportamentul acestora (inclusiv la secţiile de votare).

În iulie 2019, în Regatul Unit, OfCom, organul de reglementare în materie de radiodifuziune, a dat RT o amendă de 223 000 de euro pentru relatarea părtinitoare a ştirilor despre tentativa de asasinare a familiei Skripal.

Din câte ştiu eu, materialele RT distribuite publicului finlandez, nici măcar nu sunt reglementate. În vreme ce MV-lehti pune accent exagerat pe ameninţarea terorismului islamist şi îi denigrează pe toţi imigranţii aduşi de organizaţiile umanitare, catalogându-i drept extremişti

islamici, violatori, imigranţi ilegali, infractori violenţi, bebeluşi cu barbă şi turişti care cer azil, îl înfăţişează pe Vladimir Putin ca pe un preşedinte puternic şi omul cu răspuns la toate problemele, care are ac de cojocul teroriştilor.

Potrivit ziarului MV-lehti, Putin are în plan să trimită 150 000 de soldaţi ruşi în Siria ca să şteargă ISIS de pe faţa Pământului. Propaganda de război a Kremlinului este consolidată prin difuzarea filmuleţelor RT, în care forţele navale ruse trag rachete, chipurile, în ţinte teroriste din Siria.

Şi alte surse şi comentatori obişnuiţi de-ai site-urilor MV-lehti relevă faptul că site-ul seamănă ostilitate şi extremism. Sursele pro-Kremlin includ Zero Hedge, Global Research şi South Front. În unele articole, autorii citează postul de televiziune al Ministerului rus al Apărării şi ziarul numit Zvezda.

În zeci de articole, teoriile conspiraţioniste ale celor de la InfoWars sunt prezentate în limba finlandeză. În Finlanda, MV-lehti au fost primii care au denigrat-o pe Hillary Clinton, făcând diverse afirmaţii nefondate despre înrăutăţirea stării de sănătate a acesteia. De pildă, MV-lehti a întrebat publicul finlandez dacă Hillary Clinton avea apariţii publice cu ajutorul consumului de droguri şi a citat videoclipurile YouTube realizate de Paul Joseph Watson, colaboratorul lui Alex Jones.

Donald Trump este regele site-ului, iar pagina web a şi făcut haz de „libtarzi” după ce acesta a câştigat alegerile. În universul MV-lehti mai sunt şi alţi oameni remarcabili: Nigel Farage, parlamentarul britanic şi susţinător înfocat al Brexit-ului, obişnuitul postului RT, Alex Jones, Marine Le

Pen, politician francez de extremă dreaptă, îndatorată ruşilor, precum şi Viktor Orban, prim-ministrul Ungariei, care sufocă societatea civilă cu ajutorul lui Putin.

Din Finlanda, desigur că alţi astfel de „candidaţi” sunt Junes Lokka, Tiina Wiik, Johan Bäckman, Laura Huhtasaari, membrii bandei stradale rasiste intitulate „Soldaţii lui Odin”, neonaziştii, activiştii de extremă dreaptă care militează pentru închiderea graniţelor, precum şi alţi finlandezi, despre care se ştie că sunt adepţi ai teoriilor conspiraţioniste.

SITE-URI ASEMĂNĂTOARE ALE EXTREMEI DREPTE

Pe parcursul alegerilor din primăvara anului 2019 am cunoscut cetăţeni finlandezi care citiseră ştiri despre campania de ură lansată împotriva mea. Mulţi au fost cu adevărat miraţi când le-am zis că site-ul MV-lehti încă funcţionează la capacitate maximă. Unii au râs şi m-au întrebat dacă chiar mai sunt oameni care citesc MV-lehti.

Da, chiar mai sunt astfel de oameni, chiar dacă nu e vorba neapărat de cei aflaţi în imediata apropiere a celui care realizează sondajul. Pe măsură ce se apropia primăvara alegerilor, Antti Häkkänen, ministrul finlandez al Justiţiei, a declarat public că nu fuseseră depistate tentative de influenţare a rezultatului alegerilor din Finlanda.

Eram îngrijorată: războiul informaţional dus de Kremlin contra finlandezilor prin intermediul MV-lehti este chestiunea care ar fi trebuit abordată în context public. Şi

operaţiunile invizibile populaţiei vorbitoare de limba finlandeză ar fi trebuit aduse în discuţie; vorbesc aici de operaţiunile ruseşti care îi vizau pe ruşii finlandezi prin intermediul mass-mediei controlate de Kremlin şi care ar fi trebuit abordate de publicitatea finlandeză. În mass-media controlată de Kremlin, Adevăraţii finlandezi sunt prezentaţi constant drept partidul favorit.

Pentru a le răspunde celor care mă întrebaseră cine mai citeşte MV-lehti, am investigat ziarul prin intermediul serviciului de contorizare Alexa şi al altor instrumente de analiză. Alexa măsoară traficul şi adună informaţii privind utilizatorii, iar rezultatele sale nu sunt 100% fiabile însă, prin faptul că furnizează informaţii meta, îţi poţi forma o imagine cu privire la publicul care accesează MV-lehti.

Lista întocmită cu ajutorul serviciului Alexa şi care prezintă diverse aspecte pe care le au în comun membrii publicului e grăitoare. Site-urile din Finlanda care prezintă cele mai multe asemănări cu MV-lehti sunt forumul de discuţie despre crime intitulat Murha.info (Crime.info), iar cel de-al doilea este Suomen Uutiset, revista partidului „Adevăraţii finlandezi” şi care, potrivit Alexa, după MV-lehti, era site-ul care conţinea cele mai multe linkuri către ziarul MV-lehti. Un alt site de analiză, numit Similar Sites (Site-uri asemănătoare), a confirmat: MV-lehti se asemăna atât cu revista partidului „Adevăraţii finlandezi”, cât şi cu Crime.info.

Mai mult, analiza efectuată online a relevat cel puţin un segment al publicului care citea MV-lehti: adepţii „Adevăraţilor finlandezi”, a căror preferinţă pentru ziarul MV-lehti apare clar în analize. Eu observasem (din ochi, ce-i drept) cu mult înainte faptul că trolii distribuiau de ani de zile linkuri către MV-lehti, pe un forum utilizat de adepţii

„Adevăraţilor finlandezi”. Pe forumul respectiv, articolele MV-lehti au priză mare în rândul multor adepţi ai „Adevăraţilor finlandezi”.

În plus, fusesem ţinta a numeroase denigrări pe grupurile de discuţie de pe forumul „Adevăraţilor finlandezi”. Într-unul dintre grupurile respective, care are peste 16 pagini, comentatorii anonimi răspândesc ideea lansată de MV-lehti, conform căreia sunt o infractoare condamnată. Interesant e faptul că, în general, mulţi dintre postacii de pe site-ul „Adevăraţilor finlandezi” neagă existenţa trolilor ruşi.

Drept răspuns la cei care încă puneau sub semnul îndoielii impactul MV-lehti asupra cititorilor, am citat şi Raportul pe 2018 privind ştirile din mediul digital, realizat de Institutul Reuters din cadrul Universităţii Oxford. Potrivit documentului respectiv, 4% dintre finlandezi citiseră MV-lehti cu o săptămână în urmă.

Am citit de asemenea şi lista întocmită de Alexa, cu cei mai populari termeni căutaţi, care generează trafic pe site: pe lângă cei mai evidenţi, pe listă figura şi numele meu. Eram un produs de apel (sisäänheittotuote) pentru ziarul MV-lehti. Atunci când cineva căuta numele meu pe Google, ajungea să citească site-ul MV-lehti. În iulie 2019, ziarul a publicat peste 240 de articole calomnioase despre mine. Potrivit calculatoarelor de pe site-ul MV-lehti, articolele despre Jessikka Aro au peste patru milioane de accesări.

Distrugerea reputaţiei mele e o altă mâncare de peşte în raport cu faptul că ziarul MV-lehti le debitează finlandezilor şi, mai ales, adepţilor „Adevăraţilor finlandezi”, materiale rasiste, produse de Kremlin şi care au fost deja blamate în

instanţă, asta în timp ce tot ei susţin că nici măcar nu există vreun război informaţional rus.

FURTUNĂ DE RAHAT

Cu opt zile înaintea datei când trebuia să merg în State, pentru a mi se decerna premiul, am primit un anunţ verbal din partea ambasadei americane de la Helsinki. Astfel, mi se aducea la cunoştinţă faptul că nu voi mai primi Premiul „Femei Curajoase din întreaga lume”, precum şi că nu voi mai merge în călătoria din SUA.

După toate pregătirile şi documentaţia făcute cu atâta grijă nu înţelegeam de ce fusese totul anulat, deodată. Nu am primit nici decizia şi nici motivaţia în scris.

Deja îmi anulasem celelalte angajamente de a ţine prelegeri, precum şi prezenţa în cadrul unor evenimente de formare de la Bruxelles şi din Finlanda, pentru a putea să mă deplasez în Statele Unite însă, din cauza faptului că premiul a fost anulat din scurt, nu am mai putut merge nici la sesiunile de instruire la care convenisem, în prealabil, că voi participa.

Împreună cu avocatul meu, am depus o solicitare oficială de informaţii la Secretarul de Stat al SUA, referitoare la identitatea exactă a persoanei care îmi anulase premiul, precum şi la motivul pentru care făcuse acest lucru.

În cadrul ceremoniei de premiere, care a avut loc la 7 martie 2019, Secretarul de Stat Mike Pompeo şi-a început discursul şi le-a mulţumit celor zece femei prezente pentru

eforturile depuse. În ultimul moment, fusese aleasă o altă persoană care să îmi ia locul.

Totodată, revista Foreign Policy a publicat un articol online despre activitatea mea referitoare la troli şi despre infracţiunile cu care mă confruntasem. În articol se remarca faptul că luasem parte la organizarea unui protest pentru drepturile omului la Helsinki, în timp ce avea loc reuniunea la nivel înalt la care au participat Putin şi Trump în vara lui 2018.

Însă revista primise un pont: diplomaţii americani au declarat că premiul meu fusese revocat din cauza unei postări de a mea, pe Twitter, în care îl criticasem pe preşedintele Trump. Conform revistei, pe plan intern, diplomaţii nu fuseseră de acord cu anularea premiului, iar decizia generase o întreagă „furtună de rahat”.

Însă, în articol, reprezentantul oficial în materie de relaţii cu publicul din partea Departamentului de Stat al SUA m-a numit „candidată”, insinuând astfel că nu fusesem aprobată în calitate de laureată a premiului de la bun început. De asemenea, acesta a mai declarat şi că „era vorba de o eroare şi de o lipsă de sincronizare între candidaţi şi ambasade”.

Ştirea a dat naştere unui mic scandal în SUA. Robert Menendez, persoana care deţinea cea mai înaltă funcţie în cadrul Comitetului pentru relaţii externe din Senat, responsabil de supravegherea Departamentului de Stat, a postat articolul pe Twitter şi a scris că: „Statele Unite acordă acest premiu unor femei care, asemeni Jessikkăi, se opun dictatorilor şi îşi riscă vieţile pentru apărarea drepturilor fundamentale, precum libertatea presei. Ar

trebui să-i tratăm pe jurnalişti mai bine decât o face Rusia.”

După apariţia articolului în Foreign Policy, multe alte organe mass-media internaţionale au relatat ştirea şi am fost solicitată să dau interviuri în direct la diverse posturi americane de ştiri.

Cu toate astea, nu mi s-a părut adecvat să fac acest lucru, căci nu voiam să mă implic în tensiunile politice interne din America, referitoare la administraţia Trump. În cadrul emisiunilor respective, aş fi fost nevoită să demonstrez singură veridicitatea unor elemente şi, de asemenea, să contest (tot singură) informaţiile eronate, răspândite de ofiţerul de presă al Departamentului de Stat al SUA.

Oricum, revocarea premiului părea să se bată cap în cap cu principiile guvernului american privind buna guvernanţă şi transparentă pe deasupra. Anularea încă nu îmi fusese comunicată în scris. De asemenea, toată treaba îmi provocase dificultăţi de ordin financiar, întrucât îmi anulasem sesiunile de instruire pe care le aveam programate pentru a mă putea deplasa în State. Astfel, nu voiam să speculez cu privire la aspectele în curs de derulare în publicitatea americană.

Jurnaliştii finlandezi au reacţionat la incident într-o manieră profesionistă şi am dat multe interviuri pentru mass-media din ţara mea.

A doua zi dimineaţă, urmăream ştirile matinale difuzate de angajatorul meu, postul Yleisradio. După ceremonia de decernare a premiilor, se organizase o conferinţă de presă la D.C. Cel care a vorbit în cadrul conferinţei a fost ofiţerul

de presă al Departamentului de Stat, o persoană cu experienţă.

Având o expresie facială impasibilă, acesta a susţinut chiar în emisiunea matinală a propriului meu angajator şi înaintea poporului finlandez, că nu primisem niciun premiu.

„Am anunţat că această persoană fusese aleasă drept finalistă dintr-o eroare; a fost vorba de o greşeală şi de o scăpare.”

„Deci nu a fost selectată în calitate de finalistă?”

„Nu. E o eroare regretabilă.”

Astfel de închipuiri a debitat Palladino.

Reporterii l-au chestionat pe acesta, însă el tot relua informaţiile false. Inspiraţi fiind de afirmaţiile sale false, trolii, activiştii de extremă dreaptă şi persoanele pline de răutate m-au ironizat pe reţelele de socializare.

Asta Tuominen, care fusese deja condamnat pentru calomniile la adresa mea, a scris un nou articol pentru ziarul MV-lehti, în care mă numea paiaţă NATO, spunând că rămăsesem fără premiul pentru drepturile omului din cauză că îl criticasem pe Trump.

În acelaşi articol, acesta afirma că plânsesem la proces şi specula despre procesele judiciare din sala de judecată. În alt articol apărut în MV-lehti eram acuzată că îi scornisem din imaginaţia mea şi că îi inventasem pe trolii ruşi din mediul online şi se aducea, din nou, în discuţie amenda pe

care o primisem pentru consum de droguri. S-a mers mult prea departe.

Una era să îmi retragă premiul, pe care nici măcar nu îl cerusem nimănui. Nu mă făcusem jurnalist ca să primesc premii, voiam doar să îi informez pe oameni cu privire la chestiuni importante. Scrisesem articolele despre troli pentru că sperasem că îi vor educa pe oameni, pentru ca aceştia să poată recunoaşte propaganda de pe reţelele sociale, atât în SUA cât şi în întreaga lume.

Însă faptul că, după ce anulaseră premiul, ofiţerul de presă al Departamentului de Stat al SUA răspândise şi dezinformare despre mine şi, astfel, dăduse naştere unor atacuri pline de ură la adresa mea, era deja strigător la cer.

De pildă, afirmaţiile nefondate ale acestuia au ajuns în cotidianul New York Times. În 2017, NYT primise un premiu Pulitzer pentru o serie de articole în care, printre altele, ne luau interviu mie şi expertei finlandeze în materie de război informaţional, Dr. Saara Jantunen.

A doua zi, preşedintele Camerei Reprezentanţilor din SUA a publicat un comunicat: în sfârşit, totul a fost clarificat.

Congresmenul democrat Eliot L. Engel a scris pe site-ul Comitetului că era de părere că retragerea premiului fusese revoltătoare, precum şi că îl şocase să afle că totul se trăgea de la faptul că eu îl criticasem pe Preşedintele Trump.

„Una dintre pietrele de temelie ale Americii este Primul nostru Amendament, şi anume dreptul la libertatea de exprimare, acesta fiind unul dintre principiile democratice

de bază pe care Departamentul de Stat le promovează peste hotare. Faptul că Departamentul i-a retras premiul lui Aro pentru că şi-a exercitat acest drept, este profund ruşinos”, a afirmat Engel.

Într-adevăr, scrisesem pe Twitter despre Trump şi răspunsesem la postările sale, în care acesta îşi bătuse joc de „mass-media coruptă, care e inamicul statului” în faţa milioanelor sale de urmăritori. Postasem, de asemenea, şi reportaje care prezentau ştirile cu un ochi critic şi care adunau laolaltă toate atacurile lui Trump la adresa anchetei lui Mueller.

Însă nimeni nu ştia exact ce se petrecuse, iar solicitarea de informaţii, depusă de avocatul meu, nu a primit răspuns nici până azi.

E probabil, cred eu, că unui funcţionar de la nivel înalt, din cadrul administraţiei americane i s-a părut că întregul subiect cu trolii ruşi era atât de sensibil, încât a decis să folosească postările mele pe Twitter drept scuză ca să îmi anuleze călătoria. Astfel, trolii controlaţi de Kremlin puteau fi ţinuţi departe de ochii lumii la Washington, D.C. unde, în luna martie, toată lumea aştepta cu nerăbdare raportul final întocmit de Mueller, în care erau divulgate cu lux de amănunte operaţiunile desfăşurate de fabrica de troli şi de agenţii ruşi, precum şi posibilele legături ale acestora cu Preşedintele Trump.

În revista Foreign Policy a apărut o analiză a administraţiei Trump, din punctul de vedere al implementării autocenzurii. Practic, cuiva îi fusese extrem de teamă, de pildă de o eventuală ripostă, dacă îmi era decernat premiul. Prin urmare, acel cineva se hotărâse să îmi elimine numele de pe listă, aşa, doar ca să fie sigur.

Pentru a distruge legăturile pe care le aveau cu Rusia, Trump şi echipa sa au adoptat un comportament şi mai bizar. În martie 2019, în timpul scandalului cu premiul, Trump era investigat de un procuror special pentru că îi concediase şi încercase să îi concedieze pe cei care veniseră la el cu astfel de bănuieli.

Şi partea de est a Ucrainei, care se afla sub dominaţie rusă, s-a trezit la realitate. Janus Putkonen, propagandist de profesie, a făcut haz de revocarea premiului, m-a făcut o mincinoasă profesionistă şi un soldat al serviciilor de informaţii care deservea interesele Occidentului. Acesta a mai postat pe Facebook şi că fusesem rănită de proprii mei „stăpâni”.

Următorii care m-au atacat cu privire la întreaga tevatură cu premiul au fost cei de la fabrica de troli, cu tot cu agenţii lor de influenţă.

RIA Fan, site-ul de ştiri false al fabricii de la Sankt Petersburg, a publicat un articol în care susţineau că „mă afirmasem” prin intermediul unor „investigaţii de anvergură”, care fuseseră mereu descrise drept o interpretare tendenţioasă şi selectivă a faptelor, o serie de erori de logică şi o utilizare flagrantă a clişeelor la care apelează propaganda din Occident pentru câştig personal.

Chipurile, aş fi declarat că Rusia e duşmanul meu numărul unu, cu mult înainte ca asta să devină cunoscut şi cu mult înainte ca sistemul american să fi lansat vânătoarea de cai verzi în ceea ce priveşte pretinsa implicare a Rusiei în alegerile prezidenţiale din 2016. Postacii de la fabrică l-au citat pe Robert Palladino, purtătorul de cuvânt al Departamentului de Stat american, şi au inventat un citat

potrivit căruia îi acuzasem pe nişte diplomaţi americani de la nivel înalt de cenzură politică.

Fabrica de troli găsise omul potrivit căruia i-au luat interviu pentru articol: Aleksandr Malkevici, un cetăţean rus care se dă drept jurnalist şi lucrează în cadrul mai multor proiecte iniţiate de Kremlin, a declarat că merit un premiu de consolare şi că „putem pregăti unul pentru ea. Astfel, transmitem mesajul că, în Rusia, nu ne simţim lezaţi de critici”.

Anularea premiului a fost discutată de multe alte organe mass-media ruseşti. Era un subiect fierbinte pentru că aveau ocazia să ne denigreze atât pe mine, cât şi Statele Unite şi, totodată, să ne prezinte drept duşmani. Mulţi utilizatori de pe Twitter, care postau în limba rusă, au luat-o razna; şi asta nu era tot.

Aleksandr Malkevici mi-a trimis un mesaj privat pe Messenger şi mi-a zis că vrea să ne întâlnim faţă în faţă. Odată ce ne întâlneam în fapt, urma să îmi înmâneze un premiu, în numele tuturor jurnaliştilor profesionişti din Rusia, pentru loialitatea de care dădusem dovadă în calitate de apărătoare a libertăţii de exprimare. I-am refuzat „invitaţia”.

Malkevici acţiona în calitate de redactor-şef al site-ului satelit de ştiri false, gestionat de fabrica rusească de troli. USA Really? îi vizează pe americani, iar materialele postate pe site se aseamănă cu cele din varianta în limba engleză a ziarului MV-lehti. Majoritatea conţinutului are obiectivul deja bine cunoscut de a sădi frică în ceea ce îi priveşte pe „imigranţii ilegali şi violatori”. Grafica site-ului este verde şi se aseamănă mult cu paleta de culori de pe RIA Fan.

Potrivit celor relatate de mass-media, Malkevici încercase să organizeze un protest la Casa Albă. De asemenea, acesta fusese arestat la intrarea în State, fiind interogat de FBI pentru că nu se înregistrase în mod corespunzător în calitate de agent străin, în pofida faptului că gestiona operaţiunea rusească de influenţă împotriva cetăţenilor americani, intitulată USA Really?

Le-am scris o scrisoare despre Malkevici celor de la LinkedIn şi am declarat în mod public că nu voi accepta premiul de consolare, pe care îl consideram ca fiind o tentativă respingătoare de a mă influenţa. De asemenea, am mai anunţat şi că, la modul general, operaţiunea sa, de ştiri false, nu are ce căuta într-o societate civilizată.

În ceea ce mă priveşte, îmi era indiferent dacă Malkevici citeşte sau nu LinkedIn. Încă din 2014, fie am făcut publice toate tentativele neadecvate, de influenţă, care m-au vizat pe mine şi activitatea mea profesională, fie le-am comunicat poliţiei.

Ulterior, am urmărit pe YouTube cum Melania Trump a înmânat statuetele de sticlă în cadrul unei ceremonii de premiere distinse, oferindu-le mai multor femei, din întreaga lume, care promovaseră drepturile omului.

Le-am sărbătorit şi eu pe acestea şi mă necăjea gândul că nu am avut ocazia să facem schimb de idei.

NOUL MV-LEHTI

În Statele Unite, Congresul poate demara anchete, obiectivul său fiind acela de a fi ochii şi urechile cetăţenilor.

În timpul erei lui Trump, Congresul iniţiase zeci de anchete cu privire la presupuse delicte. Una dintre acestea a fost lansată atunci când administraţia Trump i-a interzis accesul unui jurnalist la conferinţa de presă de la Casa Albă, întrucât, chipurile, respectivul ar fi „flecărit” despre preşedinte.

De regulă, republicanii suprimau repede citaţiile iniţiate prin anchetele democraţilor. Însă graţie rapoartelor întocmite de Congres, publicul primeşte mai multe informaţii despre procesele dubioase.

Am aflat că felul în care fusesem tratată dăduse naştere unei anchete.

La mai puţin de o lună după episod, au apărut şi rezultatele în spaţiul public. Anchetele fuseseră lansate de senatorul Robert Menendez, care deţinea cea mai înaltă funcţie în cadrul Comitetului pentru relaţii externe din Senat, şi se axau pe declaraţiile publice ale ofiţerului de presă din cadrul Departamentului de Stat. În raport se remarca faptul că, în afară de vechile infracţiuni la care fusesem supusă până atunci, tevatura cu premiul alimentase şi hărţuirile.

Personalul senatorilor cercetase documentele şi le comparase cu declaraţiile date de Departamentul de Stat, aceştia ajungând la aceeaşi concluzie ca şi mine: da, primisem într-adevăr premiul şi nu, afirmaţiile făcute de Palladino nu erau adevărate.

Probele demonstrau faptul că mi se solicitaseră datele de contact de pe reţelele de socializare, pe care le trimisesem la Washington. Am crezut că mi le ceruseră pentru că, uneori, organizatorii evenimentelor anexau astfel de informaţii la programe sau la site-uri, astfel încât cei invitaţi la conferinţă să îi poată urmări cu uşurinţă pe vorbitori pe reţelele de socializare.

Însă senatorii au considerat că solicitarea era foarte „îngrijorătoare şi gravă", mai ales având în vedere „atacurile în curs de desfăşurare şi bine documentate ale preşedintelui Trump împotriva mass-mediei".

Senatorii şi-au publicat scrisoarea şi un raport de 40 de pagini, pe care le-au înaintat lui Steve A. Linick, inspectorul general din cadrul Departamentului de Stat. Aceştia i-au solicitat să ancheteze mai departe pentru a afla motivul exact pentru care fusese revocat premiul. Pe lângă Menendez, scrisoarea era semnată de alţi şapte senatori. La momentul când scriu aceste rânduri, încă nu ştiu cum a decurs posibila anchetă a inspectorului general.

Am înaintat raportul către organele mass-media din Finlanda. Acum, că incidentul fusese anchetat în mod oficial, eram într-o postură mai bună ca să comentez cele întâmplate: am dat un interviu televizat pentru CNN şi am primit numeroase mesaje de încurajare din întreaga lume.

Fără mesajele de sprijin n-aş fi putut să trec peste ceea ce avea să vină.

PREMIUL DE CONSOLARE

Eram în Elveţia în interes de serviciu, la o conferinţă radio, când am început să primesc nişte mesaje dubioase pe Twitter, cam pe la 11 noaptea, ora locală. Samppa Granlund, un compatriot care candidase la alegerile locale cu câţiva ani în urmă, din partea partidului „Adevăraţii finlandezi”, a distribuit o captură de ecran cu un articol MV-lehti şi mi-a spus că ar trebui să-mi fie ruşine. Am urmărit articolul răspândit de acesta şi era o imagine neplăcută.

„Acum, toate tentativele de dibuire şi datul cu părerea, cu privire la Jessikka Aro, au luat sfârşit”, trâmbiţau articolele apărute pe MV-lehti. Cititorii erau îndemnaţi să privească desenul anexat, în care figura o organigramă. Potrivit acesteia, făceam parte dintr-o organizaţie internaţională, atât în calitate de consultant, cât şi de agent de teren.

Articolele conţineau afirmaţii nefondate, potrivit cărora există entitatea fabrica de troli condusă de Jessikka Aro, mă numeau postac aflat în slujba NATO, susţineau că îndeplinesc un „dublu rol” şi că fac parte dintr-o fabrică de troli din Occident. Articolul în cauză avea peste 55 000 de cititori.

La fel ca în cazul cercetătorului suedez Martin Kragh, în urma unor spargeri informatice fuseseră obţinute materiale despre care se susţinea că ar fi fost obţinute de la organizaţia specializată britanică „Institute for Statecraft”, chipurile de către grupul de hackeri intitulat Anonymous. În Marea Britanie, spargerea informatică a fost investigată de Agenţia Naţională de Combatere a Criminalităţii Organizate (NCA), care anchetează infracţiuni grave, şi se pare că acest caz a fost prima operaţiune de tip „hack-and-leak” (spargere şi divulgare) ce a vizat Regatul Unit.

„Institute for Statecraft”, ţinta iniţială a spargerilor, declarase că bănuiau serviciile de informaţii ale armatei ruse de atacul informatic. Cercetătorul suedez Martin Kragh, acuzat de asemenea că ar fi un angajat al serviciilor britanice de spionaj, investigase modul prin care circulaseră documentele obţinute în urma spargerii informatice pe RT şi Sputnik. De pe aceste platforme, ajunseseră treptat pe site-uri locale şi multilingve de ştiri false.

În Finlanda, aceste site-uri locale de ştiri false erau nişte pagini numite Vastavalkea şi MV-lehti. Pe reţelele de socializare articolele au fost distribuite de Janus Putkonen, Ilia Janiţkin, Juha Korhonen, de membri ai partidului „Adevăraţii finlandezi” şi de mulţi alţii.

Pe măsură ce MV-lehti le distribuia pe VKontakte, cititorii şi profilurile secrete îşi exprimau dorinţa de a mă vedea la închisoare şi mă făceau târfă drogată şi cu**ă bătrână cu pi**a zbârcită.

S-a încercat distrugerea raportului de încredere dintre mine şi angajatorul meu prin trimiterea de e-mailuri superiorilor mei de la Yleisradio. Curând, când doi jurnalişti m-au întrebat despre afirmaţiile făcute în articole, mi-am amintit, din nou, de raţiunea care stătea la baza celor publicate de troli sub protecţia anonimatului: voiau ca teoriile lor să fie incluse în informaţiile răspândite la scară largă de mass-media tradiţională.

Situaţiile în care am fost nevoită să comentez afirmaţiile nefondate, formulate de mass-media falsă, au fost absurde. Această aşa-zisă mass-media m-a acuzat că aş fi bolnavă mintal şi că vând droguri psihoactive, că sunt o mincinoasă, un agent al serviciilor externe de informaţii

din SUA şi un trol NATO, că fac vizite la domiciliu pentru 1 000 de euro, că apar la televizor cel mai probabil drogată, precum şi că „o iau”.

Desigur că eram dispusă să răspund la astfel de afirmaţii neîntemeiate, însă doar în instanţă, înaintea judecătorilor şi alături de avocatul meu.

Chiar înainte de publicarea articolelor elaborate de hackeri, pe 27 martie 2019, Ilia Janiţkin mai scrisese o postare grăitoare pe VKontakte: „Cea mai enervantă chestie în ceea ce priveşte CAZUL MV-LEHTI este aceea că a fost condamnat exact cine nu trebuia. Însă din cauză că am tăcut, judecătorii au dat cu bâta-n baltă... Recunosc, eu am fost cel care a publicat totul”.

Acesta se referea la interogatoriile poliţiei şi la procesul care avusese loc cu un an înainte. Acolo a vorbit doar despre el şi, chiar şi-aşa, foarte rezervat.

Comentariul mi-a confirmat teoria: în spatele lui Janiţkin se aflau nume mari. Încă de la început am bănuit că Janiţkin era o momeală, iar rolul lui era de a crea o diversiune şi de a atrage atenţia oficialităţilor asupra sa, pentru a-i proteja pe alţii. În postare părea să regrete rolul de ţap ispăşitor, care a intrat la închisoare pentru alţii, dar practic recunoştea, de asemenea, caracterul ilegal al acţiunilor MV-lehti: ar fi urmat alte condamnări, dacă ar fi dat mai multe nume autorităţilor.

Două persoane, care scriau sub pseudonimul Ilia Y., deja fuseseră demascate: era vorba de Johan Bäckman şi de Asta Tuominen. Însă majoritatea postacilor, programatorilor şi influencerilor încă se ascundeau.

Deja multă lume cere să se facă publice numele celorlalte persoane implicate, care se ascund în spatele pseudonimelor: cei care au scris materialele, neonaziştii, extremiştii sprijiniţi de Kremlin sau chiar politicienii care fac parte la momentul actual din partidul „Adevăraţii finlandezi”. Dat fiind faptul că nu se cunosc identităţile respective, umbra îndoielii se întinde asupra multora. Faptul că numele le sunt ascunse publicaţiilor nu reprezintă o practică jurnalistică normală şi e utilizată doar pentru a evita responsabilităţile juridice şi discuţiile critice din spaţiul public. În consecinţă, MV-lehti şi alte site-uri asemănătoare de ştiri false ar trebui să dezvăluie identităţile tuturor celor care se ascund în spatele cortinei.

În aprilie a fost acţionată încă o schimbare aparentă a responsabilităţii: conducerea MV-lehti a ajuns în mâinile lui Janus Putkonen, care opera din estul Ucrainei. În articolul de bun-venit acesta s-a lăudat că a botezat Noul Ziar MV-lehti, a cărui „redacţie responsabilă se află unde e şi el, adică chiar aici, la Donbas. Dacă oficialităţile au ceva de zis, hai să le spunem că citaţiile nu ajung aici prin poşta din Occident; vă rugăm să trimiteţi e-mail sau să veniţi până aici, în pas alergător, trecând prin linia întâi şi peste frontiere”.

Johan Bäckman a organizat un interviu cu Putkonen, în care nu mai contenea cu laudele la adresa calităţilor de redactor-şef ale acestuia.

ALEGERILE

În aprilie, ţineam o prelegere la Washington, D.C., în cadrul unei conferinţe a organizaţiei „Reporteri fără

frontiere” şi a ziarului Washington Post. În aceeaşi zi, organizaţia reporterilor urma să publice Indicele anual al libertăţii presei, iar eu am abordat problema trolilor, a ştirilor false şi a hărţuirii împotriva jurnaliştilor, probleme generate la momentul actual atât de Preşedintele Trump, cât şi de Vladimir Putin.

În indicele care măsoară libertatea presei, Finlanda se plasa pe locul doi la nivel mondial. Printre factorii care influenţau noua poziţie, demnă de invidiat, pe care o ocupa ţara mea, se numărau condamnările pronunţate în cazul celor care m-au persecutat. Totodată, Statele Unite scăzuseră în clasament până pe locul 48, din cauza remarcilor ostile ale Preşedintelui Trump la adresa mass-mediei. Rusia se plasa pe locul 149.

Conform indicelui, doar în câteva ţări presa se bucură de libertate deplină, printre acestea numărându-se Norvegia, Finlanda şi Suedia. Era straniu faptul că trolii şi extremiştii de dreapta încă susţineau că libertatea presei avea caracter limitat în Finlanda.

Întâmplător, în acelaşi timp cu masa noastră rotundă, a apărut şi raportul final întocmit de Procurorul special Mueller. Am fost încântată când am observat că primele 20 de pagini din prima parte a raportului erau dedicate unei analize amănunţite a operaţiunilor fabricii de troli împotriva alegerilor prezidenţiale din SUA.

Potrivit raportului, cu mult înainte de alegeri, fabrica vizase statele mov (cele care erau mixte, atât cu opinii democrate, cât şi republicane), prin intermediul unor operaţiuni bine puse la punct, având obiectivul de a-i transforma pe votanţii nesiguri în adepţi de-ai lui Trump.

Candidatul preferat de Kremlin era Trump, pe care Putin însuşi îl descrisese ca fiind „talentat, fără îndoială”.

În prima fază, spionii ruşi cartografiaseră modul în care erau împărţite opiniile în rândul votanţilor, asta fără să se fi înregistrat în calitate de agenţi străini, astfel cum era obligatoriu. Apoi, profilurile false, care se dădeau drept cetăţeni americani, au creat pagini cu caracter xenofob şi site-uri de ştiri false pe care postau trolii şi au reuşit să ademenească americani pe paginile respective.

În comunităţile virtuale conduse din Rusia, de la Sankt Petersburg, trolii distribuiau meme şi materiale al căror obiectiv era dezumanizarea candidatei democrate Hillary Clinton, a musulmanilor şi a mexicanilor.

În cadrul comunităţilor respective era alimentat senimentul de frică, iar oamenii erau incitaţi să nutrească ură faţă de străini, întocmai precum se întâmplase şi pe reţelele sociale din Finlanda şi cu ziarul MV-lehti. Logica de la baza instigării oamenilor de către troli e clară: un cetăţean care se teme de străini e uşor de manipulat ca să voteze pentru candidatul care luptă împotriva imigranţilor sau, cel puţin, pentru un candidat care poate fi prezentat ca fiind conservator sau rezervat în ceea ce priveşte politicile sale de imigrare. Trump era un astfel de candidat.

De asemenea, raportul întocmit de Mueller descrie implicarea hackerilor din cadrul serviciilor de informaţii ale armatei ruse şi a celor de la WikiLeaks, în mediul online, drept nişte tentative de a-l ajuta pe Trump şi de a le pune beţe în roate Partidului Democrat şi lui Hillary Clinton.

Însă Johan Bäckman, al cărui angajator, Institutul rus de studii strategice (RISS) cu sediul la Moscova, fusese

demascat anterior drept entitatea care pusese la cale întreaga operaţiune cibernetică şi de trolare, cu obiectivul de a-l promova pe Trump drept preşedinte, ironiza ancheta lui Mueller pe reţelele sociale, calificând-o drept o tentativă infracţională de a pune în aplicare o lovitură de stat.

În Finlanda, Marco de Wit, activistul de la MV-lehti, a „făcut campanie” şi a scandat lozinci extremiste xenofobe în centrul oraşului Helsinki. Tinerii localnici s-au adunat în jurul său şi l-au huiduit, iar situaţia a degenerat într-o bătaie în grup. Printre cei care se băteau cu tinerii alături de el se număra şi Miki Sileoni, un fost jurat din cadrul instanţei, care fusese eliberat din serviciu după ce militase în numele lui Ilia Janiţkin la tribunal şi distribuise materiale calomnioase şi nejustificate pe reţelele sociale, în care ne ponegrea pe mine şi pe judecătorul care s-a ocupat de caz.

Când am postat pe Twitter despre protestele desfăşurate de MV-lehti în centrul capitalei Helsinki am fost iar atacată de neonaziştii finlandezi. De-a lungul anilor, activiştii din cadrul Mişcării de rezistenţă nordică, gruparea neonazistă de pe plan local, publicaseră nenumărate articole în care mă denigrau. Acum, unul dintre comentatorii lor mă întreba dacă nu cumva îmi căutam moartea prin faptul că făceam, chipurile, „declaraţii stupide antifinlandeze”. Ulterior, comentariul cu „nu cumva îmi căutam moartea” a fost şters de pe Internet, însă articolele calomnioase au rămas.

Înainte de alegerile parlamentare din Finlanda dădusem diverse interviuri mass-mediei internaţionale, în care descriam atacurile Rusiei asupra alegerilor din ţările occidentale. Tot reaminteam publicului faptul că nu toate

atacurile au loc exact înainte sau în timpul scrutinului, majoritatea acţiunilor de interferenţă fiind desfăşurate sub formă de promovare exagerată a anumitor opinii politice, precum normalizarea discursului de incitare la ură şi crearea unei baze de sprijin pentru extrema dreaptă.

De pildă, operaţiunea amplă şi pe termen lung de tip MV-lehti nu i-a putut influenţa pe cetăţenii finlandezi care, în principiu, nu votau, oricum, pentru „Adevăraţii finlandezi”. Cei care au fost de folos în cadrul alegerilor au fost finlandezii care au putut fi incitaţi să se teamă de „cotropitorii violatori, ameninţători şi înspăimântători”.

Până în vara anului 2019, MV-lehti a publicat peste 430 de articole în care este utilizat termenul rasist „cotropitor”. Potrivit contoarelor de pe MV-lehti, articolele au fost accesate de peste patru milioane de ori.

Prin intermediul discursului de incitare la ură, MV-lehti a semănat teamă în minţile electoratului, iar sentimentul urma să fie vindecat doar prin votarea „Adevăraţilor finlandezi” şi a politicilor agresive ale acestora în materie de imigrare.

Politicienii naţionali din cadrul partidului „Adevăraţii finlandezi” înţeleg însemnătatea MV-lehti pentru succesul lor. În 2019, Teuvo Hakkarainen, fost parlamentar finlandez şi actual europarlamentar, care a făcut reclamă articolelor MV-lehti pe reţelele de socializare şi a apărut în fotografii în care Johan Bäckman îl ţinea de după umăr, a făcut campanie cu maşini care aveau bannere cu lozinci precum: „Cotropitorule, de unde vii, acolo te vei duce” şi „Daţi afară turiştii care cer azil, până la ultimul”.

Cei care furnizau conţinutul MV-lehti au contribuit, de asemenea, la perturbarea atmosferei de pace din timpul alegerilor. Îndeosebi, candidaţii de stânga, ecologiştii şi imigranţii au fost vizaţi de ameninţări şi discursuri violente de incitare la ură pe reţelele de socializare. Ba chiar doi dintre aceştia au fost atacaţi fizic.

Înainte de ziua în care a avut loc scrutinul, MV-lehti nu a atras cei 750 000 de cititori săptămânal, aşa cum se întâmpla în perioada sa de glorie, şi nici nu a reuşit să întoarcă roata în ziua decisivă, în pofida celor preconizate de Bäckman.

Însă rezultatele votului au demonstrat că MV-lehti, un site care traducea în limba finlandeză materiale elaborate de arhitecţii războiului informaţional rus şi instiga la ură faţă de străini, i-a ajutat în mod direct pe „Adevăraţii finlandezi” care promovau politici antiimigrare. Aceştia au înregistrat o creştere a sprijinului de la mai puţin de 10% înainte de alegeri, până ce au ajuns pe locul doi, cu 17,5% sprijin. Partidul a pierdut la mustaţă în faţa Social Democraţilor, cu o diferenţă de doar 0,2 puncte procentuale.

De pe listele „Adevăraţilor finlandezi” au ajuns în Parlament şi mai mulţi candidaţi cu condamnări la activ, care postau conţinut de incitare la ură. Unul dintre aceştia calificase tentativele de incendiere a centrelor de azil drept o sarcină de eliminare, iar altul vorbise despre speciile invazive, făcând referire la solicitanţii de azil care vorbiseră la tribună, în Parlament. Şi Sebastian Tynkkynen, fost participant în cadrul Taberei de la Seliger (o organizaţie naţionalistă din Rusia) şi condamnat pentru instigarea la ură faţă de minorităţi, a fost ales parlamentar.

Johan Bäckman a fost dezamăgit de cele 0,2 puncte din cauza cărora partidul pierduse alegerile. Potrivit acestuia, totul se datora operaţiunilor hibrid şi elucubraţiilor mass-mediei din Finlanda.

Cu toate acestea, conform membrilor internaţionali ai comisiilor de votare, alegerile din Finlanda au fost libere şi echitabile.

Cei de la Kremlin, care îl sprijină pe Bäckman, plănuiseră deja de ani buni să răspândească teorii ale conspiraţiei despre măsluirea alegerilor în rândul cetăţenilor americani. În SUA există opinia, larg răspândită, conform căreia „imigranţii ilegali" au contribuit în mod nelegitim cu milioane de voturi.

Atacul strategic dezlănţuit de Kremlin asupra mass-mediei occidentale, precum şi asupra politicii şi democraţiei, se bazează, în parte, pe demontarea anumitor segmente de votanţi. Este în interesul Kremlinului ca liberalii să nu voteze, de pildă din cauza faptului că nu merită, ori pentru că „alegerile au fost fraudate".

Primăvara aceea am adunat informaţii despre amestecurile ostile în cadrul alegerilor pentru articolul meu. Din nou, am fost nevoită să îmi consum atât timpul de lucru la Yleisradio, cât şi timpul liber pentru a face faţă plângerilor penale depuse împotriva mea, în loc să mă dedic articolelor jurnalistice.

AMENINŢAREA PE CARE O REPREZINTĂ SPĂLAREA PE CREIER

Mi-am continuat călătoriile. Atât eu, cât şi alţi doi jurnalişti europeni am fost chemaţi în Parlamentul britanic pentru a vorbi despre ameninţările urgente la adresa libertăţii presei, drept parte din proiectul parlamentar ce avea ca obiectiv elaborarea unei noi legislaţii şi a unor măsuri în vederea combaterii ameninţărilor respective.

Organizaţia cetăţenească „Avaaz” m-a invitat la Silicon Valley să particip în cadrul unei campanii remarcabile. Împreună cu alte trei victime ale hărţuirii pe reţelele sociale, am vizitat sediile companiilor Facebook, Twitter şi Google/YouTube şi le-am adus la cunoştinţă celor din conducere cum le erau exploatate serviciile în mod sistematic.

Le-am spus reprezentanţilor acestor companii că venisem pentru a-i cunoaşte şi a le înmâna personal rapoarte ale utilizatorilor cu privire la discursul de incitare la ură şi la infracţiunile săvârşite la adresa mea, rapoarte la care societăţile respective nu reacţionaseră în mod adecvat. Le-am solicitat să ia măsuri pentru a combate infracţiunile şi propaganda în curs de desfăşurare care vizează persoanele fizice şi le-am prezentat o listă pe care figurau o parte din cei care se confruntaseră cu hărţuire sistematică pe platformele lor, mulţi dintre aceştia fiind cei ale căror relatări sunt prezentate în această carte.

Am participat la întrevederea cu reprezentanţii companiilor de socializare împreună cu Tun Khin, membru al minorităţii Rohingya din Myanmar, cu cetăţenii americani Ethan Lindenberger and Lenny Pozner, precum şi alături de susţinători ai cauzei din cadrul organizaţiei „Avaaz”. Tun Khin a povestit cum fuseseră exploatate reţelele de socializare pentru a comite genocid împotriva minorităţii Rohingya, iar Lindenberger a relatat modul în

care fuseseră utilizate pentru a alimenta campaniile antivaccinare.

Lenny Pozner fusese nevoit să se mute de mai multe ori din cauza hărţuirii la care fusese supus pe reţelele sociale. Fiul acestuia, Noah, fusese ucis în 2012, în timpul atacului armat de la şcoala Sandy Hook, însă trolii de pe reţelele de socializare susţin că Noah nu a existat niciodată, iar Pozner e un actor care face pe victima. Teoriile au fost distribuite şi de Alex Jones, realizatorul emisiunii InfoWars, ai cărui adepţi îl ameninţă pe Lenny Pozner. Acesta se ocupă de cazurile intentate în instanţă de familiile victimelor atacului armat împotriva lui Jones şi a altor persoane care seamănă ură, însă ameninţările continuă să vină, iar Pozner trebuie să se ascundă. De aceea a şi participat la întrunirile noastre doar telefonic.

Am sperat că vizita mea va genera unele măsuri concrete. După aceasta, Twitter a şters, într-adevăr, contul unui general din Myanmar care comitea genocid, fiind eliminate de asemenea şi unele conturi care promovau antivaccinarea. Cu toate acestea, pe reţelele de socializare în limba finlandeză, lacheii Kremlinului şi cei tocmiţi să conceapă discursuri de incitare la ură, încă mai încalcă şi astăzi drepturile cetăţenilor de rând.

În vreme ce cotidianul finlandez Helsingin Sanomat relata despre călătoria mea, cititorii MV-lehti m-au atacat verbal. Jari Taponen, agent din cadrul departamentului de poliţie Helsinki, mi-a sărit în ajutor. Acesta a anunţat că dacă îmi este trimisă numai şi o postare pe Twitter legată de consumul de droguri, aceasta va fi considerată defăimare şi a declarat că poliţia va efectua o anchetă la cererea mea. I-am mulţumit şi i-am spus că vreau cu siguranţă acest lucru.

Şi ofiţerul Taponen a fost luat în vizor atât de MV-lehti, cât şi de InfoWars, din cauza faptului că se opune discursului de incitare la ură şi pentru că are orientare liberală.

În curând, am fost amândoi atacaţi. În plus, un postac cu profil fals m-a înştiinţat că mă va aborda ca să-mi spună în faţă ce drogată sunt „data viitoare când mă vede la mall-ul Ruoholahti”. Asta însemna că un alt client al mall-ului de lângă locuinţa mea mă urmărea şi făcea publice informaţii despre activităţile mele din timpul liber; mai mult, ameninţa că va continua să mă hărţuiască.

În Finlanda, un număr îngrijorător de oameni au fost într-atât de spălaţi pe creier, încât au ajuns să creadă că umilirea şi hărţuirea altora în mediul online şi urmarea exemplului dat de site-urile pro-Kremlin, conduse de troli, înseamnă „să te prevalezi în mod normal de libertatea de exprimare”. Astfel, se generează un sentiment profund de teamă şi de autocenzură, şi nu doar în ceea ce mă priveşte pe mine.

La mai puţin de jumătate de an după ce am revenit în Finlanda, iar mă gândeam să mă mut din ultimul meu apartament, aflat în cartierul Ruoholahti.

SPRIJIN

Cu Janus Putkonen la cârmă, site-ul de ştiri false Ce mama naibii (MV-lehti) s-a dezvoltat şi mai mult după alegerile din Finlanda şi şi-a schimbat denumirea în Uusi MV-lehti (Noul Ziar Ce mama naibii).

În aprilie, Putkonen a permis clubului de motociclişti al lui Putin să demareze un război informaţional contra mass-mediei finlandeze, în cadrul unui „interviu special”. Înainte de aceasta, în primăvară, un tabloid, numit Iltalehti, prezentase în exclusivitate ştirea despre înfiinţarea unei filiale a clubului „Lupii nopţii”, în Finlanda. Se estima că banda ultranaţionalistă de motociclişti avea zece membri. Această bandă internaţională e condusă de Aleksandr Zaldostanov, un fost dentist, cunoscut de asemenea sub porecla „Chirurgul”.

SUA le impusese o serie de sancţiuni lui Zaldostanov şi „Lupilor nopţii”, întrucât aceştia participaseră la grevele soldaţilor susţinute de ruşi, care au avut loc la începutul războiului din Ucraina. Banda are legături strânse cu serviciile de securitate ruse, iar Zaldostanov se răzbună personal pe membrii care dau dovadă de lipsă de loialitate.

După ce a apărut articolul în Iltalehti, acesta a apelat la publicitate pentru a-şi lansa atacul şi a jurat că va da în judecată atât Divizia centrală de urmărire penală Helsinki, cât şi Serviciile finlandeze de informaţii. În plus, jurnalista finlandeză Arja Paananen, specialistă pe teme legate de Rusia, a declarat că un bărbat care se identificase drept un membru finlandez al „Lupilor nopţii” dorise să comenteze cu privire la articolul ei despre motociclişti. Paananen era de părere că unul dintre obiectivele bandei era de a influenţa mass-media finlandeză.

Ziarul MV-Lehti le pune „Lupilor” la dispoziţie un canal prin intermediul căruia să-şi comunice mesajele. În articol apare o fotografie în care Janus Putkonen zâmbeşte alături de Zaldostanov şi îi permite acestuia să susţină că „Lupii

nopţii” nu sunt o bandă de infractori. În schimb, adevărata organizaţie infracţională e CIA.

Mai mult, liderul bandei cerea să primească scuze din partea „mass-mediei convenţionale” din Finlanda, iar Putkonen îşi exprima speranţa că „adevărul despre «Lupii nopţii» îi va face pe finlandezi să realizeze că motocicliştii ruşi patrioţi nu reprezintă o ameninţare, ci din contră, şansa de a clădi o relaţie transfrontalieră bazată pe prietenie şi pe frăţie”.

Însă MV-Lehti nu s-a oprit aici; a lansat o serie de articole despre „Lupii nopţii” şi publică linkurile filialelor clubului de motociclişti. Practic, MV-Lehti ajută o grupare infracţională de motociclişti, care a cooperat cu Putin şi se implică în operaţiunile hibrid împotriva Ucrainei, să construiască o bază de sprijin în Finlanda.

La rându-i, Johan Bäckman a postat o fotografie cu el alături de Zaldostanov şi a afirmat cu mândrie că filiala finlandeză a „Lupilor nopţii” luase parte la un eveniment la Sevastopol, în teritoriul ocupat din Peninsula Crimeea. De asemenea, Bäckman îi mai spusese „Chirurgului” şi că „Lupii nopţii” sunt populari în rândul finlandezilor. „Chirurgul e un tip pe cinste”, a scris Bäckman într-o postare.

EXTERNALIZAREA ACTIVITĂŢILOR CĂTRE TROLI ÎN... CONGRES

În 2019, la începutul verii, identitatea mi-a fost furată de cel puţin trei ori. Cineva mi-a folosit numele şi a comandat

„pastile de mărire a penisului” de pe un site străin. Mai mult, au şi ajuns la mine prin Poşta finlandeză, în pofida faptului că fuseseră comandate la o adresă greşită.

Am primit, odată, un telefon de la Protecţia Copilului dintr-o altă parte a Finlandei, persoana respectivă cerându-mi informaţii suplimentare despre raportul pe care îl depusesem, privind protecţia copilului. N-am putut furniza astfel de informaţii, întrucât nu eu am fost cea care depusese raportul iniţial.

Cel de-al treilea caz de furt de identitate a venit sub formă de violenţă psihologică pură, din partea ruşilor. O organizaţie britanică care, potrivit ştirilor false relatate de MV-lehti, îmi plătise salariul ca să mă implic în operaţiuni de război informaţional, a primit vederi de la Helsinki pe care figura, chipurile, semnătura mea.

În textele scrise pe vederile respective sunt descrisă drept „cel mai bun contractant independent în materie de apărare, pe care îl poţi cumpăra”. Despre un fost secretar de stat finlandez (ministru-adjunct) se spune că e fostul meu „futac” şi mai scrie şi că „visez la rezolvări în stilul Langley”. În limbajul argotic folosit de mafia şi de serviciile ruse de informaţii, „a rezolva pe cineva” se referă la asasinat.

Vederile conţineau, de asemenea, şi diverse trimiteri politice, precum şi profilul psihologic al unui om politic finlandez. Pentru mine, o parte din conţinut era de neînţeles, căci se referea la chestiuni ce fuseseră aflate prin trasul cu urechea la spusele angajaţilor organizaţiei care a primit vederile.

Le-am arătat textele respective unor experţi în materie de Rusia, iar aceştia mi-au dat dreptate: scrisul indica faptul că persoana care le elaborase era de origine rusă. Jurnalistul britanic Luke Harding, care devenise ţinta unor „vizite” la domiciliu din partea FSB-ului când locuise la Moscova în interes de serviciu, a scris în cartea sa că agenţii serviciilor ruse de informaţii erau obsedaţi de sex. Această observaţie chiar părea să fie adevărată.

Vederile ameninţătoare mi-au perturbat activitatea profesională şi, prin urmare, îndatoririle juridice ale Yleisradio şi făceau referire în mod direct la „Yle Kioski”, locul meu de muncă. Am predat mai departe chestiunea spre a fi analizată de experţi în materie de securitate.

În primăvară a fost finalizat şi raportul întocmit de grupul de lucru pentru combaterea discursului de incitare la ură, condus de Arihepiscopul emerit Kari Mäkinen. Acesta a concluzionat că discursul de incitare la ură distruge atât ţintele, cât şi întreaga societate democratică şi libertatea presei. Grupul de lucru i-a sugerat Guvernului noi politici şi modificări legislative necesare.

De asemenea, grupul a dat exemple de cazuri în care persoana care incita la ură nu percepuse acţiunea în justiţie împotriva sa ca pe o sancţiune, ci drept răsplată. Prin urmare, ar trebui ca toate mijloacele politice penale de combatere a fenomenului să fie urmărite. Mai mult, ar trebui sporit gradul de responsabilitate al platformelor din mediul online, precum şi angajamentul partidelor de a se opune discursurilor de incitare la ură.

MV-lehti a reacţionat la acest proiect prin diseminarea mai multor astfel de discursuri şi batjocorindu-ne pe mine, pe arhiepiscop şi pe mulţi alţii care erau implicaţi în proiect.

Potrivit celor de la MV-lehti, arhiepiscopul e de fapt „arhi-Satana”.

În iulie 2019, programul guvernamental a inclus un concept privitor la combaterea discursului de incitare la ură. Dacă „Adevăraţii finlandezi” şi nu „Social Democraţii” ar fi câştigat alegerile, lucrurile ar fi stat altfel.

În iulie mi-am luat concediu de la Yle şi mi-am concentrat atenţia asupra cărţii. Pe când mă ocupam de ultimele retuşuri am primit un mesaj de la Camera Reprezentanţilor din SUA.

Congresmenii de la Subcomitetul pentru Europa, din cadrul Comitetului pentru Afaceri externe al Camerei, voiau să iau parte, în calitate de martor, la o audiere publică despre atacurile Kremlinului cu scop de dezinformare din Europa. Subcomitetul voia să afle recomandări cu privire la ce ar putea face SUA pentru a se apăra împotriva războiului informaţional dus de Kremlin.

Mi-am întocmit mărturia în scris şi, la 16 iulie, am ţinut o cuvântare împreună cu alţi trei experţi invitaţi de Congresul Statelor Unite. Evenimentul a fost transmis în direct pe YouTube.

Am relatat despre rezultatele investigaţiilor mele referitoare la troli şi am accentuat faptul că, la momentul actual, nimeni nu şi-a format o imagine de ansamblu cu privire la operaţiunile Kremlinului împotriva cetăţenilor din Occident şi nici cu privire la impactul acestora.

Prin urmare, recomandarea mea era ca cei vizaţi de astfel de operaţiuni să fie mult mai bine protejaţi decât sunt acum.

Am sugerat măsuri concrete în acest sens: cooperare internaţională în rândul organizaţiilor poliţieneşti şi al serviciilor de informaţii din Occident, precum şi anchetarea şi comunicarea operaţiunilor publicului larg în timp ce acestea sunt în curs de desfăşurare, şi nu la câţiva ani, după ce îşi lasă amprenta asupra creierelor şi comportamentului cetăţenilor.

Le-am spus aşa: „Poate că a venit vremea să le spunem pe nume fermelor de troli ale Kremlinului şi dezinformării digitale: fabrici infracţionale şi criminalitate cibernetică. Aceşti infractori nu vor banii voştri, ci vor să controleze felul în care gândiţi”.

Am mai adăugat şi că cei de la Kremlin se amestecau în treburile ţării şi între alegeri, acela fiind momentul când lumea este dezinformată şi oamenilor le e greu să se hotărască în ceea ce priveşte candidatul pe care ar trebui să-l voteze, precum şi care sunt politicile care ar trebui alese. În Statele Unite, prin munca de cercetare desfăşurată, profesoara Kathleen Hall Jamieson a constatat că trolii şi atacurile cibernetice ale ruşilor avuseseră un impact semnificativ asupra rezultatului alegerilor prezidenţiale din 2016. Prin faptul că a reuşit să polarizeze opinia publică şi să răspândească mesaje care vizau segmente precise, campania din mediul virtual a influenţat 80 000 de voturi din trei state, suficient încât să schimbe rezultatul alegerilor prezidenţiale.

Pe reţelele de socializare, copiii erau expuşi propagandei fără a li se comunica avertismente cu privire la conţinutul accesat şi era necesar să se pună capăt unor astfel de practici. La finalul audierii, congresmenul Jim Costa, reprezentant al unui district din statul California (D-CA), a comentat cu privire la sugestia de realizarea unor studii

referitoare la influenţele din afară, spunând că se poate apela la schimbările de ordin legislativ pentru a soluţiona această problemă.

În săptămâna următoare, Procurorul special Robert Mueller a depus şi el mărturie înaintea Congresului american. La rândul său, acesta a avertizat congresmenii cu privire la acelaşi fenomen asupra căruia le atrăsesem şi eu atenţia cu o săptămână înainte: „Încercările Rusiei de a se amesteca în alegeri continuă chiar şi în aceste momente când vorbim noi aici”, a spus Mueller.

După audierea mea, am primit multe reacţii încurajatoare atât din Finlanda, cât şi de peste hotare. Cu toate acestea, Junes Lokka a făcut un filmuleţ de patru ore, pe care l-a încărcat pe YouTube, în care ne insulta pe mine, pe congresmeni şi pe alţi experţi. Cei care au postat comentarii pe canalele lui Lokka au susţinut că, atunci când am vorbit în Congres, eram sub influenţa amfetaminei.

Eram mândră de faptul că expertiza finlandezilor şi investigaţia referitoare la troli realizată prin externalizare, desfăşurată în cooperare cu numeroşi compatrioţi de-ai mei, generaseră avantaje, ajungând tocmai înaintea Congresului Statelor Unite.

În iulie 2020, încă nu aveam copilul la care visasem cu şase ani în urmă, când au început infracţiunile.

Cu toate acestea, am fost onorată să îi cunosc pe ceilalţi, pe care i-am prezentat în această carte şi să relatez poveştile lor, care ne inspiră pe noi toţi. Vorbesc aici de cei care se sacrifică în numele drepturilor omului şi al

libertăţii. Aceştia îmi deveniseră ca o familie şi simţeam că am făcut tot ceea ce mi-a stat în putinţă.

Table of Contents

Trolii lui Putin: relatări adevărate din prima linie a războiului informaţional rus
CAPITOLUL 1 - Fuga
CAPITOLUL 2 - Diplomatul
CAPITOLUL 3 - Războiul psihologic (aka PSYOPS)
CAPITOLUL 4 - Voluntarul
CAPITOLUL 5 - Milioane de vizualizări
CAPITOLUL 6 - Omul de afaceri
CAPITOLUL 7 - Universitatea de Stat din Moscova
CAPITOLUL 8 - Reporterii
CAPITOLUL 9 - Strada Savuşkin, nr. 55
CAPITOLUL 10 - Eruditul
CAPITOLUL 11 - Impactul trolilor
CAPITOLUL 12 - Liderul organizaţiei specializate
CAPITOLUL 13 - Ce mama naibii??!!
CAPITOLUL 14 - Investigatorul
CAPITOLUL 15 - Procesul
CAPITOLUL 16 - Sursa din interior
CAPITOLUL 17 - Întoarcerea